नं० १०३६-घ

सौभाग्यरत्नाकरः

पत्राणि ३१४

३१६

३२६ ९

सौभाग्यरत्नाकर

नं० १०३२५

श्री सौभा १

ॐ नमो गुरवे सरस्वतीचूर्णपद्य ॥ ॐ नमस्त्रिपुरसुंदर्यै ॥ ॐ नमो गणाधिपतये ॥ ॐ नमः श्रीवा
तिकाभगवत्यै ॥ श्रीगोपालानंदनाथपादुकाभ्यो नमः ॥ ॐ सारंभे भरणे भंगे यत्पदस्य
दर्विदवः ॥ कारणानि प्रपंचस्य तं वंदे वारणाननं ॥ सच्चिदानंदनाथांघ्रिसरोरुहमधु
गंभजे ॥ यत्कटाक्षलवाण्णेत्थं पाठितो वाहं पंचकृत्यकृत ॥ प्रकाशपादुकाप्रयस्पाणिमनं हृपि
णि ॥ प्रतिप्रयाणोतामेतः पदव्यां वित्कलाभजे ॥ स्वालोकासवेतंत्राणि यामलादीन्य
शेषतः ॥ ज्ञात्वा गुरुमुखाज्जैषां रहस्यार्थान्सुतत्त्वतः ॥ सच्चिदानंदनाथांघ्रिसरोजद्वय
षट्पदः ॥ श्रीविद्यानंदनाथोहं वीतरागो विमलधीः ॥ विचार्यैनाम्दिनीमेतां विद्वद्भिः वि
मलात्मभिः ॥ प्रयोगशास्थितः प्रीत्यै तेषां लोकहिताय च ॥ पंचस्रोतः प्रयोगाधेनत्व
त्रमणिसंकुले ॥ समस्तयोगिनीचक्रप्रवालललितकोज्ज्वले ॥ नित्यामंडलहर्यांशुज्योत्स्ना
जालविजृंभिते ॥ नवचक्रमहाद्वीपे स्मात्मजालतरंगके ॥ श्रीनाथपादुकोपेतं च
तुर्वर्गफलामृतं ॥ प्रकाशयामि सौभाग्यरत्नाकरमतिस्फुटं ॥ श्रीविद्यायाः समभेदा
यानित्यनैमित्तिकार्चनं ॥ काम्यार्चनं च दीक्षांगभूतं प्राच्यादिसाधनं ॥ दीक्षाभेदः पु
रश्चर्यानलक्ष्मे नियमादिके ॥ काम्यहोमविधिः सेवसौभाग्यक्कुर विभेदजः ॥ समस्तसम्प

सौभा

श्री १

सौभाग्य रत्नाकरः

पृ० ३९६

विद्याराज्ञयात्काम्यफलोदयः ॥ सदाचारादिकं चैव लिख्यतेत्र वातिर्यथौ ॥ तत्र श्रीमान्
साधको रजनीत्र्यंयामे विबुद्ध्यावश्यकं कृत्वा हस्तपादौ वप्रक्षाल्य ॥ धौतवाससी
परिधायाचम्यासने समुपविश्य ॥ पूजाचक्रं निर्माल्यमपाकृत्य प्रक्षाल्य स्वगुरूनः
पीठादौ संस्थाप्य ॥ पूर्वेद्युर्दिनपूजावशिष्टपुष्पपत्रादिभिः मूलविद्यायास्त्रिपुष्पांजलि
नाभ्यर्च्य ॥ वक्ष्यमाणसमष्टिविद्ययाच सकृत्पुष्पांजलिं दत्वा ॥ स्वशिरसि शिवब्रह्मरंध्रस्थ
श्वेतसहस्रदल ॥ कमलकर्णिकायां सिंहासने समुपविष्टं ॥ वामांकगतया देव्या
रक्तवर्णया ॥ रक्तवस्त्राभरणभूषितया वामकरधृतलीलाकमलया दक्षिणभुजेन
नालिंगितं श्वेतवस्त्राभरणानुलेपितं ॥ मुक्तादामादिभूषितं चंद्रकांतनिभं त्रिनेत्रं ॥
ज्ञानमुद्रापुस्तकवराभयकरं शांतं सुप्रसन्नं शिवरूपिणं श्रीगुरुं ध्यात्वा ॥ तच्चरणार
विंदयुगलविगलदमृतधाराभिः स्वदेहं परिप्लुतं विभाव्य ॥ प्रणवविद्यारसञ्चार्य
वक्ष्यमाणश्रीगुरुपादुकाने श्रीअमुकानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामीति मानसैरु
पचारैः संपूज्य ॥ नमस्ते नाथ भगवन् शिवाय गुरुरूपिणे ॥ विद्यावतारसंसिद्ध्यै स्वी
कृतानेकविग्रह ॥ नवाय नवरूपाय परमार्थैकरूपिणे ॥ सर्वाज्ञानतमोभेदभानवे चि
द्घनाय ते ॥ स्वतंत्राय दयाक्लृप्तविग्रहाय शिवात्मने ॥ परतंत्राय भक्तानां भव्यानां भ

श्री:
सौर:
२

स्वरूपिणे ॥ विवेकिनां विवेकाय विमर्शाय विमर्शिनां ॥ प्रकाशिनां प्रकाशाय ज्ञानिनां
ज्ञानरूपिणे ॥ ७ ॥ नमस्ताभ्यां शिवयोः सृष्टेन मः कुर्यात्तु पर्यय ॥ सदाशिवतनूरूपेण विधेहि मे
वन्दामहे ॥ अत्र प्रणामस्य हृत्पद्मे ध्येयम् सहस्रदलपद्मावेष्टन इति गुरुध्यानं विधाय ॥ स्वमूला-
धारे वं शं षं सं इति वादिसान्तवर्णचतुष्टययुक्तचतुर्दलपद्मकर्णिकापीतवर्णं ध्यात्वा तत्र
कर्णिकायामेव सूर्याग्निसमप्रभकपादिद्विरेखं कुलशृङ्गाले त्रिकोणं विभाव्य ॥ त-
न्मध्ये कोटिसूर्यप्रतीकाशं चन्द्रकोटिसुशीतलं ॥ तत्पार्श्वे समप्रभं स्वयम्भूरजतलिङ्गमा-
र्गकोणे कामकलाबिन्दुं विभाव्य तत्र ध्येयं कुण्डलिनीं शक्तिं विद्युत्पाभस्युद्वादेशाकुलाक्ष-
कपंचाशद्वर्णविग्रहविद्याविग्रहरूपिणीं ॥ तडित्कोटिप्रभादीप्तां विसतन्तुतनीयसीं
प्रसुप्तभुजगीमिव स्वाधिष्ठानवलयेन स्थितां ॥ स्वेच्छादहितां कृत्वा उत्थाप्य मन्त्ररूपदि-
हविधिना सुषुम्णामार्गेण ॥ मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकानाहतविशुद्धाज्ञाख्ये
षट्चक्रभेदक्रमेण ॥ ब्रह्मरन्ध्रस्थितसहस्रदलकमलं प्रापय्य ॥ ततः स्ववदनाधार
याकक्षवर्णा या वर्णमय्या कुण्डलिनीनामतन्व्या ॥ पुनः स्वान्तःस्वरूपिणीमंजुलामृततत्त्व
वेन सुषुम्णामार्गेण ॥ तन्नाडाधारतत्तद्वाह्नतत्तद्वर्णान्तत्तदधिदेवताः स्रावयन्तीमाज्ञावि- श्री २
शुद्धादिक्रमेण मूलाधारं नीत्वा तत्रैव मध्याधिष्ठाने त्यारोहावरोहक्रमेण परा शक्तिं

कुंडलिनीं ध्यात्वा विद्याकूटत्रयं ध्यायेत् तत्र मूलाधारे वह्निमंडलं दशकलात्मकं विभा-
व्य ॥ तत्र मूलविद्यायाः प्रथमकूटं वाग्भवाख्यं स्फुरत्तडिल्लताभासुरं मत्ताहतपर्यंतं प्रभिन्ना-
दशिखं विभाव्य ॥ अनाहते सूर्यमंडलं द्वादशकलात्मकं ध्यात्वा ॥ तन्मध्ये मूलविद्यायाः
कामराजाख्यं द्वितीयकूटं उद्यदादित्यसंकाशमाज्ञापर्यंतं प्रोन्नतनादशिखं मध्यरूपं प्रस-
न्नरूपमेकं ध्यात्वा ॥ पुनराज्ञायां सोममंडलं षोडशकलात्मकं विभाव्य ॥ तन्मध्ये मूल-
विद्यायाः शक्तिकूटाख्यं तृतीयं खंडं शशिप्रभं ब्रह्मरंध्रान्तर्गतं विसर्गमंडलपर्यंतं प्रोन्न-
नादशिखं ध्यात्वा ॥ ततो मूलादिब्रह्मरंध्रान्तं मूलविद्यामयीं दिनकरसहस्रभासुरां
तेजोमयीमखंडां ध्यात्वा ॥ तत्तेजसा व्याप्तमहं देहं परिचिंत्य ॥ तत्तेजसा परिणतां श्रीपर-
देवतां हृदयकमले ध्यात्वा ॥ मानसैरुपचारैः संपूज्य पित्वा ॥ मूलविद्यया प्राणायामत्रयं
मूलविद्ययैव व्यापकन्यासादिकं षडंगन्यासं च कृत्वा ॥ मूलविद्यां यथाशक्ति जपि-
त्वा जपं समर्प्य ॥ प्रातर्नमामि जगतां जनन्याश्चरणांबुजं ॥ श्रीमत्त्रिपुरसुंदर्या नमिताया
हरादिभिः ॥ प्रातः त्रिपुरसुंदर्या नमामि चरणांबुजं ॥ हरिर्हरो विरिंचिश्च सृष्ट्यादीन् कु-
रुते यया ॥ प्रातस्त्रिपुरसुंदर्या नमामि पदपंकजं ॥ यत्पादाग्रमत्र शिरसि स्फुरति गामहेशि-
तुः ॥ प्रातः पाशांकुशशरचापहस्तां नमाम्यहं ॥ उद्यदादित्यसंकाशां श्रीमत्त्रिपुरसुंदरीं ॥

मै॰र॰
३
3

री प्रातर्नमामि पादाब्जं यः पठेद्भासते नरः ॥ तस्मात्त्रिपुरसुंदर्या यत्समाराद्विवर्तते ॥ यः श्लो
कपंचकमिदं प्रातर्नित्यं पठेन्नरः ॥ तस्मै दद्यादात्मपदं श्रीमत्त्रिपुरसुंदरी ॥ इति स्तुत्वा प्रण
म्य निजहृत्पद्मे समर्पयेत ॥ प्रातः प्रभृति सायांतं सायाद्यं प्रातरंततः ॥ यत्करोमि जगद्यो
नेतदस्तु तव पूजनं ॥ इति समर्प्य हृत्कमलान्तःस्थानार्थे दिव्याज्ञां प्रार्थयेत तद्यथा त्रैलो
क्यचैतन्यमयीश्वरेशि श्रीसुंदरी त्वच्चरणाज्ञयैव ॥ प्रातः समुत्थाय तव प्रियार्थं संसार
यात्रामनुवर्तयिष्ये ॥ संसारयात्रामनुवर्तमानं त्वदाज्ञया श्रीत्रिपुरे परेशि स्पर्धा तिरस्का
रकलिप्रमादभयानि मां माभिभवंतु मातः ॥ जानामि धर्मं न च मे प्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं न
च मे निवृत्तिः ॥ त्वया हृषीकेशि हृदिस्थयाहं यथा नियुक्तोस्मि तथा करोमि इति दिव्याज्ञां
प्रार्थयित्वा ॥ गुरूपदेशात् ज्ञानं सहजं सिद्धमंत्रजपाजपं तत्सर्वं तवाम्ब समर्पयेत ॥ अथ
पूर्वोक्ताहोरात्राचरितमुच्छ्वासनिःश्वासात्मकं षट्शताधिकमेकविंशतिसहस्रसं
ख्याकमजपाजपं ॥ मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकानाहतविशुद्धाज्ञाचक्रब्रह्मरं
ध्रेषु ॥ चतुर्दल षट्दल दशदल द्वादशदल षोडशदल द्विदल सहस्रदले सुवर्णविद्रु
मनीलपिंगलधूम्रविधूम्रकर्बुरवर्णेषु स्थितेभ्यो ॥ गणपतिब्रह्मविष्णुरुद्रजीवात्मपरं
मात्मश्रीगुरुपादुकाभ्यो यथाभागशः समर्पयामीति कृतांजलिः संकल्प्य समर्पयेत

श्री॰
३

नयुग्मा ॥ ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मूलाधारस्थाय गणपतये अजपाजपानां षट्शतानि समर्पयामि नमः १
स्वाधिष्ठानचक्रस्थाय ब्रह्मणे अजपाजपानां षट्सहस्राणि समर्पयामि नमः ॥ मणिपूरचक्र
स्थाय विष्णवे अजपाजपानां षट्सहस्राणि समर्पयामि नमः ॥ अनाहतचक्रस्थाय रुद्राय।
अजपाजपानां षट्सहस्राणि समर्पयामि नमः विशुद्धचक्रस्थाय जीवात्मने अजपाजपा
जपानां सहस्रं समर्पयामि नमः ॥ ४ ॥ सहस्रदलकमलकर्णिकामध्यस्थाय श्रीगुरुपादुका
यै सहस्रं समर्पयामि नमः इति समर्पयेत ॥ एतावत्कृतेमशाक्तेन ॥ ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मयाद्यवेय्करहोरा
त्राद्यतिन उच्छ्वासनिःश्वासात्मकं षट्शताधिकमेकविंशतिसहस्रसंख्याकमजपाजपं ब्र
स्रं ग्रस्य सहस्रदलकमलकर्णिकामध्यवर्तिने श्रीगुरुपादुकायै समर्पयामि नमः इति त्र
वत्वसमर्पयेत अजपाजपसमर्पणं ॥ ॐ अद्य सूर्योदयादारभ्य अहोरात्रेण उच्छ्वासनिःश्वासा
त्मकं ॥ षट्शताधिकमेकविंशतिसहस्रसंख्याकमजपाजपमहं करिष्ये इति कृताञ्जलि
पुटः संकल्प्य ॥ अजपामन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा स्वशिरसि ॥ ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हंसात्मने ऋषये
नमः ॥ मूर्ध्नि ॥ ४ ॥ अव्यक्ताय गायत्रीछंदसे नमः ॥ हृदये ॥ ४ ॥ परमहंसाय देवतायै नमः ॥ मूला
धारे ॥ ४ ॥ हं बीजाय नमः ॥ पादयोः ॥ ४ सः शक्तये नमः ॥ नाभौ ॥ ४ ॥ सोहं कीलकाय नमः ॥ हृ
४ आज्ञाचक्रस्थाय परमात्मनेऽजपाजपानां सहस्रं समर्पयामि नमः ५

नव: कं० ६४ उदासाय ?

मौर: दये ॥ ४ ॥ ॐ काराननाय नमः ॥ मूर्ध्नि ॥ ४ ॥ नमो मे स्थानाय नमः ॥ सर्वांगे ॥ ४ ॥ ह्रैं मायवर्णाय चतुष्पनम
४ इति विन्यस्य मनमो ह्राद्यैर्जपे विनियोगः ॥ इति कृतांजलिर्वदेत ॥ ततो ग्रगुष्ठयोः ॥ ॐ ऐं श्रीं ह्रें सुः ह्री २
सूर्यात्मने स्वाहा हृदयाय नमः ॥ तर्जन्योः ॥ ४ ॥ ह्रीं सोमात्मने स्वाहा शिरसे स्वाहा ॥ मध्यमायो
४ ॥ ह्रूं निरंजनात्मने स्वाहा शिखायै वषट् ॥ अनामिकायो ॥ ४ ॥ ह्रैं निराभासात्मने स्वा
हा कवचाय हुं ॥ कनिष्ठयोः ॥ ४ ॥ ह्रौं अव्यक्ततनुः सूक्ष्मादेवी प्रचोदयात्मात्मने नेत्रत्रयाय वौ
षट् ॥ करतलकरपृष्ठयोः ॥ ४ ॥ ह्रः अव्यक्तबोधात्मने स्वाहा अस्त्राय फट् ॥ इति करयोर्वि
न्यस्य ॥ हृदयादिषु तानेव मंत्रान् विन्यस्य ॥ ध्यानं कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ ध्यानमर्धानन्यस्य विभावदे
तिर्विवेनाभिं च दृश्यौ चनेत्रे ॥ दिग्भिः श्रोत्रे यस्य पादौ क्षितिश्च ध्यातव्यो सौ सर्वभूतांतरा
त्मा इति विराट् स्वरूपं ह्यात्मानं ध्यात्वा ॥ नादानुसंधायी प्राणवायोर्निर्गमप्रवेशात्मक
मजपामंत्रं हंसः षट्पंचविंशति वारं जपित्वा समर्प्य ॥ गुरूपदिष्टमार्गेण नादानुसंधान
पूर्वकं निरस्त समस्तोपाधिना केनापि चिद्विलासेन प्रवर्तमानो स्मीति विभाव्य ॥ स्वका श्री
याद्बहिः स्थानाय ॥ ॐ समस्तद्रुमावलेटविपवेतलन मंडले ॥ विश्वपतिन मस्तभ्यपादस्पर्शांतम ४
स्वमे इति भूमिं प्रार्थ्य ॥ पुनरासानमारोत्प स्थापादनिधायोत्थाय यदेपदसमस्त्वरन ॥ गच्छा

इतिहि निगदितम् ॥ यामाह हि नैनं तस्यां याम्यां वा दिशि गत्वा ह्येपमात्रां भुवमतीत्य ॥ मलमूत्रोत्सर्गं
शौचाचमनादिकं यथाविधि विधाय ॥ निषिद्धवृक्षदिनेषु विहितकाष्ठेन क्लींकामदेवाय
सर्वजनप्रियाय नमः इति मंत्रेण दंतान्विशोध्य ॥ जिह्वामुल्लिख्य दंतकाष्ठं प्रक्षाल्य ॥ पुरतः
शुद्धदेशे परित्यज्य ब्रह्मणा वक्तलक्ष्मीविद्याभिमंत्रितं विप्रह्याल्याचम्य ॥ तिलकुशागंधा
क्षताः ॥ अभिमंत्रितपात्रे कृत्वा शुचिस्थानात् तुरुतमं ह्रोमयथोनवस्त्राण्युपादाय ॥ नद्यादौ
गत्वा स्नानाभिमंत्रितवारिणा तीरं गत्वा प्रक्षाल्य ॥ तत्र स्नानाभिमंत्रितं कृष्णादिकं निधाय
कृतजलेन तीर्थाद्बहिः ॥ कटिशौचं मृद्गोधामलकादिकं कृतेनादिना मलापकर्षणं स्नानं मू
ह्रोमयादिभिः ॥ स्वशाखोक्तविधिना वैदिकस्नानं च विधाय ॥ नाभिमात्रे जले स्थित्वा ॥ अघ
ष्यादि श्रीपरदेवताप्रीत्यर्थं तांत्रिकविधिना स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य मूलविद्यया प्रा
णायामत्रयं कृत्वा मूलविद्यया कृष्यादिकरषडंगन्यासं विधाय ॥ हृत्पुटतो जले हस्तमात्रं च
तुरस्रं तीर्थं परिकल्प्य ॥ ब्रह्मांडोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवेः ॥ तेन सत्येन देवेशि तीर्थं
देहि दिवाकर इति सूर्यं तीर्थं प्रार्थ्य ॥ क्रोमित्यंकुशमुद्रया सूर्यमंडलं भित्वा ॥ गंगे च यमुने
चैव गोदावरि सरस्वति ॥ नर्मदे सिंधुकावेरि जलेस्मिन्सन्निधिं कुरु ॥ इति सूर्यमंडलात्तीर्थमा

सौर: ५ कृष्णतत्त्वलेपुरःकल्पितंतीर्थमंडलेसंयोज्य॥पुनःसूर्यमंडलादिव॥ॐऐंह्रींश्रींह्रांह्रींहूंहैंहौं
५ हः सर्वानंदमयेतीर्थशक्तिरेखेहिहिस्वाहा इतितीर्थशक्तिमावाह्यतन्मिलितंतीर्थमंडलेतत्स्या।
5 येत॥पश्चात्सर्वानंदमयीमशेषदुरितनुदंसोमनोकप्रभाभास्वतोचोर्ध्वंकरद्वयेनदधतीपा।
शांकुशंचचक्रमातृ॥दोर्भ्यांचाम्नतपूर्णहेमकलशंमुक्तादिमालावराङ्गमासिंदुरमरिहस्या
दिसमहितांश्रीतीर्थशक्तिंभजेइतिदध्याययोऽद्याराधमध्यमाभ्यांकलशादत्तायधःसुध्यया।
रेत्यइत्यायुधध्यानमितिध्यात्वा॥ॐनमोभगवतेऽमृतेश्वसंवालिकेसंविकेमहामालिनिएहेय।
हिभगवन्ममृशोषतीर्थालवाले॥ह्रींश्रींशिवज्ञेटाधिचूडंगंगंगांविकेस्वाहेतिमंत्रेणसम
धाभिमंत्र्य॥ह्रींकारेणालोड्य॥वमितिधेनुमुद्रयामृतीकृत्य॥मूलविद्यायाः प्रथमकूटमुच्च
र्य॥आत्मतत्वात्मनेनमः॥द्वितीयकूटमुच्चार्यविद्यातत्वात्मनेनमः॥तृतीयकूटमुच्चार्यशि
वतत्वात्मनेनमः।इतितत्वत्रयंजलेविन्यस्य।तत्रश्रीचक्रंविभाव्य॥हृदयकमलाद्देवीमावा
ह्य॥षडंगन्यासेनसकलीकृत्य॥नामावरणंसंपूज्यतान्मूलविद्ययापोयानिमुद्रयातज्जलम श्री
भ्यभिमंत्र्य॥नमिति श्रुदेवतामंत्रस्मरणपूर्वकंत्रिर्निमज्ज्योन्मज्ज्य॥ॐभगमुद्रयामूलविद्यया ५
स्वशिरसित्रिरभिषिच्य॥मूलेनदेवीत्रिःसंतर्प्य।देवीविसर्ज्यवक्ष्यमाणप्रकारेणजलेनाचः

म्य॥ ततो गमागमं संधानं वा समीपं विधायाचम्य तीर्थमृत्तिकादिनोर्ध्वपुण्ड्रं विधाय। चंदनादिनार्ध
त्रिपुंड्रं विधाय॥ वेदसंध्यां निर्वर्त्य॥ तांत्रिकसंध्यां कुर्यात॥ सा चतुर्विधा ज्ञेया। बालाकौमारा
यौवना प्रौढा चेति॥ महादेवि संध्या चतुर्विधा स्मृता॥ प्रातःकाले महादेवि विद्या वागीश्व
री मता॥ कामेश्वरी च मध्याह्ने सायाह्ने पुरभैरवी॥ मध्यरात्रे महादेवि ज्ञेया त्रिपुरसुंदरी इ
ति॥ तत्र विधिवदाचम्य मूलविद्यया त्रिशिखां बद्ध्वा॥ तथैव प्राणायामत्रयं कृत्वा॥ मूलविद्
याऋष्यादिकरषडंगन्यासान्विधाय स्वपुरतोयं मुद्रया जलमभिमंत्रितं कृत्वा॥ मूलवि
द्यया सप्तवारमामंत्र्य तेन जलेन अकारादिक्षकारांतैः सबिंदुभिः मातृकाक्षरैः प्रस
नं स्वशिरः प्रोक्ष्य॥ मूलविद्यया च त्रिः प्रोक्ष्य॥ सूर्यमंडले देवीं यथोक्तरूपां ध्यात्वा॥ दक्षि
णहस्तेन जलमादाय लं वं रं यं हं इति पंचभौतिकैर्मंत्रैः सप्तवारमभिमंत्र्य मूलविद्यया
त्रिरभिमंत्र्य॥ तज्जलबिंदुभिर्वामांगुष्ठानामिकाभ्यां मूलविद्यया स्वशिरः त्रिः प्रोक्ष्य॥ अव
शिष्टजलं वामहस्ते निधाय॥ तेजोरूपं तज्जलं इडया आकृष्य॥ स्वदेहांतःस्थितं सकलकल्म
षं प्रक्षाल्य॥ तज्जलं कृष्णवर्णं पिंगलया बहिर्निर्गतं मत्वा॥ पुनर्दक्षिणहस्ते कृत्वा स्ववा
मभागे ज्वलद्वज्रशिलायां ध्यात्वा॥ ॐ श्रीपशुं हुं फट् इति पाशुपतास्त्रमंत्रेण तस्यां शिलायां
मास्फाल्य। हस्तौ प्रक्षाल्य॥ मूलविद्यया जलमादाय प्रवहन्नासया सहस्रदलकमलगत

सौर॰
६
6

परमामृतेनैनेकीभृतं विभाव्य ॥ निर्गमय्य तेन जलेन ज्ञानामृतमालिनी स्वाहेति मंत्रेणाञ्जलौः स्वशिर।
स्थिः प्रोक्ष्य ॥ ऐं ह्रीं श्रीं प्रथमकूटमन्त्राय आत्मतत्त्वं शोधयामि स्वाहा ॥ द्वितीयकूटमन्त्राय विद्या
तत्त्वं शोधयामि स्वाहा ॥ तृतीयकूटमन्त्राय शिवतत्त्वं शोधयामि स्वाहा ॥ पुनरेतेन वैपरीत्ये।
न त्रिराचम्य ॥ समस्तविद्यामन्त्राय सर्वतत्त्वं शोधयामि स्वाहेति त्रिधा ॥ एवं तत्त्वधाराजलप्राशने
न त्रिराचम्य ॥ जलमृत्तलिलिनाराधयाम्याय ॥ ऐं प्रथमकूटमन्त्राय त्रिपुरे देवि विद्महे ॥ क्लीं द्वि।
तीयकूटमन्त्राय कामेश्वरि धीमहि ॥ सौः तृतीयकूटमन्त्राय तन्नः क्लिन्ने प्रचोदयात् ॥ श्री
महात्रिपुरसुन्दरी श्रीपादुकायै एषोऽर्घः स्वाहेति ॥ सर्पीभिमन्त्रवमन्त्रोज्जलिं त्रयं दत्वा ॥ मूलवि
द्यया देवीं त्रिः संतर्प्य ॥ ह्रां ह्रीं सः श्रीसूर्ययेन्तर्पयामि नमः इति त्रिसंतर्प्य ॥ मूलाधारे प्रथमकूट।
न दिङ्कोटिसमप्रभं मूलादिब्रह्मरंध्रान्तं संचिन्त्य ॥ ततस्तेनः सुषुम्णावर्त्मना ब्रह्मरंध्रे नीत्वा ॥ ब
हृत्वा स्वाध्यस्त्वाकाशास्थगह्निमंडले समावाय ॥ ततस्तेजसोद्भूतां वागीश्वरीं ध्यायेत् ॥ पीतां पी
तांबरां पीनस्तनीं भूषानुलेपनां ॥ दिङ्कोटिसमाभासां बालामरुणलोचनां ॥ पुस्तका
क्षकरांभोजां वह्निपीठनिषेदुषीं ॥ वाग्भवीं वाग्भवोद्भूतां चीदग्णासमन्वितां स्मरेत् ॥ उत्पा का।
शास्थवह्निमंडलेध्यात्वा ॥ ४ ॥ प्रथमकूटमन्त्राय त्रिपुरावागीश्वरी श्रीपादुकां पूजयामीति गं ६
धपुष्पदत्तैः त्रिसंपूज्य पुनः ॥ ४ ॥ वह्निमाणवाग्भवगायत्रीमन्त्राय त्रिपुरावागीश्वरी श्रीपा

कायै पाद्यं कल्पयामि स्वाहेति ॥ त्रिरर्घ्यं तत्तन्मन्त्रैर्दद्यात् ॥ पुनस्तत्रैव ४ प्रथमकूटमुच्चार्य त्रि
पुरावागीश्वरीश्रीपादुकां पूजयामि नमः इति त्रिः सन्तर्प्य ॥ श्रीगुरुं प्रणम्य पूर्ववदेव प्राणायाम
ऋष्यादिकरषडङ्गन्यासान्विधाय ॥ मातृकान्यासं कृत्वा तेषु शाणिवित्तारमूलविद्यान्यासा
घरेसम्यं नमः इत्यादि मातृकाविन्यस्य ॥ पूर्वोक्तां गायत्रीं प्रथमशक्तिं जपित्वा ॥ वाग्भवकूटगाय
त्रीं जपेत् ॥ सा यथा ॥ ऐं त्रिपुरे देवि विद्महे वागीश्वरि धीमहि ॥ तन्नो मक्लिः प्रचोदयात् ॥ इति
वाग्भवगायत्रीं प्रथमशक्तिं जपेत् ॥ ततो मूलविद्यां शतमष्टं जपेत् ॥ ततः शान्तमूलाधारगते ।
कमले वह्निमण्डले ॥ वाग्बीजरूपां नित्यां तां विद्युत्पटलभास्वरां ॥ पुष्पबाणेक्षुकोदण्डपाशां
कुशालसत्करां ॥ स्वेच्छाग्रन्थीन् वत्स्विभाव्य गतनित्यां ध्वन्यात्मिकां ॥ चन्द्रिकाच रश्मिपतनापरितः
प्लाजलीनं च ॥ तां नमः द्वादशकमलान्तगताम्भवेयां नित्यां नयगान ॥ नववन्दामानन्दरेणुमूलं पङ्कजे योनि
मण्डले ॥ ददाधः करमारभ्य दलोर्ध्वं करपर्यन्तमामूलपर्यन्तं ध्यात्वा नमिस्पन्दे ध्यात्वा चतद्भूये पिउत्ति ध्या
त्वा ॥ ददिन नित्या विद्यामूलविद्ययाहं सः सोहं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं ह्रीं श्रीं प्रकाशानन्द [illegible] दनाथ
श्रीपीठस्थश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकां पूजयामि ॥ मूलविद्यामुच्चार्य पश्चाद् ददिन नित्या
विद्यां [illegible] ऐं ऐं ओं ओं अं अः ह्रीं श्रीं विमर्शानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि मूलं ददिन नित्या
विद्यामुच्चार्य चक्रेश्वरकं ह्रीं श्रीं ज्ञानानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि ॥ मूलं ददिन नित्या वि

मूलं ददिन नित्या विद्यामुच्चार्य कं लं मं क्षं ह्रीं श्रीं प्रज्ञानन्दानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि ॥

श्रीर २ 7

यामन्त्रान्ते टं ठं डं ढं णं ह्रीं श्रीं श्रीं सत्यानंदनाथपादुकां पूजयामि ॥ मूलेदिननित्याविद्यामन्त्रे
यं पं फं बं भं मं ह्रीं श्रीं श्रीं स्वभावानंदनाथ ॥ श्री ॥ पादुकां पूजयामि ॥ यं रं लं वं ह्रीं श्रीं प्रतिभानंदना
थ ॥ मूलेदिननित्याविद्यामन्त्रान्ते शं षं सं हं ह्रीं श्रीं सुभगानंदनाथरूपिणीं श्रीमहात्रिपु
रसुंदरीपादुकां पूजयामि इति नवनाथात्मकेन मूलविद्यां जपित्वा ॥ घटिकापाशयणं
त्वेन षष्टिजपं कुर्यात् ॥ नडक्रमं ज्ञराज्ञे ॥ आरभ्यमाणमुदयमेकशो घटिके क्रमात् ॥ एकैकं
मातृकावर्णाः पंचाशत्परिवर्तिताः ॥ दिवसैः पंचभिस्तस्याः षडावृत्तिर्हृदी विना ॥ तस्यामा
तृकायास्त्वयमर्थः उक्तैषष्टिघटिकात्मके प्रथमदिने अकारादिपंचदेति ॥ एकैकघटिकया
यैनमेकस्मिन्नेकस्मिन् दिवसे विसर्गसहितेषु पंचाशद्वर्णेषु क्रमेणान्यस्मिन् दिवसे
कं पंचाशद्घटिकायां पुनरकारमागत्य ॥ क्रमेणावशिष्टचेदघटिकादशकेन लकारान्तपंचे
त्य । द्वितीयदिनस्योदयकाले एकारमेत्योदेति ॥ एवमेव ककारान्तः [illegible] काराद्यपंचैति पुन
रकारादिपंचदशाक्षरात्मकाः काराद्यकारान्तपंचवर्णान्यत्य ॥ पुनस्तृतीयदिने चकारं
प्राप्योदेति इत्येवं चतुर्थ्यां पंचमे दिने मातृकायाः षडावृत्तिर्भवति । षष्ठदिने पुनरकारं प्राप्य श्री २
योदेत्य पुनः पुनरावृत्त्यैषु प्रवर्ततीति तस्य काराः [illegible] ॥ तथा ककारादिजकारान्ताः पंचाश
द्वर्णा विसर्गसहिता दशादशाभ्यस्ताः पंचवर्णाः अत एव तत्पतनामानो भवन्ति षष्टिजपः कार्यः त

स्यकारस्य ॥ मूलं स्फ्राँ ह्रूं हंसः ॥ ४ ॥ मूलं स्फ्राँ ह्रूं हंसः द्वात्रिंशच्चाद्याद्वर्णानावर्त्य ॥ पुनरादिव-
र्णानावर्तयेत् ॥ एवं षट्त्रिंशावर्तयो मूलविद्याया भवंति ॥ द्वितीयदिने ॥ ४ ॥ मूलं कस्फ्राँ ह्रूं हंसः एवमु-
नन्त्याज्जत्वा ॥ ऐं एवं द्वात्रिंशतो वर्णानावर्त्य ॥ पुनराद्यद्वितीयवर्णानावर्तयेत् ॥ एवं ष-
ट्त्रिंशावर्तयः ॥ तृतीयदिने ॥ ४ ॥ मूलं खस्फ्राँ ह्रूं हंसः चैवं द्वात्रिंशतो वर्णानावर्त्य पुनराद्यास्त्री-
नावर्तयेत् ॥ एवं षट्त्रिंशावर्तयो मूलविद्याया भवंति ॥ चतुर्थदिने ॥ ४ ॥ मूलं गस्फ्राँ ह्रूं हंसः एवं द्वा-
तो ह्रौ वर्गौ स्या पुनराद्यांस्त्वन्ते रो वर्णानावर्तयेत् ॥ एवं ॥ पंचमदिने ॥ ४ ॥ मूलं चस्फ्राँ ह्रूं हंसः
य एवं द्वात्रिंशद्वर्णमुत्सार्य ॥ पुनरकाराद्यान्द्वात्रिंशच्चाद्याद्वर्णानावर्तयेत् ॥ एवं ६ ॥ एवं उर्क-
रादिनत्वा वर्णस्फ्राँ ह्रीं पल्लवितं कृत्वा ॥ घटिकापारायणं कुर्यात् ॥ एवं पंचके पंचके क्रमरु-
हृतीयः ॥ अथवा मूलविद्यां तद्दिननित्याविद्यां तेहंसः ॥ ४ ॥ मूलविद्यां तद्दिननित्यावि-
द्यां तेहं स्फ्राँ ह्रीं नित्यादिश्रीगुरुपरिपाद्यं वा घटिकापारायणं कुर्यात् ॥ इति घटिकापारायणं
लोः षष्ठिजपः ॥ अथाधुनावर्तमानसमये साधकैः स्वीतिः शास्त्रोक्तप्रकारेण ग्रहगणं।
नयाकलियुगस्यगतदिनानि ज्ञात्वा ॥ स्वकर्मारंभदिनपर्यंतं गणयित्वा पंचभिराहृत्या
वशिष्टदिने तद्देयाद्वरोज्ञात्वा ॥ यस्मिन्दिने अकारादयादारंभवति ॥ तस्मिन्दिने प्रारंभ्याक-
क्रमेण घटिकाः ५ ॥ तत्तद्दिननित्याविद्यायपपाद्याक्तिजपेत् ॥ इति कालनित्याजपः ॥

सो॰ र॰ ८

न्तोमूलादिब्रह्मरंध्रांतमुद्यत्सूर्यसहस्रसमानप्रभां ध्यायन्मूलविद्यां च पठेत्तरशातं जपि-
त्वा॥ वह्निगकाराख्यां त्रिमंडलेषु वीनरूपां वाग्भवेश्वरीं ध्यायन्॥ वाग्भवकूटं च पठेत्त
रशातं जपेत्॥ ततः प्राणायामादिकार्यं कार्यमिति॥ त्र्यंबं ध्यात्वा दिक्कृत्य षडंगन्यासो
मुक्तं जपेद् देव्यै निवेदयेत्प्रणम्य स्तुत्वा॥ सूर्यमंडलाद्धृन्मंडलाच्चमलदेवी वाग्भवेश्व
री चन्द्रहृदि मूलाधारे च विसृज्य श्रीगुरुं प्रणमेदिति प्रातःसंध्याविधिः॥ रुद्रयामले॥ दीर्घ
कालं यथा त्रूपं स्वस्यानुग्रहकर्मणि॥ ह्रस्वेन तेन भावेन ध्यायन्नाह्निकमाचरेदिति गुरो
रिति शेषः॥ एतद्रूपध्यानेन प्रातः स्मरणादि तिलकस्थले श्रुतेषु॥ प्रातःसंध्यामीशानि सर्व
कर्मस्वसर्वदा॥ कर्तव्यामेव यत्नेन नित्यमेत्रमसिद्धिमहदेय॥ प्रातःसंध्यां परित्यज्य कर्म
कुर्याद् भ्रमत्यथः॥ प्रातःसंध्यां परित्यज्य देवतायजनं चरेत्॥ अमुद्धः सद्गुराचारः सर्व
कर्मबहिष्कृतः॥ प्रातःसंध्यां परित्यज्य देवतायजनं चरेत्॥ मोहात्स्वत्वामहेशानि ना
रकी जायते नरः॥ प्रातःसंध्यां परित्यज्य होमं वा तर्पणं शिवे॥ कुर्वन्नकारणं विप्रत्यज्य
न सर्वाचोपजायते॥ पिशाचो जायते देवि विप्रोपि वेदान्तपारगः॥ संध्यानामपि सर्वासां प्रा
तःसंध्या गरीयसी॥ तस्मात्तां न त्यजेद्विप्रः त्यजन्नरकमाप्नुयात्॥ इति त्रिपुरार्णववचना-
त्॥ तस्मादियमवश्यं कर्तव्येति शिवशासने॥ अथ मध्यंदिनसंध्या॥ तत्र प्राणायामादि

श्री॰ ८

श्वरीश्रीपादुकांपूजयामिइतित्रिःसंपूज्य ७

तर्पयेत्तर्पणं प्राणःसंध्यावदेवविद्याप्रबीजं मूर्ध्निधांकृयान ॥ तद्यथा । तत्रमूर्ध्न्याह्नेअनाहत
चक्रेमूलविद्ययाकामराजेकूटरूकवर्णांध्यायेत्तत्तेजः सुषुम्णामार्गेणवहिर्निःसा
रितांशुनानिः सार्यसूर्यमंडलेसमावाहयेत्ततःउत्पन्नांकामेश्वरींध्यायेत ॥ तद्यथा । रक्तां
रक्तांबरांरक्तभूषणांढक्कांपाशांकुशाभीतिवरान्दधानांशुचिस्मितांमन्मथदर्पावनाढ्यां
कामेश्वरींसंस्मरेत्त्रिनेत्रां ॥ इतिध्यात्वा ॥ कामराजकूटमुच्चार्यश्रीत्रिपुराकामेश्वरी
श्रीपादुकांपूजयामिइतित्रिःसंपूज्य ॥ पुनः ॥ ७ ॥ कामराजकूटगायत्रीमुच्चार्यश्रीत्रि
पुराकामेश्वरीपादुकायैअर्घ्यंपरिकल्पयामीतिस्वाहा ॥ इतित्रिरर्घ्यांजलिंदत्वा
पुनः कामराजकूटमुच्चार्यश्रीत्रिपुराकामेश्वरीश्रीपादुकांतर्पयामिनमःइतित्रिःसं
तर्प्य ॥ प्राणायामादिपुरःसरंशंकरवत्न्यासकादिन्यास । एवंवज्रेरीयविद्यागायत्रींजपि
त्वा ॥ कामराजकूटगायत्रींजपेत ॥ तद्यथा ॥ ७ ॥ क्लींत्रिपुरादेविविद्महे ॥ कामेश्वरिधी
महि ॥ तन्नः क्लिन्नेप्रचोदयात् ॥ इतिकामराजकूटगायत्रींयथाशक्तिजपित्वा । वह्नित्रि
शत्तत्त्वात्मकत्वेनमूलविद्यांजपेत ॥ तद्यथा ॥ तत्रमध्याह्नेहृदयांभोजकर्णिकायांसूर्य
मंडलेकामराजात्मिकांदेवींमललुंकुसमाह्वयाम् । शरखनबाणंपुंड्रेक्षुचापपाशांकु
शान्विता ॥ परितःस्वात्मसद्वर्णोमिः ॥ रक्तमाल्याम्बरालेपभूषाभिःपरिवारितां ॥ युग

षडिंश्चरात्तत्वपंक्तिभिः १

सौर· नित्यान्तरमं पीठादिकावरणं स्मरेत् ॥ पुष्पबाणेक्षुकोदंडपाशांकुशधराः शोणा चतुर्भुजाः ॥ हस्तं कवे
९ चनाः कामराजोपास्तिपरायणाः ॥ इति देवीध्यानम् ॥ ४ ॥ मूल विद्यादि न नित्या विद्यां हंसः
पदं चोच्चार्य ॥ आत्मतत्त्वं तर्पयामि श्रीमल्लत्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकां पूजयामि ॥ ४ ॥ मूलं दि
त हु हंसः कें शक्तितत्त्वं तर्पयामि श्रीमहात्रिपुरसुंदरीश्रीपा ॥ ४ ॥ मू ॥ दि ॥ हंसः खें सदाशिवतत्त्वं तर्पयामि
श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मू ॥ दि ॥ हंसः गें ईश्वरतत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं ॥ दि ॥ हंसः घें शुद्धविद्या
तत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि हंसः ङं मायातत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः चें
कलातत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दिव ॥ हंसः छें विद्यातत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि
हंसः जें रागतत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मू ॥ दि ॥ हंसः झें कलातत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मू ॥ दि ॥
हंसः ञें नियतितत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः टें पुरुषतत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं
दि ॥ हंसः ठें प्रकृतितत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः डें अहंकारतत्त्वं तर्पयामि श्री
पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः ढें बुद्धितत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः णें मनस्तत्त्वं तर्पयामि
श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः तें श्रोत्रतत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः थें त्वक्
तत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः दें चक्षुस्तत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः धें ९
जिह्वातत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥ हंसः नें घ्राणतत्त्वं तर्पयामि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं दि ॥

हंसः हं तेजस्तत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ४ मूलं लें दि ७
हंसः पं वाक्तत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं लें दि ॥ हंसः फं पाणितत्त्वरूपिणि श्री पा ॥ ४ ॥ मूलं लें दि
हंसः बं पादतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं लें दि ॥ हंसः भं पायुतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं लें
दि ॥ हंसः मं उपस्थतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं लें दि ॥ हंसः यं घ्राणतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥
मूलं लें दि ॥ हंसः रं रसनतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं लें दि ॥ हंसः लं चक्षुस्तत्त्वरूपिणि श्री ॥ ४ ॥ मू
लें दि ॥ हंसः वं रसतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ मूलं लें दि हंसः शं गंधतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ मू
लें दि ॥ हंसः षं आकाशतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ४ मूलं लें दि ॥ हंसः सं वायुतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा
४ मूलं लें दि ॥ लें जलतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा ॥ ४ ॥ मूलं लें दि ॥ हंसः क्षः पृथ्वीतत्त्वरूपिणि श्री ॥ पा
४ इति षट्त्रिंशत्तत्त्वयोगेन मूलविद्यां जपित्वा ॥ प्राग्वन्मूलविद्यामष्टोत्तरशतं वारं जपि
त्वा ॥ हृदयकमले कामराजकूटं बालार्ककोटिप्रभं हृदयादिब्रह्मरंध्रान्तं ॥ हृदयादिब्र
ह्मरंध्रान्तं चक्रमात्मकं देवतां बालार्ककोटिप्रभं हृदयादि ॥ कं ध्यायन्कामकूटमष्टोत्तरश
तवारं जपित्वा ॥ प्राणायामादि पूर्वकं जपं समर्प्य ततश्चाप्य प्राणसम्मूलदेवं कामेश्वरी
चक्रं हृदये विसृजेदिति मध्याह्नसंध्याविधिः ॥ अथ सायंसंध्याविधिः ॥ प्राणायामादि
सूर्यतर्पणान्तं प्राग्वत् कृत्वा यवबीजं संध्यां कुर्यात ॥ तद्यथा ॥ मायमाताचके देवात्रिचंद्रम

सौर
स

ऽत्येमूलविद्यायास्तृतीयकूटे शुद्धस्फटिकसंकाशं ज्वलंतं सुसूक्ष्मं त्रैलोक्यमंडलव्यापिनं ध्यात्वा । व
हद्वासाग्रपुटेनाकाशस्थं सोममंडले समावायनं दृष्ट्वा देवीं हृद्ये प्लावयेत् ॥ मूलाकाश
ल्लोकं वशालेपुस्तपिंस्मृशातिमृषितो । जरारुद्रसर्वांगेनेत्रत्रयोऽग्निमुखोद्भुतो । ईषत्स्फु
टितदंष्ट्रश्च भैरवीरूपमाश्रितो ॥ जरापलितसंकोचललवमानपयोधरा ॥ पाशांकुशे
पुस्तकं च स्फटिकाक्षस्रजं करैः ॥ दधाना शक्तिबीजान्स्या सूर्यमंडलेस्थिता ॥ ध्याये
परापरां शक्तिं शक्तिमुद्रांनिषेविता ॥ भोगमोक्षप्रदां शांतां मनेनामने भैरवी ज्ञ
पार्ध्वे योगयेनदायधः स्थयोरन्यऽन्याघुध्याने ॥ इति ध्यात्वा मूलविद्यायास्तृती
यकूटमुच्चार्य त्रिपुरामूर्ते भैरवी श्रीपादुकां पूजयामीति गंधादिभिः त्रिः संपूज्य ॥ वद
मानतीयकूटगायत्रीमुच्चार्य ॥ त्रिपुरामूर्ते भैरवी श्रीपादुकायै अर्घ्यं कल्पयामि स्वा
हेत्यित्रिरर्घ्यं दत्वा ॥ पुनस्तानीयकूटमुच्चार्य त्रिपुरामूर्ते भैरवी श्रीपादुकां तर्पयामि न
मइति त्रिः संतर्प्य ॥ प्राणायामादिपूर्वकं तत्र विद्यागायत्रीशास्त्रं त्रिः पिवा ॥ शाक्तिकू
टगायत्रीं जपेत् ॥ सायथा ॥ ४ ॥ सौः त्रिपुरदेवि विद्महे शाक्तीश्वरि धीमहि ॥ तन्नो म्ने प्र
चोदयात् ॥ इति शक्तिगायत्रीमष्टोत्तरशतं वा जपित्वा ॥ सायाह्नेषोऽशान्त्यान्मकन्त्रे

श्री ९

मूलविद्यां जपेत् । तथा ॥ तायमात्तासरोजमध्ये चंद्रे चंद्रसमप्रभं ॥ ध्यात्वि वीजानि मे कामचाप
बाणपाशांकुशान्विता ॥ पुरा नित्या हरादेवी जटिका वरशोणपद्मा ॥ विंशत्यादि भगवती नि
त्याभिः परिवारिता ॥ पुस्तकं चान्हस्तेन चंद्रधाना: स्मरवक्रका: ॥ नित्या: षोडश चान्ना यासा
ये कालेतत्स्मरेत् ॥ इति ध्यात्वा ॥ मूलेदिन नित्याविद्याचान्नाये ॥ ऐंकामेश्वरी नित्या
विद्यामन्त्राये ॥ ऐं कामेश्वरी नित्या विद्यारूपिणी श्रीमहात्रिपुरसुंदरी श्रीपादुकां पूजयामि
नमः ॥ ४ ॥ मूलेदि हेसः ऐं भगमालिनी विद्यामन्त्राये श्रीभगमालिनी नित्यारूपिणी श्री
पा ॥ ४ ॥ मूलेदि । हेसः । ऐं नित्यक्लिन्ना विद्यामन्त्राये ऐं नित्यक्लिन्ना नित्यारूपिणी श्रीपा ४ मूल
दिन । हेसः ॐ भेरुण्डा विद्यामन्त्राये ऐं भेरुण्डा नित्यारूपिणी श्रीपा ॥ ४ ॥ मूलेदि हेसः ऐं वह्नि
वासिनी विद्यामन्त्राये ऐं वह्निवासिनी नित्यारूपिणी श्रीपा ॥ ४ ॥ मूलेदि ॥ हेसः ऐं महाव
ज्रेश्वरी विद्यामन्त्राये ऐं वज्रेश्वरी नित्यारूपिणी श्रीपा ॥ ४ ॥ मूलेदि हेसः ऐं शिवदूती
विद्यामन्त्राये ऐं शिवदूती नित्यारूपिणी श्रीपा ॥ ४ ॥ मूलेदि ॥ हेसः ऐं त्वरिता विद्यामन्त्रा
ये ऐं त्वरिता नित्यारूपिणी श्रीपा ॥ ४ ॥ मूलेदि ॥ हेसः ऐं कुलसुंदरी विद्यामन्त्राये ऐं कु
लसुंदरी नित्यारूपिणी श्रीपा ॥ ४ ॥ मूलेदि । हेसः ऐं नित्या विद्यामन्त्राये ऐं नित्या नित्याविद्या
रूपिणी श्रीपा ॥ ४ ॥ मूलेदि । हेसः ऐं नीलपताका विद्यामन्त्राये ऐं नीलपताका रूपिणी

मोर॰ २१ ॥

श्रीपा॥४॥मूलेदि॥ह्सैः ऐं विजयाविद्यामन्त्राय ऐं विजयानित्याश्रीपादुकां श्रीपा॥४॥मूलेदि॥ह्सैः
औं सर्वमंगलाविद्यामन्त्राय औं सर्वमंगलानित्याश्रीपादुकां श्रीपा॥४॥मूलेदि॥ह्सैः औं ज्वालामालि
नीविद्यामन्त्राय औं ज्वालामालिनीनित्याश्रीपादुकां श्रीपा॥४॥मूलेदि॥ह्सैः ग्लौं चित्राविद्याम
न्त्राय ग्लौं चित्रानित्याश्रीपादुकां श्रीपा॥४॥मूलेदि॥ह्सैः अः मूलपंचदशीविद्यामन्त्राय अः
मूलपंचदशीनित्याश्रीपादुकां श्रीपा॥४॥मूलेदि॥ह्सैः अः श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याश्रीपादु
कां श्रीपादुकां पूजयामि॥ इति षोडशनित्याः सकलं वेन जपित्वा॥ एवं तत्कालनित्या
विद्यां मूलविद्यां च जपित्वा॥ अथ ध्यानादि ब्रह्मरन्ध्रे तन्नलीयकं षट्कोणं स्वच्छं चन्द्रकोटिनिभं॥
ध्यायन्नस्यान्तरे शुक्लवारिजानीयकं ठं जपेत्॥ ततः प्राणायामं कृत्वा एकं जपं समर्प्य स्तुत्वा
देवीं प्रणम्य॥ सर्वमंडलाच्च मूले देवीं समुत्तेजयेत् हृदि समुद्भवं च विसृजेदिति मायं संध्या
विधिः॥ ततोऽर्घ्यदानं तुरीयसंध्यामुपासीत॥ सायं संध्या॥ सर्वमंडले देवीं ध्यात्वा विना प्राणाया
माद्याचमनपर्यन्तं पूर्ववत् कृत्वा॥ सहस्रारकमले तुरीयबीजं मूलविद्यात्रयं वध्याद्वैर श्री
रूपं परमानन्दमूर्तिं॥ ध्यात्वा वरज्ञानमुद्रापुटे नतारकमंडलात् हृदि परमाकाशे समावाह्य ११
तदुद्भूता भगवती एषा कन्यारूपा ध्यायेत् तुरीयबीजमन्त्राय श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादु
कां पूजयामीति त्रिः॥ ... ॥ तुरीयगायत्रीमन्त्राय श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादु

कार्येभ्यश्चैकल्पयामि स्वाहेति ॥ त्रिरंचेद्दत्वा । पुनः तुरीयवीजमुच्चार्य श्रीमत्त्रिपुरसुं-
दरीश्रीपादुकां तर्पयामीति त्रिः संतर्प्य । प्राणायामादिकं पूर्ववत्कृत्वा तुरीयगाय-
त्रीं यथाशक्ति जपित्वा ॥ कालनित्याविद्यां मूलविद्यां महाषोडशाक्षरं वा तुरीयवीजं
वा षोडशाक्षरं नवार्णं जपित्वा । प्राणायामादिकं कृत्वा जपं समर्प्य ॥ देवीं तत्वात्मप्राणमयं दे-
वीं परमाकाशात्मकां सहस्रदलकमलकर्णिकायामष्टां ध्या ॥ कामकलारूपमात्मा-
नं ध्यायेदिति **तुरीयसंध्याविधिः** ॥ एतत्संध्याचतुष्टयमेतद्विशेषात्सकानामावश्य-
कं वा यथाशक्त्यो ध्यानरूपमिति । अर्धरात्रसंध्योपासनं कार्यमिति । अथ कृते द्वितीय-
दिने प्रायश्चित्तार्थं महाषोडशाक्षरं मूलविद्यां जपित्वा पुनः कर्मकर्तव्यमधिकारी भ-
वतीति शिववशात्समाप्ते ॥ त्रान संध्यावनाले पजपदे षोडशाक्षरं ध्याने ॥ **इति तंत्रराजवचना-**
त् ॥ जपेन्मूलविद्यामिति विशेषः ॥ अत्र संध्यालोपेन कर्तव्यमः शोभोरात्रेऽवमेव हि । दी-
क्षितः संध्यया हीनो न दीक्षाफलमश्नुते इति वचनात् ॥ संध्या च तत्वरूपसाधको-
वश्यं कर्तव्यमिति सेदुयः ॥ अत्र प्रमादाद्यदि संध्यालोपो भवति तदा तत्र संध्यास-
मये प्रायश्चित्तं पूर्वं संध्याक्रियाविधाय तत्कालसंध्यां कुर्यात् ॥ **तदुक्तं त्रिपुरा-**
र्णवे ॥ संध्याहीनो नरः संध्यायाः पूर्वसंध्याक्रियामथ । विधायैव नरः संध्यायाः क्रियां

पुर्वकं

सौर
१२
12

कुर्यात्समाहितः ॥ श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना ॥ कृते सौभाग्यरत्नाकरे
तरंगः अथोपासागमनम् ॥ अथ संध्यां विधाय कृते शान्तः संध्यानन्तरं पित्रादितर्पणं नि
र्वत्य नित्यत्रिकतर्पणं कुर्यात् ॥ तत्र प्राणायाममूलपूर्वकं मूलदेवतां जले पूर्ववत्तीर्थमावा
ह्य ॥ विमिलितधेन्वमृतामृतीकृत्य मूलेन नववारमभिमन्त्र्य ॥ तत्र श्रीचक्रं विभाव्य
तन्मध्ये वक्ष्यमाणप्रकारेण पीठपूजापूर्वं सदेवीमावाह्य ॥ षोडशोपचारैर्दे
वीं संपूज्य वक्ष्यमाणविधिना अंगावरणदेवताः संपूज्य ॥ ४ ॥ मूलविद्यामुच्चा
र्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी श्रीपादुकां तर्पयामि नमः इति अष्टोत्तरशतं तदर्धं वा वि
शतिवारं यथाशक्ति तत्तीर्थजलैः परदेवतामविकल्पमनले परमामृतबुद्ध्या मन
सावरणांगुरूपे नित्यत्रयमन्त्रदशविद्याभिः सहितां चतुरश्रवृत्तोपेतत्रिकोण
मंडलमध्यस्थां गुरुत्रिकोणावृतां शक्तियुतां मूलदेवीं तर्पयेत् ॥ तत्राप्यशक्तः स
कृत्तज्जले देवीं ध्यात्वा सकृज्जलं तर्पयेदिति तर्पणविधिः ॥ अथ पूर्ववत्प्रातः संध्याव
न्दनादिक्रियास्वगुरूपदिष्टविधिना षट्त्रिंशत्तत्त्वमयशताधिकविंशतिसह
स्रसंख्याभिः कालनित्याविद्याभिः सह मूलविद्यया पारायणजपं कुर्यात् ॥ का १२
लनित्याविद्यास्तत्र तत्र राजोत्काः तद्विधेयं ॥ तत्र कादिहान्ताः षट्त्रिंशत्तत्त्व

र्णाः षोडशनित्यात्मभिः षोडशस्वरैः प्रत्येकं संयोजिताः षट्सप्तत्युत्तरं येच शान्तसंज्ञ
काः हृल्लेखमण्डलाख्यो वर्णो भवति ॥ एतेन वर्णकालनित्यो विद्यानाम गुरुसंख्यो
नाम कैकावर्णाः षट्त्रिंशद्विद्यानामाकारेण हृत्संधिकाः पुनः पुनः क्रमेण काम
राजाख्यो द्वितीयवर्णो भवति ॥ ईकारस्तु सर्वो स्मो विद्यानाम शक्तिहृदालंकारस्तृती
यवर्णो भवति ॥ अथैताः विद्याः क्रमेण पारायणजपे परिपाठ्यैव प्रदर्श्यन्ते ॥ तत्रा
दौ प्राथमिकोविविक्तेन ध्यादिन्तोरेण कामेश्वरकेरेखा मननमालिनीयं ॥ ह्रीं आधारशक्तिक
मलासनाय नमः इति संपूज्य ॥ तत्र शाम्भवः स्वस्तिकाद्यासनेनोपविश्य गुरुगण
पतिसविष्टदेवताः प्रणम्य प्राणायामत्रयपूर्वकं संदिग्ध प तोभूतशुद्धिमातृकान्यासं
च कृत्वा ॥ समस्तदेहबाह्यमूलादिषु द्विपात्रे स्थानेषु प्रतिस्थानं षोडशदलपद्मं वि
भाव्य ॥ तेषु ककारादिक्षकारान्तान् षड्विंशत्तत्त्ववर्णान्प्रत्येकं षोडशस्वरसंयुक्तान्विभा
व्य ॥ मध्ये न्यस्य मात्राक्षरं विन्यसेत् ॥ एवं द्विदलेषु तत्त्वदलेर विन्यसेत् षोडशवर्णान्सदा
दिकान्स्वदेहे ॥ हृल्लेखमण्डलवर्णान् विन्यसेत् ॥ पुनस्तदिति नित्याविद्यया प्राणायामत्रयं
कृत्वा ॥ शिरसि दक्षिणाम्नाये यक्षरूपेण नमः हृदये कालविद्यायै पिण्याश्रीमहात्रिपु
रसुन्दर्यै देवतायै नमः इति ऋष्यादिकं विन्यस्य सममनोदायै नाम पारायणजपे विनि

मैर
१३
13

योगः ह्रींतालिरुक्कानन्तदिननित्याविद्याहैरेभिः हिरावन्ये ॥ यथाविधिकरषडंगन्यं
सवल्मामाणिचतरामनल्यामवाभे वनाष्टकस्याविधाय ॥ वक्कारकावरावकसत्स्रिः
भूषान्नलेपनो ॥ पाशांकुशौ त्वकोदंडपञ्चनविशिखोवाः समेरेतित्तिकांनित्याध्याला । व ल
ल्पमाणाविधिनाष्टदेयश्रीचक्रोकालचक्रमध्यगतेविभाव्य ॥ तत्रदेवीसावरणाका
लनित्याभ्यर्च्य विहितोध्यानामानसैरुपचारैः संपूज्य ॥ प्राणायामंजपमारभेत ॥ तत्र
दावंगविद्याजपः ॥ तत्रमूलेनदिननित्याविद्याउहैं हैं सः मूलंनदिननित्याविद्या ॥ ऊं ।
ह्रैं हैं सः एवंतत्सैंहसड्ंतत्तमेकपंचाशाहिद्याभिः सहमूलविद्याजपित्वा ॥ ततः केव
लमूलविद्याविद्युज्जपित्वा ॥ एवंवदवदवाग्वादिनि ऐंक्लींक्लैंदिनिक्लेदय ॥ ४ ॥ महाक्षोभंकु
त रुओं ह्रीं मामामादकुरु ॥ ४ ॥ मोऽनिदीपिनीविद्यामेकवारंजपित्वा ॥ ततोवदस्वमाए
गुरुपादुकामप्येकवारंजपित्वापुनस्तत्ताविंशाहिद्याभिः सहमूल ॥ आदाहसाईहे
सः म । ईलाहसाईहसः म । ऊंह्राहसाहसः मूल । । कमाहसाहसः म । । मूषाहसाई मूलविद्यां जपेत्ततः २
हसः म । एषाहसाईहसः मूल । । ओवाहसाईहसः म । अः लाहसाईहसः म । ईलर
हसः । म । ऌलाईहसः मूलऊंलाईहसः म । ऋलाईहसः म । जूसाईहसः म । लृषाईहै ।
सः म । लृषाहसः म । एषाईहसः म । एजाहसः म । ऐवाईहसः मूल । अः पाईहसः म
।

श्रीं ईहसः

१ ॐ पा इ हे म: इति षो उ शा धा जपित्वा पुनर्मूले स्व का ई हे म: एवं मू स्वा ई हे म: इ क्ष ई हे म: क्ष
ना ई हे म: क्ष पा ई हे म: ए य ई उ श्रा इ ऊं ला इ हे म: इत्युक्त्वा ॥ पुनर्मूले स्वा दा ई हे म: ॥ एवं ई १
ला ई ऊ ह्रौं ई क्ष षा ई ऐ षा उ औ वाँ हे म: कार्यं । तत्र प्रथमदिने मूलविद्यामुच्चार्य ॥ स्व १
स्वा ई हे म: मू १ । स्व का इ हे म: मू १ । स्व गा इ हे म: मू १ स्व घा इ हे म: मू १ स्व ङ ई हे म: इत्यादि
स्व दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा ॥ पुन: मूले स्वा स्वा ई हे म: मूले स्वा का ई हे म इत्यादि ॥ स्व ना ई हे म
इत्येतज्जपित्वा ॥ पुन: मूले स्वा स्वा ई हे म: मूले स्वा का ई हे म इत्यादि ॥ मूले स्वा दा ई हे म इत्ये
तज्जपित्वा पुनर्मूले इ स्वा ई हे म: मूले का ई हे म इत्यादि ॥ मू १ इ दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा १
पुनर्मूले ई स्वा ई हे म: मू १ ॥ ई का ई हे म इत्यादि मू १ ई दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा ॥ पुनर्मू १ ॥ उ
स्वा ई हे म: मू १ उ का ई हे म इत्यादि ॥ मूले उ दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा ॥ पुनर्मू १ ऊ स्वा ई हे म इ
त्यादि ऊ दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा ॥ पुनर्मू १ ॥ ऋ स्वा ई हे म इत्यादि ॥ मू १ ॥ ऋ दा ई हे म इत्येतज १
जपित्वा ॥ पुन: मू १ ॥ ॠ स्वा ई हे म इत्यादि ॠ दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा ॥ पुनर्मू १ ॥ ऌ स्वा ई हे म
इत्यादि ऌ दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा ॥ पुन: मू १ ॥ ए स्वा ई हे म इत्यादि ए स्वा ई हे म इत्येतज्जपि
त्वा ॥ पुनर्मू १ ॥ ऐ स्वा ई हे म इत्यादि ऐ दा ई हे म इत्येतज्जपित्वा ॥ मूले ओ स्वा ई हे म इत्यादि ओ

इत्यादि ॐ दाई हे सः

सौर· १५ आईं ह्रें सः इत्यादि द्वितीया दा ईं ह्रें सः ईं इत्येतं तं जपित्वा॥ पुनर्मंत्रः ॐ आईं ह्रें सः इत्यादि द्वितीया दा ईं ह्रें सः इत्येतं तं

जपित्वा॥ पुनर्मंत्रः १। ॐ आईं ह्रें सः इत्यादि ॐ दा ईं ह्रें सः इत्येतं तं जपित्वा॥ पुनः स्वः। ॐः आईं ह्रें स

इत्येतं तं जपेत्॥ एवं षट्सहस्रं तु तत्र पञ्चशतसंख्याको जपो भवति॥ मूलविद्यायाः प्रथमपा

दायतो प्रथमे तद्दिनयुगान्तरान्योऽध्यात्वरभित्रा इत्यन्यत् षट्सहस्रं तु तत्र पञ्चशतविद्याभिः

सह मूलविद्यां जपित्वा॥ पश्चात् हित्वान्तरं तन्नित्यविद्याभिस्तावत्संख्याभिः सह सैक

क्रमेण जपेत्॥ युगान्तरादिनान्तरं तत्तिथिनित्याविद्यायाः प्रथमाद्वारे हितीयाद्वार

तो वा हृद्ग॥ विद्याद्वारोऽक विद्या जपविशेषस्तु॥ पुनस्मिन्स्तु गयत्स्वयुतं युगादन्तरं भव

ति। तत्स्वरमारभ्य प्रतिस्वरं षट्त्रिंशात्क्रमेण तत्त्वसर्गं तिथिविद्यां पूर्वं तं जपित्वा॥ पुनस्तद

न्तरस्य प्रथमस्वरमारभ्य प्रारंभ्य रस्य ष्टवेन रा तिथिविद्याविधिं जपेत्॥ तदा मूलविद्

याः षट्सहस्रं तु तत्र पञ्चशतसंख्याको जपो भवति। अत्र युगान्तं षट्त्रिंशांहिनात्मको भवति

प्रागुक्तप्रतिमंडलवीथी षट्सहस्रं तु तत्र पञ्चशतसंख्याके प्रैकैकस्मादन्तरसैकैकं यु

गे प्रतितियुगान्तरं चैव भवति। एतत्त्वं रहस्यं वा त्वमप्यविज्ञाय त्वयाः कार्यः १५

दिननित्याविद्याक्रमश्च गुरुमुखाद्वेदवागत्वम् इति॥ एवं द्वितीयपादस्तदेकादशधा

न संख्याको भवति ॥ मूलविद्यायाः अंगविद्याजपश्चैकैकवर्णेन्दुपादेन पादश्चीन्तु
नरयानन्तसंख्याको भवति ॥ केवलमूलविद्याजपस्तु वर्णोच्चैत्तयास्त्रिस्त्रिः क्रमेणावर्णे
द्रयाच्चैत्तयास्त्रिलित्वा द्वादशधा जपो भवति ॥ मूलविद्यायाएवं मेरुमध्यषट्चक्रतारविद्या
कुन्तरत्रिशतानाधिकमहासहस्रसंख्याको जपो भवति ॥ मूलविद्यायाएवं ३ केसंख्याजे
पमक्रविधिना कृत्वा पुनः केवलां मूलविद्यां जपित्वा ॥ प्रागुक्तदीपिनीविद्यां गुरु
पादुकाविद्यां सकृज्जपित्वा ॥ ३ ह्स्लकसहेहसकलह्रीं सहकलह्रीं ३ ॐ नमः इत्युक्तेति वि
द्यां सकृज्जपित्वा ॥ ममममकलमनोरथ्यान्त्र्याध्ययत्रभं नमः इति प्रकाशिनी विद्यां कृत्वा
जलिजपेत ॥ इति वर्णहृदयसारमन्त्रेत्र वा कृत्वा ॥ प्रथा पारायणं जपं कृत्वा इदं लोकं जपेत
ज्योवरनीरमणवोकेडयश्रृपायपुरागहरेः ॥ मातृभैरवणं वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ का
दिवर्णेष्टकाकारसमस्ताष्टकविग्रहां ॥ अष्टपालाकृतां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ खरबोर
शकान्तां तु षट्त्रिंशत्रिः पराघैः ॥ षट्त्रिंशत्तत्त्वगां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ षट्त्रिंश
तत्त्वसंस्थाप्यशिवचंद्रकलात्मिकां ॥ कादिक्षान्तां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ मायेमाया
हृद्येयापाधिविवर्जितेडकलावतीं ॥ सर्वकाम्रिकां परां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ बद्ध्वा पिउयो
निस्थां मेऽलत्रपञ्जरली ॥ लिंगत्रयान्तिगां वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ स्वयं तत्त्वहृदयां वाणी

मोर॰ कामांन स्थितेन तं ते । आम प्रन्तं विलितिं वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ मन्त्र वानगेन्ता बोध्वनाम रूप।
१५ क्रियापरो ॥ शान्तिं विशेषप्रदां देवीं वंदे देवीं त्रिपुरभैरवीं ॥ वर्गानि प्रतिदिनं समस्तानन्तत्वमेन
15 समाहितः ॥ इति स्तुत्वा प्राणायाम मन्त्र पूर्वं कृत्वा दिने दिने नित्या ३ न्को मन्तल विद्यां प्रतिदिनं नित्या
विद्यया प्राप्तं न्यास षडंगन्यासं कृत्वा कृतेन जपं देव्याः समर्पयेद् इति ॥ एवं द्वितीयदिने प्राग्
दासनस्तत्वा ऽयंग विद्याजपान्ते विद्यायन्त्र ॥ कस्या ईं हें सः मूः । ककाईं सः मूले कलो ईं।
हें सः इत्यादि ॥ मूले कन्ता ईं हें सः इत्येतेन जपितां ॥ पुनः मूः । कास्या ईं हें सः इत्यादि मूः । का
का ईं हें सः इत्यादि ॥ मूः । कान्ता ईं हें सः इत्येतेन जपितां ॥ पुनः मूः । किस्या ईं हें सः इत्यादि कि।
न्ता ईं हें सः इत्येतेन जपितां ॥ पुनः मूः । कीस्या ईं हें सः इत्यादि मूः । ॥ कीन्ता ईं हें सः इत्येतेन जपितां
पुनः मूः । कुस्या ईं हें सः इत्यादि मूः । कुन्ता ईं हें सः इत्येतेन जपितां ॥ पुनः मूले कूस्या ईं हें सः इत्या
दि मूः । कून्ता ईं हें सः इत्येतेन जपितां ॥ मूः । कृस्या ईं हें सः इत्यादि मूः । कृन्ता ईं हें सः इत्येतेन ज।
पितां ॥ पुनर्मूः । कॄस्या ईं इत्यादि कॄन्ता ईं इत्येते पुनर्मूः ॥ कॢस्या ईं इत्यादि कॢस्या ईं इत्येते
पुनर्मूः ॥ कॣस्या ईं इत्यादि कॣन्ता ईं इत्येते ॥ पुनर्मूः ॥ कॣस्या ईं इत्यादि कॣन्ता ईं इत्येते ॥ पुन
र्मूः । ल्कस्या ईं इत्यादि ल्कन्ता ईं इत्येते । पुनर्मूः केस्या ईं हें सः इत्यादि केन्ता ईं हें सः इत्येते ॥ पुन १५
र्मूः कैस्या ईं इत्यादि कैन्ता ईं इत्येते ॥ पुनर्मूः कोस्या ईं इत्यादि कोन्ता ईं इत्येते । पुनर्मूः कौस्या

ईं इन्यादिकैां न्तां ईं इन्यें ते॥ पुनर्मूले कंश्यां ईं इन्यादि कें न्तां ईं इन्यें ते॥ पुनर्मूले कंश्यां ईं ह्स्न्यादि कः न्तं
ईं ह्स इन्यें ते जपेत्॥ एवं त्रिपिता प्राग्वन्मूलविद्यां जपित्वा। दीपन्यासो दिनोन्नपादौ नेह
न्तां समापयेदिति॥ ततस्तृतीयादिषु प्राग्वदासन न्यासान् विद्यां विधाय॥ मूलावश्यां ईं ह
सः मूलाविकां ईं ह्सः मूलाविन्तां ईं ह्स इन्यें ते जपित्वा प्राग्वच्छेषं समापयेत्॥ चतुर्थदि
ने मूलगश्यां ईं ह्स इन्यादि गन्तां ईं ह्स इन्यें ते जपित्वा समापयेत्॥ ततः पंचमदिने मूल
घश्यां ईं ह्स इन्यादि घन्तां ईं ह्स इन्यें ते जपेत्॥ षष्ठदिने मूलङश्यां ईं ह्स इन्यादि ङन्तां ईं
ह्स इन्यें ते जपेत्॥ सप्तमदिने मूलचश्यां ईं ह्स इन्यादि चन्तां ईं ह्स इन्यें ते॥ अष्टमदिने छ
श्यां ईं ह्स इन्यादि छन्तां ईं ह्स इन्यें ते जपेत् नवमदिने मूलजश्यां ईं ह्स इन्यादि मूलजन्तां
ईं ह्स इन्यें ते जपेत्॥ दशमदिने मूलफश्यां ईं ह्स इन्यादि मूलफन्तां ईं ह्स इन्यें ते जपेत्॥ ए
कादशादिने मूलञश्यां ईं ह्स इन्यादि ञन्तां ईं इन्यें ते जपेत्॥ द्वादशादिने मूलटश्यां ईं ह
स इन्यादि मूलटन्तां ईं इन्यें ते॥ त्रयोदशादिने मूलठश्यां ईं ह्स इन्यादि मूलठन्तां ईं इन्यें ते च
तुर्दशादिने मूलडश्यां ईं ह्स इन्यादि डन्तां ईं ह्स इन्यें ते। पंचदशादिने मूलढश्यां ईं ह्स इन्या
दि ढन्तां ईं ह्स इन्यें ते॥ षोडशादिने मूलणश्यां ईं ह्स इन्यादि णन्तां ईं ह्स इन्यें ते॥ सप्तदशा
दिने मूलतश्यां ईं ह्स। इन्यादि तन्तां ईं ह्स इन्यें ते॥ अष्टादशादिने मूलथश्यां ईं ह्स इन्या।

सौर· १६
16
डिणत्ता ईहेमस इत्यन्ते एकोनविंशादिने मूले दस्या ईहेमस इत्यादि दत्ता ईहेमस इत्यन्ते विंशा-
तितमे दिने मूथस्या ईहेमस इत्यादि मूले धत्ता ईहेमस इत्यन्ते एकविंशतितमे मूले नस्या ई-
हेमस इत्यादि मूले नत्ता ईहेमस इत्यन्ते द्वाविंशतितमे दिने मूले पस्या ईहेमस इत्यादि मूले
पत्ता ईहेमस इत्यन्ते त्रयोविंशतितमे दिने मूले फस्या ईहेमस इत्यादि मूले फत्ता ईहेमस इ-
त्यन्ते चतुर्विंशतितमे दिने मूले बस्या ईहेमस इत्यादि मूले बत्ता ईहेमस इत्यन्ते पंचविंश-
तितमे दिने मूले भस्या ईहेमस इत्यादि मूले भत्ता ईहेमस इत्यन्ते षड्विंशतितमे दिने मूले म-
स्या ईहेमस इत्यादि मूले मत्ता ईहेमस इत्यन्ते सप्तविंशतितमे दिने मूले यस्या ईहे मस इत्यादि
मूले यत्ता ईहेमस इत्यन्ते अष्टाविंशतितमे दिने मूले रस्या ईहेमस इत्यादि मूले रत्ता ईहे-
मस इत्यन्ते एकोनत्रिंशत्तितमे दिने मूले लस्या ईहेमस इत्यादि मूले लत्ता ईहेमस इत्यन्ते
त्रिंशतमे दिने मूले वस्या ईहेमस इत्यादि मूले वत्ता ईहेमस इत्यन्ते एकत्रिंशादिने मूले शस्या
ईहेमस इत्यादि मूले शत्ता ईहेमस इत्यन्ते द्वात्रिंशतमे दिने मूले षस्या ईहेमस इत्यादि मूले षत्ता
ईहेमस इत्यन्ते त्रयस्त्रिंशतमे दिने मूले सस्या ईहेमस इत्यादि मूले सत्ता ईहेमस इत्यन्ते चतुस्त्रिंश- १६
तमे दिने मूले हस्या ईहेमस इत्यादि मूले हत्ता ईहेमस इत्यन्ते पंचत्रिंशतमे दिने मूले लस्या ई-
हेमस इत्यादि मूले लत्ता ईहेमस इत्यन्ते षट्त्रिंशतमे दिने मूले दः स्या ईहेमस इत्यादि मूले दःत्ता

त्रैमासं तु तं ते जपेत अथ षट्त्रिंशाह्निकेषु च धारा गुरुपरिपाटतः अन्यहे द्विपंचाशद्दुत्तरैकादशा।
शान्ते मासक्लेय पश्या भवति तथा जपं कृत्वा वर्गद्वयमाप्याद्यो गुरुक विद्याजपं तथा वर्तते च
ल्लात्र पाठं कुर्यादिति अत्र धारा यत्र परिपाट्यभेदः पंचधा भवति ॥ तथा च तंत्रराजे ॥ दिनतो
वासतः पक्षात् मासात् त्रिंशद्दिनात् दिनैः तथैतो वा अमेकं तु विद्यानित्याऽनित्यकास्तुतेः
आयुरारोग्यमैश्वर्यं वितनुयाद्वांछितं क्रमात् लभेतेललितापार्भिः संपदायवती भवेत्
एकस्मिन्नेव मंडेवा वारसूनो विधिवत्तये मध्याह्नेत्समारभ्य मध्यरात्रसमापयेत् वा
रेषु वैकथाज्ञापयप्रथमे रविवारके वर्षाम्याः प्रथमं वर्गे कामेश्वर्याह्निनीयके तथ
वर्गद्वयं मंत्री सोमवारादिषट्सु च दिनेषु मंदिनो वर्गौ दैकैकं प्रजपेत्सुधीः एवं
वैकथाज्ञापयप्रथमादितिथिष्वपि प ... विद्यास्तु प्रजपेन्नित्यावासरं पंचमीदश
मी पंचदश्यो तु तिथिषु क्रमात् पूर्णिमा प्रजपेद्विद्या वसुदशीमवासुधीः मासेषु तिथि
ते विद्यानेकैकयानिमवेत् पूर्णिमा विद्या जपेन्मासपिनाः क्रमात् षट्त्रिंशाह्निकमे
षवमेकैकयानिमवेत् जपेन्नित्या दिने विद्यानेवं पूर्णिमा भवति ताः तेताभिः सदृशी
कापि विद्या लोकेषु विद्यते तस्मादाभिः पार्थः [illegible] साधयेत्सर्वमीप्सितं पंचत्रिं
नेप्सितेतत्तडः करस्थं करंभवेत् जपतर्पणहोमार्चामेकैः सतर्पयात्स्थिरः पंचाश

सौर० ह्रामाहात्म्यविद्याभक्तिसमन्वितः मुच्यते तिग्मैः कृच्छ्रैः वैविरोधैः सुदारुणैः शानवांस
१२ माहात्म्यविद्याविविधवैभवा लभते तेन यावद्ध्यानं विशेषगुणान्वितान् प्रसादयानेवा
17 रेतविद्याश्रुताहात्म्यशक्तिः युगान्तपादिसप्तनो भार्यावित्तयपत्नः तावदाहात्म्यकल्पा
वापति सर्वगुणान्विते लभते पुत्रपौत्राद्यैश्वर्यतेसंपदान्विता द्विपातेनाः समाहात्म्यदावि
द्यान्तमुच्यते ध्रुवं त्रिशतैर्भिस्मिसत्यात्वैश्रुतवाभिश्रुपातैर्धनी पंचभिश्रुपातैर्न्रूपाभवेन्नरः
द्विः शतैर्नृपः सप्तभिश्चशतैर्नसनगुवस्नतयमा सहस्रैः तुशातैः तासां दृपाः सर्वे
स्याकिंकराः नवभिश्चशतैरेव कदर्पोवनितान्नने एवं नवशतैर्नमासर्वान्कामान् ।
नवाप्नुयात् समस्तमन्तेना साउकमेवा येमिहिरदमिति अथ चैतेषां विशेषमपद्या
ख्यादिनाश्यादिभवेदित्य तनःसार्धहपस्त्राकः सहस्रैः एकवारवृत्तौ पठितु या
द्विनवसमशतादिकविंशतिसहस्रसव्याभिः कालनित्याविद्याभिः सहमूलविद्या
याल्लावन्नव्याजस्वपौत्रकाविधिनाप्रनवर्तकैयमाणे इत्यर्थः वारद्वयविवाराद्दिशतैः
वाराणेत्रुतमवभिसाहीनाद्वगोस्वत्रस्यासप्रकारेणस्फुटीकरिष्यामः वर्गः पंक्ति १२
योनिविनियर्थापः सेकोभिषेकः स्थिरः निश्चलभक्तिमान्यचायादित्यादिभिः सोकैः
प्रपवितः कामनेयः केवलनित्याविद्यानामवान्यपिकाम्यप्रयोगावहवः सन्ति ।

नेत्वग्रंथेयगौरवभयाद्ग्रास्माभिर्लिखिताः । गुरुतः शास्त्रतश्चबोद्धव्यः । अथ कालचक्रं चन्द्रप्र
त्वयाथप्रथमः चक्रविधिं दृढं कृत्वा तेन परितः षट्त्रिंशल्लम्भानेन हस्तेन कृत्वा तन्दृढहिरण्यैकैकां तु । कार
लांतरमानतः षट्त्रिंशत्हस्तानीति । प्रथमकृतहस्तेनैव मध्यासमदशहस्ता वितस्त्यादिता
नी । प्रथमकृतहस्तेनैव मध्यासमदशहस्ता वितस्त्यादिनाति हस्तानि षट्त्रिंशद्रेखा
विभज्य कोष्ठकोष्ठकाः षट्युक्ताः । षट्त्रिंशद्वीथी वीथीनिर्मापयतामस्तास्तु प्रथमवीथ्याम
वर्णास्यकोष्ठमारभ्य अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः इति वि
लिख्य अष्टाविंशतेः एककालप्रमाणद्वितीयवीथ्यां तथैव वर्णाद्यकोष्ठमारभ्य क का कि की ।
कृ कु कू कृ कॄ कॢ कॣ के कै को कौ कं कः एवं तृतीयवीथ्यां खवर्गः चतुर्थवीथ्यां गवर्गः
षष्ठवीथ्यां ङवर्गः सप्तमवीथ्यां चवर्गः अष्टमवीथ्यां छवर्गः नवमवीथ्यां जव
र्गः दशमवीथ्यां झवर्गः एकादशवीथ्यां ञवर्गः द्वादशवीथ्यां टवर्गः त्रयोदश
वीथ्यां ठवर्गः चतुर्दशवीथ्यां डवर्गः पंचदशवीथ्यां ढवर्गः षोडशवीथ्यां ण
वर्गः सप्तदशवीथ्यां तवर्गः अष्टादशवीथ्यां थवर्गः एकोनविंशतिवीथ्यां दव
र्गः विंशतिवीथ्यां नवर्गः एकविंशतिवीथ्यां पवर्गः द्वाविंशतिवीथ्यां फवर्गः

धवर्गः पंचमवीथ्यां घवर्गः

मो॰र॰ त्रयोविंशतिवीथ्यां ववर्गः चतुर्विंशतिवीथ्यां भवर्गः पंचविंशतिवीथ्यां मवर्गः षड्विं
१८ शतिवीथ्यां यवर्गः सप्तविंशतिवीथ्यां रवर्गः अष्टाविंशतिवीथ्यां लवर्गः एकोन
18 त्रिंशद्वीथ्यां ववर्गः त्रिंशत्‌वीथ्यां शवर्गः एकत्रिंशतिवीथ्यां षवर्गः द्वात्रिंश
द्वीथ्यां सवर्गः त्रयस्त्रिंशद्वीथ्यां हवर्गः चतुस्त्रिंशद्वीथ्यां ळवर्गः पंचत्रिंशद्वीथ्यं
षट्त्रिंशद्वीथ्यां त्रःवर्गः एवं षट्त्रिंशद्वीथीषु षट्सप्तत्युत्तरपंचशतसंख्याका
न्यर्णमेरुलवर्णानालिख्य कर्णिकायामपीह सद्गुनिवर्णचतुष्टयं विलिख्य स
वेवायहेतानुद्दिश्य तत्रयनिर्ण्याय सकेसरमष्टदलकमलमुपविश्य तद्दक्षि
णरग्रचक्रपीतः अत्रवर्गविन्यासमध्यमस्यदेवताभिमुखोः सर्ववर्णायथा भवंति
तथालेख्याः तथाकालरचनाप्रकारः एतच्चक्रस्य षट्सप्तत्युत्तरपंचशतभेदाः
संति तत्सर्वं तत्र देव्याः पूजनप्रकारेण तत्फलानि च प्रोक्तानि शास्त्रतस्तु बोद्धव्यं ग्रंथ
गौरवभयान्नात्र लिखितं एवं नामपारायणजपं विधाय ततो गुरुं दिक्पालग्रहा॰ श्री
न्प्रणम्य शुद्धोदकपूर्णपात्रमादाय परदिशं देवताभ्यर्चनस्थलमभ्यागत्य त्रिवाराज १८
पेन मौनी स्वपदमात्रदृष्टिः स्वगृहं गत्वा द्वारि स्थित्वा नानानामसपापमस्मरान्

लावरुच्चार्य देवदेवाय कृत्ता(लि)त्रिनेत्राय पापाक्रांतनभैरवमम नत्रिः मारयविज्ञात्मेषाथेक
टफ टफट्हेतेनमः सूर्यसोमौयमकालौमहाभूतानि चवा एते शुभाशुभस्येह
कर्मणोनवसाक्षिणः इतिपठित्वारूपक इतिकोयदृष्ट्वा याथर्वदृपस्थेमधः
स्तात्स्वावलोकस्ततमाभूता गृहान्तः प्रविश्यहस्तोयादोयत्नात्ल गृहांगनेम
समगोपप्रलिप्ते गन्धदैर्घोसिंदूरादिना कृतहृत्तमंडलानः स्यासनमास्तीर्य ह्री
स्थायांशाक्तिकुमलायनमः इत्यासनेमसूत्र नत्रप्राङ्मुखेउपविश्य वक्ष्यमाण
णमार्तोंडभैरवमंत्रेणप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसि ५ देवभागाय ऋषयेनमः
मुखे ५ देवीगायत्रीछंदसेनमः हृदये ५ श्रीमार्तोंडभैरवायदेवतायैनमः इति
विन्यस्य ममसर्वाभीष्टसिद्धयेसूर्यार्घ्यदानेविनियोग इतिकृतांजलिर्वदेत ॐ
५ आंह्रांहृदयायनमः ५ ईंह्रींशिरसेस्वाहा ५ ऊंह्रूंशिखायैवषट् ५ ऐं
ह्रैंनेत्रत्रयायवौषट् ५ औः ह्रः अस्त्रायफट् इहमंत्रानगुष्ठादितलान्तकरयो
र्विन्यस्य हृदयादिषुविन्यसेत ततोध्यानं हेमाम्भोजप्रवालप्रतिमनिजरुचिं चा
रुखट्वांगपद्मे चक्रंशक्तिंसपाशंसृणिमपिरुचिरामक्षमालांकपालं हस्तांभो

४ धुंहुंक वनपहुं म

भैर· भोजैदेव्या नेत्रिनयनविलसद्दंष्ट्रकांभिनाभेमानींशंवहुभोकेमणिमयमकुटेना
१९ रटीमंमन्नामः इतिदत्वापुष्पं यागगृहं दायथः स्थापयेत्न ततो दायथः स्थयोत्रि·
19 रेउत्तिलेकेनध्यानामनसापूजयित्वाताम्रादिपात्रे त्रिपुरं जं जुमादिनात्रिको
णाद्यंतिकर्णिकेसकेसरमष्टदलकमलंविलिख्य ततो द्विरेफेनचतुर्हाङोपनेचवत
रंशुचक्रत्वा ततो द्विदिहेतत्रयंभ्रामयेदितिसञ्जामेअलंकृत्वा ततः सर्वपात्रेण पुष्पं·
दत्वावद्यमाणविधिनात्मासनमात्मार्थ्यंविधाय तत्पात्रेणदक्षाधाभिमंत्र्य ततो·
दकेनमंडलेस्वात्मानंपूजोपकरणानिचाभ्युक्ष्य ततः ५ मंडूकायनमः ५ का
लाग्निरुद्रायनमः ५ मूलप्रकृत्यैनमः ५ आधारशक्त्यैनमः ५ कूर्मायनमः
५ अनंतायनमः ५ वराहायनमः ५ पृथिव्यैनमः ५ क्षीरसमुद्रायनमः ५ श्वे
तद्वीपायनमः ५ मणिमंडपायनमः ५ कल्पवृक्षेभ्योनमः ५ रत्नवेदिकायै श्री·
नमः ५ रत्नसिंहासनायनमः उपर्युपरिसिंहासनस्य चतुरस्रे पूर्वादिचतुर्दिक्षुमध्ये १९
च ५ प्रमनायनमः ५ विमलायनमः ५ साराध्यायनमः ततआग्नेयादिकोणेषु
५धर्मायनमः ५ज्ञानायनमः ५वैराग्यायनमः ५ऐश्वर्यायनमः ततः प्रागादिच

४ सारायनमः २ ४ परमसुखायनमः २

वर्दिक्षु ५ अधर्माय नमः ५ अज्ञानाय नमः ५ अवैराग्याय नमः ५ अनैश्वर्याय नमः ५
अनंताय नमः ५ पद्माय नमः ५ आनंदकंदाय नमः ५ संविन्नालाय नमः ५ प्रकृति
मयपत्रेभ्यो नमः ५ विकारमयकेसरेभ्यो नमः ५ पंचाशद्वर्णबीजाढ्यसर्वतत्त्वरूपाय
कर्णिकायै नमः ५ सं सत्त्वाय नमः ५ रं रजसे नमः ५ तं तमसे नमः ५ आं आत्मने न
मः ५ अं अंतरात्मने नमः ५ पं परमात्मने नमः ५ ह्रीं ज्ञानात्मने नमः ५ सं वह्निमंड
लाय नमः ५ ऊं सोममंडलाय नमः ५ अं सूर्यमंडलाय नमः नवदलकेसरेषु म
ध्ये च ५ रां दीप्तायै नमः ५ रीं सूक्ष्मायै नमः ५ रूं जयायै नमः ५ रैं भद्रायै नमः ५
रैं विभूत्यै नमः ५ रौं विमलायै नमः ५ रौं अमोघायै नमः ५ रं विद्युतायै नमः ५ रः
सर्वतोमुख्यै नमः इति पीठशक्तीः संपूज्य ऊँ ब्रह्मविष्णुशिवात्मकाय सौराय
योगपीठाय ५ इति संपूज्य तत्कर्णिकायां पूर्वादिचतुर्दिक्षु ५ ऊं उषायै नमः ५ प्र
ज्ञायै नमः ५ प्रभायै नमः ५ संध्यायै नमः चतस्रः शक्तीः संपूज्य मध्ये मार्तं
डभैरवमंत्रमुच्चार्य श्रीमार्तंडभैरवं परिकल्पयामीति मध्ये मूर्तिं परिकल्प्य पुन
र्मंत्रमुच्चार्य मार्तंडभैरवमूर्तये नमः इति मूर्तिं संपूज्य कराभ्यां पुष्पांजलिमादाय

सौर. हृदयकमले देवेनेनोक्तरूपं ध्यात्वा सुषुम्णामार्गेण ब्रह्मरन्ध्रात् पुटाध्वनातं तेजः कर
२. स्थपुष्पाञ्जलिं चानीय सर्वमेतन्मन्त्रमुच्चार्य भगवन्नत्रेहागच्छागच्छेति तस्मिन् पु
२० ष्पाञ्जलिक्षेपणं तेजः समावाह्य यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा सर्वाङ्गन्यासेन
सकलीकृत्य प्राणप्रतिष्ठां विधाय विश्वमुद्रां प्रदर्श्य मन्त्रमुच्चार्य मार्तण्डभैरवाय
तत्रेश्वासनेन नमो नमः एवमेतत् अर्घ्यः स्वाहा एतत्पाद्यं नमः पादयोस्तत्तेआ
चमनीयं स्वधेति मुखे एतत्ते मधुपर्कः स्वधेति मुखे एतत्ते आचमनीयं स्वधेति
मुखे एवं स्नानं नमः आचमनीयं स्वधा वाससी नमः पुनराचमनीयं स्वधा उप
वीतं नमः आचमनीयं स्वधा अलङ्कारं नमः गन्धो नमः पुष्पाणि वौषट् इति पुष्पा
ताद्युपचारान् दत्त्वा आवरणपूजां कुर्यात् मायया कर्णिकायां सूर्यादि चतुर्दिक्षु ह्रां सू.पी.
ह्रीं भास्कराय नमः ह्रूं भानवे नमः ह्रैं रवये नमः ततः आग्नेयादि चतुर्दिक्षु ह्रौं दिवा श्री.
A कराय नमः इति पञ्चमूर्तीः सम्पूज्य अष्टदलकेसरेषु आग्नेये ५ ह्रां ह्रां हृदयाय नमः २.
५ नैरृत्ये ह्रीं ह्रीं ह्रीं शिरसे नमः ५ वायव्ये ह्रूं ह्रूं शिखायै नमः ५ ऐशान्यां ह्रैं ह्रैं
कवचाय नमः ५ देव्यग्रे ह्रौं ह्रौं नेत्राय नमः ५ पूर्वादि चतुर्दिक्षु ह्रः ह्रः अस्त्राय

नमः ततोष्टदलेषु देव्याग्रदलमारभ्य ५ सं सोमाय नमः ५ मं मंगलाय नमः ५ बुं
बुधाय नमः ५ बृं बृहस्पतये नमः ५ शुं शुक्राय नमः ५ शं शनैश्चराय नमः
५ रां राहवे नमः ५ कें केतवे नमः ततो हिर्लिदापुर्यानिवसज्जयेत ५ लं इंद्राय
नमः ५ रं अग्नये नमः ५ टं यमाय नमः ५ क्षं निर्ऋतये नमः ५ वं वरुणाय न
मः ५ यं वायवे नमः ५ सं सोमाय नमः ५ हं ईशानाय नमः इंद्रेशानयोर्मध्ये नि
र्ऋतिवरुणयोर्मध्ये च वरदिक्षु ५ आं ब्रह्मणे नमः ५ ह्रीं अनंताय नमः ततो
दिक्पालानां पार्श्वेषु ५ वज्राय नमः ५ शक्त्यै ५ दंडाय ५ खड्गाय ५ पाशा
य ५ अंकुशाय ५ गदायै ५ त्रिशूलाय ५ पद्माय ५ चक्राय इत्यावरणा
नि संपूज्य तस्मिन् ग्रहमंडलमध्ये भगवतीं ध्यात्वा षड्जपितामातादात्मनाछंव
द्यात् तत्र ध्यामंडलात्मनो मध्ये वक्ष्यमाणविशेषार्घ्यं विधाय सर्वपूर्वांगान्
लषडंगाभ्यां जपित्वा सर्वमेनं च मूलविद्यामभिमंत्र्य ग्रहमंडले श्रीचक्रं ध्या
त्वा तत्र वक्ष्यमाणयागपीठमूर्जापुरः सर्वदेवीमावाह्य वाहनादिशरणप्रति
ष्ठातं संबोधनादिमुद्राः प्रदर्श्य मूलविद्यया पुष्पाञ्जलिं चापयित्वा देवीं संपूज्य वि

सौर: २१ 21

शेषार्घ्यबिंदुपरमामृतबिन्दुना वक्ष्यमाणविधिना देवीं त्रिः संतर्प्यार्घ्यादिभिरुपचा-
रैः संपूज्य पुनः पुष्पांजलिं कृत्वा लयाङ्गमनेन षडंगानि दिक्ष्वंगेन संपूज्य संतर्प्य मा-
र्तंडभैरवाय दैव्यै पुष्पांजलिं कुर्यात् तद्यथा ५ स्वर्यमंत्रमूलविद्यां चोच्चार्य मा-
र्तंडभैरवश्रीभैरवप्रकाशशक्तिसहितसग्रहराशिनक्षत्रतिथिवारयोगकरण-
परिवारसहितामनन्तमंडलस्थितं श्रीमहात्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकां पूजयामि इति पुष्पां-
जलिं च प्रदत्वा तेन मंत्रेणानर्पयामीत्यनेन त्रिःसंतर्प्य पुनस्तो हस्ताकारं मंडले
विन्यस्य ५ मंत्रा र्तंडभैरवश्रीपरदेवताचं मंडलाय नमः इति मंडलं संपूज्य पश्चा-
मात्रजलमार्गहिताम्नायन्ननमम हृदयदालितं पात्रमाधारं तत्रिधाय स्वर्यमं-
डलेन ध्यायन्स्वर्यमंडले मूलविद्यां चोच्चार्य विशेषार्घ्यबिंदुमिश्रितशुद्धोद-
कैः संपूर्य कुशातिलयवशालिप्रियमाकुतेंडुलकुंकुमचंदनरोचनाकरवी- 16
रपुष्पादिविनिक्षिप्य कुशोनालोड्य स्वर्यमंत्रमूलविद्यां च प्रत्येकमष्टोत्तरश- २१
तवारं तत्पात्रं स्वस्थाने संस्थाप्य देव्यै भेदाद्यामा र्तंडभैरवमंत्रं मूलविद्यां चो-
च्चार्य मार्तंडभैरवाय प्रकाशशक्तिसहिताय द्वादशकलात्मने सग्रहराशिन

द्यतिथिवारयोगकरणपरिच्छिन्नायामनसेप्सितायश्रीसूर्यायार्घ्यं कल्पयामि स्वाहे

तिमंत्रेणार्घ्यं दत्वा मत्वा मद्गृह्यास्तु ह्रिपप्यमाच्छाद्य मार्त्तण्डभैरवश्रुतिर्णीदेवी

नदक्षिणामूर्त्तपरिच्छिन्ना विभावयन्नुक्तमंत्रेण पुष्पांजलिं दत्वा प्राणायामादि

पूर्वकं सूर्यमंत्रमूलविद्यां यथाशक्ति जप्त्वा प्राणायामादिपूर्वकं जपं समर्प्य

त्वा प्रणाममन्त्रमेतत् मार्त्तण्डभैरवमण्डलाद्देवीस्वाहा देवीविसर्ज्य मार्त्तण्डभै

रवं च समर्पितवान् विविधिसूत्रं दत्वा ५ नैवेद्यं समर्प्य इति निर्माल्यं विपेत् ॥ इति

सूर्यार्घ्यदानविधिः ॥ अथ स्वल्पः कल्पः तत्र प्राकोमूर्धमंडलएवध्यात्विभावव

ण मार्त्तण्डभैरवं तत्रैव परदेवताभेदेन ध्यायन्नुक्तविधिनार्घ्यं दद्यादिति मध्य

मः कल्पः केवलमंत्रमात्रेणार्घ्यदानं परकल्पः एवं पूजायाः पूर्वं सूर्यार्घ्यदानमा

वश्यकमिति ततः शिवपूजां कृत्वा मेरुपद्धारपूजां कुर्वीत ततः पार्थिवे सर्वसि

द्धिकमित्यागमोक्तेः पार्थिवलिंगपूजने प्रशस्तत्वात्तत्पूजनप्रकारस्तु गोमयापः

लिप्ते शुचौ देशे प्रोक्तरूपपूजोक्तविधिना स्वासनेनसपुष्पं ततो दक्षिणमुख उपविश्य स्व

देशादिति ष्णुहोर्लिविनातेश्रीपरदेवतावेतनाधिकारसिद्ध्यर्थं पार्थिवशिवलिंगप्र

सो॰ त्रेतमहेश्वकोणेषु इति मेरुकल्पहराय नम इति शुचिस्थानात्कुंभोसहिशिरोमृदमादाय
२२ मेघोद्ध्यमहेश्वराय नम इति लिंगमेवचटसे विधाय स्वत्रतः पीठादौ संस्थाप्य शि
22 वपंचाक्षरमंत्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वामदेवऋषये नमः मुखे पंक्ति।
छंदसे नमः हृदये महाशिवाय देवतायै नमः इति विन्यस्य परदेवतार्चनाधिका
रसिद्धये पार्थिवलिंगार्चने विनियोगः कृतांजलिर्दत्वा ॐ हृदयाय नमः नेशि
रसे स्वाहा मः शिखायै वषट् शिकवचाय हुं वानेत्रत्रयाय वौषट् यमस्त्राय
फट् इति षडंगमंत्रानंगुष्ठादितलांतकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि वि।
न्यस्य ध्यानं कामपवरंस्फटिकाभाग्रंत्रिनेत्रावरं चंद्रचूडं त्रिनेत्रं च पंचवक्त्रं शिवं भजे
इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य चित्वा वक्ष्यमाणमानसार्चाविधिना शिवपंचाक्षरमंत्रेण।
अर्घ्यपाद्यादिपात्राणि संस्थाप्य वक्ष्यमाणविधिना शिवपीठं संपूज्य पुष्पांज
लिमादाय इतिमंत्रेण ध्यात्वा वहन्नासाध्वनावाहितः निःसार्य करस्थपुष्पांजलं। २२
लौतेनैजः संयोज्य पिनाकधृगिहागच्छगच्छ तिस्मिँल्लिंगे पुष्पांजलिं तेपुणा
वाहय शूलपाणे इहतिष्ठ तिष्ठ इति संस्थाप्य पाशांकुशषडंगन्यासमपि तनमस्कलीकृ।

त्य पशुपतयेनमः स्यर्घ्यादिवस्त्रान्तानुपचारान् शिवायनमः इतिगंधपुष्पनैवेद्य वे॰
श्यावामावर्त्तेन स्तोत्रमारभ्य ॐशर्वाय क्षितिमूर्त्तयेनमः ॐभवाय जलमूर्त्तयेनमः
ॐरुद्राय अग्निमूर्त्तयेनमः ॐउग्राय वायुमूर्त्तयेनमः ॐभीमाय आकाशमूर्त्तयेनमः ॐ
पशुपतये यजमानमूर्त्तयेनमः ॐमहादेवाय सोममूर्त्तयेनमः ॐईशानाय सूर्य।
मूर्त्तयेनमः इति संपूज्य पाणालिकायां ॐउमायैनमः इति संपूजयेत् ततः सांगाय
सपरिवाराय श्रीशिवायनमः इति त्रिः संपूज्य शिवायनमः इति त्रिः धूपादिनोपूला
नानुपचारान् दत्त्वा पंचाक्षरमंत्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्प्य ॐसर्वज्ञानवि
ज्ञानप्रदानैकमहात्मने नमस्ते देवदेवेश सर्वभूतहितेरत अनंतकीर्त्तिसंपन्न।
अनंतासनसंस्थित अनंतकांतिसंपन्न परमेशान नमोस्तु ते परापरपरातीत उत्प
त्तिस्थितिकारक सर्वार्थसाधनोपाय विश्वेश्वर नमोस्तु ते स्वभावनिर्मलाभोग
सर्वव्याधिविनाशन योगियोगिमहायोगि योगीश्वर नमोस्तु ते कृत्वा लिंग
प्रतिष्ठां तु स्तवमेनमुदीरयेत् लिंगस्तवं महापुण्यं यः शृणोति सदा नरः नोत्प
द्यते च संसारे स्थाने प्राप्नोति शाश्वते तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शृणुयाल्लिंगसंस्तवं।

मोर
२३
23

पापकंचुकनिर्मुक्तः प्राप्नोति परमं पदं इति श्रुत्वैकाग्रमनाः स्तोत्रमेतमिदं पठेत्।
अंगहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं महेश्वर पूजितोसि मया देव तत्क्षमस्व क्षमात्मक
त यद्यत्पुष्पहतैः पुष्पैर्यथालाभोपवर्षितैः केशकीटादयवद्धैश्च पूजितोसि मया
प्रभो अत्यथ्यासक्तचित्तेन क्रियाहीनेन वा प्रभो मनोवाक्कायदुष्टेन पूजितोसि।
त्रिलोचन यद्ध्यायहतमात्रेण कृतमर्घ्यादिकं मया नामसेन च भावेन तत्क्षमस्व।
मम प्रभो मंत्रेणाक्षरहीनेन पुष्पेण विकलेन च पूजितोसि मया देव तत्सर्वं क्ष
मस्व मम ध्यानेन सह गीतानि यातु फलं चानन्तं अस्तु इति विधिना षड्विधानेन न
स्कारैः सम्यक्कारितोस्य श्रीमहादेवस्तमस्ति सात्मनि संहारमुद्रया विसृज्य नि
र्माल्यमादाय चंडेश्वराय नमः इति ईशानकोणे निक्षिप्य ततो लिंगनिर्माल्यपुष्पा
दिकं च जलमध्ये न पातयेत् विसृजेत् अत्र पार्थिवलिंगपूजायां पार्थिवलिंगे यथा
यथा बहुलं तथा तथा फलबाहुल्यं यथा यथा स्वल्पं तथा फलमल्पं स्वल्पापि प।
लत्रयादूनं न कार्यमिति पार्थिवपूजनप्रकारः ॥अथ द्वारपूजा॥ तत्र सर्वोपकारस्य २३
पूर्वद्वारेणान्तः प्रविश्य साधकः पूजयेद्देवीमिति निष्क्रमस्तेनैव क्रमेण द्वारपूजनमिति

यागमेरुपश्चप्राकारान्तर्भवेमेरुपश्चिमद्वारायनमः ततस्तद्भवेयागमेरुपश्चिमद्धि
मद्वारिमेरुपार्श्वभवेगोमयोपलिप्तायांयागभूमेः पश्चिमभागेकोणस्थितन्वा
सामान्यार्घ्यविधायैवंकल्पयित्वाक्रमेणपूजयेत् तद्यथा कोटिकोटिप्र
न्तविस्तीर्णसुधार्णवचतुःष्पायतनराते कोटियोजनविस्तारायामेमहाम्बुन
नवरत्नमयद्वीपे सहस्रादित्यतेजसं तन्मध्ये नवतीयोद्यानमदनोन्मादनेनाम
नानापुष्पलताकुलं कदम्बकाननगर्भेनंदनोद्याने तन्मध्ये नवतीयोद्यानेको ५
टिप्रतीकाशाज्वलत्स्वर्णप्राकारवेष्टितेनानामृगपक्षिशालिनितोरणद्वारैर्नानार
त्नमंडिते परितःस्वर्णद्यानेन्द्रादिदेवगणसमाकुलेमाणिक्यमंडपश्रीमेरुपश्चि
त्वा सामान्यार्घ्योदकेनाभ्युक्ष्यपुष्पादिभिः क्रमेणपूजयेत् तद्यथा ५सुधा
र्णवचतुरस्रायनमः ॐ५ नवरत्नविराजितायनवरत्नमयद्वीपाय ५नं
दनोद्यानायनमः ५स्वर्णप्राकारायनमः तद्बहिरस्मदक्षिणेनरत्नवेदिकायोरूप
यैः पूः ५गंगणेशायनमः ५दांक्षेत्रपालायनमः ५ह्रांह्रांदुर्गायैनमः ५दे
हेलीनमइतिसंपूज्य प्राकारान्तःप्रविश्य दक्षिणदिक्क्रमेणद्वारादिकाला
न्तसहितिंसंपूज्य मणिमेरुपश्चपश्चिमद्वारेगत्वासामान्यार्घ्यंवक्ष्यमाणवि

सौर॰ विनास्थाप्य तेनोदकेनास्त्रमंत्रेणतोरणद्वारमभ्युक्ष्य सामान्यार्घ्यकरणा
२५ र्थं कीलाम्बादिपात्रस्थजलेमूलेनाष्टवारमभिमंत्र्य धेनुमुद्रांप्रदर्श्य तोक्तः
25 स्तैतेनोदकेनवाप्रोक्षयेत् ततः कदंबकाननायनमः श्रीरत्नमंडपायनमः
इतिसंपूज्यतोरणद्वारस्यपश्चिमभागे द्वाराभिमुखमुपविश्यवाबाह्यीवद्
माणरूपोध्यात्वा तद्दिग्यागान्संपूज्य ततो द्वारमस्त्रेणाभ्युक्ष्य द्वारस्योर्ध्वभागे
योदक्षिणे ५ ओंमहालक्ष्म्यैनमः वामे ५ ओंमहासरस्वत्यैनमः मध्ये ५ दुंदुर्गा
यैनमः ५ ह्रांद्वारश्रियायैनमः द्वारस्यदक्षिणवामपार्श्वयोरधोधः क्रमे
ण ५ विंविघ्नेश्यैनमः ५ गंगंगायैनमः ५ यंयमुनायैनमः ५ धंधात्र्यैनमः
५ विंविधात्र्यैनमः ५ देंदेहल्यादेदेहल्यैनमः ५ द्वाराग्रेवंवरुणायनमः पश्चि
मद्वारेसंपूज्य ततोऽनंतरद्वारगतानपिवाभ्युक्ष्यतस्योर्ध्वभागवायोदक्षिणवा
मपार्श्वयोःप्रागवन्महालक्ष्मीमहासरस्वत्यौसंपूज्य मध्ये ५ वंवटुकायनमः ५
ह्रांद्वारश्रियैनमः ५ पुनः पूर्ववत्शाखाविनिध्यादिदेहल्यन्तंसंपूज्य द्वाराग्रेसं
सोमायनमः इतिसंपूज्य ततः पूर्वद्वारगतानपिवाभ्युक्ष्यतस्योर्ध्वभागवायो २५
दक्षिणवामपार्श्वयोःप्रागवन्महालक्ष्मीमहासरस्वत्यौसंपूज्य वांक्षेत्रपालाय

नमः द्वारश्रियै नमः पुनः प्राग्वत्संप्रोक्षनिर्दहनप्लावने संपूज्य द्वाराग्रे ॐ लं इंद्राय न
मः ततो दक्षिणद्वारं गत्वा अर्घोदकेनाभ्युक्ष्य तत्र दक्षे धाताविधाता दक्षिणवाम
योः प्राग्वत् मत्ता लक्ष्मी मरुत्वन्तौ संपूज्य मध्ये ॐ श्रीं गणनाथाय नमः द्वा
रश्रियै नमः इति संपूज्य प्राग्वत्संप्रोक्षनिष्फादिदहनप्लावने संपूज्य द्वाराग्रे ॐ
हें यमाय नमः ततः पुनः पश्चिमद्वारं गत्वा वामपादपुरःसरेण तेनाग्रेण ततः प्रवि
श्य ॐ रत्नसोपानपंक्त्यै नमः त्रिसोपानपंक्तिं संपूज्य नामाहरयमउपसप
श्चिमद्वारादिचतुर्द्वारेषु मेचपसदेवताः पूजयेत् तत्र प्रथमे ऐं नमो भगवति
माहेश्वरि पशुपते मम शुद्धान्निरस्कारणं कुरु स्वाहा तिरस्करणी देवी तिर
स्कारिणीं ध्यात्वा पश्चिमद्वाराग्रे किंचिद्दक्षिणद्वारे ॐ गंगा गौरी देवी श्रीपा
दुकां पूजयामि ॐ ततस्तत्रैवोत्तरे दिव्यौघश्री ॐ सिद्धौघश्री ॐ मानवौघश्री ततः उत्तरद्वारं गत्वा तत्रैवाभ्युक्ष्य ॐ मानवाय श्री ॐ दुर्गा श्री
ततः -- पूर्ववत्सौर्यादि पूजनं ततः पूर्वद्वारे दक्षिणवामभागयोः स्वाहा
श्रीं शुभंकरी श्री ततो गौर्यादि पूजनं पूर्ववत् ततः पश्चिमद्वारं गत्वा प
लितेव हि हिंदाहो: परमेश्वर्ये पापपद्यं पश्चिमे द्वारं भवान्यामहिमस्तु

सौरः
२५
25

इतिध्यात्वापश्चिमद्वारायमणिमंडपायनमः इतिमंडपंसंपूज्य तालत्रयपूर्वकंतद्वा
रमुद्घाट्यनीलतरंगमध्येहृत्सुशोभमानानीलांशुकाभरणमाल्यविभूषणाः
त्वाविद्यापुटेनभवतानितिरोदधानात्वंप्रमुद्रयाभगवतीपरिपातुचास्मान्
क्षिप्तार्घ्योदत्तऊर्ध्वमस्मानिनाराचास्त्रप्रयोगेन ५ अथकामेनभूतानिविघ्ना
गाःप्रेतगुह्यकाः येचात्रनिवसंत्यस्मिन्देवताभवविघ्नस्थिताः अपसर्पंतुतेभूता
येभूताभुविसंस्थिताः येभूताविघ्नकर्तारस्तेनश्यंतुशिवाज्ञया इत्यनेनमनु
च्चरन्मंडपांतःप्रक्षिप्यतस्मान्निर्गच्छतोविघ्नसंघानास्त्रवामांकसंकोचेनमा
गेदत्वा त्रिविधविघ्नानुत्सारयेत् तद्यथापार्थोउकारिणोभूताभूमौयेचांतरि
क्षगाः दिविलोकेस्थितायेचतेनश्यंतुशिवाज्ञया इत्यनेनमंत्रायेवामपा
र्ष्णिघातत्रयेणभौमान् तालत्रयेणांतरिक्षगांश्चोत्सार्यदृष्ट्यावलोकनेनदिव्या
न्विघ्नानुत्सार्य वामपादपुरःसरंमंडपांतःप्रविशेदितिद्वारपूजा अथप्रतिद्वारं
गमनासंभवेपश्चिमद्वारएवस्थित्वातद्वाराणिकल्पयित्वापूजयेत् ॥ श्रीवि
घ्नेदंताग्रेनशिवयोःप्रियपुत्रकता कृतेसौभाग्यवत्संघोनरंगोगाद्वितीयकः २५
२ ततोमंडपांतःप्रविश्यपश्चिमद्वारमाच्छाद्यचंदनादिनपूर्वकंपंचगव्याभ्यु

तोयाभ्यामनन्तमंत्रेणामंत्र्योतः प्रोक्ष्य नानावर्णैरजस्रित्रैः पुष्पमाल्यवितानाद्यै
र्मंडपमलंकृत्य लाजाक्षिप्तराद्दिभिर्भित्तिस्तंभादिकंच्छ्रहणीकृत्य देवीपवित्रैः
विरस्थापितैः प्रदीपान्प्रज्वाल्य कालागरुवोदिभिर्धूपयित्वा तदभावेताइर्णाध्या
त्वा ततोमंडपस्यमंडपकोणे ५ वास्तुपुरुषायनमः ५ वास्तुधीशायब्रह्मणेन
मः इशानभागे ५ ज्वलनायपश्चिमा ५ रक्तवर्णद्वारपालाक्ष्मिसहितश्रीदीप
नाथश्रीपादुकांपूजयामीतिदीपनाथमंत्रेण आसिन्दतेदीपनाथनिर्वि
हे घ्नसिद्धिनेव श्रीचक्रक्रमपूजार्थंमन्त्रोदीपनामविवृत्तिदीपदानात्प्रार्थ्य
ततः पश्चिमादिद्वारचतुष्टयमध्ये च ५ गंगाश्री ५ सुंदर्यैवाश्री ५ सुमनश्चैवा
श्री ५ चित्ररूपावाश्री ५ विमलावाश्री ५ अनंतपैवाश्री ५ वरदायैवाश्री ५ पुरंद
र्यैवाश्री इतिद्वारस्यवामदक्षिणयोः द्वितीयः सर्वस्मिन्मध्ये ५ पुष्पमंदिरैवाश्री
ग्रो ५ इतिपूजयेत् ततस्तोरणादेहमहाकायकल्पान्तदहनभैरवायनमस्तुभ्यमनु
ज्ञांदातुमर्हसीतिपठित्वा भैरवाज्ञामादाय अंफ् विनिहन्तावेदीगात्वा शिरसि सूर्य
मेरुपृष्ठऋषयेनमः मुखे सुतलछन्दसेनमः हृदयेपृथिवीदेवतायेनमः इति
विन्यस्यपृथ्वीयागार्थेनेविनियोगः इतिकृतांजलिकृत्वा पृथ्विन्वयाधृतालो

सौर॰
२६
26

काटेविंबेविसर्जनाध्वना तेचयथास्वमोदेविपवित्रं ॐह्रःचासनमितिहस्त्वीयाध्ये
नपस्थानेमूलमंत्रेणवीक्ष्यास्त्रेणप्रोक्ष्यास्त्रेणवकुंठ्यास्त्रः संहारकवचमंत्रेण
भ्युक्ष्य वक्ष्यमाणपीठपूजाक्रमेणमंडूकालाग्निरुद्रादिवेदिकांतमभ्यर्च्य त
स्यांवेदिकायांपश्चात्क्रमासनेनासनस्थानेस्थालीयं नटस्त्रेणशोध्य ह्रीमा
धारशक्तिकमलासनायनमः इत्यासनमभ्यर्च्य आसनस्याग्नेयादिकोणेषु ५
गंगणपतयेनमः ५ डुंदुर्गायैनमः ५ संसरस्वत्यैनमः ५ क्षंक्षेत्रपालायनमः
इतिसंपूज्य तत्रश्रीचक्रवरः पद्मासनेनोपविश्य रंयंगंधावरस्वगाभरणभू
षितंतोहूलाहरितंमवरेः कर्पूरमृगनाभिसुवासितांगः प्रसन्नचित्तः श्री
चक्रमितिभावयन् गुरूपदिष्टविधिनासुद्धांतः समभूतलेनिर्मितसोपादि
स्थंडिलेसिंधूरादिनावक्ष्यमाणश्रीचक्रराजमुद्धृत्य स्वर्णवास्वर्णादिपट्टेनि
र्मितेवक्ष्यमाणविधिनाप्रतिष्ठितं वेदनादिपीठेपूजनंसंस्थाप्य वक्ष्यमाणः
सम्प्रहियोगिनीमंत्रेणपुष्पांजलिंक्षिपेत ।। ततः प्रतिष्ठाप्रकारमाह श्रीतंत्रराजे ।। चक्रे २८
देव्यातथाशिष्यप्रतिष्ठाविधिरुच्यते साचतत्रविदाकार्यासंप्रदायानुरोधिना
चक्रेपूजाचक्रेदेव्यादेवीमंत्रैस्तत्रविदाप्रतिष्ठाविधिज्ञेनपंचामृताभिषिक्तेनगुरुणाः

पाप्मान्वेतेन ॥ तदङ्गत्वेनैवाह ॥ गुर्वन्तत्वान्मनेसो हालोभाद्राकस्नेयर्दि सपुत्रदारो ।
नियतेन पाप्मव्रतविरेषेणेनत्म तत: स्नानाभिषेकेन पापान्मुक्त: समाचरेदिति एवं वि
धेन क्रियमाणान्यानि पतितानि हापो ॥ कालविशेषमप्याह ॥ स्थिरे शुभग्रहोपेते कलत्रग
णपालिनि मुहूर्ते कार्ययेयद्दाह स्नानं यात्रा शुभोदये स्वजन्मन्तरपन्नपालन दिने स्नाना
दिनत्रये प्रोक्ते प्रवेष्वस्मेषु सर्वदा वा शुभोदये स्नानं पांपांनिनास्वा स्वजन्मन्तरपम
पालन दिने एकस्मिन्वा दन्तरस्मिन्दिवा दन्तरत्वेनोदयादत्वेन च स्थितिर्गमिन्निने अन्य
प्रवेच सर्वपर्वसु गुरोजन्मदिन विद्यायामिति दिने स्वजन्मदिने देवानां हस्मरणादिने
ष्विति स्नानं यांविशेषमाहयद्धेति एवौकलत्रपाण्युत्तदिनानि सिद्धो स्नानं यामेव
स्वात्मन: चैकस्य शुभोदयेकृष्णादित्यपे: ॥ पद्योत्तरमाह ॥ सर्वदा वा शुभोदये इति
तत्रकालविरोहतात्मसात्वात्मकेनत्ये पाकनिषिद्धायागादिकं सर्वमनवेदद्याहात्म
न: स्वासाम्यशुभोदयमरत्यर्थः स्वयपदे: सिद्धविशेषोनान्यस्य स्वकृपीतस्तिष्ठांस्थि
द्वात्मावस्थान्तानतगरविनत इति तत्रैवोक्तवान् तत्रापिमसदायान्ये रोधिनाविहित
त्वेनापिनिम्यते स्मिन्निकोपाधिनिरतेन तथा दौक्षीवक्तादिकरणानि ॥ स्त्रीह

द्रयामले ॥ ततः कुंकुमसिंदूरैः कार्यं यंत्रं त्वयोगिना । सौवर्णे राजते ताम्रे स्फाटिके च
वैद्रुमे तथा । चक्रं यथाक्रमविधिना पूज्या देवी नरोत्तमैरिति ॥ तथा मंत्रराजे ॥ रत्ने हेम
निर्मिते वा ताम्रपट्टादिके क्रमात् । कृत्वा चक्रमतिनिर्माल्यं स्थापयेन्मंत्रयेदपि । लक्ष्मी
कांतिवशः पुत्रधनारोग्यादिसिद्धये । स्फाटिके गंडकीशिलायां गंडकीभवपाषा
णे स्वर्णे राजते ताम्रे वा रीतिदर्हिणाम्मूर्तिसंहितावचनात् । अथ धातुविशेषस्य
कालसंख्याविशेषमाह ॥ तत्त्वसागरे ॥ यावज्जीवं सुवर्णे स्याद्रुप्ये वा विंशतिः
समाः । ताम्रे द्वादशवर्षं तदर्धं भूर्जपत्रकं इति ॥ सारसंग्रहे ॥ ताम्रे द्वादशवर्षं
स्फाटिकादीनि सदा तेषां मध्ये स्फाटिके तु सर्वसिद्धिप्रदं भवेत् । श्रीचक्रमि
ति । अथाधिकरणविशेषफलविशेषमाह ॥ तत्त्वसागरे ॥ सुमेरौ सिंदूररजसा र
सुवर्णं रचितं चितं यंत्रं सर्वराज्यवशंकरं रजतेन कृतं यंत्रमायुरारोग्यकामदं । ताम्रेण तु वि
निर्मितं यंत्रं सर्वैश्वर्यप्रदं मतं । यंत्रं वै स्फाटिके देवि मनोऽभिलषितप्रदं । माणिक्यलिखि
तं यंत्रं राज्यप्रदं भ्रष्टकिरीटे गोमेदरचितं यंत्रं सर्वैश्वर्यप्रदं मतं । प्रेम मरकते यं
त्रं सर्वशत्रुविनाशकं । लोहत्रयोद्भवं यंत्रं सर्वसिद्धिकरं मतं ॥ देव्युवाच ॥ लोहत्र

योऽहं वेद यंत्रं कथं कार्यं महेश्वर तन्मे वद महाप्राज्ञ येनाहं तत्त्ववल्लभा॥ ईश्वर उवाच
भाभाद्दशा सुवर्णस्य रजतस्य तथा उशा नाम्रस्य विभागेन पीठं कुर्यान्मनोहरं त
स्मिन्पीठतले निर्माण श्रीचक्रस्य तु कारयेत् शान्तिदं पुष्टिदं प्रोक्तं सर्वशत्रुनिसू।
दनं आयुरारोग्यजननं कान्तिदं पुष्टिदं मतमिति अथ चक्रस्य प्रस्तारभेदं तत्त्रैविध्यं
तत्त्वैव त्रैविध्यमुक्तं चक्रस्य भूप्रस्तारो यो मेरुकं पातालवासिनो देवि प्रस्तारोति
स्तत्रैव कः ऊर्ध्वरेखं महेशानि मर्त्यलोकनिवासिनां स्वर्गलोकाधिवासानां
यंत्राणि महेशान कः भूपुरे तु समागम्य वेदवाचे महेश्वरी क्रमात्सत्र तत्र सर्वेमे।
रुद्ररूपं मया दितं समो यंत्रे वितनवकं ऊर्ध्वरेखं प्रकीर्तितं निस्तारेखा सभा योगा
भूप्रस्तारो मया दितं यंत्रराजस्य तु पतेन मया सहायां काशितं गोपनीयं त्वया।
भद्रे स्वगात्रमिव सर्वदा अथैतस्य प्रस्तारत्रयस्य फलानि॥ प्रस्तारभेदं चतं त्रयारते॥ च
तुरस्रं समाकृत्य नव चक्राणि तु क्रमात् उत्तरोत्तरसामान्याच्च क्रमस्यापि यन्त्रे पते
विस्रिः क्रमादुत्तरोत्तरं दद्यात्तत्वे प्रियं लभेत् एकहीषट्क मानाम प्रियैकोत्यं च चक
स्यतं नवानि सम रणाव सर्वाभीष्टार्थसिद्धये इति॥ अथ अकुलमूलावतारे॥ उक्तं।

नेकस्मघोदेविवित्तशाठ्यविवर्जितः अवक्रेणोदधारेचाप्यश्मारेचसमंभवेत् शेषम
न्त्रैतमीषाणीचापीष्यप्रजटंभवेत् चतुरश्रंसमंदेवि षोडशधारादिबिंदुके त्रिपुः।
समन्त्रंतंदेवि प्रियैकीर्त्तिचकल्पते चतुरश्रंसमारभ्यबिंदुंतंसमरेखकं तथाश्रीः
कीर्त्तिरारोग्यमन्त्रतायापकल्पते अथश्रीचक्रकरणेनिषिद्धधातवस्तान्विवि
षिद्धादिकरणानिचाह .... मका .... स्फाटिकेपुनःपूर्वोक्तविपरीतन्ततःफ
लकायांपंचभिर्नैवस्थापयेत् नकदाचनस्थापितंयदिमोहतलोभेनाचानतो।
पिवा ऊलंवित्तमपत्यंचनिर्मूलयतिसर्वथा इति॥तथालदसागरे॥वंगोश्मी।
सकेलोहेनकर्तव्यंकदाचनेति श्रीचक्रस्यपीठमानंचप्रमाणंच॥ऊलमूला
वतारे॥ अथमेरुविस्तारंमाकान्यदृढिणानरं पलप्रमाणंकर्तव्यम्अर्चापीठम
नोहरं यवावाप्यजसमूर्ध्वीनचतुरश्रंसमंततः तस्मिन्सीदेतनिर्माणंश्रीचक्रस्यव
कारयेत्॥सौभाग्यमणितंत्रे॥ अथमेरुरेखाभवेल्लक्ष्मीर्वक्ररेखादरिद्रता अथमेरुगलि।
विस्तारोयवार्धनोच्छ्रितिर्भवेत्इति॥लदसागरे॥ अथमेरुगलिहेमस्यरजतस्यतथै
वच ताम्रस्यहर्वमान्यपरिमाणकादोषपेक्षपति अथमेरुगलिविस्तारायामइत्य

धैः फले विंशत्युत्तरत्रिंशान्तरं ज्ञावपरिमितं स्यादिपदेन पुष्पनीलादयो रत्नविशेषः
प्राडुच्यन्ते अंगुलविस्तारस्तु मानान्तरांगुलमानेन वेदिकापीठशिविकाछत्र
रादीनां विधिः पुनः मानान्तरांगुलेनैव भवेन्नान्येन केनचिदिति महाकपिलप
ञ्चरात्रवचनात् श्रीचक्राधिकरणस्य पीठस्यापि प्रतिपादकवचनान्निशागवलि
विनानि मानान्तरांगुललक्षणं पञ्चरात्रे एव विन्यसेल्लिंगगात्राभिषेवमाना
न्तरांगुले शालिभिर्वा कृतं न्यसेल्लिंगप्रमाणान्तरं भवेदिति अथेन स्थितिष्ठाप
कारः ॥ अथ श्रीनेत्रवासे ॥ लोहदारुरत्नैः पुष्पैर्नारिकेलादिसमानतः अभिषिच्या
पयो येन कपितेनाक्त गोपधैः आवाहयेद्भक्ततल्लिंगच क्रमेस्थाप्यपहृतपव ति
स्नानं शाम्भिकालेय विद्यापाभ्यर्चिता: क्रमात् स्थापयेत्पञ्चगव्येण श्रीचक्रेष्ट
जावेदपि एवं दिनत्रयं कृत्वा ततो नित्यक्रमं भजेत् गन्धैः पुष्पैर्नैवेद्यधूपैर्नैवेद्यैर्ल
योगेन तथा त्रिवारं पूजये देवी योगिनीयोगिभिः सह एवं देवीप्रतिष्ठायाः क्रमः
सानिध्यकारकः अथेन तस्य योगः यथाक्तमान निर्मिते चक्रे स्वर्णादिधातुनिर्मि
ते वेदस्त्वरेखेन गृहे प्रतालिते वेदोक्तविधिना कृत्वा रम्भनारणोक्तपीत पात्रे स

वाचस्प
त्य ठश
ध ४

मेरु: स्थाप्य तत्राग्रे दीक्षाप्रकरणोक्तवक्ष्यमाणशुभमासपक्षे तिथिवारयोगकरणमुहू
२९ र्तविशिष्टस्थिरलग्ने साधकस्य चन्द्रताराद्यनुकूले दिवसे मध्याज्यपञ्चगव्य[illegible]ना।
29 विकलसलिलैः पञ्चगव्याभिषिच्य सुगन्धसलिलेनाभिषिच्य पञ्चामृतदशौषधि।
क्वाथजलेनाप्यभिषिच्य पुनः सुगन्धसलिलैः प्रक्षाल्य पूर्ववद्द्वारपूजनादिपी।
ठपूजां कृत्वा तस्मिन्पीठे तच्चक्रं संस्थाप्य तत्रैव पीठमन्त्रान्ते योगपीठं संपू
ज्य तस्मिंश्चक्रे देवीमावाह्यासनादिपुष्पोपचारान्तेन हि न नित्याविधिपूर्वा विद्या
त्वनीयकूटेन सकलविद्याया वा तत्र प्रत्येकं त्रिवारमभ्यर्च्य यथाशक्ति विधिना गावर।
णपूजां विधाय पूर्वोक्तषड्विधाङ्गन्यासमन्त्रान्प्रत्येकं विधा तत्सहस्रसहस्रसंख्या।
भिः कालनित्याविद्याभिश्चक्रस्य प्राणानभिमन्त्र्य पुनः श्रीचक्रपूजाक्रमेणासेहूम
धूपदीपादिनैवेद्यनानाविधभक्ष्यैर्देवीमत्यपरितोषयेद्दिनेष्वेवं दिनत्रयमे
होत्सवं कृत्वा चतुर्थदिने नित्यपूजानन्तरं देवीविसर्जनप्राक्सामयिकाश्च। २९
तथैव संपूज्य प्राणान्यविसृजेत् दिनत्रये देवीं न विसृजेत् प्रत्यहं त्रिसंध्यं क्रमा
र्चनेन चक्रं कुर्यात् इति प्रतिष्ठिते चक्रे नित्यार्चनादि कुर्यादिति सर्वप्रतिष्ठायाम

ऋद्य

ष्वेष एव विधिस्तेषः तस्मिन्नस्थिरायां विसर्जनेनात्मनि निवेशो विशेषः इति चक्रराजे सम
ङ्कल्पस्तवामावक्ष्यमाणविधिना सर्वभक्तबलिं दत्वा इति पठित्वा भक्तानि वि
सृजेत् भक्तानि पात्रीहवसेतिभक्तेले बलिं गृहीत्वा विधिवत्सम्पूज्य अस्त्रेण वा
मेघविकल्पयेत्तत्त्वमत्रं चास्त्रेण नमोस्त्वनेन इति पठित्वा भक्तानि विसृजेत् व
पदं लिस्थानात् दुन्नरतः अष्टादशं पत्रं तिमूलराजतं वा कांस्यं तोटकपत्रकूटं तेना
गसेगोकृतपद्मरागे चतुष्कोणे शिवखोरविंदस्थापनलेख्यस्फटिकराजतमानेन
उच्चयोहलासितपद्मरागे नीलाश्मदीप्ताविलरोमकेयुपीतांशुखेटान्वलि ।
तोलमागं विमाहिडेढवद्दोलमकपिशाजटाभारमध्यस्थगंगाभंगाङ्कोनोल ।
तमांगक्रमगलितपृथक्त्वचनाभिरामे अ ङ्गगवधक्रमचोदितमटोपि
पंचागलोयस्तुकुम्भ्यत्रपि [illegible] हृष्टवभजगगुगोलासिमालाभिरामे
कस्यासेवहवैपपुहिपपुगलसङ्ङेऽसीलोपुलीलाचेतोटोपाकलाश्मादश
कपालिकलवैरिसेयैककाले पाषाकारोमलोलहूषलकुलभवाशीविषा
टीपाभोगसस्येन्नक्रात्रकोरेखुरगुटनिकरद्दसमर्वमहोते भवदंपतेपदि ।

वि= ल=

मौर. रूपं भक्तानां वै विसंवयं शालभं शान्तरूपं च ध्यायेदेकाग्रमानसः इति शालभरूपं ध्या-
३. त्वा ध्यात्वा ॐ नमो भगवते शालभ शाल्वाय पक्षिराजाय मम शत्रून्नाशय नाशय हौं हुं
30 हुं फट् स्वाहा श्रीशालभरुद्रश्रीपादुकां पूजयामि शालभस्य वामपार्श्वे शालभ-
भैरवीं शालभीं ध्यात्वा नमो भगवति शालभि शाल्वि मम शत्रून्नाशय नाशय हुं फट्
स्वाहा श्रीशालभीदेवीश्रीपादुकां पूजयामीति शालभमिथुनं संपूज्य पूर्वदि-
शि कल्याणार्कप्रकाशं त्रिभुवनमखिलं तेजसा पूरयन्तं रक्ताक्षं पिङ्गकेशं
रिपुकुलभयदं भीमदंष्ट्राट्टहासम् चक्रं शङ्खं गदाब्जं पृथुतरमुसलं चापपाशा-
ङ्कुशाद्यै बिभ्राणं दोर्भिराद्यं मनसि मुररिपुं भावयेच्चक्रसंज्ञं इति श्रीसुदर्श-
नं ध्यात्वा ॐ सहस्रार हुं फट् श्रीसुदर्शनाय नमः इति संपूज्य दक्षिणस्यां दिशि
सजलजलदनीलं भीमदंष्ट्रं त्रिनेत्रं भुजगपरमसोरं रक्तवस्त्राङ्गरागं परशु-
मसृणविशाखाखेटकं बाणपाशौ त्रिशिखनवकपालं बिभ्रतं भावयामि इत्याघुर्धे-
योरघोनन्दायधः स्थ्ययोरेनेन्दायधः स्थ्ययोरपेनन्दायधः स्थ्ययोतितेरेस्त्याघुधे- ३.
ध्यानमित्यघोररूपं ध्यात्वा ह्रीं स्फुर स्फुर प्रस्फुर प्रस्फुर घोरघोरतररूप चट चटक-

१२८१२८

ह्स्त्रूं चमनचमवंधवंधघातय हूं फट् अघोरेरुद्राय नमः इत्यघोरेरुद्रं संपूज्य
पश्चिमे सौम्यांगां तु ज्जमध्यगां शिवपत्नीं सौदामिनीसन्निभां कौवेरवक्त्रवराभ
यानिरध्यनीमिंदोः कलांविभ्रतीं ग्रैवेयांगदहारकुंडलधरामाविद्रलोचैः स्व
नो ध्यायेद्धियन्तिवामिनीं शाश्वतीं वकौ पार्श्वस्थां परचामनेना इति डुर्गां ध्यात्वा
अतिषडुक्षविकिंसवपिपिसमये मेतसमुपस्थिते यदिष्याकाममशाक्तं वा तत्वेभ्य,
वतिष्ठामयमाहा श्रीडुर्गायै नमः इति संपूज्य सदक्षिणभागे गंधपुष्पादिपूर्व
पकं स्थापयेत् निधाय ह्रांह्रूं पात्रेति मंत्रेः स्वरन् नाराचमुद्रां दिव्यदृष्ट्या चतुर्दि
दिक्षु विलोक्य वामभागस्थ जलकुंभं स्थाप्यमिति अस्त्रामिति वामहस्तेन स्पृष्ट्वा ।
त्रौं इति दक्षिणकराग्रेण कुंभस्थं जलं स्पृष्ट्वा रमिति दीपशिखां स्पृष्ट्वा तत्र अनः
करौ प्रक्षाल्य वामे ४ ऐं गुरुभ्यो नमः दक्षिणे गं गणपतये नमः अग्रे ४ श्रीप
रदेवतायै नमः इति कृतांजलिः प्रणम्य मूर्ध्नि संपुटमुद्रां विधाय ह्सौं सहक्ष
मलवयरीं मह्रक्षमलवयरूं सहक्षमलवयरीं ह्स्रौं श्रीपरापावकसर्वाराध्य
सर्वमूर्धस्थ श्रीगुरुनाथ सर्वगुरु श्रीगुरुनाथ हसक्षमलवयरूं ह्सौं सहक्षमलव

स्वगुरु

सौर॰ परी सहक्षमलवयरहूं सहक्षमलवयरां श्रीशांभवगरू सौं सहक्षमलवयरहूं श्रीअ
३१ मृतानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामीति शिरसि श्रीपादुकां विन्यस्य पुनरनये
31 वविद्यया गंधाक्षतकुसुमैः संपूज्य गंधादि पंचमुद्राः प्रदर्श्य नमोस्तु गुरवे तस्मै इ
ष्टदेवस्वरूपिणे यस्य वागमृतं हंति विषं संसारसंज्ञकमिति नमस्कारमुद्रया म
मूलं प्रणम्य ५ अं आं सौः इति करशुद्धिविद्यया सुगंधद्रव्यमर्दनेन करौ सुरभीकृ॰
त्य सुगंधपुष्पोमर्दयित्वा वामकरेण निमेघ्याघ्राय ५ ते सर्वे विलयं यांतु ये मां हिंस
तुहिंसकाः मृत्युरोगभयक्लेशाः पतंतु रिपुमस्तके इति पठित्वा नाराचमुद्रया
तत्पुष्पमनरसादिशि सूरे विक्षिपेत् ततः पुनः करशुद्धिविद्यया करावन्योन्यम॰
र्दनेन संशोध्य मध्यमयोः ५ अं नमः अनामिकयोः ५ अं नमः कनिष्ठकयोः ५ सौः
नमः अंगुष्ठयोः ५ अं नमः तर्जन्योः ५ आं नमः करतलकरपृष्ठयोः ५ सौः श्री॰
नमः इति विन्यस्य ऐं ह्रीं सौः नमस्त्रिपुरसुंदरि मां रक्ष रक्षेति मंत्रेण मूर्धादिपादांतं ३१
त्रिर्व्यापकं विन्यस्य पुनरुच्चार्योर्ध्वोर्ध्वं तालत्रयं तर्जन्यंगुष्ठाभ्यां हृदेशादिग्बंधनं
त्रिशूलकरयोर्व्यस्तयोः करयोः ५ स्वमूर्धानं परितः त्रिप्रमाणेन वह्निप्राकारत्र॰

पंचकृत्वा मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा भूतशुद्धिं कुर्यात् तद्यथा पादादिजानु
पर्यन्ते पृथिवीस्थाने चतुरस्रे वज्रलांछिते पीतवर्णे ब्रह्मदैवते निवृत्तिकलाधिष्ठिते ल
बीजयुतं ध्यात्वा जान्वादिनाभिपर्यन्तमपां स्थाने शुक्लवर्णे अर्धचन्द्राकारे स्रगद्वयपिप
मलांछिते विष्णुदैवते प्रतिष्ठाकलाधिष्ठिते वीजयुक्तं ध्यात्वा नाभ्यादिहृदयपर्यन्ते व
ह्निमंडले स्वस्तिकोपेते त्रिकोणाकारे रक्तवर्णे रुद्रदैवते विद्याकलाधिष्ठिते वीजयुक्तं
ध्यात्वा हृदादिभ्रूमध्यपर्यन्ते वायुमंडले षट्कोणाकारे षड्बिंदुलांछिते नेत्रोपेते धूम्र
वर्णे ईश्वरदैवते शान्तिकलाधिष्ठिते यंवीजयुक्तं विचिन्त्य भ्रूमध्यादिब्रह्मरंध्रान्त
माकाशस्थाने वृत्ताकारे ध्वजलांछिते धूम्रवर्णे सदाशिवदैवते शान्त्यतीतकला
कर्णि धिष्ठिते वीजयुक्तं ध्यात्वा तत्र पंचभूतमये देहे धर्मसमुद्भूते ज्ञाननालकमैश्वर्या
ष्टदलोपेते [illegible] परवैराग्यकर्णिकं स्वहृत्पद्मारविंदं विभाव्य त
त्कर्णिकायां जीवात्मानं स्वांगुष्ठमात्रं प्रदीपकलिकाभास्वरमनादिसत्तासंछिन्नं
परचिद्रूपं संचिन्त्य प्राणरूपेण मूलाधारात्कुंडलिनीमुन्नयन् सुषुम्णावर्त्मना
मूलाधारादिस्थानानि तत्तत्स्थवर्णादिदेवतासमेतानि हृदयकमलमानीय तयाकवली

सौर॰ कृतजीवात्मानं ध्यायन् सुषुम्णावर्त्मना विशुद्ध्यादिचक्रस्य वर्त्मनि दिव्यतां गतेनो ब्रह्मरंध्रं
३२ नीत्वा तत्रस्थितसहस्रदलकमलकर्णिकामध्यवर्तिनि परमात्मज्योतिषि सर्वेषां देव
32 ताकंदर्वकं जीवात्मानं हंस इति मंत्रेण संयुज्य कुंडलिनीं स्वस्थानमानीय ततो देहारऊ
पीतं तत्र पृथिवीस्थाने पदेंद्रियगमनक्रियागंतव्यागंधघ्राणपृथिवीतत्वं निवृत्तिसमा
नवायत्नं संस्मृत्य ओं ह्रां ब्रह्मणे पृथिव्यधिपतये निवृत्तिकलात्मने हुं फट् स्वाहा इति मंत्रे॰
ण तां कुंडलिनीद्वारा अप्सु मध्ये संहरेत् ततोऽप्स्थाने हस्तादाने[illegible]तत्वरसमनाज॰
ल विसृप्रतिष्ठादानात्मं चिंत्य ओं ह्रीं विष्णवे जलाधिपतये प्रतिष्ठाकलात्मने हुं फट् स्वा
हा इति तां स्वबीजं कुंडलिनीद्वारा वह्निस्थाने संहरेत् ततो वह्निस्थाने पायुविसर्ग[illegible]रूपविष
जा तेनीपदरूपचक्षुर्वह्निरुद्रविद्यादात्मं संस्मृत्य ओं ह्रूं रुद्राय तेजोधिपतये विद्याकलात्मने हुं
फट् स्वाहा इति मंत्रेण तां स्वबीजं वायुमंडले संहरेत् ततो वायुस्थाने उपस्थाने दततद्विष
यस्पर्शस्त्वग्वायुरीश्वरशांतपदान्संस्मृत्य ओं ह्रैं ईश्वराय वायवधिपतये शांतिकला ३२
त्मने हुं फट् स्वाहा इति तां स्वबीजं आकाशस्थाने संहरेत् तत्र आकाशस्थाने वाग्वदनव॰
क्तव्यशब्दश्रोत्राकाशसदाशिवशांत्यतीतप्राणान्संस्मृत्य ओं ह्रं सदाशिवायाकाशा॰

व

पुरु
६स्व

धियपतये शान्त्यतीतकलात्मने हूं फट् स्वाहा इति नाराचबीजं ॐ उल्लिन्यां संस्य
ताल्विंदु शनैः विंदुशक्तिं नादशक्तौ नादं शक्तिं परशक्तौ आत्मानं सगुणेन संसृज्य ॐ।
ह्रीं हूं फट् स्वाहा इति तां परशक्तिं एवं जीवं परमात्मनि संयोज्य केवलशरीरो।
वामकुक्षौ पापपुरुषं चिन्तयेत् तद्यथा वामकुक्षिस्थितं पापपुरुषं कज्जलप्र
भं ब्रह्महत्याशिरः स्कंदं स्वर्णस्तेयभुजद्वयं सुरापानहृदायुक्तं गुरुतल्पकटि
द्वयं तत्संसर्गिपदद्वंद्वं अंगप्रत्यंगपातकं उपपातकरोमाणं रक्तश्मश्रुविलो
चनं नरस्वङ्गधरं क्रुद्धं पापं कुक्षौ विचिन्तयेत् इति पापपुरुषं संचिन्त्य वामना।
सारंध्रेणं यंबीजेन सह वायुमापूर्य नाभिस्थाने धूम्रवर्णाकारे वायुमंडले संयोज्य
तत्र तत्र यमिति वायुबीजं धूम्रवर्णं संचिन्त्य ॐ भेकेन यमिति वायुबीजमावर्त्त
येत् तु स्थिते ४ तेन सह वायुना स्वपापं शरीरं संशोष्य तेवायुं दक्षिणनासना
सया रंबीजेन सह वायुमापूर्य मूलाधारे संयोज्य तत्रस्थावह्निमंडले रमिति व
ह्निं रक्तवर्णं विचिन्त्य ॐ भेकेन रमिति बीजमावर्त्तयेत् तु उत्थितमहावह्निना स्व
पापपुरुषं स्वदेहस्थं संदह्य पापपुरुषभस्मना सहितं वायुं वामनासया विरेच्य

कुंभकेन वं बीजमावर्तयंस्तत्र स्थितामृतधारया स्वदेहं भस्मविचिंत्य २

स्तोत्र. पुनर्वामनासया वं बीजेन सह वायुमापूर्य ब्रह्मरंध्रेण संयोज्य तत्रस्थ विंदुं चंद्रमंडलव
२२ मित्यमृतबीजेन शुक्लवर्णं विचिंत्य तं वायुं दक्षिणनासया विरेच्य पुनर्दक्षिणेन
नासया लं बीजेन तेन वायुमापूर्य मूलाधारस्थ पार्थिवमंडले संयोज्य तत्र लमिति
पृथिवीबीजं पीतवर्णं संचिंत्य कुंभकेन लं बीजमावर्तयंस्तद्भूतेन तेजसा मू
नस्तावित्तभस्मसच्चनीकृत्य तं वायुं वामनासया विरेच्य पुनर्वामनासया विरेच्य
बीजेन वायुमापूर्य मूलाधारस्थ विंदुमध्ये मायाबीजं स्फुरद्बालकवर्णं संचिंत्य
कुंभकेन मायाबीजमावर्तयंस्तेन करचरणाद्यवयवसमेतं स्वदेहं निष्पन्नं वि
भाव्य तं वायुं दक्षिणनासया विरेचयेदिति स्थूलशरीरं निःपाद्य सूक्ष्मशरी
रं निःपादयेत् तद्यथा तत्र पूर्वोक्तसहस्रारकमलस्थपरमात्मनः सकाशा
त्सकलजगत्सिसृक्षया विंशे भिन्नपरे ब्रह्म ह्रूंशरूपिणी परशक्तिः ॐ ह्रीं नम
इति परमात्मनः सकाशात्सकलजगत्सृष्टिहेतुमता कुंडलिनी शक्तेव निःसृ २२
ये ततः ॐ ह्रीं सदाशिवाय आकाशाधिपतये शांत्यतीतकलात्मने नमः शा
णशांत्यतीतसदाशिवाकाशश्रोत्रशब्दवक्त्रवदनवागाकाशस्यात्तेष्वं

त्वस्थानमानीय ततो नादशक्तिः ततो विंदुशक्तिः एवेन सृष्टा विंदुशक्तेः सकाशात् २

पयेत् ततः आकाशमंडलात् ॐ ह्रीं ईश्वरायवाय्वधिपतये शान्तिकलात्मनेनम इ
ति प्राणंशांतीश्वरंवायुंस्पृष्टस्पर्शात्तद्विपयात्तेदापस्थानाद्वायुस्थानेस्थापयेत्
ततः ॐ ह्रूं रुद्रायतेजोधिपतयेविद्याकलात्मनेनमः इति मंत्रेण ध्यानंविद्यांरुद्र
तेजश्चक्षूरूपविसर्जनीयविसर्गपायून् त्रिस्थानात्स्थापयेत् ततः ॐ ह्रीं विष्णवे
जलाधिपतयेप्रतिष्ठाकलात्मनेनमः इति मंत्रेणोदानप्रतिष्ठांविष्णुंजलंरसना
स्थाने रसदानत्र्यादानन्दस्थानंपांस्थापयेत् ततः ॐ ह्रां ब्रह्मणे पृथिव्यधिपतये निवृत्ति
कलात्मनेनम इति मंत्रेण समाननिवृत्तिंब्रह्मपृथिवींघ्राणंगंधंगंतव्यमानंदो
स्पयापादेंद्रियाणि पृथिवीस्थानेस्थापयेत् ततः प्रणवेनॐइलिंनीलस्थानेस्था
पयित्वा नादशक्तिविंदुशक्तिपरशक्तीनां प्रणवेनस्वदेहेव्याप्तिंविभाव्य सो
ऽहमितिमंत्रेणब्रह्मरंध्रस्थंपरमात्मनः सकाशात् ॐइलिंस्वांजीवात्मानंमेर
न्य वर्णवर्णाधिदेवतासहितमात्राचक्रेषट्कत्न हृदंवर्णाधिदेवताः स्थाप
यन् हृदयकमलमातीयहृदयकमलेजीवात्मानंस्थापयित्वा ॐइलिंनील
पुरमासागेणमणिपूरादिचक्रेषुतत्हृदंवर्णाधिदेवतास्थापयन्मूलाधारं

गौर· नीलोत्पलश्यामायपेत् ततः शरीरेनिरस्तसकलकल्मषेतेजोरूपेदेवतारापमयोग्ये·
३५ विभाव्य प्राणप्रतिष्ठांकुर्यात् शिरसिब्रह्मविष्णुशिवेभ्यः ऋषिभ्योनमः मुखेऋग्·
34 यजुःसामेभ्यःछन्दोभ्योनमः हृदयेपराप्राणशक्त्यैदेवतायैनमः गुह्येआंबीजाय
नमः पादयोः ह्रींशक्तयेनमः नाभौक्रौंकीलकायनमः इतिविन्यस्य ममप्राण
प्रतिष्ठार्थेविनियोगः इतिकृताञ्जलिर्वदेत् ततः ओंआंह्रींक्रौंअंकं ५ आकाशवा·
युवह्निसलिलपृथिव्यात्मने आंहृदयायनमः ओंआंह्रींक्रौंइंचं ५ शब्दस्पर्शरूप·
रसगन्धात्मनेईंशिरसेस्वाहा ओंआंह्रींक्रौंउंटं ५ श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणात्म
नेऊंशिखायैवषट् ओंआंह्रींक्रौंएंतं ५ वाक्पाणिपादपायूपस्थात्मनेऐंकवचा·
यहुं ओंआंह्रींक्रौंओंपं ५ वचनादानमनोबुद्ध्यहंकारविज्ञानात्मनेऽस्त्रायफट् इति श्रीः
मेवानेयष्टादितलानेकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपिन्यसेत् ततोनाभ्यादि
पादद्वयान्तंआंनमः हृदयादिनाभ्यन्तंह्रींनमः मूर्धादिहृदयान्तं क्रौंनमः हृदयक·
मलमध्येयंत्वगात्मनेनमः पूर्वदलेरंअसृगात्मनेपश्चिमदले लंमांसात्मनेउत्त ३५
रदले वंमेदात्मनेवायव्यदले शंअस्थ्यात्मनेईशानदले षंमज्जात्मनेनैऋतदले

विंद्यपा

मंत्रुक्तात्मने उत्तरदले हंसाणात्मने दक्षिणदले लंकीवात्मने पुनः कर्णिकायां ।
दं परमात्मने नमः इति न्यसेत् ततो ध्यानं रक्ताम्बुधिपोतारुणपद्मसंस्थापाशांकुशौ
विदधशरासनं च शूलं कपालं दधती कराब्जैः रक्ता त्रिनेत्रा प्राणशक्तिर्देवी इति
ध्यात्वा हृदि करं निधाय ॐ आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हों हंसः सोहं मम प्राणा इह
प्राणाः ओं इत्यादि मम जीव इह स्थितः आं इत्यादि मम सर्वेंद्रियाणि इह स्थितानि
आं इत्यादि वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु स्वाहा इ
ति प्राणप्रतिष्ठामंत्रं त्रिर्जपित्वा निजवपुर्योनिमुद्रां ध्यायेदिति प्राणप्रतिष्ठावि
धिः ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते सौभाग्यरत्नाकरे तरं
गोऽभवत्तृतीयकः ३ ॥ अथ मातृकान्यासः स चात्र विद्यायां शुद्धकलाषट्पंचया
गभेदतस्त्रिविधः शुद्धादयोऽप्य संज्ञा विद्यायां त्रयोदशविधाः ह्रीं बिंदुयुक्तो विस
र्गयुक्तो विसर्गबिंदुयुक्तो हल्लेखाद्यो बालाद्यः कामबीजाद्यो मायाद्या श्रीकामबीजाद्या
बालासंपुटितः श्रीविद्यान्वितः हंसान्वितः परमहंसादिकश्चेति कलायुक्तोऽपि
विधः नारोक्तकलान्यासः तेन त्वनीयानक कलामातृकान्यासश्चेति मूर्तिन्या

सहितैः हृल्लेखयाश्रीयुतं बालासंपुटितं तथैव परया श्रीविद्यया लंकृतं आरोहादवरोहरात्मजपया न्यासं पुन
र्मालिनीयो जानाति स एव सर्वजगतां सृष्टिस्थितिध्वंसकृत्

वि हु

अं बिंदुयुक्तो विसर्ग

सौर॰ सोपि द्विविधः केवला बाह्यश्रीकंठादिभेदात् चतुर्थः प्रपंचयागः तत्रादौ मातृकाव-
२५ र्णैः प्राणायामत्रयं कृत्वा न्यासमारभेत् तत्र स्वरैः पूरकः पंचवर्गैः कुंभको यागा-
दिभिः रेचक इति मातृकाप्राणायामः अथ प्राणायामत्रयं कृत्वा न्यासं कुर्यात् त-
त्र प्रथमं शुद्धमातृकान्यासः अस्य श्रीशुद्धमातृकान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः गाय-
त्री छंदः श्रीमातृकासरस्वती देवता हलो बीजानि स्वराः शक्तयः ऽव्यक्तिः की-
लकं मम श्रीविद्यात्मत्वेन न्यासे विनियोगः इति ऋष्यादिकं न्यस्त्वा मूर्धादिषु
विन्यस्य दक्षकरतले अं नमः वामे आं नमः दक्षकरपृष्ठे इं वामे ईं दक्षकरतले
उं वामे ऊं दक्षांगुष्ठमारभ्य वामांगुष्ठावधि दशांगुलिषु ऋकारादि विसर्गांता-
न् विन्यस्य पुनः वामांगुष्ठादि दक्षिणांगुष्ठपर्यंतेषु दशांगुलिषु ऋकारादि
विसर्गान्तप्रासस्वरान्तस्ताश्रीन्यासविरु विन्यस्य पुनः दक्षिणांगुष्ठादि वामां-
गुष्ठपर्यंतेषु दशांगुलिषु ऋकारादि विसर्गान्तान्स्वविसर्गान् विन्यस्य पुनः दक्षि-
णांगुष्ठादि तलकनिष्ठान्तेषु पंचांगुलिषु ऋकाराद्येकारान्तान् पंच स्वरान् बिंदु विस- २५
र्गयुक्तान् विन्यस्य पुनः वामांगुष्ठादि तलकनिष्ठान्तेषु पंचांगुलिषु ऐकारादि विसर्गा-

तांश्च स्वरान्बिन्दुविसर्गयुक्तान्विन्यस्य पुनर्दक्षिणांगुष्ठस्य मूलपर्वाग्रश्च वा॰
मांगुष्ठस्याग्रपर्वावधि त्रिमात्रस्थानेषु ककारादिशकारान्तेनोस्त्रिपादशणं॰
न्यासपर्वैकैकशो विन्यस्य अवशिष्टशकारादिलकारान्तान्पंचवर्णान्क॰
रतलस्यांगुष्ठादिकनिष्ठान्तेषु अंगुलिष्वेवं २ गुलिद्वये युगपदेकैकमक्षरं स॰
बिन्दुविसर्गोभयमेवमिति मातृकान्तैः करशुद्धिं विधाय ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अं कं खं गं घं
ङं अं हृदयाय नमः ५ इं चं छं जं झं ञं ईं शिरसे स्वाहा ५ उं टं ५ ऊं शिखायै वषट्
५ एं तं ५ ऐं कवचाय हुं ५ ओं पं ५ औं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ अं यं ६ अः लं क्षः अस्त्रा॰
य फट् इति षडंगमन्त्रान् अंगुष्ठादिकनिष्ठान्तेषु करयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेषु वि॰
न्यसेत् ततो ध्यानं तत्र प्रथमं स्वदेहं मातृरूपां ध्यात्वा मातृकान्न्यसेत् तत्र यथाव्या॰
मैहीरसनाणिकर्णिकपदहैः स्फुरन्मंत्रपत्रान्तर्गतपंचवर्गयशलाणादि
त्रिवर्गक्रमात् आपादशिखालोकत्रिपुंजादेवीपुरस्सहितेवर्णाब्जेशिरसि॰
स्थितेविधुगादपद्मसिन्धुजपं मूलाधारध्यानिष्ठताग्रबुद्धिशक्तिकुंडलीं ज्वल
न्तीं वकमेकापादहन्मातेजः स्वरूपिणीं मूलाधाराच्छिरःपद्मस्थशान्तीविधु॰

सौर॰ दाकृतिं तयामृतस्पृष्टशिरःपश्चादमृतौघसम्प्लाविताः निर्गतान्मातृकावर्णान्स्मृ
३६ मरणावस्थेनानन्तं व्यापयित्वा स्थितान्सर्वान्वै ध्यात्वा प्रविन्यसेत् इति स्वलमरश
36 ध्यात्वान्यसेत् तत्र विशुद्धाख्ये षोडशदलकमलं तन्मध्ये मरुदं ध्यात्वा तद्दलेषु षो
डशादिषोडशस्वरोपेत ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अं नमः ॐ ऐं ह्रीं श्रीं आं नमः एवं षोडशस्वरान्न्य
सेत् ततो नाहतचक्रे द्वादशदलकमले ध्यात्वा तत्रैव ककारादिठकारान्ता
न्वर्णान्प्रणवश्रीनादान्तमंत्रान्स्यादक्षिणपूर्वे न्यसेत् ततो नाभौ मणिपूरकेच
क्रे दशदलकमले ध्यात्वा ततो डकारादिफकारान्तान्दशवर्णान्पूर्ववन्न्य
सेत् ततो लिंगमूले स्वाधिष्ठानचक्रे षट्दलकमले ध्यात्वा तद्दलेषु बकारादि
लकारान्तान्षड्वर्णान्पूर्ववन्न्यसेत् ततो मूलाधारे चतुर्दलकमले ध्यात्वा तद्द
गदिस लेषु वकारादिसान्तांश्चतुरो वर्णान्न्यसेत् ततो भ्रूमध्ये आज्ञाचक्रे द्विदलकमले
ध्यात्वा तद्दलयोः लक्षौ पूर्ववन्न्यसेत् इत्थं मातृकान्यासं कृत्वा बहिर्मा
तृकान्यासं कुर्यात् तत्र ध्यानं पंचाशद्वर्णभेदैर्विहितवदनदोःपादयुक्कु ३६
क्षिवक्षोदेशां भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिंदुकुन्दावदातां अक्षस्रक्कुं

भेदेनालिखितवर्णकवर्गाद्यक्षराणां पद्मे संस्थाप्य अंकोकलत्यानमञ्जुलनजय॰
नभरोभावर्णैर्लाञ्छितां नमामि दक्षोर्ध्वकरमारभ्य दक्षाधःकरपर्यन्तमाधूय ध्या
ने चिन्तालिखितेषु लक्ष्मीनिवासिनीं विदे तदादौ हसौः मूलाद्यस्य ऋषिः
मूलमात्रकासरस्वत्यै देवतायै हसौं नमः इति मूर्धादिपादान्तं विन्यस्य ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मितं
(हृदि ममल्लमातृकासरस्वत्यै देवतायै हसौं नमः इति मूर्धादिपादान्तं विन्यस्य ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मि
न्यादि सर्ववर्णशिरसि अं नमः मुखवृत्ते आं नमः दक्षनेत्रे इं वामे ईं दक्षकर्णे उं॰
वामे ऊं दक्षनासापुटे ऋं वामनासापुटे ॠं दक्षकपोले लृं वामे लॄं ऊर्ध्वोष्ठे एं
अधरोष्ठे ऐं ऊर्ध्वदन्ते ओं अधरदन्ते औं मूर्ध्नि अं जिह्वाग्रे अः दक्षबाहु
ले मूले कं दक्षकपोलके खं दक्षमणिबन्धे गं दक्षाङ्गुलिमूले घं दक्षाङ्गुल्यग्रे
एवं वामबाहुमूलकपोलमणिबन्धाङ्गुलिमूलाग्रेषु चवर्गं न्यसेत् ततो द
क्षिणोरुमूलजानुगुल्फाङ्गुलिमूलाग्रेषु टवर्गं न्यसेत् ततो वामोरुमूलजा
नुगुल्फाङ्गुलिमूलाग्रेषु तवर्गं न्यसेत् ततो दक्षवामपार्श्वपृष्ठनाभिजठरेषु
पवर्गं न्यसेत् ततो हृदयदक्षांसककुद्वामांसेषु यवर्गं न्यसेत् ततो हृद

मोर
३०
37

यादिपाणि हृदये हृदादिपाद हृदये हृदादिनाभौ हृदादिब्रह्मरंध्रे प्रणवं गेन्यसेत ॥ इति
शुद्धमातृकान्यासः ॥ अथ शुद्धे बिंदुयुक्तवर्णानां बीजयोजनार्थं मिलितेप्र
दायः ॥ अथ बिंदुयुक्तमातृकान्यासः ॥ तत्रऋष्यादिकं प्राग्वत् ध्यानं परं विशे
षः तद्यथा अरुणमजेनहारिणपोतमुद्रटंकं विद्याकरैरविरतं दधतीं त्रिनेत्रां
अर्धेंदुमौलिमरुणामरविंदवासां वर्णेश्वरीं प्रणमत स्तनभारनम्रां इदं तावधः
करमारभ्य वामाधःकरपर्यंतमायुधध्यानं विद्याउत्तरकं टंकमायुधविशेषः
इति वर्णेश्वरी बिंदुध्यानान्यसेत् तद्यथा हृदयादिब्रह्मरंध्रांते अंनमः हृदयादि
नाभ्यंते लंनमः इत्यादि शिरसि अंनमः इत्यंते सेहारकमेण ततस्त्याने शुद्धम
सेत ॥ इति बिंदुमातृकान्यासः ॥ अथ विसर्गमातृकान्यासः तत्रऋष्यादिध्या
नांते शुद्धमातृकावदेवन्यासमेव केवलं विसर्गान्वितं न विशेषः तद्यथा सिंदू
रकांतममिताभरणां त्रिनेत्रां विद्याक्षसूत्रमृगपोतवरं दधानं पार्श्वस्थितां भ ३०
गवतीमपि कांचनाभां ध्यायेत्कराब्जधृतपुस्तकवर्णमालां वामाधःकरमा
रभ्य वामोर्ध्वकरपर्यंतमायुधध्यानं शिवस्य शक्तेस्तु वामादि इति ध्यात्वान्य

मेत तद्यथा दक्षिणगुल्फे ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रें नमः अंगुलिमूले ५ ह्रें नमः इत्यादि दक्षिण
वत्सिनारादिक्षं नमः इत्यंते शुद्धमातृकास्थानेष्वेव विन्यस्य अं नमः इत्यादि क्षं
नमः इत्यंतेन ऊर्ध्वादि दक्षिणजान्वंते शुद्धमातृकास्थानेष्वेव न्यसेदिति स्थितिः
रूपो बिंदुविसर्गो मातृकान्यासः तत्र शक्तिऋषिः गायत्री छंदः ह्रल्लेखा
श्रं रूपिणी सरस्वती देवता इति ऋष्यादिकं सर्वत्र विन्यस्य ओं ह्रीं ऐं श्रीं अं कं खं गं
घं ङं आं हृदयाय नमः ५ इं चं ५ ईं ह्रीं शिरसे स्वाहा ५ उं टं ५ ऊं ह्रूं शिखायै व
षट् ५ एं तं ५ ऐं ह्रैं कवचाय हुं ५ ओं पं ५ औं ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ अं यं ५
अः क्षं ह्रः अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासः ततो ध्यानं उद्यत्कोटिदिवाक
रप्रतिभटां तुंगोन्नपीनस्तनीं बद्धार्धेंदुकिरीटहारवसनां मंजीरमुद्राभिरा
विभ्राणां करपंकजैर्जपवटीपाशांकुशौ पुस्तकं दिव्यं नैजगदीश्वरीं
त्रिनयनां पद्मे निषण्णां भजे ध्यात्वा अधः करमारभ्य वामाधः करपर्यंत मित्या
युधध्यानं वर्णाश्च विधेध्याता ओं ऐं ह्रीं श्रीं अं नमः ५ ह्रीं आं नमः ५ ह्रीं इं नमः
एवं तत्कारोंतान्वर्णान् शुद्धमातृकास्थानेष्वन्यसेदिति हल्लेखादिमातृका

मो॰र
३८
38

रमारम्य वामाधः करपर्यंतं अष्टधा ध्यानमिति ध्यात्वा श्रीं ऐं श्रीं आमित्यादिन्यसेत् अथ कामबीजादिमातृकान्यासः॥ तत्राऽसंमोहनऋषिः गायत्रीछंदः मातृकामयीसंमोहनीदेवता न्यासे विनियोगः इति विन्यस्य षड्दीर्घयुक्तकामबीजो तैः षडंगैः प्राग्वत्करषडंगन्यासं विधाय बालार्ककोटिरुचिरां स्फटिकाक्षमालां कोदंडमिक्षुजनितं सशरपंचवाणान् विद्यो चहलकमले दधतीं त्रिनेत्रां ध्यायेत् समस्तजननीं नवचंद्रचूडां वामाधः करमारभ्य करपर्यंतं मातृध्यानं च कारादक्षमाला

मामः॥ अथ बीजादिमातृकान्यासः॥ तत्र अश्वयुक्ऋषिः गायत्रीछंदः मातृकामयी लक्ष्मी देवता न्यासे विनियोगः इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा यथाविधि विन्यस्य ५ अं कं ५ अं श्रीं हृदयाय नमः इत्यादि [illegible] [illegible] युक्तश्रीबीजोत्तैः षडंगैः करषडंगन्यासं विधाय विद्युद्दामसमप्रभां हिमगिरिप्रख्यैः चतुर्भिर्गजैः शुंडादंडसमुद्धृतामृतघटैरासिच्यमानां श्रियां विभ्राणां करपंकजैश्च परवेदीपद्मद्वयं पुष्पकं भास्वद्रत्नसमुज्ज्वलांकुचनतां ध्यायेत्त्वगत्वामिनीं दक्षाधः कं ध्यानमत्रापि पूर्ववन्नत्वया बोद्धव्य इति ध्यात्वा ५ ह्रीं श्रीं क्लीं अं नमः॥ अथ बाला संपुटितमातृकान्यासः॥ तत्र दक्षिणामूर्तिऋषिः गायत्रीछंदः बालात्रिपुरी मातृकासरस्वती देवता इति स्मृत्वा विन्यस्य अथ वा बालाकरांगन्यासं कुर्यात् तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अं कं ५ आं ऐं हृदयाय नमः ५ इं चं ५ ईं क्लीं शिरसे स्वाहा ५ उं टं ५ ऊं सौः शिखायै वषट् ५ ऐं तं ५ ऐं सौः कवचाय हुं ५ ओं पं ५ औं क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ अं यं ५ अः ग्लौं अस्त्राय फट् इति करांगन्यासं विधाय ध्यानं कुर्यात् मुक्ताकांतिविराजेंदुकलागद्दमणिश्रेयहारोर्मिकाविद्योतत्कुलपादिके ३८

न्यं स्तेषु पुस्तयौवाद्वयस्य इति ध्यात्वा ५ क्लीं अं नमः ५ क्लीं अं नमः इत्यादि न्यसेत् अथ त्रैबीजादिमातृकान्यासः॥ तत्र महासंमोहन ऋषिः गायत्रीछंदः मातृकामयी महासंमोहिनी देवता न्यासे विनियोगः इति विन्यस्य द्विरुक्तत्रिबीजोत्तैः षडंगैः प्राग्वत्करषडंगन्यासं विधाय ध्यायेत् पमत्तवलयेक्षुशरासपाशपद्मद्वयांकुशशरान्वपुलकंच आविभ्रतीं निजकरैररुणां कुचामृतमाहिनीं [illegible] वामाधः करमारभ्य दक्षाधः करपर्यंतं मातृध्यानं ६

कणकलीसत्रोसस्फुरन्नूपुरां माणिक्योदरवेपुरत्नभासिंदोः कलांबिभ्रतींपा
शंसांकुशपाशपुस्तककाद्वलयानंदोर्धेर्वाहूदितेः एतांदुपतिमप्रसन्नवदनानेत्र
देवतं त्रयोद्भासिनाभिंदुत्रीरखुलदगात्रविलसत्मालानुलेपावरोपवाधाहिपिन्नुभि
तांविलत्तगाह्यादेवतांमलाधारसमसूतांभगवतींमलांबुजेविन्यसेत इतिवर्णा
र्णविदेध्यात्वान्यसेत तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं सौः अंसौः क्लीं ऐं नमः ५ ऐं क्लीं सौः
आंसौः क्लीं ऐं नमः ५ ऐं क्लीं सौः क्लीं ऐं नमः एवंतकारांतानांवर्णानांबालासंपुटिता
मुद्दमातृकास्थानेषुन्यसेत ॥इतिवालासंपुटितमातृकान्यासः॥ अथपरासंपुटित
मातृकान्यासः॥ अत्रब्रह्माऋषिः गायत्रीछंदः परावृपिणीमातृकासरस्वतीदेव
ता न्यासेविनियोगः अंकं ५ आंसौः हृदयायनमः इंवं ५ ईंसौः शिरसेस्वाहा एवंअंग
न्यासंकृत्वाध्यानंकुर्यात अकलंकशशांकाभांत्र्यक्षांचंद्रकलावतीं मुद्रापुस्तक
सद्बाहुंप्रणमामिपरांकलां इतिवर्णानुविदेध्यात्वा तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं सौः अं
सौः नमः ५ सौः नमः एवंमातृकास्थानेषुन्यसेत ॥इतिपरासंपुटितमातृकान्यासः
अथश्रीविद्यापुटमातृकान्यासः॥ तत्रदक्षिणामूर्तिऋषिः गायत्रीछंदः श्रीमातृ
कासुंदरीदेवता इतिमूर्ध्न्यादिकंस्पृष्ट्वाविन्यस्यकरांगन्यासंकुर्यात ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ।

ॐ ह्रे ५ तृतीयकूटमन्त्राय ऊं शिखायै वषट् ५ ऐं तं ५ प्रथमकूटमन्त्राय ऐं कवचाय हुं ५ १

श्रीर ॐ ऐं कं ५ प्रथमकूटमन्त्राय अंगुष्ठाभ्यां नमः ५ ई चं ५ द्वितीयकूटमन्त्राय ईं शिरसे स्वाहा ५
२५ ॐ ऐं ५ द्वितीयकूटमन्त्राय ऐं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ अं पं ५ तृतीयकूटमन्त्राय अः अस्त्राय
39 फट् ततो ध्यानं आरक्ताभां त्रिनेत्रामरुणिमवसनां रत्नताटंकरम्यां हस्ताम्भोजैः सपा १
शांकुशमदनधनुः सायकैर्विस्फुरन्ती आपीनोत्तुंगवक्षोरुहकलशलुठत्तारहारोज्वला
ङ्गीं ध्यायेदम्भोरुहस्थामरुणनिवसनामीश्वरीमीश्वराणां वामाद्यूर्ध्वकरयोरायेन दाय
धः स्थयोर्वरद्वयमन्यायुधध्याने इतिवांगारविंदे ध्यात्वा तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मूलविद्यामन्त्रा
यै अं नमः एवं प्रणवत्रितारश्रीविद्यादिनमोन्तानकारादिक्षकारान्तान्वर्णान्मातृकास्था
नेषु न्यसेदिति श्रीविद्यामातृकान्यासः ॥ अथ मातृकान्यासः ॥ तत्र ब्रह्मा ऋषिः गायत्री
स्वरूपिणी मातृका सरस्वती देवता इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा विन्यस्य करांगन्यासं कुर्यात् १
ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अं कं ५ आं ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः ५ इं चं ५ ईं ह्रीं सां शिरसे स्वाहा ५ उं टं ५ ऊं हूं
ह्रं शिखायै वषट् ५ एं तं ५ ऐं ह्रैं सैं कवचाय हुं ५ ओं पं ५ ह्रौं सौं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ अं यं
५ अः ह्रः सः अस्त्राय फट् इति विन्यस्य ध्यायेत् तद्यथा उद्यद्भानुस्फुरिततडिदाकारमर्द्धी
विकेशी पाशाभीतिवरदपरशून्संदधानां कराब्जैः दिव्याकल्पैरनेकमणिमयैः शोभितांवि २५
प्रबन्धलेसौम्यामेयवपुश्चन्द्रचूडां त्रिनेत्रां वामाद्याद्दक्षिणोर्ध्वकरपर्यन्तमायुधध्या

न्मिति ध्यात्वा न्यसेत् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हंसः अं नमः ५ हंसः आं नमः एवं हंसांतान् वर्णान्न्यसे
त् ॥ इति हंसमातृकान्यासः ॥ अथ परमहंसमातृकान्यासः ॥ तत्र परमहंस ऋषिः गा
यत्री छंदः परमात्मस्वरूपिणी मातृका सरस्वती देवता इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा विन्यस्य
करांगन्यासं कुर्यात् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ॐ अं कं अं आं हृदयाय नमः ५ ॐ ईं चं ५ ईं शिरसे स्वाहा ५
ॐ उं टं ५ ऊं शिखायै वषट् ५ ॐ एं तं ५ ऐं कवचाय हुं ५ ॐ ओं पं ५ ॐ नेत्रत्रयाय वौषट्
५ ॐ अं यं ५ अः अस्त्राय फट् इति विन्यस्य ध्यानं कुर्यात् तद्यथा श्रीमत्परामृतमनंत
मितवर्णोरूपाभासानेरगमपदवीपरिचीयमानो विद्याहंसः सकलभानुपंक्तीचमंडे
ध्यायेत्समस्तजननी विशदा त्रिनेत्रा वामायुधः करयोराघृतदा सूर्ध्वयोरंतेरुन्मा
मुधध्यानं मुद्रा ज्ञानमुद्रा इति ध्यात्वा न्यसेत् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं सोहं हं लं नमः ५ सोहं लं नं
मः एवं हकारादयकारांतान्वर्णान्न्वपूर्वां न्सोहार्वरीत्या न्यसेत् ॥ इति परमहंसमातृ
कान्यासः ॥ इति त्रयोदशविधमातृकान्यासः ॥ अथ प्रणवात्मकलामातृकान्यासः ॥
तत्र प्रजापतिर्ऋषिः गायत्री छंदः कलामयीमातृका सरस्वती देवता इति ऋष्या
दिकं स्मृत्वा विन्यस्य मम श्रीविद्यांगत्वेन न्यासे विनियोगः ततः करांगन्यासं कुर्या
त् तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अं आं हृदयाय नमः ५ ॐ इं ईं शिरसे स्वाहा ५ ॐ उं ऊं शिखायै

सौर यै वषट् ५ ॐ ऐं ऐं कवचाय हुं ५ ॐ औं औं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ ॐ अं अः अस्त्राय फट् इति
५ करांगन्यासः ततो ध्यानं हृत्स्थः पद्मे रथांगं गुणगणसहितं पुस्तकं वर्णमाला टंकं शूलं क
५० पालं वरममृतलसद्धेमकुंभं वहंती शुक्लां विद्युत्प्रयोदस्फटिकनवजपापांडुरैः पंचवक्त्रैः
त्र्यक्षैर्वक्त्रान्तनन्नां सकलशशिनिभां शारदां तां नमामि ॥ वामाद्यधः करेष्वारभ्य तत्र दक्षोर्ध्व
यावदधो ततो दक्षोर्ध्वयावत्परे ततो दक्षोर्ध्वयावद्ग्निरेव ततो दक्षोर्ध्वयावदन्य इत्यायुधध्याने दरः शौव
गुणाः पाणा इति वर्णाविदे ध्यात्वा मन्त्रेण न्यसेत् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ॐ अं निवृत्त्यै नमः ५
ॐ आं प्रतिष्ठायै नमः ५ ॐ इं विद्यायै नमः ५ ॐ ईं शान्त्यै नमः ५ ॐ उं इंधिकायै नमः ५ ॐ ऊं दीपिकायै नमः
ॐ ऋं रेचिकायै नमः ५ ॐ ॠं मोचिकायै नमः ५ ॐ ऌं परायै नमः ५ ॐ ॡं सूक्ष्मा
यै नमः ५ ॐ एं सूक्ष्मामृतायै नमः ५ ॐ ऐं ज्ञानामृतायै नमः ५ ॐ ओं आप्यायिन्यै नमः
५ ॐ औं व्यापिन्यै नमः ५ ॐ अं व्योमरूपिण्यै नमः ५ ॐ अः अनन्तायै नमः ५ ॐ कं सृष्ट्यै
नमः ५ ॐ खं ऋद्ध्यै नमः ५ ॐ गं स्मृत्यै नमः ५ ॐ घं मेधायै नमः ५ ॐ ङं कान्त्यै नमः ५
ॐ चं लक्ष्म्यै नमः ५ ॐ छं द्युत्यै नमः ५ ॐ जं स्थिरायै नमः ५ ॐ झं स्थित्यै नमः ५ ॐ ञं
सिद्ध्यै नमः ५ ॐ टं जरायै नमः ५ ॐ ठं पालिन्यै नमः ५ ॐ डं शान्त्यै नमः ५ ॐ ढं ऐश्व ५
र्यै नमः ५ ॐ णं रत्यै नमः ५ ॐ तं कामिकायै नमः ५ ॐ थं वरदायै नमः ५ ॐ दं

क्षांतिन्यैनमः ५ ॐ थं श्रीत्यैनमः ५ ॐ नं दीर्घायैनमः ५ ॐ पं नीलायायैनमः ५ ॐ फं रो-
ध्यैनमः ५ ॐ बं भयायैनमः ५ ॐ भं निद्रायैनमः ५ ॐ मं तंद्रायैनमः ५ ॐ यं बुधायैनमः
५ ॐ रं क्रोधिन्यैनमः ५ ॐ लं क्रियायैनमः ५ ॐ वं उल्कायैनमः ५ ॐ शं मृत्युरूपायैनमः
५ ॐ षं पीतायैनमः ५ ॐ सं श्वेतायैनमः ५ ॐ हं अरुणायैनमः ५ ॐ ळं असितायैन-
५ ॐ क्षं अमृ
तायैनमः
मः ५ एवं शुद्धमातृकास्थानेष्वन्यसेत ॥ इति कलामातृकान्यासः ॥ अथ नादात्मनः स
दाशिवात्मभूताः स्वरकलाः श्वेता अभयवरदपुस्तकपाशांकपालकराध्येयाः कव
र्गकलाः ककाराद्यनुसारिणः कृष्णा अभयवरदपंकजाभयकमंडलुकराध्येयाः टतवर्गजा
तकाराद्विसोहत्यज्ञाः धूम्राभा अभयशावहस्ताध्येयाः पयवर्गजा मकाराद्युद्भवा रु-
त्यज्ञाः पारस्त्रेद्वनिभा अभयशूलकपालवरहस्ताध्येयाः यादिपंचवर्णजा ईश्व-
राद्विवोद्भव्यज्ञारका अभयहरिणटंकवरहस्ताध्येयाः ॥ इति तारोक्तकलामातृका-
न्यासः ॥ अथाष्टात्रिंशत्कलामातृकान्यासः ॥ तत्र सोमसूर्याग्नयः ऋषयः अनुष्टुप्त्रि-
ष्टुप्पंक्तयः छंदांसि अष्टात्रिंशत्कलारूपिणीमातृकादेवता करषडंगन्यासंवि-
धायन्यसेत्कपोल तत्र ५ अं अमृतायैनमः ५ आं मानदायैनमः ५ इं पूषायैनमः
५ ईं तुष्ट्यैनमः ५ उं पुष्ट्यैनमः ५ ऊं रत्यैनमः ५ ऋं धृत्यैनमः ५ ॠं शशिन्यैनमः ५ ऌं

मो॰र॰ चंद्रिकायै नमः ५ लं कांत्यै ५ एं ज्योत्स्नायै ५ ऐं श्रियै ५ ओं प्रीत्यै ५ औं अंगदायै नमः ५
५१ अं पूर्णायै ५ अः पूर्णामृतायै नमः ३ इति षोडश कलाः षोडशस्वरस्थानेषु न्यसेत् ततः
५१ ५ कं भं तपिन्यै नमः ५ खं बं तापिन्यै ५ गं फं धूम्रायै ५ घं पं मरीच्यै ५ ङं नं ज्वालिन्यै
५ चं धं रुच्यै नमः ५ छं दं सुषुम्नायै नमः ५ जं थं भोगदायै ५ झं तं विश्वायै ५ ञं णं
बोधिन्यै ५ टं ढं धारिण्यै ५ ठं डं क्षमायै नमः ५ इति द्वादशार्ककलाः कभादिठडद्वि-
र्णान्ते मातृकास्थानेषु न्यसेत् ततः ५ पं धूम्रार्चिषे नमः ५ फं ऊष्मायै नमः ५
बं ज्वलिन्यै ५ भं ज्वालिन्यै ५ मं विस्फुलिंगिन्यै ५ यं सुश्रियै ५ रं सुरूपायै ५ लं
कपिलायै ५ वं हव्यवाहायै ५ शं कव्यवाहायै नमः ३ इति दशवह्निकलाः पकारादिवा
मपादान्ते मूर्द्ध्नि सर्वांगे च न्यसेत् एताः श्वेतपीतारुणा वराभयकराः सर्वाभर
णभूषिता ध्यातव्याः ॥ इत्यष्टत्रिंशत्कलामातृकान्यासः ॥ श्रीविद्यानंदनाथे
नाशिवेयाः प्रियसहनेना कृते सौभाग्यरत्नाकरे नवरंगे गाथाचतुर्थकः ५ ॥ अथ मूर्ति
मातृकान्यासः तत्रादौ केशवादिमातृकान्यासः ॥ तत्र श्रीनारायण ऋषिः गा ५१
यत्री छंदः श्रीलक्ष्मीनारायणो देवता मम श्रीविद्यांगत्वेन न्यासे विनियोगः तद्य-
था ५ ॐ श्रीं ॐ नमो नारायणाय हंसः सोऽहं स्वाहा ५ ॐ ह्रीं हंसः सोऽहं ॐ नमः भा

यणाय क्रुद्धोल्काय स्वाहा श्रां देवैहृदयाय नमः ५ ओं श्रीं ओं नमो नारायणाय हंसः सोहं
इंव ५ इं ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणाय क्रुद्धोल्काय स्वाहा श्रीं पद्मिन्यै शिरसे स्वाहा
५ ओं श्रीं ओं नमो नारायणाय हंसः सोहं ऊं ट ५ ऊं ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणाय वी
रोल्काय स्वाहा श्रूं विष्णुपत्न्यै शिखायै वषट् ५ ओं श्रीं ओं नमो नारायणाय हंसः सोहं
ऐं ते ५ ऐं ह्रीं हंसः ओं नमो नारायणाय विघ्नडुल्काय स्वाहा श्रैं वरदायै कवचाय हुं ५
ओं श्रीं ओं नमो नारायणाय हंसः सोहं ओं वे ५ ओं ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणाय
महोल्काय स्वाहा श्रौं कमलरूपायै नेत्रत्रयाय वौषट् ५ ओं श्रीं ओं नमो नाराय
णाय हंसः सोहं अः ५ अः ह्रीं हंसः सोहं ओं नमो नारायणायानेतोल्काय स्वाहा
श्रः भूलिन्यै अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रानेत्रहादितत्तलाते करयो विन्यस्य हृदयादि
षडंगषु विन्यसेत् ततो ध्याने विद्यार्विंदमकरंदमत्तकुंभपद्मकोमोदकीवरस्व
दर्शनश्रीभिहस्तै सौदामिनीमदिरकांतिविभातिलक्ष्मीनारायणात्मकमंबुरी
नमाम्यमूर्तेः वपुरीतिशिष्यः वामाधःकरमारभ्यदक्षाधःकरपर्यंतमायुधध्याने
मंकुशोदर्पणश्चेतिध्यानात्मसमेत् तद्यथा ५ ह्रीं श्रीं क्लीं यं क्लीं श्रीं ह्रीं केशवाय कीर्त्यै न
मः ५ ओं ह्रीं श्रीं क्लीं यां क्लीं ह्रीं श्रीं नारायणाय कांत्यै नमः ५ ह्रीं श्रीं क्लीं इं क्लीं श्रीं ह्रीं मा

श्री

सौर: ५२ धवाय लक्ष्म्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं ईं क्लीं श्रीं ह्रीं गोविंदाय पुष्ट्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं उं क्लीं श्रीं ह्रीं विष्णवे धृ
त्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं ऊं क्लीं क्लीं क्लीं श्रीं ह्रीं मधुसूदनाय शान्त्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं ऋं क्लीं श्रीं ह्रीं
52 त्रिविक्रमाय क्रियायै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं ॠं क्लीं श्रीं ह्रीं वामनाय दयायै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं लृं
क्लीं क्लीं श्रीं ह्रीं श्रीधराय मेधायै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं लॄं क्लीं क्लीं श्रीं ह्रीं हृषीकेशाय हर्षायै
५ ह्रीं श्रीं क्लीं एं क्लीं श्रीं ह्रीं पद्मनाभाय श्रद्धायै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं क्लीं श्रीं ह्रीं दामोदराय
ॐ लज्जायै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं ओं क्लीं श्रीं ह्रीं वासुदेवाय लक्ष्म्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं औं क्लीं श्रीं ह्रीं संकर्ष
णाय सरस्वत्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं अं क्लीं श्रीं ह्रीं प्रद्युम्नाय प्रीत्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं अः क्लीं श्रीं ह्रीं
अनिरुद्धाय रत्यै ५ ह्रीं श्रीं क्लीं कं क्लीं श्रीं ह्रीं चक्रिणे जयायै ५ ह्रीं रं खं च गदिने दुर्गा
यै ५ ह्रीं रं गं च शार्ङ्गिणे प्रभायै ५ ह्रीं रं घं च खड्गिने सत्यायै ५ ह्रीं रं ङं च शंखिने चण्डायै
५ ह्रीं रं चं च हलिने वाण्यै ५ ह्रीं रं छं च मुसलिने विलासिन्यै ५ ह्रीं रं जं च शूलिने विज
यायै ५ ह्रीं रं झं च पाशिने विरजायै ५ ह्रीं रं ञं च अंकुशिने विश्वायै ५ ह्रीं रं टं च मुकु
न्दाय विनदायै ५ ह्रीं रं ठं च नन्दजाय सुनन्दायै ५ ह्रीं रं डं च नन्दिने स्मृत्यै ५ ह्रीं रं ढं च न ५२
राय ऋद्ध्यै ५ ह्रीं रं णं च नरकजिते समृद्ध्यै ५ ह्रीं रं तं च हरये शुद्ध्यै ५ ह्रीं रं थं च कृष्णा
य बुद्ध्यै ५ ह्रीं रं दं च सत्याय भुक्त्यै ५ ह्रीं रं धं च सात्वताय मत्यै ५ ह्रीं रं पं च शूराय रमायै ५
५ ह्रीं रं नं च शौरये क्षमायै

ह्रीं रफं चं नन्दनाय उमायै ५ ह्रीं रबं चं भूधराय ह्रेङ्कारिण्यै ५ ह्रीं रभं चं विश्वमूर्तये क्रियायै ५ ह्रीं
रमं चं वैकुण्ठाय वसुधायै ५ ह्रीं रयं चं त्वगात्मने पुरुषोत्तमाय वसुधायै ५ ह्रीं ररं चं असृगा
त्मने बलिने परायै ५ ह्रीं रलं चं मांसात्मने बलानुजाय परायणायै ५ ह्रीं रवं चं मेदात्मने
लात्मने सद्मायै ५ ह्रीं रशं चं अस्थ्यात्मने वृषघ्नाय पद्ध्यायै ५ ह्रीं रषं चं मज्जात्मने वृषाय
प्रज्ञायै ५ ह्रीं रसं चं शुक्रात्मने हंसात्मने प्रभायै ५ ह्रीं रहं प्राणात्मने वराहाय निघ्नायै ५
ह्रीं रलं चं प्राणात्मात्मने विमलाय मेधायै ५ ह्रीं रक्षः क्षीं श्रीं क्रीं परमात्मने नृसिंहाय वि
घ्नतायै नमः एतां मूर्तिमातृकां यो मातृकाख्यां नेतुं न्यस्तव्याः केशवाद्याश्च मध्यामाश्च शुक्ल
घ्नोज्ज्वलसत्कराः शान्तपद्मप्रियाकेषु निषण्णाः सस्मितानना: विघ्नहा मममा नोग्याः
एकवक्त्राभयवाहवरं नित्यध्येयाः ॥ इति केशवादिमातृकान्यासः ॥ अथ श्रीकेशवादिमातृका
न्यासः ॥ अत्र श्रीदक्षिणामूर्तिऋषिः गायत्री छन्दः श्रीमदर्धनारीश्वरो देवता श्रीवि
द्यांगत्वेन न्यासे विनियोगः इति ऋष्यादिकं संन्यस्य करषडंगन्यासं कुर्यात् न
ध्याम्ये ५ आं ह्रां हृदयाय नमः ५ ईं ५ ईं ह्रीं शिरसे स्वाहा ५ ऊं ५ ऊं ह्रूं शिखायै
वषट् ५ ऐं ५ ऐं ह्रैं कवचाय हुं ५ औं ५ औं ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ अः ५ अः हसः
अस्त्राय फट् इति षडंगन्यासं तेनैवादिना तन्ने विन्यस्य हृदयादिष्वपि षडंगेषु विन्यसेत्

वाला

गौर.
५३
43

ततो ध्यानं बन्धूककाञ्चननिभं रुचिराक्षमालां पाशाङ्कुशौ च वरदं निजबाहुदण्डैः बिभ्राण
मिन्दुशकलाभरणं त्रिनेत्रमेवाविकेशमनिशं चतुराश्रयामः दक्षाधःकरमारभ्य दक्षोर्ध्व
करपर्यन्तमायुधध्यानमिति ध्यानान्तं समेत तद्यथा ५ हसौः अं श्रीकण्ठेशाय पूर्णोदर्यै न
मः ५ हसौः आं अनन्तेशाय विरजायै नमः ५ हसौः इं सूक्ष्मेशाय शाल्मल्यै नमः ५ हसौः
ईं त्रिमूर्तीशाय लोलाक्ष्यै नमः ५ हसौः उं अमरेशाय वर्तुलाक्ष्यै नमः ५ हसौः ऊं अर्घीशा
य दीर्घघोणायै नमः ५ हसौः ऋं भारभूतीशाय दीर्घमुख्यै नमः ५ हसौः ॠं तिथीशाय गो
मुख्यै नमः ५ हसौः ऌं स्थाण्वीशाय दीर्घजिह्वायै ५ हसौः ॡं हरेशाय कुण्डोदर्यै ५ ह
सौः एं झिण्टीशाय ऊर्ध्वकेश्यै ५ हसौः ऐं भौतिकेशाय विकृतमुख्यै ५ हसौः ओं सद्योजात
शाय ज्वालामुख्यै ५ हसौः औं अनुग्रहेशाय उल्कामुख्यै ५ हसौः अं अक्रूरेशाय श्रीमुख्यै
५ हसौः अः महासेनेशाय विद्यामुख्यै ५ हसौः कं क्रोधीशाय महाकाल्यै ५ हसौः खं च
ण्डेशाय सरस्वत्यै ५ हसौः गं पञ्चान्तकेशाय सर्वसिद्धिगौर्यै ५ हसौः घं शिवोत्तमेशाय त्रै
लोक्यविद्यायै ५ हसौः ङं एकरुद्रेशाय मन्त्रशक्त्यै ५ हसौः चं कूर्मेशाय आत्मशक्त्यै ५ हसौः ५३
छं एकनेत्रेशाय भूतमात्रे ५ हसौः जं चतुराननेशाय लम्बोदर्यै ५ हसौः झं अजेशाय द्रावि
ण्यै ५ हसौः ञं सर्वेशाय नागर्यै ५ हसौः टं सोमेशाय खेचर्यै ५ हसौः ठं लाङ्गलीशा

यमेजयै ५ ह्स्रौः उं दारुकेशाय रूक्मिण्यै ५ ह्स्रौः ऊं अर्धनारीश्वराय वातिण्यै ५ ह्स्रौः एं
उमाकान्तेशाय काकोदर्यै ५ ह्स्रौः ऐं आषाढेशाय पूतनायै ५ ह्स्रौः ओं चण्डीशाय भद्रका
ल्यै ५ ह्स्रौः औं अत्रीशाय योगिन्यै ५ ह्स्रौः अं मीनेशाय योगिन्यै ५ ह्स्रौः अः मेषेशाय
गर्जिन्यै ५ ह्स्रौः कं लोहितेशाय कालरात्र्यै ५ ह्स्रौः खं शिखीशाय कुब्जिन्यै ५ ह्स्रौः
गं छगलण्डेशाय कपर्दिन्यै ५ ह्स्रौः घं द्विरण्डेशाय वज्रायै ५ ह्स्रौः ङं महाकालेशाय
जयायै ५ ह्स्रौः चं बालात्मने बालेशाय सुमुख्यै ५ ह्स्रौः छं भुजङ्गात्मने पिनाकीशाय
माधव्यै ५ ह्स्रौः जं मदात्मने खड्गीशाय वारुण्यै ५ ह्स्रौः झं स्थात्मने बकेशाय वा
यव्यै ५ ह्स्रौः ञं ज्ञात्मने श्वेतेशाय रक्षोविदारिण्यै ५ ह्स्रौः टं कात्मने भृग्वीशा
य सहजायै ५ ह्स्रौः ठं ह्रात्मने नकुलीशाय महालक्ष्म्यै ५ ह्स्रौः डं शान्तात्मने शि
वेशाय व्यापिन्यै ५ ह्स्रौः ढं परमात्मने संवर्तेशाय महामायायै नमः इति मातृकास्था
नेषु न्यसेत् ध्यानं चक्रहस्ताः स्मृता रक्ताः धृतशूलकपालकाः शाक्तयो रुद्रपीठस्थाः सिन्दूरा
रुणविग्रहाः रक्तोत्पलकपालाभ्याम् अलङ्कृतकराम्बुजाः इति शक्तिमूर्तीनां ध्यानं ॥ इति श्री
कण्ठादिन्यासः ॥ तत्र प्रथमं महागणपतिमन्त्रं ऋष्यादिकरषडङ्गन्यासपूर्वकं सहस्रं जपित्वा

सौर
५५
५५

ततो गणपतिबीजं तत्पैव न्यासं ध्यानपूर्वकं चतुश्चत्वारिंशद्वारं जपित्वा ततो गणपत्यक्षरैकः
वारमावर्त्य पुनर्गणपतिमालामन्त्रं च तद्वारमावर्त्य ततो ऋष्यादिन्यासं ध्यानपूर्वकं पूर्वो
क्तां शुद्धमातृकां त्रिवारं विन्यस्य ततः समस्तहाविन्यस्य ततः प्रपञ्चयागमन्त्रस्य ऋष्यादिक
र षडङ्गन्यासान्विन्यस्य ध्यानपूर्वकं प्रपञ्चयागमातृकां संहारसृष्टिमार्गेणान्यसेदिति ।
मूमः तत्र महागणपतिमन्त्रस्य गणकऋषिः निचृद्गायत्रीछन्दः श्रीमहागणपतिर्दे
वता प्रपञ्चयागाङ्गत्वेन जपे विनियोगः इति ऋष्यादिकं सम्यग्विन्यस्य करषडङ्गन्या
सं कुर्यात् तद्यथा ५ ॐ गां हृदयाय नमः ५ श्रीं गीं शिरसे स्वाहा ५ ह्रीं गूं शिखायै वष
ट् ५ क्लीं गैं कवचाय हुं ५ ग्लौं गौं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ गं गः अस्त्राय फट् इति मन्त्रैः करा
ङ्गन्यासं कृत्वा ध्यानं कुर्यात् तद्यथा हस्तीन्द्राननमिन्दुचूडमरुणच्छायं त्रिनेत्रं रसादाश्लिष्ट
प्रियया सपद्मकरया स्वाङ्कस्थया सन्ततं बीजापूरगदाधनुः त्रिशिखयुक्चक्राब्जपाशोत्प
लव्रीह्यग्रस्वविषाणरत्नकलशान् हस्तैर्वहन्तं भजे गण्डस्थितिगलद्दानपूरलसमानसान ५५
न्द्रिरेफान्कपोलाम्भो वारयन्तं मदरूर्मिरुहः करत्रयप्रपूर्णमाणिक्यकुम्भवक्त्रविनिःसृतैः र
त्नवर्षैः प्रीणयन्तं साधकान्मदविह्वले माणिक्यमकुटोपेतं रत्नाभरणभूषितं युगपत्ते

विनेदैवरसुरैस्तुसुरुमुकुः वामाधःकरमारभ्यदक्षाधःकरपर्यंतमायुधध्याने इत्वकृत्सशंखं
उग्रत्रिशिखिविशूलमिति महागणपतिसायावरणकृत्वाध्यात्वा ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ग्लौं गणप
तयेवरदर्व सर्वजनंमेवशमानयस्वाहा इति मंत्रमष्टधाजपित्वा गणपतिबीजस्य गण॰
कऋषिः निवृच्छंदः विघ्नेश्वरोदेवता प्रपंचव्यापी गंगा तेन बीजेन जपे विनियोगः इतिऋ
ष्यादिकंस्कृत्वा विन्यस्य गांगींमित्यादिनाकरषडंगन्यासंविधाय सिंदूराभंत्रिनेत्रंपृथु
तरजठरंहस्तपद्मैर्दधानंदंतंपाशांकुशेष्टान्युरुकरविलसद्बीजपूराभिरामंबालेंदुर्द्यो
तिमौलिंकरपतिवदनंदानपूराद्र्रगंडंभोगींद्राबद्धभूषंभजतगणपतिंरक्तवस्त्रांगरा
गं वामाधःकरमारभ्यदक्षाधःकरपर्यंतमायुधध्याने इष्टोवरः ऊरुकरः शुंडादंडइति
गणपतिबीजंचतुस्त्रिंशत्सहस्रंजपित्वा ॐ गणानांत्वागणपतिंहवामहेकविंक॰
वीनामुपमश्रवस्तमं ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्मणस्पतआनः शृण्वन्नूतिभिः सीदसाद॰
नमिति ऋचमेकवारंजपित्वा ह्रीं क्रों ॐ गं नमः सर्वविघ्नाधिपाय सर्वार्थसिद्धिदायक
वेद्रः खवशामनाय एह्येहि भगवन्सर्वान्बोधय २ लंभय २ ह्रीं गं गं नमः स्वाहा क्रों॰
ह्रीं इतिमालामंत्रं चतुराहृतिजपित्वा ततः पूर्वोक्तमातृकाऋष्यादिकरषडंगध्या
नन्यासपूर्वकंवारत्रयंविन्यस्य मोव ५ मे १५ न्यासादिन्यापनम इतिदक्षिणबाहुमूले

सौरः ह्यग्रांते ५ पं रं सोमायनमः वामबाहुमूलाद्यग्रांते ५ कं ५ भौमायनमः दक्षिणोरुमूला-
४५ द्विपादाग्रांते ५ चं ५ शुक्रायनमः वामोरुमूलाद्विपादाग्रांते ५ टं ५ बुधायनमः जठरे ५
तं ५ बृहस्पतयेनमः हृदये ५ पं ५ शनैश्चरायनमः इतिसप्तग्रहान्विन्यस्य ततः प्रपंचया-
गमंत्रस्य गायत्रीछंदः सकलपदार्थानुगतपरिपूर्णास्वप्रकाशसंविदानंदपरंज्योतिः
परमात्मदेवता श्रीविद्यांगत्वेन प्रपंचयागमानसकान्यासे विनियोगः इतिऋष्यादि
कंन्यस्त्वाविन्यस्य ५ ॐ ह्रीं अं कं ५ अं हृदयायनमः ५ ॐ ह्रीं इं चं ५ इं शिरसेस्वाहा ५
ॐ ह्रीं उं टं ५ उं शिखायैवषट् ५ ॐ ह्रीं एं तं ५ एं कवचायहुं ५ ॐ ह्रीं ओं पं ५ ओं नेत्रत्रया-
यवौषट् ५ ॐ ह्रीं अं यं ५ अः हरिहरब्रह्मास्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंविधाय ध्या-
नंकुर्यात् तद्यथा ताराद्यैश्चमनुभिः परिचीयमानंमानैरगम्यमनिशंजगदेकमू-
लं संवित्समस्तगमनप्रभवमच्युतंततेजः परंभजतमोद्दसाथायुराशिं इतिसकलप्रपं-
चातिरिक्तः सर्वसाक्षी निरतिशयानंदचित्कलासाक्षिनान्यः परिपूर्णः संविदान-
न्दोऽहमितिस्वात्मानंध्यात्वा श्रीपरदेवतापरमात्मानिवहंतस्यानसुकान्स्वान्ग्रीन्तजु- ४५
होमीतिपियासर्वमिन्वाणीन्जुहुयात् तद्यथा ॐ ह्रीं लं हंसः सोहं स्वाहा एवं ५ ॐ ह्रीं
लं हंसः सोहं स्वाहेत्यादि ५ ॐ ह्रीं यं हंसः सोहं हंसेत्यादि ५ ॐ ह्रीं वं हंसः सोहं स्वाहेत्य

ते मातृकास्थानेषु विन्यसेदिति प्रपंचयाग मातृकान्यासः ॥ अथ भूतलिपिन्यासः ॥ तत्र श्रीभू-
तलिपिमंत्रस्य दक्षिणामूर्तिर्ऋषिः गायत्रीछंदः लिपिसरस्वती देवता श्रीविद्यांगत्वेन भू-
तलिपिन्यासे विनियोगः इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा विन्यसेत् ५ ह्रें यं रं वं लं हृदयाय नमः ५
ई-कं खं गं घं शिरसे स्वाहा ५ ङं चं छं जं झं शिखायै वषट् ५ ञं टं ठं डं ढं कवचाय हुं ५ णं
तं थं दं धं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ नं पं फं बं भं मं अस्त्राय फडिति मंत्रैः करषडंगन्यासं विधाय चिद्भू-
तबिंदुनादाह्वशिवविश्वंभमादावैः शाखासमहैः सकलदिशासु विज्ञेभितं जलवे
ष्टिदलवृत्तेनाक्षादितत्त्वगत्रयेयेंदुभान्ववर्णांकुरैरश्मसंदीप्तसरसीरुहे रत्नांकुरैर्विश्रुभ
यवनावरशोभितैः कुसुमैर्दीपपंक्तेचसंकीर्यतनमध्येदिन विपुदनारसद्रूपैः फलैरान
तमततमे सर्वांभेना अर्पयांनिलयपरामृगमधुद्वैः परमेश्वानि देवी वागीश्वरीं अर्घ्यांते
नित्यमागमसेव्यं स्वरूपं मंत्रतिस्थशोभितं शिवशान्तात्मकच्छायासमाश्रितजगत्त्रयं यमा
श्रित्य मुनीद्रा वा छिन्नापांन्यायदि एवंभूतानन्दसमन्वितेन नवदारूपकंजे वागीश्वरी
स्मरेद्भिन्नसकलेष्टफलप्रदां कुंदाभासमरुणचंद्रलेखाशोभितेंदुर्धमौलिं हस्ताभ्योज्जैवं
रत्नघटीपुस्तकं सत्कपालं विभ्राणां तां मधुमदलसदृष्टिं हलोग्रमन्येन्द्रौ देवीं ध्यायेत् लि
पिमयां यत्नं ये योवनसाम्रशोभे दत्ताधः कमारभ्य वा माधः करपर्यन्तमाद्युधध्याते इ

सौर ५६ तिथ्यात्मान्यसेत् तत्र अथ मंत्रवर्णन्यासः तत्र गले ॐ ऐं ह्रीं श्रीं लं नमः हृदि ॐ रं नमः नाभौ
५६ ॐ रं ॐ नमः स्वाधिष्ठाने ॐ रं नमः मूलाधारे ॐ रं नमः द्वादशान्ते ॐ रं ॐ नमः सहस्रारे ॐ
५६ रं ॐ नमः नादे ॐ रं नमः बिन्दौ ॐ रं नमः वामकूर्परे ॐ रं नमः वामगले ॐ रं नमः
दक्षगले ॐ रं नमः मुखे ॐ रं नमः मूर्ध्नि ॐ रं नमः दक्षमणिबन्धे ॐ रं नमः अंगु
लिमूले ॐ रं नमः कूर्परे ॐ रं नमः बाहुमूले ॐ रं नमः अंगुल्यग्रे ॐ रं नमः वा
ममणिबन्धे ॐ रं नमः अंगुलिमूले ॐ रं नमः कूर्परे ॐ रं नमः वामबाहुमूले
ॐ रं अंगुल्यग्रे ॐ रं नमः दक्षगुल्फे ॐ रं नमः अंगुलिमूले ॐ रं नमः जानुनि
ॐ रं ऊरुमूले ॐ रं नमः अंगुल्यग्रे ॐ रं नमः वामगुल्फे ॐ रं नमः अंगुलिमू नमः
ॐ रं नमः जानुनि ॐ रं नमः ऊरुमूले ॐ रं नमः पादाग्रे ॐ रं नमः पृष्ठे ॐ रं नाभौ
ॐ रं वामपार्श्वे ॐ रं दक्षपार्श्वे ॐ रं उदरे ॐ रं भ्रूमध्ये ॐ रं हृदये ॐ रं
गुह्ये ॐ रं नमः ॥ अथ सृष्टिन्यासः ॥ तत्र मूलाधारे ॐ रं नमः एवं स्वाधिष्ठाने ॐ रं नमः न
नाभौ ॐ रं नमः मः ॐ रं नमः हृदि ॐ रं नमः गले ॐ रं नमः बिन्दौ ॐ रं नादे ॐ रं सहस्रा
रे ॐ द्वादशान्ते ॐ रं मूर्ध्नि ॐ रं मुखे ॐ रं दक्षकर्णे ॐ रं वामे ॐ रं वा ५८
मे ॐ रं दक्षबाहौ ॐ रं दक्षकराङ्गुल्यग्रे ॐ रं बाहुमूले ॐ रं मध्ये ॐ रं अ

ङ्गुलिमूले ॐ ह्र मणिबन्धे ॐ ह्र वामकरांगुल्यग्रे ॐ ह्रङः बाहुमूले ॐ ह्रचः मध्ये ॐ ह्रछः ।
अंगुलिमूले ॐ ह्रकः मणिबन्धे ॐ ह्रजः दक्षपादाग्रे ॐ ह्रणः ऊरुमूले ॐ ह्रटः जानुनि ॐ
ह्रठः अंगुलिमूले ॐ ह्रढः गुल्फे ॐ ह्रडः वामपादाग्रे ॐ ह्रडः ऊरुमूले ॐ ह्रनः जानुनि
ॐ ह्रथः अंगुलिमूले ॐ ह्रधः गुल्फे ॐ ह्रटः उदरे ॐ ह्रमः दक्षपार्श्वे ॐ ह्रपः वामे ॐ ह्र
कः नाभौ ॐ ह्रमः पृष्ठे ॐ बः गुह्ये ॐ ह्रषः हृदि ॐ ह्रषः भ्रूमध्ये ॐ ह्रसनमः ॥ इति सृष्टिन्यासः
अथ स्थितिन्यासः ॥ नवमूलाधारे ॐ ह्र अं नमः स्वाधिष्ठाने ॐ ह्रउः नमः हृदि ॐ ह्रऋः गले
ॐ ह्रलृः नाभौ ॐ ह्रऊं बिन्दौ ॐ ह्रएः नादे ॐ ह्रऐः द्वादशान्ते ॐ ह्रओः सप्ताङ्गे ॐ ह्रऔः ब्रह्म
रन्ध्रे ॐ ह्रहः मुखवृत्ते ॐ ह्रयः वामकर्णे ॐ ह्रव रूपः ॐ ह्रले दक्षकर्णे ॐ ह्ररः दक्षिणांगु
ल्यग्रे ॐ ह्रङः बाहुमूले ॐ ह्रकः अंगुलिमूले ॐ ह्रछः मणिबन्धे ॐ ह्रवः कूर्परे ॐ ह्रखः वा
मबाहुमूल्यग्रे ॐ ह्रञः वामबाहुमूले ॐ ह्रचः अंगुलिमूले ॐ ह्रकः मणिबन्धे ॐ ह्रजः
कूर्परे ॐ ह्रछः दक्षिणपादांगुल्यग्रे ॐ ह्रणः दक्षोरुमूले ॐ ह्रटः अंगुलिमूले ॐ ह्र
ढः गुल्फे ॐ ह्रडः जानुनि ॐ ह्रठः वामपादांगुल्यग्रे ॐ ह्रनः वामोरुमूले ॐ ह्रतः अं
गुलिमूले ॐ ह्रधः गुल्फे ॐ ह्रदः जानुनि ॐ ह्रथः उदरे ॐ ह्रमः दक्षपार्श्वे ॐ ह्रपः ना
भौ ॐ ह्रमः पृष्ठे ॐ ह्रबः वामपार्श्वे ॐ ह्रफः हृदि ॐ ह्रषः भ्रूमध्ये ॐ ह्रसः गुह्ये ॐ ह्र ॥ इति

सौर स्थितिन्यासः॥ अथ षट्त्रिंशत्तत्वन्यासः॥ नवजान्वादिपादपर्यंते ५ लं पृथिवीतत्वात्मने श्रीम
५० हात्रिपुरसुंदर्यै नमः नाभ्यादिजान्वंते ५ वं अप्तत्वात्मने श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै नमः कंठादिहृ
47 दंते ५ रं तेजस्तत्वात्मने श्रीमहा० भ्रूमध्यादिकंठांते ५ यं वायुतत्वात्मने श्रीमहा० मूर्धादि
भ्रूमध्यांते ५ हं आकाशतत्वात्मने श्रीमहा पुनर्जान्वादिपादांते ५ गं गंधतत्वात्मने श्री
महा नाभ्यादिजान्वंते ५ रं रसतत्वात्मने श्रीमहा कंठादिनाभ्यंते ५ रूं रूपतत्वात्मने०
श्रीमहा भ्रूमध्यादिकंठांते ५ स्पं स्पर्शतत्वात्मने श्रीमहा मूर्धादिभ्रूमध्यांते ५ शं शब्दत
त्वात्मने श्रीमहा गुह्ये ५ उं उपस्थतत्वात्मने श्रीमहा गुदे ५ पं पायुतत्वात्मने श्रीमहा
त्रिपुरसुं पादयोः ५ वं पादतत्वात्मने श्रीमहा पाण्योः ५ पं पाणितत्वात्मने श्रीमहा मु
खे ५ वं वाक्तत्वात्मने श्रीमहा नासिकारंध्रयोः ५ नं घ्राणतत्वात्मने श्री जिह्वायां ५ रं०
जिह्वातत्वात्मने श्री चक्षुषोः ५ चं चक्षुस्तत्वात्मने श्री सर्वांगे ५ त्वं त्वक्तत्वात्मने श्री श्रोत्रयोः
५ श्रं श्रोत्रतत्वात्मने श्री मनसि ५ मं मनस्तत्वात्मने श्री हृदि ५ बं बुद्धितत्वात्मने श्री हृदि ५
अं अहंकारतत्वात्मने श्री सर्वांगे ५ प्रं प्रकृतितत्वात्मने श्री सर्वांगे ५ पुं पुरुषतत्वात्मने ५०
श्री सर्वांगे ५ नं नियतितत्वात्मने श्री सर्वांगे कं कालतत्वात्मने श्री हृदि ५ रं रागतत्वा
त्मने श्री हृदि ५ विं विद्यात हृदि ५ कं कलात हृदि ५ शुं शुद्धविद्यात हृदि ५ मः सम

ह्रैं ५ ऐं सदाशिवतत्त्वं मूलाधारे ५ कं शक्तितत्त्वं ब्रह्मरंध्रे ५ ॐ शिवशक्त्यात्मने श्रीमहात्रि
पुरसुंदर्यै नमः ॥ इति षट्त्रिंशत्तत्त्वन्यासः ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियहेतुना कृते
सौभाग्यरत्नाकरेऽत्र तरंगः पंचमो गमत ५ ॥ अथ मूलमंत्रन्यासः ॥ न्यासो विद्याया त्रिविधः
षोढाश्रीचक्रकरशुद्ध्यादिभेदात् षोडशन्यासोऽपि द्विविधः पूर्वोत्तरभेदात् अतोऽपि त्रि
विधः महाषोढान्यासो बीजषोढान्यासो मालिन्यादिषोढान्यासश्चेति तत्र पूर्वषोढा
न्यासः सर्वाम्नायविषयः उत्तरषोढान्यासस्तूर्ध्वाम्नायविषयः श्रीचक्रन्यासोऽपि त्रि
विधः संहारसृष्टिस्थितिभेदात् करशुद्ध्यादिन्यासस्तु बहुतरः रतिकामपंचबाणशक्ति
पुरादीनां न्यासविशेषाणां तत्रे वादिपदेन संगृहीतत्वात् ॥ तत्रादौ पूर्वषोढान्यासः ॥
तत्र दक्षिणामूर्तिऋषिः पंक्तिश्छंदः श्रीमातृकात्रिपुरसुंदरी देवता श्रीविद्यांगत्वेन
न्यासे विनियोगः इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा विन्यस्य करषडंगन्यासं कुर्यात् तद्यथा ॐ
ऐं ह्रीं श्रीं एकैकं ५ अं ऐं हृदयाय नमः ५ ईं च ५ ईं क्लीं शिरसे स्वाहा ५ ऊं ट ५ ऊं सौः शि
खायै वषट् ५ एं ऐं ५ ऐं ऐं कवचाय हुं ५ ओं पं ५ औं क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट् ५ अं पं ५ अः सौः अस्त्राय फट्
इति मंत्रानंगुष्ठादितलांतकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषु षडंगेषु न्यसेत् ततो ध्यानं उ
द्यत्सूर्यसहस्राभां पीनोन्नतपयोधरां रक्तमाल्याम्बरालेपां रक्तभूषणभूषितां पाशां

सौर॰ ५८ ऊरुमध्यन्तवीणाभास्वत्पाणिचतुष्टयां लसन्नेत्रत्रयां मुकुटोल्लसच्चन्द्रिकां गणेशा
ग्रहेनदत्तयोगिनीराशिमुद्रिकां देवीपीठमयीं ध्यायेन्मातृकां हृदये परां वामाद्यू
र्ध्वकरयोरायेनदाद्यधःस्थयोः श्रेत्ररत्नाग्रध्याने इतिसमष्टिरूपेणपरमानंदरूपा
ध्यानागणेशादिरूपेध्यायत्समेत नयथा तरुणादित्यसंकाशान्गजवक्त्रांस्त्रि
लोचनान् पाशांकुशवराभीतिकरान्शक्तिसमन्वितान् नानाभिर्दूरवर्णाभाः
सर्वालंकारशोभिताः एकहस्तधृतांभोजारत्नरालिंगितप्रदाः वामोर्ध्वकरमार
भ्यवामाधःकरपर्यन्तमायुधध्याने सतीनांशक्तीनांनवामकरेकमलंदक्षि
करेणाश्रियालिंगितमितिध्यात्वान्यसेत नयथा ५ श्रींविघ्नेश्वरायश्रियैनमः ५
श्रींविघ्नराजायह्रियैनमः ५ इंविनायकायतुष्ट्यैनमः ५ ईंशिवोत्तमायशान्त्यैन
मः ५ उंविघ्नकृतेपुष्ट्यैनमः ५ ऊंविघ्नहर्त्रेसरस्वत्यैनमः ५ ऋंविघ्नराजायरत्यै
नमः ५ ॠंगणनायकायमेधायैनमः ५ लृंएकदन्तायकान्त्यैनमः ५ ॡंद्विदन्ता
यकामिन्यैनमः ५ एंगजवक्त्रायमोहिन्यैनमः ५ ऐंनिरंजनायजटायैनमः ५ ओं ५८
कपर्दिनेतीव्रायैनमः ५ औंदीर्घवक्त्रायज्वालिन्यैनमः ५ अंगणेशायसुरसायैन
मः ५ अः वृषध्वजायकाल्यैनमः ५ अंगजकर्णायनन्दायैनमः ५ कंगणनाथाय

वामरूपिण्यै नमः ५ ॡं गजेन्द्राय उग्रायै ५ एं सूर्पकर्णाय जयिन्यै ५ ऐं त्रिनेत्राय सुमायै
५ ओं लंबोदराय विघ्नेश्यै ५ औं महानादाय सुरूपिण्यै ५ अं चतुर्मूर्तये कामदायै ५ अः
सदाशिवाय मदविह्वलायै ५ कं आमोदाय विकला टायै नमः ५ खं दुर्मुखाय घू
र्णायै ५ गं सुमुखाय भूत्यै ५ घं प्रमोदाय भूम्यै ५ ङं एकपादाय सत्यै ५ चं द्विजिह्वाय
रमायै ५ छं शूराय मानुष्यै ५ जं वीराय मकरध्वजाय ५ झं षण्मुखाय विकर्णायै ५
ञं वरदाय भ्रुकुट्यै ५ टं वामदेवाय लज्जायै ५ ठं वक्रतुण्डाय दीर्घघोणायै ५ डं द्विरेश
य धनुर्धरायै ५ ढं सेनान्ये यामिन्यै ५ णं ग्रामण्ये रात्र्यै ५ तं मत्ताय चन्द्रिकायै ५ थं वि
मत्ताय शशिप्रभायै ५ दं मत्तवाहनाय लोलायै ५ धं जटिने चपलायै ५ नं मुण्डिने ऋ
द्ध्यै ५ पं खड्गिने दुर्भगायै ५ फं वरेण्याय सुभगायै ५ बं वृषकेतनाय शिवायै ५ भं भक्ष
कालि प्रियाय दुर्गायै ५ मं मेघनादाय काल्यै ५ यं गणपतये कालजिह्वायै ५ रं गणेशाय
विघ्नहारिण्यै नमः इति मातृकास्थानेषु न्यसेत् ॥ इति गणेशन्यासः ॥ अथ ग्रहन्यासः ॥ तत्र
ध्यानं रक्तं श्वेतं तथा रक्तं श्यामं पीतं च पाण्डुरं धूम्रं कृष्णं कृष्णधूम्रं धूम्रं विचिन्तयेत् रवि ५९
मुखान् कामरूपान् सर्वाभरणभूषितान् भावोरुन्यस्तहस्तांश्च दक्षहस्तवरप्रदान् इ
ति ध्यात्वा न्यसेत् हृदयाधस्थाने ॐ ह्रीं श्रीं सं १५ सूर्याय रेणुकान्तायै नमः भ्रूमध्ये ५

सौर· यं चं चंद्राय अमृतात्मावायै नेत्रयोः ५ कं ५ मंगलाय धरात्मावायै हृदयस्योपरि ५ बं ५ बुधाय·
५५ ज्ञानरूपांवायै कंठे ५ टं ५ बृहस्पतये पशिखिन्यावायै हृन्मध्ये ५ तं ५ शुक्राय सोक
५१ यैवायै नाभौ ५ पं ५ शनैश्चराय शान्तात्मावायै गुदे ५ शं ५ राहवे कृष्णात्मावायै पाद·
योः ५ लं ५ केतवे धूम्रांवायै ॥ इति ग्रहन्यासः ॥ अथ नक्षत्रन्यासः ॥ तत्र ध्याने जलका
लाग्निसदृशा वरदाभयपाणयः नतिपल्लवाश्विनीमुख्याः सर्वाभरणभूषिताः द·
क्षायधः करयोः वराभयरूः ध्येयाने नित्यं देव्यन्यासे शुभध्याने इति ध्यात्वा न्यसेत ललाटे
टे ५ अं आं अश्विन्यै नमः दक्षनेत्रे ५ इं भरण्यै नमः वामनेत्रे ५ ईं उं ऊं कृत्तिकायै नमः
५ दक्षकर्णे ऋं ॠं लृं लॄं रोहिण्यै नमः वामकर्णे ५ एं मृगशिरसे नमः दक्षनासापुटे
५ ऐं आर्द्रायै नमः वामनासापुटे ५ ओं औं पुनर्वसवे नमः कण्ठे ५ कं पुष्यायै नमः दक्ष
स्कंधे ५ खं गं अश्लेषायै नमः वामस्कंधे ५ घं ङं मघायै नमः दक्षहस्ते चं पूर्वफाल्गुन्यै
नमः वामे ५ छं जं उत्तरफाल्गुन्यै नमः दक्षमणिबंधे ५ झं ञं हस्तायै वामे ५ टं ठं चित्रा
यै नमः दक्षस्तने ५ डं स्वात्यै नमः वामे ५ ढं णं विशाखायै नाभौ ५ तं थं दं अनुराधा·
यै दक्षकट्यां ५ धं ज्येष्ठायै वामे ५ नं पं मूलायै दक्षोरौ ५ फं पूर्वाषाढायै वामे ऊं उत्त
राषाढायै दक्षजानुनि ५ मं श्रवणायै वामे ५ यं रं धनिष्ठायै दक्षजंघायां ५ लं श

नाभिपृष्ठे वामे ५ वें ग्रां सर्वभद्रपदायै दक्षपार्श्वे ५ षं सं हें उत्तरभद्रपदायै वामे ५ लं रेवः
श्रंश्रः रेवत्यै नमः ॥ इति नक्षत्रन्यासः ॥ अथ महायोगिनीन्यासः ॥ तत्र विशुद्धौ षोडशदलक
मलकर्णिकायां नगणान्त देवतां डाकिनीं ध्यायेत् तद्यथा रक्ता रक्तत्रिनेत्रा पशुजन
भयकृत् खट्वाङ्गखड्गहस्ता वामे त्रिशूलं दधाना चषकमपि तथा वाहयन्ती वैक वक्त्रा स्मरन्तु ।
मामद्य देहासमर्ति सकलमध्यनी पापपानेषु सक्ता कण्ठस्थाने स्मृता नाथैः परिवृतवपुषं भा
वयेत् डाकिनीं तां दक्षोर्ध्वाधः शूलखड्गौ वामोर्ध्वाधः खेटकचषके इत्यायुधध्यान
रविध्यानान्तरं न्यसेत् तद्यथा ॐ ह्रीं ह्रूं ह्रैं ॐ ॐ ॐ डं मलवरयूं डाकिनी मोक्षदात्रकमलनगयायाः ह्रूं ह्रूं
सर्वमन्त्रवशंकरि हिं विश्वा गगनागच्छ मां रक्ष मां रक्ष रक्ष ह्रूं ऐं घोरे दे विच्चे ह्रीं नमः परमेश्वरी
रेहूं घोररूपे एहि एहि ह्रीं नमः श्रां श्रीं ह्सल कसहे श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि देवि विच्चे स्व ।
१५ विशुद्धपीठस्थ विशुद्धडाकिनि विशुद्धनाथदेव श्रीपादुकां पूजयामि नमः इत्यंगु
ष्ठानामिकाभ्यां कर्णिकायां विन्यस्य उदयादि परितः तदावरणान्तरशक्तीर्न्यसेत्
तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अं अमृतायै नमः ५ आं आकर्षिण्यै नमः ५ इं इन्द्राण्यै नमः ५ ईं ईशा
न्यै नमः ५ उं उमायै नमः ५ ऊं ऊर्ध्वकेशिन्यै नमः ५ ऋं ऋद्धिदायै नमः ५ ॠं ॠषभायै ।
नमः ५ लृं लृकारायै नमः ५ लॄं लॄपायै नमः ५ एं एकपादायै नमः ५ ऐं ऐश्वर्यात्मि
कायै नमः ५ ओं ओंकारात्मिकायै नमः ५ औं औषधात्मिकायै नमः ५ अं अंबिकायै नमः

भैरव ५ अः अमृतात्मिकायै नमः इति षोडशदलेषु न्यसेत् एताः शाकयो डाकिनीचक्रेश्याः ततो
प· नाहते द्वादशदलकमले रक्तधातुदेवतां राकिनीमावरणां ध्यात्वा न्यसेत् तद्यथा श्यामा
50 शूलाङ्कुशहस्ता ऽमृतकलशकमलहस्ता तीक्ष्णा चक्रं वहन्ती हास्यास्या रक्तत्रिनेत्रा भ्रूकुटिविलसद्
दृष्टदन्तप्रभाभिः दीप्तास्या देवदेवी हृदयकमलगा रक्तवर्णैकनाथा शुद्धा नित्यप्रसन्ना
मधुमदमुदिता चिन्तयेद्राकिनीं तां ततः करमारभ्य देहार्धं करपर्यन्तमायुधध्यानमि
ति ध्यात्वा तन्मन्त्रं कर्णिकायां न्यसेत् तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं रां रीं रूं रैं रौं रः रमलवरयूं राकि
नि मां रक्ष रक्ष मम रक्तधातुं रक्ष रक्ष सर्वसत्ववशङ्करि देवि आगच्छ आगच्छ इमां पूजां गृह्ण गृ
ल ह्ण ऐं घोरे देवि ह्रीं सः परमघोरे हुं घोररूपे एहि एहि नमश्चामुण्डे रं कमलेहः श्रीमहासंदतिहे वि वर
त्रेफे १ अनाहतपीठस्था अनाहतराकिनि अनन्तनाथदेवश्रीपादुकां पूजयामि नमः देवि
इति कर्णिकायां विन्यस्य दलेषु परितस्तावरणदेवतान्यसेत् ५ कं कालरात्र्यै
नमः ५ खं खातीतायै ५ गं गायत्र्यै ५ घं घण्टाधारिण्यै ५ ङं ङार्णात्मिकायै ५ चं चामुण्डा
यै ५ छं छायायै ५ जं जयायै ५ झं झङ्कारिण्यै ५ ञं ञार्णात्मिकायै ५ टं टङ्कहस्तायै
५ ठं ठङ्कारिण्यै इति द्वादशदलेषु विन्यस्य ताः राकिनीचक्रेश्या ततो मणिपूरे दशदल प·
कमले मांसधातुदेवतां लाकिनीं सावरणां ध्यात्वा न्यसेत् तद्यथा हंसा देवी त्रिवक्त्रा त्रिन

घनलसितां दंष्ट्रिणीं मग्रज्ञपांवज्रेशक्तिं च दधानाभयवरं दद्दधीं दक्षवामे दधानां ध्यायेन्नाभि ।
स्थपद्मे दशदलविलसत्कर्णिके लाकिनीं तां मांसस्थां गौडनक्रोन्मुकहृदयवती विन्यसे ।
न्माथकेंद्रः दलाग्रे ध्यायेत्साय यनदा यथः स्वयोरन्यतदाथः स्वयोरपरे इत्यायुध ध्याने इति
ध्यात्वा न्यसेत् ४ लां लीं लूं लैं लौं लः लमरवयं लाकिनि मां रक्ष रक्ष मांसधातुं वरदे २ सर्व
सत्त्ववशंकरि देवि आगच्छागच्छ मांसज्ञां स्वाहा स्वाहा ऐं यो रेदेवि ह्रीं सः परमघोरे हूं घोरे
रूपे एह्येहि नमश्चामुण्डे ऊं लकस्त हैं श्रीमहाविग्रहं स्वदशदे विवरदे ठः ४ मणिपूरकर्णि
कास्थं मणिपूरकलाकिनि मणिपूरकनाथदेवश्रीपादुकां पूजयामि नमः इति कर्णिकायां
विन्यस्य परितः दलदेवता न्यसेत् ४ डं डामर्यै नमः ४ ढं ढंकारिण्यै नमः ४ णं णार्णकारि
ण्यै ४ तं तामस्यै ४ थं स्थान्वै देव्यै ४ दं दाक्षायिण्यै ४ धं धात्र्यै ४ नं पार्वत्यै ४ फं फट्कारिण्यै
नमः इति न्यसेत् एतां लाकिनीं विज्ञेयाः ततः स्वाधिष्ठाने षड्दलकमलकर्णिकायां काकि
नीं मात्वकोशां ध्यात्वा न्यसेत् तद्यथा स्वाधिष्ठानाख्यात्पद्मे रसदललसिते वेदवक्त्रां त्रिने
त्रां पीताभां धारयंतीं त्रिशिखखट्वांगकपालाभयान्याल्लगर्वा मेदो धातौ प्रविष्टाममलिमलस्वदि
तां वंदिनीं त्वादिरीलां दध्यात्रेसलकविनोद्यमिमत्तफलदां काकिनीं भावयेज्ञा दलोर्ध्वक ।

सौर·
पा।
51

रमारम्भदद्दाय: कमर्पतमाणु धध्यानमितिध्यात्वान्यसेत् ५कोंकींहेंकैंकौंक: कमल
वरांघ्रुकाकिनिमां रक्ष २ ममभेदोधान्वरदा २ सर्वसत्ववशंकरि दिव्यागच्छा गच्छ इमांपूजं
गृह्ण २ येंचोरेंदेंदेंह्रींसः परमचोरहेचो २ रूपे पंद्देहि नमस्थाने उरसकमलहे श्री महात्रि
पुरसुंदरि दिव्यवरदे विचेवभेमेयं रंलस्वाधिष्ठानपीठस्य स्वाधिष्ठानकाकिनिस्वाधिष्ठान
नाथदेवश्रीपादुकांपूजयामि नमः इति कर्णिकायां विन्यस्य पत्रितत्त्वदलेषु परितः वरदेव धूरेरमा ये
तान्यसेत् ५वंवंवंविंस्येनमः ५भंभद्रकाल्यै ५ मं महामायायै ५ यंयशस्विन्यै: ५लं लंवा
दर्यैनमः इति तां विन्यस्य काकिनीं वृष्यायेन ततो मूलाधारे चतुर्दलकमलकर्णिकायांम
स्थिधात्वदेवतां शाकिनीं ध्यात्वान्यसेत् तद्यथा देवीं ज्योतिःस्वरूपां त्रिनयनविलसत्पं
चवक्त्रांसुदंष्ट्रांहस्ताभासदक्षचापस्तृणि [illegible] मपिदधतीं पुस्तकं ज्ञानमुद्रां मूलाधारस्थ
पद्मे निखिलपशुजनोन्मादिनीं अस्थिसंस्थां स्नानप्रीतिमुक्तां मधुमदविवशां चिंतयेच्छा
किनींतां वामापूर्द्धयोगायेतदायथः स्वयोरेत्य इत्यायुधध्यानं मम दत्वाय ग्रहणात्ते
वपुष्यवाणान्तविध्यायेत् धनुर्वीणयोरस्येनसाहचर्यात् इतिध्यात्वा तत्कर्णिकायां न्यसेत् पा।
सांसींसंसैंसौंसः समलवरयुं ५ शाकिनि मां रक्ष २ ममास्थिधातेरक्ष २ सर्वसत्ववशंकरि देवि

आगच्छ २ इमां पूजां गृह्ण २ ऐं घोरे देवि ह्रीं सः परमघोरे हूं घोररूपे एहि नमश्चामुण्डे डरल
कसहैं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि देवि विच्चे देवि विच्चे वं शं षं सं मूलाधारपीठस्थ मूलाधारशाकि
नि मूलाधारनाथदेव श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति विन्यस्य तद्दलेषु तन्त्रशिवार्द्देव
ताः परितो न्यसेत् ५ वं वरदायै नमः ५ शं शाम्भव्यै नमः ५ षं षोडशायै नमः ५ सं सर
स्वत्यै नमः इति विन्यस्य एताः शाकिनीवर्ज्याः ततो भ्रूमध्यस्थिताज्ञाचक्रे मज्जाधारे देव
तां हाकिनीं ध्यात्वा न्यसेत् तद्यथा भ्रूमध्ये बिन्दुपद्मे द्विदलसमुल्लसितां शुक्लवर्णां
कराब्जैर्बिभ्राणां ज्ञानमुद्रां डमरुकसहितां अमलमालाकपाले षट्कां मज्जसंस्थां त्रि
नयनललसितां हंसवक्त्रादियुक्तां हारिद्रां वेपमानां सकलसुतनां हाकिनीं भावयेत् द
लापूर्ध्वे योगायेन दायथः स्थपोरेते इत्या पुधध्यानं इति ध्यात्वा न्यसेत् ५ हां ह्रीं हूं हैं
हौं हः हमलवरयूं हाकिनि मां रक्ष २ मम मज्जाधातुं रक्ष २ सर्वसत्ववशंकरि देवि वि
च्चागच्छ २ इमां पूजां गृह्ण २ ऐं घोरे देवि ह्रीं सः परमघोरे हूं घोररूपे एहि नमश्चा
मुण्डे डरलकसहैं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि देवि विच्चे देवि विच्चे हं क्षं आज्ञापीठस्थ आज्ञाहा
किन्याज्ञानाथदेव श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति विन्यस्य तद्दलयोः ५ हं हंस
वत्यै नमः ५ क्षं क्षमावत्यै नमः इति विन्यसेत् हाकिनीवर्ज्यायेतत् ततो ब्रह्मरन्ध्रे स
हस्रदलकमलकर्णिकायां शुक्रधातुदेवतां सर्वावरणां याकिनीं ध्यात्वा न्यसेत् म

सौर: ई व्योमस्य पद्मे सहस्रदलयुते याकिनीं ओं लों यदि एणो सर्वा समस्तायुधयुक्तां ललितकरां सर्वं
५२ वर्णां समस्तां हि ॐ आदीनां सर्वेषां कां सकलसवर्णकरीं सर्वधातुस्वरूपां सर्वात्मिकां चिन्तो
52 परशिवरसिकां भावयेत्सर्वरूपां ३ इति ध्यात्वान्यसेत् । यां यीं यूं यैं यौं यः यमल्लवरयूं याकिनि
मां रक्ष रक्ष मम शुक्रादिसर्वधातून् रक्ष सर्वसत्त्ववशंकरि देवि आगच्छ २ इमां
पूजां गृह्ण २ ऐं ह्रीं श्रीं देवि हीम: परमतो वो रहे यो रक्षपे एह्याहि नमस्ते ऊं हल कस हें श्री
महात्रिपुरसुन्दरि देवि रदं विधेश्यां आदिदानं पर वक्त्ररंध्रपीठस्थ ब्रह्मरंध्रयाकिनि
ब्रह्मरंध्रनाथदेव श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति विन्यस्य परितः पंचाशत्पीठदेवता न्य
सेत् ५ अं अमृतायै नमः ५ आं आकर्षिण्यै ५ इं इन्द्राण्यै ५ ईं ईशान्यै ५ उं उमायै ५
ॐ ऊर्ध्वपद्ये ऊं ऊर्ध्वकेश्यै ५ ऋं ऋद्धिदायै ५ लृं लृकारात्मिकायै ५ लॄं लॄषायै ५ एं एकपादायै ५
ऐं ऐश्वर्यात्मिकायै ५ ओं ओंकारात्मिकायै ५ औं औषधात्मिकायै ५ अं अम्बिकायै
५ अः अक्षरात्मिकायै ५ कं कालरात्र्यै ५ खं खातीतायै ५ गं गायत्र्यै ५ घं घण्टाधारि
ण्यै ५ ङं ङार्णात्मिकायै ५ चं चामुण्डायै ५ छं छायायै ५ जं जयायै ५ झं झंकारिण्यै ५
ञं ज्ञानात्मिकायै ५ टं टंकहस्तायै ५ ठं ठंकारिण्यै ५ डं डामर्यै ५ ढं ढंकारिण्यै ५ ५२
णं णंकारिण्यै ५ तं तामस्यै ५ थं स्थानेश्यै ५ दं दयायै ५ धं धात्र्यै ५ नं नन्दायै
५ पं पार्वत्यै ५ फं फट्कारिण्यै ५ बं बन्धिन्यै ५ भं भद्रकाल्यै ५ मं महामायायै ५ यं य

शाङ्खिन्यै ॐ ऋं ॠं रमायै ॐ लृं लॄं बोधायै ॐ एं वरदायै ॐ ऐं शाकिन्यै ॐ ओं पौष्टायै ॐ औं सरस्वत्यै
ॐ अं हेमवत्यै ॐ अः दान्तमातवत्यै नमः इति विन्यस्य राशिन्यासं कुर्यात् तत्र ध्यानं रक्तश्वेत-
हरितहूर्णो पांडु चित्रं सितं स्मरेत् पिशंगा पिंगलौ कद्रुकर्बुराहृष्णधूम्रवान् इति ध्यात्वा न्यसे-
त् दक्षिणगुल्फे ॐ अं आं इं मेषाय नमः दक्षजानुनि ॐ ईं ति ॐ उं ऊं वृषाय दक्षवृषणे
ॐ ऋं ॠं मिथुनाय दक्षजङ्घायां ॐ एं ऐं कर्कटाय दक्षस्कंधे ॐ ओं औं देहस्कंधे सिंहाय द-
क्षिणेभागे ॐ अं अः शं षं सं हं कन्याराशये वामजङ्घायां ॐ कं ॐ खं गं घं ङं तुलाराशये नमः
ॐ चं ॐ वृश्चिकाय वामजङ्घायां ॐ टं ॐ धनुषे वामवृषणे ॐ तं ॐ मकराय वामजानुनि ॐ
पं ॐ कुंभाय वामगुल्फे ॐ यं रं लं वं लं क्षः मीनाय नमः इति राशिन्यासः अथ पीठ-
न्यासः तत्र ध्यानं सितासिताहृणश्यामलहरित्पीतान् नक्रमात् पुनः पुनः क्रमादे-
विपंचाशत्स्थानमेव च ये पीठानि संस्मरेद्विद्वान् सर्वकामार्थसिद्धये इति ध्यात्वा न्य-
सेत् ॐ अं कामरूपपीठाय नमः ॐ आं वाराणसी ॐ इं नैपालपी ॐ ईं पौंड्रवर्धनपी
ॐ उं उरःस्थिरपी ॐ ऊं कन्यकुब्जपी ॐ ऋं पूर्णगिरिपी ॐ ॠं अर्बुदपी ॐ लृं आम्रा-
तकेश्वरपी ॐ लॄं एकाम्रपी ॐ एं त्रिस्रोतःपीठाय ॐ ऐं कामकोट ॐ ओं कैलास ॐ
औं भृगुनगर ॐ अं केदार ॐ अः चंद्रपुर ॐ कं श्रीपुर ॐ खं ओंकार ॐ गं जालंधर ॐ घं

सौर· मालव ५ ३ं कुलांतक ५ चें देवीकोट ५ छं गोकर्ण ५ जें मरुतेश्वर ५ फें अट्टहास ५ जं वि
५२ रज ५ टं राजगृह ५ ठं महागिरि ५ डं कोल्लगिरि ५ ढं एलापुर ५ णं कालेश्वर ५ तं जयं
53 तिका ५ थं उज्जयिनी ५ दं चरित्रापुर ५ धं क्षीरिका ५ नं हस्तिनापुर ५ पं उड्डीश ५ फं प्रया
ग ५ बं षष्ठीश ५ भं माया ५ मं जलेश्वर ५ यं मलयगिरि ५ रं श्रीशैल ५ लं मेरु ५ वं गि
रिवर ५ शं महेन्द्र ५ षं वामनपुर ५ सं हिरण्यपुर ५ हं महालक्ष्मीपुर ५ ळं उ[illegible] पुरपीठे
भ्यो नमः ५ क्षं छायाछत्रपीठाय नमः ॥ इति पीठन्यासः ॥ शुद्धमातृकास्थानेषु न्यसनीय ।
इति षोढान्यासः ॥ ज्ञानार्णवे ॥ षोढान्यासः स्वयं प्रोक्तः सर्वत्रैव परात्मिकः । एवं यो न्य
सेदात्मन्यसप्रज्ञः सर्वयोगिभिः । नास्य स्पृश्यो लोके सुपितृमातृसम्बोधनः स एव प्रभुः
सर्वेषां सत्यं परमेश्वरः । षोढान्यासविहीनं यं प्रणमेद्विपार्वति सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति ।
नरकं च प्रपद्यते षोढान्यासैर्न्यस्तमंत्री यदि कुर्यात्प्रमादक्रिया अपरीतार्थतः पृच्छेपित्रा
देवि विदधीत नतो निजेष्टदेवता बुद्ध्यानतमानष्टबुद्धिना कुर्वीत स ज्ञानमेय सोऽचिरान्मृत्युमवा
प्नुयात् ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन श्रीशिवयोः षिपस्नु न्य[illegible] कृते सौभाग्यरत्नाकरे शोऽस्य गान्ध्रहस्त
रंगकः ६ अथ श्रीविद्यायाः प्राणायामं त्र्यं कृत्वा ॥ योगपीठन्यासं कुर्यात् ॥ तत्र प्राणायाम ५२
विधिः [illegible] मात्रेण मूलाधारात्पिनवितत इति मूलविद्यां स्मरन्निज्यावायुमापूर्य मूला

न

दो ३ अं
ते च प्रा

धारं प्राणपथं गुष्ठानामिकाकनिष्ठादिना संपुटौ विधाय यत्नमेवायुं ॐ भयित्वा ॐ भकम
मये देवीं स्मरन्मूलविद्यायां यथाशक्ति जपित्वा पिंगलया शनैस्तं वायुं रेचयेदित्येकः प्राणा
यामः पुनस्तथैव पिंगलया वायुमापूर्य तथैव ॐ भयित्वा तथैव इडया रेचयेदित्यनः ए
वं वैपरीत्येन विंशतिवारं षोडशाष्टाद्वात्रिंशद्विधां यथाशक्ति जपं प्राणायामाः कार्याः अ
यमर्थं सर्वत्र प्राणायामेनैव सर्वेषां कामानाधिकारः प्राणायामं विनायद्यत्कृतं कर्म निरर्थ
कं यतो यत्नेन कर्तव्याः प्राणायामाः शुभार्थिभिरित्यकरणे निंदा कृते नावश्यकोप
स्थिति प्राणायामविधिः इत्थं प्राणायामं विधाय मूलविद्यायाः ऋष्यादिन्यासान्कुर्यात्
तद्यथा शिरसि ॐ ऐं ह्रीं श्रीं दक्षिणामूर्तये नमः मुखे ५ पंक्तिछंदसे नमः हृदये ५ श्रीम
हात्रिपुरसुंदर्यै नमः गुह्ये ५ ऐं बीजाय नमः पादयोः ५ सौः शक्तये नमः नाभौ ५ क्लीं
कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये न्यासादौ विनियोगः इति
कृतांजलिर्वदेत् ततोऽंगुष्ठयोः ५ ऐं हृदयाय नमः तर्जन्योः ५ क्लीं शिरसे स्वाहा मध्यम
योः ५ सौः शिखायै वषट् अनामिकयोः ५ ऐं कवचाय हुं कनिष्ठकयोः क्लीं नेत्रत्रया
य वौषट् करतलकरपृष्ठयोः ५ सौः अस्त्राय फट् इति षडंगमेवानेनांगुष्ठादिना तानेवकर्यै
विन्यस्य हृदयादिष्वपि विन्यसानेनैनालत्रयेदत्ता दशदिग्बंधनं च कुर्यात् ॥ इति ऋष्यादि न्यासः

श्रीर
५५ 54

अथ योगपीठन्यासः तत्रोरुद्वयोर्हृदयकल्पितपादचतुष्टयं मुखनाभिपार्श्वहृदयक
ल्पितगात्रचतुष्टयं योगपीठं निजदेहे ध्यात्वा तत्र योगपीठदेवता न्यसेत् तद्यथा ५ मूला
धारे मण्डूकाय नमः स्वाधिष्ठाने कालाग्निरुद्राय मणिपूरके ५ मूलप्रकृत्यै अनाहते ५
आधारशक्त्यै हृदये ५ कूर्माय नमः तत्रैव ५ अनन्ताय नमः वाराहाय नमः तद्दंष्ट्रा
ग्रे ५ पृथिव्यै नमः तत्र पश्चिमादिविलोमेन ॐ ऐं ह्रीं श्रीं इक्षुरससमुद्राय नमः ५ मदि
रासमुद्राय नमः ५ [illegible]समुद्राय ५ दुग्धसमुद्राय ५ तन्मध्ये अं आं इत्यादिक्षकारा
न्तेन भग्नरथं उ विराजिताय नवरत्नमयद्वारपालाय नमः तत्पश्चिमे ५ अं आं इं ईं उं ऊं
ऋं ॠं पुष्परत्नाय नमः नैरृत्ये ५ लृं लॄं एं ऐं ओं औं अं अः नीलरत्नाय नमः दक्षिणे ५ कं
५ वैडूर्यरत्नाय नमः आग्नेये ५ चं ५ विद्रुमरत्नाय पूर्वे ५ टं ५ मौक्तिकरत्नाय ईशाने
५ तं ५ मरकतरत्नाय उत्तरे ५ पं ५ वज्ररत्नाय वायव्ये ५ यं ५ गोमेदरत्नाय मध्यवेदौ ५
पद्मरागरत्नाय नमः तन्मध्ये वेदिमध्ये स्वर्णपर्वताय नमः ५ तदुपरि नन्दनोद्यानाय
तन्मध्ये ५ कल्पवृक्षेभ्यो नमः तन्मध्ये ५ वसन्तादिषडृतुभ्यो नमः तत्पश्चिमे ५ इन्द्रिया
श्वेभ्यो नमः तत्पूर्वे ५ इन्द्रियार्थगणेभ्यो नमः तन्मध्ये ५ विचित्ररत्नभूमिकायै तस्या
कालचक्रोपवर्यै नैरृत्ये ५ मुद्राचक्रोपवर्यै ५ दक्षिणे मातृकाचक्रोपवर्यै नमः आग्नेय ५५

देष्याचक्रेश्वर्यैनमः पूर्वे ५ रत्नचक्रेश्वर्यैनमः ईशाने ५ गुह्यचक्रेश्वर्यैनमः उत्तरे ५ तत्त्वच
क्रेश्वर्यैनमः वायव्ये ५ गृहचक्रेश्वर्यैनमः मध्ये ५ मूर्तिचक्रेश्वर्यैनमः करणान्तो पपरिष ११
येनमः स्वर्णप्राकारायनमः तन्मध्ये मणिमण्डपायनमः तस्मैन्नस्याद्रिचतुष्कोणद्वा
मावलेन ५ कालरूपिपिशिताशनेनमः ५ देहान्त्रपिशिताशनेभ्यो ५ अकालरूपिपिशिताशनेभ्यो ५ शा
मृत्युपिशिताशनेभ्यो मध्ये ५ संगीतयोगिनीभ्योनमः तत्रैव ५ समस्तगुप्तप्रकटसिद्धयोगिनी
चक्रेभ्योनमः तन्मध्ये मणिमयवेदिकायैनमः श्वेतच्छत्रायनमः तस्याः ५ रत्नसिंहास
नायनमः इति हृदयएव विन्यस्य देहपूर्वांकसिंहासनरूपेभावयन् दक्षिणांसवामांस
वामोरुदक्षिणोरुसर्वांगेषु वक्ष्यमाणंपंचप्रेतासनविन्यसेत् पुनर्दक्षिणांसे ५ धर्मायन
मः वामांसे ५ ज्ञानायनमः वामोरौ ५ वैराग्याय दक्षोरौ ५ ऐश्वर्याय मुखे ५ अधर्माय
वामपार्श्वे ५ अज्ञानाय नाभौ ५ अवैराग्याय दक्षपार्श्वे ५ अनैश्वर्यायनमः इति विन्यस्य
पुनर्हृदये ५ मायायैनमः तत्रैव ५ विद्यायै ५ अनन्ताय ५ पद्माय ५ आनन्दकन्दाय ५
संविन्नालाय ५ प्रकृतिमयपत्रेभ्योनमः ५ विकृतिमयकेसरेभ्योनमः ५ पंचाशद्वर्ण
बीजाढ्यसर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायैनमः तस्यामेव ५ सूर्यमण्डलायनमः ५ सोममण्डला
यनमः ५ वह्निमण्डलायनमः इति विन्यस्य कर्णिकायामेव सप्रबोधात्मने सत्वायनमः ५

मां ह्यात्मने नमः

ऐंग्रहंकृत्यात्मने रजसे नमः ५ तमोह्यात्मने तमसे नमः ५ ॐ शेषेतरात्मने नमः ५ कलातत्वात्मने नमः ।
५ विद्यातत्वात्मने नमः ५ परतत्वात्मने नमः इति पश्चिमादिप्रादक्षिण्येन विन्यस्य ऐं ह्रीं सर्वशाक्तिक
मलासनाय नमः इति व्यापकं विन्यस्य तन्मध्ये श्रीचक्रं विभाव्य ५ समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसं
प्रदायकुलकौलनिगर्भरहस्यपरापररहस्यपरापरातिरहस्ययोगिनीचक्रश्रीपादुकाभ्यो नमः
इति सर्वांगे व्यापकं विन्यस्य ५ प्रथमकूटमन्त्रार्णपंचाशदीशात्मने नमः ५ द्वितीयकूटमन्त्रार्णयद्भुष्ट्रा
त्मने नमः ५ तृतीयकूटमन्त्रार्णपंचशाणात्मने नमः इति व्यापकत्वेन सर्वांगे विन्यस्य हृदयत्रिकोण
स्याग्रकोणे ५ मूलविद्याद्यवाग्भवकूटमन्त्रार्णकामरूपपीठाय नमः आग्नेयकोणे ५ कामरा
जकूटमन्त्रार्णजालंधरपीठाय नमः ईशानकोणे ५ तृतीयकूटमन्त्रार्णपूर्णगिरिपीठाय नमः त
न्मध्यस्थबिंदौ ५ तुरीयविद्यामन्त्रार्णमहोड्यानपीठाय नमः इति पीठचतुष्टयं विन्यस्य मध्यस्थ
बिंदुचक्रे सहस्रदलकमलाय नमः इति विन्यस्य दक्षांसपृष्ठदक्षकरेणा पृष्ठचक्रललाटभागदक्ष
नेत्रचिबुककंठभागहृदयत्रिकोणपुच्छनाभवामहृदयपृष्ठकोणपुच्छमाणेषु शमना वि विन्यस्य सं
म्यक् ३६ शिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यामायाकलाविद्यारागकालनियतिपुरुषप्रकृत्य
हंकारबुद्धिमनः श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगंधाकाश ५५
वाय्वग्निसलिलपृथिव्यात्मने षट्त्रिंशत्तत्वरूपाय श्रीमहात्रिपुरसुंदरीयोगपीठाय नमः इति

इति सर्वांगव्यापकं न्यासे इति योगपीठन्यासः ॥ अथ श्रीचक्रन्यासः ॥ तत्र मूलविद्यायाः एवं ऋष्या-
दिकरषडंगन्यासान् कृत्वा ध्यानं कुर्यात् तद्यथा शरीरं चिंतयेदादौ निजं श्रीचक्ररूपिणं नवा-
ग्न्याकारं तिग्मं कुज्ज्वलनकालाग्निसन्निभं इति स्वशरीरे श्रीचक्ररूपं ध्यात्वा न्यसेत् तद्यथा दक्षपा-
दांगुष्ठे ऐं ह्रीं श्रीं लं इंद्राय नमः ५ दक्षजानुनि रं अग्नये नमः दक्षिणपार्श्वे ५ टं यमाय नमः
दक्षिणांसे ५ क्षं निर्ऋतये नमः वामांसे ५ वं वरुणाय वामपार्श्वे यं वायवे वामजानुनि ५
सं सोमाय नमः वामपादांगुष्ठे ५ हं ईशानाय नमः ब्रह्मरंध्रे ५ आं ब्रह्मणे नमः मूलाधारे ५
ह्रीं अनंताय नमः वामजानुनि ५ गं गणेशाय नमः वामांसे ५ क्षं क्षेत्रपालाय नमः दक्षजा-
नुनि ५ वं वटुकाय नमः दक्षांसे ५ यां योगिनीभ्यो नमः ५ अं आं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्रा-
य नमः इति सर्वांगव्यापकत्वेन विन्यस्य ५ त्रिपुराचक्रेश्वर्यै नमः इति च व्यापकं विन्य-
स्य दक्षिणांसपृष्ठे ५ अणिमासिद्ध्यै नमः दक्षिणकराग्रे ५ लघिमासिद्ध्यै नमः दक्षिण-
स्फिजि ५ महिमासिद्ध्यै नमः दक्षपादाग्रे ५ ईशित्वसिद्ध्यै नमः वामस्फिजि ५ प्राकाम्य-
सिद्ध्यै नमः वामकराग्रे ५ भुक्तिसिद्ध्यै नमः वामांसपृष्ठे ५ इच्छासिद्ध्यै नमः पृष्ठवंशे ५ प्राप्-
तिसिद्ध्यै नमः ऊर्ध्वः ५ सर्वकामसिद्ध्यै नमः इति दश सिद्धीः विन्यस्य ५ चतुरस्रमध्यरेखा-
यै नमः इति व्यापकं कृत्वा पादांगुष्ठद्वये ५ ब्राह्म्यै नमः दक्षिणपार्श्वे ५ ईं माहेश्वर्यै न-
मः मूर्ध्नि ५ कौमार्यै नमः वामपार्श्वे ५ वैष्णव्यै नमः वामजानुनि ५ लं वाराह्यै नमः द

यो० र० ५८ 56

दक्षजानुनि ५ ऐं ऐंद्राण्यै नमः दक्षांसे ५ औं चामुंडायै नमः वामांसे ५ अः महालक्ष्म्यै नमः ततः ५
अं नमस्त्रिपुरश्चक्रेश्वर्यै नमः इति व्यापकं हस्तौ पादांगुष्ठद्वये ५ द्रां सर्वसंक्षोभिणीमुद्रायै नमः द
क्षपार्श्वे ५ द्रीं सर्वविद्राविण्यै नमः मूर्ध्नि ५ क्लीं सर्वाकर्षिण्यै नमः वामपार्श्वे ५ ब्लूं सर्ववश
ङ्करायै नमः दक्षजानुनि ५ सः सर्वोन्मादिन्यै नमः दक्षांसे ५ क्रों सर्वमहांकुशायै नमः वा
मांसे ५ हस्खैं हस्क्लीं हस्सौः त्रिखंडायै नमः वामजानुनि ५ ह्सौं बीजमुद्रायै नमः मूर्ध्नि ५ हसखफ्रें
खेचर्यै नमः पादांगुष्ठद्वये ५ ऐं योनिमुद्रायै नमः इति विन्यस्य हृदये ५ अं आं सौः त्रिपुराचक्रे
श्वर्यै नमः नसादक्षिणे ५ अणिमादिसिद्धये नमः वामे ५ द्रां सर्वसंक्षोभिणीमुद्रायै नमः इति
विन्यस्य एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः
सपरिवाराः सर्वोपचारैः पूजिताः संतु नमः इति व्यापकं विन्यसेत् ॥ इति प्रथमावरणन्यासः ॥
ततः ५ ऐं क्लीं सौः सर्वाशापरिपूरकचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य दक्षिणकर्णपृष्ठे
५ अं कामाकर्षिणीनित्याकलायै नमः दक्षांसे ५ आं बुद्ध्याकर्षिणीनित्याकलायै नमः
दक्षिणकूर्परे ५ इं अहंकाराकर्षिणीनित्याकलायै नमः दक्षिणकरपृष्ठे ५ ईं शब्दाक-
र्षिणी दक्षिणोरौ ५ उं स्पर्शाकर्षिणी दक्षजानुनि ५ ऊं रूपाकर्षिणी दक्षिणगुल्फे ५
ऋं रसाकर्षिणी दक्षिणपादाग्रे ५ ॠं गंधाकर्षिणी वामपादाग्रे ५ लृं चित्ताकर्षिणी वाम- ५८
गुल्फे ५ ॡं धैर्याकर्षिणी वामजानुनि ५ एं स्मृत्याकर्षिणी वामोरौ ५ ऐं नामाकर्षिणी वा-

मकरहृदये ५ ॐ बीजाकर्षिणी वामकूर्परे ५ ॐ आत्माकर्षिणी वामांसे ५ अमृताकर्षि
णी वामकरांगुष्ठे ५ अः शरीराकर्षिणी नित्याकलायै नमः हृदये ५ ऐं क्लीं सौः त्रिपुरे
श्वरीचक्राय नमः तद्दक्षिणे ५ लघिमासिद्धये नमः वामे ५ द्रीं सर्वविद्राविणीमुद्रायै नमः
इति विन्यस्य एता गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापूरकचक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवाहनाः
सर्वोपचारैः पूजिताः सन्तु नमः इति व्यापकं विन्यसेत् ॥ इति द्वितीयावरणन्यासः ॥ ततः ॐ
ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं सौः सर्वसंक्षोभणचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य दक्षिणशंखे ५ अनंग
कुसुमायै नमः दक्षजानुनि ५ चं ५ अनंगमेखलायै नमः दक्षिणोरौ ५ टं ५ अनंगमदना
यै नमः दक्षगुल्फे ५ तं ५ अनंगमदनातुरायै नमः वामगुल्फे ५ पं ५ अनंगमेखलायै नमः
वामोरौ ५ यं ५ अनंगवेगिन्यै नमः वामजानुनि ५ शं ५ अनंगांकुशायै नमः वामशंखे ५
लं ५ अनंगमालिन्यै नमः इति विन्यस्य ५ ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरीचक्रेश्वर्यै नमः त
स्याः दक्षिणे महिमासिद्धये नमः वामे क्लीं सर्वाकर्षिणीमुद्रायै नमः इति विन्यस्य एता गुप्त
तरयोगिन्यः सर्वसंक्षोभिणीचक्रे समुद्रा इत्यादि व्यापकं कुर्यात् ॥ इति तृतीयावरणन्यासः ॥
ततः ५ हैं ह्क्लीं ह्सौः सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य ललाटदक्षिण
पार्श्वे ५ कं सर्वसंक्षोभिणीशक्त्यै नमः दक्षकपोले ५ खं सर्वविद्राविणीशक्त्यै नमः दक्षो

सौ०र० खे ४ गं सर्वाकर्षिणीशक्त्यै नमः दक्षिणपार्श्वे ४ घं सर्वाह्लादिनीशक्त्यै नमः दक्षोरौ ४ ङं स
५० र्वसंमोहिनीशक्त्यै नमः दक्षिणजंघायां ४ चं सर्वस्तंभिनीशक्त्यै नमः वामजंघायां ४ छं
57 सर्वजृंभिणीशक्त्यै नमः वामजानौ ४ जं सर्ववशंकरिणीशक्त्यै नमः वामपार्श्वे ४ झं सर्व
रंजिनीशक्त्यै नमः वामांसे ४ ञं सर्वोन्मादकारिणीशक्त्यै नमः वामकपोले ४ टं सर्वार्थ
साधिनीशक्त्यै नमः ललाटवामपार्श्वे ४ ठं सर्वसंपत्प्रपूरिणीशक्त्यै नमः ललाटे ४ डं स
र्वमंत्रमयीशक्त्यै नमः चूडाधः ४ ढं सर्वद्वंद्वक्षयंकरीशक्त्यै नमः इति विन्यस्य हृदये ४
ह्रैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनीचक्रेश्वर्यै नमः तस्या दक्षिणे ४ ईं वशित्वसिद्ध्यै नमः वाम ४
ह्लूं सर्ववश्यमुद्रायै नमः इति विन्यस्य ४ एताः संप्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायकच
क्रे सम्मुद्रा इत्यादि व्यापकं विन्यसेदिति चतुर्थावरणन्यासः ॥ ततः हसैं हसकलीं हसौः सर्वार्थ
साधकचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य दक्षनेत्रे ४ णं सर्वसिद्धिप्रदादेव्यै नमः नासाग्र
ले ४ तं सर्वसंपत्प्रदादेव्यै नमः वामनेत्रे ४ थं सर्वप्रियंकरीदेव्यै नमः वामकुचोर्ध्वपार्श्वे ४ दं
सर्वमंगलकारिणीदेव्यै नमः वामऊरोरधः ४ धं सर्वकामप्रदादेव्यै नमः वामजानुनि ५०
४ नं सर्वदुःखविमोचिनीदेव्यै नमः गदे ४ पं सर्वमृत्युप्रशमनीदेव्यै नमः दक्षजानुनि
४ फं सर्वविघ्नविनाशिनीदेव्यै नमः दक्षऊरोरधः बं सर्वांगसुंदरीदेव्यै नमः दक्षऊरो

हृदये ५ भं सर्वसौभाग्यदायिनीदेव्यै नमः इति विन्यस्य हृदये ५ ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः त्रिपुराश्रीच
क्रेश्वर्यै नमः तस्माद्दक्षिणे ५ वशित्वसिद्ध्यै नमः वामे ५ सः सर्वोन्मादिनीमुद्रायै नमः इति
विन्यस्य एताः कुलकौलयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्राः इत्यादि व्यापकं कुर्यात् ॥
इति पंचमावरणन्यासः ॥ ततः ५ ह्रीं क्लीं ब्लीं सर्वरक्षाकरचक्राय नमः इति व्यापकं
विन्यस्य दक्षिणनासापुटे ५ मं सर्वज्ञादेव्यै नमः दक्षिणसृक्किणि ५ यं सर्वशक्तिदे
व्यै नमः दक्षस्तने ५ रं सर्वैश्वर्यप्रदादेव्यै नमः दक्षभुजे ५ लं सर्वज्ञानमयीदेव्यै नमः सी
वन्यां ५ वं सर्वव्याधिविनाशिनीदेव्यै नमः वामभुजे ५ शं सर्वाधारस्वरूपादेव्यै नमः वा
मस्तने ५ षं सर्वपापहरादेव्यै नमः वामसृक्किणि ५ सं सर्वानंदमयीदेव्यै नमः वाम
नासापुटे ५ हं सर्वरक्षास्वरूपिणीदेव्यै नमः नासाग्रे ५ क्षं सर्वेप्सितफलप्रदादेव्यै नमः
इति विन्यस्य हृदये ५ ह्रीं क्लीं ब्लीं त्रिपुरामालिनीचक्रेश्वर्यै नमः तस्माद्दक्षिणे ५ प्रा
काम्यसिद्ध्यै नमः वामे ५ क्रों महांकुशामुद्रायै नमः इति विन्यस्य ५ एता निगर्भयोगिन्यः
सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्राः इत्यादि व्यापकं कुर्यात् ॥ इति षष्ठावरणन्यासः ॥ ततः ५ ह्रीं श्रीं सौः
सर्वरोगहरचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य चिबुके दक्षिणपार्श्वे ५ अं आ १६ ब्लूं वशि
नीवाग्देवतायै नमः कंठदक्षिणभागे ५ कं ५ [illegible] कामेश्वरीवाग्देवतायै नमः हृदय

सौर
५८
58

दक्षिणभागे ५ ठं ५ ह्क्लीं मोदिनीवाग्देवतायै नमः नाभिदक्षिणपार्श्वे ५ टं ५ य्लूं विमलावाग्दे
वतायै नमः नाभिवामपार्श्वे ५ तं ५ ज्म्रीं अरुणीवाग्देवतायै नमः हृदयवामपार्श्वे ५ पं ५
ह्स्ल्व्यूं जयिनीवाग्देवतायै नमः कंठवामपार्श्वे ५ यं ५ झ्म्र्यूं सर्वेश्वरीवाग्देव
तायै नमः चिबुकवामपार्श्वे ५ षं ५ क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः इति विन्यस्य हृ
दये ५ ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वर्यै नमः तस्या दक्षिणभक्तिसिद्धेभ्यो नमः वामे ५ ह्
स्व अक्रौं खेचरीमुद्रायै नमः इति विन्यस्य ५ एता रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरचक्रे स
मुद्रास्त्याहि व्यापके कुर्यात् ॥ इति समस्ताचरणन्यासः ॥ ततः ५ ह्सौं ह्सरल्रीं ह्सौः स
र्वसिद्धिप्रदायचक्राय नमः इति विन्यस्य व्यापके हृदयत्रिकोणस्य बहिः दक्षवामवाम
दक्षेषु ५ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां सां जंभनेभ्यः कामेश्वरकामेश्वरीबाणेभ्यो नमः
५ धं थं मोहनीभ्यां कामेश्वरकामेश्वरीचापाभ्यां नमः ५ आं ह्रीं वशीकरणाभ्यां कामे
श्वरकामेश्वरीपाशाभ्यां नमः ५ क्रौं क्रों स्तम्भनीभ्यां कामेश्वरकामेश्वर्यङ्कुशाभ्यां
नमः त्रिकोणस्याग्रकोणे ५ प्रथमकूटमध्यार्थे त्रिचक्रे कामगिरिपीठसिद्धौघशासनाध्या
त्मके जाग्रद्दशाधिष्ठायके इच्छाशक्त्यात्मकरुद्रात्मशक्तिश्रीकामेश्वरीदेव्यै नमः त्रि ५८
कोणस्य वामकोणस्य वामकोणे ५ द्वितीयकूटमध्यार्थमध्यचक्रे जालंधरपीठषष्ठीशा

नाथात्मके स्वप्नदशाधिष्ठायके ज्ञानधामात्मक विश्वात्मशक्तिः श्रीवज्रेश्वरीदेव्यै न
मः दक्षकोणे ५ तृतीयकूटमन्त्राये होमचक्रे पूर्णगिरिपीठे रुद्रेशानाथात्मके सुषुप्ति
दशाधिष्ठायके क्रियाशक्त्यात्मक ब्रह्मशक्तिः श्रीभगमालिनीदेव्यै नमः इति विन्यस्य हृ
दये ५ हसैं हस्क्लीं हसौः त्रिपुराम्बिकाचक्रेश्वर्यै नमः तस्यादक्षिणे ५ इच्छासिद्ध्यै नमः वा
मे ५ हसैं बीजमुद्रायै नमः इति विन्यस्य एताः परापररहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे च
क्रे समुद्रा इत्यादि व्यापकं कुर्यात ॥ इत्यष्टमावरणन्यासः ॥ ततः मूलपंचदशाक्षरीम
न्त्राये सर्वानंदमयचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य हृदये त्रिकोणस्य बिन्दुमध्ये ५ तुरीय
विद्यामन्त्राये ब्रह्मचक्रे उड्यानपीठे श्रीचर्यानाथात्मके तुरीयातीतदशाधिष्ठायके परब्र
ह्मात्मशक्तिः श्रीमहात्रिपुरसुंदरीदेव्यै नमः इत्येव हृदयानंदबिन्दुं विन्यस्य मूलपंचदशी
मन्त्राये श्रीमहात्रिपुरसुंदरीचक्रेश्वर्यै नमः तस्यादक्षिणे ५ प्राप्तिसिद्ध्यै नमः वामे ५
ऐं योनिमुद्रायै नमः इति विन्यस्य पुनः ५ मूलविद्यामन्त्राये समस्तचक्रेश्वरी श्रीमहा
त्रिपुरसुंदरीदेव्यै नमः तस्यादक्षिणे ५ सर्वकामसिद्ध्यै नमः ५ हसैं हसकलीं हसौः त्रिखंडा
मुद्रायै नमः इति हृदय एव विन्यस्य ५ एषा परापरापरातिरहस्ययोगिनी सर्वानंदमय
महाचक्रे परब्रह्मस्वरूपिणी परामृतशक्तिः सर्वमंत्रेश्वरी सर्वविद्येश्वरी सर्वपीठेश्व
री सर्वयोगीश्वरी सर्ववागीश्वरी सर्वविद्येश्वरी सर्वसिद्धेश्वरी सकलजगदुत्पत्तिमा

सौर
५९
59
रकामचक्रामदेवी तासमुद्राः ससिद्धिः सायुधाः सशक्तिः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वा
लंकाराः सर्वोपचारैः श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपरत्वाचापरत्वापरापरत्वासपर्ययाप्र
जितास्त्वकं नमः इति व्यापकं विन्यस्य हृदयत्रिकोणएवाग्रादिवामावर्तेन शृणव
त्रितारादिचतुर्थीनमोतेनः तत्तित्या नामानते त्रिनित्याविद्यानित्याषोडशाके विन्य
स्य हृदयत्रिकोणस्य पृष्ठभागेरेखात्रयं विभाव्य तत्र पूजाप्रकरणे वक्ष्यमाणगुरुः
पंक्तित्रयं न्यसेत् ततो हृदयत्रिकोणस्याष्टकोणस्थानवाले पूजाप्रकरणे वक्ष्य
माणप्रकारेण षडंगयुवतीर्विन्यस्य बिंदुचक्रमध्ये वक्ष्यमाणप्रकारेणपंचपंचक
देवताविन्यस्य दक्षांसपृष्ठतः पादावंतमालंतहृदन्तामाप्रुटबिंदुकाद्वृदयावधि
चषडंदर्शनदेवताविन्यस्य बिंदुचक्र एव वक्ष्यमाणप्रकारेणचतुःसमयदेवताविं
न्यस्य तुरीयविद्यया सर्वांगेन्यसेत् एकविन्यस्य ततो मूलविद्यासच्चायेमहायानपीठ
निलयसर्वचक्रेश्वरीध्यानं तच्चश्रीपंचकेप्रायपंचकत्वललितापंचकामदुघापंचरत्न
हृदमंत्रितासनमस्थितसर्वदर्शनसेवितषडंगयुवतीसहनचतुःसमयदेवताशक्तिः
तमहासौभाग्यजननमहामोहदपदमुल्याशून्यविवर्जितशक्तिः सच्चिदानंदपरब्रह्म ५९
श्रीमन्महात्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकायै नमः इति मूर्धादिपादपर्यंतं त्रिर्व्यापकं न्यसेत्
ततो ब्रह्मरंध्रे स्वगुरुपादुकां विन्यस्य मूलाधारे स्वगुरुक्रमं तत्स्वनाम विन्यस्य ततोः

वमहाकामकलाख्यानं कुर्यात् ॥ इति संहारच्छीकन्यासः ॥ तत्र बिन्दुस्थित्रिकोणं विभाव्य
ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मूलविद्यामुच्चार्य सर्वानंदमयचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य तत्र त्रि-
रत्रिकोणस्य महाविद्यान्ताः ५ तुरीयविद्यामुच्चार्य ब्रह्मचक्रे महोड्यानपीठे इत्यादि
पूर्ववद्विन्यस्य मध्ये मूलविद्यामुच्चार्य श्रीचक्रनाम वचक्रे श्वरी विन्यस्य तदृद्वि-
कोणयोर्बिन्द्वोः प्राप्तिसिद्धिं सर्वकामसिद्धियोगिनीं मुद्रां त्रिखंडमुद्रां च पाश्वद्वि विन्यस्य ॐ ऐं
ह्रीं श्रीं एतां पराति रहस्ययोगिनी सर्वानंदमयमहाचक्रे इत्यादि प्राग्वत् व्यापकं विन्यसे-
त् ॥ इति बिंदुचक्रन्यासः ॥ ततः श्रीचक्रत्रिकोणस्य षष्ठभागे स्वोर्ध्वे विभाव्य तत्र शृंगा-
रकरसैकवद्मोदिवतर्ध्यानमात्रः ततस्तिस्त्यानामानं ततस्त्रिस्त्याविद्यया नित्याखेद-
णाकं विन्यस्य ५ ह्सौः सर्वसिद्धिप्रदायचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य त्रिको-
णाष्टकोणयोः मध्ये तत्र बालकुब्जापाशांकुशादिधायुधदेवतान्यसेत् तद्यथा दक्षनेत्रे ५
द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः जंभनेभ्यः कामेश्वरबाणेभ्यो नमः वामनेत्रे ५ यां रां लां वां सां जं-
भनेभ्यः कामेश्वरीबाणेभ्यो नमः दक्षभुजे ५ धं मोहनाय कामेश्वरचापाय नमः
वामभुजे ५ धं मोहनाय कामेश्वरीचापाय नमः दक्षकर्णे ५ आं वशीकरणाय का- (

णगुरुपंक्तित्रयं न्यसेत् ततो मातृकायाः षोडशस्वरन्यासस्थानेषु प्रणवत्रितारादि

सौर
५५
60

मेश्वरपाशायनमः वामकर्णे ५ ह्रीं वशीकरणायकामेश्वरीपाशायनमः दक्षनासायां
५ क्रों क्षोभनायकामेश्वरांकुशायनमः वामनासायां ५ क्रों क्षोभनायकामेश्वर्यंकु
शायनमः इत्यायुधदेवताविन्यस्य त्रिकोणस्य कोणत्रये पूर्वोक्तकामेश्वर्यादित्रि
वीत्रयं पूर्वविन्यस्य हृदयाग्रे च त्रिपुरांबिकाचक्रेश्वरीं विन्यस्य तदक्षिणवामयो
रिच्छासिद्धिं वीजमुद्रां च विन्यस्य ५ एताः परापररहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदेचक्रे
समुद्रा इत्यादि व्यापकं कुर्यात ततः ५ ह्रीं श्रीं सौः सर्वरोगहरचक्रायनमः इति व्यापकं
विन्यस्य शिरः पुरोभागमारभ्य मुत्रमातृकाक्रमेण पादादिपंचनाष्टस्थानेषु पूर्वो
क्तवशिन्यादिवाग्देवताष्टकं विन्यस्य तदक्षिणवामयोर्भेलि सिद्धिं खेचरीं मुद्रां च
विन्यस्य ५ एता रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादि व्यापकं न्यसेत त
तः ५ ह्रीं क्लीं ब्लें सर्वरक्षाकरचक्रायनमः इति व्यापकं विन्यस्य दक्षनेत्रमूला
तदपांगचक्षुः श्रोत्रनासापुटद्वयस्य दक्षपार्श्ववामपार्श्ववामश्रोत्रद्दवामा
श्रोत्रवामापांगवामनेत्रमूलेषु दशस्थानेषु प्रागुक्तसर्वज्ञादिदशशक्तीर्विन्य
स्य ह्लाधिष्ठानचक्रे पूर्वोक्तां त्रिपुरमालिनीं चक्रेश्वरीं विन्यस्य तदक्षिणवामयोः

प्राकाम्यसिद्धिमहांकुशामुद्रां च प्राग्वद्विन्यस्य ४ एता गर्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्राः
स्यादि व्यापकं न्यसेत् ततः ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः सर्वार्थसाधकचक्राय नमः इति व्याप-
कं विन्यस्य कंठे विशुद्धचक्रे षोडशदले पुनः एकस्मिन्नवयोः पुनरेकस्मिन् पुनः दलत्रये च
स्येवं क्रमेण सर्वसंमोहिनी शक्तिः पर्यन्तं विन्यस्यावशिष्टदलत्रये शेषशक्तित्रयं न्यसेदिति प्रादक्षि-
ण्येन सर्वसिद्धिप्रदादि दशशक्तीर्विन्यस्य मूलाधारे त्रिपुराश्रीचक्रेश्वरी प्राग्वद्विन्य-
स्य तद्दक्षिणवामयोर्वशित्वसिद्धिमुन्मादिनीमुद्रां च प्राग्वद्विन्यस्य ततः ४ हैं ह्क्लीं ह्सैः
सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य हृदयेऽनाहतचक्रे द्वादशदल
कमले दशदलेषु सर्वसंक्षोभिण्यादिदशशक्तीर्विन्यस्यान्तिमदलद्वये प्रतिदलं शक्तिद्व-
यं शक्तिद्वयमिति शिष्टशक्तिचतुष्टयं विन्यसेदिति चतुर्दशशक्तीर्विन्यस्य हृदये सर्व
को त्रिपुरवासिनी चक्रेश्वरी प्राग्वद्विन्यस्य तद्दक्षवामयोः ईशित्वसिद्धिं वश्यमुद्रां च प्राग्व-
द्विन्यस्य ४ एताः संप्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्राः स्यादि व्यापकं न्य-
सेत् ततः ४ ह्रीं क्लीं सौः सर्वसंक्षोभणचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य पृष्ठवंशवाम-
पार्श्वे चतुरश्रान्ते पूर्वां कामाकर्षिण्याद्याः चतुः शक्तीर्विन्यस्य पृष्ठवामपार्श्व-
योर्मध्ये वामपार्श्वोदरयोर्मध्ये उदरदक्षिणपार्श्वयोर्मध्ये दक्षिणपार्श्वपृष्ठवंशयोर्मध्ये

सौर· वंस्थानचतुष्टयेऽग्नेर्गेहेवादिचतुःशक्तीर्विन्यस्य जानुद्वये पूर्वोक्तां त्रिपुरसुन्दरीचक्रे-
८१ श्वरीं पूर्ववत् सिद्धिं न्यस्य ततद्दक्षिणवामपार्श्वयोः महिमासिद्धिं आकर्षिणीमुद्रां च विन्यस्य
61 ५ एताः गुप्ततरयोगिन्यः सर्वसंक्षोभणकरे चक्रे समुद्राः इत्यादि व्यापकं न्यसेत्. ततः ५ ऐं १
ह्क्लीं सौः सर्वाशापरिपूरकचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य स्वाधिष्ठाने षड्दलकमले पू- द
र्वादि प्रादक्षिण्येन पंचसु दलेषु प्रतिदलं शक्तित्रयं षष्ठे निम्नदले एकां शक्तिमिति कामा-
कर्षिण्यादिषोडशशक्तीर्विन्यस्य जंघयोः पूर्वोक्तां त्रिपुरेश्वरीं विन्यस्य ततद्दक्षवाम-
योः लघिमासिद्धिं द्राविणीमुद्रां च विन्यस्य एताः गुप्तयोगिन्यः सर्वाशापूरके चक्रे स-
मुद्राः इत्यादि व्यापकं न्यसेत्. ततः ५ ह्रैं ह्क्लीं ह्सौः त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः इति व्याप-
कं विन्यस्य अन्तश्चतुरस्ररेखायै नमः इत्यादि व्यापकं विन्यस्य मूलाधारे चतुर्दलकमल-
स्य दलचतुष्टये तदन्तरालचतुष्टये पूर्वे दले प्रागानन्तरालयोर्मध्ये पश्चिमदलनैर्ऋत्यान्तरा-
लयोर्मध्ये च पूर्वोक्तसर्वसंक्षोभिण्यादिमुद्रादशकं न्यसेत्. ततः ५ चतुरस्रमध्यमरेखा-
यै नमः इति व्यापकं विन्यस्य दक्षजंघायां दिग्विदिक्क्रमेण पूर्वोक्ता ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीः पा-
दद्वितयेन न्यसेत्. ततः वामचतुरस्ररेखायै नमः इति व्यापकं विन्यस्य वामजंघायां दिग्वि- ८१
दिक्क्रमेण अणिमादिसिद्ध्यष्टकं विन्यस्य पादद्वये प्राग्वत् त्रिपुराचक्रेश्वरीं विन्यस्य ततद्दक्षि-

ण वामयोरणिमादिसिद्धिं सर्वसंक्षोभिनीमुद्रां च विन्यसेत् ५ एताः प्रकटयोगिन्यः त्रैलोक्य
मोहने चक्रे समुद्राः इत्यादिव्यापकं विन्यसेत् तत्राणिमकश्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यभेदेन स्वात्मानं
न्यस्यायेदिति सिद्धिः श्रीचक्रन्यासः ॥ अथ स्थिति श्रीचक्रन्यासः ॥ सर्वविद्याचक्रचक्रेश्व-
रीत्यंगत्रयात्मकः तत्र प्रथमं प्रदाय पूर्ववत्करशुद्धिं विद्यया करशुद्धिं विधाय तो
नयेव विन्यसेत् तथैवात्मरक्षां कृत्वा न्यासमारभेत ॥ तत्रादौ विद्यान्यासः ॥ सपक्षा मू-
र्ध्नि ५ प्रथमकूटेन नमः गुह्ये ५ द्वितीयकूटेन नमः हृदये ५ तृतीयकूटेन नमः दक्षनेत्रे ५
प्रथमकूटेन नमः वामे ५ द्वितीयकूटेन नमः भाले ५ तृतीयकूटेन नमः दक्षकर्णे ५ प्र
थमकूटेन नमः वामे ५ द्वितीयकूटेन नमः मुखे ५ तृतीयकूटेन नमः दक्षांसे ५ प्रथमकू
टेन नमः वामांसे ५ द्वितीयकूटेन नमः पृष्ठे ५ तृतीयकूटेन नमः जानुनि ५ प्रथमकूटेन नमः
वामे ५ द्वितीयकूटेन नमः नाभौ ५ तृतीयकूटेन नमः पादयोः ५ अं आं सौः नमः जंघ-
योः ५ ऐं क्लीं सौः नमः जान्वोः ५ ह्रीं क्लीं सौः नमः ऊर्वोः ५ हसैं हस्क्लीं हसौः नमः स्फि-
ज्ञो ५ सैं हसक्लीं हसौः नमः लिंगाग्रे ५ ह्रीं क्लीं ब्लें नमः मूलाधारे ह्रीं श्रीं सौः नमः इति
मूर्तिविद्याविन्यसेत् तस्याः हसैं हसकलीं हसौः नमः इत्यावाहनी विद्यां विन्यसेत् मू-
लविद्यया मूर्धादिपादांतं पादादिहृदयान्तं व्यापकं न्यसेत् ततो मूलाधाराद्यः स्थि-
तो वेवेत्क सहस्रदलकमलकर्णिकायां ५ अं आं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः

सौ॰र॰ मूलाधारे ऐं ह्रीं सौः सर्वाशापूरकचक्राय नमः स्वाधिष्ठाने ४ ह्रीं क्लीं सौः सर्वसंक्षोभणचक्रा
६२ य नमः मणिपूरके ४ हैं हक्लीं ह्सौः सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नमः अनाहते ४ हसैं
62 हसकलीं ह्सौः सर्वार्थसाधकचक्राय नमः विशुद्धिचक्रे ४ ह्रीं क्लीं ब्लें सर्वरक्षाकरचक्राय
नमः लंबिकाग्रे ह्रीं श्रीं सौः सर्वरोगहरचक्राय नमः आज्ञायां ४ हसैं हसकलीं ह्सौः स
र्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः बिंदौ ४ मूलपंचदशाक्षरीमुच्चार्य सर्वानंदमयचक्राय नमः इति
नवचक्राणि विन्यस्य ॥ नवचक्रेश्वरीन्यासं कुर्वीत ॥ तत्र मूलाधारादयः प्राग्वत् त्रैलोक्यमोह
नचक्रे ४ अं आं सौः त्रिपुराचक्रेश्वर्यै नमः मूलाधारस्य सर्वाशापरिपूरकचक्रे ४ ऐं ह्रीं ह्री
सौः त्रिपुराचक्रेश्वर्यै नमः स्वाधिष्ठाने स्थिते सर्वसंक्षोभणचक्रे ४ ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरेश्वरीच
क्रेश्वर्यै नमः मणिपूरस्थिते सर्वसौभाग्यदायकचक्रे ४ ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरीचक्रेश्व
र्यै नमः तत्रैव हैं हक्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनीचक्रेश्वर्यै नमः अनाहतस्य सर्वार्थसाधके
चक्रे ४ हसैं हसकलीं ह्सौः त्रिपुराश्रीचक्रेश्वर्यै नमः विशुद्धिस्थिते सर्वरक्षाकरचक्रे
४ ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनीचक्रेश्वर्यै नमः लंबिकाग्रस्थ सर्वरोगहरचक्रे ४ ह्रीं श्रीं सौः त्रि
स्य विंदु पुरासिद्धाचक्रेश्वर्यै नमः महाबिंदुचक्रे ४ मूलपंचदशाक्षरीमुच्चार्य महात्रिपुरसुंदरी ६२
महाचक्रेश्वरी श्रीपादुकायै नमः इति विन्यस्य ततः चक्रपरस्परमेलनेन तच्चक्रेश्वर्यैवि
भूतिसमस्तगत्वा पुनः करशुद्धिं विधाय विन्यसेद्वाग्भवं मूलाधारे कामराजं हृदये त

तीयं च मध्ये समस्तविद्यां त्रय्यारे घ्रे च विन्यस्य ४ समस्तचक्रकरं ऊं ह्रं ऊं समस्तसंपदाय कुलकौ
लनिगर्भे रहस्य परापरहस्य परापरातिरहस्य श्रीचक्रयोगिनी श्रीपादुकाभ्यो नमः इति
सर्वचक्रेश्वरीरं श्रीचक्ररूपं ध्यायन्साधकं कुर्यात् ॥ इति स्थिति श्रीचक्रन्यासः अथ श्रीचक्रन्यास
फलं ॥ तत्रोक्तं रुद्रयामले ॥ एवं विन्यसेद्देहे साधकः स्थिरमानसः विमृष्य मानुषं भावं स
म्यः शिवत्वं व्रजेत् त्रिकालेथ्यो न्यसेद्यस्तु स सर्वयोगसंयुतः सततं भावयेदेवि समस्तः
योगिनीपदं भूतप्रेतपिशाचाद्यैर्बाधितो नैव भूतले सिद्धवद्विचरेल्लोके तापत्रयवि
वर्जितः यत्र योगीश्वरो न्यस्तस्तस्मादारभ्य सर्वशः परितः क्षेत्रतां याति यावद्द्वादश
योजनं एतत्केन चिन्ते भेदन्यासं त्रैलोक्यदुर्लभं शिष्याय भक्तियुक्ताय साधकाय प्र
काशयेत् भ्रष्टेभ्यः साधकेभ्यो वा बान्धवेभ्यो न दर्शयेत् दत्ते च सिद्धिहानिः स्यादित्या
ज्ञा शांकरी मता मन्त्राः परास्फुरन्त्यो यान्ति क्रुद्धा भवति सुंदरी स्वशुभं च भवेत्तस्मा
यत्नेन गोपयेत् ॥ इति त्रिविधश्रीचक्रन्यासः ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियसूनु
ना कृते सौभाग्यरत्नाकरे तरंगः सप्तमो गमत् ७ ॥ अथ करशुद्ध्यादिन्यासः ॥ तत्र प्रथमं
प्राणायामं कृत्वा प्रथमचक्रेश्वरी विद्यया प्राग्वत्करयोः स्थितिक्रमेण मध्यमादिना लोते
विन्यस्यासनन्यासं कुर्यात् स विद्विविधः चक्रनामकं न्यासः षडासनन्यासश्चेति तत्रा
दौ चक्रनामकं न्यासः तद्यथा पादयोः ४ क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरीदेव्यासनाय नमः ज

स्मा

सौभा- ६३
63

रुयोः ५ हैं हस्क्लीं हसौः त्रिपुरवासिनीसर्वचक्रायनमः जान्वोः ५ हसौं हसकलीं हसौः त्रिपुरा-
श्रीसर्वमंत्रासनायनमः मूलाधारे ५ ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनीसाध्यसिद्धासनायनमः ॥ अथ
षडुत्थासनन्यासः ॥ तत्रपादयोः ५ ऐं ऐं सौः त्रिपुरासुधार्णवासनायनमः जान्वोः ५ ऐं क्लीं सौः
त्रिपुरेश्वरीपोतांबुजासनायनमः ऊर्वोः ५ ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुंदरीदेव्यात्मासनायन-
मः स्फिजोः ५ हैं हस्क्लीं हसौः त्रिपुरवासिनीसर्वचक्रासनायनमः गुदे ५ हसैं हसक्लीं ह-
सौः त्रिपुराश्रीसर्वमंत्रासनायनमः मूलाधारे ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनीसाध्यसिद्धासना-
यनमः ॥ अथषडंगन्यासः ॥ सचद्विविधः ॥ रत्नाषडंगन्यासोमूलषडंगन्यासः षडंगयुवतीन्या-
सश्चेति तत्रादौरत्नाषडंगन्यासोयथा ५ ऐं क्लीं सौः नमः श्रीत्रिपुरसुंदरिमांरक्षरक्षहृदया-
यनमः एवंषडंगेषुतत्तन्मंत्रविन्यासःतत्तन्मंत्रेणन्यसेत ॥ अथमूलषडंगन्यासः ॥ सचमूलकू-
टत्रयस्याद्विरावृत्त्याषडंगस्थानेषुआगमक्रमाद्विज्ञेयः ॥ षोडशार्णोपासकैस्तु ॥ आद्यबीजपंच-
केनहृदयंतदुत्तरबीजत्रयेणशिरः तदूर्ध्वगतकूटत्रयेणशिखा आदिनेत्रांतमेवत्रयंश्चेतिमः
बीजपंचकेनास्त्रमितिमूलषडंगन्यासःकार्यः ॥ अथषडंगयुवतीन्यासः ॥ सचद्विविधः ॥ बा-
लामूलविद्ययोर्योगभेदात् तत्रादौबालायोगन्यासः ततः ५ ऐं सर्वज्ञतायैहृदयायनमः ५
क्लीं नित्यतृप्तायैशिरसेस्वाहा ५ सौः अनादिबोधायैशिखायैवषट् ५ ऐं स्वातंत्र्यायैकवचा-
यहुं ५ क्लीं नित्यमलुप्तशक्तायैनेत्रत्रयायवौषट् ५ सौः अनंतशक्त्यैअस्त्रायफट् ॥ अथमूलषडंग

६३

युवतीन्यासः ॥ तत्र ५ प्रथमकूटेन श्रीमहात्रिपुरसुंदरीसर्वज्ञताशक्तिधाम्ने हृदयाय नमः ५ द्वि-
तीयकूटेन श्रीमहात्रिपुरसुंदरीनित्यतृप्तिशक्तिधाम्ने शिरसे स्वाहा ५ तृतीयकूटेन श्रीमहा-
त्रिपुरसुंदरीअनादिबोधशक्तिधाम्ने शिखायै वषट् ५ पुनराद्येन श्रीमहात्रिपुरसुंदरीस्वतं-
त्रशक्तिधाम्ने कवचाय हुं ५ द्वितीयेन श्रीमहात्रिपुरसुंदरीनित्यमलुप्तशक्तिधाम्ने नेत्रत्र-
याय वौषट् ५ तृतीयेन श्रीमहात्रिपुरसुंदरीअनंतशक्तिधाम्ने अस्त्राय फट् ॥ इति षडंग-
युवतीन्यासः ॥ अथ कामकलापारंपर्यन्यासः ॥ तत्र प्रथमं प्राग्वत् शिरसि गुरुपादुकां
ध्यात्वा संपूज्य प्रणम्य दक्षिणांसे ५ प्रथमकूटेन हंसः प्रकाशचरणाभ्यां नमः वामां-
से ५ द्वितीयेन सोहं विमर्शचरणाभ्यां नमः हृदये ५ तृतीयेन हंसः सोहं प्रकाशविमर्शच-
रणाभ्यां नमः मूर्ध्नि ५ तुरीयविद्याक्षरेण हंसः शिवः हंसः सोहं निर्वाणचरणाभ्यां न-
मः इति कूटत्रयजल्पित्रिशरणचतुष्टयं प्रणम्य कामेश्वर ऋषिः पंक्तिश्छंदः परमशिवकामक-
लाश्रीमहात्रिपुरसुंदरीदेवता ममाभीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा विः-
न्यस्य च ओं ईं इत्यादि षट्दीर्घस्वरैः करषडंगन्यासं कृत्वा प्रणवसंपुटितया कामकलाक्ष-
रया श्रीमूलविद्यया व्यापकं विन्यस्य ध्यानेनोपासीत तद्यथा प्रकाशमध्यस्थितचिद्रूप-

सौर
६५ पोवराभयेमन्नुधतीं त्रिनेत्रां सिंदूरवर्णामतिकोमलांगीं मायामयीं तत्त्वमयीं नमामि इति ।
ध्यात्वा मूलादिब्रह्मरंध्रांते श्रीमूलपंचदशाक्षरीं श्रीगुरुरूपां ध्यात्वा तस्याः एकैकाक्षरं ल-
क येन तत्पंचस्वरतत्त्वात्मिकां मूलाद्ब्रह्मरंध्रगतामवशोषयेत् ततस्तामेव पंचदशाक्षरगर्भां हृ-
64 त्वानुभवरूपसच्चिदानंदरूपिणीं तत्पंचस्वरस्य तत्परिणतां कामकलां नाभौ ध्यायन्न्यसेत्
ततो नाभौ ५ ईं नमः इत्यंगुष्ठतर्जनीमध्यमानामभिर्न्यसेत् ततो नाभेर्वामपार्श्वे ५ सच्चि-
दानंदपरमसंवित्तिं ईं नमः नाभेर्दक्षिणे ५ सच्चिदानंदपरमसंवित्तिं ईं नमः इत्येतत्तद्वयं म-
ध्यमानामांगुष्ठैर्न्यसेत् ॥ ततश्चरणचतुष्टयन्यासः ॥ तत्र शिरसि त्रिकोणस्याग्रकोणे ५ ईं प्र- १मकुट
काशचरणाभ्यां नमः वामकोणे ५ ईं द्वितीये सोऽहं [illegible] विमर्शचरणाभ्यां नमः दक्षको-
णे ईं तृतीये ५ हंसः सोऽहं प्रकाशविमर्शचरणाभ्यां नमः मध्ये ५ ईं तुरीयपदविययामहृदये
हंसः शिवः हंसः सोऽहं निर्वाणचरणाभ्यां नमः इति चरणचतुष्टयं शिवशक्त्यात्मकदक्षि-
णवामकरकृतसंपुटमुद्रया विन्यस्य
ततस्त्रिकोणपूर्वरेखायां ५ सकला- ६५
नंदनाथ ।

श्रीपादुकां पूजयामि नमः ४ त्रिकलानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः ४ नवा-
त्मानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः ४ स्वकुरानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि न-
मः इति गुरुचतुष्टयं पंक्तिक्रमेण दक्षिणादिवामांतं विन्यस्य शिरस्त्रिकोणमध्ये ४ ईं परम-
संवित्कलाश्रीमहात्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकां पूजयामि नमः मूलमंत्रेण ४ ईं सपरार्धक-
लानंदनाथश्यामोबिंडसूपल्लनद्व्यापनमः इत्येनद्वयमंगुष्ठाभ्यामनामिकाभिर्विन्य-
स्य योनिस्थाने ४ ईं सपरार्धकलानंदनाथव्यंतिनरेखायोनये नमः इति योनिमुद्रया
न्यसेत ततः प्राग्वत्करऋष्यादिन्यासान् षडंगकरऋष्यादिक्रमेण वैपरीत्येन विन्यस्य ए-
वं त्वं भगवतीस्वरूपं स्वात्मानं ध्यात्वा यथाशक्ति कामकलाविद्यां जपेदिति ॥कामक-
लापादुकापंचन्यासः। अथन्यासः॥ पूर्णाभिषिक्तैरेव कार्यो नान्यैरिति शिवशासने॥अ-
थातः कामकलान्यासः॥ स च परापश्यंतीमध्यमावैखरीभेदाच्चतुर्विधः॥ तत्रादौ-
परान्यासः॥ स यथा ब्रह्मरंध्रे श्वेतारुणयोन्यावृतेसहस्रदलकर्णिकायामरुणपूर्णचंद्रम-

सौर·
६५
65

सैविभाव्य तन्मध्ये उपदादित्यसेकापीपीठविशिवामूलाग्रे शृंगाटं ध्यात्वा तदंतर्गतमक
पादिक्रमेण समस्तादारमयमकऊलासनं वाग्भवं ध्यात्वा तन्मध्ये हृद्यपार्श्वमादिकलिक
कटंवकेदीमभवणीत्रपमनन्तरमनर्कं तत्र हात्मकं विचिन्त्य तन्मध्याडयेतीविसतंत्रवि
भांसितोहार्धकलारूपिणीं महाकामकलाममृत ऊंउलिनीं ध्यात्वा मूलाधारेचतुर्द
लकमलकर्णिकायाममपिवह्निमंडले त्रिकोणस्याग्रकोणाग्रे पूर्ववत् शृंगाटं ध्यात्वा
तदंतः पूर्ववद्वाग्भवं कऊलामनेविभाव्य तत्र पूर्वात्कमनस्मा विचिन्त्य तन्मध्याडयेंती
सपरार्धकलामयीमग्निकुंडलिनीं कामकलोज्वलदग्निनिभां मध्यमार्गे प्रविश्य ग्रंथि
संचयंभित्त्वा तदऊर्ध्वपदावपूर्ध्वंशाभां ध्यात्वा भ्रूकलोत्रुधिमध्यगतदशाकार
तवदंशलिंगेन प्रवेशयित्वा तयोरमृतानलकुंडलिन्योर्योनिलिंगरूपयोमथनसंभ
वैर्निरंतरं निविडसुखवदरुणामृतप्रवाहैरात्मानं पूरयित्वा तयोः समान्यादेकनादरूपिणीं
परांशक्तिं भावयेदिति परान्यासः ॥ तत्त्वसंग्रहभैरवयामले ॥ तरस्य

सामरस्यो ६५

तत्र मध्यस्थं तत्रस्थं तत्र मध्यगं तत्तत्त्व मध्यस्थं योजनाति सकौलिकः श्रीचं पाणिचरणे
विवर्जिते सूत्र संभवनजागमहेपरं यस्माद्द्वलं कृतांगं संवर्तते नमः त्वरूपिमसमानं गः
शिवै चैव वनस्थाशाक्ते सामरस्यं तन्मध्यमं एकीभूतं ते तदा कालेन दातं हंसो मन्त्रं मं स्त्र
मात्र मरस्य पत्रं संसाराच्छम कालकं अकालान्त नवमपत्रे विश्वं यतस्थ च धास्थिते ।
ध्यान स्थानविहीनो येन रूपो चारविवर्जितः अनाहतो नदस्तंतत्र मेरुत्वात्सुषुव
हे स्थितः धामत्रयाहिर हितो योगे शीनाहतं स्थितः ॥ मस्तकचिन्तनाभि स्वय
मच्चरतेन मः प्रन्याहं मुत्तत्र शक्तिः शक्ते धाम त्रयात्मकं ॥ पम वेच्चततः स
वेमाहिव लोकरं वकं अनन्तरं तदैवांक्रममद्य कौलिक सिद्धिदं ॥ तत्र हंचतदेव
स्थाच्चेद्भास्करमध्यगे तकारः सोमधामस्यायोरफः सत भास्करः ॥ हं स्वम
तेव ह्रिर कौमंतेत ह्यात्मकमिति ॥ अथ पपञ्चपतीन्यासः ॥ नवाकुलपद्मे ब्रह्मरंध्रे
ब्रह्मरस्य मतन्माद्यं वर्णकं धान्तान्तस्वामरस्याद्ये कालशान्त पंचपञ्चतीरसम

श्री
मो० र०
५५
66

रितेस्मन्न्यासेन तत्र शिरसि स्वाभिमुखाग्रं त्रिकोणं विभाव्य तस्य वामरेखा-
ग्राहि दक्षिणरेखाग्रपर्यन्तं त्रिकं पञ्चकं त्रिकमिति क्रमेण एकादशाक्षरान्न्य
सेत् तद्यथा ॐ वामायै नमः ॐ ज्येष्ठायै नमः ॐ रौद्र्यै नमः इति वामरेखायां नमः
ॐ अम्बिकायै नमः ॐ इच्छायै नमः। ॐ ज्ञानायै नमः ॐ क्रियायै ॐ शान्तायै इति ऊर्ध्व
रेखायां ॐ अकारात्मिकायै नमः। ॐ हकारात्मिकायै नमः अर्धमात्रात्मिकायै न
मः इति दक्षिणरेखायां न्यसेदिति पशुपतिन्यासः॥ अथ मध्यमान्यासः॥ स च द्वि-
विधः सूक्ष्मस्थूलभेदात् तत्र ब्रह्मरन्ध्रे ॐ अनक्षात्मने अविकृतनारायणनमः ल
लाटे ॐ अकारात्मने शून्यनारायणनमः भ्रूमध्ये ॐ बिन्दुरूपात्मने स्पर्शनारायणन
मः नेत्रत्रिकाग्रे ॐ षट्कोणात्मने नारायणनमः विशुद्धे ॐ अर्धचन्द्रात्मने ध्वनि
नारायणनमः हृदये ॐ धृतात्मने बिन्दुनारायणनमः नाभौ ॐ एकमात्मने शक्ति-
नारायणनमः स्वाधिष्ठाने ॐ हृदात्मने बीजनारायणनमः मूलाधारे ॐ हंसात्मने ५५

अन्तरनालायनमः शिखायां ॐ ऋं ॠं लृं ॡं नमः ललाटे ॐ एं ऐं ओं औं नमः भ्रूमध्ये
ॐ यं रं लं वं लं नमः लंबिकाग्रे ॐ ङं ञं णं नं मं नमः विशुद्धौ ॐ कं चं टं तं पं नमः ८
हृदि ॐ खं छं ठं थं फं नमः नाभौ ॐ घं झं ढं धं भं नमः स्वाधिष्ठाने ॐ गं जं डं दं बं नमः
मूलाधारे ॐ शं षं सं नमः ॥ इति मध्यमान्यासः ॥ अथ वैखरीन्यासः ॥ तत्र षडाधारे त्रि
धा विभज्य त्रिबीजे संगते कुर्यात् तद्यथा ध्यायेत्पद्माकृतिरूपाणि मूलाधारादिस्थाने
तानि षट्चक्राणि ध्यात्वा तत्र परमलात्र योनिमंडले विद्या या वाग्भवं विचिन्त्य मंवि
चिन्त्य तद्दलेषु स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन तद्वर्णान् शिवशक्तियोर्मध्ये न्यसेत् तद्यथा
ॐ वहसैं नमः ॐ शहसैं नमः ॐ षहसैं नमः ॐ सहसैं नमः इति मूलाधारे ततः ॐ
बहसैं नमः ॐ भहसैं नमः ॐ महसैं नमः ॐ यहसैं नमः ॐ रहसैं नमः ॐ लह
सैं नमः इति स्वाधिष्ठाने ततोऽष्टदलाब्जयोः कामराजकूटं रक्तवर्णं ध्यात्वा तद्द
लेषु तद्वर्णान् सबीजान् न्यसेत् तद्यथा मणिपूरे दशदलेषु पूर्वादिप्रादक्षिण्येन ॐ डह
सौं नमः ॐ ढहसौं नमः ॐ णहसौं नमः ॐ तहसौं नमः ॐ थहसौं नमः ॐ दहसौं

श्री· सौ·
67

नमः ४ धह्सीं नमः ४ नह्सीं नमः ४ पह्सीं नमः ४ फह्सीं नमः ततोऽनाहते ह्र
द्वादशारदलेषु पूर्वादिवामदक्षिणेन ४ कह्सीं नमः ४ खह्सीं नमः ४ गह्सीं नमः
४ घह्सीं नमः ४ ङह्सीं नमः ४ चह्सीं नमः ४ छह्सीं नमः ४ जह्सीं नमः
४ झह्सीं नमः ४ ञह्सीं नमः ४ टह्सीं नमः ४ ठह्सीं नमः ततः श्रासर्गाह
ताल्वयोदशांतीयकरे षड्कवर्णान् ध्यात्वानाहतेषु षट्सु दलेषु ४ अह्सौः नमः
४ आह्सौः नमः ४ इह्सौः नमः ४ ईह्सौः नमः ४ उह्सौः नमः ४ ऊह्सौः नमः
४ ऋह्सौः नमः ४ ॠह्सौः नमः ४ ऌह्सौः नमः ४ ॡह्सौः नमः ४ एह्सौः
नमः ४ ऐह्सौः नमः ४ ओह्सौः नमः ४ औह्सौः नमः ४ अंह्सौः नमः ४ अः
ह्सौः नमः ततो भ्रूमध्ये आज्ञाब्जस्य दलद्वये वामदक्षयोः ४ हह्सौः नमः ४ क्षह
सौः नमः ॥ इति वैखरीन्यासविधाय ॥ अंतः सुधाब्धि कुंपद्मरागमणिमेवनकदंब
के ध्यायेदिति वैखरीन्यासः ॥ इत्येतत्कामकलान्यासः ॥ अथ बहिःकामक
लान्यासः ॥ तत्र कामकलामंत्रस्य सबिंदुसर्गरूपस्याहि बिंदुदेवीरूपस्यात्मनः ६२

केशाकर्णनेत्रनासिकाद्यवयवैः समेतं वक्त्रं परिकल्प्य तस्याधो बिंदुद्वयं बाहुच
तुष्टयाद्यवयवैः समेतं वक्त्रं परिकल्प्य तस्याधो बिंदुद्वयं बाहुचतुष्टयाद्यवयवयु
समेतं स्तनद्वयं ध्यात्वा तस्याधो हार्धकलां पादद्वयाद्यवयवसमेतां योनिं विचिंत्य ।
४ वाग्भवकूटस्थत्र्यार्थईकारस्य ऊर्ध्वबिंद्वात्मने श्रीमहात्रिपुरसुंदर्याः केशा
द्यवयवसमेतवक्त्राय नमः ४ कामकूटस्थत्र्यार्थईकारस्याधोबिंदुद्वयात्मने
श्रीमहात्रिपुरसुंदर्या बाहुचतुष्टयाद्यवयवसहितस्तनद्वयाय नमः ४ शक्ती
यकूटस्थत्र्यार्थईकारस्य हार्धकलात्मने श्रीमहात्रिपुरसुंदर्याः पादद्वयाद्यव
यवसहितायै नमः इति मूर्धादिकंठपर्यंतं कंठादिनाभ्यादिपादद्वयाग्रपर्यंतं ।
व्यापकत्वेन विन्यस्य ४ सकलविद्यामुत्र्यार्थसमस्तकामकलात्मनी श्रीमहात्रि
पुरसुंदर्याः सर्वावयवेभ्यो नमः इति व्यापकं विन्यस्य समष्टिकामकलां तत्पर
मात्मस्वरूपां सर्वावयवसंपूर्णां परमसौंदर्यवतीं कामेश्वरांकनिलयां सर्वाभरण
संपन्नां देवीं स्वात्मानं ध्यायेदिति बहिःकामकलान्यासः ॥ अथायुधन्यासः त

श्वरकामि

श्री॰ सा॰ ६८
68

दक्षिणाधःकरे ४ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लं वां सां ज्रं भ्रमणो भवः कामेश्वरकामे
श्वरीबाणेभ्यो नमः वामाधःकरे ४ धं थं मोहनाभ्यां कामेश्वरीपाशाभ्यां नमः ४ दक्षोर्ध्वहस्ते क्रों क्रों आं मदनभ्यां कामेश्वरकामेश्वर्यङ्कुशाभ्यां नमः २
इत्याये न्यासः ॥ ततस्त्रयाकार्यः ॥ इत्यायुधन्यासः अथ भूषणन्यासः ॥ तत्र
तत्त्वेगम्भूषणाधियामालकावर्णान्न्यस्य मातृकान्यासेन न्यसेत् यथा ४ शि
रसि अं नमः ललाटे ४ आं नमः दक्षभ्रुवि ४ इं नमः वामे ४ ईं नमः दक्षकर्णे
४ उं नमः वामे ४ ऊं नमः दक्षनेत्रे ४ ऋं नमः वामे ४ ॠं नमः नासायां ४ लृं नमः
दक्षगण्डे ४ ॡं नमः वामे ४ एं नमः ऊर्ध्वोष्ठे ४ ऐं नमः अधरे ४ ओं नमः ऊर्ध्वदन्ते ४ औं
नमः अधोदन्ते ४ अं नमः जिह्वाग्रे ४ अः नमः चिबुके ४ कं नमः गले ४ खं
नमः कण्ठे ४ गं नमः दक्षपार्श्वे ४ घं नमः वामे ४ ङं नमः दक्षस्तने ४ चं नमः
वामे ४ छं नमः दक्षांसे ४ जं नमः वामे ४ झं नमः दक्षकूर्परे ४ ञं नमः वामे ४
टं नमः करतलयोः ४ ठं नमः करपृष्ठयोः ४ डं नमः नाभौ ४ ढं नमः लिङ्गे ४
णं नमः दक्षोरौ ४ तं नमः वामे ४ थं नमः दक्षजानुनि ४ दं नमः वामे ४ धं नमः ६८

दक्षजंघायां ४ लं नमः वामे ४ पं नमः दक्षिणस्फिजि ४ फं नमः वामे ४ बं नमः दक्षपा
दतले ४ भं नमः वामे ४ मं नमः दक्षपादांगुष्ठे ४ यं नमः वामे ४ रं नमः कक्षयोः ४
लं नमः ग्रीवपृष्ठके ४ वं नमः वक्षसि ४ लं नमः हृदि ४ शं नमः गुदे ४ सं नमः दक्ष
कुक्षौ ४ षं नमः वामे ४ सं नमः मस्तके ४ हं नमः ॥ इति भूषणन्यासः अथ कामरति
न्यासः ॥ तत्र ध्याने अथ कामान्स्मरेद्देव्या विलासिनीकमेयोपमान् वामांकशक्ति
सहितान्पुष्पबाणेक्षुकार्मुकान् शोणकान्तं कुंकुमनिभाः सर्वाभरणभूषिताः ।
नीलोत्पलकराध्येया सह तैः कामदैवतैः इति ध्यानान्न्यसेत् तद्यथा ४ अं कामा
य रत्यै नमः ४ आं कामदाय प्रीत्यै नमः ४ इं कान्ताय कान्त्यै ४ ईं कान्तिमते मोहिन्यै ४
उं कामगाय कमलायै ४ ऊं कामचाराय विलासिन्यै ४ ऋं कामिने कल्पलतायै ४ ॠं
कामकाय श्यामायै ४ लृं कामवर्धनाय शुचिस्मितायै ४ लॄं रामाय विस्मितायै ४
एं रामाय विशालाक्ष्यै ४ ऐं रमणाय लेलिहानायै ४ ओं रतिनाथाय दिगंबरायै ४ औं र
तिप्रियाय वामायै ४ अं रात्रिनाथाय कुब्जिकायै ४ अः रमाकान्ताय कालायै ४ कं रम

श्री· सौ·र· ५६

माणायनित्यायै ४ खं निशाचरायकल्याण्यै ४ गं नंदकायभोगिन्यै ४ घं नेस्नायर
कामदायै ४ ङं नंदिने हृल्लोचनायै ४ चं नन्दयित्रे हल्लापिन्यै ४ छं पंचबाणायमर्दि
न्यै ४ जं रतिसखायकलहप्रियायै ४ झं पुष्पधन्वने वरारोहायै ४ ञं महाधनुषे सम
त्वायै ४ टं भ्रामकाय रमायै ४

69

४ ठं भ्रमणाय भ्रमायै ४ डं भ्रान्तचाराय लोलायै ४ ढं भ्रमावहाय चंचलायै ४ णं मोहना
य दीर्घजिह्वायै ४ तं मोहकाय रतिप्रियायै ४ थं मोहाय लोलाक्ष्यै ४ दं मोहवर्धना
य मंगलायै ४ धं मदनाय पाटलायै ४ नं मन्मथाय मदनायै ४ पं मातंगाय माल्ला
यै ४ फं भृंगनायकाय हंसिन्यै ४ बं गायकाय विश्वतोमुखायै ४ भं गीतिज्ञाय जगदा
नंदिन्यै ४ मं नर्तकाय रमायै ४ यं खेलकाय कान्त्यै ४ रं उन्मत्तनायक कलकंठ्यै ४ हं म
त्तकाय हर्कोर्द्यै ४ लं विलासिने मेचशपामायै ४ वं लोभवर्धनाय ... बाह्नमायेन
मः इत्येवं पंचाशन्मिथुनानि पूजयेत् माल्यकाम्यानेत्रमहति तिकामरतिन्यासः श्री ५६

यथ पंचाशत्त्रिपुरान्यासः ॥ तत्र ४ अं कामिनेति त्रिपुरायै नमः ४ आं मोहिनीति ४ इं मदना

तेति ४ ईं उन्मादिनीति ४ उं द्राविणीति त्रिपुरायै ४ ऊं खेचरीति ४ ऋं रेचिकाति ४ ॠं

कलावतीति ४ लृं क्लेदिनीति ४ ॡं ... ति ४ एं हभगाति ४ ऐं भगाति ४ ओं वि

श्वेशाति ४ औं महालक्ष्मीति ४ अं कोलिनीति ४ अः सर्वेश्वरीति ४ कं कुलामा

लिनीति त्रिपुरायै ४ खं व्यापिनीति ४ गं भगानंदाति ४ घं वागीश्वरीति ४ ङं वध

क्वारीति ४ चं पिंगलाति ४ छं भगसर्पिणीति ४ जं मेदुरीति ४ झं नीलपताका

ति ४ ञं त्रिपुरात्रिपुरायै ४ टं सिद्धेश्वरीति ४ ठं अमोचीति ४ डं रत्नमालिनीति ४

ढं मंगलाति त्रिपुरायै ४ णं भगमालिनीति ४ तं विघाति ४ थं रौद्रीति त्रिपुरायै ४ दं क्षो

मेश्वरीति ४ धं उग्रचिकाति ४ नं ब्रह्मात्माति ४ पं आप्यायनीति ४ फं वज्रेश्वरी

ति ४ बं वेताभिनीति ४ भं शोभवि ४ मं मलभनीति ४ यं प्रनामाति ४ रं रक्ताति ४ लं श्य

ताति ४ वं अपराजिताति त्रिपुरायै ४ शं संवर्तिकाति ४ षं विमलाति ४ सं अघोराति ४ हं

अघोराति ४ लं विडंबेचीति ४ क्षं सर्वाकर्षिणीति त्रिपुरायै नमः इत्येतन्नामातृका

त्रि

श्री
सो
३
70

स्थानेषु न्यसेत्॥ इति षोढात्रिपुरान्यासः॥ अथ षोडशकामकलान्यासः तत्र द-
क्षिणपादे ४ अं श्रद्धाकलायै नमः दक्षजंघायां ४ आं प्रीतिकलायै दक्षजानुनि ४
इं रतिकलायै नमः दक्षोरौ ४ ईं धृतिकलायै नमः दक्षवक्षसि ४ उं कांतिकलायै ८
४ दक्षबाहुमूले ऊं मनोरमाकलायै मस्तकदक्षिणे ४ ऋं मनोहरीकलायै दक्षम-
ध्नि ४ ॠं मनोभवाकलायै वामशिरोभागे ४ लृं मदनोन्मादिनीकलायै मस्तकवा-
मे ४ लॄं मोहिनीकलायै वामबाहुमूले ४ एं दीपिनीकलायै वामवक्षसि ४ ऐं शो-
षणीकलायै वामोरौ ४ ओं वशंकरीकलायै। वामजानुनि ४ औं रंजिनीकलायै
वामजंघायां ४ अं सुभगाकलायै वामपादे ४ अः प्रियदर्शिनीकलायै नमः इति वि-
न्यसेत्ः पुनर्वर्णान् सोमकलाध्यायेः॥ इति षोडशकलान्यासः॥ अथ सोम-
कलान्यासः॥ तत्र पृष्ठदक्षिणभागे ४ अं पूषाकलायै नमः दक्षांसपृष्ठे ४ आं वा-
माकलायै दक्षग्रीवापृष्ठे ४ इं सुमनाकलायै दक्षकर्णे ४ ईं रतिकलायै दक्षनेत्रे
४ उं प्रीतिकलायै दक्षनासायां ४ ऊं धृतिकलायै दक्षललाटे ४ ऋं ऋद्धिकलायै ७

हस्तमूर्धनि ५ ऊं सोमप्रभाकलायै वाममूर्धनि ५ ऌं मरीचिकलायै वामललाटे ५ ॡं अंशुमालिनिकलायै वामनासापुटे ५ एं अंगिराकलायै वामनेत्रे ५ ऐं शशिनीकलायै वामकर्णे ५ ओं छायाकलायै वामग्रीवापृष्ठे ५ औं संपूर्णमंडलाकलायै वामांसपृष्ठे ५ अं तुष्टिकलायै वामपृष्ठे ५ अः अमृताकलायै नमः एताः शुभ्राः सोत्पलकराः ध्येया इति सोमकलान्यासः ॥ अथ वशिन्यादि वाग्देवतान्यासः ॥ तत्र शिरसि ५ अं आं इ ई १६ ब्लूं वशिनीवाग्देवतायै नमः ललाटे ५ कं ५ क्ल्ह्रीं कामेश्वरीवाग्देवतायै भ्रूमध्ये ५ चं ५ न्व्लीं मोदिनीवाग्देवतायै कंठे ५ टं ५ य्लूं विमलावाग्देवतायै हृदि ५ तं ५ ज्म्रीं अरुणावाग्देवतायै नाभौ ५ पं ५ ह स ल व्यूं जयिनीवाग्देवतायै मूलाधारे ५ यं ५ झ्म्र्यूं सर्वेश्वरीवाग्देवतायै मूलाधारादि पादांते ५ शं ५ क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः ॥ इति वाग्देवतान्यासः ॥ अथ चक्रपीठन्यासः ॥ तत्र मूलाधारे ५ प्रथमकूटमुच्चार्य अग्निचक्रे कामगिरिपीठे मित्रीशनाथात्मके जाग्रद्दशाधिष्ठायके इच्छाशक्त्यात्मक रुद्रात्मशक्तिश्रीकामेश्वरीदेव्यै नमः ह

श्री
सौ॰
७१

देव ॥ द्वितीयकूटस्थ स्वार्धसर्यचक्रे जालंधरपीठे षष्ठीशनाथात्मके स्वमरणाधिष्ठाय
के ज्ञानशक्त्यात्मक विष्णुत्मशक्तिश्रीवज्रेश्वरीदेव्यै नमः भ्रूमध्ये ॥ तृतीयकूटस्थ
स्वार्धसोमचक्रे पूर्णगिरिपीठे उड्डीशनाथात्मके सुषुप्तिदशाधिष्ठायके क्रिया
शक्त्यात्मकब्रह्मात्मशक्तिश्रीभगमालिनीदेव्यै नमः ब्रह्मरंध्रे ॥ तुरीयविद्यात्म
स्वार्थब्रह्मचक्रे उड्डियानपीठे श्रीचर्यानाथात्मके तुर्यातीतदशाधिष्ठायके परब्र
ह्मात्मशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीदेव्यै नमः ॥ इति चक्रपीठन्यासः ॥ अथ कामेश्वर्या
द्दिन्यासः ॥ तत्र वामपादांगुष्ठाद्वृषभपर्यंतं ऊं तत्पं प्रथमकूटं कामेश्वर्ये नमः
नाभेः कंठपर्यंतं ऊं तत्सं द्वितीयकूटं वज्रेश्वर्ये नमः कंठाच्छिरः पर्यंतं ऊं तत्सौः
तृतीयकूटं भगमालिन्ये नमः ऊं तिवामभागे विन्यस्य दक्षिणपादांगुष्ठाच्चाभि
पर्यंतं ऊं तत्हसैं आत्मतत्त्वाधिपतये ब्रह्मणे नमः नाभेः कंठपर्यंतं हसक्रीं विद्या
तत्त्वाधिपतये विष्णवे नमः कंठाद्ब्रह्मरंध्रांतं ऊं तत्हसौः शिवतत्त्वाधिपतये रुद्राय
नमः ॥ तत्त्वादिदेवतान्यासः ॥ अथ चक्रतत्त्वन्यासः ॥ नाभ्यादिपादांतं ॥ प्रथम ७१

६

कूटमुच्चार्यं आत्मतत्त्वात्मने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः । केवादिनाभ्यंते ४ द्वितीय
कूटमुच्चार्यं विद्यातत्त्वात्मने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः । मूर्धादिकंठांते ४ तृतीयकू
टमुच्चार्यं शिवतत्त्वात्मने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः । सर्वांगे ४ तुरीयकूटमुच्चा
र्यं सर्वतत्त्वात्मने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः ॥ इति तत्त्वन्यासः ॥ अथ मूला
धारे ४ प्रथमकूटं नमः हृदि ४ द्वितीयं भ्रूमध्ये ४ तृतीयं ब्रह्मरंध्रे ४ तुरीयं विद्या
त्रिविन्यस्य समस्तविद्यां व्यापकत्वेन न्यसेत ॥ इति मूलविद्यान्यासः ॥ अथ नव
योनिन्यासः स च बालयैव कार्यः तद्यथा वामकर्णे ४ ऐं नमः दक्षकर्णे ४ ह्लीं
नमः चिबुके ४ सौः नमः एवं वामशंखे दक्षशंखे च द्वितीया योनिः वामदक्षने
त्रयोः नासाग्रे च तृतीया वामदक्षांसहृदयेषु चतुर्थी वामदक्षकूर्परनाभिषु पंच
मी वामदक्षजानुलिंगेषु षष्ठी वामदक्षपादेषु सप्तमी वामदक्षपार्श्ववक्षःसु अष्ट
मी वामदक्षस्तनकंठेषु नवमी ॥ इति बहिर्नवयो ॥ निन्यासः नवमूलाधारादिषट्च
क्रललाटसीमंतब्रह्मरंध्रेषु नवस्थानेषु चतुरस्रे वा हितान नवयोनीः परिकल्प्याः

श्री सौ॰ र॰ ७२ तारस्वरागाद्यमादिलिपिक्रमेण मगाङ्कबीजत्रयं मनसा ध्यायेत् तत्र ह्रां ह्रीं गणपतिर्ऋषिर्गायो
गेमायत्र्यमेरितं ॥ तत्रैव योनिन्यासः ॥ अथ षोढाखेलान्यासः ॥ स्वशिखायां ऐं प्रथमकूटं
नमः एवं चिबुके द्वितीयं गले तृतीयं पुनर्मुखे प्रथमं कण्ठे द्वितीयं चिबुके तृतीयं।
पुनश्चिबुके प्रथमं हृदये द्वितीयं कण्ठे तृतीयं पुनः कण्ठे प्रथमं नाभौ द्वितीयं हृद
ये तृतीयं पुनर्हृदये प्रथमं स्वाधिष्ठाने द्वितीयं नाभौ तृतीयं पुनर्नाभौ प्रथमं।
र मूलाधारे द्वितीयं स्वाधिष्ठाने तृतीयं पुनः स्वाधिष्ठाने प्रथमं ऊर्वोर्द्वितीयं मूला
धारे तृतीयं पुनर्मूलाधारे प्रथमं जान्वोर्द्वितीयं ऊर्वोस्तृतीयं पुनरूर्वोः प्रथमं पा
दयोः द्वितीयं जान्वोस्तृतीयं ॥ इति षोढाखेलान्यासः ॥ अथ प्रकटादिन्यासः ॥ तत्र मू
लाधारे ४ अं आं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्रस्वामिन्यै प्रकटयोगिनीभ्यो नमः स्वाधि
ष्ठाने ४ ऐं क्लीं सौः सर्वाशापरिपूरकचक्रस्वामिन्यै गुप्तयोगिनीभ्यो नमः मणिपूरके ४ ह्रीं
क्लीं सौः सर्वसंक्षोभणचक्रस्वामिन्यै गुप्ततरयोगिनीभ्यो नमः हृदये ४ हैं हक्लीं हसौः
सर्वसौभाग्यदायकचक्रस्वामिन्यै संप्रदाययोगिनीभ्यो नमः विशुद्धौ ४ हसैं ७२

हसक्लीं हसौः सर्वार्थसाधकचक्रस्वामिन्यै कुलकौलयोगिनीभ्यो नमः आज्ञायां ४
ह्रीं क्लीं ब्लें सर्वरक्षाकरचक्रस्वामिन्यै योनिगर्भयोगिनीनमः ललाटे ४ ह्रीं श्रीं सौः
सर्वरोगहरचक्रस्वामिन्यै रहस्ययोगिनीभ्यो नमः शिरसि ४ हसैं हसक्लीं हसौः
सर्वसिद्धिप्रदचक्रस्वामिन्यै परापररहस्ययोगिनीभ्यो नमः ब्रह्मरंध्रे ४ मूलपंच
दशाक्षरीमुच्चार्य सर्वानंदमयचक्रस्वामिन्यै परापरातिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः
इति विन्यस्य ४ समस्तप्रकटगुप्तादियोगिनीसमष्टीविद्यायाः सर्वांगे व्यापकं वि
न्यसेदिति ॥ प्रकटादिन्यासः अथ पाशमहान्यासः ॥ तत्र शिरसि ॐ महेश्वराय नमः ल
लाटे ह्रीं पार्वत्यै नमः दक्षनेत्रे त्र्यंसवित्रे नमः वामनेत्रे पशुपतये नमः मुखवृत्त
ते चंद्रमसे नमः जिह्वायां श्रीप्रियै नमः कपोलयोः स्वाहादंतिने नमः ॥ इति पाश
न्यासः ॥ अथैतस्य फलं ॥ त्रिकालं यस्त्रिवारं वा पंचवारं च सप्तधा कुर्याद्द्वादशधा
वाथ स्मरेणु तस्य फलं शिवे कांतिः मेधा यशः सौख्यं सर्वश्री लक्ष्मी जायते श्रीवि
द्यानंदनाथेन शिववक्त्रोः प्रियसूनुना कृते सौभाग्यर त्नाकरे तरंगे महान्यासः ८

श्री॰ सौ॰ २॰ ७३

73

अथमहाशक्तिन्यासः ॥ तत्रप्रथमंजगत्कृत्याकार्यंतिरात्तंवंधात्वा हूंहृदयायनमः
इतिस्वात्मनाधः पृथिवींमंत्रच स्वात्मनेवामहस्तेनस्पृशन् भुवनेश्वरीवीजं
ममवामसंगत्थित्वा ॐ जयायैनमः ॐ विजयायैनमः ॐ अजितायैनमः ॐ अ
पराजितायै ॐ सिंहमगमायै ॐ श्रंभायैनमः इतिस्वात्मनेसमरण ह्रीं मंत्र मूल
विद्यायामध्यायामवचपंकृत्वा अस्य श्रीमहाशक्तिन्यासस्य परमशिवऋषिः अति
जगतीछंदः श्रीपराशक्तिर्देवता ऐं बीजं श्रीं शक्तिः सौः कीलकं श्रीविद्यांगत्वे
ममहाशक्तिन्यासेविनियोगः इतिऋष्यादिकंस्मृत्वा यथाविधिविन्यस्य त्रितोः
ह्रींहृन्न्याकरपडंगन्यासंविधाय न्यासंकुर्यात् तत्रयोनौ ॐ ऐं ह्रीं श्रीं नमः ।
नाभौ ॐ ह्रीं श्रीं हूं नमः करात्रयोः ॐ क्लहींहसकलह्रीं नमः हृदये ॐ हसकलह
ह्रीं हसं नमः ललाटे ॐ सौः सौः हसं नमः कर्णयोः ॐ ह्रीं ह्रीं हूं नमः ध्वजमूले ॐ
ह्रीं ह्रीं हूं नमः चिबुकाग्रे ॐ सौः श्रीं सौ नमः ब्रह्मरंध्रे ॐ ऐं ह्रीं सौः अं नमः इति वि
न्यस्य अकारादिक्षकारांतानां वर्णानां मन्त्रत्वम् नमःकारं सर्वेषु अंगेषु स्वयमपिंवन् ७३

८

त्मरूपेण स्थितं विभावयन् तन्मयानन्यवर्णान्वरूपमातृस्थाने कुन्यसेत् तत्रना
लुके ॐ ३ एं ईं सौः अं नमः नासाग्रे ॐ ३ ऋं नमः पश्चिमलिंगशिवन्यासमूलाधा
रगतन्यासानिर्लिंगवा ॐ नें ओं एं ईं सौः ईं नमः गुह्ये ॐ ओं नों ओं एं ईं सौः नं नमः ए
हृमध्ये ॐ ३ ऋं नमः कटिमध्ये ॐ ३ ऋं नमः हृत्पद्मे ॐ ३ ॠं नमः ए
मध्ये ॐ ३ लृं नमः नाभिकाग्यानिने ॐ ३ लॄं नमः सर्वांगे ॐ ३ एं नमः ॐ
नः विश्वरूपांगन्तित्रिशिखायां योनेन्यासभावनया सर्वांगे ॐ ३ एं नमः इति विम
र्श योनिविनिर्मुक्तचारं शक्तिरेषा ब्रह्मा अभिहिनी त्वयं विना लेयेदेहे रेफो बिंदुरि
ति स्फुरत्ः हामम तिसहस्रेषु नाडीभेदेषु पंजरं व्याप्यमाना महाशक्तिः कामिनी
नामतः क्रमे नाडीचक्राणां गतैरंक्त योनिमार्गे नियाति तत् पृथ्वीभूते भागोत्थं
मामपत्वाद्भिषुक्रमान योनिरेखागतं बिंदुरवं जानीहि पंकजे मारुतेनापिभ
ताकारे ऐकारमेत्स्थितो बिंदुः ऐकारोपि स्वयं योनिर्नात्र कार्याविचारणा स्वांतं
वाप्यत्र देवेशि त्रैलोक्यं सचराचरमित्यनेन श्लोके समस्तदापस्यांपीविनयन् महा

२

श्री
सौ र.
७४
74

कामकलायां ब्रह्मरंध्रस्थायां त्वयेभावयित्वा ब्रह्मरंध्रे ॐ ह्र ह्रौं नमः नाभौ ॐ ह्र ह्र
ह्रौं नमः नाडान्ते ॐ ह्र ह्रं नमः कण्ठे ॐ ह्र ह्रः नमः हृदि ॐ ह्र ह्वं नमः मल
के ॐ ह्र ह्वं नमः जंघयोः ॐ ह्र ह्रगं नमः स्तनयोः ॐ ह्र ह्रघं नमः नासिकान्ते ॐ ह्र
ह्रङं नमः आज्ञायां ॐ ह्र ह्वं नमः वामकुक्षौ ॐ ह्र ह्रछं नमः दक्षकुक्षौ ॐ ह्र ह्रजं
नमः ऊरुमूलयोः ॐ ह्र ह्रकं नमः केशपङ्क्त्योः ॐ ह्र ह्रञं नमः जिह्वाग्रे ॐ ह्र ह्रटं न
मः मुखे ॐ ह्र ह्रठं नमः कक्षयोः ॐ ह्र ह्रडं नमः अस्थिमध्ये ॐ ह्र ह्रढं नमः ग्री
वायां ॐ ह्र ह्रणं नमः चिबुके ॐ ह्र ह्रतं नमः ललाटे ॐ ह्र ह्रथं नमः कर्णरन्ध्रयोः
ॐ ह्र ह्रदं नमः कपोलमूलयोः ॐ ह्र ह्रधं नमः नयनयोः ॐ ह्र ह्रनं नमः सहस्र
दलकमले ॐ ह्र ह्रपं नमः हृत्पद्मे ॐ ह्र ह्रफं नमः स्कन्धयोः ॐ ह्र ह्रबं नमः भ्रूम
ध्ये ॐ ह्र ह्रभं नमः हृन्मूले ॐ ह्र ह्रमं नमः तालुमूले ॐ ह्र ह्रयं नमः लिङ्गगुह्ययोर्म
ध्ये ॐ ॐ ॐ ह्रौं रं ईं सौः रं नमः जिह्वायां ॐ ह्र ह्रलं नमः सर्वाङ्गे ॐ ह्र ह्रवं नमः वामा
दिदक्षिणपार्श्वः पर्यन्तमापादतलवेष्टनत्वेन ॐ ह्र ह्रशं नमः तालुमूले ॐ ह्र ह्रषं २४

नमः सर्वांगे ॐ र् रसं नमः ब्रह्मरंध्रे ॐ र् रहं नमः हस्तपादयोः सर्वांगुलिषु ॐ ॐ
ग्लौं ऐं ईं सौं हं नमः प्राणकं मूलाधारस्थितकुंडलिन्यै ॐ र् रॐ नमः इति विन्यस्य
ॐ र् रस्मस्तमास्त्रकामस्त्रस्मयन ॐकुंडलिनीं सुषुम्णावर्त्मना षट्चक्रभेद
क्रमेदक्रमेण ब्रह्मरंध्रं नीत्वा तत्रस्थाकुलसहस्रदलकमलकर्णिकामध्यस्थ
परमात्मनि शिवे विलीनां विभाव्य ॐ र् रस्तदरतस्मूलेनित्रैलोक्यानंददायिनि
त्रिपुरे देवि रहस्तमो त्रिपुरेश्वरि रहस्तरतम ह्लादे विमल स्वकीयमिदं वपुः ऐं ह्रीं श्रीं ह
नक्रैं हसौः हसौः हसक्रैं श्रीं ह्रीं ऐं श्रीं समयिनि मदिरानंदसुंदरि समस्तसुराम
वंदिते भुजगभूपालमौलिमालालालितचरणकमले विकटदंतच्छटाटो
पनिवारिणि महे : : भोजश्यामांगि नानादिनमौ नाम रुष्टानामि कांभाव
ह्मरंध्रे विन्यस्य मणिवेध इत्येतल्लाद्यैर्विन्यसेदिति संमोहनन्यासः अथ
श्री षोडशार्णावर्णैः संहारन्यासः तत्रपादयोः ४ प्रथमं बीजं नमः जंघयोः
४ द्वितीयं जान्वोः ४ तृतीयं कट्योः ४ चतुर्थं लिंगे ४ पंचमं ह् ६ ४ षष्ठं नाभौ

ने१

श्री· मा·र· ७५

75

४ सप्तमे पार्श्वयोः ४ अष्टमे स्तनयोः ४ नवमे अंसयोः ४ दशमे कर्णयोः ४ एकाद
शे ब्रह्मरंध्रे ४ द्वादशे वदने ४ त्रयोदशे चक्षुषोः ४ चतुर्दशे कर्णशष्कुल्योः स
मीपे ४ पञ्चदशे कर्णवेष्टयोः ४ षोडशे बीजं नमः इति षोडशार्णैः संहारन्या
सः अथ षोडशार्णैः सृष्टिन्यासः तत्र ब्रह्मरंध्रे प्रथमे बीजं नमः ललाटे द्वि
तीये नेत्रयोस्तृतीये कर्णयोश्चतुर्थे घ्राणरंध्रयोः पंचमे गण्डयोः षष्ठे द
न्तयोः सप्तमे ओष्ठयोः अष्टमे जिह्वायां नवमे पृष्ठे एकादशे सर्वांगे द्वादशे।
हृदये त्रयोदशे स्तनयोश्चतुर्दशे कुक्षौ पंचदशे लिंगे षोडशे बीजं नमः प्र
णवत्रितारादिसर्वत्र इति वाणान्त्विमस्य सप्तम विद्याव्यापकं विन्यसेदिति।
सृष्टिन्यासः अथ स्थितिन्यासः षड्वर्णैः तत्र करद्वये अंगुष्ठयोः ४ प्रथमे बीजं नमः
तर्जन्योर्द्वितीये मध्यमयोस्तृतीये अनामिकयोश्चतुर्थे कनिष्ठयोः पंचमे ब्रह्मरं
ध्रे षष्ठे मुखे सप्तमे हृदि अष्टमे नाभ्यादिपादांतं नवमे कंठादिनाभ्यंतं दशमे।
ब्रह्मरंध्रादिकंठांते एकादशे पादांगुष्ठयोः द्वादशे तर्जन्योः त्रयोदशे तन्मध्यम ७५

१०५

योश्चतुर्दशं तद्वाह्नमध्ययोः पंचदशं तत्कनिष्ठयोः षोडशं बीजं नमः इति षोढान्यासः
अथ श्रीषोडशाक्षर्याः पंचविधवर्णन्यासः तत्र शिरसि ४ प्रथमे बीजं नमः एवं मु
खे द्वितीयं दक्षनेत्रे तृतीये दक्षकर्णे पंचमे वामषष्ठे दक्षनासायां सप्तमे वामायां
अष्टमे दक्षगंडे नवमे वामे दशमे ओष्ठे एकादशं अधरे द्वादशं मुखाभ्यंतरे त्रयोद
शं ऊर्ध्वदंते चतुर्दशं अधोदंते पंचदशं तद्दंते षोडशं बीजं नमः इत्येकः प्रकारः ततः
शिरसि ४ प्रथमं बीजं नमः सीमंते ४ द्वितीयं ललाटे ४ तृतीयं भ्रूमध्ये ४ चतुर्थं ना
सायां पंचमं वदने षष्ठं दक्षबाहुमूले सप्तमे तन्मध्ये अष्टमे तन्मणिबंधे नव
मे तदंगुलिमूले दशमे तदग्रे एकादशं वामबाहुमूले द्वादशं तन्मध्ये त्रयोदशं
मणिबंधे चतुर्दशं अंगुलिमूले पंचदशं तदग्रे षोडशं इति द्वितीयः प्रकारः त
तः शिरसि ४ प्रथमे एवं ललाटे द्वितीयं दक्षनेत्रे तृतीयं वामे चतुर्थं मुखे पंचमं ।
जिह्वाग्रे षष्ठं दक्षहस्तमूले सप्तमं जानु अष्टमं गुल्फे नवमं अंगुलिमूले दशमं अं
गुल्यग्रे एकादशं वामहस्तमूले द्वादशं जानुनि त्रयोदशं तद्गुल्फे चतुर्दशं तदंगुलि

श्री· सौ· र· १६५ 70

मूर्ध्ने पंचदशं नरन्ध्रे षोडशं वीजं नमः इति तृतीयः प्रकारः शिरसि प्रथमे वीजं नमः
मुखवृत्ते द्वितीये दक्षनेत्रे तृतीये वामे चतुर्थे दक्षश्रोत्रे पंचमे वामे षष्ठे दक्षघ्राणे
सप्तमे वामे अष्टमे दक्षगंडे नवमे वामे दशमे ओष्ठे एकादशं अधरे द्वादशं ऊर्ध्वदंते
त्रयोदशं अधोदंते चतुर्दशं मूर्ध्नि पंचदशं जिह्वाग्रे षोडशं वीजं नमः इति चतु
र्थः प्रकारः अथ ललाटे प्रथमे वीजं नमः कंठान्ते द्वितीये हृदि तृतीये नाभौ
चतुर्थे ताधारे पंचमे ब्रह्मरंध्रे षष्ठे मावसप्तमे मूलाधारे अष्टमे पुनर्मूलाधारे न
वमे हृदि दशमे ब्रह्मरंध्रे एकादशं दक्षकरतले द्वादशं वामे त्रयोदशं दक्षपादे च
तुर्दशं वामे वा पंचदशं हृदये षोडशमिति पंचमः प्रकारः इत्येवं न्यासं विधाय प्र
णवसंपुटितां श्रीषोडशाक्षरीं सर्वांगे व्यापकत्वेन विन्यस्य पुनस्तथाविधां तां हृदये विन्य
सेत् एतैर्न्यासैः षोडशोऽपासकैरेव कार्या नान्यैरिति गुह्यशासने ॥ ॥इति क
रशुद्धादयो न्यासाः ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते सौभाग्यरत्ना
करे तरंगो नवमो गमत् ॥ ९ ॥ अथोर्ध्वाम्नायन्यासः ॥ स च त्रिविधः ॥ महाषोढान्यासः १६५

शंभुचरणे हृदि षोढान्यासमन्त्रविद्यां षडाधारविद्यान्यासं शांभवन्यासं चेति तत्र पदप्रसा
देनोर्ध्वाम्नायदीक्षितानां महाषोढान्यासमात्रेऽधिकारः चरणे हृदिविद्यादीक्षितानां
तदादिन्यासेष्वेवाधिकारः तत्र महाषोढान्यासे षडेव यः शांभवदीक्षितानां तेन हि
षडर्थकन्यासेऽधिकारः विधिरीति नान्तं सर्वत्रैवाधिकार इति तत्रादौ महाषोढा
न्यासः तत्रास्य श्रीमहाषोढान्यासस्य ब्रह्मा ऋषिः जगती छन्दः श्रीअर्धनारि
श्वरो देवता श्रीविद्यांगत्वेन न्यासे विनियोगः इति ऋष्यादिकं संन्यस्य मूर्धादि
षु विन्यस्य अंगन्यासं कुर्यात् अंगन्यासस्तु अंगुली हृदयं कण्ठात्मकः तत्रादावंगुलि
न्यासः तत्रांगुष्ठयोः ओं ऐं ह्रीं श्रीं हसौः हसिंसः हौं ईशानाय नमः तर्जन्योः ओं ऐं हसें
सहें तत्पुरुषाय नमः मध्यमयोः ओं ऐं हसुं सहुं अघोराय नमः अनामिकयोः ओं
ऐं हसिं सहिं वामदेवाय नमः कनिष्ठिकयोः ओं ऐं हसं सहं सद्योजाताय नमः मूर्ध्नि
ओं ऐं हौं ईशानाय नमः मुखे ओं ऐं हसें सहें तत्पुरुषाय नमः हृदये ओं ऐं हसुं सहुं
अघोराय नमः गुह्ये ओं ऐं हसिं सहिं वामदेवाय नमः पादयोः ओं ऐं हसं सहं सद्यो

श्री·
मा·
११
77

जाताय नमः मूर्ध्नि ॐ ५ ह्सौं सहौः ईशानायोर्ध्ववक्त्राय नमः मुखे ॐ ५ ह्सें सहें तत्पु
रुषाय पूर्ववक्त्राय नमः दक्षिणकर्णे ॐ ५ ह्सुं सहुं अघोराय दक्षिणवक्त्राय नमः वाम
कर्णे ॐ ५ ह्सिं सहिं वामदेवायोत्तरवक्त्राय नमः घोरकूपे ॐ ५ ह्सं सद्योजाताय पश्चिम
वक्त्राय नमः इत्यङ्गन्यासः अथ पंचवक्त्रन्यासः क्रमेणाङ्गुष्ठादिपंचाङ्गुलिभिरेकैका
ङ्गुलिनाथवैकवक्त्रेन्यसेत् इत्यङ्गन्यासं विधाय ततो ह्सौं ह्सीमित्यादिभिः करषडङ्ग
न्यासं कृत्वा देवीं ध्यात्वा न्यसेत् ॥ नद्यादिपंचन्यासः ॥ तद्यथा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौः सहौः
अप्रपंचरूपायै ब्रह्म्यै नमः ६ आं द्वीपरूपायै रमायै नमः ६ इं जलधिरूपायै कमला
यै नमः ६ ईं गिरिरूपायै विश्वलक्ष्म्यै नमः ६ उं पत्तनरूपायै पद्मधारिण्यै नमः ६
ऊं पीठरूपायै महाङ्गनायायै नमः ६ ऋं क्षेत्ररूपायै लोकमात्रे नमः ६ ॠं वनरूपायै
कमलवासिन्यै नमः ६ लृं आश्रमरूपायै इन्दिरायै नमः ६ लॄं गुहारूपायै मायायै नमः
६ एं नदीरूपायै उमायै नमः ६ ऐं चत्वररूपायै पद्मायै नमः ६ ओं उद्भिज्जरूपायै नाराय
णप्रियायै नमः ६ औं स्वेदजरूपायै सिद्धलक्ष्म्यै नमः ६ अं अण्डजरूपायै राजलक्ष्म्यै नमः ११

६ अः जरायुजरूपायै महालक्ष्म्यै नमः ६ कं लवरूपायै आर्यायै नमः ६ खं त्रुटिरूपा
यै उमायै नमः ६ गं कलारूपायै चण्डिकायै नमः ६ घं काष्ठारूपायै दुर्गायै नमः ६
ङं निमेषरूपायै शिवायै ६ चं श्वासरूपायै अपर्णायै नमः ६ छं घटिकारूपायै अ
म्बिकायै नमः ६ जं मुहूर्तरूपायै सर्वमयायै नमः ६ झं प्रहररूपायै ऐश्वर्यै नमः ६ ञं
दिनरूपायै शाम्भव्यै नमः ६ टं संध्यारूपायै शान्त्यै नमः ६ ठं रात्रिरूपायै पार्वत्यै न
मः ६ डं तिथिरूपायै मङ्गलायै नमः ६ ढं वाररूपायै रुद्राण्यै नमः ६ णं नक्ष
त्ररूपायै हैमवत्यै नमः ६ तं योगरूपायै महामायायै नमः ६ थं करणरूपायै माहे
श्वर्यै नमः ६ दं पक्षरूपायै मृडान्यै नमः ६ धं मासरूपायै रुद्राण्यै नमः ६ नं राशिरूपायै श
र्वाण्यै नमः ६ पं अयनरूपायै परमेश्वर्यै नमः ६ फं वत्सररूपायै काल्यै नमः ६ बं म
न्वन्तररूपायै कात्यायन्यै नमः ६ भं युगरूपायै गौर्यै नमः ६ मं प्रलयरूपायै भवान्यै नमः
६ यं पञ्चभूतरूपायै ब्राह्म्यै नमः ६ रं पञ्चतन्मात्ररूपायै वागीश्वर्यै नमः ६ लं पञ्चकर्मेन्द्रि
यरूपायै वाण्यै नमः ६ वं पञ्चज्ञानेन्द्रियरूपायै सावित्र्यै नमः ६ शं पञ्चप्राणरूपायै सरस्व

श्री
मा
१८ स्यै नमः ६ वं गगनत्रयचक्रपायै गगनवेश्यै नमः ६ सं स्रं तेजः करालाचक्रष्टयचक्रपायै वायुस्तोयैन
78 मः ६ हं ग्रवस्थात्रयचक्रपायै शारदायै नमः ६ लं समधपञ्चक्रपायै मारत्यै नमः ॐ ऐं ह्रीं श्री
हस्रौं स्हौं हंः देवत्रयचक्रपायै विद्यात्मिकायै नमः इत्येकपंचाशत् पाठी मातृका
स्थानेषु विन्यस्य नमः ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हस्रौं स्हौं अकारादि हकारान्तां मातृकां सर्वार्थ
सकलमयं चाधिदेवतायै श्रीपरावाग्देव्यै नमः स्हौं हस्रौं श्रीं ह्रीं ऐं ॐ इति सर्वांगि
व्यापकं कुर्यात् ॥ त्रिमये चन्न्यासः ॥ व्याप्यभुवनन्यासः ॥ तत्र पादयोः ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हस्रौं
स्हौं अं आं इं अतललोकनिलयशतकोटिगुह्यायोगिनीमूलदेवतायुगनाधारेश
व्यवाहेश्यै नमः गुल्फयोः ६ ईं उं ऊं वितललोकनिलयशतकोटिगुह्यतरानन्तयो
गिनीमूलदेवतायुगनाधारेशक्रौंवाहेश्यै नमः जंघयोः ६ ऋं ॠं लं सुतललोकनिल
यशतकोटिनिगुह्याचिन्त्ययोगिनीमूलदेवतायुगनाधारेशक्रौंवाहेश्यै नमः जान्वोः
६ लृं एं ऐं महातललोकनिलयशतकोटिमहागुह्यस्वतन्त्रयोगिनीमूलदेवतायुग
धारेशक्रौंवाहेश्यै नमः ऊर्वोः ६ ॐ औं तलातललोकनिलयशतकोटिपरमगुह्यैका १८

योगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यंबादेव्यैनमः त्रिकोणे: ६ अं अः रमानललोक निल
यशानकोटिरहस्यस्थान योगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यंबादेव्यैनमः मूलाधारे ६ क
लिंगं चं ३ प्राताललोक निलयशानकोटिरहस्यतरक्रिया योगिनीमूलदेवतायुताधा
रशक्त्यंबादेव्यैनमः स्वाधिष्ठाने ६ ब ६ भूलोक निलयशानकोद्युतिरहस्यजागिनी(
योगिनीमूलदेवतायुताधारशक्त्यंबादेव्यैनमः मणिपूरके ६ ६ भुवोलोकनिल
यशानकोटिमहारहस्यराकिनी योगिनीमूल अनाहते ६ तं ६ स्वर्लोकनिलयशा
नकोटिपरमरहस्यलाकिनी योगिनीमूल विशुद्धे ६ प ६ महोलोकनिलयशान
कोटिगुप्तकाकिनी योगिनीमूल आज्ञायां ६ यं लं जनोलोकनिलयशानकोटिगुप्त
शाकिनी योगिनीमूल ब्रह्मरंध्रे ६ शं षं सं तपोलोकनिलयशानकोद्युतिगुप्तहा
किनी योगिनीमूल नेत्रेव ६ लं हं सत्यलोनिलयशानकोटिमहागुप्तयाकिनी योगि
नीमूलदेवतायुताधारशक्त्यंबादेव्यैनमः इति विन्यस्य ६ समस्तलमानस्काच्छ्रायुसक
लभुवनाधिपायै श्रीपराबामदेव्यैनमः सहैं: हसौं: श्रीं ह्रीं ऐं ॐ इति व्यापकं कुर्यात् ॥

श्री॰ सौ॰ ७८ 79

इति भुवनन्यासः अथ मूर्तिन्यासः॥ तत्र शिरसि ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौः स्हौः अं केशवायातरणाक्ष्यै
नमः भाले ६ आं नारायणाय पराक्ष्यै नमः दक्षिणाक्षि ६ इं माधवाय हृदायै नमः वामा
क्षि ६ ईं गोविन्दाय शाकायै नमः दक्षपार्श्वे ६ उं विष्णवे उग्रायै वामपार्श्वे ६ ऊं मधुसूदना
य ऊर्ध्वनयनायै दक्षकट्यां ६ ऋं त्रिविक्रमाय ज्वालायै वामकट्यां ६ ॠं वामनाय चपलायै
दक्षोरौ ६ लृं श्रीधराय लम्बायै वामोरौ ६ लॄं हृषीकेशाय लम्बस्तन्यै दक्षजानुनि ६ एं पद्म
नाभायैकनायिकायै नमः -- -- दक्षपादे ६ ऐं प्रद्युम्नाय जनप्रभायै नमः वा
मपादे ६ अः अनिरुद्धायास्थिमालाधरायै नमः दक्षपादाग्राङ्गुलपर्यन्ते ६ कं भम
यकराय भद्रायै वामपादाग्राङ्गुलपर्यन्ते ६ खं बेणावीयाय विगवलायै दक्षपार्श्वे ६ गं फ
रुद्राय गारिमफलप्रदायै वामपार्श्वे ६ घं पशुपतये घोरपापहायै दक्षतामूले ६ ङं ने
त्रग्राय पत्निनामायै वाममांसमूले ६ चं धर्महादेवाय चंद्रार्धधारिण्यै कंठे ६ छं शंभीमाय छ
लोमभवायै वदने ६ जं यं ईशानाय जगत्स्थानायै दक्षकर्णे ६ झं तत्पुरुषाय फं ह्रस्वायै वामे ६ ञं
अघोराय ज्ञानदायै भाले ६ टं सद्योजाताय वंकदकधारायै शिरसि ६ ठं वामदेवाय घं ठ॰ ७८

हृतिन्यासमयै मूलाधारे दक्षे ब्रह्माणमंघ्रिपविंक्ते ऐं स्वाधिष्ठाने दक्षे प्रजापतये रंजितो मणि
पूरके दक्षे वैधसे लवाय अनाहते दक्षे परमेष्ठिने वाजिते विशुद्धे दक्षे पितामह
ययणासिध्दये आज्ञायां दक्षे विधात्रे प्रजाधाराल्लबोधये अर्धे दक्षे विरिंचये स
र्वनायिकाये रोधिन्यां दक्षे हंसवाहनाय सितासनाय नादे दक्षे लंचतुराननाय ललिताये
नादान्ते दक्षे हिरण्यगर्भाय ब्रह्मायैनमः इति विन्यसेत् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हसौः स्हौः सकल
मातृकामन्त्रार्थसकलतत्त्वमयात्मिकाये श्रीपराबादेव्यैनमः स्हौः हसौः श्रीं ह्रीं
ऐं ॐ इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति मूर्तिन्यासः ॥ तत्र मूलाधारे ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हसौः स्हौः
श्रीं ओं इं एकलक्षकोटिभेदप्रमाणावाधिकादशात्मिकाधिपतिलमंत्राधिदेवताये सकल
फलप्रदाये एककूटेश्वर्ये बादेव्यैनमः स्वाधिष्ठाने दक्षे इउऊ द्विलक्षकोटिभेदहस्ता
यस्यदशात्मिकाधिपतिलमंत्राधिदेवताये सकलफलप्रदाये द्विकूटेश्वर्य बादेव्यैन
मः मणिपूरके दक्षे ऋॠ ऌं त्रिलक्षकोटिभेद वह्न्यादिदशात्मिकाधिपति त्रि
कूटेश्वर्यबा अनाहते दक्षे लृं एं ऐं चतुर्लक्षकोटिभेदवेदादिचतुर्दशात्मिका

श्री॰
मा॰
८
८१

लिचतुःकूटेश्व विन्दुदेवोऽ ओं ग्रां ग्रः पंचलक्षकोटिभेदस्सर्वादिपंचाक्षरात्मिका
विल पंचकूटेश्व आज्ञायां ऽ कं खं गं षट् लक्षकोटिभेदस्संकेतादिषडक्षरात्मिवि
ल षट्कूटेश्वर्यंवा ब्रह्मरंध्रे ऽ चं छं जं च सप्त लक्षकोटिभेद --- ण यन्त्यादि सप्ताक्षरा
त्मिकाविल सप्तकूटेश्वर्यंवा ऊर्ध्वंदेवो ऽ झं ञं अष्ट लक्षकोटिभेदस्त्वष्टकाद्यष्टा
क्षरात्मिकाविल अष्टकूटेश्वर्यं बोधिन्यां ऽ जं टं ठं नव लक्षकोटिभेदस्त्वघेशादिन
वाक्षरात्मिकाविल नवकूटेश्व नादे ऽ डं ढं णं दश लक्षकोटिभेद विसादिद
शाक्षरात्मिकाविल दशकूटेश्व नादान्ते ऽ तं थं दं एकादश लक्षकोटिभेदस्सृ
द्येकादशाक्षरात्मिकाविल एकादशकूटेश्व शक्तौ ऽ धं नं पं द्वादश लक्षकोटि
भेदस्त्वामाद्यादि द्वादशाक्षरात्मिकाविल द्वादशकूटेश्व व्यापिकायां ऽ फं बं भं
त्रयोदश लक्षकोटिभेद लक्ष्म्यादि त्रयोदशाक्षरात्मिकाविल त्रयोदशकूटेश्व
समनास्थाने ऽ मं यं रं चतुर्दश लक्षकोटिभेदस्सोमादि चतुर्दशाक्षरात्मिकाविल ८
चतुर्दशकूटेश्व उन्मन्यां ऽ लं वं शं पंचदश लक्षकोटिभेदस्तु ग्रीदि पंचदशाक्षरा

त्मिकाखिल पंचवटशाक्तेश्वर ध्रुवमंडले ६ षं सं हं लं हंसः षोडशदलकाशिभेदत्रिपु
रान्तिषोडशात्तराग्निकाखिलमंत्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै बीजशाक्तेश्व
र्यंबाटेभ्यो नमः नेत्रे ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्सौं सहौं सकलमातृकामंत्राय सकलमंत्राधि
देवतायै श्रीपराबाटेभ्यो नमः सहौं ह्स्सौं श्रीं ह्रीं ऐं ॐ इति व्यापकं कुर्यात् ॥ इति मे
मंत्रन्यासः ॥ अथ देवतान्यासः ॥ दक्षपादे ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्सौं सहौं अं आं सहस्रको
टिक्रमिकुलसेवितायै निःस्पन्दबाटेभ्यो नमः वामपादे ६ इं ईं सहस्रकोटियोगिकुल
सेवितायै प्रतिष्ठाबाटेभ्यो नमः दक्षगुल्फे ६ उं ऊं सहस्रकोटिजयसिद्धिकुलसेवितायै
विद्याबाटेभ्यो नमः वामगुल्फे ६ ऋं ॠं सहस्रकोटिशान्तकुलसेवितायै शान्तिबाटे
भ्यो नमः दक्षजंघायां ६ लृं लॄं सहस्रकोटिमतिकुलसेवितायै शान्त्यतीताबाटेभ्यो
नमः वामजंघायां ६ एं ऐं सहस्रकोटिदेवकुलसेवितायै हृल्लेखाबाटेभ्यो नमः द
क्षजानुनि ६ ओं औं सहस्रकोटिगगनकुलसेवितायै गगनाबाटेभ्यो नमः वामजानु
नि ६ अं अः सहस्रकोटिविद्याधरकुलसेवितायै रक्ताबाटेभ्यो नमः दक्षोरौ ६ कं खं

श्री· सा· ८१

८१

हस्रकोटिसिद्धकुलसेविनायैमहा— घोणाबाहेव्यैनमः वामोरो ६ गोचेसहस्रकोटिसा
ध्यकुलसेविनायैकपालिकाबाहेव्यैनमः दक्षोहमस्ते ६ ङं सहस्रकोटेः ज्यरः कुलसेवि
नायैजयाबाहेव्यैनमः वामे ६ ङंसहस्रकोटिगांधर्वकुलसेविनायैविजयाबाहे
व्यैनमः दक्षपार्श्वे ६ कं ङंसहस्रकोटियक्षकुलसेविनायैअजिताबाहेव्यैनमः वा
मे ६ टं ठंसहस्रकोटिगरुडकुलसेविनायैअपराजिताबाहेव्यैनमः दक्षस्तने ६ ङं
सहस्रकोटिकिन्नरकुलसेविनायैवामांबाहेव्यैनमः वामे ६ णं तंसहस्रकोटिपन्न
गकुलसेविनायैज्येष्ठांबाहेव्यैनमः दक्षरोमे ले ६ थं दंसहस्रकोटिपितृकुलसे
विनायैरौद्रींबाहेव्यैनमः वामे ६ धं नंसहस्रकोटिगोपेश्वरकुलसेविनायैमायांबा
हेव्यैनमः दक्षभुजे ६ पं फंसहस्रकोटिभैरवकुलसेविनायैकुण्डलिन्यैबाहेव्यैनमः वा
मे ६ बं भंसहस्रकोटिवटुककुलसेविनायैकाल्यैबाहेव्यैनमः दक्षांसे ६ मं यंसहस्रको
टिक्षेत्रेशकुलसेविनायैकालरात्र्यैबाहेव्यैनमः वामे ६ रं लंसहस्रकोटिप्रमथकुलसे ८१
विनायैभगवत्यैबाहेव्यैनमः दक्षकर्णे ६ वं शंसहस्रकोटिसिद्धकुलसेविनायैसर्वे

श्वर्यैवाहेश्चैनमः वामदक्षंसंसहस्रकोटिविसकुलसेविनायैसर्ववत्तांवाहेश्चैन
मः भालेदहंलंसहस्रकोटिहरकुलसेविनायैसर्ववकर्त्र्यैवाहेश्चैनमः ब्रह्मसंधे
दक्षंसहस्रकोटिचराचरकुलसेविनायैकुलशङ्करीवाहेश्चैनमः ननः ऊँऐंह्रींश्रीं
हस्रौंः सहौः सकलमानकमस्त्वार्यसमसत्वैवताधिपायैश्रीपरावाहेश्चैनमः स
हौः हसौः श्रींह्रींऐंऊँ रतिव्यापकेकुर्यात् ॥ इतिदेवतान्यासः ॥ अथ मातृकान्यासः ।
ननमस्तलाधारेऊँऐंह्रींश्रींहस्रौंः सहौः कंक्षंअनंतकोटिभचरीकुलसेविनायैश्रीं
तांभगलेवाहेश्चैनमः श्रींतांब्राह्मणंवाहेश्चै अनंतकोटिभूतकुलसहिताय
श्रींतंभगलनाथायश्रीतंक्रमितांगभैरवायनमः स्वाधिष्ठानेदचंक्षंअनंतको-
टिविचरीकुलसेविनायैरैंलांचर्चिकांवाहेश्चैईंलांमाहेश्वर्यैवाहेश्चै अनंत
कोटिवेतालकुलसहितायईंलांचर्चिकनाथायईंलांरुरुभैरवायनमः मणिपूर
केडटक्षंअनंतकोटिपातालचरीकुलसहितायैऊंहांयोगेश्वर्यैवाहेश्चै ऊंहांकौमा
र्यैवाहेश्चैअनंतकोटिपिशाचकुलसहितायऊंहंयोगेश्वरनाथायऊंहंचंडभैरवाय

श्री·
सो·
८२
82

नमः हृदि दले ५ अनंतकोटिखेचरीकुलसहितायै अं सां हरिसिद्धांबादेव्यै अं सां वैस
वंबादेव्यै अनंतकोटिभूचरकुलसहिताय अं सं हरसिद्धनाथाय अं सं क्रोधभैरवा
य नमः विशुद्धौ दले १६ अनंतकोटिसहचरीकुलसहितायै लं क्षां भद्रिन्यंबादेव्यै
लं क्षां वाराह्यंबादेव्यै अनंतकोटिब्रह्मचारकुलसहिताय लं क्षं भद्रनाथाय लं
क्षं उन्मत्तभैरवाय नमः आज्ञायां दले २ अनंतकोटिगिरिचरीकुलसहितायै ऐं शां
किलिकिलांबादेव्यै ऐं शां इंद्राण्यंबादेव्यै अनंतकोटिचेटककुलसहिताय ऐं शं
किलिकिलनाथाय ऐं शं कपालीभैरवाय नमः भाले दले ३ अनंतकोटिवनचरीकु
लसहितायै ऊं वं कालरात्र्यंबादेव्यै ऊं वं चामुंडांबादेव्यै अनंतकोटिप्रेतकुलस
हिताय ऊं वं कालरात्रिनाथाय ऊं वं भीषणभैरवाय नमः ब्रह्मरंध्रे दले ३ अन
न्तकोटिजलचरीकुलसहितायै अं लां भीषणांबादेव्यै अं लां महालक्ष्म्यंबादेव्यै
अनंतकोटिकूष्माण्डकुलसहिताय अं लं भीषणनाथाय अं लं संहारभैरवाय नमः ८२
नमः अं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सौः स्हौः समस्तमातृकामण्डलाय समस्तमातृभैरवाधिदेवताये

श्रीपरांबादेव्यैनमः स्हौंः ह्स्हौंः श्रींह्रींऐंॐ इतिव्यापकंकुर्यात् इतिमहाषोढान्यासः

ततः एवंन्यासंकृत्वा षडंगन्यासंविधाय योनिलिंगाधिन्नकपालज्ञानात्रिशूलउल्लक

वनमालानसंस्कृता महामुद्रादिदशमुद्राबद्धा देवंध्यायेत् यथा अमृतार्णवम

ध्ये घनसारं द्वीपे मनोरमे कल्पवृक्षवनांतस्थे नवमाणिक्यमंडपे नवरत्नमये श्री॰

मत्सिंहासनगतांबुजे त्रिकोणांतः समीचीनचंद्रसूर्यशतप्रभे अर्धेबिंदुकासमायु

क्ते प्रविभक्तिविभाषणे केयूरकंदर्पलावण्यमहाषोडशभावाधिकं मेदस्मितमुखांभो

जे त्रिनेत्रे चंद्रशेखरे दिव्यांबरस्रगालेपे दिव्याभरणभूषिते पानपात्रं च बिभ्रतं

त्रिशूलं लउस्तकं करैः विद्यासेसरि बिभ्राणि सदानंदमुखेक्षणे महायोगादिनाशव

द्वना गणसेविते एवंविचिंत्यांबुजे ध्यायेदर्धनारीश्वरंशिवं पुंरूपे वा स्मरेद्देवि स्त्री

रूपे वापि चिंतयेत् अथवा निःकलं ध्यायेत्सच्चिदानंदलक्षणं सर्वतेजोमयं ध्या

येत्सचराचरविग्रहं इति सामान्येन ध्यात्वा शिरसि श्रीगुरुं ध्यायेत् यथा सहस्रदल

तपेपंकजे सकलशीतरश्मिप्रभं वराभयकरांबुजे विमलगंधउष्पांबरं प्रसन्नवदने

श्री॰
से॰
८३
83

तां सकलदेवताधिपूजितां स्मरेच्छिरसि संततमिदमभिधानं सर्वं गुरुं इति श्रीगुरून् ध्या-
त्वा तद्विद्यया तन्न्यासं कोशे शिरसि विन्यसेत् प्रणाम्य तत्सन्मानमान्यान् ध्यायेत ॥ श्री-
य महाघोरास्त्रन्यासः सकलं श्रीकुलार्णवे ॥ एवं न्यासे कृते देवि सामान्यः शिवो भवेन्
मैत्रीं न चान्तरे देहो निग्रहानुग्रहक्षमः महाघोरास्त्रहृदयं न्यासं यः करोति दिने दिने
देवाः सर्वे नमस्यन्ति तं नमामि न संशयः महाघोरास्त्रहृदयं न्यासं यत्र मैत्रीं न्यसेन्नरः
दिव्यां सिद्धिं समाप्नोति समन्ताद्दशयोजने कृत्वा न्यासमिमं देवि यत्र गच्छति मानवः
तत्र श्रीविजयो लाभः समान्यः पुरुषः प्रिये महाघोरास्त्रहृन्न्यासः नरीनां योभि-
वर्तिने समासमन्यन्तमामाश्रितो ति यस्त्रिज्ञानाशिवः स्वयं वज्रपञ्जरनामानमेनं न्यासं
करोति यः दिव्यान्तरिक्षभूशैलजलारण्यनिवासिनः यदानुभूतवेताला देव
रक्षोग्रहादयः भयग्रस्तेन मनसा तेले धावन्ति प्रिये महाघोरास्त्रहृदयं न्यासं सर्वं हि विश्व-
शिवादयः देवाः सर्वे प्रकुर्वन्ति ज्ञानं यस्य मनीषिणः बहुना किं न किं देवि तत्शिष्या-
यं प्रकाशयेत गुरुपादान्ते निहितं रहस्यं न्यासं समाचरेत् अग्न्यस्त्रान्नरजरः सा ता देव। ८३

१८

ताभावविस्थिह्निः लोकेनाखिलमंसेरहः सत्यं सत्येन संशयः ॥ ऊर्ध्वाम्नायप्रवेशस्य परामा
मार्थचिंतने महौघोदापरिज्ञानेनाल्पस्य तपसः फलं ॥ इत्थं महौघोऽभ्यासं विधाय
चरणविमुक्तस्त्रिन तद्विषयकन्यासं कुर्वीत ॥ तत्रादौ विश्रान्तिचरणन्यासः ॥ तत्र शि
रसि ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हसः शिवः हसौः सोहं तुर्यविद्यास्वच्छाचार्यसच्चिदानन्दज्योतिरहं ॐ ऐं
ह्रीं श्रीं हसः शिवः हसौः सोहं तुर्यविद्यास्वच्छाचार्यसच्चिदानन्दज्योतिरहमेव ॐ ऐं ह्रीं श्रीं
हसः शिवः हसौः सोहं तुर्यविद्यास्वच्छाचार्यसच्चिदानन्दज्योतिरहमेवास्मि इति चरणत्रयेण सं
घट्टमुद्रयाविन्यस्य तारणेविश्रम्य शंभुचरणन्यासं कुर्वीत तत्र शिरसि ऐं ह्रीं श्रीं ॐ सो
हमस्मि अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि सोहं स्वरूपप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशपरि
पूर्णानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि इति संघट्टमुद्रयाविन्यस्य स्वात्मानं सकलप्रपं
चात्तीर्णसंविदेकरसभावे सच्चिदानन्दमयं विचिन्त्य ॥ पंचाम्बान्यासं कुर्वीत ॥ तत्र शिरसि
ॐ ऐं क्लीं श्रीं अनाहिलनाथव्योमातीताम्बा श्रीपादुकां पूजयामि ६ अनाहिलनाथव्योमस्व
यंबा श्रीपादुकां पू ६ अनामयनाथव्योमगाम्बा श्री ६ अनन्तनाथव्योमचारिण्यम्बा

श्री
सौ॰र॰
८४
84

श्री ॐ विरामानंदनाथयोगमन्थोबाश्री ॥ इति पंचौघान्यासः ॥ अथ नवाकाशानाथ
न्यासः ॥ तत्र शिरसि ॐ हं तत्त्वनाकाशानंदनाथश्री ॐ सं समनाकाशानंदनाथश्री ॐ हंः
व्यापकाकाशानंदनाथश्री ॐ मं शक्त्याकाशानंदनाथश्री ॐ लं ध्वन्याकाशानंदना
थश्री ॐ वं ध्वनिमात्राकाशानंदनाथश्री ॐ रं अनाहताकाशानंदनाथश्री ॐ यं इन्दुवा
काकाशानंदनाथश्री ॐ कं चित्याकाशानंदनाथश्री ॥ इति नवाकाशानाथन्यासः ॥
अथात्मानंदादिनवनाथश्री ॐ लीलानंदनाथश्री ॐ संभ्रमानंदनाथश्री ॐ चिदानं
दनाथश्री ॐ समस्तविश्वानंदनाथश्री ॐ अत्रोर्ध्वाम्नाये पंचौघादिव्यौघः नवाका
शानाथाः सिद्धौघः आत्मानंदनाथादयो मानवौघः ॥ इति गुरुपंक्तिन्यासः अथ
स्वपारंपर्यन्यासः ॥ तत्र ॐ ह्रीं श्रीं यज्ञेश्वरानंदनाथसौः संविदानंदनाथश्री ॐ ह्रीं
श्रीं यज्ञेश्वरानंदनाथसौः संविदानंदनाथश्री ॐ ह्रीं श्रीं चिदानंदनाथसौः संविदानं
दनाथश्री ॐ ह्रीं श्रीं ब्रह्मानंदनाथसौः संविदानंदनाथश्री ॐ ह्रीं श्रीं ब्रह्मानंदनाथ
सौः संविदानंदनाथश्री ॐ ह्रीं श्रीं शर्मानंदनाथसौः संविदानंदनाथश्रीपादुकां पूज ८४

यामिनमः ततः स्वगुरुपादुकां मागवल्मे सेदिति ॥ स्वपारे पर्यन्यासः ॥ ततो मूलनाथा
रे स्वगुरुहृन्मन्त्रनामविन्यस्य षोडशमूलविद्यान्यासं कुर्यात् ततः शिरसि ॐ स्व
च्छप्रकाशापरोपलिपरापरमहाभिरूविद्याकुलयोगिनीह्रींकुलयोगिनीमूल
विद्याश्री ॐ हसौः स्वात्मानेबोधयपरमहोः मतादपराबावि मूलविद्याश्री ॐ ऐंक्लीं
क्लिंचेकेदिनिमहामदद्रवे लेलयक्रों ह्रीं मोहयमोहय क्लीं नमः स्वाहा ग्रतिरहु
स्ययोगिनीमूलविद्याश्री ॐ हसः स्वकानेदलोधपरमात्मनेस्वाहा मसहक्लौं गोभ
वीमूलविद्याश्री ॐ ह्रींनित्यस्फुरंतीवेतन्यानंदमयिमहाबिंदुव्यापकमात्र(
स्वरूपिणि ऐं ह्रीं श्रीं ईवितोखामूलविद्याश्री ॐ ऐं ह्रीं श्रीं स्वच्छप्रकाशात्मिके ह्रीं
कुलमाहमातिनिऐं कुलगर्भमानके ह्रीं ऐं मम मयाविमलेश्रीं मम यविमलामू
लविद्याश्री ॐ हसः नित्यप्रकाशात्मिकेकुलकुंजलिनि आज्ञासिद्धिमहामेपव
मात्मानेबोधयबोधय ग्लौं भगवति ह्रीं हुं परबोधितीमूलविद्याश्री ॐ माते
कुलकुलपंचाशरीमूलविद्याश्री ॐ लोपामुद्रात्मपंचदशाक्षरीमहाच्चार्यवेतन्यवि

श्री·
सौ· २·
८५
85

पूर्णमूलविद्याश्री ॐ ऐंग्लुंहस्लूं तस्मा निराकारा निर्विकल्पा परब्रह्मस्वरूपिणि क्लीं
परात्परशक्तिः सौः पराभवानंदनाथ यान्तु नमः कौलिनी मूलविद्याश्री ॐ ह्रूं सः
सोहं स्वच्छानंदपरमहंस परमात्मने स्वाहा हागुरु तम विमर्शिनी मूलविद्याश्री
ॐ अनामाख्या व्योमातीतनाथ परापर व्योमातीत व्योमस्वरूपा अनामाख्या मूल
विद्याश्री ॐ ऐं ईं ऊं संकेतमयामूलविद्याश्री ॐ ह्रीं भगवति विश्ववाग्वादिनि क्लीं
महाह्रीं महाह्रूं महामातंगिनि ऐं क्लीं देवतं स्त्रीं अनुत्तरवाग्वादिनी मूलविद्या
श्री ॐ ह्सौं स्क्लीं ह्सौः अनुत्तरशोकरी मूलविद्याश्री ॐ नर्य विद्यामन्त्रार्थम
दीनंदमये महाचक्रे देवदेव परब्रह्मस्वरूपिणि परामृतशक्तिः सर्वमंत्रीश्वरी सर्व
पीठेश्वरी सर्ववीरेश्वरी सर्वयोगीश्वरी सर्ववागीश्वरी सर्वसिद्धेश्वरी सकल
जगदुत्पत्तिमातृकाख्य चक्रा सदेवता समुद्रा सर्वसिद्धिः सायुधा सपरिवारा साले
कारा सर्वोपचारैः संपूजिता अस्तु श्रीमहात्रिपुरसुंदरी मूलविद्याश्रीपादुकां पूजया
मि इति चरणाभिषेकजपविधानामेव तन्मध्यापि सेवनमेतत् सेवहृद्महाग्मसि ८५

वक्षाज्ञात्मकहस्तिणावामकरयोः एषप्रकृष्टःसहितोगुरुस्तिचवक्षःपाग्रयोगानुपाद
गपरधोस्तांविशिरसिनिहिताभवति ॥ अथषडाधारविद्यान्यासः तत्रमूलाधारे
ॐ ह्रं सः स्वात्मनेस्वस्तिमन्त्रे स्वाहामूलाधारविद्याम्बा स्वाधिष्ठाने ॐ सोहंपरमहंसविभूते
स्वाहा स्वाधिष्ठानविद्याम्बा मणिपूरके ॐ हंसः सोहंस्वच्छात्मनेस्वपरमहंसपरमात्म
नेस्वाहामणिपूरकविद्याम्बा अनाहते ॐ हंसः स्वात्मात्मनेबोधयबोधयपरमात्मानन्द
नाथअनाहतविद्याम्बा विशुद्धे ॐ सोहंपरमात्मात्मनेबोधयबोधयस्वात्मानन्दनाथ
विशुद्धविद्याम्बा आज्ञायां ॐ हंसः सोहंस्वच्छात्मनेस्वनाथचित्त्वकाशमजेहंसवस्वाहा
आज्ञाविद्याविद्याम्बीपादुकांपूजयामिनमः इतिषडाधारमन्त्रानेगुरुणोनामिका
भ्यांतत्रचक्रभावनयातन् ‥ वाद्येमदेशेविन्यस्य पुनः संचक्रमनुयाशंभुचरण
मात्रेविन्यस्य ततः स्वात्मानंशिवरूपंध्यायेत् ॥ इतिचरणादिन्यासः ॥ ॥ श्री
विद्यानन्दनाथेनशिवयोःप्रियसूनुना हृतेसौभाग्यरत्नाकरेतरंगोस्यगमत्
१ अथषडङ्गन्यासशांभवदीतामुक्तेनतत्रोक्तन्यासान्कुर्यात् यथा ॐ ह्रंहस्फें

श्री
सौ॰ र॰
८५
८६

ह्सौः ह्स हतमलवरयूं ह्स हतमलवरयूं श्रमकानेहंनाथ ह्सौः ह्सफ्रें श्रीं ह्रीं
ऐं ऊँ श्रीपादुकां पूजयामीति श्रीमहानंदोक्तक्रमगुरुपादुकां शिरसि संपूज्य हृन्मुद्रया
विन्यस्य ध्यानानंतरं पाद्यादिभिः संपूज्य इति गणेशं ऐं ह्रीं श्रीं ह्सफ्रें ह्सौः ग्लौं ह्सौः
ह्सफ्रें श्रीं ह्रीं ऐं हेरंबाय नमः वामांसे ऐं ह्रीं श्रीं ह्सफ्रें ह्सौः डुंडुगणपतये नमः ह
सौः ऐं वटुकाय ऐं वटुकभैरवाय नमः वामोरौ ऐं क्षं क्षेत्रपालाय नमः हृदये ऐं ह्रीं हूं
हं हं ज्वालामालिनि सर्वभैरवाज्ञया भोमा हूं हूं हारलके स्वाहा ऐं क्षेत्रपालाय नमः
मूले ऐं ऐं परमात्मने नमः इति विन्यस्य पूजयित्वा ऐं ऊँ नमो भगवति नील
वज्राश्मने मम शरीरं रक्षरक्ष हुं फट् स्वाहा ऐं आत्मासनाय नमः इति स्वास
नं संपूज्य दक्षवामहस्तौ शिवशक्त्यात्मकौ ध्यात्वा सहस्रारः फः अस्त्राय फट्
इति मंत्रेण तालत्रयं दत्वा दिग्बंधनं अग्निप्राकारत्रयं च कृत्वा कनिष्ठयोः ऐं गं
गगनरत्नाय गं ऐं नमः अनामिकयोः स्हूं स्वर्णरत्नाय स्हूं ऐं नमः मध्यमयोः
म्लं मर्त्यरत्नाय म्लं ऐं नमः तर्जन्योः ऐं पलं पातालरत्नाय पलं ऐं नमः अंगुष्ठयोः ८५

परत्वं नागरत्नायरत्वे पनमः । करतलकरपृष्ठयोः । पगलं मत्वं मत्वं पतरत्नं पंचर
त्नायपनमः ॥ इति पंचरत्नान्यासः ॥ ततः पसहह्सौं ऐं कैं इति परमेश्वरपरमेश्वरी
विद्याभ्यां करयोर्व्यापकं कृत्वा मूर्धादिपादांतं सर्वांगे व्यापकं कुर्यात ततः पस
हस्रां फां पहृदयायनमः । सहह्रीं फीं पशिरसे स्वाहा । पसहहूं फूं पशिखायै
वषट् पसहस्रैं फैं पकवचायहुं । पसहस्रौं फौं पनेत्रत्रयायवौषट् । पसहह्ः
फः पअस्त्रायफट् इति करनिष्ठादितलांतं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषु च न्यसेत
अथ वक्त्रन्यासः ॥ तत्र चक्षुरधः पसहह्रां फां पपश्चिमवक्त्रायनमः । शिरसि पसह
सौं फौं ऊर्ध्ववक्त्रायनमः । ब्रह्मरंध्रे पसहह्ः फः पपरवक्त्रायनमः । ॥ इति वक्त्रन्या
सः ॥ अथ बीजपीठन्यासः ॥ तत्र च लीमूले पसजं नमः । ब्रह्मरंध्रे पहूं पनमः ।
भाले पररवेटकसस्वरस्रं पनमः । दक्षनेत्रे पसहह्रां रूं पनमः । वामे पररह्स्रैं औं पन
मः । दक्षभुवि पसहहफ्रुं पनमः । वामभुवि पसहहूं पनमः । मध्ये पस्त्रूं पनमः । जिह्वा
यां पसह्रीं पनमः । तालुनि पतरत्नं पनमः । दक्षकर्णे पफट् पनमः । वामे पसहह् प

श्री:
८१
87

नमः चोरकूपे प लमप कूं प नमः गलाग्रे प मह्वं प नमः कंठगते प नयें प नमः दक्ष
स्तनोपरि प जंयं ‥ ओं प नमः वामे प नयं प नमः दक्षस्तनमंडले प हूसों प नमः वा
मे प जूं प नमः दक्षकक्षे प मक्लीं प नमः वामे प पें प नमः नाभौ प हूसौः प नमः दक्ष
पार्श्वे प फ्रः प नमः वामे प फ्रें नमः लिंगाग्रे प मह्रीं प नमः लिंगमूले प फ्रौः प न
मः मेढ्रेशि प हसौं प नमः दक्षांसे प फ्रें प नमः वामे प मस्तमलवयचूं प नमः ब्रू
ह्मस्तत्रे प हूं प नमः ॐटिह लिंगे प मह्रूं प नमः वामे प ह्रक्षनयें प नमः पायुमध्ये
प ह्रौं प नमः दक्षगानुचक्रे प ह्रौं प नमः वामे प तरें प नमः दक्षगुल्फे प ब्रें प नमः
वामे प ग्रें प नमः दक्षगुल्फाधः प हूं पदे प नमः वामे प ख्रें प नमः दक्षपमहो
प नफ्ष्वं शं प नमः वामे प नजतह्रौं प नमः दक्षपादतले प हस्से प नमः वामे प ह
स्फ्रें प नमः पृष्ठवंशे प लमह्रूं प नमः दक्षपार्श्वे प मह्रस्त्रे प नमः वामे प ल
वयहूं प नमः दक्षांसे प हमफ्रें प नमः वामे प लफ्रस्तं प नमः दक्षचिबुके प ग्रै
में प नमः वामे प लमयचूं प नमः दक्षनेत्रे प हस्फं ह्रौं प नमः वामे प लरयें प नमः ना ८१

साग्रे प ह्सूं प नमः दक्षतर्जन्यंगुष्ठसंधौ प स्फ्रें प नमः वामे प हसकल ह्रीं प नमः द
क्षनासिकायां प ह्रीं प नमः वामे प सहकल ह्रीं प नमः इति विन्यस्य मूर्धादिपादान्तं
पादादिमूर्धान्तं व्यापकत्वेन पंचप्रणवपुटितैरकारादिक्षकारान्तैर्मातृकाक्षरैः सह
स्हक्ष्म्लसेन ॥ इति बीजषोढान्यासः अथ मालिन्यादिषोढान्यासः तत्र प्रथमो मा
लिन्यान्यासः शिखायां प नं नादिन्यै प नमः पश्चिमास्ये प ऋं निवृत्त्यै प नमः उ
त्तरास्ये प ॠं प्रतिष्ठायै प नमः दक्षिणास्ये प ऌं विद्यायै प नमः पूर्वास्ये प ॡं शा
न्त्यै प नमः ऊर्ध्वास्ये प थं ग्रसिन्यै प नमः नेत्रयोः प धं प्रियदर्शिन्यै प नमः नासायां
प ईं गुह्यशक्त्यै प नमः ऊर्ध्वनेत्रे प चं चामुण्डायै प नमः वदने प वं वज्रिण्यै प नमः
दक्षोर्ध्वदन्तपंक्तौ प कं करालिन्यै प नमः वामे प खं कपालिन्यै प नमः ऊर्ध्वमूले प गं
शिवायै प नमः अधःमूले प घं घोराघोषायै प नमः दंष्ट्रायां प ङं वीरायै प नमः जि
ह्वायां प इं मायायै प नमः वाचि प अं वागीश्वर्यै प नमः कर्णयोः प णं नारायण्यै
प नमः दक्षकर्णबिले प उं मोहिन्यै प नमः वामे प ऊं प्रज्ञायै प नमः कण्ठे प बं

श्री॰
सो॰ र॰
८८
४४

शिखिवाहिन्यै ५ नमः दक्षांसे ५ सं भीषणायै ५ नमः वामसे ५ पं वायुवेगायै ५ नमः द
क्षभुजे ५ ञं भीमायै ५ नमः वामसे ५ कं विनायकायै ५ नमः दक्षपाणौ ५ ठं दुर्गायै ५
नमः वामसे ५ तं शक्रायै ५ नमः दक्षकरांगुष्ठे ५ फं फेत्कार्यै ५ नमः वामसे ५ ज्ञं कुंडलिन्यै ५ न
मः दक्षमूलरंध्रे ५ ठं कालिकायै ५ नमः वामसे ५ ढं दक्षललने ५ क्षं क्षमागत्यै ५ नमः ।
वामसे ५ तं भस्मनेत्रायै ५ नमः दक्षस्तनोपरि ५ ग्रं ग्रामोदर्यै ५ नमः वामसे ५ हं परमशा
क्त्यै ५ नमः प्राणे ५ हं हंसावत्यै ५ नमः विन्दौ ५ अं अः ५ रं कामणज्ञायै ५ नमः नितंवद्वये
५ मं महाकाल्यै ५ नमः गुह्ये ५ शं अव्यापिन्यै नमः मूले ५ अं असत्यायै ५ नमः ऊरुद्व
ये ५ तं तारायै ५ नमः दक्षजानुनि ५ ऐं ज्ञानशक्त्यै ५ नमः वामसे ५ ऐं क्रियाशक्त्यै नमः
दक्षजंघायां ५ उं गायत्र्यै ५ नमः वामजंघायां ५ ऊं सावित्र्यै ५ नमः दक्षपादे ५ दं दह
न्यै ५ नमः वामसे ५ कं कटकायै ५ नमः ऐं ह्रीं श्रीं हसख्फ्रें हसौः ने फां ह्रूं ह्रीं मालि
नीम सर्वांगेषु स्वजयाभिनमः इति सर्वांगव्यापकं कुर्यात् ॥ इति मालिनीन्यासः ॥ अ
थ शब्दराशिन्यासः सनत्कुमारसंज्ञीकिं नपादिन्यासमेवं तत्त्वप्रातः नानीयवीजमनपहायपं ८८

२२

चप्रणवसंपुटः कार्यः तत्रादौ ऐं ह्रीं श्रीं हसफ्रें हसौः अं श्रीकंठेशाय परा ईश्वराय हसौः हसफ्रें
श्रीं ह्रीं ऐं नमः इत्यादि ॥ इति षडंगन्यासः ॥ अथ त्रिविद्यान्यासः ॥ नाभौ ऐं श्रीं हसफ्रें
हसौः ऐं ह्रीं अघोरे ह्रीं सः हसौः हसफ्रें श्रीं ह्रीं ऐं नमः हृदये प परमघोरे हूं घोररू
पे हसौः घोरमुखि भीमभीषणे वम वम पिब -- -- हः फें नु हरर ह्रीं ह्रूं हसौः । प नमः
भ्रूमध्ये प मरहस्ये प नमः ॥ इति त्रिविद्यान्यासः अथाघोरिकाष्टकन्यासः ॥ तत्र शि
रसि प ऐं ह्रीं अघोरे ह्रीं सः घोराये प नमः भाले प परमघोरे हूं प परमघोराये प नमः
भ्रूमध्ये प घोररूपे हसौः घोररूपाये प नमः मुखे प घोरमुखि सः घोरमुख्ये प नमः
कंठे प भीमे सः भीमाये प नमः हृदये प भीषणे सः भीषणाये प नमः उदरे प वम
सः वमन्ये प नमः नाभौ प पिब सः पिबन्ये प नमः ॥ इत्यघोरिकाष्टकन्यासः अथ
हाटकांगन्यासः ॥ तत्र पादयोः हसौः महे शिवाये प नमः कंठे प महे महाबा
ये प नमः मुखे प महे मालिन्ये प नमः कर्णयोः प महे नेत्राये प नमः नेत्रयोः
प महे हयवेगाये प नमः भाले प महामुखे प नमः शिरसि प महे विश्वेशाये प नमः

८६ इति दाहशोणन्यासः ॥ अथ षडङ्गन्यासः ॥ नवहृदि ५ मह्रीं सर्वज्ञ ५ हृदयाय नमः ५
मह्रीं अमृतेतेजोमालिनि ५ शिरसि स्वाहा ५ मह्रूं वेदवेदिनि अनाहिबोधाय शि
खायै वषट् ५ मह्रैं वज्रिवज्रधराय स्वाहा स्वतंत्र ५ कवचाय हूं ५ मह्रौं नित्यमलुप्त
४१ शक्तये ५ नेत्रत्रयाय वौषट् ५ मह्रः अनन्तशक्तिपुरकाय पाशुपतास्त्राय हुं फट् ५ अस्त्रा
य फट् ॥ इति षडङ्गन्यासः इति निन्यादि षोढान्यासः ॥ अथ पंचरत्नमहान्यासः ॥
तत्राज्ञाचक्रे ५ गल्नूं गगनरत्न गगनपीठ गगनलोकगर्भगामिनी गगननाथगग
नोबा गगनेश्वरी चन्द्रः षष्टी लक्षकोटिकायोगिन्यंबा गल्नूं ५ श्रीपादुकां पूजया
मि नमः विशुद्धचक्रे ५ मल्नूं स्वर्गरत्न स्वर्गपीठ स्वर्गलोकगर्भगामिनी स्वर्गनाथस्व
र्गोबा स्वर्गेश्वरी त्रिंशल्लक्षकोटियोगिन्यंबा मल्नूं ५ श्रीपादुकां पूजयामि नमः अ
नाहतचक्रे ५ मल्नूं मर्त्यरत्न मर्त्यपीठ मर्त्यलोकगर्भगामिनी मर्त्यनाथ मर्त्यबा मर्त्ये
श्वरी षोडश लक्षकोटियोगिन्यंबा मल्नूं ५ श्रीपादुकां पूजयामि नमः मणिपूरकचक्रे
५ ल्नूं पातालरत्न पातालपीठ पाताललोकगर्भगामिनी पातालनाथ पातालाबापा ८६

नात्तेएव रौद्रप्रष्टलत्तकौरियोगिरचेवाह्रूं प श्रीपादुकां पूजयामि नमः तत्तैनागपत्तना गपीठनागलोकगर्भगामिनीनागनाथनागेश्वरी नागोवाचनुर्लक्ष्यकौरियोगिन्दे वान्ल्मै प श्रीउं कांपूजयामि नमः ॥ इति पंचमहारत्नन्यासः ॥ अथ षट्‌परातिविधिन्या सः तत्रांगुष्ठयोः प ऐं परायै ऐं प नमः तर्जन्योः प उं ह्रूं रक्षायै उं प नमः मध्यमयोः प ऐं ज्ञानायै ऐं प नमः अनामिकयोः प श्रीं क्रियायै श्रीं प नमः कनिष्ठिकयोः प ह्रीं इच्छायै ह्रीं प नमः करतलकरपृष्ठयोः प फ्रें मातृकायै फ्रें प नमः इति करन्यासः अथ हृद याद्दिषडंगेषु भिरेवमंत्रैः सजातिभिर्न्यसेत् ततः पश्चिमवक्त्रे प ऐं परायै ऐं प नमः उत्तरवक्त्रे प ह्रूं रक्षायै ह्रूं प नमः दक्षिणवक्त्रे प ऐं ज्ञानायै ऐं प नमः पूर्ववक्त्रे प श्रीं क्रि यायै श्रीं प नमः ऊर्ध्ववक्त्रे प ह्रीं इच्छायै ह्रीं प नमः परवक्त्रे प फ्रें मातृकायै फ्रें प न मः ॥ इति परातिविधिन्यासः ॥ अथ गुरुपारंपर्यन्यासः तत्र शिरसि प हसक्षमलव रयूं सहक्षमलवरयीं श्री अमुकानन्दनाथ प श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति संच हूं मुद्रया स्वगुरुपादुकां विन्यस्य ब्रह्मरंध्रे प अं हंसः सोहं अः शौः सोः ज्योतिष्मता

श्री·
सौ·र·
६०

९०

र्वानिर्वाणेशानन्दनाथसौः शो: श्रं: सोहं हंस: श्रा:पनिर्वाणावरणाश्रीदुकांपूज
यामिनः इतिसंचछमुद्रयैवन्यसेत् ब्रह्मरंध्रे पहसतमलवयं श्रीपरप्रावकश्री
पादुकांपूजयामिनमः इतिसंबद्धमुद्रयान्यसेत् नेत्रे व प ॐ ह्रीं कामरुद्रे यमो हेवरे
विश्वस्फुरस्फुर श्री श्री श्री प कुलकामधेनु श्रीपादुकांपूजयामिनमः नमस्तत्रैव द
तभागे प हसौं भुतलविद्यामहापीठभुतलपुष्पमहापीठभुतलमंजलमहापीठभु
तलचन्द्रपमहापीठभुतलमेचमहापीठभुतलद्वीपमहापीठ भुतलसद्मामहापीठ ८
श्रीनतिमहापीठमहाप्रकाशानन्दनाथ ह सौं प भुतलचरणश्रीपादुकांपूजयामि
नमः वामभागे प महौं रत्नविद्यामहापीठरत्नपुष्पमहापीठरत्नमंजलमहापी
ठरत्नचन्द्रमहापीठ रत्नमेचमहापीठरत्नद्वीपमहापीठरत्नसद्मामहापीठर
त्ननतिमहापीठ महाप्रकाशिनीपरांबामहौं रत्नचरणश्रीपादुकांपूजयामिन
नमः मध्ये प हसौं महौं सिद्ध विद्यामहापीठसिद्धपुष्पमहापीठसिद्धद्वीपमहापी ६०
ठ सिद्धसद्मामहापीठसिद्धनतिमहापीठमहाप्रकाशमहाप्रकाशिनीसामरस्यानन्द

नाथमिश्रपादम्ब ह्रौं ह्सौं मिश्रचरणाम्ब श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति मिश्रचरणमष्टयान्त
सेति त्रिचरणार्चनम् अथ दिव्यौघादिगुरुपादुकार्चनम् ॥ तत्र शिरसि प लें व
स्सम हाप्रेतपद्मासनाय नमः लें प व स्सम्ब श्रीपादुकां पूजयामि नमः तत्रैव प वें विसुम
हाप्रेतपद्मासनाय नमः वें प विसुम्ब श्रीपादुकां पूजयामि नमः तत्रैव प रें महाप्रेतरु
द्रपद्मासनाय नमः रें प रुद्रम्ब श्रीपादुकां तत्रैव प यें ईश्वरमहाप्रेतपद्मासनाय नमः
यें प ईश्वरम्ब श्रीपादुकां पूजयामि नमः प ह्रें सदाशिवप्रेतपद्मासनाय नमः ह्रें प स
दाशिवम्ब श्रीपा प में हिरण्यगर्भमहाप्रेतपद्मासनाय नमः में प हिरण्यगर्भम्ब श्री प ऐं पराये
ऐं प पराम्बाम्ब श्री प ह्रूं इच्छायै ह्रूं प इच्छाम्बाम्ब श्री प ऐं ज्ञानायै ऐं प ज्ञानाम्बाम्ब श्री प श्रीं क्रि
यायै श्रीं प क्रियाम्बाम्ब श्री प ह्रीं कुण्डलिन्यै ह्रीं प कुण्डलीन्याम्बाम्ब श्री प फें मातृकायै फें
प मातृकाम्बाम्ब श्रीपादुकां पूजयामि नमः ॥ इति दिव्यौघः अथ सिद्धौघः ॥ प श्रीं आ
दिनाथानन्दनाथ आदिनाथापराम्बाम्ब प श्रीपादुकां पूजयामि नमः प श्रीं अचि
न्त्यानन्दनाथ अचिन्त्यापराम्बाम्ब प श्रीपादुकां पूजयामि नमः प श्रीं अव्यक्तानन्द

श्री· नाथाख्यलाकापरांबां अं ५ श्रीपादुकां पू जयामिनमः ५ कुंकुलेश्वरानंदनाथकु
मा·र· लेश्वरीपरांबाकुं ५ श्रीपादुकांपूजयामिनमः ॥ इतिसिद्धौघः ॥ ५ प्रथमानवौघः ५ व
६१ यीनृसीषानंदनाथमिहापरांबा ५ श्रीपादुकांपू ५ विचित्तामित्रानंदनाथकुब्जि
कापरांबा श्रीपा ५ गगनानंदनाथचाटुलीलावतीपरांबा ५ श्रीपादुकांपू ५ चंद्र
९१ गर्भानंदनाथवालिभागीपरांबा ५ श्रीपा ५ मत्कानंदनाथमहिलापरांबा ५ श्री
पा ५ ललितानंदनाथशंखापरांबाकहलापरांबारत्नदेवीपरांबा ५ श्रीपा ५ श्री
रत्नानंदनाथज्ञानदेवीपरांबा ५ श्रीपा ५ व्रत्नानंदनाथनादिनीपरांबा ५ श्रीपा
५ श्रुजेषानंदनाथमहिलापरांबा ५ श्रीपा ५ प्रतिष्ठानंदनाथसहजापरांबा
५ श्रीपा ५ शिवानंदनाथमतिभायपरांबा ५ श्रीपा ५ चित्तानंदनाथसहजापरां
बा ५ श्रीपा ५ श्रीकंठानंदनाथविद्याणालि ५ रांबा ५ श्रीपा ५ शिवानंदनाथसह
जापरां ५ बा ५ श्रीपा ५ सोमानंदनाथसहजापरांबा ५ श्रीपा ५ श्रीसंविदानंदना
थस्थानंद परांबा ५ श्रीपादुकांपू ॥ इतिगुरुपंक्तिः ॥ चर्यांबद्धार्धपव संचरदसहयावि ६१

न्यस्य पुनः श्रीं भवमकरणो क्षग्रहपाडुकावयव्याम्हवगहपादुकां विन्यस्य गन्धम
मुस्यनाममन्त्राधीरस्मरेहि ति ॥ एकक मन्यासः अथ पञ्चवयमे वन्यासः ॥ आ शा
याप सहौं ऐं कें श्री परे पवरी नहनाप्य परेश्वरी परांबाप श्रीपादुकां ए विशुद्धौ प
हस्त्रूं ऐं कुं क्लिं कें श्री विये श्वरी नेह नाप्य विश्वेश्वरी परांबाप श्रीपा अनाहतेप
हसक्षुं ऐं कुं क्लिं काये हसप्रे विश्वे हंसे श्वरा नेह नाप्य हंसे श्वरी परांबाप श्रीपा
म्राधिष्ठाने प ह्रां ह्रीं ह्रूं हस्वां हस्त्वें हस्त्रीं त्वाद्रें त्वीं किणि रम फ्रां हसप्रूं हस फ्रों
विश्वे सौः हसहसहमप्रें हसकल महलवय रैं ओं हसकल महलवय यां हसकल महलवय
रूं हसकल महलवयरीं ऐं हस्त्रौं हस्त्रीं हस्वां ह्रीं ह्रूं ह्रौं प नित्य भगवति हसप्रें कुले
श्वरी ह्रां ह्रूं ह्रीं ल्हां ल्हीं ह्रूं स्त्रौं हहौं इ ज्ञाणन मे त्वां त्वं त्वः त्वं श्री फट् हस्त्रौं फ्रें
अघोरमुखि कुं क्लिं कायें क्रां क्रूं क्रीं घोरे अघोरे घोरं तेवेहं सं किणि किणि महा
किणि विश्वे संवर्ते श्वरी परांबाप श्रीपादुकां पूजयामि नमः मणिपूरके प ह
सम्रूं पारिंगारि पिंगारि केंचपि विच्चे विपे श्वरी वंदे नाप्य ह्रीं पे श्वरी परांबाप श्रीपा

श्री· सौ· र· ९२

९२

मूलाधारे पद्मसद्मसल्लवयन्त्ररूपेण मो भगवतिह्रसफ्रें कुब्जिकायै ह्रीं हूं ह्रौं ङ ञ ण न मे अ-
घोरमुखि छ्रौं छ्रूं छ्रीं किणि किणि विणि विच्चे नवात्मेश्वरी नेत्रनाथ नवात्मेश्व-
री परांबापश्री पादुकां पूजयामि नमः ॥ इति षडन्वयमेवन्यासः ॥ ततः षडेश्वरीय
देवतां मूलविद्यया व्यापकन्यासं कृत्वा देवं ध्यायेत् तद्यथा सहस्रसूर्यसंका-
शो महाकालीमिथरोग्रहः षडन्वयेश्वरः श्रीमान्वरपांशुरजोप्ययः षडानन
स्फुरन्नेत्रत्रयषट्कसमन्वितः द्विपिचर्मकटिस्फारमुण्डमालाविभूषणः न-
गास्थिरत्नपारिजातपुष्पमालासमाकुलः ब्रह्मनाभिकजो गुह्येशो हेमुद्राविल-
न लोचनः विचित्राभरणोर्युक्तः सर्वविमग्नरूपाण्णाहतः मूलाम्नीपुष्पांकि सरिणा
वधारिमहाननुः कपालफलचापारिपाशाभयकराम्बुजः देवाहृतः पितृवने
कौजाहृन्मानमोत्तरे एवं परेश्वरीं ध्यायेत्तनमात्रविसर्जितां दक्षोर्ध्वकरमारभ्य
दक्षाधःकरपर्यन्तं वामोर्ध्वकरमारभ्य वामाधःकरपर्यन्तं आयुधध्यानं इति ध्यात्वा
निमिषेजप मूलविद्याहृदयं पुनः समम्प्यसमसमर्पणञ्चराणां द्वितीयसारे द्विति खे ९२

केयन ध्यात्वा मानसं सहजपित्वा यं च प्रणवसंपुटितं परेश्वरीबीजं यथाशक्ति जपित्वा
तथैव परेश्वरीमंत्रं च जपित्वा देवाय जपं समर्प्य षडङ्गन्यासं भवाधिदेवतां लति
तां स्वात्मानं ध्यायेत् ॥ ॥ श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृतेऽस्मिन्
भागवतत्वाद्योते तरंगो रुद्रसंख्यकः ॥ ॥ इति न्यासं कृत्वा षडङ्गन्यासं भवरश्मिस्मर
णं कुर्यात् तत्र प्रणवमानसपरमेश्वरक्रमः तत्रादौ चक्रे हिरण्यगर्भं विजानन्तं स्व
र्णवर्णं शवासने ध्यात्वा तस्य नाभिपद्मकर्णिकायां सहस्रांशुमितं परेश्वरकूटं बा
लार्कवर्णं ध्यात्वा तदूर्ध्वे ध्यानोक्तरूपं परेश्वरीदेवतात्मानं ध्यात्वा तत्सर्वं गुरुस्वरू
पं सशवासनं परेश्वरं ब्रह्मरन्ध्रे संचिंत्य मूलाधारे वा तत्र वा कां परेश्वरीं ध्यात्वा तां कुण्डलिनीरू
पां पंचदशाक्षरयुक्तां ह्रींकारस्य मध्यकर्णिकास्थितां ध्यात्वा पुनस्तां तेजोरूपां ब्रह्मरन्ध्र
पर्यन्तं ध्यात्वा तेन तेजसा सावयवीभूत्वा परेश्वरीं सम्पूज्य न्यासोक्तेनैकीकृत्य तन्
मन्त्रेण देवदेवीमानसोपचारैः सजपेत् ततस्तं परितः त्रिरश्मिषट्कोणं विभाव्य
तस्य कोणेषु ईशानादिवायव्यान्तेषु चतुष्कोणादिवायव्यान्ते षट्चक्रषट्कोणादिक्रमेण मार

श्री· मा: ६३ 93

तिरोपनत्वान्त्रिंशाद्बृहत्स्थयोनिमिथुनत्र्यपीठन्यासः नैऋत्यानकोणमध्यममिथुनचतुष्के र
क्तवर्णांध्यात्वा ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह्सौः ऐं परानंदनाथपरापरांबापै ह्सौः ह्स्ख्फ्रें श्रीं
ह्रीं ऐं श्रीपादुकां पूजयामि नमः ५ ऐं भानंदनाथ भापरांबापै ५ श्रीपादुकां पू ५ ऐं
चिदानंदनाथ चित्परांबापै ५ श्रीपादुकां पूजयामि नमः ५ ऐं महामायानंदनाथ
महामायापरांबापै ५ श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति चतुष्कं अथ पूर्वकोणमि
थुनपंचकं शुक्लवर्णं ध्यात्वा ५ ह्रूं इच्छानंदनाथ इच्छापरांबा ह्रूं ५ श्रीपादुकां पूज
यामि नमः ५ ह्रूं स्पृहानंदनाथ स्पृहापरांबा ह्रूं ५ श्रीपा ५ ह्रूं स्थित्यानंदनाथ स्थि
तिपरांबा ह्रूं ५ श्रीपा ५ दीप्तानंदनाथ दीप्तापरांबा ५ श्रीपा ५ ह्रूं निरोधानंदना
थ निरोधापरांबा श्रीपा ५ ह्रूं मुक्त्यानंदनाथ मुक्तिपरांबा ह्रूं ५ श्रीपा अथाग्नेय
कोणमिथुनचतुष्कं धूम्रवर्णं ध्यात्वा ५ ऐं ज्ञानानंदनाथ ज्ञानापरांबापै ५ श्री
पा ५ ऐं सत्यानंदनाथ सतीपरांबापै ५ श्रीपा ५ ऐं असत्यानंदनाथ असतीपरां॰
बापै ५ श्रीपा ५ सदसत्यानंदनाथ सदसतीपरांबापै ५ श्रीपा अथ नैऋतकोणमिथु ६३

नमस्कं हूस्लवर्णां ध्यात्वा ५श्रीं क्रियानेहनाथ क्रियापरांबा श्रीं ५श्रीपा ५श्रीं आत्माने
हनाथ आत्मवतीपरांबा श्रीं ५श्री ५श्रीं ईह्रियानेहनाथ ईह्रियापरांबा श्रीं ५श्रीपा ५श्रीं
गोचरानेहनाथ गोचरापरांबा श्रीं ५श्रीपा ५श्रीं लोकमुख्यानेहनाथ लोकमुख्या
परांबा श्रीं ५श्रीपा ५श्रीं वेदानेहनाथ वेदापरांबा श्रीं ५श्रीपा ५श्रीं संविदानेहना
थ संवित्परांबा श्रीं ५श्रीपादुकां पूजनतः ५ अग्निकोणे तिसृषु नवनवकं पीतवर्णां ध्या
त्वा ५ह्रीं कुण्डलिन्यानेहनाथ कुण्डलीपरांबा ह्रीं ५श्रीपा ५ह्रीं सुषुम्णानेहनाथ सु
षुम्णापरांबा ह्रीं ५श्रीपादु ५ह्रीं प्राणसूत्रानेहनाथ प्राणसूत्रापरांबा ह्रीं ५श्रीपा ।
५ह्रीं स्पन्दानेहनाथ स्पन्दापरांबा ह्रीं ५श्रीपा ततो वायव्यकोणे तिसृषु नाष्टकं पीतव
र्णां ध्यात्वा ५फ्रें मातृकानेहनाथ मातृकापरांबा फ्रें ५श्रीपा ५फ्रें शब्दानेहनाथ श
ब्दापरांबा फ्रें ५श्रीपा ५फ्रें वर्णानेहनाथ वर्णापरांबा फ्रें ५श्रीपा ५फ्रें स्वरोद्भवानेह
नाथ स्वरोद्भवापरांबा फ्रें ५श्रीपा ५फ्रें वर्णबीजानेहनाथ वर्णबीजापरांबा फ्रें ५श्रीपा ।
फ्रें ५वर्गाजानेहनाथ वर्गाजापरांबा फ्रें ५श्रीपा ५फ्रें संयोगानेहनाथ संयोगापरांबा

श्री· सौ·र· ६४

94

फ्रें ५ श्रीपा ५ फ्रें ५ पदं मे आनेन तत्रिविक्रमं संपूज्य विगृह्य मेरे नाप्यमेत्र विगृह्य परो बा फ्रें ५
श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति त्रिविक्रमं संपूज्य विन्यसपुनर्देवं हृद्बुद्धे पूजयेदि
तिमानसपरेश्वरचक्रं ॥ अथ नाभस्थविच्चेश्वरक्रमः ॥ तत्र विमलं हि चक्रे हसखें
इति विच्चेश्वरीबीजे स्फुरत्स्फुरिटकसंकाशं ध्यात्वा तदूर्ध्वं वदवमानात्मानं स्फुरत्स्फ
टिकसंकाशं षट्चक्रं द्वादशान्तत्रिकं भैरवाभं मूलचक्रं कोणपाशशरान्वरे
तेच वामके तद्धें खेधजात्मिन मध्ये वापामये च बिभ्राणं तं हेतौ चकुले ऐ देवी
री सदा ध्वं वामा ध्वं क्रमतत्स्वरूपध्याने इति संस्थापित्वमनामनस्थविच्चेश्वरस्व
यमानात्मानं ध्यात्वा ५ हसखों ५ हृदयाय नमः ५ हसखीं ५ शिरसे स्वाहा ५ हसखूं ५ शिखा
यै वषट् ५ हसखैं ५ कवचाय हुं ५ हसखौं ५ नेत्रत्रयाय वौषट् ५ हसखः ५ अस्त्राय फ
ट् इति षड्दीर्घयुक्तबीजेन करषडङ्गं च कृत्वा संस्मार्य गत्वा हि धाय मूलाधारे देवीम
त्रसंगान्तिमं फ्रेमिति बीजं स्फुरत्स्फटिकसंकाशं ध्यात्वा तदूर्ध्वं तो ह वीविच्चेश्वरस ६४
हशीं ध्यात्वा षड्दीर्घयुक्तफ्रेमिति बीजेन पंचप्रणवैः संपूरितेन प्राग्वत्कारष

ॐ गां वकुन्यपस्तान्कृत्वा विघ्नेश्वरेण तेजोरूपं मस्तकादिब्रह्मरंध्रान्तं ध्यात्वा विष्णुर्देवि
श्रीमत्पुनः स्थावयवीतां विघ्नेश्वरेणैस्मं यो ज्य देव देवी नृपमान्मान्ने ध्यायन् पंचम
णावम ऊर्ध्वे बीजहृदयेन पुनः मांगवत अंगन्यासं कृत्वा एवं तत्र विघ्नपादेवस्या
मानमैोपचारैः सं पूज्य पुनः ब्रह्मरंध्रे ध्यात्वा मानसं पूजयित्वा देवं परितः षट्को
णं विभाव्य नैऋत्य एवं वादि ईशानान्तं कोणेषु षट् कमेण षट् त्रिंशद्भैरवमिथु
नानि न्यसेत् नैऋत्यकोणे मिथुनषट्के शुक्लवर्णां ध्यात्वा ५ हें हर्षणानन्दनाथ
कौलिनीपरांबां ५ श्रीपा ५ मं महानन्दनाथ ब्रह्मधारापरांबां ५ श्रीपादुकां ५
सं सर्वानन्दनाथ यं भवी परांबां ५ श्रीपा अथाग्नेयकोणे द्वितीयषट्के रक्त
वर्णां ध्यात्वा ५ ह्रं मायावानन्दनाथ कालिकापरांबा ५ श्रीपा ५ वं वसानन्दनाथ रु
द्रचंडालीपरांबां ५ श्रीपा ५ मों मोहानन्दनाथ चौरेशीपरांबां ५ श्रीपा ५ मं म
नोभवानन्दनाथ हेलापरांबां ५ श्रीपा ५ हें मेघकानन्दनाथ महारक्तापरांबां ५ श्री
पा ५ ज्ञं ज्ञानानन्दनाथ कुब्जिकापरांबां ५ श्रीपा नैऋत कोणे मिथुनषट्के श्या

मवर्णांध्यात्वा प वें वेचरानंदनाथ यउमिनीपरांबा वें प श्रीपा प ज्वां ज्वालानंदनाथ
राकिनीपरांबा ज्वों प श्रीपा प मं मं महांकुशानंदनाथ लाकिनीपरांबा मं प श्रीपा प श्रि
श्रियो ज्ज्वलानंदनाथ काकिनीपरांबा श्रुं प श्रीपा प नें नें जोन्मानंदनाथ शाकिनी
परांबा नें प श्रीपा प मं मूर्धानंदनाथ हाकिनीपरांबा मं प श्रीपा ततः पश्चिमकोणे मि
थुनषट्के धूम्रवर्णांध्यात्वा प वां वायव्यानंदनाथ पद्मापरांबा वां प श्रीपा प कुं कुला
नंदनाथ सिंहापरांबा कुं प श्रीपा प सें सें सारानंदनाथ कुलेश्वरीपरांबा सें प श्रीपा
प विं विश्वंभरानंदनाथ क्रमापरांबा विं प श्रीपा प कुं कुटीलानंदनाथ कूर्मापरां॰
बा कुं प श्रीपा प गं गात्रवानंदनाथ कालिकापरांबा गं प श्रीपा ततो वायव्यकोणे
मिथुनषट्कमरुणवर्णांध्यात्वा प व्यों व्योमानंदनाथ व्यामापरांबा व्यों प श्रीपा
प श्वं श्वसनानंदनाथ महिमापरांबा श्वं प श्रीपा प बां बाहुलानंदनाथ महिमा
परांबा बां प श्रीपा प बां बाहुलानंदनाथ महामायापरांबा बां प श्रीपा प वें वे
चरानंदनाथ महिमापरांबा वें प श्रीपा प ज्ञों ज्ञानानंदनाथ कुंजलीपरांबा ज्ञों प श्री ६५

पादुकां पूजयामि नमः ५ विं विश्वानंदनाथ चक्रेश्वरी परांबा विं ५ श्रीपा नतः ई
शानकोणे त्रिगुणषट्कं स्फटिकवर्णं ध्यात्वा ५ श्रीं श्रीं ज्ञानानंदनाथ श्री ह्लादा परांबा श्रीं
५ श्रीपा ५ मं मं महानानंदनाथ दीपिका परांबा मं ५ श्रीपा ५ यं यं यशानंदनाथ रेविका
परांबा यं ५ श्रीपा ५ शं शं शिवानंदनाथ मोविका परांबा शं ५ श्रीपा ५ वं वं परानंदनाथ
परा परांबा वं ५ श्रीपा ॥ इति नाभस्थविद्वेपवरक्रमः अथ वायव्ये हंसेश्वरक्रमः ॥ तत्रादौ
हृत चक्रे हसक्षमलवरयूं इति हंसेश्वरबीजं धूम्रवर्णं विचिंत्य षण्मुखं द्वादशबाहुं हंसमणा
त्रशूलचक्रांकुशबाणान् वरान् खेटध्वजमपि पंचापि शरासनाभयानि च दक्षवामयोः
ऊर्ध्वांक्रमेण बिभ्राणं द्वादशपासैभैरवरूपं ईश्वरमेतासनस्थं हंसेश्वरेण समयमा
त्राने च ध्यात्वा ५ हसक्षमलवरयूं हंसेश्वराय नमः इत्यादि षड्दीर्घभाजा हंसेश्वरबीजेन क
रषडंगवक्त्रन्यासौ विधाय देवीमंत्रस्य हसक्षमलवरयीं इति षं बीजं मूलाधारे धूम्रवर्णं
ध्यात्वा तदूर्ध्वं धूम्रवर्णां हंसेश्वरीं हंसेश्वरसमानरूपां ध्यात्वा देवीविद्याषड्बीजे
न प्राग्वदंगन्यासौ विधाय हृदये देवदेवौ ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य पीत्वा शिरः

श्रीः
मो॰ र॰
९६
९८

पीठे हृज्जोर्ध्वं चरणाद्वयमध्यस्थब्रह्मरंध्रे यथोक्तरूपां ध्यात्वा नयोरेकविंशयाभं हृत्पु
शिरसि षट्कोणं विभाव्य तस्य पूर्वकोणमध्ये चतुष्कपीत वर्णां ध्यात्वा ५ लमरयू
ह्रिमे श्वसनेदनाथमङ्गापराबालमरयूं ५ श्रीपा ५ लमरयूं कूर्मानेदनाथमहिका
राबा ५ लमरयूं ५ श्रीपा ५ लमरयूं मेषानेदनाथकोष्ठापराबालमरयूं ५ श्रीपा ५
लमरयूं मीनानेदनाथमहिकापराबालमरयूं ५ श्रीपा मध्याग्नेयपवकेपम
वर्णां ध्यात्वा ५ वमरयूं ज्ञानानेदनाथविमलापराबावमरयूं ५ श्रीपा ५ कयनं महा
नेदनाथपिशाचरीपराबाकयनं ५ श्रीपा ५ कयनं तीव्रानेदनाथलीलापराबा
कयनं ५ श्रीपादु ५ कयनं प्रियानेदनाथकुमुदापराबाकयनं ५ श्रीपा ५ कयनं
कौलिकानेदनाथमेनकापराबाकयनं ५ श्रीपा ततो नैरृतकोणमिथुन षट्कर
कवर्णं ध्यात्वा ५ रमरयूं समरानेदनाथजाकिनीपराबारमरयूं ५ श्रीपा ५ रमरयूं
रामरानेदनाथराकिनीपराबारमरयूं ५ श्रीपादुकां ५ रमरयूं लामरानेदनाथला
किनीपराबारमरयूं ५ श्रीपा ५ रमरयूं कामरानेदनाथकाकिनीपराबारमरयूं ५

९६
रं

श्रीपा ५ रमरयूं श्यामरानेहनाथशाकिनीपरांबाम्रमरयूं ५ श्रीपा ५ रमरयूं हामरा
नेहनाथहाकिनीपरांबांरयूं ५ श्रीपादुकां ततः पश्चिमकोणे मरीयमिथुनच
तुष्के धूम्रवर्णां ध्यात्वा ५ यमयरूं आधारेशानेहनाथरक्तापरांबायमयरूं ५ श्री
पादुकां ५ यमयरूं चक्रेशीनेहनाथबिंदुपरांबायमयरूं ५ श्रीपा ५ यमयरूं कुरं
गेशीनेहनाथकुल्लापरांबायमयरूं ५ श्रीपा ५ यमयरूं महेंद्रीशानेहनाथ।
कुब्जिकापरांबायमयरूं ५ श्रीपा अथवायव्यकोणे मिथुनपंचकं शुक्लवर्णां
ध्यात्वा ५ हमयरूं हृद्रीशानेहनाथकमलापरांबाहमयरूं ५ श्रीपा ५ हमयरूं
शिखीशानेहनाथबर्बरापरांबाहमयरूं ५ श्रीपा ५ हमयरूं वर्मानेहनाथब
हुरूपापरांबाहमयरूं ५ श्रीपा ५ हमयरूं अस्त्रानेहनाथमहज्ज्रीपरांबाहम
यरूं ५ श्रीपा ततः ईशानकोणे मिथुनत्रयं बालार्कवर्णां ध्यात्वा ५ समरयूं परगु
वीनेहनाथगंगलापरांबासमरयूं ५ श्रीपा ५ समरयूं पराधिकारगुर्वीनेहनाथ
कौशालीपरांबासमरयूं ५ श्रीपा ५ समरयूं परज्यगुर्वीनेहनाथसमानीपरांबासम

श्री॰ सौ॰ २॰ रंपुं प श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति वायव्यक्रमः रश्मीलिन्यासः पुनरेकविंशत्या।
हे वटेवै विन्यस्य संपूज्य स्वाधिष्ठाने तेजसक्रमसमारंभेन इति वायव्यहंसेश्वरक्र
९७ मः नन्वनाह न चक्रे वायव्यहंसेश्वरक्रममभिधाय संपूज्य स्वाधिष्ठाने तेजसक्रम
९७ मारंभेन ॥ इति वायव्यहंसेश्वरक्रमः ॥ क्रमप्राप्तं मणिपूरकचक्रं विहाय स्वाधिष्ठान
चक्रे तेजसमेवं तेश्वररश्मिसमारंभं कुर्यात् इति षडङ्क्तेत्तत्कथमुपपन्नमिति वत
त्यप नन्वनाह न चक्रान्तरे मणिपूरकचक्रमेव क्रमप्राप्तं भवति मंत्रीमूलाधा
रे क्रमपि मणिपूरे हुत्वा वहिःस्थिते स्वाधिष्ठाने इति स्वाधिष्ठानचक्रमेव वह्निस्था
नत्वेन प्रतिपाद्यान्यत्रापि तत्र स्वाधिष्ठाने हुत्वा वहमधिष्ठाय निरन्तं तमीडे मेव
तैजसं निमहति भितिसौहं यत्नह यो श्रीशंकराचार्यैः षडन्वयशांभवक्रमक
थने पि समाम्नातत्वात् तत्क्रमेण पञ्चक्रमो बाधित इति ॥ अथ तैजसमेवतेश्व
रक्रमः तत्र स्वाधिष्ठानचक्रे संवर्तेश्वरमंत्रस्य नामितितत्समं बीजं कलार्कानि
मे ध्यात्वा तदूर्ध्वं भित्त्वा जनचयप्रभं पदद्प्रचरात् दशभुजे शूलचक्रध्वजव ९७ २१

खट्वांककपालानि पाशिज्ञानपुष्पजपामालापुस्तकाभयंटंकांश्च दक्षिणवामकरेषु द
तोर्ध्वाधोर्ध्वक्रमतः ध्यानं देवी करालवेषविशेषा बद्धोर्ध्वकेशपाशविधीयं
खट्वांगपाशिस्थिम् षण्मसदीतं कारम्भ षितं पंचवक्त्रं रक्तप्रेतनाशनिपकापारेतस्थितं त
मवह्निस्वरूपनाभिपद्मप्रमाणपादाम्बुजं लीकेमेडमालापुस्तं अथ निबद्धशावकर
मेघानरवितमेवलेलेवं ध्यात्मानं ध्यात्वा करन्तलयोः ५ हंक्षांमानेन नाथपरजनीप
रांबाहं ५ श्रीपा ५ करपृष्ठयोः हंसंविदानंदनाथपरजनीपरांबाहं ५ श्रीपा अंगुष्ठयोः
५ दं अहंकारानंदनाथक्रोधिनीपरांबादं ५ श्रीपा तर्जन्योः ५ वं अमृतानंदनाथपरे
वदवीपरांबावं ५ श्री मध्यमयोः ५ घं अचलानंदनाथाचलापरांबायं ५ श्रीपा अ
नामिकयोः ५ रं रीमानंदनाथज्वालिनीपरांबारं ५ श्रीपा कनिष्ठिकयोः ५ ऊं महा
नीशानंदनाथमहातिपरांबाऊं ५ श्रीपादुकां ॥ इति करन्यासः ॥ अथ षडंगन्यासः
तत्र ५ हं सं विशुद्धानंदनाथपरेशिविनीपरांबाहं ५ हृदयाय नमः ५ तं संप्राणानंदना
थवागेश्वरीपरांबा सं ५ शिरसे स्वाहा ५ तं वं ज्ञानानंदनाथबिंदुपरांबा वं ५ शि

श्री॰ मृ॰ २॰ ९८

स्वाहायै वषट् ५ यं रं व्यापकानेत्रनाथ धिकापरांबा रं यं ५ कवचाय हुं ५ कुं स्वरानेत्रनाथ पश्मी
नवतीपरांबा ह्रूं ५ नेत्रत्रयाय वौषट् ५ ग्रं ग्रयोगानेत्रनाथ योगेश्वरीपरांबा ग्रं ५ ग्रस्त्राय
फट् इति कपङ्गन्यासः ॥ अथ वक्त्रन्यासः ॥ तत्र पश्चिमवक्त्रे ५ हं सं कालवक्त्रानेत्रनाथ
कालसंकर्षणीपरांबा सं हं ५ श्रीपादुकां पूजयामि नमः उत्तरवक्त्रे ५ तं मे रौद्रवक्त्रानेत्रनाथ
महारिणीपरांबा मं तं ५ श्रीपा दक्षिणवक्त्रे ५ त्वं वं विश्वग्रहानेत्रनाथ हहनीपरांबा
वं त्वं ५ श्रीपा पूर्ववक्त्रे ५ यं रं प्रकाशानेत्रनाथ ज्योतिःपरांबा रं यं ५ श्रीपा ऊर्ध्ववक्त्रे ५ हं
क्षों नेत्रनाथ व्यापकवह्निनीपरांबा ह्रूं ५ श्रीपा परवक्त्रे ५ ग्रं ग्रमरानेत्रनाथ चित्परां
बा ग्रं ५ श्रीपादुकां पूजयामि नमः ॥ इति वक्त्रन्यासः ॥ इति षोढान्यासं विधाय प्राणान्या
संकुर्यात ॥ मूलाधारस्थ योनिमध्ये हंसके मिति चतुर्थमात्रावं स्फुवर्णं विचिन्त्य तन्म
भापटलमम... हेतौ रक्तवर्णां हास्ययुक्तां षट्कोणदलपद्मे भुजा दशभुजां वा दश
वक्त्रां विंशतिभुजां वा विंशतिवक्त्रां चत्वारिंशद्भुजां वा पञ्चवक्त्रां दिशद्भुजां वा मनि
वक्त्रां स्फुरदादित्यसंकाशां लोचनत्रयभूषितां मूलकपालबाणखट्वाङ्गचापाङ्कुश ९८

२२

पाशांकुशं खेटवक्त्रामादाय रत्नखड्गं त्रिशूलं डमरुमकरवज्रघंटात्रिशूलं लघुनलिकापात्रकुंभमपर्यजप
मालाख्यान्यायुधानि यथायथं धानांसवतेजस्वरीं स्वाभेहेन ध्यात्वा कनिष्ठिकयोः
५ ऐं नित्ये भगवति हसफें कुलेश्वरी ५ नमः अनामिकयोः ५ ह्रां ह्रूं ह्रीं ह्लूं ह्रूं क्ष्रूं ह्सैं
ह्सौं ज्ञानाय नमः ५ नमः मध्यमयोः ५ लां लूं लीं लः ह्लं स्त्रीं फट् हसौं फें ५ नमः तर्जन्योः
५ अघोरमुखि विकृतत्रिकायै ५ नमः अंगुष्ठयोः ५ क्रौं क्षौं क्रूं घोरे अघोरे ५ नमः करत
लकरपृष्ठयोः ५ यं रं लं वं हं सं किणि किणि महाकिणि विच्चे ५ ऐं नमः इति करन्या
सः अथैतैरेव मंत्रैः षडंगन्यासः पुनरेतैरेव मंत्रैः पश्चिमादि वक्त्रन्यासः ॥ अथ षड्
वक्त्रन्यासः ॥ तत्र पश्चिमवक्त्रे ५ ऐं नित्ये भगवति ५ नमः उत्तरवक्त्रे ५ हसफ्रें कुलेश्व
रि ५ नमः दक्षिणवक्त्रे ५ ह्रीं ह्रूं ह्रीं ह्लीं ह्रीं ह्रूं ह्सैं ह्सौं ५ नमः पूर्ववक्त्रे ५ ज्ञानाय नमे
५ नमः वायव्ये ५ ह्लां ह्लीं लं स्त्रीं फट् हसौं फें ५ नमः निरृतिवक्त्रे ५ अघोरमुखि विकृ
तत्रिकायै ५ नमः ईशानवक्त्रे ५ क्रूं क्षौं क्रूं क्रीं ५ नमः आग्नेये ५ घोरे अघोरे ५ नमः ऊर्ध्व
वक्त्रे ५ यं रं लं वं हं सं ५ नमः परवक्त्रे ५ किणि किणि महाकिणि विच्चे ५ नमः ॥ अथ षों

श्री
मा॰ र॰
७७

५१

शतिवक्त्रन्यासः ॥ तत्र पश्चिमास्यवक्त्रे प ऐं नित्ये प नमः द्वितीयवक्त्रे प भगवति प नमः तत्र
रास्यवक्त्रे प ह्स्म्फ्रें प नमः द्वितीये प कुलेश्वरी प नमः दक्षिणास्यवक्त्रे प ह्रीं फ्रें ह्रीं ह्लीं प
नमः द्वितीये प ह्स्ख्फ्रें ह्सौं प नमः पूर्वास्यवक्त्रे प ज्ञानाय प नमः वायव्यास्यवक्त्रे प
ह्सां ह्सूं ह्सैं ह्सौं प नमः द्वितीये प फ्रें ह्सौः फ्रें प नमः नैरृत्यास्यवक्त्रे प अघोर
मुखि प नमः द्वितीये प कुब्जिकायै प नमः ईशानास्यवक्त्रे प क्रों छ्रूं प नमः द्वितीये प छ्रौं
प नमः आग्नेय्यास्यवक्त्रे प घोरे प नमः द्वितीये प अघोरे प नमः ऊर्ध्वास्यवक्त्रे प परे ले प न
मः द्वितीये प वं ह्सं प नमः परास्यवक्त्रे प किणि किणि प नमः द्वितीये प महाकिणि वि
च्चे प नमः ॥ इति विंशतिवक्त्रन्यासः ॥ अथ षडाननवक्त्रन्यासः ॥ तत्र षड्वक्त्रे न्यासोऽनन्तपारा
नेव द्वादशवक्त्रन्यासस्थाने षड्वक्त्रैः पुनः पुनः न्यसेदिति ॥ षडाननवक्त्रन्यासः अथ
मन्त्रा दिव्यद्वारे ध्यातेजोरूपां सर्ववर्तेश्वरीं ध्यात्वा पूर्ववदेवेन सहस्रयोज्यपश्चिमः पीठ
मानसोपचारैः सम्पूज्य ततः परितः शिरसि षट्कोणं विभाव्य तस्यैव नन्दनीकोणे
रश्मिमिथुनपञ्चकं पीतवर्णं ध्यात्वा पञ्चलहोमपरानेत्रनाथ्यविचरीपराबामतहां प ७७

२२

श्रीपा ५ मल्हौं परानंदनाथ योकुष्मा परांबा मल्हौं ५ श्रीपा ५ मल्हौं परमानंद
नाथ गुह्याकाली परांबा मल्हौं ५ श्रीपा ५ मल्हौं अपरानंदनाथ संवर्त्ता परांबा
मल्हौं ५ श्रीपा ५ मल्हौं विद्यानंदनाथ नीलकुब्जिका परांबा मल्हौं ५ श्रीपा न
चः ५ भ्रमकोणे मिथुनं पंचकं ह्स्वर्णां ध्यात्वा ५ मह्वीं अघोरानंदनाथ गंध
परांबा मह्वीं ५ श्रीपा ५ मह्वीं जम्भराघोरानंदनाथ रमा परांबा मह्वीं ५ श्रीपा
५ मह्वीं ललितानंदनाथ रूपा परांबा मह्वीं ५ श्रीपा ५ मह्वीं स्वच्छानंदनाथ स्प
र्शा परांबा मह्वीं ५ श्रीपा ५ मह्वीं महेश्वरानंदनाथ शब्दा परांबा मह्वीं ५ श्री
पा ५ ततो वायव्यकोणे मिथुनषट्कं ह्स्वर्णां ध्यात्वा ५ मह ह्स्त्रैं ईशानेशानंदना
थ कुस्डाकिनी परांबा मह ह्स्त्रैं ५ श्रीपा ५ मह ह्स्त्रैं अग्रण्यानंदनाथ रक्तडाकिनी
परांबा मह ह्स्त्रैं ५ श्रीपा ५ मह ह्स्त्रैं प्रभानंदनाथ चक्रडाकिनी परांबा मह ह्स्त्रैं ५ श्री
पा ५ मह ह्स्त्रैं योगानंदनाथ पद्मडाकिनी परांबा मह ह्स्त्रैं ५ श्रीपा ५ मह ह्स्त्रैं अनीता
नंदनाथ कुब्जडाकिनी परांबा मह ह्स्त्रैं ५ श्रीपा ५ मह ह्स्त्रैं पालानंदनाथ प्रचंडडाकि

श्री·
सौ·र·
१००

100

नीपरांबामस्हैं ५ श्रीपा अथैशानकोणे मिथुनचक्रे रक्तवर्णांद्ध्यात्वा ५ मस्हैं यो
गेश्वरानंदनाथवैजयन्तीपरांबामस्हैं ५ श्रीपा ५ मस्हैं पीठेश्वरानंदनाथकोलिनीप
रांबामस्हैं ५ श्रीपा ५ मस्हैं कुलेश्वरानंदनाथपावनीपरांबामस्हैं ५ श्रीपा ५ म
स्हैं शंकरानंदनाथज्वालापरांबामस्हैं ५ श्रीपा ५ मस्हैं पिंगलानंदनाथकरालीपरां
बामस्हैं ५ श्रीपा ५ मस्हैं मत्तानंदनाथकुब्जिकापरांबामस्हैं ५ श्रीपा अथाग्नेयको
णे मिथुनषट्कस्फाटिकवर्णांद्ध्यात्वा ५ मस्हूः कालगर्वानंदनाथपरा परांबामस्हूः
५ श्रीपा ५ मस्हूः सिद्धगर्वानंदनाथशान्तातीतापरांबामस्हूः ५ श्रीपा ५ मस्हूः रत्नग
र्वानंदनाथशान्तिपरांबामस्हूः ५ श्रीपा ५ मस्हूः शिवगर्वानंदनाथविद्यापरांबाम
स्हूः श्रीपा ५ मस्हूः मैनाकगर्वानंदनाथप्रतिष्ठापरांबामस्हूः ५ श्रीपादुकां ५ मस्हूः स
मयगर्वानंदनाथनिवृत्तिपरांबामस्हूः ५ श्रीपादु इति मिथुनचक्रं विन्यस्य पुनरेव
देव्यो मध्यगतैकविंशत्यामेरुज्य क्रमहीपेश्वरं रश्मिस्मरांकुर्यान नवमतोपूरक
चक्रे हस्सखं इति हीपेश्वरकूटं शुक्लवर्णांद्ध्यात्वा नत्रुत्रवंदेवे प्रणामवर्णो ह्रस्वामु १००

२
२८

जैबाणांचापमूलं चक्रखेटांकुशवराखेटांगपरशुंगदापाशाभयानि इति णावामैर्बाह
हुभिः दधानं बाहुद्वयेन गजचर्मं च बिभ्राणां विसुमहाप्रेतासनस्थं देष्ट्राकरालम
यानकाभरणां दीपेश्वरमीभेदेन ध्यात्वाथांगन्यासं कुर्यात अत्र बाणांवा पाशैकहस्ते
वरखेटांकुशांविशेषणां द्वादशभुजत्वादिति अथांगन्यासः तर्जन्याकनिष्ठयोः ५ ह
सब्रौं ५ हृदयायनमः अनामिकयोः ५ हसब्रीं ५ शिरसे स्वाहा ५ हसब्रूं ५ शिखायै
वषट् तर्जन्योः ५ हसब्रैं ५ कवचाय हुं अंगुष्ठयोः ५ हसब्रौं ५ नेत्रत्रयाय वौषट् क
रतलकरपृष्ठयोः ५ हसब्रः ५ अस्त्राय फट् इति करन्यासः अथ एतैरेव मंत्रैर्हृदयादि
षडंगन्यासः पुनः पश्चिमवक्त्रे ५ हसब्रीं ५ नमः इति वक्त्रषट्के विन्यसेत् ततोमू
लाधारे देवीमंत्रस्य चतुर्थमक्षरं टिकारं सबिन्दु वर्णं विभाव्य तदुद्भवां देवीं ध्यामवर्णां
विस्तृतावामनरूपा अष्टभुजांशोभां चक्रगदापद्मशूलपाशवराभयानि दधतीं दी
पेश्वरीस्वाभेदेन ध्यात्वा कनिष्ठयोः ५ यं ५ हृदयायनमः इत्यादिना लांते प्राग्वत
षट्दीर्घयुक्तटकारेण करन्यासं हृदयादिषडंगेषु अपि टेंटीं इत्यादि षड्भिः

श्री· हो·र· १·१ 101

षडङ्गन्यासं विधाय तथैव वक्त्रन्यासं च कृत्वा मन्त्रात्मा धारादिब्रह्मरन्ध्रान्तं तेजो रूपं
हेवीं ध्यात्वा तेजोमणिपूरके स्थिरीकृत्य मात्रयवाहेन सह संयोज्य हेवं देवी
रूपमात्मानं ध्यायन्युगपत् पद्ममूर्ध्नि टापहत्यासिमारवत्कः षडङ्गवक्त्रन्यासान्कृ
त्वा ब्रह्मरन्ध्रे पुनर्देवहेवीं ध्यात्वा शिरसि त्रिपत्रिः षट्कोणं विभाव्य तथैव शा
न्तकोणे रश्मिमिथुनचतुष्कं पीतवर्णं ध्यात्वा प तेजस्त्यानेद्दनाथनिवृत्तिपरांबालं
प श्रीपा प तेजोवामानंदनाथ श्रीपरांबालं प श्रीपा प तेजोरूपानंदनाथ विकापरां
बालं प श्रीपा ततः पूर्वकोणे रश्मिमिथुनचतुष्कं श्यामवर्णं ध्यात्वा प वेद्यंनेत्रानं
दनाथ निवृत्तिपरांबां वे प श्रीपा प वेद्यमनाथानंदनाथ प्रतिष्ठापरांबां वे प श्रीपा
प वेद्यनाथश्रियानंदनाथ विद्यापरांबां वे प श्रीपा प वेद्यचिन्त्यानंदनाथ शान्तिपरां
बां वे प श्रीपा ततस्त्वाग्नेयकोणे मिथुनषट्कं रक्तवर्णं ध्यात्वा प रविचरानंदनाथ
नाथोमापरांबां रे प श्रीपा प रतीव्रानंदनाथ गंगापरांबां रे प श्रीपा प रमणिबाहुानंद
नाथ मरस्वती परांबां रे प श्रीपा प रज्वाले पवनानंदनाथ यमुनापरांबां रे प श्रीपा प रे १·१

ग्रं बुवाहानेहनाथ कमलापरांबा शे प श्रीपा प रं जेजीशानेहनाथ पार्वतीपरांबा शे प श्री
पा ततो नैऋत्यकोणे मिथुनचन्द्रं हृत्स्थवर्णां ध्यात्वा प ये विद्यावागीश्वरानेहनाथ
चित्रापरांबा ये प श्रीपा ये प चक्रविधश्वरानेहनाथ कमलापरांबा यं प श्रीपा प ये
उमाभोगेश्वरानेहनाथ मन्मथवेगापरांबा यं प श्रीपा उ प यं श्रीकुक्षेश्वरानेहनाथ
रमापरांबा यं प श्रीपा ततः पश्चिमकोणे मिथुनपंचकं स्थलकवर्णां ध्यात्वा प हं श्रीकं
गानेहनाथ लयापरांबा हं प श्रीपा प हं स्प्रनेत्रानेहनाथ वसंतापरांबा हं प श्रीपा प हं
शंकरानेहनाथ स्तम्भेखलापरांबा हं प श्रीपा प हं पिंगलानेहनाथ यशोवतीपरां
बा हं प श्रीपा प हं महाख्यानेहनाथ हंसापरांबा हं प श्रीपा ततो वायव्यकोणे मिथु
नत्रये रक्षवर्णां ध्यात्वा प सं परदिव्यौघानेहनाथ वामापरांबा सं प श्रीपा प सं परदिव्यौ
घानेहनाथ ज्येष्ठापरांबा सं प श्रीपा प सं पीठौघानेहनाथ रौद्रीपरांबा सं प श्रीपा त
तो मध्ये देवदेव्यो एकविद्यमानसैकरूपचारैः संपूज्य तन्मंत्रं स्वात्मानं ध्यायेद्विन्या।
व्यष्टीये ष्वरक्रमः ॥ अथ पार्थिवरवामे ष्वरक्रमः ॥ ततः मूलाधारे हृतस्तमलवरयूं इति

२

श्री॰ रवात्मेश्वरकूटं रक्तवर्णं ध्यात्वा तदुपरि देवेशं विभिन्नाञ्जनचयसमं पंचवक्त्रं प्रतिवक्त्रं त्रि
सो॰ २॰ नेत्रं दशचरणं दशभुजं ध्यात्वा शूलचक्रध्वजवरखड्गकपालानि पारिजातपुष्प
१॰२ जपमालापुस्तकाभयं दक्षकराग्रे तु वामभुजेषु ध्यानं खट्वाङ्गकरालं वेषविशेषाव
१०२ बद्धोर्ध्वकेशं घोरजटावापिकं रक्तमयी त्रिशूलं सर्वाङ्गं ह्येतनामन स्वयं स्वात्मेश्वरं स्वा
भेदेन ध्यात्वा तद्बीजान्तरैः षडंगन्यासं कुर्यात् तद्यथा कनिष्ठयोः ॐ ह्रं ॐ हृदया
यनमः अनामिकयोः ॐ ह्रीं ॐ शिरसे स्वाहा मध्यमयोः ॐ ह्रूं ॐ शिखायै वषट्
तर्जन्योः ॐ ह्रैं ॐ कवचाय हुं अंगुष्ठयोः ॐ ह्रौं ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् करतलकर
पृष्ठयोः ॐ ह्रः ॐ अस्त्राय फट् इति करन्यासः एवमेव मंत्रैः साङ्गन्यासं अंगवक्त्रन्यासं
कुर्यात् ततो देवीमन्त्रस्य समस्तमंत्रबीजं हस्फ्रें इति चतुर्थस्वरात्मकं कूटं रक्त
वर्णं ध्यात्वा तदुपरि तां देवीं नीलवर्णां कुब्जरूपां त्रिमात्रस्य स्थितां दिव्यैः शान्ता
र्ध्वं गर्भिणीं पीनतुङ्गकुचां रक्तवर्णामुत्तुङ्गां रक्तवर्णां पञ्चवक्त्रां द्वादशभुजां शूलचक्रवज्राङ्कु
शपाशखड्गतीरैः पंकजनीलोत्पलं समन्ते स्वहस्ताग्रे तत्पुस्तकधनुःकपालं वा द १॰२

त्वामेभुकेरेषुद्धानांप्रतिमूर्त्तिविरंच्याकरान्तांमर्यादिस्थिरत्नभूषितांमेरुमालाधरां
गौरहूरूपामष्टाविंशतिवर्षीयां बद्धोर्ध्वकेशींव्याघ्रचर्मपरिधानांसिंहचर्मोत्तरीयां
देव्याभरणभूषितां महाट्टहासोग्रहासेनाननस्थांदेवींस्वात्मभेदेनध्यात्वाकनिष्ठि
याः ५ हसफें नमो भगवति कमलायै महाघोरे ५ हृदयाय नमः अनामिकयोः ५ हस
फ्रीं कुब्जिकायै कुलदीपिकायै हसफ्रीं ५ शिरसे स्वाहा मध्यमयोः हसफ्रूं ह्रां ह्रूं ह्रीं
बं बं रायै हसफ्रूं ५ शिखायै वषट् तर्जन्योः ५ हसफ्रैं ङञणनमे अघोरमुखि वद्र
रूपायै हसफ्रैं ५ कवचाय हुं अंगुष्ठयोः ५ हसफ्रैं क्रां क्रूं क्रौं महान्तारायै हसफ्रौं ५
नेत्रत्रयाय वौषट् करतलकरपृष्ठयोः ५ हसफ्रः किणि किणि विणि विणि वि
च्चे हसफ्रः ५ अस्त्राय फट् एवं भगवत्या अंगावकुण्ठनं कृत्वा देवीतेजोरूपाम्
लाहीवह्नस्वरंधांतं ध्यात्वा देवेनसंयोज्य देवस्वात्मरूपमात्मानं ध्यायन् पंचप्रणव
पुटितं हसखमलवरयां हसफ्रां इत्यादिषड्दीर्घजातितैः वीजहृदयस्थापद्विमेकेः क
रषडंगन्यासान्विधाय स्वतलाधारे देवं देव्याध्यात्वा शिरः पीठे चरणद्वयमध्ये पुनर्दे

सौ
१३
103

वृदेवीध्यात्वा नैऋतिः षट्कोणं विभाव्य तन्मध्ये वायव्यकोणे मिथुनचक्रं पीनव
र्णं ध्यात्वा ५ लमयं ह्रूं ऊड्यानमहापीठे नित्येश्वरानन्दनाथ नित्येश्वरीपरांबा लमयं ह्रूं ५
श्रीपा ५ वमयं ह्रूं जालंधरमहापीठे ज्वालेश्वरानन्दनाथ ज्वालेश्वरीपरांबा वमयं ह्रूं ५ श्री
या ५ रमयं ह्रूं पूर्णगिरिमहापीठे पूर्णेश्वरानन्दनाथ पूर्णेश्वरीपरांबा रमयं ह्रूं ५ श्रीया
यमयं ह्रूं कामरूपमहापीठे कामेश्वरानन्दनाथ कामेश्वरीपरांबा यमयं ह्रूं ५ श्रीया त
तः पश्चात्कोणे मिथुनपञ्चकं स्वपार्श्ववर्णं ध्यात्वा ५ गलऊं श्रीकण्ठानन्दनाथ गगनाप
रांबा गलऊं ५ श्रीया ५ मलऊं अनन्तानन्दनाथ स्वर्गापरांबा मलऊं ५ श्रीया ५ मल
ऊं सोकरानन्दनाथ मर्त्यापरांबा मलऊं ५ श्रीया ३ ५ पलऊं पिङ्गलानन्दनाथ पा
तालपरांबा पऊं ५ श्रीया ५ रलऊं महोज्ज्वलानन्दनाथ नागापरांबा रलऊं ५ श्रीया
अथ पूर्वकोणे मिथुनपञ्चकं स्ववर्णं ध्यात्वा ५ जमयं ह्रूं ज्ञानेशानन्दनाथ ज्ञानिनी
परांबा जमयं ह्रूं ५ श्रीपा ५ रमयं ह्रूं क्रियेशानन्दनाथ क्रियाशक्तिनीपरांबा रमयं ह्रूं ५ श्री
पा ५ लमयं ह्रूं प्राणानन्दनाथ लाकिनीपरांबा लमयं ह्रूं ५ श्रीपा ५ वामयं ह्रूं योगा

१३
३२

नंनाथकाकिनीपरांबाकमयनं प श्रीपा ३ शमयनं ञालीतानंदनाथशाकिनीपरांबा
शमयनं प श्रीपा प हमयनं पालानंदनाथहाकिनीपरांबाहमयनं प श्रीपा ततो ग्नि
कोणे त्रिपुनवतुष्कं रक्तवर्णं ध्यात्वा प लं आधारेशानंदनाथरक्तापरांबालं प श्रीपा
पवं वक्रेशानंदनाथचेतपरांबावं प श्रीपा ततो नैरृतिकोणे परे कुरंगीशानंदना
थकरालपरांबारं प श्रीपा प यं महंध्रीशानंदनाथमहोच्छुष्मापरांबायं प श्रीपा
--- कोणे त्रिपुनपंचकं रक्तवर्णं ध्यात्वा प गोविमलानंदनाथउत्तिलीपरां
बागं प श्रीपा प मं मवज्राविमलानंदनाथउत्तिलीपरांबामं प श्रीपा प मं योगवि
मलानंदनाथशरीरां परांबामं प श्रीपा प पं सिद्धिविमलानंदनाथचर्पटिकापरां
बापं प श्रीपा प नं समयविमलानंदनाथकुलान्तिकापरांबानं प श्रीपा ३ ततः
पश्चिमकोणे त्रिपुनचतुष्कं सूर्यप्रभं ध्यात्वा प लमयनं मित्रानंदनाथकुब्जिका
परांबालमयनं प श्रीपा प वमयनं तेजीशानंदनाथत्वरितापरांबावमयनं प श्रीपा
प रमयनं षष्ठीशानंदनाथकुलेश्वरीपरांबारमयनं प श्रीपा प यमयनं चर्यानं

श्री
गौर
१८

105

नेस्तनायचक्रे ब्रह्मवरीपरां बाधमयं प श्रीपादुकां एकां यामि नमः ॥२ इति षड्कल्पचर्णात्मव
रश्मिचक्रः श्रष्टरश्मयः सर्वे वरामयचक्रामदोच्चारिणी लोचना धोयाः तेनामध्ये दे
देव्योरेकविद्ययानोमानमैत्स्यपत्रौरः सरुक्त नदात्मानमात्मानं ध्यात्वा षड्त्वय
षोमवाधिदेवता श्रीमहात्रिपुरसुंदरी चत्वं विजवपुज्योतिर्मयं ध्यायेदिति शोभवा
ख्योधीम्नायन्यामः श्रीविद्या नेस्तनाद्यैन शिवयोः प्रियसहनुना हृतेमे भागपरत्वाद्वे
नरंगोत्सूर्यशोगमन ॥९ इत्थं षड्त्रिंशत्तत्त्वशोभमवरश्मिभिर्व्यक्तमय मूलाधाराद्या
ज्ञापंथेन षड्चक्रादि मानसोतेषु षट्सुचक्रेषु शांतवाहिभ्यः सारतरायाः श्रीविद्या
याः श्रीविद्यायाः षष्ठ्युत्तरत्रिशतेरश्मीमान नमामावयवयोस्त तन्नमूलाधारेषाड्डि
वर्षे श्रीमूलविद्योत्तेजोरूपा विभाव्य पुनर्मूलादिब्रह्मरंध्रांतेन पैवध्यात्वा ब्रह्मरं
ध्रेचरमाद्रुपमध्ये तत्त्वं येतीत्वा चरणाद्वयमामरस्य तत्पनिर्वाणचरणोद्भवानं देवते
जोमं यो ध्यानं नान्नरूपां श्रीमहात्रिपुरसुंदरीं ध्यात्वा आत्मानं च ब्रह्मसमातीयतत्त्वमान
सदेवतापरेश्वरपरेशरीररूपत्वेन ध्यात्वा पंचतात्मसंयुदितम् त्तविद्यासुत्त्वार्थं षडेभ्य १.४

१८

रपरेश्वरीरूपश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपादुकां पूजयामीति मंत्रेण मानसैरुपचारैः संपू
ज्य पुनस्तस्मिन्नेव महाकामेश्वरश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीरूपेण ध्यात्वा केवलमू
लविषयां संपूज्य पुनः कण्ठे विशुद्धचक्रमानीय तत्र तद्देवतात्मकत्वेन ध्यात्वा
पूर्ववत्संपूज्यानाहतचक्रे नीत्वा तत्रापि तद्देवतारूपेण ध्यात्वा मानसैरुपचा
रैः संपूज्य ततः स्वाधिष्ठानचक्रे नीत्वा तत्रापि तथैव ध्यात्वा संपूज्य पुनर्मणिपू
रचक्रे नीत्वा तत्रापि तथैव ध्यात्वा संपूज्य तत्र मूलाधारचक्रे नीत्वा तत्रापि त
थैव ध्यात्वा संपूज्य पार्थिवचक्राधिदेवतायाः श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्याः तनुसंभ
वाः षट्पंचाशद्देवताः पार्थिवचक्रे मनसा भावयन् सन् तद्यथा मूलाधारे च
तुरस्रपीतवर्णं लंबीजयुक्तं अष्टवज्रोपेतं पृथिवीमण्डलं ध्यात्वा तत्र षट्
पंचाशद्देवताः पार्थिवचक्रे मनसा भावयन्सन् तद्यथा मूलाधारे चतुरस्रपी
तवर्णं लंबीजयुक्तं अष्टवज्रोपेतं पृथिवीमण्डलं ध्यात्वा तत्र षट्पंचाशद्दे
वतामण्डितं समाहृत्य हृदि विचिन्तयन् तत्र ध्येदेवीं ध्यायन् पूर्ववत्तालादि प्राह तिष्ठेनोह्याम

श्री॰ सौ॰ र॰
१०५
105

मणिभूषितानन्तदेवीवागीनवबर्भुजोत्रिपुरसुन्दर्यादिव्यौघानान्‌ षट्पंचाश
द्वर्णमालावयवमेन ॐ ऐं ह्रीं श्रीं त्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकांपूजयामिनमः ४ त्रिपुरसुं
दरश्रीपा ४ हृदयदेवीश्री ४ हृदयदेवश्री ४ शिरोदेवीश्री ४ शिरोदेवीश्री ४ शि
खादेवीश्री ४ शिखादेवश्री ४ कवचदेवीश्री ४ कवचदेवश्री ४ नेत्रदेवीश्री ४ ने
त्रदेवश्री ४ अस्त्रदेवीश्री ४ अस्त्रदेवश्री ४ कामेश्वरीश्री ४ कामेश्वरश्री ४
भगमालिनी ४ भगमालीश्री ४ नित्यक्लिन्नाश्री ४ नित्यक्लिन्नश्री ४ भेरुण्डाश्री
४ भेरुण्डश्री ४ वह्निवासिनीश्री ४ वह्निवासश्री ४ महावज्रेश्वरीश्री ४ महा
वज्रेश्वरश्री ४ शिवदूतीश्री ४ शिवदूतश्री ४ त्वरिताश्री ४ त्वरितश्री ४ कुल
सुन्दरीश्री ४ कुलसुन्दरश्री ४ नित्याश्री ४ नित्यश्री ४ नीलपताकाश्री ४ नील
पताकश्री ४ विजयाश्री ४ विजयश्री ४ सर्वमंगलाश्री ४ सर्वमंगलश्री ४ ज्वा
लामालिनीश्री ४ ज्वालामालीश्री ४ चित्राश्री ४ चित्रश्री ४ महानित्याश्री ४ म
हानित्यश्री ४ परमेश्वरीश्री ४ परमेश्वरश्री ४ मित्रेशमयीश्री ४ मित्रेशमयश्री

४ षष्ठीशमयीश्री ४ षष्ठीशमयश्री ४ नट्टीशमयीश्री ४ नट्टीशमयश्री ४ चर्या
नाथमयीश्री ४ चर्यानाथमयश्री पादुकां पूजयामि नमः इति पार्थिवरश्मी
कनमालाविन्यस्य मणिपूरकचक्रे जलतत्त्वं लेख्य ततो वर्णार्धचन्द्राकारं वंबीज
पुटकं पद्मलांछितं ध्यात्वा तन्मध्ये द्विपंचाशद्दलमंडलं पद्मं विभाव्य तत्कर्णि
कायां श्रीमहात्रिपुरसुंदरीं ध्यायेत् जलचक्रे षर्यालस्याः देहोद्भूताः तत्समा
नरूपा स्फुरदर्घ्य जालायोमदृशामप्यादिमाहेश्वरी पंचदेवताः पूर्वेदलादिपाद
क्षिणे तन्मध्यान्तमेत नयष्टा ४ लोपामुद्रामयीश्री ४ लोपामुद्रामयश्री ४
अगस्त्यमयीश्री ४ अगस्त्यमयश्री ४ कालतापनमयीश्री ४ कालतापनम
यश्री ४ धर्माचार्यमयीश्री ४ धर्माचार्यमयश्री ४ मुक्तकेशीश्वरमयीश्री ४
मुक्तकेशीश्वरमयश्री ४ दीपकलानाथमयीश्री ४ दीपकलानाथमयश्री
४ विष्णुदेवमयीश्री ४ विष्णुदेवमयश्री ४ प्रभाकरदेवमयीश्री ४ प्रभाकरदे
वमयश्री ४ तेजोदेवमयीश्री ४ तेजोदेवमयश्री ४ कल्याणदेवमयीश्री ४ क

श्री॰
मा॰ र॰
१५५
१०८

त्पा(णा)देवमयश्री ४ परत्नदेवमयीश्री ४ रत्नदेवमयश्री ४ वास्तुदेवमयीश्री ४ वास्तुदेवमयश्री ४ रामानंदमयीश्री ४ रामानंदमयश्री ४ अणिमासिद्धिश्री ४ अणिमासिद्धश्री ४ लघिमासिद्धिश्री ४ लघिमासिद्धश्री ४ महिमासिद्धिश्री ४ महिमासिद्धश्री ४ ईशित्वसिद्धिश्री ४ ईशित्वसिद्धश्री वशित्वसिद्धिश्री ४ वशित्वसिद्धश्री ४ प्राकाम्यसिद्धिश्री ४ प्राकाम्यसिद्धश्री ४ भुक्तिसिद्धिश्री ४ भुक्तिसिद्धश्री ४ इच्छासिद्धिश्री ४ इच्छासिद्धश्री ४ प्राप्तिसिद्धिश्री ४ प्राप्तिसिद्धश्री ४ सर्वकामसिद्धिश्री ४ सर्वकामसिद्धश्री ४ ब्राह्मीश्री ४ ब्रह्मश्री ४ माहेश्वरीश्री ४ माहेश्वरश्री पादुकां पूजयामि नमः इति सिद्धक्रमः अथ त्रैलोक्यमोहनचक्रे वह्निचक्रत्रिकोणस्य लिकालोकितं बीजयुतं कालाग्निकोटिसदृशं विभाव्य तन्मध्ये द्वादशदले तन्मेत्रिने समोह हृद्ध्यानानन्तशीतिकायां पयोक्तरूपां देवीं विभाव्य तां पवितः एवादि प्रादक्षिण्येन द्वादशपत्रेषु नमोगवः कौमार्यादि बीजाक्षं ... तां द्वादशदिक्षु देवतान्यसेत तद्यथा ४ कौमारीश्री ४ कौमारश्री ४ वैष्णवीश्री

१५५
मा॰

४ वैष्णविश्री ४ वैष्णवश्री ४ वाराहीश्री ४ वाराहश्री ४ माहेंद्रीश्री ४ माहेंद्रश्री ४ चामुं
डाश्री ४ चामुंडश्री ४ महालक्ष्मीश्री ४ महालक्ष्मश्री ४ सर्वसंक्षोभिणीश्री ४ सर्व
संक्षोभणश्री ४ सर्वविद्राविणीश्री ४ सर्वविद्रावणश्री ४ सर्वाकर्षिणीश्री ४ स
र्वाकर्षणश्री ४ सर्ववशीकरणीश्री ४ सर्ववशीकरणश्री ४ सर्वोन्मादिनीश्री ४ स
र्वोन्मादनश्री सर्वमहांकुशाश्री ४ सर्वमहांकुशश्री ४ सर्वखेचरीश्री ४ सर्वखे
चरश्री ४ सर्वबीजाश्री ४ सर्वबीजश्री ४ सर्वयोनिचक्रस्वामिनीश्री ४ सर्वयोनि
चक्रस्वामीश्री ४ सर्वत्रिखंडाश्री ४ सर्वत्रिखंडश्री ४ त्रैलोक्यमोहनचक्रस्वामि
नीश्री ४ त्रैलोक्यमोहनचक्रस्वामीश्री ४ प्रकटयोगिनीश्री ४ प्रकटयोगश्री
४ कामाकर्षिणीश्री ४ कामाकर्षणश्री ४ बुद्ध्याकर्षणश्री ४ अहंकाराकर्षि
णीश्री ४ अहंकाराकर्षणश्री ४ शब्दाकर्षिणीश्री ४ शब्दाकर्षणश्री ४ स्पर्शा
कर्षिणीश्री ४ स्पर्शाकर्षणश्री ४ रूपाकर्षिणीश्री ४ रूपाकर्षणश्री ४ रसाक
र्षिणीश्री ४ रसाकर्षणश्री ४ गंधाकर्षिणीश्री ४ गंधाकर्षणश्री ४ चित्ताकर्षि

श्री·
गौर·
१०७

107

णी श्री· ४ विघ्नाकर्षणी श्री धैर्याकर्षिणी श्री ४ धैर्याकर्षणी श्री ४ स्मृत्याकर्षिणी
श्री ४ स्मृत्याकर्षणी श्री ४ नामाकर्षिणी श्री ४ नामाकर्षणी श्री ४ बीजाकर्षिणी
श्री ४ बीजाकर्षणी श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति वह्निं चक्रे दापृशिमक्रमस्या
मः ततो नाहृदन्ते वायुचक्रे कृष्णवर्णे षट्कोणाकारे यंबीजाश्रितं ध्यात्वा तन्म
ध्ये चतुःपंचाशद्दलं जितेकमलं तं विचिन्त्य तत्कर्णिकायां देवीं ध्यात्वा तोषयेत्ततः
एवादिप्रादक्षिण्येन देवीसमन्त्रपा आत्माकर्षिण्यादि सर्वसंपत्तिपूरणपर्यंतव
तुःपंचाशद्देवतान्यसेन तद्यथा ४ आत्माकर्षिणी श्रीपादुकां पूजयामि न
मः ४ आत्माकर्षणी श्री ४ अमृताकर्षिणी श्री ४ अमृताकर्षणी श्री ४ शरीरा
कर्षिणी श्री ४ शरीराकर्षणी श्री ४ सर्वाशापरिपूरकचक्रस्वामिनी श्री ४ सर्वा
शापरिपूरकचक्रस्वामी श्री ४ गुप्तयोगिनी श्री ४ गुप्तयोगा श्री अनंगकुसुमा
श्री ४ अनंगकुसुम श्री ४ अनंगमेखला श्री ४ अनंगमेखल श्री ४ अनंगमदना
श्री ४ अनंगमदन श्री ४ अनंगमदनातुरा श्री ४ अनंगमदनातुर श्री ४ अनंगरे॰

१०७
५१

रेखाश्री ४ अनंगरेखाश्री ४ अनंगवेगिनीश्री ४ अनंगवेगाश्री ४ अनंगांकुशाश्री
४ अनंगांकुशश्री ४ अनंगमालिनीश्री ४ अनंगमालीश्री ४ सर्वसंक्षोभणचक्र
स्वामिनीश्री ४ सर्वसंक्षोभणचक्रस्वामीश्री ४ गुप्ततरयोगिनीश्री ४ गुप्ततरयो
गीश्री ४ सर्वसंक्षोभणीश्री ४ सर्वसंक्षोभणश्री ४ सर्वविद्रावणीश्री ४ सर्ववि
द्रावणश्री ४ सर्वाकर्षिणीश्री ४ सर्वाकर्षणश्री ४ सर्वाह्लादिनीश्री ४ सर्वाह्ला
दनश्री ४ सर्वसंमोहनीश्री ४ सर्वसंमोहनश्री ४ सर्वस्तंभिनीश्री ४ सर्वस्तंभन
श्री ४ सर्वजृंभिणीश्री ४ सर्वजृंभणश्री ४ सर्ववशंकरीश्री ४ सर्ववशंकरश्री ४
सर्वरंजनीश्री ४ सर्वरंजनश्री ४ सर्वोन्मादिनीश्री ४ सर्वोन्मादनश्री ४ सर्वार्थ
साधनीश्री ४ सर्वार्थसाधनश्री ४ सर्वसंपत्तिपूरणीश्री ४ सर्वसंपत्तिपूरणश्री
पादुकां पूजयामि नमः इति वायुचक्रे चतुःपंचाशद्रश्मिन्यासः ॥ अथ विशु
द्धिचक्रे कंठदेशे षोडशदलाकारं स्वच्छं हं बीजाधिष्ठितमाकाशमंडलं विचिंत्य तन्म
ध्ये द्वादशमतिस्तलेकमतेविमाविनालकीर्णिकायां प्रागघ्रदेवीं ध्यात्वा तन्हलेषुमा

श्री॰ सौ॰ र॰ १०८ गोपितानिः सर्वमंत्रमयप्रासिद्धौलिपर्यंतात्मासमृति रेवनामत्तसेव्याकाराः धाप
द्यासेन नयप्या ॐ सर्वमंत्रमयीश्रीपादुकां पूजयामि नमः ॐ सर्वमंत्रमयश्री
ॐ सर्वद्वंद्वक्षयंकरीश्री ॐ सर्वद्वंद्वक्षयंकरश्री ॐ सर्वसौभाग्यदायकचक्रस्वामि
108 नीश्री ॐ सर्वसौभाग्यदायकचक्रस्वामीश्री ॐ संप्रदाययोगिनीश्री ॐ संप्रदाय
योगीश्री ॐ सर्वसिद्धिप्रदाश्री ॐ सर्वसिद्धिप्रदश्री ॐ सर्वसंपत्प्रदाश्री ॐ सर्वसं
पत्प्रदश्री ॐ सर्वप्रियंकरीश्री ॐ सर्वप्रियंकरश्री ॐ सर्वमंगलकारिणीश्री
ॐ सर्वमंगलकारीश्री ॐ सर्वकामप्रदाश्री ॐ सर्वकामप्रदश्री ॐ सर्वदुःखविमो
चिनीश्री ॐ सर्वदुःखविमोचनश्री ॐ सर्वमृत्युप्रशमनीश्री ॐ सर्वमृत्युप्रशमन
श्री ॐ सर्वविघ्ननिवारिणीश्री ॐ सर्वविघ्ननिवारणश्री ॐ सर्वांगसुंदरीश्री ॐ
सर्वांगसुंदरश्री ॐ सर्वसौभाग्यदायिनीश्री ॐ सर्वसौभाग्यदायीश्री ॐ सर्वार्थ
साधकचक्रस्वामिनीश्री ॐ सर्वार्थसाधकचक्रस्वामीश्री ॐ कुलोत्तीर्णयोगिनीश्री
ॐ कुलोत्तीर्णयोगीश्री ॐ सर्वज्ञाश्री ॐ सर्वज्ञश्री ॐ सर्वशक्तिश्री ॐ सर्वशक्तश्री १०८

४ सर्वैश्वर्यमतल्यश्री ४ सर्वैश्वर्यमतस्श्री ४ सर्वज्ञानमयीश्री ४ सर्वज्ञानमयश्री ४ सर्वव्याधि
विनाशिनीश्री ४ सर्वव्याधिविनाशनश्री ४ सर्वाधारस्वरूपाश्री ४ सर्वाधारस्वरूपश्री
४ सर्वपापहराश्री ४ सर्वपापहरश्री ४ सर्वानन्दमयीश्री ४ सर्वानन्दमयश्री ४ सर्वरक्षा
स्वरूपिणीश्री ४ सर्वरक्षास्वरूपिनश्री ४ सर्वेप्सितफलप्रदाश्री ४ सर्वेप्सितफलप्रदश्री
४ सर्वरक्षाकरचक्रस्वामिनीश्री ४ सर्वरक्षाकरचक्रस्वामीश्री ४ निगर्भयोगिनीश्री ४
निगर्भयोगीश्री ४ वशिनीश्री ४ वशीश्री ४ कामेश्वरीश्री ४ कामेश्वरश्री ४ मोदिनी
वि श्री ४ मोदिश्री ४ मलाश्री ४ विमलश्री ४ अरुणाश्री ४ अरुणश्री ४ जयिनीश्री ४ ज
यीश्री ४ सर्वेश्वरीश्री ४ सर्वेश्वरश्री ४ कौलिनीश्री ४ कौलीश्री पादुकां पूज
यामि नमः इत्याकाशचक्रेदेवताः समर्पयामि ततः ततोऽमुमध्ये मानसचक्रं बिन्दु
रूपं तद्विन्दोः परिसमप्रभं ध्यात्वा तत्र चक्रे षष्ठीदलकमले तिनेकमले ध्यात्वा तत्क
र्णिकायां श्रीपरदेवतां परिनसह तेजोमयीं विमलां हृदि लेपनतदंगभूतान्तत्त्व
माकाराः सर्वरोगहरचक्रस्वामिन्याहिम हामहाशयानाः चक्रे षष्ठे देवतान्य

श्री
सौ॰ रं॰
१०५
109

सेन नयपा ४ सर्वरोगहरचक्रस्वामिनी श्री ४ सर्वरोगहरचक्रस्वामी श्री ४ रहस्य
योगिनी श्री ४ रहस्ययोगी श्री ४ बाणिनी श्री ४ बाणी श्री ४ चापिनी श्री ४ चा
पी श्री ४ पाशिनी श्री ४ पाशी श्री ४ अंकुशिनी श्री ४ बाणी श्री चापिनी श्री ४ चा
पी श्री पाशिनी श्री ४ पाशी श्री ४ अंकुशिनी श्री अंकुश श्री ४ महाकामेश्वरी
श्री ४ महाकामेश्वर श्री ४ महावज्रेश्वरी श्री ४ महावज्रेश्वरीश श्री ४ महाभग
मालिनी श्री ४ महाभगमाली श्री ४ महात्रिपुरसुंदरी श्री ४ महात्रिपुरसुंदर श्री ॥
४ सर्वसिद्धिप्रदचक्रस्वामिनी श्री ४ सर्वसिद्धिप्रदचक्रस्वामी श्री ४ अतिरहस्ययो
गिनी श्री ४ अतिरहस्ययोगी श्री ४ श्रीभट्टारिका श्री ४ श्रीभट्टारिक श्री ४ सर्वा
नंदमयचक्रस्वामिनी श्री ४ सर्वानंदमयचक्रस्वामी श्री ४ परापररहस्ययोगिनी
श्री ४ परापररहस्ययोगी श्री ४ त्रिपुरा श्री ४ त्रिपुर श्री ४ त्रिपुरेश्वरी श्री ४ त्रिपुरेश्व
र श्री ४ त्रिपुरसुंदरी श्री ४ त्रिपुरसुंदर श्री ४ त्रिपुरवासिनी श्री ४ त्रिपुरवासी श्री
४ त्रिपुरा श्री ४ त्रिपुर श्री ४ त्रिपुरमालिनी श्री ४ त्रिपुरमाली श्री ४ त्रिपुरासिद्धा १०५

श्री ४ त्रिपुरासिद्धश्री ४ त्रिपुरांबाश्री ४ त्रिपुरांबश्री ४ महात्रिपुरसुंदरीश्री ४ महा
त्रिपुरसुंदरश्री ४ महामाहेश्वरीश्री ४ महामाहेश्वरश्री ४ महामहाराज्ञीश्री ४
महामहाराजश्री ४ महाशक्तिश्री ४ महाशक्तश्री ४ महाउमाश्री ४ महाउम
श्री ४ महामहानन्दाश्री ४ महामहानन्दश्री ४ महास्पन्दाश्री ४ महास्पन्दश्री ४ महा
महाशयाश्री ४ महामहाशयश्रीपादुकां पूजयामि नमः इत्याम्नायोचक्रः षट्त्रि
शिमन्यासः इत्यंघष्ट्युत्तरत्रिशतं नमस्तावज्जाते विन्यस्य तेषां सर्वेषामुपरिष्टात्स्वशो
नेचरणाद्वयंन्यसेत् तत्र ब्रह्मरंध्रस्य सहस्रदलकमलकर्णिकायां श्रीपरदेवतां
ध्यात्वा तस्यामेव श्रीमन्महाश्रीचक्रनाममहाराज्ञीरन्त श्रीपादुकां पूजयामि न
मः इति ब्रह्मरंध्रस्य दक्षिणभागे विन्यस्य वामभागे ४ श्रीमन्महाश्रीचक्रनगरस
म्राट्प्रभुत्व श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति पादांबुजयुगं न्यसेत् इति श्रीविद्या
सेमवषष्ट्युत्तरत्रिशतात्मकशिवक्रमन्यासः अत्रन्यासे समाहृयंतेन मोतनामानस
पूजयात् श्रीसमाहरीमात्रमेव अयं केचिन्न्यासे पातकरंषिणां तत्त्वनाम नमोन्ते

श्री·सौ·
११०

त्याहुः यथागुरूपदेशो कार्य इति एवं रश्मिक्रमं कुर्वन्साधको विजितेन्द्रियः धन
धान्यायुरारोग्यभोगमोक्षफलं लभेत् अत्र चक्रव्याप्तिकरणचक्रं गत्वा सन्निधाय
शिवोहमिति भावयन्स्वरूपमात्मा संततं भागात्तिन्वस्मुद्राः पापादिवर्जमुद्राः श्रीव
त्स्यदेवीचक्रभावेन कामकलारूपमात्मानं ध्यात्वा शक्तिन्यापनमुद्रां बद्धा
मानः स्मरणेनात्मकमकारेण मूलाधारात्कुण्डलिनीं समुत्थाप्य तथैव षट्चक्रभे
दक्रमेणाधायचक्रेन योगं विधाय तत्रैन समापरिणतो श्रीपरदेवतां हृदयकमले
गतसिंहासने श्रीचक्रराजे कामेश्वराङ्कस्थां सर्वाभरणभूषितां त्रिखण्डामुद्राम्
दिनकरो ध्यायेत् श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते सौभाग्यर
त्नाकरे तरंगे मात्रयोदशः ॥१३॥ ततो ध्यानं तत्र श्रीवामकेश्वरतन्त्रे उद्यच्चन्द्रो
दयद्धरत्नपीठपद्मवारिधेः मध्ये हेममयीं भूमिं स्मरेन्माणिक्यमण्डितां तन्म
ध्ये कल्पोद्यानं मन्दनोत्मास्वं महत् नित्याश्रुदिन ज्योत्स्नाजालविराजि
तं सदा सहवसन्तेन कामदेवेन रतिना कदेवच्चतपनागनागकेसरचम्पकैः ११०

५५

बकुलैः पारिजातैश्च सर्वर्तुकुसुमोज्ज्वलैः गुंकारस्वावैः भृंगैः कूजद्भिः कोकिलैः
शुकैः नानावर्णैरपि चान्यैश्च द्विजसंघैर्निषेवितं शिखिकारण्डहंसाद्यैर्नानापति
भिरावृतं नानापुष्पलताकीर्णशोभितं वृन्दावनमध्यैः पर्यन्तदीर्घिकोत्फुल्लकम
लोत्पलसंभवैः रजोभिर्धूसरैः सम्यक्सेवितमलयानिलैः ध्यानेव वनेह नोद्यानेन
दंतः प्रांगणे स्फारे स्फुटकांचनसंकाशवसुधाभिरलंकृतं प्रांगणे विंशतिगोपिकेभ्यह
रसिद्धमुनिषेवितं तन्मध्ये मंडपं ध्यायेद्धाम ब्रह्मांडमंडलं सहस्रादित्यसंकाशं च
तुरस्रं सुशोभनं रत्नेनजः समाप्तं जपिंजरीकृतदिङ्मुखं मध्यस्तंभविनिर्मितं
कोणस्तंभसमन्वितं महामाणिक्यवैदूर्यरत्नकांचनभूषितं मुक्तादामवितान
ढ्यं रत्नसोपानमंडितं मंदवायुसमाक्रांतगंधधूपतरंगितं छत्रचामरचंद्रादिवि
मानैरुपशोभितं जातीचंपककुत्रागकेतकीमल्लिकादिभिः रक्तोत्पलसितो
भोजमाधवीभिः सपुष्पकैः बद्धाभिः चित्रमालाभिः सर्वत्र समलंकृतं तिर्यग्
र्ध्वमधस्त्वमत्र लोकोटिमंडितं नानारत्नादिभिर्दिव्यैर्निर्मितं विश्वकर्मणा ।

श्री सौ र १११

तन्मध्ये विपुलो ध्यायेद्दृटिकोशान्तयोजनां महाशालादीन्यसंकाशां कोटिसोमाग्निवसमे
जितो वज्रहीरमणिमयेपेनामाणिक्यवज्रहारस्तोरणां प्रदीपैः रत्नकुंभैश्च समवेतं नः समन्त
लतां हैमीभिः पालिकाभिश्च सकलाभिरलंकृतां रत्नपीठस्थिते दिव्ये रागमेरुः प
रिशोभितां सर्वेन्तरांतरामार्गान्त्यमणिटपंगणांश्चगतो मधुशालाश्च विविध गो यर्वलो
त्रहेहितो श्रृंगारसमस्त्रद्वैर्नवयौवनलेपटैः प्रमरीतिकैरनेकनामणिभूषणा
भूषितैः वीणावीणामहंगनादिवादनेनचन्द्रत्यकैः प्रीणयन्निर्महादेवींपपिता
परितः महारत्नसिंहासनं तस्यावेष्यामध्ये सर्वोत्कृष्टमे विंदं विवितन्तुद्वैरैः समा
पाटवन्तु एपे महाशिवमयमाता न्नाग्निन्यपरशिवात्मके पुष्पपर्यंकमाश्रयेत
त्रश्रीचक्रनायके तन्मध्येयोनिमध्यस्थे सर्वेनोद्यानपीठके पर्यंकवंधेविलम्बि
त्वहिलिकामनशालिते ध्यायेत्परशिवांकस्थां पद्ममध्योज्वलाकृतिं तत्र ध्यानेस
वल्पामित्रिदशैः सेवनीयके ध्यायेत्सर्वविमोहदेवीं बालार्ककिरणारुणां जपाकु
सुमसंकाशांदाडिमीकुसुमोपमां पद्मरागमतीकाशां कुंकुमोदकसन्निभां स्फुर १११

नकुटमाणिक्यकिंकिणीजालमंडितो कालालिकुलसंकाशकुटिलालकपल
वो प्रत्नग्राहणसंकाशवदनांभोजपल्लवो किंचिदर्धेंदुकुटिलललाटमद्रुप
पट्टिको पिनाकधनुराकारभूलतोपरमेश्वरो आनंदमुदितोल्लोललीलान्दो
लितलोचनो स्फुरन्मणिप्रवालसंघातविलसद्धेमकुंडलो मणंडमंजुलाभोगराजितो ।
हमन्मंजुलो विश्वकर्मादिनिर्माणसमर्थसुस्पष्टनासिको नासाविद्रुमबिंबाभ
रक्तोष्ठो मन्मनोपमो राजिमीबीजवज्जाभदंतपंक्तिविराजितो स्मितमाधुर्यवि
जितमाधुर्यरससागरो आनोपम्यगुणोपेतचिबुकोद्देशशोभितो कंबुग्रीवो म
हादेवीमणिललितैः भुजैः मणिपर्यंकके परभोगैश्वर्यप्रशोभितो रक्तोत्पल ।
दलाकारसकुमारकराम्बुजो करांबुजनखज्योत्स्नावितानितनभस्थलो म
क्ताहारलतोपेतसमस्त्वन्नकंधरो त्रिवलीवलनापुष्टकमध्यदेशप्रदेशशोभितो ।
लावण्यसरिदावर्तकाभनाभिविभूषितो अनर्घरत्नखचितकांचीयुक्तनितंबि
नी नितंबबिंबाहितरतोमराजीवरोरुप्रभा कदलीललितनालंभसुकुमारोरुमीश्वरी

श्री·
सौ·२·
११५
112

त्वां ध्यायेत्कल्पवल्लीमत्यनेवाभुगात्तमंसिंनांगृहगत्वापरवेद्मप्रसाजितकछपो
ब्रह्मविष्णुशिवेश्वरनिर्हृष्टचरणांबुजां नन्दनीयां गतीभास्वन्नविचेझविवाजि
तां शीतांशुशतसंकाशकान्तिसंतानहासिनीं लौहित्यजितसंहरं जपालाज़िम
शिमाणीं चक्रवत्तुपीधानां पाशांकुशकरांबुजां रम्यपुष्पाणि विष्णुंचक्राम्बर
णांहेजितां चन्द्रभुजांत्रिनेत्रांचपंचबाणधनुर्धरां कर्पूरशकलोन्मिश्रतांबूल
पूरितानना महामृगमदोद्दामकुंकुमारुणविग्रहां सर्वशृंगारवेषाढ्यां सर्वा
लंकारभूषितां जगदाह्लादजननीं जगद्रंजनकारिणीं जगदाकर्षणाकरीज
गत्कारणरूपिणीं सर्वमंत्रमयीं देवीं सर्वसौभाग्यसुन्दरीं सर्वलक्ष्मीमयीं नि(
त्यांपरमानन्दनन्दितां एवं ध्यायेत्परेशानीं महात्रिपुरसुन्दरीं इति स्वकोनध्यात्वा
मूलविद्ययास्वशिरसि पुष्पांजलिं दत्त्वा पुनर्हृदयकमले यथोक्तरूपां भगव
तीं सांगां सायुधां ध्यात्वा वक्ष्यमाणप्रकारेण पीठपूजादिपूर्वकं सांगोपांगावर
णां देवीं मानसोपचारैः संपूज्य नैवेद्यं दत्त्वा आजनावसरे नतैवैश्वदेवकुर्यातन ११२

५६

मूलाधारे स्वात्मानं नागात्मपरमात्मेत्यात्मचक्षुष्यवल्लसमवकरस्थं कुंडल्याग्निसमक्ष
लं कुंडे ध्यात्वा तत्र श्रीपरदेवतामनुस्वे मूलविद्यां नेत्रं हंनां जुहोमि स्वाहा इत्यादि
अहंतास्मन्यपैशुन्यकामक्रोधलोभमहमदमात्सर्याणि लभमाणस्त्र गमन्नमनः
स्रुवेणाप्येकं हुत्वा पुनर्हृदयकमले भुवनेश्वरीं देवीं ध्यात्वा उन्नारापोशानादिसेवो
पचारैराराध्य मूलविद्यां यथाशक्ति जपित्वा प्राणायामादि पूर्वकं वक्ष्यमाण।
विधिना जपं समर्प्य श्रीगुरुं प्रणम्य स्वदेहे गंधादिभिरलंकृत्य धौतादिपात्रस्थापने
कुर्यात् तत्र सर्वत्रामाग्रे वक्ष्यमाणविशेषार्घ्यं मंडलं वर्तुलं विरच्य तत्पूर्वस्मि
न्यत्र वक्ष्यमाणविधिना प्रक्षालितमाधारं संस्थाप्य तत्पश्चिमे इज्यस्त्र वर्णादिपवि
त्रं कलशं धूपवासितं हुंफट् ब्रह्माण्डचषकाय स्वाहा इति वामकरेण प्रक्षालितं पैसं
दीपयित्वा तामालिनि ह्रीं इति संदीपयेत् विघयापो निमज्य पात्रं संदीप्य तेन कवचेना
वगुंठितं ॐ नमः ह्रीं नमः जूं नमः हं नमः सः नमः इति विलिख्य गत्या पंचमंत्रान् उच्चा
श्रीमहात्रिपुरसुंदर्या महाकलशं स्थापयामीति तत्र कलशोपरि स्थाप्य तत्र वक्ष्य

श्री
मा॰र॰
११३
113

माणविशेषार्घ्यपात्रवत्सूर्यकलानां संपूज्य तत्र वक्ष्यमाणविधिनैव कर्पूरादिसु
वासितापर्युषितं परिस्रुत्कायः समापूर्य तत्राग्न्यादिके नित्यं वक्ष्यमाणवि
धिना सोमकलानां संपूज्य तत्र मध्ये विशेषार्घं वक्ष्यमाणमंडलं विभाव्य तत्र
त्र्यम्बकपतिनः ॐ रह्रस्लव्य्रूं पञ्चिकदेवताभ्यो हुं फट् स्वाहा नमः ॐ रह्रस्लव
य्रें ग्रासं च ज्वालिनि हुं फट् स्वाहा नमः ॐ रह्रस्लव्यें क्रोधं च ज्वालिनी हुं फट् स्वा
हा नमः ॐ रह्रस्लव्यें ह्रीं च ज्वालिनी हुं फट् स्वाहा नमः ॐ रह्रस्लव्यें संहिं च
ज्वालिनी ॐ रह्रस्लव्यें घट्टं च ज्वालिनी ॐ रह्रस्लव्यें तपनवेधं च ज्वालिनी ॐ
रह्रस्लव्यें —— द्रीवं च ज्वालिनी ॐ रह्रस्लव्यें सर्वजनदृष्टिस्पर्शदोषावं ज्वा
लिनी ॐ रह्रस्लव्यें पशुपाशं च ज्वालिनी हुं फट् स्वाहा नमः इति स्वाग्न्यादि प्राद
क्षिण्येन संपूज्य ये विदितिर शाखाबन्धिरस्य ॐ रं क्रां क्रीं क्रूं क्रैं क्रौं क्रः विकारशोध
निर्मा विकारान् हन हन स्वाहा इति मध्ये संपूज्य स्वाहिषु यादिभिः पूर्वमन्त्रैः
पवमिरापनः विलयोनित्रयेणैव त्रिमिश्रादि त्रयेणैव स्मरस्मरेति च द्वाभ्यां । ११३

ना भ्या मंत्री नैकया न या श्रा णो मेके निषेके पुत्र पापे विमोचयेत् इति कृत्वा णि
वचनात् उक्तं पंच दश मंत्रैः सकृत् सकृत् मिमं त्रयेत् सर्व्वा ऋग्वेद यथा
स्थालिष्ट्या मचस्व सोम धारया इंद्राय पातवे सुतः १ २ तो हा विश्वच र्षणि र
भियो निम यो हत्ताम् णाम धस्थमा सदत् २ वरिवो धातमो भव मंहिष्ठो वृत्र हंत
मः पर्षि राधो मघोनां ३ अभ्यर्ष महानां देवानां वीतिमंधसा अभि वाज
मुत श्रवः ४ त्वाम च्छा चरामसि तदित् अर्थं दिवे दिवे इंद्रा त्वे न आशसः ५ विष्णु
योनिं क‒ यत्वष्टा रूपाणि पिंशतु आ सिंचतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु
ते १ गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति गर्भं ते अश्विनौ देवा वाधत्तां २
पुष्कर स्रजा हिरण्ययी अरणी यं निर्मथतो अश्विना तं ते गर्भं हवामहे दश
मे मासि सूतवे ३ त्रिभिष्टुं देव सवितर्वरिष्ठैः सोम धामभिः अग्ने दक्षैः पु
नीहि नः १ पुनंतु मा देवजनाः पुनंतु मनसा धियः पुनंतु विश्वे देवाः पुनीत मा जात
वेदः पुनीहि मा २ पवमानः स्व... सोम विश्वेभिर् ... भिः देवमध ... मेहवि

श्री॰
मार्त॰
११४

114

३ इमम्मेगंगेयमुनेसरस्वतिशतद्रुस्तुमेसचतापरुष्ण्याअसिक्न्यामरुद्वृधेवितस्त॰
याचिकीय॰ सुषोमया । मितासितेसरितेयत्रसंगमेतत्राप्लुतासोदिवमुत्पतन्ति
येवैतन्वाविसृजन्तिधीरास्तेजनासोऽमृतत्वंभजन्ते २ ॐ नामरेस्नानोमन्त्वषो
दुणिआधवत्तेरविसहवीरेववसवेहृतेनीर्थंमप्रापणे । अमसस्तीर्थ्याणि यप्येषा
मपद्रुमेतिहतेश्रेणामेकमरकेगामवाजेतिमासमेकः पिशतिमृतयामन्तोत्र
तिमृवेचः मन्तूहेकोअपामवल्किसिन्धुवेभ्यः पितरावपावनः ३ ॐ ह्रां ह्रीं हूं॰
हैं कृ॰ अमृतेअमृतोद्भवेअमृतवर्षिणिअमृतसवृपिणि अमृतेस्नावय २ फुरु॰
प्राणायामत्रयंकृत्वापरमेश्विकायेनमः ॐ ह्रींजूंसः स्वाहा इति विधाय पा॰ ॐ वारमभि
मंत्र्य ॐ ३ सिद्धायेनमः ॐ ३ सक्तायेनमः ॐ ३ युक्तायेनमः ॐ ३ नीत्तायेनमः ३॰
तिचतुर्दिक्षुमाहत्यित्विनस्वायाविनः सप्तज्य नमस्त्रिकोणविशेषांध्ववलमा
लाकूपविभाव्य ॐ ३ हमतमत्वरसभ्रांतेनंदभैरवायवौषट् आनंदभैरवश्रीपादुकां
पूजयामिनमः ॐ ३ सहक्षमलवरयींसुरानंदभैरव्यैवौषट् आनंदभैरवी

११४

७८

श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ॐ ह्र स्वरानन्दभैरवाय वौषट् ॐ ह्र स्वरानन्दभैर
व्यै वषट् ॐ ह्र ब्रह्मज्ञानानन्दभैरवाय ॐ ह्र ब्रह्मज्ञानानन्दभैरव्यै श्रीपादुकां ॐ ह्र नरहणाने
दभैरवाय ॐ ह्र नरहणानन्दभैरव्यै ॐ ह्र उन्मनानन्दभैरवाय ॐ ह्र उन्मनानन्दभैरव्यै
ॐ ह्र ज्ञानानन्दभैरवाय ॐ ह्र ज्ञानानन्दभैरव्यै ॐ ह्र महानन्दभैरवाय ॐ ह्र महानन्
दभैरव्यै ॐ ह्र परमानन्दभैरवाय ॐ ह्र परमानन्दभैरव्यै ॐ ह्र कालभैरवाय ॐ ह्र का
लभैरव्यै श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति भैरवमिथुननवकं मध्ये ऽष्टदि
क्षु सम्पूज्य मनसैव मूलविद्यया वौताणामर्दयामि वीद्यास्त्रमन्त्रेणाष्टोत्तरास्त्रमन्त्रेण
कुशैः त्रिमेताडय कवचमन्त्रेणाभ्युत्याश्चापयद्वामनासारंध्रेणाप्याविश्यद्वादशारंध्रं गा
त्वा तत्रस्थविश्वं दृष्ट्वा तन्मध्यगतपरमामृतवारिधौ मिलित्वा तन्मयपश्चात्ते
नविवरानेत्रमार्गेणाविनिर्गतं जलं विभाव्य संरोधनमुद्रया संरोध्य कवचमन्त्रेणा
वगुण्ठनमुद्रया वगुण्ठ्य विनिधेनुमुद्रयामृतीकृत्य परमीकरणमुद्रया परमाम
तीकृत्य तत्र देवीं ध्यात्वा पंचोपचारैः सम्पूज्य मूलविद्यया ऽष्टवारमभिमन्त्र्य ॐ ह्र न

श्री
म्हा·र·
११५
115

सोभगवतिग्रामेस्थवीरवाहणीजलस्मृतेयेऽर्धविंदुग्राहिणि महालक्ष्मीश्वरी
परमथाग्निपरमाकाशभास्वरिसोममूर्धोगृभलिलि आगच्छ आगच्छ विशविश
क्षुभोगच्छंवमरहूंस्वाहा इति मंत्रकलशोहिंदुवामांगुष्ठानामिकाभ्यां धृतेन
द्वितीयखंडेनाहायोर्ध्वमुत्क्षिपेत ततः कलशावहस्तेनपात्रान्तरेणाच्छाद्योद्ध
णपात्रमादाय ॐ चंद्रमोमाताये नमः ॐ चंद्रमृत्साये नमः ॐ चंद्राननाये नमः ॐ
चंद्रशोभाये नमः इति धामकुत्थेन तस्मिन्पात्रे शक्तिचतुष्टयं संपूज्य कुंभस्याच्छा
दनपात्रमापरिस्थापयेदिति कलशस्थापनं विधाय ततः कलशदक्षिणभा
भागे चतुर्हस्तेकेन चतुरस्रवृत्तत्रिकोणात्मकं मंडलं चंदनादिभस्मोपवस्त्वा
माकरोर्ध्वपुटाभ्यां चिताभस्मद्वारेन निर्मीयमाणं च चितारादिनमोतयाम
लविचयात्रिकोणमध्ये संपूज्य कृतत्रयेण त्रिषु कोणेषु संपूज्य चतुरस्रे च
श्रीणानि हतिवायुकोणेषु हस्तयः पि ६ ८ चतुष्टयमध्ये नेत्रं प्रभादिचतुष्टं तत्र
क्षमितिषडंगमंत्रैः संपूज्य तत्रमृतेन तत्तात्तिनमाधारे संस्थाप्य ॐ ऐं ह्रीं श्रीं स्थ

११५
५९

कूटमुच्चार्य रेवह्निं मेजलाय धर्मसहस्रशक्त्यात्मने श्रीपरशिवनाथाय सामान्यार्घ्य
धारायन्नमः इति मेरुज्य नत्रवत्समाणप्रकारेणाव हूं ईं शक्तलाः हृज यिन्वा नत्राह्व
णदातितं शेषं विनिधाय ४ द्वितीयकूटं कृष्णार्कं मेजलाय धर्मसहस्रशक्तलात्मने
श्रीपरशिवनाथाय सामान्यार्घ्यं पात्राय नमः इति मेरुज्य नत्रवत्समाणप्रकारेणस
यं सहस्रशक्तलाः मेरुज्य गंधादिभिरभ्यर्च्य पूज्य तोयेन प्रणव त्रितारमूलवि
द्यान्ते वित्तोम मानकामच्चारन नत्नात्रमाहूय मेधान्सि सुवाक्मिनसु — ध्नजीय
कूटं मानं मेजलाय कामसहस्रषोडशकलात्मने श्रीपरशिवनाथाय सामान्यार्घ्यंस
नायनमः इति मेरुज्य नत्रचवत्समाणप्रकारेण सोमसम्पोडशकलाः मंरुज्य
नत्रमागवन्मूविनिमेजला त्रीर्थमावाह्य कलशामनविह्दु स्वात्वा नच मूलेन गंध
पुष्पादिभि निविपय मागवक्ष्यगंः मूरुज्य हृस्रतमत्नवरग्ये सहस्रमन्त्र परयामि
तिनवान्मूक मिथुनमंत्रेण त्रिरभिमंत्र्य त्वमों वरुणाय सहीवाहणीस्वेनमर
तिवरुणाम मिथुनमंत्रेण च त्रिरभिमंत्र्य मूलेनाष्टधाभिमंत्र्य धेनुयोनिमुद्र

श्री. सौ. र. १९६ 116

प्रदर्श्य मत्स्यमुद्रया छादयेदिति सामान्यार्घ्यं विधाय तत्समीपे सामान्यार्घ्यजलेन
यन्त्रकं हेमादिगंधद्रव्यमिश्रितेन भूमिं विलिप्य तत्र वामहस्तमध्ये दक्षहस्ताभ्यां चतु
रस्रवृत्तषट्कोणत्रिकोणात्मकं मंडलं विधाय तन्मंडले शंखमुद्रया सद्दिनवाम
करेणावष्टभ्य तन्मध्यत्रिकोणमध्ये नयेमखरूपं कामकलां विलिखेत् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं
परदेवतायाविशेषार्घ्याधारमंडलाय नमः इति मंडलं संपूज्य तन्मंडलमूलेन त्रिको
णमध्ये संपूज्य त्रिकोणाग्रकोणे ॐ प्रथमकूटेन नमः वामे ॐ द्वितीयेन नमः दक्षिणे
ॐ तृतीयेन नमः इति त्रिकोणं संपूज्य षट्कोणकोणेषु प्रादक्षिण्येन स्वाग्रमारभ्य
मूलकूटत्रयस्य द्विरावृत्त्या संपूजयित्वा चतुरस्रे प्राग्वत्खंडेशानि संपूज्य चतुरस्रे
स्वाग्रादि चतुर्दिक्षु मध्ये च ॐ गगनगगनरत्नाय नमः ॐ स्वर्गस्वर्गरत्नाय नमः ॐ
मर्त्यमर्त्यरत्नाय नमः ॐ पातालपातालरत्नाय नमः ॐ नागनागरत्नाय नमः इति पं
चरत्नानि संपूज्य पुनः षट्कोणेषु स्वाग्रादिप्रादक्षिण्येन न्यासोक्तषडंगमन्त्रानि
संपूज्य चतुरस्रवृत्तषट्कोणत्रिकोणेषु ॐ कामरूपपीठाय नमः ॐ जालंधरपी

१९६
५

ठाय नमः ॐ पूर्णगिरिपीठाय नमः ॐ उड्यानपीठाय नमः इति पीठचतुष्टयं संपूज्य (
शोभवदीतावोक्तेन वंकायोक्ते त्रिकोणादिचतुर्दिक्षु मध्ये च पंचप्रणवपुष्टितैः प्रणवपं
चकैः पूजयेत् तद्यथा ऐं ह्रीं श्रीं ह्स्ख्फ्रें ह्सौः ऐं ह्सौः ह्स्ख्फ्रें श्रीं ह्रीं ऐं नमः एवं पह
स्ख्फ्रेंः ५ नम इति पूजयित्वा ततः पमूलं सर्वशक्तिमयीं श्रीपादुकां देवतायाः पीठं वर्वीम
ते ध्यात्वा नमस्ते प्रणवेन संपूजनधारां संयोज्य वामितिधेनुमुद्रां प्रदर्श्य ऐं ह्रीं हंसः सो
हं स्वाहा इत्यात्मान्तरात्मा मंत्रेण त्रिरभिमंत्र्य पुनरुद्धार्य आत्मशक्ति श्रीपादुकां (
पूजयामीति संपूज्य पुनः प्रणवेण त्रिरभिमंत्र्य पुनरुद्धार्य आत्मशक्ति श्रीपादुकां
पूजयामीति संपूज्य पुनः प्रणवेन त्रिरभिमंत्र्य प्रणवमुद्धार्य परनिष्कलं शांभवी (
श्रीः इति संपूज्य हंसः इति मंत्रेण त्रिरभिमंत्र्य पुनरात्मोद्धार्य मातृकासरस्वती श्रीः
इति संपूज्य मूलतृतीयकूटेन दशधाभिमंत्र्य पुनः तृतीयकूटमुद्धार्य त्रिपुरसुंदर
ने एवं श्रीः इति हंसमध्ये संपूज्य ॐ हंसः हसक्षमलवरयूं सहक्षमलवरयीं इत्यानंदभैरव
मिथुनेन विद्याभ्यां त्रिरभिमंत्र्य हसक्षमलवरयूं आनंदभैरवाय वौषट् सहक्षमलव

श्री· सौ· र· ११७

117

रंयीं स्रानेरूमैरवाय वौषट् स्रानेरूमैरव श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति त्रिः सं
पूज्य संतर्प्य ४ सहतमलवरयीम् धाहैवै वौषट् सुधादेवी श्री इति त्रिः संपूज्य सं
तर्प्य ह्सौः वरुणाय नमः सहैः स्वाहा रुणीदेव्यै नमः इति वरुणमिथुनविद्याभ्यां त्रिरभि
मंत्र्य ४ पुनः पूर्णपात्राय वरुण श्री वारुणीदेवी श्रीपादुकां पूजयामीति संपूज्य ४ जं
जीं जूं जैं जौं जः जमलवरयूं जगिनी श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः एवं ४ रां रीं रूं रैं
रौं रः रमलवरयूं राकिनी श्री ४ लां लीं लूं लैं लौं लः लमरवरयूं लाकिनी श्री ४ कां कीं
कूं कैं कौं कः कमलवरयूं काकिनी श्री ४ शां शीं शूं शैं शौं शः शमलवरयूं शाकिनी श्री
हां हीं हूं हैं हौं हः हमलवरयूं हाकिनी श्री इति संपूज्य संतर्प्य ततो बालायावदपना
णाभावात्सा नित्यमेवं श्रमक्लक्लहूट अभिमंत्र्य ततो हिन्नित्या विघ्ययान्त्रिर्घिनोप्याद्वि
घयावच्छ्यगभिमंत्र्य परामृताहृदामृतादपरामंत्राभ्यां मूर्धामात्रायालीति तत्रेन ह्सैः
सहैः इति मंत्राभ्यां त्रिरभिमंत्र्य ततस्तरणिं हिंसीति तत्रेन्द्ररणकुलयोगिनीविद्याभ्यां
त्रिस्त्रिरभिमंत्र्य ततः सारिस्पन्दनं परा विद्यया हीति तत्र्येन तया त्रिरभिमंत्र्य प

११७
५१

ष्वयशोभवदीनांताभुत्त्राश्चेत्रहिश्चेनमरत्यालिंमाउक्षकलामानकान्याम्मप्रकारे ।
ण कचवर्गकलाः संपूज्य श्रीं हंसः शुचिषद्वसुरंतरित्तसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरो
णसत् नृषद्वरसहृतसद्व्योमसदब्जागोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहदित्यनयाऽऽ
वाहितमभिमंत्र्य संपूज्य सृष्ट्यादीनां प्राणप्रतिष्ठां विधाय ततः टतवर्गोत्थजरा
दितणाकलाः संपूज्य प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः यस्यो
रुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियंति भुवनानि विश्वा इत्यनयाऽऽवाहितमभिमंत्र्य सं
पूज्य जरादीनां प्राणप्रतिष्ठां विधाय पुनः पयचवर्गोत्थं कलाष्टकं तीक्ष्णाद्याः संपू
ज्य त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्धनं उर्वारुकमिव बंधनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृ
तात् इत्यभिमंत्र्य संपूज्य तीक्ष्णादीनां प्राणप्रतिष्ठां विधाय पुनः षकारादिलकारां
तपंचवर्गोत्थाः पीतादिपंचकलाः संपूज्य गायत्र्याभिमंत्र्य संपूज्य पीतादीनां प्राण
प्रतिष्ठां विधाय ततः स्वरोत्थानि षष्ठ्यादि षोडशकलाः संपूज्य विष्णुर्योनिं कल्पयतु
त्वष्टा रूपाणि पिंशतु आसिंचतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु मे इत्यभिमंत्र्य संपूज्य नि

श्री: सौ: र: ११८

118

वृन्नादीनां प्राणप्रतिष्ठां विधाय मातृकयाद्भिरभिमंत्र्य मातृकासरस्वती श्री इति मंत्र
ज्य ऐं ह्रीं श्रीं ह्सैं ह्स्कह्रैं परमधाम्नि ह्सौं स्फुरणामत्रनिधे सौः कुलरूपिणि
इत्यनेन त्रिरभिमंत्र्य ह्लौं ग्लूं कुलस्य अमृतात्मके सिद्धिज्ञानके परे अमृतत्वं निधेह्य
स्मिन्वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि इति च त्रिरभिमंत्र्य आत्मकाद्यं मंत्रजलाद्यन्नमस्कृतिमन्त्र
उल्लसमेव पूज्य तत्र मन्त्रेण प्रक्षालितमाधारं गृहीत्वा ४ श्रीपरदेवतायाः विशेषार्घ्याधार
स्थापयामीति संस्थाप्य प्रथमकृष्णमन्त्राद्यं मंत्रवह्निमंडलाद्यं धर्मप्रद दशकलात्मने
श्रीपरदेवतायाः विशेषार्घ्यपात्राधाराय नमः इत्याधारं संपूज्य तदुपरि प्रागादिदिक्ष्वग्ने
र्वह्नेर्दशकलाः पूजयेत् तद्यथा ४ यं धूम्रार्चिषे नमः ४ रं ऊष्मायै नमः ४ लं ज्वलि
न्यै नमः ४ वं ज्वालिन्यै नमः ४ शं विस्फुलिंगिन्यै नमः ४ षं सुश्रियै नमः ४ सं सुरूपा
यै नमः ४ हं कपिलायै नमः ४ ळं हव्यवाहायै नमः ४ क्षं कव्यवाहायै नमः इति संपू
ज्य तासां प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् तत्र पूर्वोक्तप्राणप्रतिष्ठामंत्रे समपदस्थाने धूम्रार्चि
रादीनामिति पदं निविश्य प्राणप्रतिष्ठामंत्रमाधारस्य शक्त्यैवेति प्राणप्रतिष्ठां ११८

५२

विधाय स्वर्णादिरचिते पात्रमस्त्रेणास्फाल्य ४ श्रीपरदेवतायाः विशेषार्घ्यपात्रं
मे स्थापयामीति तत्र संस्थाप्य ४ हृत्तीयकूटमस्त्रार्घचक्रपूर्वकं मंगलायार्घ्यमस्त्व
हशकलात्मने नमः श्रीपरदेवतायाः विशेषार्घ्यपात्राय नमः इति संपूज्य तत्र स्वी
कं मंगलं विभाव्य पूर्ववत्स्यवरत्नोत्तं संपूज्य तेषु वपचमप्राणावरम्भपूच्य तत्र हंसाकारा
रणास्तूधैर्यह्नाः शकलाः संपूज्य मतयपा ४ कं बं मणिस्यै नमः ४ खं बेतापिन्यै
नमः ४ गं कधूम्रायै नमः ४ घं पमरीच्यै ४ ङं ज्वालिन्यै ४ चं थं रुच्यै ४ छं केशसु
षुम्णायै ४ जं भोगदायै ४ झं विश्वायै ञं बोधिन्यै ४ टं ठं धारिण्यै ४ ठं क्ष
मायै नमः इति संपूज्य प्राग्वत्तत्रामपूरः सह तत्वा सा पाणाप्रति शं विधाय कल
शाभ्यजलपात्रोत्तोयेन चन्दनमूलविद्यात्तेविलोममातृकाम्यत्रयेन तत्पात्रमा
पूर्य तत्तपमित्यगुष्ठानामिकाभ्यां पुष्पणानपात्रस्थं जलमालोड्य तत्पुष्पं निर
स्य ह्रीं मिति चंदनागुरुकर्पूरचारुकुंकुमरोचनाजयमांसीशिलारसानवक
गंधाष्टकं पंकलोहितं पुष्पं निक्षिप्य मारितिगालितो मधुद्रया तिरीक्ष्य ४ नती

श्री· सौ· र· ११९

119

यक्तं ऐं गौं सौः मम मेरु लाधकाम म प्रद षोडशकलात्मने श्रीपरदेवतापादविशेषार्घोऽस्
तायनमः इति संपूज्य तत्र पूर्वोक्तं मेरु लविभाव्य एवं वेदांचतस्रांतसंपूज्य शोभ
वतीतापुनः श्रेत्र पंचवपंचमणावैः पूजयेत् ततस्तत्र सोमसूर्यषोडशकलावृत्ताकृ
रणस्वाग्राति मासहति प्रोपेन पूजयेत् तथाप्या ४ ऐं आं अमरतायैनमः ४ ह्रीं सामानृषा
यै ४ ईं पूषायै ४ ईं नृशा ४ उ पुष्टयै ४ ऊं रत्यै ४ ऋं धृत्यै ४ ॠं शशिन्यै ४ लृं चंद्रिकायै
४ लॄं कान्त्यै ४ एं ज्योत्स्नायै ४ ऐं श्रियै ४ ओं प्रीत्यै ४ औं अंगदायै ४ अं पूर्णायै ४ अः
पूर्णामृतायैनमः इति संपूज्य सामान्यद्वासोमसंतिष्ठेत् विधाय पूर्ववत् पूजितमेरुत
मध्यत्रिकोणाकमध्यातिस्त्रिरेखां विभाव्य तत्कोणत्रये मूलविद्यायाः कूटत्रयं
मध्यस्य बिंदोकामकलान्त पार्श्वयोः सविंदु हकलांत सहेत्तकारकतपार्श्वयोः हं
सः वर्णो विभाव्य पुष्पातत्रगर्भितायोनि मंडलं बद्ध्वा गुरूपदिष्टप्रकारेण मूलाधार
कुंडलिनीमुत्थाप्य षट्चक्रक्रमभेदेन सुषुम्णावर्त्मना ब्रह्मरंध्रस्य विचित्रं दम
कुलतीत्वा तत्रस्थितपरमशिवं संयोज्य तयोः शिवशक्त्योः सामरस्यमहत्वानुभ ११९

वगात्तिनाममृतधारां संविंत्य राजहंस विवरान्तर्घनवर्ष्मेनाभिः स्रुतां योऽतिमृष्टो
ल्लसितेन कोरणानीय ४ मूलविद्यां ते ब्रह्मांड खंडं मं मृत मस्त्रोघरसं स्मृतं ते अ
मृतिने महापात्रे पीयूष रसमावहे पें अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरी अमृत
वर्षिणि अमृतं स्नावय २ जूं सः स्वाहा इति तस्मिन् त्रामंत्र्य सौः तद्रूपे पात्रे करसंव
ट्टना वैततंत्र दृष्टिणि मूत्वा परामृताकारमपि चिंतय पुष्पांजलिं करु इति चित्रिशिमं
त्र ऐं प ल सां जूं सः अमृतोद्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्नावय
२ स्वाहा इत्यमृतेश्वरी विद्यया चषकं वीक्ष्य अभिमंत्र्य पुनः लामृत्वा पें अमृतेश्व
री श्री ७ इति संपूज्य ततः ऐं वद वद वाग्वादिनि ऐं क्लीं क्लिन्ने क्लेदिनि क्लेदय
महाक्षोभं कुरु क्लीं सौः मोक्षं कुरु कुरु सौः नमः इति ह्रीपात्री विद्यया पात्रं चषका
रमभिमंत्र्य ततस्तत्र मूलविद्यां सप्तधा जपित्वा तन्मध्ये चक्रं श्रीपात्रस्थं मह
रं विचिंत्य तद्द्वारपार्श्वयोः कुलावर्तकनाम्यन्तर्दलमांवाच्यौ इति दक्षिणावा
मयोः संपूज्य ततः प्रागग्न्यादकोण चतुष्कनामनानि संपूज्य तन्मध्ये त्रिको

श्री·
म·र·
१२०
120

णामध्यस्य बिंदुमध्ये कामकलायां वक्ष्यमाणप्रकारेण स्थीमावाय ध्यात्वा च
ङ्गन्यासयोगेन सकलीकृत्य गंधादिभिः संपूज्य वक्ष्यमाणविधिना हेतियोग
लयोगं संपूज्य तिथिनित्यांश्च शांतिस्तवाः यक पंक्तिं च पंचदंगयुव मोसं संपूज्य
वक्ष्यमाणक्रमक्रियायोगिनीमंत्रेण त्रिः समुद्धाउध्यांजलिं दत्वा धूपदीपौ नि
वेद्य: पात्रविधेनु महापात्रे त्रिशिखावाप संतोषय वालकर्षण्या न्या हमंहाकुशवि
चरीबीजयोनिपाशांकुशधनुर्बाणाख्या अष्टादश मुद्राः प्रदर्श्य नमस्कार
मुद्रया प्रणमेत् अत्रैतावत्कर्तुमशक्तश्चेत् आत्माष्टोत्तरशतं जानकृत्वा आने
हसैं रवल्पि पुनः संपूज्य सम्यक् तिलकत्वपूजामारभ्य शेषं समापयेदिति
विशेषार्घस्थापनविधिः ततः त्यामिकैः नेनैव विधिना श्रीपात्रात्मपात्राणि
स्थापयेत् ते न सत्त्वदेव्यातिरिक्तावराणादेवानां तर्पयेत् पूजासमर्पणादिकं
त देव्यास्तर्पणं च विशेषार्घेणैव नत्वानेन कुलसमाहितं येन समावरणार्चनपूजा
समर्पणं च हीनेन च समामान्याघेजतैरेव कुर्यात् इति श्रीपात्रस्थापनविधिः

१२०
४४

ततस्तस्त्वक्रमेणोपवनस्थः पंचपात्राकारेणपाद्याचमनीयमधुपर्कार्घ्यपात्रत्रयंसामान्या
र्घ्यविधिनैवस्थापयेत् तत्र शंखेऽत्रिकोणमंडलत्रयेसाधारेपात्रत्रयंनिधायतत्र
पात्रद्वयेशुद्धजलेनापूर्य तृतीयेमधुपर्कद्रव्याणिपूर्य तेषुविशेषार्घ्यजलं किंचि
त्किंचिद्दत्वा मूलविद्ययाष्टधाकृष्टघ्नाष्टवाभिमंत्रयेत् मधुपर्केकांस्यपात्रंप्र
शस्तं नान्यद्वर्ज्यं अन्यतरेवापात्रेतैजसकाष्ठादिकंकुर्यात् ततः सामान्यार्घ्यपात्रेगंधपु
ष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपदूर्वाः निक्षिपेत् आचमनीयपात्रेजातीफललवं
गकक्कोलचूर्णानिनिक्षिपेत् उक्तद्रव्यालाभेतत्तद्वस्तुभावनयातेतान्निक्षिपे
त् मधुपर्कपात्रेदधिमधुघृतशर्कराःनिक्षिप्यविशेषार्घ्यबिंदुनासेकंकुर्यात् तद
लाभेजलेनैवतद्भावनयापूरयेत् ततः स्वदक्षिणाग्रेअर्घ्यादिपात्राविधानेनैव
पुनराचमनीयपात्रंप्रोक्तानिपात्रेचमेस्थापयम्भसुकुर्यात् तत्राप्यशक्तोपाद्यादित्रि
यमेकस्मिन्नेवपात्रेदद्यात् ततः स्वगुरुमहागणपतिविनियोगविधोपात्रचतुष्ट
यंसामान्यार्घ्यविधिनाप्रोक्तानिपात्राण्यपरतःस्थापयेत् तेषामनामानिगुरुपात्रं

श्री
यो० र०
१२१
121

शक्तिपात्रं वटुकपात्रं आत्मपात्रं चैव गुरुपात्रं कोविदा यागगृहपात्रं बाला विषया
शक्तिपात्रं वटुकपात्रं तत्कं त्रेणात्मपात्रं आत्मा प्रातर मंत्रेण वर्तितत्र मंत्रेणान
न्त्याचमपृथाभिमंत्रयेत ततः प्रोक्षणीपात्रात् एकेन पात्रान्तरां तु तेन ऐं ह्रीं श्रीं
प्रथमकूटमुच्चार्य आत्मतत्त्वात्मने नमः ऐं क्लीं द्वितीय विद्यातत्त्वात्मने नमः ऐं सौः तृ
तीयकूटे शिवतत्त्वात्मने नमः ततः ऐं क्लीं सौः समस्तमुच्चार्य सर्वतत्त्वात्मने
नमः इति स्वात्मानं प्रोक्ष्य पुनर्मूलेन यागभूमिं यागोपकरणानि च प्रोक्ष्य सर्वं वस्तु
शुध्येत्तु मन्त्रं सम्पर्शयेत इत्यर्घादिपात्रस्थापनविधिः अथ श्रीपात्रस्थापनात्प्राक्
विशेषार्घेणैव प्राक् पूजादिकं कुर्यादिति अथात्मपूजा तत्र स्वपुरतस्त्रिकोणवृत्त
चतुरस्राधारं पात्रं संस्थाप्य कलशोदकेनापूर्य विशेषार्घबिंदुं दत्त्वा स्वदेहं चैव
मादिरक्तोपचारैरलंकृत्य आत्मानमभिष्टदेवतारूपं ध्यायेत् गुरुगणपतिप
रदेवताः प्रणम्य मूलाधारादिब्रह्मरंध्रान्तं विसतन्तुतनीयसीं विद्युत्कोटिप्रभाइवो
कुंडलिनीं मनोलयपर्यन्तं ध्यात्वा परमानन्दनिर्भरस्वात्मकत्वेन मूलविद्यामपि १२१

लाधारादिब्रह्मरंध्रांतं तेजोमयीं विभाव्य तत्तेजसा परिणतं स्वेष्टदेवतारूपं स्वदेहं भा
वयन्नात्मपूजां कुर्यात् तत्पश्चात् तत्र मातृकायोगपीठन्याससंकरोणक्रमकारेण
स्वदेहे सिंहासनं तेन परिकल्प्य मध्ये शिरसि समणवत्त्रितारायां श्रीगुरुपादुकां
विधाय मध्ये श्रीगुरुकानन्दनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति संपू
ज्य सेचनं च मूलाधारे गं गणपति श्री नमः इति संपूज्य मातृकायोगपीठन्यासक्र
मेण मे हृत्कायान्त मूलाधारादिनं तत्स्थानेषु मणवत्त्रिनारं च तत्पंक्तिं ततः तद्वामभि
नेमो नैः सिंहासनं ते संपूज्य हस्तिगणेसवामो सवामो हृदतिगणेह सर्वेगणेश्वरल्प
मागणपचपेतासने संपूज्य पुनर्दंतिगणेमातिस्थानेषु धर्मादिचतुष्टयं वा
स्थानेषु धर्मादि चलघु पं ... न च पचे वसे पूज्य पुन
हृत्पद्मकमलं पत्रमायाविधिः संपूज्य मध्ये पंचदशफणालिंगितमनन्तं ध्यात्वा तन्म
ध्ये फणागायामपि हृत्कमलं कामेश्वरीपीठं ध्यात्वा अनंत पद्मादिपरतत्वांते
संपूज्य तत्वेसरे पद्मनागादि मातृतिपेन मोहिनी श्री ॐ तो मि णी श्री ॐ वपिनी श्री

४४

श्री० सौ० र० १२२

५क्षोभिनीश्री ५आकर्षिणीश्री ५द्राविणीश्री ५आह्लादिनीश्री ५क्लिन्नाश्रीपादुकांपू
जयामितर्पयामिनमः इति संपूज्य मध्ये ५क्लेदिनीश्रीपादुकांपू० न० इति संपूज्य ह्रीं
सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति योगपीठं स्वेन पुष्पाञ्जलिना समस्तदेहं संपू
ज्य तन्मध्ये कर्णिकायां श्रीचक्रं विभाव्य समस्तमक इत्यादि योगिनीसमष्टिवि
ग्रहीं त्रिः स्वदेहे संपूज्य प्राग्वत् योगपीठन्यासक्रमेण षडासनपर्यन्तं प्राग्विन्यस्तस्था
नेषु संपूज्य ५हृदि गोमयपृष्ठदलेषु विदलतलमध्यस्थनेत्रसदनामाग्र ददतोविध्नु
वाहृदयेषु ५नादशक्तिश्री ५बिन्दुशक्तिश्री ५कलाशक्तिश्री ५ज्येष्ठाशक्तिश्री ५रौ
द्रीशक्तिश्री ५वामाशक्तिश्री ५विषघ्नीशक्तिश्री ५दूतरीशक्तिश्री ५सर्वानन्दशक्ति
श्री पू० इति संपूज्य श्रीकंठे इत्यादि न० इ० शिवशक्तिमहाशिवेत्यादिन्यासात्मकसम
ष्टिपीठमन्त्रेण सर्वांगं संपूज्य हृदयकमले यथोक्तरूपां भगवतीं ध्यायेत्तत्र जमात्वा
मे स्वदेहे श्रीभगवतीरूपं विचिन्त्य समस्तचार्यश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकांपू
न इति शिरसि त्रिः पुष्पाञ्जलिना संपूज्य पुष्पं स्थापयित्वा पात्रोदबिन्दुभिः संतर्प्य पुनः १२२

प्राग्वन्मूलेन शिरो हृदयगुह्यपादेषु यथाक्रमं विगाह्य पंचदशध्याञ्जलिभिः संपूज्य संतर्प्य हृ
दयत्रिकोणे शिरस्त्रिकोणे वा वक्ष्यमाणप्रकारेण तथांगनिधिनिन्यासोजपूनित्या
गुरुपंक्तित्रयं षडंगेन भुवनेशीं तन्त्रन्यासेन वक्ष्यमाणप्रकारेण संपूज्य संतर्प्य हृदय
त्रिकोणे पूजायां मंत्रस्य श्रीचक्रोक्तन्यासक्रमप्रकारेण नवावरणशक्तिः पूजयेत शिर
स्त्रिकोणे पूजायां च तत् सहितश्रीचक्रन्यासक्रमेण नवावरणशक्तीः चक्रेश्वरीश्च पूज।
येत् न पेयेत पूतावलत्र्जेमशक्तो षडंगभुवनेशी पूजान्ते समस्तमकटन्यासादि समष्टिवि
धयाक्रिः संपूज्य चतुः समयष ज्ञोगिनीचक्र रान्त्राय षडङ्गदेवता नदेवताः वक्ष्यमाण
श्रीचक्रपूजाक्रमेण पूजयेत् ऊर्ध्वाम्नायदीतितश्चात्र महापीठन्यासोत्तरपश्चा
त्तानेध्यात्वा तद्विधया वक्ष्यमाणप्रकारेण त्रिः संपूज्य शाक्तः चेन्महापीठान्तदेव।
२। तास्तन्न्यासस्थानेषु च संपूज्य संतर्प्य शिरसि पंचाशत्पीठस्य गुरुपंक्तित्रयं पूजयेत तत
नष्करणोहिरीति तन्त्रेष्वास्तु कचरणादि विद्याभिस्तन्न्यासस्थानेषु संपूज्य संतर्प्यत
ततः पूर्णाभिषिक्तश्चेत् वक्ष्यमाणप्रकारेण शिरसि कामकलापारंपर्येण संपूज्य

श्री॰ सौ॰ र॰ १२३ संतर्प्य शांभवीं तामुत्क्रमेण ब्रह्मरंध्रे पुनश्च हृत्कंजे तत्क्रमेण तद्रश्मिचक्रे च प्राग्वत्क्रमेण समस्या
नेष्ठं संपूज्य तर्पयेत् अत्र सर्वत्रात्मपूजायां विस्तारोऽशक्तो तत्तन्मूलदेवतालत्तत्क्र
क्रमेण च संपूज्य संतर्पयेदिति सिद्धं मतं मे ततः पूर्ववत्पुष्पांजलिं पंचवक्त्रे स्वदेहे हेमलिका
दिषु प्राग्वत्क्रमेण स्थानेषु विधाय धूपदीपौ निवेद्यान्तर्हवनं कुर्यात् तत्र मूलाधारे त्रि
कोणकुंडे विभाव्य तन्मध्यस्थकालाग्निमेव कामाग्निं वासनारूपेंधनप्रज्वलितं मातृका
दिपंचवायुभिः संधुक्षितं कुंडलिनीरूपपरदेवताधिष्ठितं चिदग्निमंडलं विभाव्य
प्रणवत्रितारादिमूलविद्यान्ते धर्माधर्महविर्दीप्ते आत्माग्नौ मनसा स्रुचा सुषुम्णा
वर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं इदं जुहोमि स्वाहा इति पुण्यपापवासनात्मकसंक
ल्पविकल्पधर्मात्मकं हविः सस्रुकं समग्रं हुत्वा हुत्वा ततः प्रणवत्रितारादिमूलविद्या
ते प्रकाशामर्शहस्ताभ्यां अवलंब्योन्मनी स्रुवेण धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णं वह्नौ जुहो
म्यहं अधर्मं जुहोमि स्वाहा इति पूर्णाहुतिं हुत्वा निरस्तनिखिलप्रपंचो निःकलत्व
स्वरूपः साधकः किंचित्कालं तिष्ठेत् ततो देवीं पूर्णरूपमात्मानं ध्यात्वा श्रीगुरुपादुकां प्रण १२३

स्य शिरसि ब्रह्मरंध्रे ध्यात्वा तन्मंत्रेणैतां संपूज्य संतर्प्य पूजावशिष्टं तत्पात्रस्थमृतं
गुरुपादुकामूलविद्यामंत्रांते तत्त्वात्मकं श्रीपरदेवतामुखे जुहोमीति बुद्ध्या
मूलाद्वितीयं खेजेन महर्यां श्रीपरदेवतारूपमात्मानं ध्यायन् प्राणायामऋष्या
दिकरषडंगन्यासपूर्वकं मूलविद्यामष्टोत्तरशतवारं जपित्वा पुनः प्राणायामपू
र्वकं जपं समर्प्य स्तुत्वा प्रणमेदित्यात्मपूजा श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रि
यस्तनुना कृतेसौ आगमरत्नावलीतरंगोऽगमच्चतुर्दशः ॥१४॥ अथ पंचमयागवि
धिः तत्र साधकः कृतात्मपूजनक्रियः स्वशिरसि गुरुपादुकां ध्यात्वा संपूज्य प्रणा
म्य भगवान् श्रीगुर्वाज्ञामादाय सर्वलक्षणसंपन्नां स्वविद्यादीक्षितां दूतीमानं
गे मंत्रितां स्नातां स्वयं गत्वा प्रणम्य सम्यगाहूयानीय पूजास्थाने स्वासने समुपवेश्य
तस्याः पादौ सुसजलेन प्रक्षाल्य स्वोपविष्टां तां प्रणम्य कृतांजलिः सन्नेवं ति
श्रीपरदेवतापूजनार्थं त्वमेदूतीभूत्वा मोक्षकामार्थं कुर्विति प्रार्थ्य देव्यग्रतः स्वासने
समुपविश्य कृतांजलिरद्येत्यादि श्रीपरदेवताप्रीत्यर्थं दूतीयजनमहं करिष्ये इति सं

श्री· गौ·र· १२४

वत्य मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरषडङ्गन्यासान्विन्यस्य स्ववाम-
भागे हेतीमत्स्यपवेश्य मूलविद्यया सुगंधतैलेनाभ्यंगं कृत्वा सुगंधामलकघ-
हृतैर्विधाय सोष्णकेन स्नपयित्वा वक्ष्यमाणविधिना नीराजनं कृत्वा सूक्ष्मव-
स्त्रेणांगप्रोञ्छनं विधाय मृदुपट्टवस्त्रयुग्मं परिधाप्य कंचुकं च परिधाप्य नानाविधा-
भरणैरलंकृत्य केशान्विजटीकृत्य धूपयित्वा संयम्य सिंदूरकज्जलालक्तकादि-
भिः श्रीमन्नयनचरणादि रञ्जयित्वा वक्ष्यमाणरत्नेश्वरीविद्यया मकुटं कुंकुमचंद-
नेन त्रिपुंड्रयुते ललाटे सिंदूरतिलकं कृत्वा सुगंधकुसुममालाभिः सुगंधावृते-
पनेष्वाप्तं कृत्य स्ववामभागे महासनेन समुपवेश्य स्वासनेन समुपविष्टः प्राणा-
यामत्रयं ऋष्यादिन्यासांश्च विधाय हेतीं देवीं तृप्तां पाययन् प्राक्स्थापितशक्ति-
पात्रं सुधुपानः पाचीनतरैककलशस्थहेतुना पूर्णं संस्कृत्य ॐ हेतुनमः स्वर्णपात्रेणा-
हृत्य भोगपात्रेणाहृत्वा तद्द्वितीयं भोगपात्रे तस्य पुनः पुनर्निवेद्य तरुणोल्लास-
युक्तोऽज्ञात्वा च स्वसोत्तरभागे सर्वारूपविद्रुमहेमादिनिर्मितमंचकं दृढं नवं १२४

५८

पद्मसूत्रं रचितं तत्कर्णिकामध्ये त्रिकोणं विलिख्य पर्यंकमालिख्य तदुपरि पद्मं स्वस्तिकं विलिख्य व
हुताशनकोणमारभ्य शिरोन्तं त्रिकोणमालिख्य तदुपरि प्रथमं बहिःपीठकोणे पञ्चबाणान् लिखेत् निवे
श्य तत्र हस्तगंधपुष्पाणि बधूवरजो मिश्च विकीर्य तत्र बहुलमालाविधिना योगपी
ठमेवमुज्य तदुपरि श्रीचक्रं विभाव्य तेषु पञ्चवस्त्रं हस्य मंचक स पश्चिमे भागे योगिनीभ्यो बलिं
एवं देवपात्रबलिं दत्वा गणेशबलिं क्षेत्रपालबलिं च दत्वा बलिं च दत्वा पञ्चवस्त्र
माणविधिना दत्वा पर्यंके कोणपरि हृंनी पश्चिमाभिमुखो देवीसमपञ्चवस्त्र स्वयं एवाभि
मुखं उपविश्य मूलविद्यया प्राणायामं त्रयं कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कृत्वा इतीदेहे मातृ
काविधिना मातृकान्यासं ततः प्राणायामं वशिन्यष्टकं विन्यस्य ॐ द्रां द्रावणबाणा
यनमः पादयोः ॐ ह्रीं शोषणबाणायनमः मुखे ॐ क्लीं वशीकरणबाणा
यनमः मूर्ध्नि ॐ ब्लूं आकर्षणबाणायनमः मः संमोहनबाणायनमः इति
पञ्चबाणान्विन्यस्य स्तनयोः ललाटे ॐ ह्रीं कामायनमः गले ॐ क्लीं मन्मथाय
नमः हृदि ॐ ऐं कंदर्पायनमः नाभौ ॐ ब्लूं मकरध्वजायनमः मूलाधारे ॐ ह्रीं

श्री
भैर०
१२५
125

मीनकेतवे नमः इति विन्यस्य तस्या देहे हृदयं क्लीं कामकलां सा भवत्तास्य विन्यस्य
तस्याः शिरसि सम्मोहनाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छन्दसे नमः हृदये भगमालिन्यै
देवतायै नमः गुह्ये वलीं बीजाय नमः पादयोः स्त्रीं शक्तये नमः नाभौ ह्रीं कीलकाय
नमः इति ऋष्यादिकं विन्यस्य वक्ष्यमाण भगमालिनीविद्यया तस्या मूर्धादिपाद
पर्यन्तं त्रिर्व्यापकं विन्यस्य तस्याः शिरसि त्रिकोणं विभाव्य शिरस्त्रिकोणमध्ये वक्ष्य
माणविधिना बालां ध्यात्वा तद्विधानमस्त्राय श्रीबालादेवी श्रीपादुकां पूजयामि
अग्रकोणे क्लीं कामेश्वरी श्री वामकोणे ऐं वागीश्वरी श्री दक्षकोणे कुलगणपति
श्री इति संपूज्य तस्या दक्षिणस्तने क्लीं कामदेव श्री वामे वं वसन्त श्री योनौ श्री
रति श्री नाभौ श्री प्रीतिदेवी श्री पुनः शिरस्त्रिकोण बहिः ॐ ऋं गगनाय श्री ॐ
ऋं सिंहपादश्री ॐ ऋं विजयपादश्री ॐ ऋं भुजंगपादश्री ॐ ऋं चित्रपादश्री ॐ ऋं कन
कपादश्री ॐ ऋं कनकाधारपादश्री इति संपूज्य परितः मातृकेन शिरस्त्रिको
णस्य वामकोणे ऐं श्रीं ह्रीं मां महालक्ष्मी दक्षे ॐ ऋं सरस्वती ॐ ऋं तस्या रोमराजिषु ने १२५

५८

७ पाशीति बालापूजि
परिक॰ ना ७

हनो ध्यानाय इति संपूज्य हत्वा शिरश्चिकोणमध्ये नवयोन्यादौ कर्णिकं सकेसराष्ट
दलकमलं तेरलाष्टेषु त्रिषु त्रिसूलयुक्तं न बहिर्हि दैत्रेतं हिस्रवहरियुक्तं चतुर
स्रवेष्टितं विभाव्य तत्र वक्ष्यमाणविधिना मेरुकादिपरतत्वांतयोगपीठं संपूज्याष्ट
दलकमलकेसरेषु ॐ त्र वामायै ॐ त्र ज्येष्ठायै ॐ त्र रौद्र्यै ॐ त्र अंबिकायै ॐ त्र इ
च्छायै ॐ त्र ज्ञानायै ॐ त्र क्रियायै ॐ त्र कुब्जिकायै ॐ त्र विषघ्न्यै ॐ त्र दूत्यै
ॐ त्र सर्वानंदमय्यै नमः इति दलाग्रादिपादांतिकं तत्र संपूज्य मध्ये हसौः सदाशिवम
हाप्रेतपद्मासनाय नमः इति संपूज्य तत्र बालामंत्रार्थे श्रीबालामूर्तिं परिकल्प्य
कराभ्यां पुष्पांजलिमादाय हृत्पद्मकमले वक्ष्यमाणरूपां देवीं ध्यात्वा पुनस्तेजोरूप
तां मूलाधारात् सुषुम्नामार्गेण ब्रह्मरंध्रं नीत्वा बहिः नासापुटाद्धृत्वा बहिर्निः
सार्य करस्थपुष्पांजलौ संयोज्य ऐं क्लीं सौः श्रीभगवति इहागच्छागच्छेति हस्तात्
पुष्पांजलिं निक्षिप्य आवाहनीमुद्रां प्रदर्श्य स्थापनादिपंचमीकरणं
तत्तन्मुद्राभिर्विधाय प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा वराभयपुस्तकाक्षमालापाशांकुशाधर

श्री· सा·र· १२६

128

वीणाकपालकमलाक्षमालाप्रशस्तहस्ताः प्रहर्षप्रमुदमरनीलामधम्मिल्लामलयपिष्टाणी
ब्रह्मरंध्रस्फुरद्विमलचन्द्रकलालेखाविराजितो मूर्धभास्वन्महारत्नकुंडलालंकृतांपरा
मस्तकाकारस्फुरन्नक्षत्राहारामृतपानभूषिता ग्रैवेयांगदपत्रावलीस्फुरत्कांतिविराजिता
गंगातरंगकर्णरत्नभ्रोवरविभ्रमविभ्रमे श्रीविजयवल्लीमरकतबाहुवल्लीविराजिता
कंकणालिलसद्भूषणमणिबंधलसत्प्रभा प्रवालललिताकारपाणिपल्लवशोभि-
भिता वज्रवैडूर्यमरकतावलीभिर्वलाविमलप्रभा रत्नकांचीलसत्ताकारपादपल्लवशो-
भिता नक्षत्रमालामेकाशामुक्तामंजीरमेखिता वीणामनपाणिनैकेन पुस्तकंचापर-
णेन अभयं च प्रयच्छन्तीं साधकाय वरानने अक्षमालां च वरदां दक्षपाणिद्वयेन च
दधतीं चिंतयेद्देवीं वरप्रदां भाग्यवाक्प्रदां तीरकुंदेन्दुधवलां पद्मनेत्रां स्मेरस्मिताये॰
इति ध्यात्वा बालाविद्यां स्वाध्याये भगवति एतत्ते आसनं नमः एष ते अर्घ्यं स्वा-
हा एतत्ते पाद्यं नमः एतत्ते आचमनीयं स्वधा एष ते मधुपर्कः स्वधा एतत्ते स्नानं न-
मः पुनराचमनीयं स्वधा एतत्ते वाससी नमः पुनराचमनीयं इमानि ते भूषणा

नि नमः एवं ते गंधो नमः इमानि तिष्ठ पाणि वौषट् । इति पुष्पान तूपा चौरैः संपूज्य
प्रभ्यपानिम ध्ययो न्यो रंजनराले ऐं परम गुरुभ्यो नमः ऐं अपरगुरुभ्यो नमः ऐं परापरगु
रुभ्यो नमः इति गुरुपंक्तिं च यं संपूज्य योनि मुद्रां बद्ध्वा हृदि स्मृत्वा भ्रूमध्य ललाटे
ब्रह्मरंध्रे संस्थाप्य पूर्ववत् ततस्त्रिकोणस्य वामकोणे ऐं रत्यै नमः इति दक्षिणे क्लीं प्री
त्यै नमः अग्रे सौः मनोभवाय नमः इति संपूज्य षट्दलके सेषु अग्नीशान निरृतिवा
युकोणेषु अग्रे च तदूर्ध्वे देवेशे नैऋत्यग्रादि वह्नि दिक्त्व सुमिति प्रादक्षिण्येन षडं
गानि संपूज्य अष्टकोणे त्रिकोणाणान रालेषु हे वायव्यमारभ्य वह्नि दिक्स्थ प्रादक्षिण्ये
नं ह्रीं द्रां विद्राविण्यै नमः ह्रीं क्षोभिण्यै नमः क्लीं वशीकरिण्यै नमः ब्लूं आकर्षिण्यै
नमः अग्रे सः संमोहिन्यै नमः षट्दलस्थानेषु ह्रीं कामाय नमः क्लीं मन्मथा
य नमः ऐं कंदर्पाय नमः ब्लूं मकरध्वजाय नमः स्त्रीं मीनकेतवे नमः इति संपूज्य
पूर्वादि चतुर्दलेषु ऐं क्लीं ब्लूं स्त्रीं सः सुभगायै एवं भगायै भगमालिन्यै भगस
र्पिण्यै अनंगमालिन्यै अनंगायै अनंगकुसुमायै अनंगमेखलायै अनंगमदनायै

श्री॰ इति संपूज्य अष्टदलेषु अं असितांगभैरवाय नमः आं ब्राह्म्यै इं रुरुभैरवाय ईं माहेश्व
भैर॰ र्यै उं चंडभैरवाय ऊं कौमार्यै ऋं क्रोधभैरवाय ॠं वैष्णव्यै लृं उन्मत्तभैरवाय लॄं वा
१२७ राह्यै एं कपालभैरवाय ऐं इंद्राण्यै ओं भीषणभैरवाय औं चामुंडायै अं संहारभैरवा
127 यः अः महालक्ष्म्यै इति संपूज्याष्टदलांतरालेषु कामरूपाय मत्तयाय कालाग्निरुद्रे
कृतांतकाय चौराहाय जलंधराय उड्डयानाय हेचीकोटाय इति संपूज्य बहिर्द्दले
देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येनाष्टदिक्षु हेरुकाय त्रिपुरांतकाय वेतालाय अग्निजिह्वा
य कालांतकाय कपालिने एकपादाय भीमरूपाय इंद्रेशानयोर्मध्ये हाटकेश्वराय
निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये मलयायेति संपूज्य तद्बहिर्दिशादिक्षु इंद्रादीन् सायुधान् सं
पूज्य धूपदीपनैवेद्यानि समर्प्य नवभैरवेषु ध्या हत्येहैव समर्प्य स्वदेहे भागवक्त्रो
केदारि मानवकांतिन्यस्य स्वशिवे ॐ ह्रौं कं ५ हृस ४ शिवायनमः इति रुद्रशालाया
विधया संपूज्य शिवाग्रे हृदंते ईशानायनमः इति तत्पूर्वभागे सौमन्यपुरुषाय इति ए
ह्रें अघोराय वामे ह्रिं सद्योजातायतत्पृष्ठे ह्रीं वामदेवाय इति संपूज्य एतेषु वक्ष्यमाणे॰ १२७
६१

पु निवृत्त्यै प्रतिष्ठायै विद्यायै शान्त्यै शान्त्यतीतायै इति संपूज्य क्रौं ह्रौं रत्याहिनाथके
ग विन्यस्य मूलकेयामध्ये मूलविद्यामुच्चार्य नेत्रेनैश्वराय नमः इति संपूज्य नैवे
वलयाणं दत्त्वा नत्वं च वशे धात्वा देवेन त्वयं तरुणो लाभ पुलकं तस्याम नयोमध्ये ।
ऐं ह्रीं चपले चपलविन्नेनेनोमंयमंवषत्वं क्लीं स्त्रीं हर मितिद्वाविणीं विद्यां वाम्
यं जपित्वा तस्या हृदये प्रागुक्तानंगकुसुमाद्यष्टशक्तिभिः परिवृतां कामेश्वरीं
त्क वलीं पंकमात्यानुलेपनवसनालंकृतामिक्षुदंडकोदंडपुष्पबाणां प्रसन्नवद
शेखरां ध्यायन् क्लीं कामकलासिके रेमो हं च मं च वस्वाहा इति कामेश्वरीमन्त्रेण
स्या हृदि विन्यस्य पश्चात् संमोहनेन देवी सम्मुखानंददायिनी विद्रूपे परानंदे दे
नः पाघ्रेनमो च य इति पठित्वा ऐं संवि वत्तत्तस्या हृदये मूलशक्तिपोनिमुद्रां वी
जमययोगेन नदीयमूलाधारे देवेशक्तिदेवो मं चिंतयपित्वा पुनस्तां शक्तिं मूलाधारा
हृत्कमले नीत्वा ऐं क्लीं सौः इति त्रिवीजमिणीं विद्यां स्मरन् हृदये शक्तिदेवोऽभवि वितत
पुनस्तां शक्तिं भ्रूमध्ये नीत्वा तत्रैव ऐं क्लीं मितिहुविणीं विद्यां स्मरन् तथा लात

श्री॰
मा॰र॰
१२८

चक्रभ्रमणाकुशान्त्यासकलकमलकान्ते विकलीभूतं चिंतयन् पुनः स्नात्वा स्वांघ्रि
नीत्वा पद्मासनकलाम्बावष्टेरणम्हत्पुनर्मूलाधारमानीय ऐं ग्लूं सैं रक्षों श्रें पें ह्रीं ।
श्रीं क्लीं ह्रीं वल्लू सर्वांगमहंहंसीं विद्या तत्र सम्बन्धयं पुरमानन्दसन्निर्भरमनालल्लयात्
भूत्वा कियत्कालानन्तरं किंचिद्विचिंतयेत् हृस्यंगनिरालम्बमहद्धामसनं तत्र समरे केनने
विचिंतनीयाः ननस्य ममा श्रिर सिवदने हृदये सहस्रे पादयोश्च गलेमन्तु स्नुवल्लनन्तु
इति पंचरत्नबीजानि नहृत्संगाकुंहति णाकराग्रेणाधृत्वा वामकरांग्रेणामूलावि
घयावामभवकूटमुच्चार्य तत्र योनिपंकजं उधमाय ममस्य कोनिमत्तं शीतांशुव
वक्त्री मल्लवाचौ पाहतापद्मरागरुचिं हृत्पावरांगगननाः कस्तूरी घुसृणाङ्कं
हृनपुनेगोरोचनाल्लेपितं ध्यात्वा तत्र परापरापरकलान्नमध्यगां चिंतयेदिति ।
तत्पंकजं तन्मध्ये परकलां च ध्यात्वा तत्र वामभवकूटमवटोपरि स्वावयम्
नेरवामराजकूटं च विलिख्य गंधाक्षतनकरवीरपुष्पैः स्रिं संपूज्य वेगास्यवाम
भागे वदनमालागुरुपंक्तिं चयमभ्यर्च्य गस्यवामपार्श्वे गुरुपेशांभवेनमः इति । १२८

दे या

पादं गुह्येशंभवे नमः इति मन्त्रविधयाः संपूज्य तस्यानाभिदेशे बलिनाथेभ्यो नमः
ति बलिं हिवनाः संपूज्य नेमणाम्य तदा ज्ञया स्वयम हाज्ञः सत्रानाविधाम्नपरिषे
गवजसैन्नत नादिषिविध विचित्र लीलाविलासविशेषैः लासमकू परितोषयेत्
देगजवदनमघनेकृमा तहंगनिष्पीज्य तन्निर्गतेन तन्नामजंसगंधकुसुमेनो
हेत्य कलशाविषाद्यैः श्रीपादेषु मत्तविधयाः संयोज्य महदं देहेन नामतान्यते
नेकत्तशोनितिप्य नेमणाम्य भोजनतांबूलवमनाभरणादिताणि हानैः परितोष्य
स्वात्मानं कृतोमन्त्रा ॥ श्रीगणेशं प्रणम्य पीठपूजामारभेत ॥ अत्र तत्र स्थानममधाम
नादिविशेषो देवीमते ॥ कं शं हृ वामनं देवी उ तमममवच उत्तमं रजो वी योगिणाम ध्यमे
केवलंरजः मध्यमे योहं स्वंदेवी यं त्यागान्यच्छाधमाधमे ॥ अथ योगायागप्रशंसा देवीका तमा
मते ॥ ईश्वर उवाच ॥ हतीयागविधिं वक्ष्ये कौलधर्मोत्तमोत्तमे तस्यानुष्ठानमात्रेण
स्वयं ब्रह्मत्वमाप्नुयात् संति नानाविधा धर्मा ऐहिकामुष्मिकप्रदाः तत्सारं तु महा
लोके तत्र यागसंतंत्र संग्रहे तन्मध्ये रत्नपादि तन्मध्ये सारभूतं च मया यागपंचकः

श्री॰
सो॰ र॰
१२६
129

केनकस्यापिवरारोहेप्रोक्तंवंपित्रिन्हेणोपिपि हतीयात्राकृतेमंत्रीमवज्ञोजायतेध्रुवं
नतस्यपुनरावृत्तिः कल्पकोटिशतेरपि देवायतास्त्रगंधर्वाश्चरवयक्षमुनीश्वराः त्र
हविष्णुमहेशाद्यालब्धान्येपिन्देवताः हतीयात्राविधिंकृत्वातत्तत्पदमवाप्नुयुः
विधिवत्तत्कृतीकृत्वाहतीयात्रा पार्वती कृतकृत्येनमेदेहः हरीशिपमीरतिप
ंचावेशाप्यजायेन हतीयात्राभमहेश्वरि नेधन्यास्मममहार्थोभलेवेधाः देहदः मल
कायेनमनसावाचासर्वंध्यानप्रकाशयत् हनेपत्नीशिशिरोदयात्रादेयमिदमत्रमे।
कुर्यात्प्रयत्नतस्त्वेवहतीकायजनेप्रिये ये कृतंयज्ञनेहत्यासेतिरिछ्रांक्रान्तवालितः
सर्वतीर्थमयः प्रोक्तासर्वदेवमयोभवेत् ११ सुपर्वादिसकलंकृतंतेननसंशयः।
अश्वमेधसहस्राणिवाजिपेयशतानिच अम्रमञुद्दाचधरायोदत्तानेनमहस्त्रिशा
मरुमेरुप्रमुत्यानिसुवर्णान्यपितानिवै गोकोटिदानाधनसुरूपंनमुएपंजायतेप्रि
येतस्मात्सर्वप्रयत्नेनहतीयात्रांसमाचरेत् इजामेहर्षसंभदेसर्वारिछ्र्पणाशनेयर
नुष्ठानमात्रेणसर्वंमाचरितेभवेत् शक्तिरजाप्रकर्तव्याविधिवद्रकिसयुतैः आ।

१२६
६२

पद्मनीं प्रवक्ष्यामि लक्षणानि च सुंदरि अचंचलां सलज्जां च कुलजां मृदुभाषिणीं
पटुं सुशीलां प्रियवाग्गुरुशुश्रूषणोत्सुकां दयाधर्मरतां शांतां हितजहास्वरूपि-
णीं रूपयौवनसंपन्नां निस्पृत्तामेवतत्परां सदानंदोत्सवभोगी सुंदरी मानिनी
शुचिः नातिह्रस्वा च दीर्घा च चारुसर्वांगसंयुता दीर्घकेशी विशालाक्षी सुभ्रूसुस-
ष्टनासिका एणांगंडकपोला च रक्तौष्ठी च सुदंतिका वर्तुलानन लगौरा च सुस्त-
नः कुचकठिनी सुबाहुर्वलियुक्ता च वृत्तपीनपयोधरा कृशमध्या सुनाभिः सा
हसंमेति सोमता मरसोगंधलिका युक्ता सर्वलक्षणसंयुता कायेन मनसा वाचा
स्वार्थलोलत्वविवर्जिता ईदृशी यः प्रयत्नेन पंचविंशतिवार्षिकां अप्रसूतां विशे-
षेण पूजयामा चैवैतन्मामता अनंत ऊर्ध्वं नहर गोप्यादिष्यात्तापापाश्च सर्वे पूजिता च
हराशे हे न पंथाणि निःफलं भवेत् अर्धं नेत्रप्रयोगे व्याः कापि स्त्रोऽभक्तिचनमः (
मायहारजः संभृतानंतः पूजा महाफला आनीयाश्रुपराश्चैव पुण्यवंतीः प्रसज-
येन नवहेषपरोमह्रांवीसारिजसमवाप्नुयात अस्य पूजाफलं वक्ष्ये उन्नरोन्नरो

श्री॰ म्रे स्वशक्त्या चापूते उत्तरेषपरशक्तिमपूजये ततो वेश्याधिका ज्ञेया रजकी च ततोऽधिका रज
सौ॰र॰ काः तरकी श्रेष्ठा दूरवासस्य मे कारिणी ततोऽधिकनरा प्रोक्ता हेमकारी च राजने ततो
१३० ऽधिकाऽन्त्यजे भक्ता चैव ज्ञातीच ततोऽधिका ततो मातंगिनी श्रेष्ठा मातंग्याः पुल्कसी त
130 था पुल्कस्याश्च ततो चैव ततोऽतिसुंदरी स्मृता सुंदरीपरतः प्रोक्ता मीलित्तिवस्यवरा
गिणी तस्य रा परमेशानि तत्सज्ञाश्च भत्तदगा ममयाचात्रे पत्रामेव ज्ञाभयव
र्जिता विरग्याच प्रस्तताचर्येये स्वात्ते श्रमेषुता एवं च गणस मायुक्ताः पूजयेत्सर्व
योषितः आत्मीयाश्च पराश्चैव शक्तिमा वै महेश्वरि मंत्रापि देवताबुद्ध्या पूज्याः
सर्वोपचारकैः विविधैः फलतांबूलवस्त्रालंकारहेमभिः संपूज्याविधिवद्भक्त्या
बहुहेतु प्रलापयेत् संभोगवसनाधत्वाघः कुर्याच्छक्तिपूजनं मदगिर्यमवाप्नो
ति नारकी च भवेद्ध्रुवं परमानंदरूपेण हेनभावविवर्जितः शक्त्या पद्मश्च देवे
शित्त हृच्चेशं भवी स्वयं तदहं तामपकर्तव्या तदा श्रेयः प्रवर्तते शक्त्या ज्ञातं त्वेका
मंत्री तपहेलेपेनि रथंकं कृतेन तत्रोपहास्यादि कुष्ठी भवति नान्यथा तस्मात्सर्व १३०

प्रयत्नेन नद्वाकं कन्यसमाचरेत् व्यंगांगी विकृतांगी च काणा लीबा पिंगा तथा मेडि
नी विधवा मृतवामस्ता पितृव्यकृत भाषिणी अशीलिता भक्तिहीना गुरुसेवा विवर्जि
ता दुष्टकीमसमय अदृष्टाचौर्या कितवधारिणी वृद्धाद्गराव क्रमस्वीक्रोधदुर्गंधक
फमत्ता मत्ता निष्ठुरवाणी च अनाचारा च काकवाक् दीर्घदंता च लंबोष्ठी पुष्कल
नर्तितं बिनी कृष्णवर्णाति मलिना कृशा विकलचेतना महास्थूला तिरोगार्ता
मत्ताविनयपयोधरा ईषन्नासिक नेत्रा च स्नुषा कामी चोर्ध्वकेशिनी कनिष्ठाङ्गुष्ठ
ना च महास्वाप्स समन्विता कुशीला हीनांगिनी चैव पंगुवधा वा तस्मात् घा पंत्तागोनी
रोहृ विवाद्धागयोनि पिशाविका मतिभ्रष्टा तिवि लाङ्गतिदीर्घा तिकुब्जिका प
नहृत्वणं स्वगुणो: शन्धी घेनेनवर्जयेत् विशेषत: प्रयत्नेन विधवा: पारवर्जे
येत् शाल्कपात्रे नरात वै विधवायेक साचन अज्ञानाल्लोभतो मोहात् ते ते पूजा त
नीयते ना न स्माहुतीप्रकर्तव्या लक्षणका न्तु पार्वति तथा ब्रह्मयामले नारदवा
च सर्वेत्तजगतो ना पशान्त् च कुतिचोदितं मातंगीपूज मंत्र कथ्यते ह्लिमप्रा ...

श्री· मा॰ १३२

131

सर्वेन प्रथितो येषु पापेषु पामा सनु रजस्वला रजस्वला च मातंगी साहता सर्वमंगला इति
मोक्षं त्वया प्रर्वमिता नीतं हि पर्यय: न च वाक्य मम तु सत्वेन सत्य पितामह घ्रेयो ।
वाच मा कुरु घोरं मे देहं वेदान्त प्राप्तमकर्म आलि सर्वज्ञ कुल्यं सौमातंगो गतेनि ।
पुंगव: वर्षाणा मधुनेवत्स तनपरम् चवाइह तनप्रीता महादेवी देवानां दिनकरिणी
वरं वृणीष्व भावनन्दास्यामि तव योक्तिं ते न क्रुत्वा द्विजवर्यस्तोय प्याचधर्म साधनं है
देविज्ञ गतो मातः प्रीताचेय दिशं पदे सवनेनाश्म माताय मन्कुलात्तवनेन्द्र कुरु इत्य
भ्यर्थ्य मतिश्च इज नयामा सतो हता एषा मतां चारु वल्तो वी एणस्तु कमम मवि
तो प्रा रिको ज्ञान मे पंत्रा जयमाला करां बुजैः धरा यन्ती विशाला ली शोवृता
टकशोभिनी मा बभूव महादेवी मातंग कुलनंदिनी मातंगी ति न दादेवी वि
ख्याता वरदायिनी तो विलोकानतांशुंभ हैंनी चक्रे सन्तता एणा त्रिपुराज्ञेनका
मेन योनि प्रजानन्दा हृता मत्पालीठास्थिता देवी प्रजां खो हत्वा निस्त्रला ना दा
हृष्टा जो भूत्वा तांव वेशों कर प्रियं नरा मम तिमेजाता हन्ती या गोम नोहर: ।

प्रणवेनततश्शम्भुं स्वपमार्धं रतिभजन् प्रणवान्तर्गते मेत्र मातंगाख्ये विनिर्मिते
सर्वसौभाग्यजननं मातामन्त्रमभूत्तदा रमावाग्भिमसेनित्यं त्रानि यं त्रैलोकं जने
मातंगीमन्त्रमन्यं च मन्त्रेष्वप्रतिपातकं आद्यं तन्मन्त्या महादेवीन स्मात्स्यान्वात
हन्त्यजा मातंगी अन्यवर्णस्य स्यात्तदा मान्त्रन्त्यजा भजेत् अन्त्यजानां द्विजानां च
क्रेयेकं प्रणम्यते महादेवी सर्ववर्णानां वरदत्वा निरन्तरं कृत्वा सकेतन समय
के मातंगमुत्तमे नदोषः सर्ववर्णानां रतिरन्नावरेतदा नदोषः न संविज्ञेय स
र्वेनः श्रुतिवादिते देवीमुहिश्य मोक्षार्थं हन्तेपरं सर्ववर्जितं एतच्छास्त्रमिदं दिव्य
नवाच्यं श्रुतिचोदिते अन्तर्यागमिदं ज्ञेयं बहिर्यागं च वैदिकं मन्त्रतन्त्रं समाप्नुहि
न हृद्यं ब्रह्मबोधकं चक्रे संकेतसमये सर्वं तत्पम्प्रकाशितं गोपनीयं प्रयत्नेन न
वाच्यं पशुसन्निधौ त्यजयेत् कामं महाभागा सत्यमेतन्न संशयो दिति मातंगीपूजने श्रेष्ठ
दूतीयागो मनोहरे येन पूजां विना पूजा कृतापि सफला भवेत् सर्वलोकेनापि
सर्वज्ञः समवह्निगता मयः आयुरारोग्यविभवान् निर्मितो लभतेनरः अनेनैव विधा

श्री
मा० १
१३२
132

नेनविधानेनैनिर्विघ्नोभवेत् पुत्रार्थीलभतेपुत्रं धनार्थीलभतेधनं मातंगीशक्तिमभ्यर्च्यनयामायं
समर्चयेत् मातंगीमन्त्रयोगेन्नामर्थकामार्थसिद्धये भक्त्यामावंनलाम्पूज्यामातंगीमंत्र देवता मा
हिदेवीशक्तिहीनानदत्तानिमंत्रारघ्ने निःशंकानिर्मलानन्दीश्यामांवाहपयोधरांकौलिकात्
परांमृतांरीतितांक्रोधवर्जितांदीतितनोकालिकांयोमानुषीत्वांवहठश्रवोत्रिशलेवमराथःस्या
दारुणाह्वाधिकामपि पूजयेत्मायामन्त्रानसाप्येनिष्ठुनिर्मला योनिध्यामातंदेवीकात्तरा
त्रिमनुसमेरेत् नवमागांसममासायेदेवीमंत्रपयेत्साटा महजुपेन्मंसिद्धिर्हिमिव्वीत्रमेशायःपशु
ह्रींमेगनेमामेसृहिंस्रेत्स्पशुबंधनं अपवाग्देणीस्स्याहनापुण्यावतीयदि अर्चनेकन्यका
श्रेष्ठाप्रमत्ताश्रेहिर्दिशादतः नाभांभोगंमकृतेप्सामितिनासस्यानिश्चयः एकाम्नालामकारमेया
मानंदमातउच्यते हत्यखरमगिनोपुत्रीपोवीन प्रीतिघातुषार जकीवमकारोचमानंगीपदि
तीवरा अर्चनेमप्रिनातेश्यामंत्रपुत्रमनोहरा मातंगीयस्त्रिचेहेश्यावश्यमापिरजस्वलार
जस्वलानरावासीमर्वश्रेष्टारतिस्मृता इत्यासिनध्याकुचुगमभोन तहणोलामसंगुल्काप
येकेन्तनिवेशयेत्नभयलज्जादिसर्वाणिपरित्यज्याप्यहतिका। केचुके चपरित्यज्यनपाव
त्रंचपावेति आचार्याज्ञवीरराणामनमाहवल्भ्यिनीदेवभावपरित्यज्यमेसन्नमनकेप्रिये

१३२
९९

चुंबनालिंगने चैव नावदंतनखानि च बहूनात्रविनिर्मन्त्रे नमणात्मेयं समाचरेत् स्तीयस्य तत्
ज्ञातामन्यतं तनहस्य जीवितं वेश हयंसमर हून्य तभने शाश्वतंपदं सर्वं सुख त्वमासौ नितिं वैश्व
येचलभ्यते ननस्सउरितं किंचि त्रचमाशेम यमेवत चुंबनेपामे स्वर्ये नावदंतनखाग्रबः
सांभोगे च सर्वं यद्य त्रन्हि सोऽधमपदं नन घाचुंबनं यस्तु दरिद्रो जायते ध्रुवं श्रुति
गने विना देवी कुष्ठी भवति पार्वति विना दंतनखं ते देवी लोके भवति निश्चितं पंचमीव
सहह त्वा सावित्री जायते मती द्वितीयेन नखलक्ष्मीः स्यात्तृतीयपार्वती भवेत् ततोसघा
न्त्वावापि वेदनस्याः पुत्रेण नागमपते आलिंगनेह देवा न्यनथाम्या हि चुंबने नवदंतनख
तनाद्येस्त्रतसमोतः प्रजायते मायुज्यं संगमेन मानान्यमेव न संशयः ॥ इति पंतमयाग प
र्ष्मा॥ अथ पंचयोगपीठपूजा॥ तत्राचौत्वके नश्रीचक्रमभ्युत्य स्ववामतः पीठापरे ऐं ह्रीं श्रीं
गुरुपादुकाम्नुच्चार्य श्री श्रमकानंदनाथ श्रीपादुकां पूजयामीति संपूज्य दक्षिणभा
गे ४ गं गणपतिश्री इति संपूज्य सर्वाधस्तात्सारभ्याप पर्युपरि मेडूकायनमः एवं मेडूका
दि पृथिव्यंतं संपूज्य पृथिव्यामिक्षुरसमदिरा घृतदुग्ध समुद्रान् संपूज्य पश्चिमद
लाग्रपूर्वोत्तराल्लिसुधाब्धा ४ इक्षुरससमुद्रायनमः ४ मदिरासमुद्रायनमः ४ घृतस
मुद्रायनमः ४ दुग्धसमुद्रायनमः इति संपूज्य तेषां मध्ये रत्नद्वीपमावलं संपूज्य त

श्री
मा. र.
१३३
133

येवस्याग्रमारभ्य विलोमेन नवरत्नानि संपूज्य मेनः प्राग्वन्मणिपर्वतादि विवि
न्यस्तान्मंत्रेण संपूज्य तस्योपरि श्रीमालिनि विलोमेन मध्योत्र एवींकं कालचक्रे एव
योनिमिन वचके, एवं रीत्येव स्थाने समाप्तटाः संपूज्य ततास्त्रिलिसे हासने पंचप्रेतास
ये ध्यात्वा वायव्यादिकोणे चतुष्टयं गजपादवत् चतुष्टयं तेतन्मध्ये तान् ब्रह्मवि
ष्णुरुद्रेश्वरान् महाप्रेताकं पद्मां सुप्तनमं जानु पविष्टांस्तेषां स्कंधेषु तत्रान्यत्रान
ध्यापयेत् मस्तकशीर्षे सदाशिवमित्युपमे ध्यात्वा वायव्ये अं ... ब्रह्माधिपतये ब्र
ह्मणे नमः ब्रह्मप्रेतासनश्री ईशानेवाप्पामधिपतये विष्णवे नमः विष्णुप्रेतासन
श्री आग्नेये शान्ते तेजोधिपतये रुद्राय नमः रुद्रप्रेतासनश्रीपादुकाएं नैर्ऋत्ये वा
य्वधिपतये ईश्वराय नमः ईश्वरप्रेतासन श्री मध्ये हंसाः वियदाधिपतये शिवाय
नमः सदाशिवमहाप्रेतासनाय नमः सदाशिवमहाप्रेतासन श्रीपादुकाएं इति पंच
प्रेतासनं संपूज्य करणातोयपरिधिं स्वाणिमाकात्मजपंच प्रागवत् संपूज्य मध्ये पानतिं
न्नत्याहिकोणे चतुष्टयमध्ये कालनुपिणा विप्राक्षि चतुष्टयं संगीत योगिन्यादिकं
च श्री समस्तं यथा संपूज्य मन्त्राधार रत्नवेदिकोन तदुपरि पूर्ववत्सह तं नवधारत्नसिंहासने
च संपूज्य श्रीचक्राधारपीठे रत्नसिंहासनत्वेन परिकल्प्य तस्यावायव्यादिकेषु ॥

१३२
६२

णचतुरस्रेथमेरिचतुरस्रे तस्यपश्चिमादित्रयस्यमध्ये द्विचतुरस्रेचप्रादक्षिण्येनसंपूज्य तन्मध्ये
मायाबिंदुंसंपूज्य तद्बहिःपंचदशाक्षरविद्याक्षितायन्त्रायनमः इत्यनेनसंपूज्य तन्मध्यमोर्ले
वष्टदलमलंकामेश्वरीपीठध्यानाय पद्मायनम इत्यादिपरितन्त्रेणसंपूज्य अष्टदलकमलकेसरम
ध्येमोहिन्यादिसर्वेषांक्रोधाम्बुजोकाः स्वाग्रादिदिशादक्षिणेनसंपूज्य न्यासोक्तपीठमंत्रेणस॰
मस्तपीठंसंपूज्य तद्बहिःश्रीचक्रंविभाव्य समस्तप्रकटेत्यादिसर्वमाहियोगिनीमंत्रेणसमस्त
चक्रंसंपूज्य बिंदुचक्रे ५ मूलविद्या ॐ ह्रीं ह्लीं भगवति वल्ले नित्यकामेश्वरि स्त्रीं सर्ववृजनवशंक
रि त्रिपुरभैरवि ऐं ऐं विच्चे ह्रीं ह्रीं महात्रिपुर्यैवाश्री इति मूलविद्ययात्रिःसंपूज्य पुनर्मूलेनचत्रिः
संपूज्य श्रीचक्रंपुरत्रयात्मकंध्यात्वा चतुरस्रत्रयात्मके- ध्यात्वा चतुरस्रत्रयषोडशदलात्मके
प्रथमचक्रे ५ प्रथमकूटमयायशरीरात्मनेनमः चतुर्दशारद्वयात्मके मध्यचक्रे ५ द्वितीयंप्र
ख्यात्मनेनमः अष्टारत्रिकोणबिंद्वात्मकांतश्चक्रे ५ तृतीयंप्राणात्मनेनमः इतिसंपूज्य पुन॰
बीजचिन्तयेवाद्यमध्यान्तरेभेदेनप्रोक्तक्रमेण कूटत्रयेणसंपूज्य तथामध्यचक्रेभ्यन्तरचक्रेत्रयंच
प्राग्वत्कूटत्रयेणसंपूज्य तत्त्रिकोणस्याग्रादिकोणत्रयेवामावर्तेन कूटत्रयेणकामकलाकारेणपुन॰
त्रयंसंपूज्य पुनस्त्रिकोणचक्रस्यकोणत्रयेमध्येच श्रावन्त्यादिचतुष्टयंयोगपीठन्यासोक्तंसंपू
ज्य बिंदुचक्रेमहोड्यानपीठेहिरण्मयसहस्रदलकमलायनमः इतिसहस्रदलकमलंसंपूज्य
चतुरस्रप्रथमद्वयचतुर्दशारदशारद्वयाष्टकोणम बिंदुत्रिकोणात्मके षट्चक्रेषड्वीजात्मपराम॰

सौ०
१३४
134

नानिशादविलोपेन संहृत्य चतुरश्रे ४ नादशक्तिश्री षोडशदले ४ बिंदुशक्तिश्री अष्टदले ४
कालशक्तिश्री त्रिकोणे ४ इच्छाशक्तिश्री बाह्यदशारे ४ रौद्रीशक्तिश्री अंतर्दशारे ४ वा
माशक्तिश्री अष्टकोणे ४ विषघ्नीशक्तिश्री त्रिकोणे ४ ज्ञानेरीशक्तिश्री बिंदौ ४ सर्वानंदश
क्तिश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति वशक्तिः संपूज्य षट्त्रिंशत्तत्वात्मकं श्रीचक्रं
ध्यात्वा ४ अंकं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं शिवश
क्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यामायाकलाविद्यारागनियतिपुरुषप्रकृत्यहंकारबुद्धिमनः
श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरसरूपगंधाकाशवाय्वग्निज
लपृथिव्यात्मने श्रीमहात्रिपुरसुंदरीयोगपीठाय नमः संपूज्य पुष्पांजलिना समस्तपी
ठं नवखंडपरिशब्दं तत्त्वं लिंकां कल्पयामीति मध्येपुष्पं निक्षिप्य तदुपरि ४ ह्रीं श्रीं सौः श्रीम
हात्रिपुरसुंदर्याः सकलचैतन्यानंदमयीश्रीकामेश्वरकामेश्वरीमूर्तिं कल्पयामीति पुष्पा
दिप्रदेशेण ध्यानोक्तां मूर्तिं भावयन् यथाशक्त्यावाहनमुद्राः प्रदर्श्य मूलमंत्रार्थपरस्मै कामेश्वर
कामेश्वरीमूर्त्यै नमः इति कल्पितमूर्तिं पूजयेत् ॥ इति योगपीठपूजा ॥ अथ पंचायतनी चक्रेश्री परः
देवतायायोगपीठस्य स्थानादिकोणचतुष्टये गणेशस्थानादिकोणचतुष्टये गणेशादिचतुः
रोदेवान् श्रीपरदेवतायाः पौरुषरूपविभूतिविशेषान् तत्सीटश्रुततन्त्रकल्पोक्तविधिनात
तदावरणैः सार्धं संपूज्य तत्तन्मंत्रजपादिभिः स्तोत्रैः प्रणामैश्च परितोष्य मध्ये देव्यग्रतः

१३४

श्रीपरदेवतायाः परब्रह्मस्वरूपायाः कृतिभक्तां श्रीभुवनेश्वरीममात्यभक्तो श्रीमातंगे
श्वरीनंदगभक्तां बालांसत्यांपा किंवा तत्पीठपूजा सर्वकं नंदगावरणैः सह संपूज्य त
तन्मंत्रजपादिभिः परितोष्य श्रीदेवतापूजामारभेत अस्य पंचायतनपूजायां तत्क
ल्पोक्तविधिना पृथक् ५ अर्घ्यादिनापात्राणि संस्थाप्य पूजयेत् इति पंचायतनपूजां॰
विधाय श्रीचक्रपूजामारभेत अथात्र गणपत्यादि पंचविस्तृशिवानां मंत्रदेवतावाङ्मयेपि तत
त्पीठभेदाभावात्पीठपूजाविधिः प्रदर्श्यते तत्रादौ गणपतिपीठस्य पूजाप्रकारः तत्र श्री
चक्रपीठपूजावद्देवमंडूकादिपृथिव्यंतं संपूज्य अनंतरं मित्रसुधासमुद्राय नमः रत्नद्वी
पाय नमः नंदनोद्यानाय नमः स्वर्णप्राकाराय नमः कल्पवृक्षेभ्यो नमः मणिमंडपा॰
य नमः स्वर्णवेदिकायै नमः रत्नसिंहासनाय नमः सिंहासनस्य पादचतुष्टये सव्या
ग्नेयपादमारभ्य धर्माय नमः ज्ञानाय नमः वैराग्याय नमः ऐश्वर्याय नमः अनैश्वर्या
य नमः महासिंहासनमध्ये मायायै नमः महासिंहासनमध्ये मायायै नमः विद्या
यै नमः अनंताय नमः पद्माय नमः आनंदकंदाय नमः संविन्नालाय नमः प्रकृतिमय
पत्रेभ्यो नमः विकृतिमयकेसरेभ्यो नमः इति सर्वत्र पंचाशद्वर्णबीजाढ्य सर्वतत्त्वरूपा
यै नमः अं अर्कमंडलाय नमः उं सोममंडलाय नमः मं वह्निमंडलाय नमः सं प्रबोधात्मने

सौरः
१३५
२
135

नेसत्वायनमः रंरजःकल्पात्मनेरजसेनमः तंतमोहात्मनेतमसेनमः आंआत्मनेनमः अंअंतरात्म
नेनमः पंपरमात्मनेनमः ह्रींज्ञानात्मनेनमः स्वाग्नादिचतुर्दिक्षुमध्येच ज्ञानतत्वात्मने
नमः मायातत्वात्मनेनमः कलातत्वात्मनेनमः विद्यातत्वात्मनेनमः परतत्वात्मनेनमः
इतिसंपूज्य अष्टदलकेसरेषुस्वाग्यादिपादद्विरूपेन तीव्रायैनमः ज्वालिन्यैनमः नंदायै
नमः भोगदायैनमः कामरूपायैनमः तेजोवत्यैनमः सत्यायैनमः विघ्ननाशिन्यैनमः
इतिमध्यांतंसंपूज्य ॐसर्वशक्तिकमलासनायनमः इतिसमस्तपीठंसंपूज्य तत्रतेजोपं
सगणेशामंत्रेणमूर्तिंपरिकल्प्यावाहनादितत्तत्कल्पोक्तविधिनाकुर्यादिति ॥अथगौरी॥
पीठपूजा सातुप्रायेणवांछितदानशंकरेणमानोडूपूजायांपानिरूपिता तत्रापिमंडूकादितत्वांतं-
मः अथशैवपीठपूजा तत्रमंडूकादिपरतत्वांतंगणेशपीठपूजावद्देवस्तुरसमसमनु-
द्रस्थाने क्षीरसमुद्रे रत्नद्वीपस्थानेप्रवीनद्विपंचपूजयेदितिविशेषः पीठशक्तयश्च
विमलायैनमः उत्कर्षिण्यैनमः ज्ञानायैनमः क्रियायैनमः योगायैनमः सत्यायै
नमः ईशानायैनमः अनुग्रहायैनमः इतिकेसरेषुस्वाग्यादिपादद्विरूपेनमध्यांतंसं-
पूज्य ॐनमोविश्वेश्वसर्वभूतात्मनेवासुदेवायसर्वात्मसंयोगयोगपद्मपीठात्मनेनमः इ-
तिसमस्तपीठंसंपूज्य तत्रमूलेनमूर्तिकल्पनादिसर्वंकुर्यादिति ॥अथवैष्णवपीठपूजा॥त

चापि गणेशपीठवद्देवमंडूकादिपरत्वांतं पूजयेत् अष्टारसमन्वद्ध्यानेन पार्श्वे वं पूजयेत्
ततो ष्टदलकेसरेषु ॐ वामायै नमः ज्येष्ठायै नमः रौद्र्यै नमः काल्यै नमः कलविकारि
ण्यै नमः बलविकरिण्यै नमः बलप्रमथिन्यै नमः सर्वभूतदमन्यै नमः इति मध्ये तु शा
दहित्यै नमः संपूज्य ॐ नमो भगवते सकलगुणात्मशक्तियुक्ताय अनंताय योगपीठाय
नमः इति समस्तं पीठं संपूज्य मूर्तिकल्पनादिकं कुर्यादिति अथ शाक्तपीठपूजा तत्र
शाक्तीनां भेदबाहुल्यात्पीठभेदाश्च बहुलाः संति तत्तत्कल्पेषु द्रष्टव्याः तेषां प्रत्येकं शा
क्तिसाधारणत्वान्मूलप्रकृतेर्भुवनेश्वर्याः पीठपूजा लिख्यते तत्रापि मंडूकादिपरत
देव त्वांतं शैवपीठवत्संपूज्य अष्टदलकेसरेषु तत्रागमाभ्यां शादहित्यैपूर्व जयायै नमः विजयै
यै नमः अजितायै नमः अपराजितायै नमः नित्यायै नमः विलासिन्यै नमः दोग्ध्र्यै नमः
अघोरायै नमः मंगलायै नमः इति संपूज्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तं
पीठं संपूजयेत् मूर्तिकल्पनादि प्राग्वत् **॥ इति पंचायतनपूजाविधिः ॥** मातंगेश्वर्याः पीठे शा
ग्वदेव तु पूजयेत् विभूतिरुन्नतिः कांतिः सृष्टिः कीर्तिः संनतिर्व्युष्टिरुत्कृष्टिरृद्धिश्च ति
ॐ च ऐं ह्रीं ह्रीं सर्वशक्तिन्यादि प्राग्वत् लक्ष्म्याश्चैताएव लालापालस्यागोवान्काः ॥ श्रीवि
द्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते सौभाग्यरत्नाकरे तरंगस्तिसिस्तबकः २५ अ

मोर
१३६
136

श्रीचक्रपूजा ॥ तत्र प्रथमं भगवत्श्रीगुरुपादुकां विधिवत् शिरसि श्रीगुरुपादुकां संपूज्य नमोऽस्तु
विघ्नादिविनाशगणपतये श्रीवटुकेशदक्षिणामूर्तिभ्यश्चान्तरुद्रविग्रह मन्त्रोद्देशि भगवत श्रीचक्रयन्त्र
नायकेश इति बीजं क्रांसार्णमूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलविद्यया करन्यासादिकरषडङ्गन्यासा
न्विधाय घाटाग्रजेत्याजानन्मूलाधारे शुद्धे व्यान्ममनोमासाध्य सिद्धासनो नानिचलन्दासनादि
विन्यस्य वाग्देवताष्टकचतुष्पीठवनस्नन्मन्न्यासान्विधाय मूलविद्यया व्यापकं विन्यस्य
कराभ्यां पुष्पाञ्जलिमादाय मातृकांभोजतेन कल्पयित्वा त्रिखण्डमुद्रां बद्ध्वा हृदि श्रीचक्र-
राजे देवीं यथोक्तरूपां सपरिवारां ध्यात्वा तेजोरूपामापाद्य तां सुषुम्णायोगेन मूलाधारात्कुण्ड-
लिनीमुत्थाप्य तयासह षट्चक्रभेदक्रमेणाहृदयान्तःस्फुरन्तीं तेजोमयीं सुषुम्णामार्गेण
ब्रह्मरंध्रं नीत्वाऽपः तेजः संगमेन ममतनमहांबुपीयूषाणां विश्राम्य शिवशक्तिसामरस्यमुत्पा
मनुभूय ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हसकलह्रीं हसौः नमो महात्रिपुरसुन्दरि महापद्मवनान्तःस्थे कारणानन्द-
दविग्रहे सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि एह्येहि देवेशि त्रिपुरे देवपूजिते परामृतप्रिये शी
घ्रं मां त्रिपुरे कुरु सन्निधिं देवेशि सकलमेतद्यावदावरणसंयुते यावत्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं
सुस्थिरा भव इत्यावाहनमंत्रमुच्चार्य वक्त्रपुटात्पुटाध्वनात्रिखण्डमुद्रामुद्रितनासापुष्पा
ञ्जलौ तत्तेजः समानीय पीठान्तः कल्पितमूर्तेः शिरसि ब्रह्मरन्ध्रस्थाने संनिवेश्य कामेश्वरी

कं स्यां सावरणां श्रीमहात्रिपुरसुंदरीं सर्वावयवभावेन भावयन्मूलविद्यायास्तृतीयकूटमुच्चार्य श्री
महात्रिपुरसुंदरि इह तिष्ठ तिष्ठेति स्थापन्या मुद्रया संस्थाप्य तथैवोच्चार्य इह मत्सन्निधेहीति सन्निधा-
पिनीमुद्रया सन्निधाप्य पुनरुच्चार्य सन्निरुद्धा भवेति सन्निरोधिन्या संनिरुद्ध्य तथैव संमुखी भवे-
ति संमुखीकरिण्या संमुखीकृत्य तथैवावगुंठिता भवेति अवगुंठनमुद्रयावगुंठ्य देव्यंगे
षडंगविन्यासेन सकलीकृत्य तथैव धेनुमुद्रयामृतपारयाभिषिच्यामृतीकृत्य महामुद्रया पर-
मीकृत्य दिव्यावाहनादिनवमुद्राः प्रदर्श्य ततो मूलविद्यां एवौंकदीपिनीविद्यां मकारादिं
नकारांतां मातृकां चोच्चार्य सामान्यार्घ्यजलेन देवीं त्रिः प्रोक्ष्य श्रीं ह्रीं क्लीं गणपयकालिके
यैः सकल ह्रीं क्लीं ह्रीं ह्रीं श्रीं इति जीवन्यासविद्यया देव्या हृदयकमले जीवं संस्थाप्य प्राणप्र-
तिष्ठां कुर्यात् तत्र एवौंकप्राणप्रतिष्ठमंत्रस्य मम पदस्थाने श्रीमहात्रिपुरसुंदर्या इति पदप्रक्षेपेण
देवीहृदयं स्पृष्ट्वा तं मंत्रं त्रिः समुच्चार्य पठेत् इत्येवं प्राणप्रतिष्ठां विधाय ततः संक्षोभणद्रावण
कर्षणवश्योन्मादमहांकुशखेचरीबीजयोन्याख्या नवमुद्रा द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः क्रों हसखफ्रें ह-
सैं ऐं इति एकबीजोच्चारणपूर्वकमेकैकां मुद्रां प्रदर्श्य यां ह्रीं मिति पाशमुद्रां क्रों क्रों मित्यंकु-
शमुद्रां धं धं मिति धनुर्मुद्रां द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां सां इति दशाभिर्बीजैर्बाणमुद्रां च प्रदर्श्य
ततः मूलविद्यामुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकां पूजयामीति पुष्पांजलित्रयेण देवीं संपू-
ज्य पुनरुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपादुकां तर्पयामि नमः इति सव्यमहस्तानामिकांगुष्ठाभ्यां ह-

सौर· तार्घेनरोद्धृतविशेषार्घ्यामृतविंदुभिस्त्रिवारान्दद्यात् नमेष्टानरस्थानमहस्तावविपघात्रान्तिश्रीपुरदे
१३७ वतामनुवकमलेनार्पयित्वा अमन्नादिषोडशोपचारान्कुर्यात् तत्र मूलविद्यामुच्चार्य भगवतिश्रीम
हात्रिपुरसुंदरिखभ्यमासनं कल्पयामीत्यासनं भगवत्यैतिवाक्यपौष्पचार्मवस्त्रेनेजसाद्यन्त
137 तममासनेकल्पयित्वा देव्यावामभागेनिवेश्य सिंहासनमुद्रां पद्ममुद्रां च प्रदर्श्य प्रणम्य ॐ हे हे
हमितित्रिदमिदमिदं गृहाण स्वाहा इतिपाद्यनीमनुष्यानिवेद्य मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरी
श्रीपादुकां पूजयामीति पुष्पांजलिंक्षिपेत् ततो मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरि स्वागतमि-
तिकुशलप्रश्नं कृत्वा मूलमुच्चार्य प्राग्वत्पुष्पांजलिंक्षिपेत् ततो मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुर
सुन्दरीश्रीपादुकायै स्वच्छं कल्पयामि स्वाहेति देव्याः शिवस्त्रिसमासमान्याख्यांकिंचित्तलम-
कृत्वा दद्यात् ततः पूर्ववन्निवेद्य पुष्पांजलिं कुर्यात् ततः पाद्यपात्राज्जलमुद्धृत्य ऐं मूलं श्रीमहा
त्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकायै पाद्यं परिकल्पयामि नमः इति देव्याः पादयोः पाद्यं दत्वा प्राग्वन्नि-
वेद्य पुष्पांजलिं दद्यात् एवमाचमनीयं परिकल्पयामि मनुपेतिस्वाहेव मधुपर्कं परिकल्पयामीति म
एव ततो रत्नपादुकेन तकुं शुद्धजलेन पूर्ववदाचमनीयं मनुवे ततो रत्नपादुके नयनीयपाद
केपरेपायां व त्रिपुरे रत्ननिर्मिते स्नानमंडपमायाहि स्नानार्थं प्राक्दिग्गतमिति आर्घ्यं रत्नया
दुके परिधाप्य प्रधानमंडपात्स्नानमंडपं नीत्वा स्नानवस्त्रं परिधाप्य कनकासने समुपवेश्य
प्राग्वदर्घ्यपाद्याचमनीयानी दत्वा कर्पूरपाकलेदं तधावनं कारयित्वा सुगंधजलैर्गंडूषमव

१३७ ४

प्रक्षालनं कल्पयित्वा मूलमन्त्रान्ते श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकायै स्नानं कल्पयामि नमः इति सु
गन्धतैलामलकादिस्नानीयद्रव्याणि परिकल्प्य प्राग्वद्बलिं निवेद्य महाराजोपचारवद्भोगाङ्ग
नेन केशशोधनानि विधाय उष्णोदकेन निर्मलस्नानं कारयित्वा वैदिकपौराणिकमन्त्रैः पञ्च
गव्यैः पञ्चामृतेन च स्नापयित्वा पुनः शुद्धजलेन स्नापयित्वा पुनर्जलेनाभिषिच्य देवाङ्गना
भिः सुवर्णादिघटैर्नानातीर्थोपहृतसलिलैः स्नापयित्वा प्राग्वत्पुष्पाञ्जलिं मूलेन दत्त्वा आ
चमनीयं कल्पयित्वा केशमार्जनार्थं वस्त्रं दत्त्वा जलप्रच्यवनं कारयित्वा नानारत्नविवि
त्रं रक्तदुकूलद्वयं वमिति प्रोच्य मूलविद्ययाभिमन्त्र्य बृहस्पतिदेवताभ्यां वासोभ्यां नमः इति
समर्प्य ५ मूलमन्त्रान्ते श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकायै वाससी परिकल्पयामि नमः इति प
रिधाप्य पुनराचमनीयं दत्त्वा प्राग्वत्त्रिविधपुष्पाञ्जलित्रयं समर्प्य पट्टसूत्रमयवस्त्राणि दिवि
सुदैवताय कण्ठसूत्राय नमः इति सूत्रितं देव्यै समर्प्य मूलमन्त्रान्ते श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपादुके
परिधापयामि त्रिपुरे रत्ननिर्मिते आगच्छ निर्मितेऽयाम्यामलंकारसमेरूपमिति प्रार्थ्यालंकारस
उपनीता सिंहासने समस्यगवेषणालंकरान्पुरतो निधाय वमिति प्रोच्य मूलेनाभिमन्त्र्य विश्व
देवतेभ्योऽलंकारेभ्यो नमः इति समर्प्य ५ मूलमन्त्रान्ते श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकायै मुकु
टाद्यलंकरणानि परिकल्पयामि नमः इति सामान्यत उक्त्वा विशेषतो मुकुटं परिकल्पयामि।

सौर- नमः इत्यादिना ऊर्ध्वललाटाभरणं कर्णाभरणं नासाग्रैवेयकं चूलीपकं प्रालंबिका रत्नसूत्राहारा
१३८ वली कर्णोत्तंसपार्श्वभूषणं नखेयानां गुलिक्षुद्रघंटलेवार्धहारसद्भुभारलले निकांगद
138 कंकणवलयबाहुवेष्टनसीमंतिकागंडभूषणं नाभिभूषणं रत्नमालामणिमेखला शृंखले
देनरत्नकर्णिकनीवीरत्नजालभूषणं पादांगुलीयकं नूपुररत्नछपादकटकं हेमकल्पदूच
टिकामुखपत्रकमिति चत्वारिंशदाभिरनेकैश्च चूडारत्नताटंकनानाविधैः स्थलेकर्णोत्पलं क
न्य प्रवेवत्रिवेयघ्र पुष्पांजलिक्तनारतपादुकेनपनीय मूलमंत्रार्थं श्रीमहात्रिपुरसुंदरीपा-
दुकायुगमारुह्य पंचवाद्यपुरः सर्वयागमंडपमायाहि परिवारगणैः सहेति प्रार्थ्य छत्र-
चामरादिनाऽपाकरणहस्ताभिः परिवारदेवताभिः सह यागमंडपं नीत्वा कामेश्वरांके
भगवतीमुपवेश्य परिवारदेवताभिश्च यथास्थानेषु समुपवेशयेत् लोहितालक्तिकांचाप
बाणपाशांकुशैः करैः दधानां कामराजांकेषु विनोदितां स्मरेत् इति श्रीपरदेवतायथा
कल्पोध्यात्वा मूलेन पुष्पांजलित्रयं दत्वा वेदना गृहकर्पूरकस्तूर्यादिगंधपंकेन घर्षणं चूर्णद
हनं सम्मर्दस्नानं पंचगव्यमिति पंचविधंगंधायतनमस्तीति सूत्र मूलं श्रीमहात्रिपुरसुंदरीश्री
पादुकायै गंधं परिकल्पयामि इति गंधं समर्प्य स्नानवस्त्रविधयगंधप्रदानं च पुष्पांजलिं
लिं दत्वा मूलं श्रीमहात्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकायै पुष्पं परिकल्पयामि वौषट् इति पुष्पाणि स

मध्ये शंखं त्रिवेष्य गुग्गुलमुद्रां पुरो दर्शयेत् धूपांजलिं दत्वा धूपपात्रं हिरण्मयं निर्धूमांगारानादाय
वमिति प्रोक्ष्य धेनुमुद्रयामृतीकृत्य क्लीं ह्रूं भिन्ने तन्मे स्वाहेति मन्त्रेणाग्निं दशांगधूपं केवा॰
घृतमिश्रितं गुग्गुलं वाग्नौ निक्षिप्य ॐ ऐं गंधर्वदैवताय धूपाय नमः इति धूपं संपूज्य मूलेन व॰
नस्पतिरसोत्पन्नो गंधाढ्यो गंध उत्तमः आघ्रेयः सर्वभूतानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यतामिति श्री
महात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकायै धूपं परिकल्पयामि नमः इति धूपं समर्प्य धूपमुद्रां प्र॰
दर्श्य वामभागे घंटां निधायास्त्रेण प्रोक्ष्य धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य पुनर्गन्धपुष्पा॰
दिभिः संपूज्य ॐ जगद्ध्वनिमंत्रमातः स्वाहेति घंटामंत्रेणाभिमंत्र्य तां वामहस्तेन वादय
न् दक्षिणहस्तेन धूपपात्रं चालयन्नीचैः धूपं निवेद्य तत्पात्रं देव्या वामभागे निधाय दीप
पात्रे गोघृतेनापूर्य नवकर्पूरगर्भितां वर्तिं निक्षिप्य ह्रीमिति प्रज्वाल्य धेनुमुद्रयामृती
कृत्य वह्निदैवताय दीपाय नमः इति संपूज्य मूलमुच्चार्य स्वप्रकाशो महादीपः सर्वतस्ति॰
मिरापहः सबाह्याभ्यन्तरज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यतां श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीपादुकायै॰
दीपं परिकल्पयामि नमः इति दीपं समर्प्य दीपमुद्रां प्रदर्श्य पूर्वोक्तमन्त्रेण निवेद्य घंटा
वादनपूर्वकमुच्चैर्दीपं प्रदर्श्य तत्पात्रं देव्या दक्षिणभागे निवेश्य देव्यग्रे चतुरस्रमंडल
जलेन निर्माय तत्र स्वर्णादिपात्रे नानाविधान्नव्यंजनभक्ष्यादिषड्रसोपेतं पंचविधनैवेद्याय

मोर: १३८

139

ते। तस्मिन्कुंडले स्थापयित्वा निधाय मूलेन निरीक्षणाभ्युक्षणप्रोक्ष्य तेनैव कूर्चैः तेनात्मकवचे
नाभ्युक्ष्य ॐ ह्रूं हः वौषडित्यनेन सम्यगभिमंत्र्य तेनैव जलेन पुनः प्रोक्ष्य चक्रमुद्रां प्रदर्श्य ।
यमिति वायुबीजमध्ये स्थाप्य वामकरेण संपुटं जपेत्सकृत्तद्दोषं संशोष्य रमिति वह्निबी
जं सप्तवारं जपन्नधोमुखं दक्षकरेण तद्दोषान्संदह्य । धोमुखं वामकरेण वमिति
ति बीजं तत्सप्तवारमभिमंत्र्यैतेन तदमृतीकृत्य मूलेन विशेषार्घ्यबिंदुभिः प्रोक्ष्य
विलक्षदैवताय नैवेद्यार्पणमहं इति संपूज्यास्त्रेण संरक्ष्य मूलेन सप्तवारमभ्युक्ष्याभिमं
त्र्य ॐ ह्लीं कामकृद्देव वरदे विच्चे स्फुर स्फुर श्रीं श्रीं श्रीं इति श्रीकाममुद्रां विधाय धेनुमुद्र
यामृतीकृत्य महामुद्रया परमीकृत्य देव्यै प्राणायाममनीयदत्वा मूलविद्यया
देवीं संपूज्य पात्रान्तरजलममृतीकृत्य चुलुकेनादाय वामांगुष्ठेन नैवेद्यपात्रं स्पृशा
न्मूलमुच्चार्य सांगायै सायुधायै सपरिवारायै सर्वात्मिकायै भगवत्यै श्रीमहात्रिपुरसु
न्दरीश्रीपादुकायै नैवेद्यं परिकल्पयामि नमः इति नैवेद्योपरि चुलुकोदकं समर्पयेत्
ततः कृतांजलिर्मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरी होमपात्रगते दिव्यं परमान्नं समस्कृ
ते पंचधा षड्रसोपेतं गृहाण परमेश्वरि इत्यनेन प्राणरूपमन्त्रेणानि नैवेद्यपात्रान्तरे जलम
मृतीकृत्य ॐ अमृतोपस्तरणमसि स्वाहेति वामकरेण ग्रासमुद्राः प्रदर्शयेत् दक्षिण

१३८

८

हस्तेन प्राणादि पंचमुद्राः प्रदर्शयेत् तद्यथा ५ ऐं ॐ प्राणाय स्वाहा इत्यंगुष्ठेन कनिष्ठानामि-
के स्पृशेत् ५ क्लीं ॐ अपानाय स्वाहेति अंगुष्ठेन तर्जनीमध्यमे स्पृशेत् ५ सौः व्यानाय स्वा-
हेति अंगुष्ठेनानामिकामध्यमे स्पृशेत् ५ ॐ ह्रीं उदानाय स्वाहेति अंगुष्ठेनानामिकामध्य-
मातर्जनीः स्पृशेत् ५ ऐं क्लीं सौः समानाय स्वाहेत्यंगुष्ठेन सर्वाः स्पृशेत् इति प्राणादि पंच-
मुद्राः प्रदर्श्य कृतांजलिर्मूलविद्यामुच्चार्य ऐं आत्मतत्त्वव्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुंदरी
नर्प्पयेत् पुनः ह्रीं विद्यातत्त्वव्यापिकायै श्री मूलं सौः शिवतत्त्वव्यापिकायै श्री मूलं ऐं क्लीं सौः
सर्वतत्त्वव्यापिकायै श्री इति तत्त्वैः ग्रासचतुष्टयं ग्राहयित्वा नैवेद्यमुद्रां प्रदर्शयेत् ५ मूलं
श्रीमहात्रिपुरसुंदरि विस्तारितमद्धविः सौभाग्यविविधानेकभक्षाणि निवेदयामि नेदेवि समानुगा-
येन्नपानादिनानेन मंत्रेण पुष्पांजलिं समर्प्य नैवेद्यजातं तैरात्मन सपरिवारायै देव्यै नि-
वेदयेत् ततः स्वर्णादिपात्रस्थं कर्पूरादिसुवासितं जलं धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य ५ मूलं श्री
महात्रिपुरसुंदरि नमस्ते देवदेवेशि सर्वतृप्तिकरं परं अमृतानिवेदितं शुद्धं प्रकृतिस्थं सुशी-
तलं समृतानंदसंपूर्णं गृहाण जलमुत्तमं इति देव्यै जलं निवेद्य पात्रमंत्रेण जवनिकया भोज-
नस्थलं संवेष्ट्य घंटां वादयन् भुंजानां परदेवतां ध्यायेत् यथा ब्रह्मस्वाद्यैः सरसामिमनःसो-
पविष्टः समेताच्छिंजद्धालव्यजननिकरैर्वीज्यमानामसारोभिः नर्मक्रीडापहसनपराम्॰

मोर
140

क्लिमोत्सन्नानन्दसेवनीमेत्वेकपात्रे कुलकलशादितिपूर्णं प्रोक्षिपेद्विन्दुमेकं इति पात्रान्तामृतं विप्रोदश॰
धा जपित्वा जपं समर्प्य भुक्त्वेत्तोमात्तमोदेवीं विभाव्य येन मध्याः पात्रे न मृत्तलं समस्तं॰
स्य ॐ समस्तापिधानमसि स्वाहेति देव्याः हस्तेन तत्पात्रापिधानं दत्वा गन्धसारेणैव ध्येयं समस्तं
तस्मात् किंचिद्धस्तमात्रेण ऋद्धिप्रमाणेन श्रीमन्त्रं मन्त्रार्थं घोषिका यैनिर्मलवासिन्यै इदं समुद्धिष्टं ये
जनेष्विकल्पयामि नमः इत्यभ्यान्यां त्रिकोणमण्डलं लिखेत् तत्रोन्मुखं मन्त्रेणास्यानेस्थापितं द॰
णत्रिः संशोध्य हस्तमात्रे प्रक्षालनार्थं देव्या जलेनकरोद्वर्तनार्थं गन्धं पुष्पं च दत्वा गण्डू
षार्थं कारयित्वा कर्पूरवासितं जलं देव्याः पात्रे विकल्प्य पुनर्गण्डूषजलं दत्वा देव्यास्तर्पणं कृत्वा
लवं कृत्वा आचमनीयं निवेद्य कर्पूरादिना सुगन्धिं ताम्बूलं हस्ते मानीय प्राणवन्मोदत्ववन॰
स्ततिदेवन्यायमाहस्तलायनमः इति सम्पूज्य मूलमन्त्रार्थं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी श्रीपादुकार्यैता
म्बूलं कल्पयामि नमः इत्युपहृत्य पुनर्मूलमन्त्रार्थं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि तमालदलकर्पूरपूग
भागान्वितानि संशोधितानि मनोहराणि सप्तरत्नानि गृहाण इत्युक्ते ॐ ह्रीं ह्रीं ह्सौः इदं इदं इदं गृहाण
स्वाहेति देव्यास्तां हस्ते निवेद्य योनिमुद्रया प्रणम्य मूलमन्त्रार्थं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी श्रीपा॰
दुकां पूजयामीति संपूज्य वक्ष्यमाणप्रकारेण प्रसन्नपूजां विधाय ह्रीमिति नमस्कारमुद्रां
बद्ध्वा मूलेन प्रदक्षिणप्रणामं कृत्वा उत्तिष्ठेदिति तिष्ठेत् पुनः स्वदेवलोमविलोमेन मूलविद्ययास्तुतिं

140

मातृकान्तर्वैर्मातृकान्यासस्थानेषु देव्या देहे सगोपयव्याप्तैः संपूजयेत् यथा ४ मूलेनां
पुनर्मूलेन पुनर्वैपरीत्येन मूलेन मस्न्यादि ततो देव्या हृदयादिषडंगस्थानेषु ४ ऐं हृदयाय
नमः एवं क्लीं शिरसेनमः सौः शिखायैनमः ऐं कवचायनमः क्लीं नेत्रत्रयायनमः सौः
अस्त्रायनमः इति लयांगपूजां विधाय प्राग्वन्मेलाभरणादि त्रयोदशमुद्राः प्रदर्श्य प्रा
ग्वद्विशेषार्घ्यबिंदुभिस्त्रिर्वामहस्तेन संतर्प्य चरणपूजां कुर्यात् तत्र कुलांगुलिमेल
मुद्रार्थे श्रीमहात्रिपुरसुंदरि संविद्बिंदुप्रियेपादे विषयामृतं नवहस्प्रिये स्वतन्त्रा त्रिपुरे देहि
परिवारार्चनायमे इत्युक्त्वा प्रार्थ्य सच्चिदानंदलक्षणां श्रीमहात्रिपुरसुंदरीमेव श्रीच-
क्रदेवतारूपेण परिणतां ध्यात्वा तां तद्देवताः पूजयेत् तत्रादौ बिंदुचक्रे ४ अः मूलपंचदशी
मुद्रार्येष्यः महात्रिपुरसुंदरी नित्या श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति गंधादिभिः
त्रिः संपूज्य विशेषार्घ्यामृतबिंदुभिः संतर्प्य मूलदेव्या एव तत्तिथिनित्याविद्या मुद्रार्थे ति
अमुकीं अमुकतिथिनित्यां संपूज्य नित्यमंडले पूजयेत् तत्र तिथिनित्यापूजायां शुक्लपदे
प्रतिपदमारभ्य पौर्णमास्यंतं कामेश्वर्यादि चित्रांता मूपंचदशनित्यास्तु एकैकां नित्यां ति-
थिनित्यात्वेन प्रोक्तविधिना पूजयेत् कृष्णपक्षे प्रतिपदमारभ्यामावास्यांते चित्रादि
कामेश्वर्यन्ताः पंचदशनित्या विलोमेन प्रोक्तप्रकारेण पूजयेत् अत्र तिथिवृद्धौ एका

सौ०र० नित्यादिनङ्क्षेपक्रमपूजया त्रैपुरएककसांतियो नित्याहृदयं पद्मजयेत् ॥ अत्र सूर्योदयकलवर्तिनी तिथिः
१४९ देवाहो रात्रव्यापिनी तिनात्रिकसिद्धांतः ॥ इति ॥ तिथिनित्या पञ्जा विधाय त्रिकोणे वामावर्तेन नद
141 दिनगरेखोयां अं आं इं ईं उं इति पंचप्रवेशरेखायां ऊं ऋं ॠं लृं लॄं इति पंच उत्तररेखायां एं ऐं ओं औं अं अः
इति पंच इत्यं पंचदशस्वरान् नित्यास्थानेषु स्वरेषु कामेश्वर्यादि पंचदश नित्यानां तद्दिग्यया
पूजयेत् तद्यथा ॥ अं ऐं सकलह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे सौः अं श्री कामेश्वरी नित्या श्री पादुकां
पूजयामि नमः आं ऐं भगभुगे भगिनि भगोदरि भगमाले भगावहे भगगुह्ये भगयो
निभगनिपातिनि सर्वभगवशंकरि भगरूपे नित्यक्लिन्ने भगस्वरूपे सर्वाणि भगानि मे ह्यान
य वरदे रेते सुरेते भगक्लिन्ने क्लिन्नद्रवे क्लेदय द्रावय अमोघे भगविच्चे क्षुभ क्षोभय सर्वस
त्वान् भगेश्वरि ऐं ब्लूं जें ब्लूं भें ब्लूं मों ब्लूं हें ब्लूं हें क्लिन्ने सर्वाणि भगानि मे वशमा
नय स्त्रीं हर ब्लें ह्रीं अं भगमालिनी नित्या श्री पा पूज तर्प नमः इं ह्रीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वा
हा इं नित्यक्लिन्ने नित्या श्री पू त नमः ईं ओं क्रों भ्रों क्रौं झ्रौं छ्रौं ज्रौं स्वाहा ईं भेरुण्डा नित्या श्री पा पू
त नमः ४ उं ओं ह्रीं वह्निवासिन्यै नमः उं वह्निवासिनी नित्या श्री पा पू त नमः ४ ऊं ह्रीं
क्लिन्ने ऐं क्रौं नित्यमदद्रवे ह्रीं ऊं महावज्रेश्वरी नित्या श्री पा पू त नमः अत्र महाविद्येश्व
री तिसंप्रदायानरे ष ह्रीं नित्यायानमः नरा तन्त्रप्रदा विधिः ४ ऊं ओं ह्रीं फ्रों सः नित्यक्लिन्ने

१४९

मदद्रवे स्वाहेति विद्यया षष्ठी नित्या मज्जा ॐ ह्रीं शिवदूत्यै नमः ॐ शिवदूती नित्या श्रीपा
दु. त नमः ४ ॐ ह्रीं ॐ ह्रीं हूं खेचछेक्षः स्त्रीं हूं क्षें ह्रीं फट् ॐ त्वरिता नित्या श्रीपा दु. त नमः
४ क्लीं ऐं क्लीं सौः ल्कुलसुन्दरी नित्या श्रीपा दु. त नमः ४ ह्स्क्लरड्रें हसकलरडैं हसकलरडौः
लें नित्या श्रीपा दु. त नमः ४ ऐं ह्रीं श्रीं ग्रें क्रौं स्रौं क्रों फ्रों क्लीं ऐं ब्लूं नित्यमदद्रवे हूं फ्रें ह्रीं ऐं
नीलपताका नित्या श्रीपा दु. त नमः ४ भमरयऊं ऐं विजया नित्या श्रीपा दु. त नमः ॐ
ह्रीं ॐ सर्वमङ्गला नित्या श्रीपा दु. त नमः ॐ ॐ नमो भगवति ज्वालामालिनि देवदेवि
सर्वभूतसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रीं ह्रीं हूं र र र र र
र ज्वालामालिनि हूं फट् स्वाहा ॐ ज्वालामालिनी नित्या श्रीपा दु. त नमः इति पञ्चदश
विद्या वामावर्तेन संपूज्य श्रीपात्रबिन्दुभिः संतर्प्य मध्ये बिन्दुचक्रे विसर्गस्वरं विभाव्य तदु
परि ४ अः मूलं पञ्चदशीमन्त्रचार्ये अः श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नित्या श्रीपा दु. त नमः तत्
तः अः तुरीयविद्यामन्त्रचार्ये अः श्रीमहाषोडशी कलातीता नित्या श्रीपा दु. त नमः इति
पूजापुरःसरं षोडशकलातीतान्नित्यां संपूज्य विद्यापात्रबिन्दुभिः संतर्प्य पुनः प्राग्वत्तिथिनित्यं
संपूज्य तिथिनित्यायै गन्धपुष्पधूपदीपान्निवेद्य तत्तिथिनैवेद्यं निवेदयेत् तत्र प्रतिपदि
घृतं द्वितीयायां शर्करा एवं दुग्धं अपूपं कदलीफलं माध्विकं गुडं नारिकेलिफलं

सौभ
१५२

लाजाः तिलाः दधि पृथुकाः चणकाः मुद्गाः पायसं तिथिनैवेद्यं पञ्चद्रव्यमिति
नित्यामंडलपूजां विधाय गुरुपंक्तित्रयं पूजयेत् ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः
प्रियसूनुना कृते सौभाग्यरत्नाकरे तरंगः षोडशो गतः ॥ १६ ॥ अथ गुरुपंक्तिपूजा अथ
प्रथमं श्रीमूलविद्यया श्रीमूलदेवीं संपूज्य मनसा मध्यत्रिकोणस्य पूर्वरेखाया बहिः
रुणाणु विमलानु पिन्या मध्यस्थितां तराले दक्षिणोत्तरायतं रेखात्रयं विभाव्य तत्रा
धोधः क्रमेण दिव्यौघसिद्धौघमानवौघान् पूजयेत् तत्र प्रथमरेखायां ४ ऐं दिव्यौघे
भ्यः परापराख्येभ्यो गुरुभ्यो नमः इति प्रथमतः समुदायेन पुष्पांजलिं दत्वा ४ ऐं परमप्र
काशानंदनाथ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः ४ ऐं परशिवानंदनाथ श्रीपा
पू त नमः ४ ऐं पराशक्तिदेव्यंबा श्रीपादुकां पू त नमः ४ ऐं कौलेश्वरानंदनाथ
श्री पू त नमः ४ ऐं शुक्लेश्वरानंदनाथ श्रीपा पू त नमः ४ ऐं कामेश्वरीदेव्यंबा श्री
पू त नमः ४ ऐं शुक्लादेव्यंबा श्री ४ ऐं कुलेश्वरानंदनाथ श्री इति दक्षिणोत्तरा
यतं पंक्तिक्रमेण संपूज्य द्वितीयरेखायां ४ ऐं सिद्धौघेभ्यः परापराख्येभ्यो गुरुभ्यो नम
इति पुष्पांजलिं दत्वा ४ ऐं भोगानंदनाथ श्री ४ ऐं क्लिन्नानंदनाथ श्री ४ ऐं समयानंद
नाथ श्री ४ ऐं सहजानंदनाथ श्री इति पंक्तिक्रमेण प्राग्वत्संपूज्य तृतीयरेखायां ४ ऐं मा

नवौघेभ्यः परापरेभ्यो गुरुभ्यो नमः इति पुष्पांजलिं दत्वा ५ ऐं गगनानंदनाथश्री ५ ऐं विम
लानंदनाथश्री ५ ऐं सदानंदनाथश्री ५ ऐं भुवनानंदनाथश्री ५ ऐं लीलानंदनाथ-
श्री ५ ऐं स्वात्मानंदनाथश्री ५ ऐं प्रियानंदनाथश्रीपादुकां पूजयामि नमः इति तत्पूज्य
नंतरं मानवौघगुरुपारम्पर्ये निजगुरोः पूर्वं नवमगुरुमारभ्य ५ ऐं अमुकानंदनाथश्री-
पा पू त नमः इत्यादि तत्तद्गुरुकृतसांकेतिकनाम निजगुरोर्मुखाद्विज्ञाय तत्तन्नामश्री
समाहृत्य पौर्वगुरुपादुकांते पूजयेत् नवानां नामानि ज्ञाते परमेष्ठिगुरुवादिगुरुत्रयं पूज
येत् तेषामपि विशेषनामाज्ञाने स्वगुरुपादुकामेव पूजयेत् उक्तं हि दिव्यौघक्रमे तत्संप्र
दायेकामराजविद्यास्य संप्रदायगुरुपंक्तिपूजा अथ लोपामुद्रागतस्य संप्रदायेन गुरुपं-
क्तिपूजा यथा तत्र दिव्यौघाः ५ ऐं परमशिवानंदनाथ कामेश्वर्यादिदिव्यौघा वादिदिव्यौ
घानंदनाथ महौघानंदनाथ प्रज्ञादेव्यंबा प्रकाशानंदनाथ इति दिव्यौघाः देव्या
नंदनाथ चित्रानंदनाथ केवल्यादेव्यंबा महोदयानंदनाथ इति सिद्धौघाः ततः
चिदानंदनाथ विश्वशान्त्यानंदनाथ पद्मानंदनाथ कमलानंदनाथ परानंदना
थ मनोहरानंदनाथ स्वात्मानंदनाथ प्रतिभानंदनाथ इति मानवौघाः इत्थं श्रीमद्
गुरुपंक्तित्रयं लोपामुद्रागतसंप्रदायपद्धतिभिः पूजयेत् अथैतद्विद्यात्रयपालिनिक्षेपश्रीविद्या

सौर·
१५३
143

भेदोपासकानां गुरुक्रमो लिख्यते तद्यथा परप्रकाशानंदनाथ परविमर्शानंदनाथ का-
मेश्वरीदेव्यंबा पेशलानंदनाथ अमृतानंदनाथ पुष्पानंदनाथ अघोरानंदनाथ-
इति दिव्यौघः ऐं प्रकाशानंदनाथ सदानंदनाथ सिद्धौघानंदनाथ उत्तमानंदनाथ
इति सिद्धौघः उन्मनानंदनाथ परमानंदनाथ सर्वज्ञानंदनाथ सर्वानंदनाथ सि-
द्धानंदनाथ गोविंदानंदनाथ शंकरानंदनाथ मानवेद्यानंदनाथ इति मानवौघः
एतदंते स्वगुरुपारंपर्यं पूजयेत्. इति संप्रदायानुरूप गुरुक्रमः॥ अथ यागानां गुरुपंक्तिः तत्र स्वपारंपर्य-
णामभ्युपासकानां सामान्यगुरुक्रमो लिख्यते यथा ५ ऐं गुरुभ्यो नमः ५ ऐं गुरुपादुका-
भ्यो नमः इति दिव्यौघः॥ ५ ऐं परमगुरुभ्यो नमः ५ ऐं परमगुरुपादुकाभ्यो नमः इति
सिद्धौघः॥ ५ ऐं आचार्येभ्यो नमः ५ ऐं आचार्यपादुकाभ्यो नमः ५ ऐं पूर्वसिद्धेभ्यो नमः ५
ऐं पूर्वसिद्धपादुकाभ्यो नमः इति मानवौघः अथवा अविदितस्वपारंपर्यं पूजयेत् तत्र विशेषनामा-
ज्ञाने ५ परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः ५ परमगुरुभ्यो नमः अस्मद्गुरुभ्यो नमः॥ इति गुरुक्रमत्रयं
पूजयेत्॥ अत्र लिखितेन गुरुत्रयेदं दिव्यादीनामुक्तिपारंपर्यं संप्रदायं वक्तामेवान्यथानंदभैरवा-
दयः संप्रदायभेदा बहवः संति तत्र गुरुक्रमोऽपि बहुतरः स्वस्वगुरुमुखाज्ज्ञातव्यः कादिम-
तगुरुवाक्ये अथ प्रकरणे मार्गे बलि लिखिताः तत्संप्रदायविभिः तएवात्र समाः इति गुरुपंक्ति

१५३ ९

पूजा ॥ अथ षडंगयुवतीपूजा ॥ ४ तत्र मध्यत्रिकोणाद्बहिराग्नेये ४ ऐं सर्वज्ञहृदयशक्ति श्रीपा
दुकां पूजयामि तर्पयामि नमः एवमग्रे ४ क्लीं नित्यतृप्ता शिरःशक्ति श्री नैरृत्ये ४ सौः
अनादिबोधशिखाशक्ति श्री वायव्ये ४ ऐं स्वतंत्रा कवचशक्ति श्री नैरृत्ये ४ सौः अना
दिबोधशिखाबोधशक्ति श्री वायव्ये देव्यग्रे त्रिकोणाद्बहिः ४ क्लीं नित्यमलुप्तानेत्रशक्ति श्री
सर्वादिचतुर्दिक्षुशरादद्विलेपेन ४ सौः अनंता ऽस्त्रशक्ति श्री ॥ इति षडंगयुवतीपूजा अत्राग्नी
शासुरवायव्यमध्येदिक्ष्वंगषट्कमिति मेहितावाचानात्पोर्वचनेन नित्या तत्र मेके
नयरियास्माद्देव्यग्रस्य पश्चिमे नेत्रपश्चात्क्रमाभ्यासादिति वदंति तत्रयुक्तं नवावरणपू
जाक्रमप्रारंभे देवताग्रत इति तंत्रांतरवचनेन देव्यग्रमेवारभ्यावरणपूजेत्युक्तत्वाद्गावर
णे पि सामान्यगमोक्तरीत्या देव्यग्रस्य प्राचीकल्पयित्वा वायव्यकोणस्यैवाग्नेयत्वकल्प
नेयुक्तमिति यथासम्प्रदायक्रमेण पूजयेत् ॥ इति षडंगयुवतीपूजा ॥ अथ नवावरणपूजा ॥ तत्र
४ म्लूं समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसम्प्रदायकुलकौलनिगर्भरहस्यपरापररहस
परापरातिरहस्ययोगिनीश्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि इति श्रीचक्रे पुष्पांजलिं दत्त्वा ॥
मातृकार्चनेयाष्टित्रिपुत्काहूत्यपानर्वाणविचित्ररत्नचचिंतेसमस्यलतपंचनारुग्रंथे
ध्यात्वा ४ ऐं क्लीं सौः त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः इति चतुरस्रत्रयसमुदायेन पुष्पांजलि

सो.र.
१४४
144

नामेहृज्ज पुनश्चतुरश्राग्रयरेखायैनमः इतित्रिःपुष्पांजलिनानेहृज्ज नमस्येदथ सिद्धिद्वारचतु-
ष्टये देवीदक्षिणाग्रादिकोणचतुष्टये इंद्रईशानयोर्मध्ये निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये चाणिमा-
दिदशसिद्धीः पाशांकुशचापशरद्धयकराःरक्तवर्णाः शक्तिशोकविनाशिन्यो वाहनस्था ध्यात्वा हृज्जये
त् तत्र पश्चिमाद्वारचतुष्टयस्य दक्षिणभागे ५ अणिमासिद्धिश्री ५ लघिमासिद्धिश्री ५ म
हिमसिद्धिश्री ५ ईशित्वसिद्धिश्री ५ ततो वायव्यादिकोणेषु ५ वशित्वसिद्धिश्री ५ प्राकाम्यसिद्धिश्री
५ इच्छासिद्धिश्री निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ५ प्राप्तिसिद्धिश्री इंद्रेशानयोर्मध्ये ५ सर्वकामसिद्धिश्री।
५ चतुरश्रमध्यरेखायैनमः इतित्रिःसंहृज्ज ततःकोणस्थलकपालहस्तानीलवर्णा स्वाभरणाढ्या
स्ता यष्टकमातृर्ध्यात्वा द्वाराणां वामभागेषु प्राग्वत्कोणेषु च प्राग्वद्वरोत्सा ५ ब्राह्मीश्रीपा ५ मा
हेश्वरीश्री ५ कौमारीश्री ५ वैष्णवीश्री ५ वाराहीश्री ५ इंद्राणीश्री ५ चामुंडाश्री ५ महाल-
क्ष्मीश्री अत्राष्टमातरो दीर्घेण हृद्याइति केचित् ततः ५ अंतश्चतुरश्ररेखायैनमः इतित्रिःसंहृज्ज पा
शांकुशपाशस्वमुद्रांकितचतुर्भुजारक्ताः सालंकारा दशमुद्रादेवीर्ध्यात्वा प्रथमरेखावत्सादक्षि
णपनहृज्जयेत् यथा ५ द्रांसर्वसंक्षोभिणीमुद्राश्री ५ द्रींसर्वविद्राविणीमुद्राश्री ५ क्लींसर्वाक
र्षिणीमुद्राश्री ५ ब्लूंसर्ववशंकरीमुद्राश्री ५ सःसर्वोन्मादिनीमुद्राश्री ५ क्रोंमहांकुशामुद्राश्री।
५ हसखफ्रेंहसकलरींहसौंत्रिखंडामुद्राश्री ५ हसौंबीजमुद्राश्री ५ ऊर्ध्वहसखफ्रेंखेचरीमुद्राश्री ५

ध्यः ऐं योनिमुद्रां श्री ४ चतुरस्रत्रये दिग्विदिक्क्रमेणाष्टविंशतिदेवताः याद्दृशिलेन संपूज्यः
अणिमासिद्धिरग्रभागेषु पुष्पकादा हस्तत्रयधरानु एकरास्फटिकाभा मन्त्रकाभरणा त्रिपुरचक्रेश्व
री ध्यात्वा ४ अं आं सौः त्रिपुराचक्रेश्वरी श्रीपा इति चक्रेश्वरीं संपूज्य तस्या वामे ४ द्रां सर्वसं
क्षोभिणीमुद्रां श्री नटदिशि ४ अणिमासिद्धि श्री इति संपूज्य ४ द्रां इति मूलदेवी सर्वसंक्षोभ
णीमुद्रां प्रदर्श्य गंधाक्षतकुसुमादिनैः सामान्यार्घ्योदकं गृहीत्वा ४ एताः प्रकटयोगिन्यः
त्रैलोक्यमोहने चक्रे समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सवर्णाः सवाहनाः सर्वोपचारैः पूजि
ताः तर्पिताः सन्तु नमः इति चक्रेश्वर्या वामहस्ते तज्जलदानेन संपूज्य समर्प्य मूलविद्यया
मूलदेवीं संपूज्य सहस्रार्घ्ये पुष्पाञ्जलिमादाय मूलमन्त्रं पठेद्देवीं संबोध्य अभीष्टसिद्धिं मे देहि
शरणागतवत्सले भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनं इति देव्याश्चरणयोः पुष्पाञ्जलिं द
त्वा ४ प्रकटयोगिनीमहत्त्वाय श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेत् ॥ इति प्र
थमावरणपूजा ॥ ततः षोडशदले हरिणचन्द्रनिभे स्वर्णपीठस्थं ध्यात्वा ४ ऐं क्लीं सौः सर्वाशापरिपू
रकचक्राय नमः इति पुष्पाञ्जलिं निक्षिप्य तत्र पाशांकुशामृतपूर्णस्फटिकचषकवराङ्कितक
राः प्रफुल्लाः पीठस्थवर्षिणीर्ध्यात्वा देव्यग्रदलमारभ्य वामावर्तेन षोडश नित्याकलाः पूज
येत् तद्यथा ४ अं कामाकर्षिणीनित्याकलाश्री ४ आं बुद्ध्याकर्षिणीनित्याकलाश्री ४

सौर० १५५

१४५

इं अहंकाराकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ ईं शब्दाकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ उं स्पर्शाकर्षिणीनि-
त्याकलाश्री ५ ऊं रूपाकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ ऋं रसाकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ ॠं ग-
न्धाकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ लृं चित्ताकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ ॡं धैर्याकर्षिणीनित्याक-
लाश्री ५ एं स्मृत्याकर्षिणीनित्याकलाश्री ऐं नामाकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ ओं बीजा-
कर्षिणीनित्याकलाश्री ५ औं आत्माकर्षिणीनित्याकलाश्री ५ अं अमृताकर्षिणीनित्या-
कलाश्री ५ अः शरीराकर्षिणीनित्याकलाश्री इति संपूज्य कामाकर्षिणीपुरतः पाशां-
कुशवराभयहस्तां [illegible] त्रिपुरेश्वरीं ध्यात्वा ५ ऐं ह्रीं सौः त्रिपुरेश्व-
रीश्रीपा १ न नमः तस्या वामे ५ ह्रीं सर्वविद्राविणीमुद्राश्री तद्दक्षिणे ५ लक्ष्मी[illegible]सिद्धि-
श्री इति संपूज्य पञ्चविंशतिभिः [illegible] श्रीं इति मूलदेव्याः सर्वविद्याविद्राविणीमुद्राप्रदर्श्य सा-
मान्यार्घोदकं गृहीत्वा ५ एताः गुप्ततरयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरके चक्रे समुद्राः [illegible]
[illegible] पूजिताः तर्पिताः सन्तु नमः इति चक्रेश्वर्या वामहस्ते तज्जलं दानेन [illegible] समर्प्य
मूलदेवीं संपूज्य विशेषार्घोदकेन [illegible] पुष्पाञ्जलिमादाय मूलमुच्चार्य देवीं संप्रार्थ्य अभी-
ष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले भक्त्या समर्पये तुभ्यं [illegible] आवरणार्चनं इति देव्याः [illegible]योः
पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा ५ [illegible] श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेत्

१५५ १२

इतिद्वितीयावरणपूजा ततोऽष्टदलकमलंजपाकुसुमसप्रभंध्यात्वा ५ ह्रींक्लींसौः सर्वसंक्षोभण
चक्रायनमः इत्यष्टदलेपुष्पांजलिंदत्वा तत्रपाशांकुशानीलरत्ननीलोत्पलकराः रक्तवर्णा
ध्यात्वा देव्याः पृष्ठभागस्थपूर्वदलमारभ्य दिग्दलचतुष्टयेप्रादक्षिण्येन ५ कंखंगंघंङं अनं
गकुसुमाश्रीपा ५ चंछंजंझंञं अनंगमेखलाश्री ५ टंठंडंढंणं अनंगमदनाश्री ५ तंथंदंधंनं
अनंगमदनातुराश्री ५ आग्नेयदलेपंफंबंभंमं अनंगरेखाश्री नैरृत्ये ५ यंरंलंवं अनंगवेगि
नीश्री वायव्यदले ५ शंषंसंहं अनंगांकुशाश्री ५ ईशानदले लंक्षं अनंगमालिनीश्री इति
संपूज्य पात्रबिंदुभिः संतर्प्य रक्तवर्णाः सर्वालंकारभूषिता पुस्तकाक्षमालावराभयक
रा ध्यात्वा ५ ह्रींक्लींसौः त्रिपुरसुंदरीचक्रेश्वरीश्री इतिचक्रेश्वरींसंपूज्य संतर्प्य तस्यावामे ५
सर्वाकर्षिणीमुद्राश्री दक्षिणे ५ महिमासिद्धिश्री इतिसंपूज्य श्रीपात्रबिंदुभिः संतर्प्य क्लीमि
त्याकर्षिणीमुद्रां प्रदर्श्य ५ एतागुप्ततरयोगिन्यः सर्वसंक्षोभकारके चक्रे समुद्राः ससिद्धाः
[illegible] दक्ष न चक्रेश्वरीहस्ते पुष्पं समर्प्य मूलेनमूलदेवींसंपूज्य संतर्प्य पुष्पां
जलिमादाय मूलविद्यान्तेदेवींसंबोध्य अभीष्टसिद्धिमित्यादि तृतीयावरणार्चनमितिपुष्पा
जलिंदत्वा ५ गुप्ततरयोगिनीमयसर्वाभयश्रीमहात्रिपुरसुंदर्यैनमः इतियोनिमुद्रयाप्रणमे
दितितृतीयावरणपूजा ततोदाडिमीकुसुमसप्रभंचतुर्दशारचक्रंध्यात्वा हसैं हसक्लीं हसौः

सौर
१४६ सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नमः इति चतुर्दशारचक्रे पुष्पाञ्जलिं दत्वा तत्र रक्तवर्णाः सर्वाभर-
णभूषिता पाशाङ्कुशादर्पणपानपात्रकराः चतुर्दशारशक्तीर्ध्यात्वा देव्यग्रकोणमारभ्य वा-
146 मेवर्तेन ५ कं सर्वसंक्षोभिणीशक्तिश्रीपा ५ खं सर्वविद्राविणीश्री ५ गं सर्वाकर्षिणीश्री ५ घं सर्वा-
ह्लादिनीशक्तिश्री ५ ङं सर्वरंजनीशक्तिश्री ५ चं सर्वस्तम्भिनीशक्तिश्री ५ छं सर्ववशंकरी
शक्तिश्री ५ जं सर्व---- शक्तिश्री ५ झं सर्वरंजनीशक्तिश्री ५ ञं सर्वोन्मादिनीशक्तिश्री
५ टं सर्वार्थसाधनीशक्तिश्री ५ ठं सर्वसंपत्पूरणीशक्तिश्री ५ डं सर्वमन्त्रमयीशक्तिश्री ५
ढं सर्वद्वन्द्वक्षयंकरीशक्तिश्री इति संपूज्य श्रीपात्रबिन्दुभिः संतर्प्य सर्वसंक्षोभिणीशक्तयः
रक्तवर्णा पुस्तकाक्षमालावाभयकरां त्रिपुरवासिनीं ध्यात्वा ५ हैं ह्क्लीं ह्सौं त्रिपुरवासिनी
चक्रेश्वरीश्रीपा तस्या वामे ५ ब्लूं सर्ववशंकरीमुद्राश्री दक्षिणे ५ ईशित्वासिद्धिश्री इति संपूज्य श्री
पात्रबिन्दुभिः संतर्प्य वशमिति वशमुद्रां प्रदर्श्य ५ एताः संप्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्य
दायके चक्रे समुद्राः सस्त्यादिना विशेषार्घ्यजलेन चक्रेश्वरीहस्ते चक्रपूजां समर्प्य मूलेन मू-
लदेवीं संपूज्य विशेषार्घ्येन संपूज्य पुष्पाञ्जलिमादाय ५ मूलविद्यान्ते देवीं संबोध्य अभी-
ष्टसिद्धिमित्यादि चतुर्थावरणार्चनमिति तदावरणार्चां देव्यै समर्प्य ५ संप्रदाययोगिनीम-
मुद्रायै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः इति योनिमुद्रया देवीं श्रीललितां प्रणमेदिति चतुर्थावर-

णपूजा ततो बाह्यदशारे सिंदूरवर्णां ध्यात्वा ह्सैं ह्स्क्लीं ह्सौः सर्वार्थसाधकचक्राय नमः इ
ति पुष्पांजलिं निक्षिप्य तद्वज्जपाकुसुमवर्णाः पाशांकुशकपालकारयुतहस्ताः सर्वाभरण
भूषिताः शुभवस्त्रा ध्यात्वा देव्यग्रकोणमारभ्य वामावर्तेन ५ णां सर्वसिद्धिप्रदायिनी श्री ५
तं सर्वसंपत्प्रदा देवी श्री ५ थं सर्वप्रियंकरी देवी श्री ५ दं सर्वमंगलकारिणी देवी श्री ५ फं सर्व
विघ्नविनाशिनी देवी श्री ५ बं सर्वांगसुंदरी देवी श्री ५ भं सर्वसौभाग्यदायिनी देवी श्री इति
दश देवीः संपूज्य श्रीपात्रबिंदुभिः संतर्प्य सर्वसिद्धिप्रदाद्युद्यद्भानुसमप्रकांतिः सर्वालंकृ
तभूषिता मदाघूर्णितनेत्रा चापपुस्तकाक्षमालावराभयकरी चक्रेश्वरीं ध्यात्वा ह्सैं ह्स्क्लीं
ह्सौः त्रिपुरश्रीचक्रेश्वरी ५ त्रं सा वामे सर्वोन्मादिनीमुद्रा श्री दक्षिणे धर्वाशितसिद्धि श्री
इति संपूज्य श्रीपात्रबिंदुभिः संतर्प्य ५ स्त्रं इति सर्वोन्मादिनीमुद्रां प्रदर्श्य ५ एताः कुलकौ
लयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्रास्तन्यादिना विद्याबीजेन जलेन चक्रेश्वरीहस्ते चक्रपूजां
समर्प्य मूलेन तत्र लदेवीं संपूज्य संतर्प्य ५ मूलविद्यां तेदेवीं संशोध्य ऽभीष्टसिद्धिमित्यादि
पंचमावरणार्चनमिति देव्यै पुष्पांजलिं दत्वा कुलकौलयोगिनीमहाविद्यायै श्रीमहात्रिपुरसुं
दर्यै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेत् इति पंचमावरणपूजा ततोंतर्दशारचक्रे जपाकुसुमवर्णां
ध्यात्वा ह्रीं क्लीं ब्लें सर्वरक्षाकरचक्राय नमः इति पुष्पांजलिं निक्षिप्य तत्र बालार्कवर्णाया

सौ॰ १४० पाटेकज्ञानमुद्राक्षकरामुक्ताविभूषणां ध्यात्वा देव्यग्रकोणमारभ्य वामावर्तेन ५ मे सर्वज्ञा
देवीश्री ५ यें सर्वशक्तिदेवीश्री ५ रें सर्वैश्वर्यप्रदादेवीश्री ५ लें सर्वज्ञानमयीदेवीश्री ५ वें स
र्वव्याधिविनाशिनीदेवीश्री ५ शें सर्वाधारस्वरूपादेवीश्री ५ षें सर्वपापहरादेवीश्री ५ सें
147 सर्वानंदमयीदेवीश्री ५ हें सर्वरक्षास्वरूपिणीदेवीश्री ५ क्षें सर्वेप्सितफलप्रदादेवीश्री इति
दशादेवीः संपूज्य श्रीपात्रबिंदुभिः संतर्प्य सर्वत्राश्ररक्तवर्णां पाशांकुशाकपालाभयधारि
णीं त्रिपुरमालिनीं ध्यात्वा ह्रीं क्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनीचक्रेश्वरीश्री तस्या वामे ५ क्रों महें
कुशामुद्राश्री दक्षिणे ५ शां कामसिद्धिश्री इति संपूज्य संतर्प्य श्रीपात्रबिंदुभिः क्रोमिति
महांकुशामुद्रां प्रदर्श्य ५ एतास्त्रिगर्भयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना चक्रे
श्वरीहस्ते विशेषार्घोदकेन चक्रपूजां समर्प्य मूलेन मूलदेवीं संपूज्य संतर्प्य मूलविद्यै
नैवेद्यं अभीष्टसिद्धिमित्यादि षष्ठमावरणार्चने इति देव्याः पुष्पांजलिं दत्वा पूजां सम
र्प्य त्रिगर्भयोगिनीमयूखावापे महात्रिपुरसुंदर्यै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेत् ॥ इति षष्ठावरण
पूजा ॥ ततोष्टारचक्रे पद्मरागप्रभं ध्यात्वा ५ ह्रीं श्रीं सौः सर्वरोगहरचक्राय नमः इति पुष्पां
जलिं दत्वा तत्र रक्तवर्णां रक्तवस्त्राभरणानुलेपनां पंचबाणधनुः पुस्तकवरकरां ध्यात्वा
देव्यग्रकोणमारभ्य वामावर्तेन ५ अं १६ रब्लूं वशिनीवाग्देवताश्री ५ कं ५ कलह्रीं का

१४५

मेश्वरीवाग्देवताश्री ५ चं ५ न्व्लीं मोदिनीवाग्देवताश्री ५ टं ५ य्लूं विमलावाग्देवताश्री
५ तं ५ ज्म्रीं अरुणावाग्देवताश्री ५ पं ५ ह्स्व्यूं जयिनीवाग्देवताश्री ५ यं झ्म्र्यूं सर्वे
श्वरीवाग्देवताश्री ५ शं ५ क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवताश्री ५ यं झ्म्र्यूं सर्वेश्वरीवाग्देव
ताश्री ५ शं ५ क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवताश्री इति संपूज्य श्रीपात्रबिन्दुभिः संतर्प्य वशिन्या
शुभ्रवर्णाः पाशांकुशाकपालाभयधारिणीं त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वरीं ध्यात्वा ५ श्रीं ह्रीं सौः
त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वरीश्रीपा । तस्या वामे ५ ह्सखफ्रें खेचरीमुद्राश्री दक्षिणे भक्तिसिद्धि
श्री इति संपूज्य श्रीपात्रबिन्दुभिः संतर्प्य ह्सखफ्रें इति खेचरीमुद्रां प्रदर्श्य ५ एतारहस्य
योगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्राः स्यादिना चक्रेश्वरीहस्ते विशेषार्घोदकेन चक्रपूजा
समर्प्य मूलेन मूलदेवीं संतर्प्य मूलविद्यां तद्देवीं संबोध्य अभीष्टसिद्धिं मे देहि इत्यादि समस्ता
वरणार्चनं इति देव्यै पुष्पाञ्जलिं दत्वा पूजां समर्प्य रहस्ययोगिनीमयसर्वापेश्रीमहात्रि
पुरसुन्दर्यै नमः इति योगिमुद्रया प्रणामेन इति सप्तमावरणपूजा ॥ ७ ॥ ततोन्तस्त्रिको
णे धूकजुसमाहृत्य ध्यात्वा ह्स्रैं ह्स्क्ल्रीं ह्स्रौः सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः इति संपू
ज्य त्रिकोणाग्रकोणयोरेतरालेवायव्येशानान्तकोणचतुष्टये वामावर्तेन रक्तवर्णा
वराभयकरानवरक्तविभूषणाः स्वायुधसंबिन्नमस्तकायोबनोन्मत्तविग्रहा ध्यात्वा ५

सौ॰
१४८

५ यां रां लां वां सां द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां सां जंभणकामेश्वरबाणदेवताश्रीपा ५ द्रां
द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां सां द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः जंभणकामेश्वरीबाणदेवताश्रीपा ५ यां
रां लां वां सां षां यां रां लां वां सां हननकामेश्वरचापदेवताश्री ५ ह्रीं क्लीं ब्लूं सः थं ध्रां पं मोह-
नकामेश्वरीचापदेवताश्रीपा ५ यां पं आं पां पं वशीकरणकामेश्वरपाशदेवताश्री ५
ह्रां पं ह्रीं ह्रां पं वशीकरणकामेश्वरपाशदेवताश्री ५ यां पं क्रों पां पं स्तंभनकामेश्वरांकुश-
देवताश्रीपादुकां ५ द्रां पं क्रों द्रां पं स्तंभनकामेश्वर्यंकुशदेवताश्री ५ इत्यायुधदेवताः संपू-
ज्य संतर्प्य त्रिकोणवामावर्तेन कामेश्वरादिदेवीचयं पूजयेत् तत्राग्रकोणे शुक्लांशुक्लांब-
रादिभूषणाभिरूपनः पुष्पबाणपुस्तकाक्षमालापरो त्रिनेत्रो चंद्रचूडः कामेश्वरो ध्यात्वा
५ मूलविद्यायाः प्रथमकूटमुच्चार्य श्रीचक्रे कामरूपपीठेत्यादि कामेश्वरदेवीश्रीपा
दुकां पूजयामि नमः इति संपूज्य संतर्प्य त्रिकोणस्य वामकोणे नीलवर्णांब-
रकंचुकाभरणो इक्षुचापपुष्पबाणवराभयकरो त्रिनेत्रो वज्रेश्वरीं ध्यात्वा ५ द्वितीयकूटं
तस्मै चक्रे जालंधरपीठइत्यादि श्रीवज्रेश्वरीदेवीश्री पश्चिमकोणे शुभ्रांगा पाशांकुशाजपमे-
लापुस्तककरा त्रिनेत्रा चंद्रशेखरा भगमालिनीं ध्यात्वा ५ तृतीयकूटं सामचक्रे पूर्णगिरिपी-
ठइत्यादि श्रीभगमालिनीदेवीश्रीपा इति संपूज्य श्रीपंचविंशतिभिः संतर्प्य कामेश्वर्यो गुरुध्यानं

११८

१४८

घेसहस्राभां त्रिनेत्रां शशांककमलजूटां रक्तांबरां रक्तालंकारभूषितां पीनोन्नतकुचनतां नीलको
मलित्रिवलिलसमालाधरां पुस्तकाभयजपमालावरकरां ध्यात्वा हस्रैं हसक्लीं हसौः त्रिपु
रेविकाचक्रेश्वरी श्री नमस्सा वामे ५ हसौं बीजमुद्रा श्री दक्षिणे ५ इच्छासिद्धिश्री इति संपू
ज्य हसौं मिति निर्मलदेहबीजमुद्रां प्रदर्श्य एताः परापररहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे
समुद्रा इत्यादिना पूजां समर्प्य मूलेन मूलं संपूज्य मूलोक्तदेवीं संबोध्य अभीष्टसिद्धिं मे दे
हि अष्टमावरणार्चनेन मित्यादि पुष्पांजलिं निक्षिप्य तदावरणार्चनं समर्प्य ५ परापररहस्य
योगिनीमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरसुंदर्यै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेदिति अष्टमावरण
पूजा ततो बिंदुचक्रं परब्रह्मात्मकं ध्यात्वा ५ मूलं पंचदशाक्षरीमंत्रं जाप्य सर्वानंदमयचक्रे
यन्मः इति पुष्पांजलिं क्षिप्त्वा तत्र महोड्याणपीठे साध्यसिद्धासनेन समासीनां कामेश्वराङ्के स्व
स्तिकासनेनोपविष्टां शांभवदीक्षोल्लसितां पंचोत्कटरूपां ध्यात्वा ५ तुरीयकूटमंत्रं जाप्य श्री
मदोड्याणपीठे इत्यादि श्रीमहात्रिपुरसुंदरी श्रीपादुकायै पूजयामि तर्पयामि नमः इति
संपूज्य विशेषार्घ्येण मूलविद्याभिः संतर्प्य पुनः पंचदशीमंत्रं जप्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरी चक्रेश्व
री श्रीपाद इति संपूज्य संतर्प्य नमस्सा वामे ५ ऐं महायोनिमुद्रा श्री दक्षिणे ५ महासिद्धि श्री
तत्र ये मिति योनिमुद्रां प्रदर्श्य ५ एताः परापरातिरहस्ययोगिन्यः सर्वानंदमयमहाचक्रे वं

सौ० देवपरब्रह्मस्वरूपिणि महामृत्युञ्जयाशक्तिः सर्वमंत्रेश्वरी सर्वविद्येश्वरी सर्वपीठेश्वरी सर्ववीरेश्व-
१५ रीसर्वयोगीश्वरीसर्ववागीश्वरीसर्वसिद्धेश्वरी सकलजगदुत्पत्तिमातृका सचक्रासदेव-
तासमुद्रासिद्धिः सायुधासासनासवाहनासपरिवारासालंकारासर्वोपचारैः श्रीम-
149 हात्रिपुरसुंदरीपरयापरयापरापरया च सपर्यया पूजितास्तर्पितास्तु नम इति विशे-
षार्घ्योदकपुष्पाक्षतैर्नवमीचक्रेश्वरीहस्ते चक्रमुद्रां समर्प्य ४ हसैं हसक्लीं हसौः इति
त्रिखंडमुद्रां प्रदर्श्य मूलेन मूलं संपूज्य संतर्प्य पुष्पाञ्जलिमादाय मूलान्ते देवीसंबो-
ध्य अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणार्चनमिति
देव्याश्चरणकमलेषु पुष्पाञ्जलिं निक्षिप्य ४ परापरातिरहस्ययोगिन्या मण्डलाय श्री-
महात्रिपुरसुंदरीपादुकायै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेदिति नवमावरणपूजा अत्र
पूजितवाणदेवतानां चक्रेश्वरीणां च प्रागुक्तध्यानकरणे शक्तौ कामेश्वरीकामेश्वरांकोपवे-
शितदेवीरूपध्यानमेव कार्यं अत्र पूजिताः सर्वावरणदेवता मूलदेव्यभिमुखो-
पविष्टा ज्ञातव्याः इत्थं संपूजयित्वा नवचक्रमेकरूपं ध्यायन्प्रागुक्तसर्वसंक्षोभिण्यादि-
मुद्राः प्रदर्श्य विशेषार्घ्यामृतोदबिन्दुभिः श्रीमहादेवीं त्रिः संतर्प्य योनिमुद्रया प्रणमेदि-
ति एतन्नवमावरणनित्यमावश्यकं श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृतेस १५

मदपाः शागगात्तरंगोरत्नवाविधौ ॥ १८ ॥ अथ पंचपंचिका विद्याभिदीक्षितेभ्यो हितं वच्मि सिंहास
नाकारेण मध्यवायव्यप्राग्नानाग्नेयनैरृत्येषु पंचश्रीपंचकोशेश्वरीः पंचकल्पलताः पं
चकामदुघाः पंचरत्नदेवताश्च तत्तद्विद्यावत्स्मारेण विधिनाभ्यर्जयेत् तत्रादौ मध्ये पंच
दशीमूलचार्य श्रीमहालक्ष्मीश्वरी हृदंमेहिता सनसंस्थिता सर्वसौभाग्यजननी श्रीमहा-
त्रिपुरसुंदरी श्रीविद्यालक्ष्म्यंबा श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः इति मध्ये समभ्यर्च्य
शेषाश्च विद्याभिः संतर्प्य ततो वायव्यकोणे लक्ष्मीं तप्तकांचनकांतिं दद्याद्ध्योदितदधो-
ध्वकरैः पद्मद्वयकरां शुक्लांबरपरीधानां शुभ्राभैश्चतुर्भिर्गजैः कराधृतकनककलश-
विनिर्गतामृतधाराभिरभिषिच्यमानां सर्वाभरणभूषितां ध्यात्वा श्रीं श्रीमहालक्ष्मीश्वरी
हृदंमेहिता सनसंस्थिता सर्वसौभाग्यजननी श्रीमहात्रिपुरसुंदरी महालक्ष्मीलक्ष्म्यंबा
श्रीपादुकां ऐशाने सिंदूरवर्णां त्रिनेत्रां वामाधः करादिदक्षाधः करांतेषु रत्नपात्रस्वर्णपद्म-
द्वयरत्नादर्शधरां शुक्लांबरां स्वानुलेपनां सर्वाभरणभूषितां महालक्ष्मीं ध्यात्वा ऐं श्रीं ह्रीं श्रीं क
मले कमलालये प्रसीद प्रसीद श्रीं ह्रीं श्रीं ॐ महालक्ष्म्यै नमः महालक्ष्मीश्वरी हृदंमेहिता
सनसंस्थिता सर्वसौभाग्यजननी श्रीमहात्रिपुरसुंदरी लक्ष्मीलक्ष्म्यंबा श्रीपा ततश्चाग्नेये त्रि
शक्तिलक्ष्मीं नवहेमवर्णां वामाध्योदितदधः कराद्विवामसव्यदाणक्रमेण पद्मद्वयपाशां

सौभ॰ ऊरुयाधन्वोणधरां सर्वालंकारभूषितां ध्यात्वा ५ ह्रीं श्रीं क्लीं महालक्ष्मीश्वरी हूं देव्यादि त्रिशक्ति
१५२ लक्ष्म्यंबा श्री ततो नैर्ऋत्ये सर्वसाम्राज्यलक्ष्मीं नीलवर्णां नेत्रां शंखचक्रगदापद्मधारांगेना व
150 वराभययुताष्टभुजां सर्वालंकारभूषितां ध्यात्वा ५ श्रीं सहकल ह्रीं श्रीं श्रीं महालक्ष्मीश्वरी
हूं देव्यादि साम्राज्यलक्ष्म्यंबा श्रीपा ३ इति हेमुण्यएतच्चतष्टयं श्रीपादाम्भोजेन तर्पयेत् ततः पु
नर्मध्ये ५ हसलषं वरदश्रीमुद्रायं महाकोशेश्वरी हूं देव्यादि श्रीविद्याकोशांबा श्री इति देवीं
ध्यात्वा मेरुज विशेषाख्यैर्बिंदुभिः संतर्प्य पुनर्वायव्यकोणे परंज्योतिःस्वरूपां वर्णां वामे
ध्येत् तदा यथः करैः पाशांकुशवराभीतिधरां त्रिनेत्रां रक्तपुष्पाम्बरानुलेपाभरणां ध्यात्वा ५
ॐ ह्रीं हंसः सोहं स्वाहा महाकोशेश्वरी हूं देव्यादि परंज्योतिःकोशांबा श्री ततः पश्चाते ५
परनिःकलदेवतां शुक्लां वरालयाभरणां वामसंज्ञानमुद्रां वामकरे दक्षिणे ज्ञानमुद्रां ५
दधतीं ध्यात्वा ५ ॐ हंसः महाकोशेश्वरी हूं देव्यादि परनिष्कलकोशांबा श्रीपा ततस्त्वा
ग्नेय्यामजपाकोशेश्वरी रक्तपीतश्यामदक्षिणे गरुडां वामे ध्यादिदेवां ध्यानं करैः पाशा
भयवरदपरशुपरामधनाणीश्चक्रपिणीं त्रिनेत्रां सर्वाभरणभूषितां ध्यात्वा ५ हंसः श्री
महाकोशेश्वरी हूं देव्यादि अजपाकोशांबा श्री ततो नैर्ऋत्ये न्यासे मातृकारूपां मातृकास
रस्वतीं ध्यात्वा ऐंक्ष्मा इत्यादि महाकोशेश्वरी हूं देव्यादि श्रीमातृकाकोशांबा श्रीपा ३ १५२

येनत्सुतस्तवं श्रीपात्रामनेनतर्पयेत् अथ पंचकल्पलताः ॥ तत्र मध्ये मूलदेवीं ध्यात्वा मूलपं
चदशीमन्त्राये महाकल्पलतेश्वरी हंदेत्यादि श्रीविद्याकल्पलतावाक्षी ततो वायव्य
कोणे पंचकामेश्वरीं रक्तां रक्तांवरालेपमाल्याभरणां वामाद्यूर्ध्वयोस्तदाद्यधःस्थ-
योः तदाद्यधःस्थयोः तदाद्यधःस्थयोश्च करयोः पाशांकुशपंचबाणपुष्पकोदंडमालं
वराभयधरां ध्यात्वा ४ ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं ह्सौं महाकल्पलतेश्वरी हंदेत्यादि पंचकामेश्वरी
कल्पलतावाक्षी अथ पंचकामेश्वरीस्थाने त्वरितानित्यां तन्त्रोक्तरूपां ध्यात्वा कल्प-
लतात्वेन यजन्ति केचित् अथापि स्वगुरुमतमादरणीयं तत्र स्थाने पारिजातेश्व-
रीं शुभ्रां वरालेपाभरणां चंद्रचूडां वामाधःकरादिदक्षाधःकरान्तेषु पुस्तकवीणासुधा-
कुंभाक्षमालाधरां सर्वाभरणभूषितां ध्यात्वा ॐ ह्रीं क्लीं हसकल ह्रीं ॐ सरस्वत्यै नमः ४
महाकल्पलतेश्वरी हंदेत्यादि पारिजातेश्वरीकल्पलतावाक्षी ततश्च ईशे कुमारी
उद्यत्सूर्यसहस्रप्रभां वामाद्यूर्ध्वयोः तदाद्यधःस्थयोः करयोः इक्षुचापं पुष्पबाणपुस्त-
कामालाधरां रक्तमाल्यावरालेपनां रत्नमकुटादिनानाभरणां ध्यात्वा ह्रीं श्रीं क्लीं
सौः महाकल्पलतेश्वरी हंदेत्यादि कुमारीकल्पलतावाक्षी अथ त्रिपुराकल्पलतेति
केचित्तदाशागत्वा त्रिपुरां किमेव त्रिपुटात्वेन ध्यात्वा तद्विद्यामेवोर्ध्वपरांतत्वेन यजन्ते ।

सौर० १५२ 151

अथापि स्वगृहमन्ते समाणे नमो नैऋत्ये पंचबाणेश्वरी बालार्कमेरुलाक्षमांना नालेकार

कमाल्यावरालेपनां वामादीन्त्रकोदंडपुष्पबाणान् किन्नकरद्वयां ध्यात्वा ५ द्रां द्रीं क्लीं

ब्लूं सः महाकलाललितेश्वरी हृदेव्यादि पंचबाणेश्वरी कलाललितां वा श्रीपा इति मे सू।

सुपत्रीपात्रामृतविन्दुमिलितपंचपत्र मूलपंचकामदुघाः तत्र मध्ये मण्डलदेवीं ध्यात्वा पंच

दशीमन्त्राये महाकामदुघेश्वरी हृदेव्यादि श्रीविद्याकामदुघां वा श्री नेत्रां वायव्ये स्व

मन्तपीठेश्वरी कर्पूराभां मन्तकमूषां ज्ञानमुद्रां विन्नकरद्वयां मुक्तां वरमाल्यानुलेपं

भूषणां ध्यात्वा ॐ ह्रीं हंसः संजीवनि जीवं प्राणग्रन्थिस्थे कुरु कुरु स्वाहा सर्वकाम

दुघेश्वरी हृदेव्यादि अमृतपीठेश्वरीकामदुघां वा श्री नैऋत्ये ईशाने सुधासूः कामदुघा

मुक्तां वरालेपश्च विभूषणां पुस्तकाक्षमालान्वितां वामदक्षकरद्वयां कुमारिकां ध्या

त्वा ग्ला... वद वद वाग्वादिनि हस्रौं क्लिन्ने क्लेदिनि महाक्षोभं कुरु कुरु ह्स्क्लीं सौं ह्स्क

ल ह्रीं ॐ मोक्षं कुरु कुरु ह्सौं महाकामदुघेश्वरी हृदमेव्यादि सुधाश्री कामदुघां वा

श्री आग्नेये अमृतेश्वरी सुधासारिसुधासारिवध्यात्वा ऐं ब्लूं झ्रौं जूं सः अमृते अमृतो

द्भवे अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्रावय स्रावय स्वाहा महाकामदुघेश्वरी हृदे

व्यादि अमृतेश्वरीकामदुघां वा श्री नैऋत्ये अमृतेश्वरीं रक्तवर्णां विचित्रवाद्याभरणां

१५२ १८

र्णोद्दीप्तां ध्यात्वा रत्नपात्रं दधतीं वामकरे दृयोध्यात्वा ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं नमो भगवति माहेश्व
र्यन्नपूर्णे स्वाहा महाकामदुघेश्वरी हृदेत्यादि अन्नपूर्णा कामदुघा वाष्टौ ३ तिर्यक् हस्त्युष्ट्री
पात्राम्नविद्युद्भिन्नपात्रेण ॥ अथ पञ्चरत्नमन्त्राः ॥ नवमध्ये मूलदेवीं ध्यात्वा पञ्चदशीमन्त्राय
महारत्नेश्वरी हृदेत्यादि श्रीविद्यारत्नो वाष्टौ वायव्ये सिद्धलक्ष्मीं स्वर्णवर्णाम्नकामा
णिक्यभूषणां मातुलुङ्गवराभयं दक्षवामकरे दृयोध्यात्वा ५ ज्ञन्नी महाचेश्वेत्तः स्वकः
र्णिका क्लिम्यन्तेहः महारत्नेश्वरी हृदेत्यादि सिद्धलक्ष्मीरत्नो वाष्टौ ईशाने मातङ्गीं पूर्व
रोहिम्भां वीणां वादयन्तीं शुकं वधूपालेहनं वर्णीशाव कुंडलधरी मुक्तापुष्पमालाचं
शुकं ध्यात्वा ऐं क्लीं सौः ऐं ह्रीं श्रीं ॐ नमो भगवति श्रीमातङ्गेश्वरि सर्वजनमनोहारि सर्व
मुखरंजिनि क्लीं ह्रीं श्रीं सर्वराजवशंकरि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशंकरि स
र्वसत्त्ववशंकरि सर्वलोकवशंकरि त्रैलोक्यं मे वशमानय स्वाहा श्रीं ह्रीं ऐं सौः क्लीं ऐं महा
रत्नेश्वरी हृदेत्यादि श्रीमातङ्गेश्वरीरत्नो वाष्टौ आग्नेये भुवनेश्वरीं मध्यान्हार्कसहस्राभां त्रिने
त्रां रक्ताम्बरानुलेपनमाल्याभरणां वामाभ्यां दिवाभयः करे पुष्पाङ्कुशावराभयं दधतीं ध्या
त्वा ५ श्रीमहारत्नेश्वरी हृदेत्यादि भुवनेश्वरीरत्नो वाष्टौ नैरृत्ये वाराहीं नीलवर्णां दंष्ट्रो
त्कटां दितटपोनः करे पुस्तकपालमुसलवराभयां त्रिनेत्रां मुण्डमालादिनानाभूषणां च ध्यात्वा

सौभ रौद्रदंष्ट्राकरालकोलवदनोध्याता ऐं नमो भगवति वार्त्तालि वार्त्तालि वाराहि वाराहमुखि वरा
१५२ हमुखि अंधे अंधिन्यै नमः रुंधे रुंधिन्यै नमः जंभे जंभिन्यै नमः मोहे मोहिन्यै नमः स्तंभे स्तं॰
भिन्यै नमः अमुके स्तंभय २ सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्व जिह्वा स्तंभं कुरु कुरु शीघ्रं वश्यं कुरु कु॰
रु ऐं ग्लौं ठः ठः हुं फट् स्वाहा महाभक्तेश्वरीहे देमे ऽ दिनाम मन संस्थिता सर्वसौभाग्यजननी
श्रीमहात्रिपुरसुंदरीवाराहीरत्नांबाश्रीपा इति संपूज्य श्रीपात्रामृतबिंदुभिः तर्पयेत्
इति पंचपंचिकात्मकपंचसिंहासनपूजा अथ चतुःसमयपूजा तत्र बिंदुचक्रे एवमूल
देव्याये ५ ऐं क्लीं सौः ॐ नमो कामेश्वरि इच्छाकामफलप्रदे सर्वसत्ववशंकरि सर्वजगत्
क्षोभंकरि हूं हूं द्रीं क्लीं ब्लूं सः सौः क्लीं ऐं कामेश्वरी समयदेवता श्रीपा देव्या वामे ५
ऐं ह्रीं सर्वेकदर्पज्वालिनि वज्रेश्वरि वज्रपदे वज्रपंजरमध्यगे ह्रीं क्लिन्ने ऐं क्रों नित्यमदद्र
वे ह्रीं वज्रनित्यायै नमः वज्रेश्वरी समयदेवता श्री दक्षिणे ह्रौंक भगमालिनी विद्या
मुच्चार्य भगमालिनी समयदेवता श्री इत्येतत्त्रयं समष्टिरूपं केवलबुद्ध्या पूजयित्वा श्री
पात्रामृतबिंदुभिस्तर्पयित्वा मुख्यमूले देव्या मध्ये ५ क्लें भगवति वल्लि नित्ये कामेश्वरी
ह्रीं सर्वसत्ववशंकरि मम त्रिपुरभैरवि ऐं विच्चे क्लीं महात्रिपुरसुंदर्यै नमः श्रीमहात्रिपुर॰
सुंदरी समयदेवता श्री इति समवायं केवलबुद्ध्या संपूज्य विशेषार्घ्यबिंदुभिः संतर्प्य । १५२

ह्रीमिति यान्तस्यापतमन्त्रोवद्धा मलविग्रहायदर्पयेह्रूमिति मुंचेत् इति चक्रः मूलमपद्मजा ।
५ अंग्रा ५ ड्रां ड्रीं ड्रूं ड्रैं ड्रौं ड्रः डमलवरयूं डाकिनीश्री नाथपादेन: ५ अं अंमन्तनाथश्री ५ श्या श्या कर्षणि
श्री एवमेवंविधा द्वोत्स्यामोन्त्रकाः षोडशधामकौः पूजनपदनतर्पयेत् ततोदक्षावद्ध्ये ततश्चक्रः
दंष्ट्राद्यैः ५ के ५ रां रीं रूं रैं रौं रः रमलवरयूं राकिनीश्री नाथपादेन: ५ के कालरात्रिश्री ५ इ
त्यादिषाव्वात्स्यामोन्तकुद्धावधा धामकौः पूजनपदतर्पयेत् ततश्चक्रदंष्ट्राद्ये ५ क ५ कां कीं कूं कैं
कौं कः कमलवरयूं काकिनीश्री नाथपादेन: ५ वेवेधिनीश्री इत्यादिषट्धामकौः पूजनपद
तर्पयेत् ५ ले ५ लां लीं लूं लैं लौं लः लमलवरयूं लाकिनीश्री नाथपादेन: ५ उज्जमश्री इत्या
दिनवधामकौः पूजनपदतर्पयेत् ५ ने ५ शां शीं शूं शैं शौं शः शमलवरयूं शाकिनीश्री ना
थपादेन: ५ वेवूरदाश्री इत्यादिचत्वारधामकौः पूजनपदतर्पयेत् ५ प ५ यां यीं यूं यैं यौं यः यमल
वरयूं याकिनीश्री नाथपादेन: ५ पंचाधारत्रयाणदंवलाः पूजनपदतर्पयेत् ५ प ५ हां हीं हूं हैं हौं हः
हमलवरयूं हाकिनीश्री इतिसप्तजप ततस्त्याग्रवयोः हंसवतीदत्वमावतीसहस्रश्री पात्रविं
दुभिस्तर्पयेत् एतासामावरणपूजा धामकौनाएवकेवलेपूजयेत् तत्रपश्चिमद्वारे ५ ऐं ह्रीं
श्री सर्वयोगिनीभ्यः सर्वभूतगणेभ्यः सर्वभूताधिपतिडाकिनीभ्यः शाकिनीभ्यश्चमापतन्तो
वलिंगृह्ण गृह्ण स्वाहा सर्वयोगिनीश्रीपा इतिनानावर्णाद्युधाकारवाहनाभरणाः

सौर· १५३
153

स्त्रियो ध्यात्वा पूजयेत् ततः पूर्वद्वारे ह्रां क्षेत्रपालाय नमः क्षेत्रपालश्री इति ह्मनोपैरि
नेत्रत्रिंशोर्ध्वकेशो नीलवर्णो गदाकपालधरो दिगंबरः सर्वभूषणैरुग्रदंष्ट्रो ध्यात्वा पूजयेत्
दक्षिणद्वारे महागणपतिं सप्तचत्वारिंशन्यासेनात्मरूपं ध्यात्वा ५ ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये
वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा महागणपतिश्रीपा ततः उत्तरद्वारे वटुकभै
रवं बालं स्फटिकनिभं दिव्यालंकारभूषितं त्रिनेत्रं दण्डं वामकरयोः शूलदण्डधारिणं
ध्यात्वा ५ ह्रीं वटुकाय आपदुद्धारणाय कुरु कुरु वटुकाय ह्रीं स्वाहा वटुकभैरवश्रीपा इति
संपूज्य श्रीपात्रं विन्दुभिस्त्रिलयेत् इति योगिन्यादि पूजा ॥ अथ आम्नाय पूजा ॥ तत्र त्रैलोक्यमोहन
सर्वाशापरिपूरक सर्वसंक्षोभकारकाख्येषु चक्रेषु पूर्वाम्नायदेवतां मत्वा सप्तकोणचक्राया
यासु पविष्टपद्मरागाभरणैः काश्मीरागरुबहुमाल्यानुलेपना पाशांकुशचापवराभयधरा
रक्तमुकुटा पीनचंद्रलेखा ध्यात्वा ५ हसौं सकौं ह्सौः पूर्वाम्नायदेवता उन्मनी देवी श्री ततस्त
त्र दक्षिणावर्ते द्वारात्मके स्थितिचक्रे दक्षिणाम्नायदेवतां मन्त्रयन्त्ररूपमहारत्नप्रभा नाना
लंकारभूषिता रक्तवस्त्रानुलेपना वामादक्षयोः तटाधः स्थयोः पाशांकुशपाण्डलका
दमालाधरा ध्यात्वा ५ ऐं क्लीं ह्लीं महादेवि ह्सौं ह्स्त्रौं ह्सौः नमो भगवति ह्सक्रें ह्रींक
ये ह्लीं ह्रीं हूं अघोरे घोरे अघोरघोरतरे छिन्धि छिन्धि किलि किलि किलि विच्चे ह्सौं ह्सौं श्री ह्रीं पा १५३·

माम्नायदेवतां कुब्जिकां श्रीपा ततः समष्टिपूर्वी चक्रे उत्तराम्नायदेवतां कालीं पंचमुंडा-
सनां वंधूकहृत्सुमारुहणां देहवस्त्राभरणान्नलेपनां चेंद्रचूडां मुंडमालाधरां त्रिनेत्रां वा-
मोर्ध्वोदितदष्टां तथुल्लकालं समालावरां भयकरां ध्यात्वा ५ हूं हूं खेंप्रेम हांचे उपोषगोषवव-
त्तिउत्तराम्नायाधिदेवता कालीदेवतां श्री इति चक्रे राम्नायपद्ध ततो मूलदेवीमेव शून्यम ग्र
मूलविद्यया संपूज्य संतर्प्य ततो रक्तवर्णां सुवर्णां देवीं उग्रपात्रभरितां स्वर्णपात्रं च द-
धानां त्रिनेत्रां चंद्रचूडां विचित्रवस्त्राभरणां स्वर्णहस्तां तद्रूपां ध्यात्वा ५ ह्रीं सौः श्रीं क्लीं
ऐं नमो भगवति भगवत्यन्नपूर्णे ममान्नं मे देहि स्वाहा अन्नपूर्णा सुंदरी श्री इति त्रिः सप्त-
द्वाविंशाक्षरात्मकेन विद्यया संतर्प्य पुनर्मूलेन मूलदेवीं संपूज्य संतर्प्य मूलदेवी-
मेवानुत्तराम्नायदेवतारूपामकलंकशशांककोटिकलाशोभां नानमंडसुमुलक-
करां त्रिनेत्रां चंद्रचूडां शुभ्रांबराभरणां वरस्त्रमाल्यानुलेपनां ध्यात्वा ५ सौः अनुत्तराम्ना-
यदेवतारूपायां श्री इति समविंशाक्षरात्मिकां विद्यां संपूज्य विद्याक्षरात्मकेन विद्यया संतर्प्य ।
पुनर्मूलदेवीं पूर्वोक्तरूपां ध्यात्वा मूलेन संपूज्य संतर्पयेदिति ॥ अनुत्तराम्नायदेवतापूज्य ॥
अथ त्रिविधोत्तरदेवतां श्रीकामकलां पूजयेत् ॥ तत्र प्रथमं बिंदुचक्रमध्ये पूरणवाहिनं मोमया
मूलविद्यया मूलदेवीं षोडशार्णया संपूज्य तमेव पंचदशाक्षरीरूपेण परिणतां ध्यात्वा

सौर
१५५
154

पुनस्तां चैव दशाद्व दीपकैकोन्नालेपनोतिमन्तु पैत्ववाव श्रीवेणेनत्व ह्रपं कामकलां प्रका॰
शघात्मात्मकं परशिवान्तर्गतं विश्वरूपं प्रकाशविमर्शात्मकत्वेन वहिः प्रकाशमा
नो मिहुस्वर्णाचित्रिनेत्रां पीनोन्नतकुचतटीं रक्तवस्त्राभरणां गगरागां मन्तिकामकलां गी
वरामयांकितकरद्वयां ध्यात्वा ५ ईं परमसंविन्मकलाश्री महात्रिपुरसुंदरीश्री इति त्रिः
संपूज्य विशेषार्घ्यबिंदुभिस्त्रिः संतर्प्य पुनस्तामेव मूलेन षोडशधा वारं संपूज्य संतर्प्य बिं
दुचक्रं द्वारग्रामदक्षमध्ये ५ ईं विद्या प्रथमखंडं हंसः प्रकाशचरणश्री ५ ईं द्वितीयखं
डं सोहं विमर्शचरणश्री ५ ईं तृतीयमखंडं हंसः शिवः सोहं हंसः सोहं निर्वाणचरण॰
श्रीपा इति चरणत्रयं संपूज्य विशेषार्घ्यबिंदुभिः संतर्प्य शाक्तकमरूपंक्तिपूजन
स्यावे प्रथमरेखायां पादुकात्रये ५ सकलानंदश्री द्वितीयरेखायां पादुकात्रये निःकलानं
दश्री तृतीयरेखायां पादुकात्रये ५ नवात्मानंदनाथश्री ५ ह्रानंदनाथश्री इत्येतं
द्रूरूचतुष्टयं दिव्यौघसिद्धौघमानवौघत्वेन पूजयेत् इति गुरुपंक्तिं संपूज्य श्रीपात्रबिं
दुभिः संतर्प्य पुनर्बिंदुमध्यमूलदेवीं शाक्तकामकलां ध्यात्वा ५ ईं सच्चिदानंदना॰
थपरमसंविदंबाश्री इति त्रिः संपूज्य विशेषार्घ्यबिंदुभिः संतर्प्य ५ ईं परमसंविन्मकला
महात्रिपुरसुंदरीश्री इति चत्रिः संपूज्य संतर्प्य तस्यामेव ५ ईं परार्धकलानंदनाथा॰

ध्वे बिंदुचक्रे श्रीपा ४ ऐं स परापंकलाये बिंदुस्थगलान्तहृदयश्री ४ ऐं स परापंकलानं
दना पञ्चज्ञज न्यरोत्तोपानि श्रीपा इत्यमं पाचतत्त्वपमवपवत्रितयवेनांस्यज्य वि
शेषार्घ्ये बिंदुभिः संतर्प्य पूर्वोक्तप्रकारेण कामकलां हृदयीं सपूज्य विशेषार्घ्ये
बिंदुभिः संतर्प्य पाशक्लस्यगुरुपङ्क्ता स्यात्वेन गुरुपादुका विधया पाशयत स्वगुरुहस
पञ्च श्रीपाद बिंदुभिः संतर्प्य इति कामकलापारंपर्यपूजा अथ ध्यानपदाति
तो बिंदुचक्रे मूलत्नमूलदेवीं त्रिः संपूज्य संतर्प्य नामबोध्यान्नायपदेवतारूपाणि महा
बोढावमातलिविन ध्यानेनाक्रूपत्तारोपवरचरूपा वस्पमाणवृहमयोरुहरुमध्यग
त त्रिकोणमध्यस्थितिहासनोपविष्टां ध्यात्वा ४ हसौः स्हौं त्वये विधायामवाय श्रीम
त्त्रिपुरसुंदरीपरांबाश्री इति त्रिः संपूज्य विशेषार्घ्ये बिंदुभिः संतर्प्य पुनः ४ हसौः श्री
प्रसादपरापरांबाश्री ४ सहौः श्री परा प्रसादपरांबाश्री इति च संपूज्य विशेषार्घ्ये बि
दुभिः संतर्प्य बिंदुचक्र एव प्रथमम्हृद्दलकमलं तदुपरि षोडशदले तदुपरि
षोडशदले तदुपरि द्वात्रिंशद्दले तदुपरि एकपंचाशद्दलमिति षट्सरोरुहाणां कंम
हाबकं ध्यात्वा सर्वेषाम् गत एकपंचाशद्दलकमले एकपंचाशद्दलपद्मायतनमृति
पुष्पांजलिं दद्यात् एवमग्रेपि तत्तन्मंत्रपूजापिनाचतदावरणपूजयेदिति तत्रादौ देव्याः

सौर
१५५
155

ग्रदलमारभ्य ४ ॐ अग्रपंचहृस्यश्री ४ ॐ ह्रीं पूमाश्री एवं ग्रपंचत्वासोक्षैकपंचाशद्देवतावामाव
र्तेन संपूज्य श्रीपात्रबिंदुभिः संतर्प्य ऐं ह्रीं श्रीं हसौः सहौः ॐ अं इत्यादिहक्षमित्येतन्मंत्रद्वापेसम
स्तग्रपंचवृषिणीश्री इति मूलदेवीं संपूज्य श्रीविशेषार्घ्यबिंदुभिः संतर्प्य पुष्पांजलिमा
दाय ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हसौः सहौः अमोघसिद्धिमित्यादिसोक्षैकपदित्वाग्रपद्मनार्चेनार्चनक्षितिग
ष्पांजलिं दत्वा ग्रपंचदेवतायै महात्रिपुरसुंदर्यै नमः इति योनिमुद्रया प्रणमेत् इत्य
षट्सप्तपंचाशत्कोणेषु पूज्यतेमहाषोढान्यासेन न्यासावातोककव्यापकमेव प्रणम्य पुनस्त
मध्ये मूलदेवीं पुष्पांजलिना संपूज्य संतर्प्य ॐ कृपुनःश्वेवततदावरणपूजां समर्प्य तथे
वततन्मग्रपंचरूपां श्रीपरदेवतां योनिमुद्रया प्रणमेदिति ततः अष्टदलकमलदलेषु दे
व्यग्रादि ४ ॐ अं ललिताकामेश्वर्यादिदेवता पारम्पर्यात्संवादेवीश्री इति भुवनमासोक्ष
चतुर्दशीदेवतावामावर्तेन संपूज्य ततः द्वात्रिंशाहृत्कमलदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य ।
ॐ ऐं कएईलह्रीं श्री एवं द्वात्रिंशद्देवतावामावर्तेन संपूज्य ततः षोडशदलेषु अं आं
ॐ एकलहक्षकोटिसिंदेत्यादि एककूटवर्णवादेवीश्री एवं वामावर्तेन षोडशदेवताः सं
पूज्य ततः षट्त्रिंशाहृत्कमलदलेषु देव्यग्रमारभ्य ॐ अं आं सहस्रकोटिरित्यादि तिस्र
स्तवादेवीश्री इति षट्त्रिंशति देवतावामावर्तेन संपूज्य ततः षड्दलेषु देव्यग्रदलमा

१५५

रम्य ५ केंयनेनकोटीत्यादिव्यसिनोगभैरवश्रीपा एवंवामावर्तेनन्यासोत्काष्टभैरवन्ताः संहृ
त्य देवताग्रभागे ऊर्ध्वाम्नायगुरून्निष्ठसिद्धमानवौघक्रमेण शाम्भवन्यासत्रिकोणत्रिको
णाष्टदलयोरेवनवाले पूजयेत् प्रथमरेखायां ५ आदिनाथपरशिवश्री ५ आदिशक्ति
परशिवश्री ५ सदाशिवपरशिवश्री ५ सदाशिवापरशिवाश्री ५ ईश्वरीपरशिवा
श्री ५ रुद्रपरशिवश्री ५ रुद्राणीपरशिवाश्री ५ विष्णुपरशिवश्री ५ वैष्णवीपरशिवे
श्री ५ ब्रह्मापरशिवश्री ५ ब्रह्माणीपरशिवाश्री ॥इति दिव्यौघः॥ ततो द्वितीयरेखायां ५ सन
कसदाशिवश्री ५ सनन्दनसदाशिवश्री ५ सनातनसदाशिवश्री ५ सनत्कुमारसद
दाशिवश्री ५ सनत्सुजातमहाशिवश्री ५ ऋतमहाशिवश्री ५ दत्तात्रेयमहाशिव
श्री ५ रैवतकमहाशिवश्री ५ वामदेवमहाशिवश्री ५ व्यासमहाशिवश्री ५ शुकमहा
शिवश्री ॥इति सिद्धौघः॥ ततः तृतीयरेखायां ५ नृसिंहसदाशिवश्री ५ महेशसदाशिव
श्री ५ भास्करसदाशिवश्री ५ महेन्द्रसदाशिवश्री ५ माधवसदाशिवश्री ५ विष्णुसदा
शिवश्री इति मानवौघः अथ गुरुपंक्तित्रयं संपूज्य श्रीपात्रविन्दुभिः सन्तर्प्य पुनः षडाम्ना
यरूपोर्ध्वाम्नायदेवतां ध्यात्वा एवंवत्सलसोः महोः तुपविषारन्यादिश्रीप्रसादपरावा
र्त्ततेसंपूज्यसेतत्त्व चरणाविदीक्षागुरुकश्चततैवषांभचरणाद्विजपापरविधानेन्यासोत्कः
प्रकारेण पूजयेत्तर्पयेत् ततः कलमध्यपंमान्यमानमेयविवर्जितेषांभचरणाथ्या

कौल त्वा प्राग्वत्कविषयान्त्रिःसंपूज्य संतर्प्य चतुरश्रान्तज्ञाः पंचोत्साम्यात्मकदेवताः संपूज्य विशेषार्घ्य
१५६ बिन्दुभिः संतर्प्य तद्वन्मूलेन संपूज्य तर्पयेदिन्द्रधीमान्वायसत्ता ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शि
156 ष्ययोः प्रियसूनुना कृतेऽस्मिन्भागरत्नाख्ये नवमोल्लासे श्रीरामगमत् १८ अथ षडस्त्रपञ्चभावा
ज्योतिर्ध्यात्वा यतनदीनाथयुक्तश्चनत्रात्मकमातृकादिकमषट्कं संजपेत् तद्यथा तत्र बिन्दुच
क्रमेण तेन नैरृत्यवायव्यपूर्वाग्नेयपश्चिमेशानेषु षट्सु षट्कोणषट्कं विभाव्य तेषु षट्सु
षट्कोणेषु न्यासात्मकपरमेश्वर्यादिमिथुनषट्कं सर्वमिमं संजपेत् तत्र प्रथमं मध्यम्
लदेवीं सकामेश्वरीं ध्यात्वा मूलेन त्रिः संपूज्य संतर्प्य पुनस्तामेव षड्त्वयशांभवादिदे
वतानामधेनादीश्वरस्वरूपां ध्यात्वा प्राग्वत्कपुष्पाक्षतमिथुनचरणविद्याभिः त्रिः संपूज्य प
तिचरणोविशेषबिन्दुभिः संतर्प्य नैरृत्यादिगत षट्कोणमध्ये तामेव सकामेश्वरीम
गवतीं प्राग्वत्परमेश्वरपरमेश्वरीस्वरूपां पञ्चविद्यान्तां ध्यात्वा ऐं ह्रीं श्रीं हसक्ष हस्रौः ऐं श्री
परमेश्वरानंदनाथपरमेश्वरीपरांबा हसौः हसं क्ष्ं श्रीं ह्रीं ऐं श्रीपादुकां पूजयामि तर्पया
मिनमः इति संपूज्य विशेषबिन्दुभिः संतर्प्य षट्सु कोणेषु ईशानादिवायव्यान्तेषु प्राग्व
त्क्रमतः सक्रमगतद्वात्रिंशन्मिथुन प्रत्येकात्मकमेकैकविभागेन संपूज्य श्रीपात्रबिन्द
भिः तर्पयेत् ततः पश्चिमषट्कोणमध्ये मूलदेवीं भुवनात्मसक्रमापि देवता विश्वेश्वर
विश्वेश्वरीरूपां ततात्मक ध्यानात्मकरूपां ध्यात्वा ऐं ह्रीं श्रीं हसक्षं हसौः हसं ऐं क्लीं १५८

विद्येश्वरानंदनाथ विद्येश्वरीप्रसंबाश्री हस्ख्फ्रौः हसक्षमलवरयूं श्रीं ह्रीं ऐं श्रीपादुकां पूजयामि तर्प
यामि नमः ततः पूर्वादीशानान्तेषु कोणेषु न्यासोक्तक्रमेण षड्विंशद्विममिथुनेषु संपूज्य
श्रीपात्रबिंदुभिस्तर्पयेत् ततः आग्नेयषट्कोणमारभ्य देवतानवात्मेश्वरी च पा श्रीपरदेवता
ग्राम्स्वस्थ्वा हसक्षमलवयूं ऊं नमो भगवति ह्स्ख्फ्रें कुब्जिकायै ह्रां ह्रूं ह्रीं ङम ञम ङंऊ· नण
नमे अघोरमुखि छ्रां छ्रीं छ्रूं किणि किणि विच्चे नवात्मेश्वरानंदनाथ नवात्मेश्वरीप
रांबाश्रीपादुकां सन्त इति संपूज्य विशेषबिन्दुभिः संतर्प्य तस्य पश्चिमादिनिर्ऋत्यन्तेषु कोणे
षु यथाक्रमेण षड्विंशति विममिथुनेषु संपूज्य श्रीपात्रबिन्दुभिस्तर्पयेत् ग्राग्वत्तथैव
चरणत्रयेणात्रिः संतर्प्य संपूज्य पुनर्यथान्यासं भगवतीं श्रीललितां ध्यात्वा मूलेन त्रिः संपू
ज्य विशेषबिन्दुभिः तर्पयेत् अत्र सावरणपूजा यथोक्ता प्रोक्त षडाम्नायमिथुनमेव प्रोक्तक्रमेण पू
जयेत् तत्र पश्चात्कोणस्य कामेश्वरीं भगवतीमेव परमेश्वरपरमेश्वरीरूपेण ध्यात्वा तद्धि
ग्यामिष्ठजयेत् इति श्रीमबाह्योर्ध्वाम्नायपूजा इत्यमाम्नायपूजा विधाय षट्दर्शनानि पू
जयेत् तत्र त्रैलोक्यमोहनचक्रे चतुरस्रयात्मके बौद्धदर्शनसमयदेवतारादेवीं ध्यायामवर्णा
त्रिनेत्रां द्विभुजां दक्षवामकराभ्यां वरपंकजधारिणीं नानाभरणभूषितां वत्तपादुकान्यस्त
पादुकान्यस्तपादयोर्ध्यात्वा ऊं तारे तुत्तारे तुरे स्वाहा तारादेव्यापि हितबौद्धदर्शनश्री त

सौर

१५७

नः ॥ ततः पूर्वदले वैदिकदर्शनाधिदेवतं ब्रह्माणं चतुर्वक्त्रं शतिवक्त्रां त्रिलोचनं रक्तवर्णं रक्तव
स्त्रपरिलेपनं रक्तमाल्याम्बरं पद्मासनस्थं दक्षाधः करादिनः ध्वानैः करैः वराभयकमण्डलुदक्षमालाधा
रं ध्यात्वा ॐ ब्रह्मणे नमः ॥ ब्रह्मदेवताधिष्ठितवैदिकदर्शनश्री ॥ ततो दक्षिणदले चक्रे पाशुपतदर्श
नाधिदेवतं रुद्रं रक्तवर्णं त्रिनेत्रं रक्तवर्णया देव्या पार्श्वकोऽन्यलपुष्पकवामकरया वृद्धाहेहे।
हैद्वोपरि वामाधोहस्तेन पादं दक्षभुजेनाश्लिष्टं वामोर्ध्वहस्तेन मृगं दक्षिणोर्ध्वे परशुं द
क्षिणाधोहस्ते वरं च दधानं चन्द्रचूडं नानाभरणभूषितं ध्यात्वा ॐ ह्रां शिवाय ह्रौं नमः ॥ रुद्र
देवताधिष्ठितशैवदर्शनश्री ॥ ततः पश्चिमदले सौरदर्शनाधिदेवतं भास्करं रक्तवस्त्राभरण
भूषितं नानाभरणभूषितं वामाधो दक्षिणे पद्मयुग्मं [illegible] वराभीतिकरं त्रिनेत्रं चन्द्रचूडं [illegible]
तेजसा नमः जगन्मातः [illegible] ध्यात्वा ॐ ह्रीं हंसः सूर्यदेवताधिष्ठितसौरदर्शनश्रीपा ॥ ततो
उत्तरदले वैष्णवदर्शनाधिदेवतं विष्णुं बालार्ककोटिसमप्रभं वामाधो दक्षोर्ध्वेन करे शंखं
[illegible] चक्रं परं श्रीमहीभ्यां शोभितं वामदक्षिणपार्श्वस्थे नानाभरणभूषिते कौ
स्तुभश्रीवत्सशोभितं वक्षसि पीतदुकूलपरिधानं ध्यात्वा ॐ नमो नारायणाय विष्णुदे
वताधिष्ठितवैष्णवदर्शनश्री ॥ ततो नवकोणे चक्रे शाक्तदर्शनाधिदेवतां श्रीभुवनेश्वरीं बा
लार्ककोटिकान्तिं दक्षाधःपद्मादारभ्य [illegible] वराभयपाशाङ्कुशान् [illegible] वे

१५७

ध्येत् सितनवरत्नमकुटां पीनोत्तुंगस्तनतलां नीरत्नां वरमाल्यानुलेपनाभरणां त्रिनेत्रां सस्मि
तमुखीं ध्यात्वा ५ ह्रीं भुवनेश्वरीदेवताधिष्ठितपादुकार्द्धे न श्रीपा इति दर्शनानिवेद्य
दुकां श्रीपात्रबिंदुभिस्तर्पयेत् इति निषट्दर्शनपूजा ततः ५ मूलविद्यान्ते समस्तप्रकटगुप्तसम्प्र
दायकुलकौलनिगर्भरहस्यपरापररहस्यातिरहस्ययोगिनीहृदयसंस्थितश्री
चक्रगतसमस्तदेवता श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि इति पुष्पाञ्जलिं निक्षिप्य पुनः
५ मूलेन प्रकटेत्यादिसमस्तदेवताः सर्वोपचारैः संपूजिताः सन्तुष्टाः सन्तु नम इति पुष्पाञ्ज
लिं निक्षिप्य श्रीचक्राद्बहिः इंद्रादयोऽवनितास्तृप्ताः पूज्याः तद्यथा ५ लं इंद्रपाकिश्री ५
रं अग्निपाकिश्री ५ टं यमपाकिश्री ५ क्षं निरृतिपाकिश्री ५ वं वरुणपाकिश्री ५ यं वा
युपाकिश्री ५ सं सोमपाकिश्री ५ हं ईशानपाकिश्री ईशानयोर्मध्ये ५ आं ब्रह्मपा
किश्री निरृतिवरुणयोर्मध्ये ५ ह्रीं अनंतपाकिश्री इति दशदिक्पालसंपूज्य तद्बहिरिंद्रा
दीनां समीपे ५ वज्रपाकिश्री ५ शक्तिपाकिश्री ५ दंडपाकिश्री ५ खड्गपाकिश्री ५ पा
शपाकिश्री ५ अंकुशपाकिश्री ५ गदापाकिश्री ५ त्रिशूलपाकिश्री ५ पद्मपाकिश्री ५ च
क्रपाकिश्री इति संपूज्य श्रीपात्रबिंदुभिः संतर्पयेत् पुनर्मूलेन मूलदेवीं संपूज्य संतर्प्य पु
नर्गंधादिदीपान्तैरुपचारैरुपचर्य प्राग्वन्नैवेद्यं निवेद्य वक्ष्यमाणप्रकारेण कामकलारूप

गौर
१५८
158

मात्मानं ध्यात्वा मूलविद्यां दशधा जप्त्वा समर्प्य योनिमुद्रया देवीं प्रणम्य नित्यहोमं
कुर्यात् तत्र पूजामण्डलस्य ईशानभागे गोमयोपलिप्तायां भूमौ सलक्षणं कुण्डं वार्धपुटं वा
धीं वा गलमात्रोच्चं हस्तमात्रविस्तारायामं वालुकाभिः स्थण्डिलं गोमयमृत्तिकाभिर्वा दि
कं वा चतुरश्रं दिनमृन्मयं पीतलोहमयमन्यतमं वा भाण्डं वा वह्निहीनं वा यथासंभवं होम
स्थानं विधाय तत्र प्राग्रेखाः कामेन सम्पूज्य विधिवत्कुण्डं वा वेदिं वह्निस्थापनपात्रं वा
ज्ञानेकृत्य ध्यानविचित्रं च पुष्पं पत्रं धूपदीपादिकं साज्यपात्रादिकं च पश्चाद्वितत्य च्छद्रव्यं कु
पात्रादिकं च समादाय भिन्नभाण्डं वा स्वकामे यथा यथं भोज्यादि सविधि स्थापयेत् ततो गु
रोर्दिवंदनपूर्वकं मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलविद्यया करन्यासादिकं षडंगन्यास
पूर्वकं करशुद्धिं च तत्त्वाशनं षडंगं युवतीवाग्देवतान्यासं विधाय देवीं ध्यात्वा मानसैः
पूजयित्वा मूलविद्यया कुशोदकेन कुशाग्रैः प्रोक्षणं निधाय आपस्तु द्रव्य वा
सम्भारान् प्रोक्ष्य पात्रे जलपात्रं निधाय मूलेनाभिमन्त्र्य तन्मध्ये प्राणनीतीकृत्य नेत्रलेखदः
दिग्दिग्बन्धयेत् तत्र च खण्डलेन कुशैः ओं आदिकं प्रोक्ष्य ओं मूलवि
द्ययादिकं प्राग्राग्रांश्च कुशान् मूलेन विलिख्य पुनस्तत्रैव
प्रोक्ष्य कांस्य दीपात्रे वह्निमानीय ऐं ह्रीं श्रीं क्रव्यादेभ्यो हुं फट् इति क्रव्यादांशं भस्मकमग्नि

रैनैन त्यां पवित्रयुग्मं स्ववशिष्टदेवां घं स्थपनेनात्रिधाय मूलेनाभिमंत्र्य धेनुमुद्रयामृतीकृत्य ग
ज्ञानभ्यामवनीगतः ततोऽर्घ्यकराभ्यामादाय ॐ आदेहपरिप्रदक्षिणावर्त्तैः परिभ्राम्य तन्मध्य
कोष्ठे तं वह्निं निक्षिपेत् ततस्तदुपरि ज्वलन्तं शुष्ककाष्ठानि निक्षिप्य मूलेदिनत्र्याविंशो
वौच्चारन्नवपुष्पकैस्ववर्त्तिः प्रज्वालयेत् ततो व्यजनादिनानलमनलं फट् इत्युक्त्वा ऐं ह्रीं श्रीं अ
ग्निं प्रज्वालितं वन्दे जातवेदं हुताशनं सुवर्णवर्णमनलं समिद्धं सर्वतोमुखमित्यनेन प्रणमे
त् ततः सप्तजिह्वामुद्रां बद्ध्वा ऐं ह्रीं श्रीं सकलजगत्कारणवह्ने हिरण्यगर्भाधानादिकाः क्रियाः संप
न्नानिति सप्तजिह्वामुद्रां दर्शयेत् ततः पात्रमेकं तानीकृत्य शोध्य प्रणीतापात्रं प्रदा
स्य अस्त्राय फट् इति ॐ प्रोदकेनापूर्य तत्रान्तः पवित्रमेकं च निक्षिप्य उत्तानहस्तद्वया
नामिकाङ्गुष्ठाभ्यां तस्य विन्यासाग्रं मूलेनाभिमन्त्र्य सावित्र्यस्त्रमंत्रेण पवित्रमध्येन तज्जलबिन्दुभिः भू
मौ निक्षिपेत् ततस्तत्रोद्धृतबिन्दुभिः निक्षिप्य स्वावामादग्नेः उत्तरसमीपे ॐ प्रोक्ष्य स्थापयेत् इति प्र
णीतापात्रप्रणयनं कृत्वा प्रोक्षणीपात्रे प्रणीतोदकेनापूर्य तत्र किंचित् प्रणीतोदकं नि
क्षिप्य तेनोदकेन सर्वाण्युपकरणानि प्रोक्षयेत् ततस्तत्पात्रं विभाज्य जलाद्दक्षिणे प्रणीता दक्षि
णे ॐ उदित्यसमीपे सपात्रान्यस्य प्रारण्ये ॐ प्रोक्ष्य स्थापयेत् ततो मूलविद्यायादिननित्याविः
ग्याचवह्निं त्रिः परिषिञ्च्य दर्भैः शोधनादीशानपर्यन्तं परिस्तीर्य स्वदक्षिणे ब्रह्मासनमा

सौर० स्तीर्थ अष्टकहोमकर्मणि कृत्वा कृत्वा वेदकतेन त्वं ब्रह्मा भवेति ब्रह्माणमुपवेश्य तदभावे कु
१५८ शावटुकाः सद्गुरोर्निधाय पूजयेत् ततो वह्निं होमवर्णादि त्वा ऊर्ध्वयोस्तदायधः करयोश्च
धार्मिकस्वस्तिकवराभयान्वितं हेमभूषितं मलदेवीं रूपध्यात्वा अग्ने त्वमिहागच्छेत्यावाहनं
159 विधाय सन्निधीकरणं कृत्वा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अग्निं श्रीपादुकां पूजयामि इति पुष्पाञ्जलिना त्रिः संपू
ज्य एवमग्रये आसनं कल्पयामि नमः अर्घ्यं कल्पयामि स्वाहा पाद्यं कल्पयामि नमः आ
चमनीयं कल्पयामि स्वधा मधुपर्कं कल्पयामि स्वधा पुनराचमनीयं स्वधा स्नानादिनै
वेद्यान्तानुपचारान्मानसेनैव कल्पयेत् ततः पूर्वादि सप्तकोष्ठेषु प्रादक्षिण्येन वह्नेः सप्त
जिह्वाः प्रपूजयेत् तद्यथा ऐं ह्रीं श्रीं हिरण्यापादुकां पूजयामि नमः एवं कनका रक्ता कृ
ष्णा सुप्रभा अतिरिक्ता बहुरूपा चेति जिह्वाः संपूज्य स्रुवाञ्जलिना यामाज्यस्थाल्यां पवित्र
मेकमाज्ये च मूलेन त्रिरभिमन्त्र्य येन स्रुवं यामतो कृत्वा दक्षिणकरे पवित्रं वामे कुशामहि
बध्वा दक्षिणेन स्रुवमादाय जुहुयात् तद्यथा ऐं ह्रीं श्रीं अग्नये स्वाहा अग्नय इदं नमः ५
सोमाय स्वाहा सोमायेदं ५ अग्निषोमाभ्यां स्वाहा अग्निषोमाभ्यामिदं ५ अग्नये स्विष्टकृ
ते च इदं न मम इति वह्नेर्दक्षिणनेत्रे वामनेत्रे ललाटनेत्रे मुखे च एकैकामाज्याहुतिं दत्वा स्रुवस्थि
तशेषहविः प्रोक्षणीपात्रस्य धारणपात्रे निक्षिपेत् ततः ॐ भूः स्वाहा अग्नय इदं न मम ॐ भुवः

स्वाहा अग्नये स्विष्टकृते २

स्वाहा वायवे इदं नमः ॐ स्वः स्वाहा सूर्याय इदं नमः ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा प्रजापतये इदं
नमः इत्येकैकामाज्याहुतिं हुत्वा यथाक्रमं समस्तेहाग्न्जुहुयात् ततः पश्चात् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं
हिरण्याय स्वाहा एवं प्रत्यौंकारान् तत्त्वाममिः प्रत्येकमेकैकामाहुतिं जुहुयात् ततस्तत्र
श्रीचक्रं विभाव्य तत्र पीठपूजां पुरःसरं देवीमावाह्य आगवदासनादिसर्वोपचारैः सं
पूज्यावरणदेवताश्च आगवदभ्यर्च्य वह्निदेवतयोरैक्यं विभाव्य तन्त्रैकीकरणार्थं पं
चविंशत्याज्याहुतीनोंऽर्ध्वपात्रार्थं एकादशाहुतीर्मूलविद्यया हुत्वा ततः स्रुवमा
दाय स्रुवेण तत्र चतुरवरमात्तं निक्षिप्य पुष्पं दत्वा होमं स्रुवेणान्यत्रिपायपतिष्ठे
त ॐ ऐं ह्रीं श्रीं मूलमन्त्रान्ते वौषट् इत्येकामाहुतिं दद्यात् इति संपातविधिः मन्त्रस्य तत्र
पायसहोमं तत्र क्रियते वस्त्रं संस्कृतानां चरुं पचेत् अश्शाकं यथासंभवं पक्वमाद
तमाज्येन तत्र सिञ्चेत् संस्कृतेऽग्नौ नित्यहोमं कुर्यात् तत्र नित्यहोमद्रव्याणि घृतान्नपाय
सतिलतण्डुलयवान्नपुष्पगन्धपुष्पाणि चेति नित्यहोमद्रव्याणि तत्र प्रथमं पञ्चापत
नीं चरुं दले पात्रे विलिख्य बीजेभ्यस्तत्तन्मन्त्रेण प्रत्येकमाहुतित्रयं हुत्वा घृतादिना मूले
न मूलदेव्यै षोडशाहुतीर्हुत्वा सन्ताक्रमेण गणदेवताभ्योऽष्टौ नित्या गुरुपंक्तिं त्रयं षडंगषु
चतुरावरणस्थाकीना मन्त्रान्ते स्वाहा प्रदेवताना चतुर्थ्यन्त तन्नाम्ना स्वाहा हानेन कैकामा

सौर- हुतिं हुत्वा न्यूनातिरिक्तप्रायश्चित्तार्थं महाव्याहृतिहोमं कुर्यात् तद्यथा भूरग्नये च पृथिव्यै
१६० च महते च स्वाहा अग्नये इदं न मम ॐ भुवो वायवे चान्तरिक्षाय च महते स्वाहा प्रजापतये इदं न-
मः इति महाव्याहृतिहोमः ततः ऐं ह्रीं श्रीं इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसु-
160 षुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं तत्स-
र्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा इत्याहुतीरष्टाविंशकां वा त्रयं जुहुयात् ततः पूर्णाहुतिं दत्त्वा ततः ऐं
ह्रीं श्रीं मूलविद्ययास्य श्रयेनम इति स्वाग्निं संपूज्य ॐ ऐं ह्रीं श्रीं न्यूनातिरिक्तमिच्छयं संपूर्णं तत्ति-
ले होमं ऊरु ऊरु स्वाहा इत्याज्यमिश्रिततिलैरेकामाहुतिं जुहुयात् ततः स्रुक्स्रुवाचिर्मे
लनेज्ञानमहे सवक्त्र रूपधृक् सर्वाधिने सर्वगाय पावकाय नमोस्तु ते त्वं तत्र चारकर्मी-
चयोरहं वीनमामिने विस्मृत्वैलोकपालोसि प्रीतिमत्र प्रयच्छ मे इत्यग्निं प्रार्थ्य हुतेन
स्रुचमापूर्य तत्र च परिपुष्पं दत्त्वा अधोमुखं स्रुवं निधाय श्रोत्रवत्संपुटाभ्यां स्रुवक्त्रवौकरा-
भ्यां गृहीतोत्थाय तयो मूलेन भौ निधाय प्रणवादि वषडन्त मूलविद्ययाहुतित्रयं जुहु-
यादिति पूर्णाहुतिः ततो देवीं संपूज्य स्तुत्वा प्रणम्य वह्नेः सकाशात् हिंडं चक्रे विसृज्याग्निं सं-
पूज्य भो भो वह्ने महाशक्ते सर्वकर्मप्रसाधक कर्मान्तरेऽपि संप्राप्ते सान्निध्यं कुरु सादरं इति
वह्निं प्रार्थ्य संहारमुद्रया स्वात्मन्युद्वासयेत् ततो विभूतिधारणं कृत्वा पूर्णिनापात्रजले-

नत्वश्चिरश्मिमार्जनेनविधाय स्नात्वा स्थाने गत्वा स्वासने समुपविश्य बलिदानं कुर्यात् । एताव
कतेमसमर्थश्चेत् अर्घ्याध्यानादिकं कर्म नित्यहोमेन विदधेत् इति विशिष्टसंहितावचनात् ।
लौकिकाग्निमेव मूलविद्यादिना नित्याविद्याभ्यामभ्युक्ष्याभिमन्त्र्य देवीरूपं ध्यात्वाभिषि
च्य वह्निदेवतयोरैक्यं विभाव्य एवं त्रिनामूलविद्यामुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपदं
येन नमः इति संपूज्यादिकमानीय वह्निमिति येन्नमद्रपाम्नतीकृत्य समूलविद्यया त्रिरभिमं
त्र्य तेन हविषा मूलविद्यया स्वाहान्तया षोडशवाहुतीः कृत्वा समस्तपञ्चकदेवत्यादिसमष्टि
मंत्रेण स्वाहान्तेनैकामाहुतिं जुहुयात् । तिथिनित्याषोडशा नित्यान्जुहुयात् । अत्राप्यशा
कोऽपि षडंगयुवतीहोमान्तेनतेन समस्तपञ्चकदेवत्यादि समष्टिमंत्रेणाहुतित्रयं दत्वा प्राग्वत्स
मापयेत् इति नित्यहोमविधिः ॥ अथ देव्याः पार्षदेभ्यः कुरुकुल्लादिभ्यो बलिं दद्यात् । तत्रा
दौ कुरुकुल्लाबलिः ॥ तत्र देव्याग्रे किंचिन्नवैरमभूमौ चन्दनादिना सिन्दूरेण वा एवानवयोन्य
त्र्यकर्णिकमष्टदलकमलं कृत्वा तद्बहिः शाकाश्रिमद्वारद्वययुक्तं चतुरश्रद्वयमभिलिख
लिमंडले निधाय कुरुकुल्लविद्यायाः प्राणायामत्रयं कृत्वा अस्या विद्याया दक्षिणामूर्तिऋ
षिः पंक्तिश्छन्दः श्रीकुरुकुल्लादेवता बलिदाने विनियोगः इति ऋष्यादिकं स्मृत्वा मूर्ध्या
दिषु विन्यस्य बालाबीजत्रयेण मूलविद्यया वक्ष्यमाणेन षडंगन्यासान् कृत्वा कुरुकुल्लाविद्यया ।

सौर १६१ व्यापकं कृत्वा विकीर्णैः कंतलोनगैरक्षमाणे दग्विशुद्धो दयानो वितनयेत् ह्याणचापपाशा
णीकृतैः तत्समानायुधाकारवर्णादिव्याप्तब्राह्म्यगाः अनन्तस्थानाः स्फुरयान्तः सदानन्दा
कृपाणलक्षणः दत्तायः कस्मादारभ्य दत्तोर्ध्वकरपर्यन्तमायुधध्याने इति विवेकेन ध्यात्वा मानसैः सं
स्थापित्वा मोदनीपात्रजलमन्नस्य शुद्धजलेनार्घ्यं तत्र विशेषार्घ्यबिन्दुं दत्वा षडङ्गेन सम
नुपः कुरुकुल्लाविद्यावाष्टवारमभिमन्त्र्य तेनोदकेन नमेऽलमभ्युक्ष्य तत्र मण्डूकादि हृदिव्यन
श्रीचक्रपीठपूजावदभ्यन्तपश्चिमादिविलोमेन रक्तमदिरान्तनृतुगण्यचीनस्कन्दस्य ३
त्वरसमसागरनीरद्वीपस्यैनन्तर्निकोणे ॐ ऐं ह्रीं श्रीं वाराहीविद्यामन्त्राय श्रीवाराहीदेवी
श्रीपादुकां पूजयामीति मूलदेव्यभिमुखोपविष्टो वाराहीं संपूज्य ततो वाराहस्वतन्त्रपा
ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं रत्नपात्राय नमः इति रत्नपात्रं संपूज्य तदुपरि रत्नसिंहासनादिमन्त्रात्मनो
मात्तेन श्रीचक्रपीठपूजाक्रमेण संपूज्य ततस्तन्मध्ये प्रणवत्रितारान्ते ह्रीं बलिचक्राय
३ नमः इति बलिचक्रं संपूज्य ततस्तन्मध्ये ... स्मायनमः इति देव्या भक्त्या त्रुगुरुपदे पूज्यः
तत्र पञ्चविंशादेषा कुरुकुल्लाविद्यया त्रिखण्डामुद्रया चतो समावाह्य ह्रीमिति स्थापनादि
पञ्चमाकरणेन मुद्राः प्रदर्श्य तस्याः प्राणप्रतिष्ठां विधाय यथाशास्त्रादिचतस्रो मुद्राः प्रदर्श्य आ
सनादिपुष्पान्तैरुपचारैः संपूज्य श्रीकुरुकुल्लापरिवारपूजार्थं मन्त्रेणोदेहीति प्राप्य तद १६१

मन्त्रपाशाधकः स्वयं रक्तपीतमात्रस्य रक्तस्य पूर्वे पश्चिमकोणे ५ ह्रीः भामिनीश्री ५
ह्रीः द्राविणीश्री इति संपूज्य पश्चिमद्वारस्य दक्षिणशाखायां मारभ्य नव शाक्तीः प्रादक्षि
णेन पूजयेत् तद्यथा पश्चिमद्वारदक्षिणशाखायां ५ ह्रीः सूर्यरूपिणीपादुकांश्री वायव्य
कोणे ५ ह्रीः सोमरूपिणीपादुकांश्री उत्तरे ५ ह्रीः निष्ठिरूपिणीपादुकां ईशाने ५ ह्रीः
वारुरूपिणीपादुकांश्री पूर्वद्वारस्योत्तरशाखायां ५ ह्रीः योगरूपिणीपादुकांश्री दक्ष
शाखायां ५ ह्रीः करुणरूपिणीपादुकांश्री आग्नेये ५ ह्रीः करणरूपिणीपादुकांश्री दक्षि
णे ५ ह्रीः पद्मिनीरूपिणीपादुकांश्री नैरृत्ये ५ ह्रीः तारारूपिणीपादुकांश्री ततो हृद्दलेषु दे
व्यग्रादिप्रादक्षिण्येन ५ ह्रीः व्योमरूपिणीपादुकांश्री ५ ह्रीः वायुरूपिणीस्पर्शपादुकां
श्री ५ ह्रीः अग्निरूपिणीरूपपादुकांश्री ५ ह्रीः तोयरूपिणीरसपादुकांश्री ५ ह्रीः क्ष्मारूपि
णीगन्धपादुकांश्री ५ ह्रीः प्राणरूपिणीपादुकांश्री ५ ह्रीः बुद्धिरूपिणीपादुकांश्री ५ ह्रीः
शक्तिरूपिणीपादुकांश्री इति संपूज्य तद्बहिः षोडशदलेषु देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन। प्रागादिकव
स्त्रिन्यादिवामादेवतानाष्टकं संपूज्य तदंतर्योनौ वह्निदेव्यादक्षिणभागाग्रमारभ्य वामावर्तेन
दक्षिणोर्ध्वभागाग्रपर्यंतेषु चतसृष्वेवं ५ ह्रीः वामारूपिणीपादुकांश्री ५ ह्रीः चापरूपि
णीपादुकांश्री ५ ह्रीः पाशारूपिणीपादुकांश्री ५ ह्रीः अंकुशारूपिणीपादुकांश्री ततो मध्य

गौर॰ योनौ देव्यग्रादिग्रादद्विलेपन ५ ह्रीं: रक्तारूपिणि शाकिनी ५ ह्रीं: ज्ञानरूपिणि शाकिनी
१६८ ५ ह्रीं दयारूपिणि शाकिनी ततो मध्यभागे बलिदानमन्त्रेण पूजयेत् तस्मिन्कुरुकुल्लां श्यामलां
रूपां ध्यात्वा पंचविंशत्यणिमलविग्रयाग्रंथादिभिः पुनः संपूज्य धूपदीपौ निवेद्य तदग्रे 162
पात्रत्रयं समाधाय तेषु व्यंजनं जलं मांसं यवपुष्पं चतुरस्रं वृत्तं त्रिकोणमंडले संस्थाप्य
तत्र विशेषार्घ्यबिंदुं दत्वा ५ श्रीकुरुकुल्लादेव्यै बलिद्रव्याय नमः इति संपूज्य स्ववामादि
क्रमेण ५ ॐ कुरुकुल्ले स्वाहा श्रीकुरुकुल्ले एष ते बलिर्भिः प्रथमपात्रं दद्यात् ५ कुरुकु-
ल्लायाः ॐ कुरुकुल्ले ह्रीं: स्वाहेति द्वितीयपात्रं तथैव विशेषार्घ्याधारं दद्यात् ततः कुरु-
कुल्लायै ॐ कुरुकुल्ले ह्रीं: मम सर्वजनं वशमानय हो स्वाहेति तथैव तृतीयपात्रं वि-
शेषार्घ्याधारं दद्यात् इत्थं बलिदाने कृत्वा नाराचमुद्रया बलिदानं ग्राहयित्वा पंचविं-
शत्यणिमलविग्रया पुष्पांजलिं दत्वा प्रणमेत् अत्र सावरणपूजा शाक्तो प्रागुक्तमेवा-
ले देवीमेव पंचविंशत्यणिमलविग्रयाग्रंथादि दीपान्तं पंचारैर्गंधपुष्पादिना वा पूजयित्वा
उक्तविधिना बलित्रयं दद्यात् इति कुरुकुल्लाबलिः अत्र देव्यग्रे बलिदाने पूजायां दे-
वीसम्मुखत्वेन पूर्वाभिमुखमेवोपविष्टोपासकः कुरुकुल्लायाः पश्चिमाभिमुखत्वेन तदग्रे
स्ववपश्चिममेव चवोद्धव्यं सर्वत्र पूजायां तु कुरुकुल्लायाः पश्चिमाभिमुखत्वेन तदग्रे स्वेव पश्चि
१६८

मन्त्रेचेति ॥ अथ वाराहीबलिः ॥ तत्र देव्यग्रे किंचिद्दूरतः त्रिकोणं त्रिकोणे वृत्तं षट्कोणं तद्बहिर्वृ-
त्तत्रयं चतुरस्रात्मकं मंडलं निर्माय ५ वाराहीबलिमंडलाय नमः इति संपूज्य ऐं ग्लौं व-
वाराहीयोगपीठाय नमः इति योगपीठं आधारशक्त्यादि नानाभांचैने संपूज्य तत्र वा-
राहीं तद्विद्यया समावाह्यावाहनादिपरमीकरणांतेन तत्तन्मुद्रया विधाय तस्याः प्राण-
प्रतिष्ठां विधाय वाराहीमुद्रां योनिमुद्रां च प्रदर्श्य वाराहीविद्यया गंधादिपुष्पांतेन
पचारैर्गंधादिपुष्पांतैर्वा संपूज्यावरणानि पूजयेत् तद्यथा त्रिकोणस्य वामकोणे ॐ
क्रोधिन्यै नमः दक्षे ॐ स्तंभिन्यै नमः अग्रे ॐ दंष्ट्रे ॐ शुंडायै नमः ततः षट्कोणकोणेषु
देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन ॐ ब्राह्म्यै नमः ॐ माहेश्वर्यै नमः ॐ कौमार्यै नमः ॐ
वैष्णव्यै नमः ॐ ऐंद्राण्यै नमः ॐ चामुंडायै नमः इति संपूज्य वहिर्वृत्तत्रये ॐ
मः महालक्ष्म्यै नमः इति देव्यग्रे संपूज्य ततः चतुरस्रे इंद्रादीन् सायुधान् वज्रादींश्च सं-
पूज्य पुनर्मध्ये वाराहीं तद्विद्यया संपूज्य तदग्रे मांसबहुलबलिपात्रं विधाय ५ वाराहीबलि-
द्रव्याय नमः इति संपूज्य वाराहीविद्यामुच्चार्य श्रीवाराहि एष ते बलिर्नमः इति मांसबहुलब-
लिमुत्सृज्य पुनस्तद्विद्यया तां संपूज्य नाराचमुद्रया बलिं ग्राहयित्वा योनिमुद्रया प्रणमेदि-
ति वाराहीबलिः ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते सौभाग्यरत्ना-

सौरः वीतरंगोत्पन्नविंशतिः ॥ ८६ ॥ अथ वटुकादिबलिः ततः शुद्धोदकेन चंदनादियुक्तेन वहन्नं
१६ सनेन ·· करोर्ध्वपुटहस्ताभ्यां श्रीचक्रस्य प्रागाद्याग्नेयनैऋतिवायव्यकोणेषु श्रीचक्रस्यान्तर
भागे च त्रितारमुच्चरन् चतुरस्रवृत्तत्रिकोणात्मकं मंडलपंचकं निर्माय ॐ ऐं ह्रीं श्रीं व्यापक
मंडलाय नमः इति प्रति प्रति मंडले संपूज्य ॐ वां वटुकभैरवाय नमः इति मंत्रेण प्रागादि
163 मंडले वटुकभैरवाय वां वीमित्यादि षडंगन्यासेन सकलीकृत्य कपालयोनि
मुद्रां प्रदर्श्य प्रोक्तमंत्रेण गंधादिभिः संपूज्य तदग्रे प्राग्वद्बलिपात्रं निधाय ॐ वटुकभै
रव बलिद्रव्याय नमः इति बलिद्रव्यं संपूज्य ॐ एह्येहि देवीपुत्र वटुकनाथ कपिलजटा
भारभासुर त्रिनेत्र ज्वालामुख सर्वविघ्नान्नाशय सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा इति मंत्र
मुच्चरन् प्रागुक्तरूपं वटुकं ध्यायन् वामांगुष्ठानामिकाभ्यां संवेदके धारादानेन बलि
मुत्सृज्य पुष्पांजलिमादाय ॐ बलिदानेन संतुष्टो वटुकः सर्वसिद्धिदः शांतिं करोतु मे
नित्यं भूतवेतालसेवितः इति पुष्पांजलिं दत्वा प्रणमेदिति वटुकबलिः ततो द्वितीयमं
डले ॐ यां योगिनीभ्यो नमः सर्वयोगिन्य इहागच्छत इहागच्छतेति योगिनीरावाह्य प्राग्वत्
ध्यात्वा यां यीमित्यादिना षडंगमंत्रेण सकलीकृत्य योनिमुद्रां प्रदर्श्य ॐ यां योगिनीभ्यो
नमः सर्वयोगिनीश्रीपादुकां पूजयामीति गंधादिदीपांतैरुपचारैः संपूज्य प्राग्वद्बलि

पात्रे निधाय ॐ ऊर्ध्वब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निष्कले वा पाताले वानले वा स-
लिलपवनयोर्यत्र कुत्र स्थिता वा क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन
प्रीता देव्यः सदा नः शुभबलिविधिना पान्तु वीरेन्द्रवन्द्याः यां योगिनीभ्यः सर्वयोगि-
नीभ्यो हुं फट् स्वाहा इति वामकराङ्गुष्ठमध्यमानामिकाभिर्योन्याकारेणायातिना-
भिर्बिन्दुधारादानेन बलिमन्त्रस्य पुष्पाञ्जलिमादाय ॐ या काचिद्योगिनी रौद्रा सौम्या
घोरतरा परा खेचरी भूचरी प्रीतास्ता मे सदा इत्यनेन पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा योनिमुद्रया प्र-
णमेदिति योगिनीबलिः ॥ अथ क्षेत्रपालबलिः ॥ तत्रैव त्रिमण्डले ॐ क्षौं क्षेत्रपाल इहा-
गच्छ इहागच्छेति समावाह्य क्षां क्षीमित्यादि षडङ्गमन्त्रेणामकलीकृत्य क्षां क्षेत्रपाला-
य नमः इति गन्धादिदीपान्तैरुपचारैः सम्पूज्य तत्र प्राग्वद्बलिपात्रं निधाय क्षेत्रपालब-
लिद्रव्यं प्लावयन् मन्त्रितबलिं सम्पूज्य प्राञ्जलिकृतं क्षेत्रपालं ध्यायन् ॐ क्षां क्षीं क्षूं क्षैं क्षौं क्षः
स्थानक्षेत्रपाल धूपदीपादिसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा इति वामकराङ्गुष्ठतर्जनीभ्यां
मत्स्योदकधारादानेन बलिमन्त्रस्य पुष्पाञ्जलिमादाय ॐ योऽस्मिन् क्षेत्रनिवासी च क्षेत्र-
पालः स किङ्करैः प्रीतोऽयं बलिदानेन सर्वरक्षां करोतु मे इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा योनि-
मुद्रया प्रणमेदिति क्षेत्रपालबलिः ॥ अथ गणपतिबलिः ॥ तत्र वामपद्ममण्डले गणपत-

सेभ· येनमः गणपत इहागच्छ इहागच्छेति समावाह्य गां गीं गूं इत्यादिना षडङ्गमन्त्रेण गन्धादिदी
१६४ पान्तैरुपचारैः संपूज्य तत्र प्राग्वद्बलिपात्रे निधाय श्रीगणपतिबलिद्रव्याय नम इति ब
लिं संपूज्य ॐ गां गीं गूं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा
164 इति मन्त्रेण वामकरमध्यमाङ्गुष्ठाभ्यां गृहीतोदकधारादानेन प्राङ्मुखः पापगणपतये ब
लिं समर्प्य ॐ सर्वदा सर्वकार्याणि निर्विघ्नं साधयन्मम शान्तिकरो लम्बतनो विघ्नराजः
सदास्थितः इति पुष्पाञ्जलिं दत्वा योनिमुद्रया प्रणमेदिति गणपतिबलिः अथ योनिर
मण्डले ॐ सर्वभूतेभ्यो नमः सुरासुरनराद्याः सर्वभूतगणा इहागच्छत आगच्छतेत्यावाह्य
नानारूपान् ध्यायन् ह्रीं ह्रूं इत्यादि षडङ्गमन्त्रेण सकलीकृत्य मूलमन्त्रेण गन्धादिदीपा
न्तैरुपचारैः संपूज्य तत्र प्राग्वद्बलिपात्रे निधाय सर्वभूतबलिद्रव्याय नम इति बलिं संपूज्य
ॐ ह्रीं सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं स्वाहा सर्वभूतेभ्य एष बलिर्नमः इति वामकरस्य म
ध्याङ्गुलिभिर्गृहीतोदकधारादानेन बलिं समर्प्य पुष्पाञ्जलिमादाय ॐ भूता ये विविधाका
रा दिव्या भूम्यन्तरिक्षगाः पातालतलसंस्थाश्च शिवयोगेन भाविताः ऊर्ध्वाद्याः प्रान्तसं
स्थाकाः पार्ष्णिधाराविवस्थिताः ध्रुवाद्याः सन्त्यसंख्याश्च पीडया याः सा व्यवस्थिताः ते
प्यन्तु प्रीतमनसो भूता गृह्णन्त्विमं बलिं इति पुष्पाञ्जलिं दत्वा योनिमुद्रया प्रणमेदिति सर्व १६४

भूतबलिः ॥ अथोर्ध्वाम्नायीचक्रे राजराजेश्वरबलिं दद्यात् तत्र सर्वभूतबलिमंडलादुत्तरतः ।
प्राग्वन्मंडलं विधाय तत्रैव संपूज्य तत्र वक्ष्यमाणेन राजराजेश्वरमंत्रेण तमावाह्य ह्रां
ह्रीमित्यादिषडंगैः सकलीकृत्य देवं क्षेत्रपालवद्ध्यात्वा गंधादिभिः संपूज्य तत्र प्राग्वद्बलिपा
त्रं निधाय राजराजेश्वरबलिद्रव्याय नमः इति संपूज्य ॥ अमुकस्थाने क्षेत्रपालराजरा
जेश्वर इमां पूजां बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहेति वामकरमध्यमांगुष्ठाभ्यामच्छ्रोमन्तथा दा
नेन बलिमुत्सृज्य पुष्पांजलिमादाय ॥ अनेन बलिदानेन वटुवर्गसमन्वितः राजरा ।
जेश्वरो देवः सर्वदा मे प्रसीदतु इति मंत्रेण पुष्पांजलिं दत्वा योनिमुद्रया प्रणमेदिति राज
राजेश्वरबलिः ॥ अथ शाक्तो ऊर्ध्वाम्नायवाराहीबलिदानानंतरं श्रीचक्रस्योत्तरभागे मंडलद्व
यं कृत्वा तत्रैकस्मिन् त्रीशानादिमध्यान्तं प्राग्वन्मात्रपंचकं विधाय वटुकादिसर्वभूतानां ।
बलिपंचकं दत्वा । ऊर्ध्वाम्नायीचक्रे द्वितीयमंडले राजराजेश्वरबलिं दद्यात् अत्राप्यथ शाक्तो वैक
स्मिन्नेव मंडले एकमेव पात्रं निधाय तस्मिन् त्रीशानादिकोणचतुष्टये बलिचतुष्टयमध्ये ।
तु यस्मिन् निषण्णं बलिं दद्यादिति अयमपि निःसंदेहः न्यायकल्पः इत्थं बलिदानं विधाय ॥ सं
वीभ्यो बलिदेवताभ्यो नमः इति पुष्पांजलिना समस्तबलिदेवताः संपूज्य तालत्रयं दत्वा नं
राचम्य द्वावद्य ॥ बलिदानेन संतुष्टाः समस्तबलिदेवताः यथास्थानं विहरंतु परेष्टाः ।

क्षिप्रगामश्च वटुकाद्याः सुराः सर्वे सर्वसिद्धिविधायिनः मे प्रीतास्तु हितं यच्छन्तु सततं तन्नत्यसादतः
इत्युच्चार्य तानि विसृज्य प्रसन्नात्मा त्रिनामस्मरन् शुद्धोदकेनात्मानं प्रोक्षयेत् ॥ इति बलिदानवि
धिः ॥ अथ प्रात्यब्दे दशम्यां वा वत्सरे छागादिबलिं दद्यात् ॥ तद्यथा सर्वलक्षणसंपन्नं पशुं मूलमंत्रेण
स्नाप्य स्रग्गन्धादिभिरलंकृत्य देव्यग्रे स्थापयित्वा मूलमंत्रेण प्रोक्षणीजलेन प्रोक्ष्य अस्त्रमंत्रेण
संरक्ष्य कवचेनावगुंठनमुद्रयावगुंठ्य मूलेन धेनुमुद्रयामृतीकृत्य ॐ सर्वदेवतारूपिणे
बलिरूपायामुकपशवे नमः इति गन्धादिभिः संपूज्य तस्य दक्षिणकर्णे ॐ पशुपाशाय वि
द्महे विश्वकर्मणे धीमहि तन्नो जीवः प्रचोदयात् इति पशुगायत्रीं त्रिः पठित्वा पुरतः खड्गं
निधाय ॐ ह्रीं कालि कालि वज्रेश्वरि लौहदण्डायै नमः इति मंत्रेण गन्धादिभिः संपूज्य तस्य
मुष्टिदेशे ॐ वागीश्वरीब्रह्मभ्यां नमः मध्ये ॐ लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः अग्रे ॐ उमामहेश्व
राभ्यां नमः इति संपूज्य तेन तमभिमंत्रयेत् ॐ खड्गाय ब्रह्मरूपाय देवकार्याय तत्परः पशुः
छेद्यः त्वया शीघ्रं खड्गनाथ नमोऽस्तु ते इति मंत्रेण खड्गमभिमंत्र्य गन्धाक्षतजलादिकमादा
य मूलविद्यामुच्चार्य अद्येत्यादि विष्णुर्ह्येवं तातेऽमुकगोत्रोऽमुकशर्मा दीर्घायुरस्तु ऊर्मि
तुष्टः स्वेनिवृत्तिपर्यमाने दद ग्रा प्रवमेधसमफलध्वजमालाकुलविमानवरारोहणपूर्व
देवीलोकगमनानन्तरप्राप्तभुवनसमावधि चिन्मयावेऽविजयकामः श्रीमन्महात्रिपुरसुंद

विः इमं पशुं त्वम्महेशि संप्रददे इत्युक्त्वा पुष्पाक्षतजलादिकं पशोः शिरसि निक्षिपेत्‌ ततः पशोः शि
रो हित्वा ॐ यस्मात्‌ पशवः सृष्टा यज्ञार्थं पशुघातनं अतस्त्वां घातयिष्यामि तस्माद्यज्ञे वधोऽवधः
शिवाय तन्निवेदयिष्ये मत्तस्त्वं शिवतां गतः तद्वत्पशुत्वं पशो देहि नाशिवस्त्वं शिवोऽसि हि इति वाय।
यित्वा खड्गमादाय सौः अस्त्राय फट्‌ छिन्धि छिन्धि स्वाहेति मन्त्रेण खड्गं तस्य स्कंधे योजयेत्‌ ततः स
यं देवीरूपो भूत्वा निर्विकल्पः सन्‌ तमेकेन प्रहारेण छिंद्यात्‌ सविकल्पः साधकस्तु परहस्ते
न च्छेदयेत्‌ ग्रासमात्रेण तिरिक्तैः स्वगात्रशोणितदानरूपो बलिर्देयः इति छागादिबलिदान
विधिः इत्थं बलिदानं विधाय मूलेन देवीं संपूज्य स्वर्णादिपात्रस्थजलपेयमद्यामलीकृ
त्य मूलविद्यया त्रिरभिमंत्र्य मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीश्रीपादुकायै समर्पयामीति स
मर्प्य सलिलं पावनं देवि शीतलं सुमनोहरं मया निवेदितं भक्त्या गृहाण परमेश्वरि इत्य
नेन देव्या वामभागे निवेदयेत्‌ ततो मूलान्ते श्रीमहात्रिपुरसुंदरि तृप्यामीति विज्ञाप्य स्वर्णादि
पात्रस्थं जलं पेयमद्यामलीकृतं मूलेनाभिमंत्र्य ॐ अमृतापिधानमसि स्वाहेति देव्या दक्षि
णहस्ते किंचिज्जलं दत्त्वा तथा प्राशनं विधाय परिभाव्य गतसारं नैवेद्यमुद्धृत्य नैवेद्यादि
शिष्टस्याप्यास्तं मंत्रेण गोमयोदकेन तत्स्थानं शोधयित्वा हस्तप्रक्षालनजलं दत्त्वा तेनैव हाप।
नोदार्थं सुगंधचूर्णानि दत्त्वा पुनर्हस्तप्रक्षालनार्थं जलं दत्त्वा कर्पूरादिसुवासितं जलं गंडू

क्रौ॰र॰ षाणि कारयित्वा कर्पूरखण्डकैर्लेदनशोधनं कारयित्वा पुनर्गण्डूषाणि कारयित्वा चरणोपचारात्मा च
१६६ मनीयं निवेद्य सूक्ष्मवस्त्रेणाकरचरणयोर्जलापनयनं कृत्वा सुगंधद्रव्यैः करौ सुरभीकृत्य सुगं
धानुलेपनमाल्यानि समर्प्य ताम्बूलमानीय श्रीपादुकां मूलमन्त्रमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरी
१६६ग नमालदलकर्पूरपूगाभ्यां रंजितं सुघोषितं तेन रंगे च ताम्बूलमन्त्रं गृह्यतां इति ताम्बूलं निवेद्य पुन
न छत्रचामरादिराजोपचारान्निवेद्य समस्तपूजां कृत्वा ऊर्ध्वं ततः मूलविद्यामुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुं
दरी श्रीपादुकां पूजयामि इति पुष्पांजलिभिस्त्रिः संपूज्य पुनर्मूलमुच्चार्य सर्वमन्त्रात्मके श्रीम
हात्रिपुरसुंदरी श्रीपादुकायै सर्वं कल्पयामि स्वाहेति सर्वं वदद्भ्यो दत्वा गंधपुष्पधूपदीपा
न्प्रदायान्निवेद्य दिति समस्तपूजां विधाय आरात्रिकं कुर्यात् तद्यथा स्वर्णादिरचितानि वर्ती
यथाशक्ति घृतेन गव्येन कर्पूरादिगर्भिताभिर्वर्तिभिर्दीपान् प्रज्वाल्य श्रीं ह्रीं
क्लूं स्त्रूं ह्स्त्रूं ल्लूं ह्रीं श्रीं इति नवरत्नेश्वरीविद्यया त्रिरभिमन्त्र्य चक्रमध्ये प्रदर्श्य रत्नेश्वरीविद्यां
पुनरुच्चार्य रत्नेश्वरी श्रीपादुकां पूजयामीति संपूज्य मूलेन मूले देवीमारात्रिकेण संपूज्य तत्र
मूलं कर्महृदयान्यावाहयेद् ढक्कादिवादनपूर्वकं देव्या मस्तकादिपादान्तं ९ मूलानि समस्तचक्रं च
केशिनी पुनर्देवि नवात्मिके आरात्रिकमिदं देवि गृहाण मम सिद्धये इति पठन् भ्रामयित्वा मस्तको
परि त्रिस्त्रिर्भ्रामयित्वा सर्वकं नवकृत्वो नीराजयेत् इति आरात्रिकविधिः अथ बलिविधानं

१६६

त्रिकं तत्र लोहवर्णै स्वर्णादिपात्रे कुंकुमादिना नवयोनिचक्रं विलिख्य ततः कविस्याद्वेस्रम
तिः शुभोदनेन नवधा विभज्य नवगोलकान्कृत्वा भानगोलकान्मम समदीपाधारणयोग्य
नि कृत्वा काराणि नव भाजनानि कृत्वा कविर्त्संस्थाप्य ततः शाकरायवगोधूमचूर्णानि
पिंड्रक्षुरस्य पुष्पेन परस्य रूपा धवलं मसृण समसमकान् नवगरुगणान्कृत्वा तानस्मिन्नवपात्रानि
वक्रे मध्यादिनवयोनिषु स्थापयित्वा पूर्वरविना निवभाजनानि मृन्मयानि एकैकक्रमेणते
पात्रमृत्परिस्थापयित्वा तेषु घृतं तपाविता स्रुणकापरूपादिमद्य विकीर्य तत्र शाकरामिश्रि
तानि यवगोधूमडग्धादि रचित्वा निम्नहिंग्रमित पिष्टकानि वर्तुलं गोलोन्नतानि स्वभिमत
मानानि वा त्रिकोणाकारमथवा तदुक्तवां आकाराणि वा घृतं तपाविता निदीपपात्राणि,
कृत्वा तेषां नवभाजनानामुपरि एकैकस्मिन् समसमस्थापयेत् ततस्तानि सुगंधियो
कृतवर्णानि कृत्वा तत्र प्रागवर्तीनि निक्षिप्य तस्मात्त्रेदव्याः पुरतो दक्षिणे वा चतुरस्रमंडले,
स्थापयित्वा तत्र गोमेधस्ववर्णमरकतपद्मरागनीलानीति गगनादीनां पंचरत्नानि,
निक्षिप्य भावयित्वा वा मूलविद्यया भवेन स्वर्णवादीपान्प्रज्वाल्य चक्रमध्ये प्रदर्शये,
ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हूं गगनलोक गोमेदरत्नाय हूं नमः ४ सं लं स्वर्गलोक स्वर्णरत्नाय सं लं नमः
४ मं लं मर्त्यलोक मरकतरत्नाय मं लं नमः ४ पं लं पाताललोक पद्मरागरत्नाय पं लं नमः

सौ॰र॰ ४ मलं नागलोकनीलरत्नायनलं नमः इति स्वाग्रादिमध्यान्ते पादद्वितयेन संपूज्य प्राग्वदुक्तं
१८९ पवरीविद्ययाभिमंत्र्य संपूज्य पूर्वोक्तैः पंचसिंहासनमंत्रैः तथैव संपूज्य समन्याय घंटा
वादनपूर्वकं प्राग्वन्नीराजनं कुर्यात् ततस्तन्मध्ये तन्मंडले निधाय दीपमालामयं महः
167 पथपन वहिस्तन्तः संविन्नेत्रद्वारांततः संविद्रूपेण स्थितेति ध्यायेदिति विशेषारात्रिकं प्रा
कौयमस्महंतेनो वन्यवादिपुक्त कुर्यात् ततः स्वगुरूपदिष्टविधिना रात्रिकमध्यस्थं दीप
मंतर्पयेत् मूलविद्यया इति नीराजनविधिः अथ कुमारी सुवासिनी वा देवताबुद्ध्या देवी
प्रीतये पूजयेत् तद्यथा सर्वलक्षणसंपन्नां सुस्नातां सुपरिष्कृतां कन्यां सुवासिनीं वा सम
मानीय तस्याः पादौ प्रक्षाल्य सुवस्त्रेण संमार्ज्य पश्चात् तां पूजापीठसमुपवेश्य तस्याः
पादौ पादपीठोपरि निधाय सपादपीठस्थिरासनेन संदेपनोपागपीठपूजां विधाय तत्र
सुस्तिकासनोपविष्टायां तस्यां मत्राद्य रमयील दक्षीमात्रकारूपधारिणीं नवदुर्गात्मिका
सात्वां कन्यामावाहयाम्यहं इत्यावाह्य ४ वाला विद्याम्नज्वाये कुमारी श्रीपादुकां पूज
यामीति तस्याः पादौ त्रिः संपूज्य ततो गंधादिदीपांतैरुपचारैः संपूज्य सुवासिनीपक्षेत
सुवासिनी श्री माषोउपाहां कुमारीतिनकुर्यात् सुवासिनीतिनेत्रसंप्रदायः तत्राप्यविवाहि
मासुफलाधिकमिति ततः प्राग्वत् त्रिखंडामुद्रया वाहनी विद्यया चतस्यां मूलदेवीमावाह्य १८
३५

वाहनादिपरमीकरणं तेषामेवं कृत्वा मूलदेवीरूपां तां ध्यायन्नेतां भूषणादिपाद्यादिस
द्राक्षं प्रदद्यात् मूलेन पुष्पाञ्जलिभिः पाद्यदासनादिभोजनांतानुपचारानुपचर्याचम
नं दत्वा तांबूलं समर्प्य वस्त्रालंकारदक्षिणादिकं यथाशक्ति समर्प्य विसृजेदिति कुमा
रीपूजा ततो देवीपुत्रबुद्ध्या ॐ ह्रीं ऐं कुमाराय नमः इत्यनेन यथाशक्त्युपचारैः देवीप्री
तये कुमारमपि पूजयेत् इति कुमारपूजा ॥ तत्र भोगपात्रनिवेदनप्रदेशे स्वकीयकुमारीस्था
पूजितायै कुमारिकायै स्ववामिनै शक्तिपात्रे निवेद्य भोजनादिकं दत्वा विसृजेदिति
ततो वृत्ते समानेन गुरुः श्रीपादुकाविधया समभ्यर्च्य तदीयतस्मै निवेदयेत् तदभावे तत्स्त्री
य निवेदयेत् तस्याप्यभावे शिवः परमस्थाय गुरुरेव निवेद्य तत्प्रमाणविधिना त्रिः संतर्प्य तत्
प्रसादं स्वात्मनि योजयेत् ततो वटुकभैरवमन्त्रेण कुमारं संपूज्य पूर्वस्थापितवटुक
पात्रं तस्मै निवेदयेत् ततः पूर्वस्थापितं स्वपात्रमन्नाद्युत्तरवेणैकं स्वात्मनि योजयेत्
पि॥ इति भोगपात्रसमर्पणविधिः भोगपात्राभावपक्षे कुमारीवटुकयोरेव पूजनं तत्रापि कुमार्या
एवावश्यकमिति ततो मूलेन मूलदेव्यां पुष्पाञ्जलिं विधाय मूलेन मालापात्रमत्रैव वि
धाय मूलविद्यया कृष्णादिकरषडङ्गन्यासानपि विधाय कामकलारूपमात्मानं ध्यायेत् त
त्रिकोणान्तस्थापनमष्टदलावहां निजदेहमन्याकारं विभाव्य बिन्दुत्रयहार्दकलात्मकं तत्पेस

सौर॰ रेध्यात्वा नभोमध्ये विंदुं केशाकारं यवयवसमेन आनने मध्ये विंदुत्रयं वा हृच्चतुर्थाय यवयव।
१६८ समेनेत्तन्मंडले नदधोमात्राया दह्यपाय यवयवसमेनो योनिं विभाव्यात्मानमविनद्रूपं ध्या
त्वा मूलविद्यां दशधा जपित्वा मूलविद्यां देवीरूपमात्मानं ध्यायन्नाशिरसि कामेश्व।
योर्दिवि ज्ञात्वा: पंचदशनित्यामाल्लनद्वियपासंपूज्य अआ एकचटतपयषत्रामपिशाकिश्री
पादुकां पूजयामि ऋॠ ऐ खछवधफरलक्षमिपाकिश्री उऊ गजेड दवलल ऌलापाकि।
श्री कखघाजयकठपभवमेयेवुपाकिश्री लॡ ऌ अः णनमपाहवेषापापाकिश्री इ
तिशिरसिवसंपूज्य ४ ॐ ह्रीं हंसः सोऽहं स्वाहा स्वात्मनेनमः इति स्वात्मानं शिवं विमुष्याज
लिना पूजयेत्त अत्र पंचभूतमंत्राणामादौ त्रिनारयोजना आत्मा छादनमंत्रानेसमाव
रीयोजनाचनास्तीति रहस्यापंचमप्रदायः इत्यमात्मानं संपूज्य जपमालामानीयपंचवि
मात्रेवामपाणौवा निधाय मूलविद्यया सामान्यार्घोदकेनाभ्युक्ष्य ॐ मां मालेमहामा
येसर्वशक्तिस्वरूपिणि चतुर्वर्गस्त्वयिन्यस्तस्तस्मान्मेसिद्धिदाभव ह्रीं सिद्ध्यैनमः इति
गंधादिभिः संपूज्य गं अविघ्नं कुरुमालेत्वं इत्यनेन दक्षिणहस्तेमालां गृहीत्वा स्वशि
रसि सहस्रारे हंके देपीतवर्णां विद्यां हृदये श्रीपरदेवतां श्रीगुरुचरणयोरात्मानं च ध्या
त्वा भ्रूमध्यस्याज्ञाचक्रे गुरुमंत्रदेवतात्मनामैक्यं विभाव्य कण्ठस्थविशुद्धिचक्रेण
१६८

स्वतन्त्रस्थमेकीभूतमानीय श्रीपरदेवताचरणद्वन्द्वं ध्यात्वा मूलविद्यया हृदयकमलमानी
य तत्र श्रीपरदेवतां ध्यायन् मन्त्रार्थेकृतचित्तो हृदयसमीपे मालामानीय दक्षिणहस्त
मध्यमाङ्गुलिमध्यपर्वणि संस्थाप्य कनिष्ठाग्रग्रीवा तर्जनीकायः सव्यमङ्गुष्ठतः कंबुमीलनरहि
तमखण्डाखण्डादिदिशाङ्गुष्ठमकुर्वन्नङ्गुष्ठाग्रेण चालयन् तर्जन्या मालामस्पृशन् इति बीजमन्त्र
मुच्चरन् एकबीजजपसमये परबीजमङ्गुष्ठेनास्पृशन् मेरुहस्तेन मालामस्पृशन् स्थापि
तस्यानामिकास्थानान्तरं समर्पयन् तन्तोलयन् मेरुममुल्लङ्घयन् परिवर्तनकाले सव्याङ्गुष्ठमका
रयन् अङ्गुष्ठाग्रेण मध्यमामध्यपर्वस्थबीजं परिवर्तयन् प्रणवोच्चारणपूर्वकमारभ्या
भिमतसंख्याजपं समाप्य पुनः प्रणवमुच्चार्य ॐ त्वं माले सर्वदेवानां प्रीतिदा शुभदा मम
शुभं कुरुष्व मे भद्रे यशो वीर्यं च सर्वदा इति मन्त्रेण मालां शिरसि संस्थाप्य पुनः प्राणा
याममन्त्रपं कृत्वा ऋष्यादिकरषडङ्गन्यासाशु कृत्वा गमन्त्रार्थं दशांशजपं विना पुनः प्राणा
यामादिपूर्वकं ॐ गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात्त्वयि
स्थिता इति मन्त्रेण सामान्यार्घ्योदकेन देव्या वामहस्ते जपं समर्प्य मालां गोमुखमन्त्रेणास
सूत्रेनैव रहस्यस्थापयेत् मालाभावे करमालया जपं कुर्यात् तत्र नामिकामध्यप
र्वादि तर्जनीमूलपर्वपर्यन्तं दशपर्वरूपा अनामामूलपर्वादिमध्यमामूलपर्वादिमध्य

मोर॰ १६५ 169

मामूलपर्येनावामान्तकामालयान्तुसैवान्तःशेजपः सानन्तलोमविलोमस्याकारादिल॰
कारान्तामविंदुकवर्णनिश्रिके अवगोग्रहवर्गयोगेनाष्टोत्तरशतामरत्तूयान्नैमन्तकान्त
लादिवर्णैरंधोन्तेमनुमालाः ॐ अलिनीसत्त्वेणग्रथितानि जपकरूपदिष्टविधिनाजपमालेभ
वनीयभोजन्स्तंहिंसमस्तादिसंख्याव सानेकार्यः नन्तुपन्थाहितिरिति अस्याविद्यया
निषितपूर्वसहस्रमर्पितेप्रानमशेत्तरशतेनैवादिनंजेवा नहिन्नजमित्यत्रनाथनवा॰
नियाघटिकाद्वरजनिनैकविंशत्सुत्तरशतसंख्याकंजपः अंगेजपः सिद्धविषयः अंगा
मविद्यास्तु हृदयंकेश्वराविद्यासन्नहितनित्याविद्यानिषिनित्याविद्याचेतिदशविद्यासमा॰
वशपकाः शाक्तोत्तंपंचविंशतिनित्याविद्याः पंचसिंहासनगतारविंशतिविद्याः चतुःसमय॰
श्रेणोक्ताभयमालिनीमन्त्रेणनिवाः सर्वाविद्याकमकलाविद्यान्तरीयविद्यानन्तरपरार॰
हूऊल्लाचेतिसमचत्वारिंशत्संख्याकाः विद्याजप्याः ऊर्ध्वाम्नायपीठेदकषोभम्चरणापोदाश्श
विद्यापञ्चाधारविद्याश्रितित्रयोविंशतिविद्याजपेत् अत्राप्यवशाक्तोचरणविद्यामूलविद्याचे
तिकेवलप्रासादपरा प्रासादपरेतिनश्रुतयोरेकतरंतडभयंवाजपेत् षडन्वयशांभवदी
क्षितनश्च दैवदेवीनोद्वादशविद्याः पृथकुजपेत् ततःसिरस्कारिणीविद्याभवनेपीठरहिता
दर्शनेमंत्रान्यचवर्जपेत् तेनश्रीविद्यागमन्नाश्रुतरायतनसमनाधकनरशतनंसंख्याका॰ १६५

भवति तत्त्वपथाप्राप्तिर्जयेत ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन तु शिवयोः प्रियसूनुना कृतेयं गाढिं॰
प्राप्तिनमस्तं गोवत्सागरे २ नतोस्मि तल्लविद्यया देव्याः पुष्पाञ्जलिं कृत्वा येनावादतस्त्वे
के देवीस्तोत्रपठेन तथा श्रीकुब्जिकाप्राहृदये पंचसिंहासनात्मके फलं कल्पलता
नां च वाकर्त्तत्स्फुरत्कले चतुरायतनतानेदि चतुरंत्यपकोणागे त्रिस्थाने द्विपरत्रयस्यधाम
नौमि सिद्धवामये गणेशग्रहनक्षत्रयोगिनीराशिस्वरूपिणीं देवीमंत्रमयीं नौमि मातृका
पीठरूपिणीं प्रणमामि महादेवीं मातृकां परमेश्वरीं कालहृल्लोहहल्लोहलकलना॰
शामकारिणीं यदत्रैकमात्रेणापि सिद्धस्पर्धते नरः रविताक्ष्र्येन्दुकंदर्पशंकरानल॰
विस्मभिः यदक्षरशशिज्योत्स्नामण्डितं भवनत्रयं वंदे सर्वेश्वरीं महाश्रीसिद्धमातृकां॰
यदक्षरमहासूत्रप्रोतमेतज्जगत्त्रयं ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं तां वंदे सिद्धमातृकां यदेका॰
दशमाधारं बीजं कोणत्रयोद्भवं ब्रह्माण्डादिकटाहान्तं जगदद्यापि दृश्यते अकारादि
नोक्षपर्यन्तवर्णिनीस्य छागवाहनहस्तकटिपादनिवासिनी तासामेकान्तरोद्धा
रोस्मायन्मारोपरान्तरो प्रणमामि महादेवीं परमानंदरूपिणीं अद्यापियस्याजानंति नम
नागपिदेवताः केयं कस्मात्क्व केनेति सरूपारूपभावना वंदे तामहमक्षय्यक्षकारा॰
क्षररूपिणीं देवीकुलकलोल्लोलप्रोल्लसन्तीं परां शिवां वर्णानुक्रमयोगेन यस्या॰

सौर· १९२ 170

मात्राष्टके स्थिते वेदेन्नामष्टवर्गेऽस्य महासिद्धाष्टके पुरै वै कमष्टाणिजका व्याख्यापीठो
तानिवासिनी चलत्वाज्ञाकोशाभक्तानोमि श्रीत्रिपुरामहे इति द्वादशभिः श्लोकैः स्तवेनस्त
वैसिद्धिकेन देव्याः स्तवं उद्रूपायां स्तवनेन वनयुतः इति स्तुत्वा पुष्पाञ्जलिमादाय श्लो
वैदिकैः पौराणिकैः स्तवैः स्तुत्वा तां देव्याश्चरणयोः क्षिपेत् ततः प्रार्थनमन्त्रो वद्धा प्रार्थ
नस्तवं पठेत् किं किं दुःखं दनुजदलिनि क्षीयते न स्मृतायां का का कीर्तिः कुलकमलि
नि प्राप्यते न स्तुतायां का का सिद्धिः सुरवरनते प्राप्यते नार्चितायां कं कं योगं त्वयि न चि
न्तिते चित्तमाले विनायासं सर्गसंहारसंरम्भकारिणि यायाषविभ्रमे चिद्वेदमहत्त्यान्तः स्थानम
लेहरवल्लभे जगदाह्लादनोद्योतयामाभोगविद्योतिनि स्थितिभावस्थितेऽगौरि नमः
स्पाप्त्यन्त्रिविके भावाभावप्रपञ्चस्वभावोदयधामिनि चैतन्यपञ्चके देवि नमस्ते
भोहराभावे तृष्टिस्थितिप्रपञ्चसंहारप्रत्युद्गतपदोदये चिद्धिद्योतमहासत्तामात्रेमोक्षके न
वह्न्यर्कशीतकिरणत्रयचक्रान्तरोदिते चतुःपीठप्रदीपिके नम त्रिपुरसुन्दरि चरा
चरमिदं विश्वं प्रकाशयसि यासएव मातृकारूपमास्थाय पतत्स्व मातर्नमोस्तुते स्व
तामवमयंपरे शिवसिन्धुसंभेकरी स्तुतानतेवाछिन्नेवस्तु ददासि करुणाकरे भक्त
सर्वेनिषेव्यज्ञापुत्रस्व परमेश्वरि वाग्भवादिमहासिद्धिदे हि त्रिपुरसुन्दरि परमा

१९२

नेदसंदोहस्यमोदभरनिर्भरे ऊः खेचरपरिम्लानवदनेत्राहिमांशिवे याहृदुह्यमये स्वच्छे देवित्रिपुरसुंदरि य।
थाशक्ति जपं पूजां गृहाण मदनुग्रहात् द्रव्यहीनं क्रियाहीनं मंत्रहीनं च यद्भवेत् तत्सर्वं क्षम्यतां ।
देवि त्वमनस्य परमेश्वरि यन्मया क्रियते कर्म जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु तत्सर्वं तावकी पूजा भूयाद्भूत्यै
नमः शिवे यन्मयोक्तमिहाज्ञानान्नानन्यमहत्त्वल्पमेव वा हंतन्तत्सर्वं जगद्धात्रि चिद्देन नव्यमयमेजलिः
दैनान्दैन्यमहामोहध्वांतविध्वंसपणास्तु नमः भासा निवसयन्त्येको गोलोकशः शाक्तिसंयुतः प्रतिभासा
गतोल्लासो निशाकरस्वापरः मुक्तिमुक्तः सृजय निवद्धकल्लोलवान्विततः षड्विंशत्तत्वभरितेन्दे
त्रयः पालपत्मलेदेवेशं नमहे नौमि वारुणास्यं महाबले चतुःपीठनिवासिन्यो योगेश्वर्यो मह
हाबलाः चतुष्षष्टिप्रकारा या सानित्यं वेदकुलागनाः भेदाभेदमहामोहविवर्त्तपरिमण्डितो।
आस्यस्थपंक्तीमयोज्ज्वालविशाणिनमाम्यहं इति स्तुत्वा पुष्पांजलिं कृत्वा मातृस्तोत्रेण पिरनुं हस्तुत्वे
प्रणम्य ॐ सर्वशाक्तिकमोक्षद्रूतिप्रभस्वाहमिहात्मिका देवस्य देवतानां काचित्से विनस्तु खेमयीप्रये
रत्नस्तुसखरत्नमस्कारमुद्रां प्रदर्शयेत् ततः प्रदक्षिणानि कृत्वा ॐ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाध
के शरण्ये त्र्यंबके गौरि नारायणि नमोस्तु ते इति श्लोकं सप्तधा पठित्वा गुरुपदेशविधिना साष्टां।
गेन वा पंचांगेन वा गंधाक्षतैः प्रणमेत् ततः त्रितारसर्वसंस्ति न नस्वस्तिक कमठमुद्रियोन्याख्याभिः
पंचमुद्राभिः प्रणमेत् पुनः साष्टांगं प्रणम्य भूमौ सर्वलिंगपदानो भूमिरेवावलेवनं लपिजा।

सौर॰ तापरीधानं त्वमेव शरणं शिवे अपराधो भवत्येव सेवकस्य पदे कोपरः सहते लोके केवलं।
१९ स्वामिनो विना अपराधसहस्राणि क्रियन्तेहर्निशं मया दासोयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमे।
श्वरि ततनेत्रोत्तानेतावापि पुत्रयाचितवत्त्वं शिवे ममकृत्यमिदं सर्वमिति मानः क्षमस्व मे इति
171 बहुधा प्रणतिपूर्वकं क्षमाप्य आर्घोदकं तुल्यकेन पात्रान्तरेण चादाय ४ इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदे
हधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु अवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण
शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं तत्सर्वं गुह्येदेव्यै समर्पितं मम स्वाहा ओं मदीयं च सकलं श्रीमत्त्रि।
त्रिपुरसुन्दर्यै समर्पयामि ओं तत्सदित्यनेन देव्याश्चरणारविन्दयोर्गृहीतोदकदानेनात्मानं समर्प
येत् ततऊर्ध्वाम्नायोक्तं महत्तरीयानीतोहं सर्वेन त्वत्समुद्धृतमात्मानं यः अन्तरात्मे।
यणा भवति तथा भगवत्यै समर्पयामीत्यनेन तिः कल्पमात्मानमर्पयेत् ततः सर्वोल्लस
लसमयविग्रहां केवलपुष्पाणामञ्जलिं देवीमसमवारमभ्यर्च्य कृताञ्जलिः ओं यद्दत्तं भक्तिमात्रे।
णपत्रं पुष्पं फलं जलं निवेदितं च नैवेद्यं तद्गृहाणानुकम्पया आवाहनं नजानामि नजानामि।
विसर्जनं पूजाभागं नजानामि त्वं गतिः परमेश्वरि कर्मणा मनसा वाचा त्वत्तो नान्या गतिर्मे
म अनुसारेण भक्त्या नोद्धृतोहं परमेश्वरि मातर्योनिसहस्रेषु येषु येषु व्रजाम्यहं तेषु तेषु
अच्युता भक्तिरच्युतेस्तु सदा त्वयि देवी धात्री च माता च देवी सर्वमिदं जगत् देवी जयति सर्वत्र

१९

योदेवीमहमेवहि: यदक्षरपरिभ्रष्टं मात्राहीनं च यद्भवेत् तत्सर्वं क्षमितं देवेशि काकस्तनसङ्कल्पितं मनः
त्वमसि देवदेवेशि त्रिपुरे परमेश्वरि तव पादाम्बुजे नित्यं निश्चला भक्तिरस्तु मे इति संवेदनमाध्य
यानिमन्त्रया प्रणमेत् ततः शंखं विसर्जयन्देव्युपरि भ्रामयित्वा साधु वासाधु वा कर्म यद्यदाच
रितं मया तत्सर्वं कृपया देवि गृहाणाराधनं मम इति मन्त्रमुच्चार्य देव्या दक्षहस्ते शंखं जलं किं
चिद्दत्वा पुनः शंखं दक्षे देव्याः शिरसि दत्वा शंखं यथास्थाने निवेशयेत् तत्र जलं किंचिद्वाम
हस्ते निधाय तस्मिन्सुजावशिष्टं किंचिद्रूपमालोड्य मूलेन सप्तवारमभिमन्त्र्य तेन जलेना
त्मानमभ्युक्ष्यान्यानपि साधकान् शंखजलेन प्रोक्षयेत् ततः पुष्पांजलिमादाय इतिमनु
यामज्ञा देव्याः स्वत्र पूजितदेवताः श्रीमत्पदपुंगलीनाः सन्तु सर्वशोभावहाः इति पुष्पांजलिं
दिशापरिवारगणानुगणशायान् सर्वदेवताः श्रीदेवतासहितान् मूलदेव्या देहे विली
नान्विभाव्य सर्वकामकलारूपमात्मानं ध्यात्वा देव्याः पदभूषणं रूपमायुधं च तत्सर्वं नि
जदेहे विचिन्त्य देवीरूपमात्मानं ध्यायन् विचरेन्मन्त्रं वक्ष्यामि तद्बीजेन देवी प्रणम्य मूलवि
द्यान्ते भगवति श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि त्वं मम सन्तितालक्ष्येण देवी प्रदीप तेजोमयी विचिन्त्य ॐ ग
च्छ गच्छ परं स्थानं स्वस्थानं परमेश्वरि यत्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परमं पदमित्युच्चार्य तेजो
रूपो जो सहाशस्व देया निर्माल्यपुष्पेण तत्तेजः समद्धृत्याघ्राय इरकयोगेन शिरस्य सहस्रद

सौर १९ 172

त्कमले प्राणपथ्यनन्तर्गतां तेजोरूपं ध्यात्वा सुषुम्णामार्गेण नीत्वा ऐं हृदयाय नमः इति हृदयक
मलमानीय तत्र यथाकरूपां देवीं ध्यायेत् ॐ तिष्ठ तिष्ठ परे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वरि यत्र ब्र
ह्मादयः सर्वे सुराः तिष्ठन्ति मे हृदि इति हृदयकमले संस्थापयित्वा तत्र यथाक्रमं सिंहासनमध्य॰
गत श्रीचक्रमध्यगतां सपरिवारां परदेवतां मानसैरुपचारैः संपूज्य पुनस्तेजोरूपां तां ॐ॰
ह्लीं नीरूपेण मन्त्रादिव्रह्मरन्ध्रान्ते ध्यात्वा मूलाधारे स्थापयेत् ततो यथान्यासं जलेन त्रिकोण
वृत्तचतुरस्रमण्डलं निर्माय तन्मध्ये शोषिकाल्यां निर्माल्यवासिनीं तन्मन्त्रेणावाह्य षडङ्गन्या
सेन सकलीकृत्य तत्र तां ध्यायेत् तद्यथा मातङ्गीं नवयावकादिचरणां ओं ह्लां सिद्धसाध्य॰
कां वीणां ह्लां सिकरां समन्ततः ऊचां मुक्तापवालावली हारां गीं सिततां वेउं लयत्रां विवाध॰
रां सुस्मितां नाम्नाकीर्णालकवेणीं मत्तनयनां ध्यायेच्छुकश्यामलां इति जप्त्वा मोहिनीं निर्मा॰
ल्यवासिनीं तस्याः योहषड्रूपां ह्लवोधरादीन्मूलदेवीविम्बतिम्बत्तमैरुषड्रूपगणेशादीना॰
मुच्छिष्टभोजिनः कोणषट्कोणानादिषु ततस्त्रिनिर्माल्येन तर्पयित्वा मध्ये मूलदेवीं निर्माल्येन॰
तदुच्छिष्टभोजिनीं तां पूजयेत् तत्र तस्मण्डलस्य ईशानकोणगणेशानिर्माल्येन ॐ लेवोदरा
य नमः इति लेवोदरं पूजयेत् ततः आग्नेय सूर्य निर्माल्येन तेजश्चण्डांशवे नमः नैऋत्ये विष्णुनिर्मा
ल्येन ॐ विष्वक्सेनाय नमः वायव्ये शिव निर्माल्येन ॐ [illegible]

१९

ततश्चाग्नेयदले पिनिर्माल्येन तेजश्चण्डाय नमः नैरृत्ये विस निर्माल्येन ॐ विष्वक्सेनाय नमः वायव्ये शि-
वनिर्माल्येन ॐ वृषभवाहनाय नमः इति तत्तन्निर्माल्येन गंधादिभिः पंचोपचारैः संपूज्य त्रिकोणमध्ये
प्रकृतिरूपभवनेश्वरपीठं विशालक्षुपासनपदेन तन्निर्माल्येन ॐ चण्डेश्वर्यै नमः इति निर्माल्यवासिनीं
संपूज्य ततः त्रिकोणमध्ये देवीनिर्माल्येन ५ ऐं नमः उच्छिष्टचाण्डालिमातङ्गि सर्ववशंकरि स्वाहा
शेषिकाश्रीपादुकां पूजयामीति निर्माल्यपुष्पैः त्रिः संपूज्य तन्निर्माल्योदकादिभिः पाद्यादि दी-
पान्तान्युपचर्य नैवेद्यस्य शतांशं सहस्रांशं वान्नव्यञ्जनोदकेन च समर्पयेत् ततो निर्माल्यपुष्पा-
ञ्जलिमादाय ॐ लेह्यचोष्यान्नपानादि ताम्बूलं सविलेपनं निर्माल्यभोजनं तुभ्यं ददामि श्री-
शेषवासिन्या इत्यनेन पुष्पाञ्जलिं कृत्वा तालत्रयपूर्वकं प्रणिपत्य क्षमस्वेति विसर्जयेत् इति नि-
र्माल्यवासिनीं पूजयित्वा ततस्तालत्रयपूर्वकं ॐ देवनाथ गुरो स्वामिन् देशिक स्वात्मनायक
त्राहि त्राहि कृपासिन्धो पूजां पूर्णतरां कुरु इति श्रीगुरुं प्रार्थ्य कराभ्यां श्रीपात्रमामलकमुद्धृत्य शि-
रसि शिवनाथश्रीगुरवे समर्प्य तत्पात्रं दक्षिणकरे निधाय ५ गुरुपादुकाविद्यां तेन श्रीगुरुकान-
दनाथश्रीपादुकां तर्पयामि नमः इति त्रिः संतर्प्य तत्पात्रं यथास्थाने च संस्थाप्य तन्मध्ये किंचित्पात्रान्त-
रे निधाय ५ ऐं प्रथमकूटं आत्मतत्त्वाय नमः ५ क्लीं द्वितीयकूटं विद्यातत्त्वाय नमः ५ सौः तृ-
तीयकूटं शिवतत्त्वाय नमः ५ ऐं क्लीं सौः समस्तविद्यामन्त्रान् सर्वतत्त्वाय नमः इति तत्सिञ्चले-

सौ०र०
१७३
173

तत्त्वचतुष्टयं विन्यस्य तत्त्वालेपुनः पात्रान्तरेणोद्धृत्य स्रुक्स्रुवेनादाय मन्त्रोन्मायलेशानिवृत्य ४ प्र
कृतिपुरुषाहंकारमनः श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकाशवा
य्वग्निसलिलपृथिव्यात्मकाशुद्धचत्वारिंशतितत्त्वसहितेऽस्याभिमन्यादि १६ ऐं प्रथमकूटात्मा
त्मकस्थूलदेहं शोधयामि स्वाहा मायाकलाविद्यारागकालनियतिपुरुषात्मकशुद्धाशुद्ध
सप्ततत्त्वसहितेनैकेन २५ द्वितीयकूटविद्यातत्त्वात्मकसूक्ष्मदेहं शोधयामि स्वाहा शिवश
क्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यात्मकपंचशुद्धतत्त्वसहितेन परं सौः तृतीयकूटशिवतत्त्वात्मके पर
देहं शोधयामि स्वाहा शिवशक्तिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्यामायाविद्याकलारागनियतिपु
रुषप्रकृतिपुरुषाहंकारमनः श्रोत्रत्वक्चक्षुः जिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरू
परसगंधाकाशवाय्वग्निसलिलपृथिव्यात्मकशुद्धमिश्राशुद्धषट्त्रिंशत्तत्त्वसहितेन बालां मूल
विद्यां चोच्चार्य सर्वतत्त्वस्थूलसूक्ष्मपराख्यदेहत्रयाभिमानिने शोधयामि स्वाहा इति स्रुक्
चतुष्टयं संहृत्य तत्पात्रे कराभ्यामादाय मूलविद्यां गुरुपादुकाविद्यां चोच्चार्य प्रकाशा
मर्शहस्ताभ्यां स्ववलेव्योम्नी स्रुचं धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णम ज्ञाने होमकरे इत्युच्चार्य तत्
त्वे शाम्भवीपात ततः कराभ्यां मूर्धादिपादांतं सर्वांगं षट्त्रिंशत्तत्त्वात्मकतां भावयन् स्वदे
हस्पर्शेन अथैतावत्कर्मशाक्तो संध्याप्रकरणोक्ताचमनविधिना तत्त्वचतुष्टयं शोधयेत्

१७३

ततः स्वसामयिकान्स्वयथाशास्त्रं यथागुरूपदेशं संभाव्य तेषु परितुष्टेषु बलिविसर्जनं कुर्यात् । त-
त्र पूर्वं स्थापितबलिपात्रस्य मन्त्रादिकमेकस्मिन्पात्रे कृत्वा तद्गृहीत्वा मोदकपात्रहस्तः पूजागृ-
हाद्बहिर्गत्वा जलेन पूते देशे चतुरश्रं तन्त्रिकोणात्मकं मण्डलं कृत्वा तत्र गदादि मूलं स्मरन्पात्र-
हस्तस्त्रिलोचनं कृत्वा भैरवं सर्वविघ्नविनाशनं वामाधःकरमारभ्य वामोर्ध्वकरपर्यन्तमायु-
धध्यानं इत्युच्छिष्टभैरवं ध्यात्वा गन्धादिभिः संपूज्य ॐ ऐं ह्रीं श्रीं उच्छिष्टभैरव एह्येहि बलिं गृह्ण
गृह्ण हुं फट् स्वाहा इति मन्त्रेण तस्मिन्मण्डले पात्रस्थं बलिद्रव्यं विसृज्य तत्पात्रं हस्तौ पादौ प्र-
क्षाल्याचम्य तत्पात्रे जलेनापूर्य पूजागृहद्वारं गत्वा तद्यो हित्वा लिङ्गुवत् अन्तः प्रविश्य स्वासने
समुपविश्य तत्पात्रस्थं जलं विप्रोक्ष्य जलं विन्दुं दत्वा तेन जलेन सामयिकानभिषिंचन् स्तो-
त्रं पठेत् तत्र श्रीवामकेश्वरतन्त्रे षट्शान्ते नश्यन्तु प्रेतकूष्माण्डा नश्यन्तु दूषका नराः
साधकानां शिवाः सन्त्वाम्नायपरिपालिनां जयन्तु मातरः सर्वा जयन्तु योगिनीगणाः जय-
न्तु मातरः सर्वा जयं योगिनीगणाः जयन्तु सिद्धडाकिन्यो जयन्तु गुरुपङ्क्तयः नंदंत्वणिमाद्या-
द्या नंदंतु भैरवादयः नंदंतु देवताः सर्वाः सिद्धविद्याधरादयः ये चाम्नायविशुद्धाश्च मन्त्रिणः
शुद्धबुद्धयः सर्वदानंदहृदया नंदंतु कुलपालकाः इन्द्राद्यास्तर्पिताः सन्तु तृप्यन्तु वास्तुदेवताः
चंद्रसूर्यादयो देवास्तृप्यंतु मम भक्तितः नक्षत्राणि ग्रहा योगाः करणा राशयश्च ये सर्वे ते सु

स्तो॰ ॥ विनोयोनमामाशुतिष्ठयमत्तया त्वयंतपितरः सर्वेक्रतवोवत्सरादयः खेचराभूचराश्चैवनृत्यंतः
194 ममभक्तितः श्मशानेस्वचरायेचयेचान्येदेवयोनयः सर्वेतिष्ठविनोयांतमत्वानयश्रुपद्गिणः प
17.4 यावन्तश्चैवयेनाः केदरागुहाः क्षपयोब्राह्मणाः सर्वेशांतिकुर्वंतुमेसदा तीर्थानिपश
वोगावोयेचान्येपुण्यभूमयः वृक्षाः पतिव्रतानार्यः शिवंकुर्वंतुमेसदा शिवंसर्वत्रमेवास्तु
पुत्रधारधनादिषु राजानःसाविनः संतुतेममागेतमेसदा शुभामेदिवसायांतुमित्राणितिष्ठ
तुमेशिवाः साधकाज्ञपिनः संतुशिवंतिष्ठतुपूजकाः येचापधियः तम्भूषणरतामति
दकाः पूजनेदैवाचारविरुद्धनष्टदयाङ्घ्रशाश्रुयेवाधकाः दृष्टाचक्रमपूर्वंमेदहदयार्यकौ
लिकदूषिकाःतेनेयांतुविनाशमत्रसमयेश्रीभैरवस्याज्ञया दृष्टारः साधकानांचसदेवास्ता
यदूषकाः शाकिनीनांमुखेयांतुममात्रत्वस्थिविशांतेसन्तताः श्रुत्वोनाशमायांतुममनिंदाः
करामुये दृष्टारः साधकानांचविनश्यंतुशिवाज्ञया येनिंदकास्तेप्रलयंप्रयांतुयेसाधका
स्तेप्रभवंतुसिद्धाः सर्वत्रदेवीकरुणावलोकापरः परेशीममसन्निधत्तो इतियतिनासर्वोत्ता
सैकानस्प्रतिषिच्यविशेषार्घ्यपात्रमद्धन्यमास्वन्त शिरःस्थितायगुरवेसमर्प्य तथैवतत्तं
दुकांत्रिः संतर्प्य मूलविद्यागुरुपादुकांविद्यांतेचस्वाहेतिमन्त्रादारभ्यकुर्पालिन्यास्यकपाले
वताम्विहवनव्वुहानज्लेपांत्रानरेहृकारापराश्रीपात्र शेषंप्रियशिष्यायप्रसादत्वुद्धाकिचि

194

इत्यात् सोपि स्वपात्रे कृत्वा तत्तले आज्ञीयादित्यर्घ्यं नियतिः ततः स्वस्वरूपदिष्टविधि
नाशेषकान्यं निवेद्य समापयेत् ततस्तां स्वादिपात्रे गंधपुष्पाक्षतान्वितं जलमापूर्य ॐ
नमो विवस्वते ब्रह्मन्भास्वते विष्णुतेजसे नमः सवित्रे शुचये सर्वकर्मदायिने ह्रां ह्रीं सः
श्रीसूर्य एषोऽर्घ्यः स्वाहा इति सूर्यायार्घ्यं दत्वा कृतांजलिः ॐ यच्छिद्रं तपः छिद्रं यच्छिद्रं
जनेमम सर्वं तदछिद्रमस्तु भास्करस्य प्रसादतः इत्यछिद्रमवधारयेत् ततो मूलविद्य
या प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरषडंगन्यासान्विधाय बटुमूलवाद्देवताष्टक
न्यासान्विधाय प्रागुक्तगुरुस्तोत्रं पठित्वा श्रीगुरुं प्रणम्य मूलविद्याद्वितीयकूटेन नि
र्माल्यं शिरसि धृत्वा मूलपंचवर्णान्दक्षहस्ते कृत्वा श्रीपरदेवताभक्तेभ्यो नैवेद्यादिकं विभ
ज्य दत्वा स्वयमपि सहृद्भावजनैः सार्धं भक्त्वा स्वात्मानं कामकलारूपं भावयन्सुखं विहर
रेदिति श्रीपरदेवताया नित्यपूजाविधिः एवं बिंदुचक्रमारभ्य चतुरस्रांतेषु पूजयेत् ए
षा सृष्टिक्रमपूजा ॥ या कौलचतुरस्राद्बिंदुचक्रांतेषु पूजयित्वा पुनर्बिंदुचक्राद्यचतुरस्रांतेषु पूजये
त् ॥ एषा संहारसृष्टिपूजा ॥ इति विस्ताराविस्ताराभ्यां पद्धतित्रयं एवं नित्यक्रमेण पूजयितुः स
र्वसिद्धिर्भवेत् सर्वमंगलमपि मंगलं स्यात् विस्ताराशक्तौ संक्षेपतोपि नित्यपूजां कुर्यात् त
त्र शुचिर्भूत्वा शुद्धासने उपविश्य पूर्ववद्विघ्नोच्चाटनपूर्वकं भूतशुद्धिं स्वदेहमातृकान्यासं च कृत्वा

सौर योगपीठन्याससपूर्वकं मन्त्रपुष्टमातृकान्यासं च कृत्वा योगपीठन्याससपूर्वकं प्राणायामत्रयं कृ-
१९५ त्वा मूलविद्यया ऋष्यादिकरषडंगन्यासान् विधाय करशुद्धिपुरःसरं षडंगयुवतीप्रासादव-
175 नाष्टकचतुष्पीठचतुस्तत्त्वात्मकं न्यासपंचकं कृत्वा अत्राप्यशक्तो प्राणायामऋष्यादिक-
रषडंगचतुरासनाष्टवाग्देवतात्मकं न्यासत्रयं वा कृत्वा मुद्रादर्शनोपयथाशक्तिमानसपू-
जां विधाय संक्षेपतः सामान्यार्घ्यश्रीपात्रे च स्थापयित्वात्मपूजां विधाय पीठपूजां कृत्वा पंचै-
यत्नीचेन्स्वचोपचारैः पंचायतनदेवताः संपूज्य श्रीचक्रे पूर्ववन्मूलदेवीमावाह्य षोडशभि-
र्दशभिः पंचभिर्वोपचारैः यथाशक्ति संपूज्य प्रागवत्विन्न्यासं मंडलादिषडंगयुवतीः पूजयित्वा
नवावरणदेवताः पूजयेत् अशक्तो चतुर्दशारमारभ्य बिंदुचक्रांतमावरणषट्कं पूज-
येत् ततो यथाविधि पूजाशेषं समापयेदित्ययं कल्पः अत्राप्यशक्तो बह्वारमारभ्य बिंदु-
चक्रांतमावरणत्रयं पूजयित्वा शेषं समापयेदित्यपरः कल्पः तत्राप्यशक्तो षडंगयुवतीः
पूजनेसायुधं त्रिकोणबिंदुचक्रे च यथाविधि पूजयेदिति परमापन्कल्पः अथवा सेवपथि दुर्गे
मस्थाने परचक्राद्यागमे सिंहव्याघ्रचौराद्युपद्रवभये कारागृहप्राप्तौ एवं प्रानादिसंभवे म-
नोभवे ज्ञाने स्थानपूजासाधनाद्यलाभे स्नानसंध्यादिकं यथाशक्ति निर्वर्त्य न्यासादिकमपि
यथाशक्ति विधाय यथाविधि ध्यात्वा वा सपूजाविधिनैवाज्ञासाधनपीठपूजां पंचायतन-
१९५

पूजा७२ः सर्वं मानसीमेव श्रीचक्रपूजां यथाविधि विधाय होमजपादिकमपि यथाविधि यथाशक्ति
कृत्वा समापयेत् इति मानसीपूजा समयस्थविधिस्थ ॥ इति संक्षेपपूजाविधिः ॥ एवमपि योन्त करो
ति स आधकोपानीति शिवशासन निषेसेदपूजा ॥ विस्तारतः कर्त्तुं सामर्थ्ये देशकालादि केवल
वापि स्यात्तस्मादिना चैकक्रियते न तदेव मनर्थकारित्वं भवति तस्मादायुत्तमम एवं यद्यूजनिषेधे
पः श्रीविद्यानन्दनाथेन शिववपुः प्रियसत्तुना कृते सौभाग्यरत्नाकरोत्तरं गोत्रं श्यक विंशतिः
२१ ॥ अथ नैमित्तिकपूजा ॥ तत्र दीक्षितः प्राप्तपूर्णाभिषेकः कृतपुरश्चरणो नित्यार्चनानिरतो
नैमित्तिकार्चनं कुर्यात् तत्र विशेषदिवसेषु क्रियमाणा महापूजा नैमित्तिकपूजेत्युच्यते विशे
षदिवसास्तन्त्रेषु पर्वत्वेनोक्तानि दिनानि तानि च गुरुपरमगुरुपरमेष्ठीगुरूणां जन्मवारतिथि
नक्षत्राणि स्वजन्मतिथिवारनक्षत्राणि विद्याप्राप्तिदिनं गुरोः त्यागदिनमष्टमीचतुर्दशीपूर्णि
मामावास्याः रविसंक्रान्तिः युगादिनानि ग्रहणं नवरात्र्यः शिवरात्रिः पीठोपपीठगमने देशिकागमन
वीरमहायोगिदर्शनतीर्थगमनव्रतदीक्षाफलसंविदिनानि विशेषदेवतागमने देवतादर्शनादु
त्सवतत्प्रसंगपानदिनानि विचारस्वरूपसंधानदिनमिति एकस्यादुत्सवदिनादुत्सवैनोदयादुत्सवन
वदर्शने यस्मिन् दिने तद्दिने विशेषपर्वतेषु नित्यपूजानन्तरं यथाबलं यथाश्रद्धं यथादेशं य
थाविभवविस्तरं वित्तशाठ्यरहितो यथोक्तद्रव्यैः यथाबलं यथाश्रद्धं यथाकालं यथादेशं य

सौर · याविभवविस्तरेविलसद्वावाहितोयथोक्तद्रव्यैः यथागुरूपदेशाच्छक्तिमामवाप्यकैः सार्धंविशेषपू-
१५८ जांकृत्वा यथाशास्त्रंगुरून्सामयिकांश्चपरितोषयेत् अत्रगुरुपर्वसुगुरुपंक्तिपूजोत्क्रमानवौघगुरू-
176 न्दिव्यौघान्साधकान् ततस्त्रासामसर्वोपचारैः समभ्यर्च्य यथाशक्तिदक्षिणादानादिभिः परितो-
षयेत् चैत्रादिफाल्गुनान्तेषुमासेषुशुद्धादशम्यांपूर्णिमासुविशेषपूजांकुर्वीत तद्यथातत्रादौचैत्रे
मासिपूर्णिमायांदमनैः पूजयेत् तत्रचैत्रशुक्लत्रयोदश्यांसाधकः कृतनित्यः सायंसाधकैः सार्धं
दमनसमीपंगत्वा पवीत्रकचतुष्कल्पलताविधायेदंमनमभिमंत्र्यासनेसमुपविश्य प्राणाया-
मन्त्रयन्त्रिरक्षादिकरषडंगन्यासांश्चविधाय ॐकामभस्मसमुद्भूतरतिबाष्पजलोद्भव अत्रसन्निधि
वेदेवादिभिराहितोयत्नमोस्तुते सांवत्सरीकपूजायाः परिपूर्णत्वसिद्धये दमनत्वममापाहित
मस्तुचनमोस्तुते ॐशिवप्रसादसंभूतअत्रसन्निहितोभव शिवकार्यंसमुद्दिश्यनेतव्योसि शि-
वज्ञया इतिदमनमामंत्र्यनन्तकामदेवंरतिंचतत्तन्मंत्रेणवक्ष्यमाणप्रकारेणध्यात्वासंपूज्यगृह-
मागच्छेत् ततश्चतुर्दश्यांकृतनित्यकृत्यः साधकः साधकैः सार्धंपुनर्दमनसमीपंगत्वा स्वमंत्रे-
णदमनंसमूलंउत्पाट्ययथाशास्त्रेणवाउच्छाच्छिद्य नागरहमानीय ॐयोंयेंऐंओंयोंयेंह्रींयोगर्योंरत्नेश्री
सर्वतः सर्वसर्वेभ्योनमस्तेरुद्ररूपेभ्यः ह्रींश्रींश्रींमंत्रेणदमनमभ्युक्ष्य पूजास्थानेत्रुचित्वात्रेद-
मनेनवधाविभज्य मध्येष्टसुदिक्षुचमेस्थाप्य तुमंत्रेणचंदनागुरुकर्पूरकुंकुमादिपंकैः संलिप्य

हें नमः सें नमः हों नमः में नमः लों नमः वें नमः र्यें नमः यें नमः ॐ नमः इति नवधा विभक्तं दमनं
मध्यादि प्रादक्षिण्येन संपूज्य तथा वा नैवेद्यवर्ती वा स्वेन नवधा विभक्तेन पूजयेत् ततो स्त्रेण संर
क्ष्य त्रिशूलमुद्रां वद्ध्वा कवचमंत्रेण दमनं तोय परिप्लावयेत् ततो नूतनवस्त्रेणाच्छाद्य रहसि दम
नं स्थापयेदित्यधिवासनं चतुर्दश्यां रात्रौ कुर्यात् ततः पौर्णमास्यां प्रातः स्नात्वा नित्यपूजां
निर्वर्त्य सामयिकैः सार्धं रात्रौ स्वस्तिवाचनपूर्वं तं दमनं पूजास्थानमानीय एवं यथा धिवा
सनाकरणे च तर्दश्यां सांपत्तने प्रोक्तविधिना दमनं नमामंत्र्य पूर्णिमायां दमनमानीयेत् वा पू
र्णिमायामेव दमनमामंत्र्यानीयोक्तविधिनास्याधिवासनं विधाय पुरतः सिंदूरेण चतुरस्रं
तद्बहिर्वेष्टितं नवयोनिचक्रं विधाय तत्र स्नानवस्त्रेणा निपुष्पेण दिव्यवितानं नवकलशानु एव
पुंजोपरि दीक्षाप्रकरणे वक्ष्यमाणविधिना मध्ययोनौ वेदी वा कृत्वा कुंभं संस्थाप्य स्वासनपूजादि
पीठपूजां नेत्रावह्निस्नानं समन्त्रपत्रे वा कृत्वा पंचापत्तनं कर्मीवेतुगणेशादीन्दमनैः संपूज्य
स्वदक्षिणभागे सर्वतोभद्रमंडले वक्ष्यमाणप्रकारेण कृत्वा तदग्रमध्ये अष्टदलकमले वा सिंदू
रादिना कृत्वा तन्मध्ये अशोकतरुं पंचवर्णरजोभिरारभ्य अशोकाय नम इत्यभ्यर्च्य कामस्त्रीशोक
नाशन शोकार्तिहरमे नित्यमानंदजननयस्व मे इत्यशोकतरुं प्रार्थ्य अशोकायन मः इत्यशोक
तरुं संपूज्य ॐ उद्यादिपल्लवांतायः कामरूपो महाबलः कल्पयंत्स्यधि विश्वं यत्तस्मै कालात्

सौर॰ मवेनमः इतिकालंचसंपूज्य अशोकतरोरधस्त्रिकोणमंडलेमंडूकादिपरतत्त्वांतेयोगपीठंसं॰
१९९ पूज्य अष्टदलकेसरेषु प्रागादिप्रादक्षिण्येन ॐ ह्रीं भाग्यायैनमः हृद्यायैनमः वर्यायैनमः
गर्भेमष्टदलकमलेचेष्टासरश्रृकचतुरश्रपार्श्वेस्थितेपूज्यामंडलेकृत्वा तन्नित्यायैनमः भोग्यायै
177 नमः प्रीत्यैनमः संगमायैनमः निर्वाणायैनमः कामकायैनमः इतिमध्यानेसंपूज्य ह्लीं
सर्वशक्तिकमलासनायनमः इतिसमस्तपीठंसंपूज्य ततःॐकामदेवायविद्महेपुष्पबा॰
णायधीमहि तन्नोवंगःप्रचोदयात् इतिकामगायत्र्या कामदेवमावाह्यावाहनादिमु॰
द्राश्वनिर्दिष्टे पाशांकुशधनुर्बाणमुद्राःप्रदर्श्य कामदेवंतरुणमरुणवर्णंरक्तवस्त्राभरण
माल्यानुलेपनेवामदक्षिणयोरतिप्रीतिभ्यांशोभितं पुष्पबाणेक्षुधनुर्धरंवसंतसहितंध्या॰
त्वा ॐ ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं कामायनमः इतिमंत्रेणगंधादिपंचोपचारैःकामदेवंसंपूज्य तद्वामभा
गेरतिंगौरवर्णांसर्वालंकारभूषितांरक्तवस्त्रपरीधानांपद्मकरांध्यात्वा श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं क्रों
रत्यैनमः इतिमंत्रेणगंधादिपंचोपचारैःसंपूज्य कामस्यदक्षिणभागेप्रीतिंश्यामवर्णांसर्वा
लंकारभूषितांरक्तवस्त्रपरीधानांनीलोत्पलकरांध्यात्वा ५ श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं क्रों प्रीत्यैनमः इतिप्री
तिंपंचोपचारैःसंपूज्य ततःकामदेवस्याग्रेकदेववनमध्येवसंतंगौरवर्णं वामहस्तेनसहधा॰
कंभंदक्षिणहस्तेनचूतपुष्पस्तबकंदधानं रक्तवस्त्राभरणभूषितंरक्तमाल्यानुलेपनंध्यात्वा १९८

वंवसंताय नमः इति मंत्रेण पंचोपचारैः वसंतं संपूज्य पुनर्मध्ये कामदेवं पुष्पांजलिना संपू-
ज्याष्टदलकेसरेषु रक्तश्रीखण्डरचया पद्ममध्ये चतुर्दिक्षु च क्लीं शिरसे नमः क्लैं कवचा
य नमः क्लौं नेत्राय नमः क्लः अस्त्राय नमः इति षडंगानि संपूज्याष्टदलेषु प्रागादि प्रादक्षि
ण्ये नमः कामाय नमः भस्मशरीराय नमः अनंगाय नमः मन्मथाय नमः वसंतसखा
य नमः स्मराय नमः इक्षुचापधराय नमः पुष्पबाणाय नमः इत्यष्टौ कामान् संपूज्य बहि
श्चतुरस्रे लोकपालांस्तदस्त्राणि च संपूजयेत् ततः पुनः कामदेवं तन्मंत्रेण संपूज्य धूपदी
पादिकं दत्त्वा प्रणम्य कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणाय धीमहि तन्नोनंगः प्रचोदयात्।
इति कामगायत्रीं यथाशक्ति जपित्वा समर्प्य नमोस्तु पुष्पबाणाय जगदानंदकारिणे म
न्मथाय जगन्नेत्ररतिप्रीतिप्रियाय चेति कामदेवं प्रणम्य मूलविद्यया ऋष्यादिकरषडं
गन्यासान् कृत्वा मध्ये कुंभे भगवद्देवीमावाह्य षोडशोपचारैः संपूज्य प्राग्वत्तिथिनित्या
दिलोकपालांतावरणक्रमेण दमनैः संपूज्य आवाहितासि देवेशि पूजाकाले मया शिवे
कर्तव्यं तु यथालाभं पूर्णं भवतु तदाज्ञया इति विज्ञाप्य देवीं गंधपुष्पादिभिः दमनैः पुनः सं
पूज्य प्राग्वद्धूपदीपनैवेद्यानि निवेद्य नैमित्तिकहोमं नित्यहोमोक्तविधिना संस्कृतेग्नौ
नित्यहोमद्रव्यैः केवलहुतेन वा नित्यहोमसंख्यात्रिगुणं कृत्वा प्राग्वद्दानोपचारमहदा

सौर॰ त्रिकुमारीसुवासिनीवटुकादिपूजां विधाय सर्वान्भोजनवस्त्रालंकारदक्षिणाताम्बू-
१९८ लादिभिः परितोष्य स्वगुरुं गोभूहिरण्यवस्त्रालंकारपूजाप्रणतिभिः परितोष्य तदभा-
वे तत्पुत्रं तत्कलत्रादीन् अन्यं वा महायोगिनं संपूज्य दक्षिणादानादिभिः परितोष्य मू-
178 लविद्यां तिन्यूनपात्रिगुणं संख्येयं जपित्वा श्रीगविद्यामपि तथा जपित्वा देव्यै जपं समर्प्य स्तु-
त्वा पुनः पुनः प्रणम्य षोडशोपचारे जगन्मातर्वांछितार्थफलप्रदे कामान्पूरय मे देवि का-
मं कामेश्वरेश्वरि इति देवीं प्रार्थ्य पुनः कामदेवं तन्मन्त्रेण दमनैः संपूज्य रतिप्रीतिव-
संतांश्च दमनैः संपूज्य धूपदीपनैवेद्यतांबूलानि निवेद्य प्राग्वत्स्तुत्वा प्रणम्य कामदे-
वं तन्मन्त्रेण दमनैः संपूज्य रतिप्रीतिवसंतांश्च दमनैः संपूज्य धूपदीपनैवेद्यतांबूलानि नि-
त॰ वेद्य प्राग्वत्स्तुत्वा प्रणम्य कामदेवं सवसंतं विसृज्य पुष्पांजलिमादाय समस्तचक्रचक्रे-
शि सर्वविद्याधारिणि वेदमातर्नमोऽस्तु ते॰ हृष्टा त्वदाज्ञया इति देवीं प्रार्थ्य पुष्पांजलिं
दत्वा प्राग्वद्देवीं विसृज्य श्रीपात्रोद्वासनादि प्राग्वद्यथा गुरूपदेशं विधाय प्रातःसामयिकं
सर्वान्संतोष्य ब्राह्मणान्भूरिदक्षिणाभोजनादिभिः परितोषयेदिति दमनपूजाविधिः॥ इयं दमन-
पूजा यदि चैत्रपूर्णिमायां न संपद्यते तदा चैत्रशुक्लस्याष्टमीनवमीचतुर्दश्यन्यतमतिथौ कार्या
चैत्रमासि चेन्न भवेत् तदा वैशाखे ज्येष्ठे वा मासि शुक्लतिथिष्वन्यतमतिथौ ऊर्ध्वेन यथा चैत्रे
१९८

मासि पूर्णिमायामेव लग्नकाले संभवैः पुष्पैः सचंदनकर्पूरकुंकुमद्रव्यैर्वसंतेनोत्सवपूजां कुर्या-
त्‌ अत्रापि नैमित्तिकपूजायां सर्वेत्रपूजाद्रव्याणि पूर्ववन्निक्षिप्य पवित्रस्थाने ध्रुवविन्यासे
निधाय मूलविद्ययाभ्युक्ष्य मूलविद्ययावाहितं निष्पादितविद्यया च गंधपुष्पधूपनमस्कारा-
द्यैः पंचोपचारैरभ्यर्च्याधिवासनं विधाय परेद्युः स्वनित्यक्रमार्चनान्तेः नैः सविशेष-
पूजनं कृत्वा स्वगृहपूजनं च कुर्यात्‌ दीक्षिताधारणमधिवासनं पूजनं च सर्वं चैत्रेय नैमि-
त्तिकार्चनेन सर्वदा राज्ञा चैव कार्यं नित्यार्चने दिवा कुर्यात्‌ रात्रौ नैमित्तिकार्चनं उभयोः
काम्यकर्माणि चेति शास्त्रस्य निर्णय इति कुलार्णववचनात्‌ अत्रैव श्रावणे मासि पूर्णि-
मायां हिमजलैः कर्पूरकस्तूरीचंदनोन्मिश्रैः शीतलोदकैर्वा प्राग्वदधिवासनपूर्वकं
विशेषपूजां कुर्यात्‌ अथ माघे मासि पूर्णिमायां विशेषपूजां विधाय कदलीपनसाम्र-
फलैर्महानैवेद्यं देवीं परितोष्य गुर्वादिपूजनं च कुर्यात्‌ आषाढे मासि पूर्णिमायां एला-
ककोलजातीफलकुंकुमान्वितैश्चंदनैः पूजयेत्‌ अथ श्रावणे मासि पूर्णिमायां पवि-
त्रारोपणं कुर्यात्‌ अथ श्रावणमासोत्सवलक्षणं मिथुनसंक्रमणमारभ्य तुलासंक्रा-
न्तिपर्यंतं पवित्रोत्सवस्य कालः तिथयस्तु पक्षद्वयेपि चतुर्दशी पूर्णिमा चेति अत्रोत्तरोत्त-
रं गौणः कालः पवित्राणि स्ववर्णरूपाणि स्वपदस्थत्वदर्भमयत्रै शाणतन्तुवल्कलकर्पासस्त

सौर
१९९
179

त्रिगुण्यतेन सूत्रेण कुर्यात् कर्पासस्सूत्रं चेत्तत्त्व ब्राह्मणीभिः कृतं त्रिगुणं त्रिगुणीकृत्य तन्तवः सूत्रं सैकसप्तते
न कल्पितैर्भक्तसंख्यैः सूत्रैः पवित्राणि कुर्यात् तत्र षोडशाङ्गुलदैर्घ्याणि षोडशसूत्रैः षोडशग्रन्थि
युक्तानि नवाङ्गुलदैर्घ्याणि नवसूत्राणि नवग्रन्थियुक्तानि वा यस्मिन्नावरणे यावन्तः शक्तयस्त
त्संख्याङ्गुलसूत्रग्रन्थियुक्तानि वा पवित्राणि कुर्यात् तत्रावरणशक्तिसंख्याङ्गुलायामादिकं प
वदशानित्यानां पञ्चदशाङ्गुलादिकं वा राशीकृत्य कृत्वा योग्यमङ्गलदैर्घ्यादवपवित्राणि कुर्यात्
म्नायुधानामष्टाङ्गुलदैर्घ्यमष्टग्रन्थियुक्तानि षडुरूपक्तित्रयस्तन्तदायोन्कगुहसंख्याङ्गुलादि
कं नवाङ्गुलादिकं वा पवित्राणि कुर्यात् इत्थं श्रीचक्रे सन्निरवनाहं दृसमसंख्यानि पवि
त्राणि उक्तपदे सैकपञ्चाशत्सारीणि कृत्वा षट्त्रिंशत्सूत्रग्रन्थियुक्तमेकं वितानात्मजा
विष्टरमानदैर्घ्यं स्यात् ततः क्रमागमत्रिशिष्याणां च स्कन्धादिनाभिपर्यन्तदैर्घ्यमेरीहस्तपत्ता
त्रमात्रि सूत्रग्रन्थिकमसेषां सामान्ययोगिना कौनां एकग्रन्थिनवसूत्रयुक्तानि मेऽउप सैकसूत्र
णवेष्टनप्रमाणग्रन्थिरहितं पवित्रं कुर्यात् अत्रावरणशक्तिसमसंख्याङ्गुलादिपक्षे स्यात्म
नः क्रमात्क्रमत्रिशिष्याणां च मूलदेवीवत् अत्र पवित्रेषु ग्रन्थयो बालामन्त्रेण कवचमन्त्रेण एवं
कार्याः ग्रन्थिषु सूत्रवेष्टनं यथेष्टमिति विधि इत्थं पवित्राणि विधाय पवित्रारोपणदिनात्पूर्वदिने
साधकः कृतनित्यकृत्यो रात्रौ सामयिकैः सार्धं पवित्राणि सुजातस्थाननमानीय पवित्रेस्थाने:

१९९
५६

सिंदूरादिना चतुरस्रमण्डलं विधाय तेन वस्त्रेण निबद्धं कृत्वा कविस्यां तेनास्मिन् तंतुले पवित्राणि संशो
धनाकुंकुमरक्तचन्दनकस्तूरीकुंकुमकर्पूरयुक्तैः प्रतिसूत्रमेकैकं लिप्त्वा लाजागोरिं
कायैर्ग्रन्थिस्थानेषु विविचित्राणि संस्थाप्य कार्पाससूत्रं कृत्वा निर्वृत्य पवित्राणि तदा तेषु नव
सूत्रेषु ॐकाराय नमः चन्द्रमसे नमः वह्नये नमः ब्रह्मणे नमः नागाय नमः गुहवे न
मः रवये नमः सदाशिवाय नमः सर्वदेवेभ्यो नमः इति देवताः संपूज्य शिरोमन्त्रेणाभिमं
न्त्र्य हृन्मन्त्रेणाभ्युक्ष्यास्त्रमन्त्रेणावकुण्ठ्य पवित्रं मूलविद्यया षडंगैः संपूज्य धेनुं शान्तिर्सं
स्रुपूजयित्वा तेषु स्रग्गंधकुसुमानि निधाय पंचरत्नानि सर्वौषधीश्च निक्षिपेत् पंचरत्नानि
तु हारकं मुक्ताफलं नीलं पद्मरागं मरकतं चेत्याख्यानि सर्वौषधयस्तु सर्षपकुष्ठहरिद्रादारुहरि
द्रा लोध्रमुस्ता चीरबिल्वं कुशिलीराख्या ततो नववस्त्रयुगेनाच्छादयेत् दिनत्रयं वासने विधाय (
पूर्वेद्युः साधकः स्नात्वा नित्यकृत्यं समाप्य स्वार्थं गत्वा चौद्धारपूजां पूर्वकं पूजास्थाने प्रविश्य
पूजामंडपं वितानादिभिरलंकृत्य पूजां विधाय द्वारदेवतां वितानान्यपूजां विधाय प्रयत्नेन प्रासादवास्तु
रक्षां महापवित्रं मालेव धृत्वा आसनपूजादिन्यासान् विधाय तत्र पूजां कुम्भस्थापनं कृत्वा
वैस्थापनाद्यात्मपूजान्ते पीठपूजां विधाय पंचायतनदेवताः संपूज्य पवित्रैः संभाव्य तस्मिन् कु
म्भे देवीमावाह्य सर्वोपचारैरभ्यर्च्य नित्यपूजाक्रमेणैव राशिमध्ये पवित्रैः संभाव्य तदंगदेवता

सौर. प्राग्वत्कृत्वा गृहे संतोष्य तस्मै पवित्रं समर्प्य पूर्णाहुतिं कृत्वा अग्रे पवित्राणि विधाय सर्वं
१५५ तत्तत्स्थानेषु पवित्रधारणं कृत्वा दमनपूजावत् प्राक्तिमामसपिकान् पवित्रादानभोजन
तांबूलदक्षिणादिभिः परितोष्य जपं विधाय देवीं विसृज्य ब्राह्मणादीन्भोजनभूरिदक्षिणा
180 दिभिः संतोषयेत् । एवं वत्सरं लाया मसरं ग्रंथिपुष्पाणि त्रीणि पवित्राणि कृत्वा प्राग्व
दधिवासनादि सर्वं कृत्वा तानि देव्यै समर्प्य शेषं समापयेत् । इति पवित्रारोपणविधिः ॥ अ
थ भाद्रपदे मासि पूर्णिमायां केतकपुष्पैः सापिवासे विशेषपूजां कुर्यात् । आश्विनशुक्ले मा
सि शुक्लपक्षप्रतिपत्तिथिमारभ्य पूर्णिमापर्यंतं पंचदशसु तिथिषु प्रत्यहं नित्यपूजानं
तरं नैमित्तिकत्वेन चक्रमंडले संपूज्य प्रतिपत्तिथिमारभ्यैकादिवृद्ध्या प्रतिपद्विधानादि
द्वितीयायां द्विशतं तृतीयायां त्रिशतमित्यादि जपहोमौ विधाय पूर्णिमायां तद्दिने पंचदश
शतजपानंतरं शतसंख्याकमधिकं जपित्वा होमानंतरं शतसंख्यहोमं कुर्यात् । प्रतिपदादि
तिथिषु एकादिवृद्ध्या पूर्णिमायां षोडश कन्या यथा भवंति तथा कन्यापूजनं च कुर्यात् । तत्र प्रत्य
हं प्रातः कन्यकायानिमंत्रणं कृत्वा पूजाजपहोमान्ते तां स्नातां तैलमलं कृत्वा पूजास्थाने
मृद्वासने समुपवेश्य तस्यां प्राणग्रंथिविधिना देवीमावाह्य संपूज्य वस्त्रालंकरणभोजनतांबूल
दक्षिणादानादिभिः परितोष्य प्रणम्य विसृजेत् । एवं बहुकन्यापूजनेऽपि प्रत्येकं पूजनं कुर्यात् ॥

अस्मिन्नेव मासि प्रतिपत्तिथिमारभ्य नवम्यन्तासु नवरात्रितिथिषु विशेषपूजां कृत्वा एकादिवृ
द्ध्या जपादिकं च विधाय कुमारीपूजनं चैकादिवृद्ध्या कुर्यात् तत्र नवरात्रेषु कुमारीपूजने ।
विशेषः प्रतिपद्येकवर्षा द्वितीयायां द्विवर्षा एवं नवम्यां नववर्षा कन्या पूज्या तत्रापि ति
थिकुमारी पूर्वदिनपूजितास्तु नवम्यामेकवर्षादिनववर्षान्ता नव कुमार्यः पूज्याः पूजयेत्
तासां नामानि तु प्रतिपदि शुद्धा द्वितीयायां बाला तृतीयायां ललिता चतुर्थ्यां मालिनी
पंचम्यां वसुंधरा षष्ठ्यां सरस्वती सप्तम्यां रमा अष्टम्यां गौरी नवम्यां दुर्गा मंत्रास्तु ऐं ह्रीं
श्रीं शुद्धायै नमः ऐं ह्रीं श्रीं ललितायै नमः इत्यादिनाममंत्रैः पूजयेत् अथवा नवयौवनस
पन्नाः पद्माकलक्षणाः सुवासिनीर्वा नवरात्रिषु पूजयेत् तासां नामानि तु हेलावागग
नारक्ता महोच्छुष्मा करालिका ऽछाता नन्दिका पाण्डुगी चेति अत्रापि मंत्रास्तु नाम्नैव हेले
लायै नमः इत्यादयः अत्र पूज्यापूज्यकुमारीणां लक्षणानि तत्र प्रथमं पूज्यालक्षणानि ।
श्रीकुलार्णवे अरोगिणीं सुपुष्टाङ्गीं सुरूपां व्रणवर्जितां एकवंशसमुद्भूतां कन्यां सम्यक्प्रपू
जयेत् अपूज्याः कुमारिकालक्षणानि तत्रैव हीनाधिकाङ्गीं कुष्ठीं च विशीलकुलसं
भवां ग्रंथिस्फुटितसर्वाङ्गीं रक्तपूयव्रणाङ्कितां जात्यंधां केकराक्षीं काणीं कुरूपां तनुलोम
शां सन्त्यजेद्दासीगर्भसमुद्भवां अथ फलविशेषः पूज्यकुमारीविशेषः ब्राह्म

सौर. १०४ णीसर्वकार्येषु जयार्थेन नृपं वशानो लाभार्थी वैश्यकं वशे सौम्या सुतार्थे शूद्रं वशानो दारुणे चांत्य
जातीनां पूजयेद्बुद्धिमान्नरः अत्र निमित्ते नैमित्तिकपूजायां कुमारीपूजायां कुमारीपूजास्वपि
उक्तजातिषु पूर्वं पूर्वो लाभे उत्तरोत्तरा पूज्येति अथ पूज्यसुवासिनीलक्षणानि सुरूपा तरु
(181) णी धृणा तत्कुलामदिता शुचिः शंकाहीना भक्तियुक्ता नृपं धृणा मंत्रोपयोगिनी अलोल
पा सुशीला च स्मिता सप्रियवादिनी गुरुदेवजनस्य भक्ता सुविद्या कौलिकप्रिया विमलस्व
रा विशेषज्ञा देवताराधनोत्सुका मंत्रतंत्रसमायुक्ता समयपालिका मनोहरा सदाचारा
धात्रिरे सुलक्षणा अथ वर्ज्यसुवासिनीलक्षणानि दुष्टा शाकर्कशा लम्बा कुसि
काकुलदूषिका दुराचारा परपराधीना भावहीना नवराल्पसा निद्रासक्ता तिदुर्भगा हीना
नी व्याधिपीडिता दुर्गंधा ह्रः विकलांगी अतिदीर्घा त्यतिह्रस्वा भिन्न उत्सुका कुत्सिताला
पा निर्लज्जा कलहप्रिया विरूपोन्मादिनी कृष्णांगा पापा विकलानना ईदृशीं मंत्रयुक्तां च
शक्तियागे विवर्जयेदिति अथ नवरात्रपूजा चैत्रादिफाल्गुनांतेषु द्वादशमासेषु चैत्राषाढा
श्विनपौष्यमासचतुष्टये चैत्राश्विनमासयो वा आश्विने वा शुक्लपक्षे प्रथमादि विशेषकार्या
पि तत्र नवरात्रकरणाशक्तो तृतीयादिनवम्यंते सप्तरात्रे पंचम्यादि पंचरात्रे सप्तम्यादि त्रि
रात्रे वा उक्ततिथि कुमारीपूजनादि भिन्ने वरात्रोत्सवं कुर्यात् एवमन्येपि नैमित्तिकपूजा विशे

१०४

षावरुद्धः सेति तेन चेद्गौरवभयान्न लिखिताः तेन मासपक्षैः गुरुहृतः शास्त्रतश्च ज्ञात-
व्याः अथ कार्त्तिकमासे पूर्णिमायां कुंकुमेन देवीं समभ्यर्च्य रात्रौ कुंकुमस्थंडिलादावग्निस्था-
पनं कृत्वा पिष्टमयैः घृतपूरितैः कर्पूरवर्तिदीपितैः प्रदीपैः तिलहोमक्रमेणैव कृत्वा भोग-
पेसावरणायै दीपदानेन चक्रयाग तत्र सप्तमे भूतले सिंदूरादिना विपुलं श्रीचक्रं विरच्य
तत्र देवीमावाह्य संपूज्य मध्ये बिंदुचक्रे षोडश दीपान् शर्करायुक्तपिष्टपक्वगोधूममादि
पिष्टरचितान् कर्पूरगर्भवर्तिकान् घृतपूरितान् प्रज्वालितान् मूलविद्यया मूलदेव्य-
ग्रे स्थापयित्वा तत्स्वतिन्यादि श्रीचक्रे पूज्य समस्तदेवताभ्यः तत्तन्नाम्ना स्थानेन तत्तत्सं-
ख्येण तत्तदग्रे एकमेकं दीपं स्थापयित्वा तत्तज्जेन एतावन्मात्रकरणाशक्तौ एकस्मिन्नस्त्रकोणादि
भाजनेन नवयोनिचक्रे अष्टदलकमले वा कुंकुमादिना निर्माय तस्मिन्नष्टोत्तरपात्रव
दीपान्मध्ये षष्ठयोनिदलेषु वामे स्थाप्य देवीमभ्यर्च्य तन्नामस्मरणपूर्वं समर्पयेत् अथ माघे
पौषमासि पूर्णिमायां कर्पूरयुक्तनारिकेलजलेन देवीं स्थापनेन विधाय सुगंधपुष्पादिभिः
संपूज्य माषपिष्टनिर्मितापूपैर्नैवेद्यं चक्रयागं अथ पुष्यमासि पूर्णिमायां देवीं संपूज्य
शर्करायुक्तं गुरुयुक्तं वा गव्यं दधिनैवेद्यं दद्यात् अथ माघमासि पूर्णिमायां पुष्पकैः कुसु-
तिलैर्देवीमावरणं संपूज्य शर्करायुक्तपायसादिनैवेद्यं च निवेदयेत् अथ फाल्गुण

मोर मालिकृणिमायां पंकजैः सर्वाणि रजनगुच्छैः कह्लारैर्मिश्रकुसुमैश्च देवीं संपूज्य जपेत्॥ इति नैमि
१८३ त्तिकपूजा॥ श्रीविद्यानन्दनाथेन शिष्यावबोधाय विरचितेन कृते ह्याविंशतिः प्रागल्भ्ये गोरक्ष
वारिधौ २२ अथ नित्यनैमित्तिकाचारेह निरतानां सिद्धविद्यानां विवेकिनां साधका
182 नां काम्यपूजाविधिर्लिख्यते तत्र काम्यानि षट्कर्माणि तानि तु रक्षा शान्तिर्जयला
भनिग्रहनिपातनाख्यानि तत्र रक्षा नाम राष्ट्रादीनां परचक्रचौरव्यालादिभयेभ्यः परि
पालनं रक्षा ग्रहजन्मभवनमपमृत्युश्चेन राज्ञो यावज्जादीनां कोपोपगमगति निरोधरूप
मानं शान्तिर्ज्वरजनानां भूतप्रेतपिशाचकृत्यारोगादिकोपद्रवनिवृत्तिः संग्रामद्वन्द्वयु
द्धवादद्यूतादिषु विजयो जयः अत्र राजामात्यप्रविकल्पनितादयः शात्रवकर्मकराभू
त्वा स्वाभीष्टान्यपि वस्तूनि वितरन्ति प्राणैः सह प्रपद्यन्ते इति तथाकर्षणमोहनवश्यापि जयान्तर्व
र्तितं तयोः सर्वजनविनिर्जयपरत्वात् वाणिज्यराजसेवादिभिरभीष्टसिद्धिवस्तुप्रा
प्तिर्लाभः विद्वेषणोच्चाटनव्याधिकरणादयो निग्रहः निपातनं मारणकर्म इति षट्कं
र्माणि तत्र रात्रिशेषे स्नातः कृतनित्यकर्मा साधकः शान्तः पंचघटिकांमिकेति दिवस ले
प्रथमभागे वसन्ततौ गोमयलिप्ते शुभे भूतले हरिद्रारजसा त्रिशूलाष्टकोपेतवि
पुलं चतुरस्रं भूमिमण्डलं विरच्य ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ऊं ऊं क्रों गजेन्द्रवल्लभ्यै नमः इति भू
१८३
५१

मंडलेपूजयित्वा पुनरुक्तमंत्रमष्टाये श्लोकान्किंचिदेवाडंकोपूजयामीति भूपुरादिदे
वतामंडलमध्ये मिलितपीठ पुष्पाक्षतादिभिः संपूज्य तन्मध्ये स्वासनमारोप्य श्रीगु
रुविधिनासंपूज्य पश्चाद्विधवस्तुपूरेणोपगोरोचनादिपीठदेवता श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र
समस्तप्रकटेत्यादिसमष्टियोगिनीविषयापुष्पांजलिंनिधाय श्रीचक्रस्यसमीपे
कचिन्मीठान्तरे प्रयोगदिवसस्यवारेशान्तद्यतिथीशानक्षत्रेशादीन्नित्यादीन्विसर्गः
षट्पात्रदेवताः पंचाशान्निधुनदेवताश्चपूजयेत् तत्रवारेशास्तु रविवारस्यसूर्यः शि
वो चंद्रवारस्यसोमोंविका मंगलवारस्यभौमकुमारौ सौम्यवारस्यबुधस्यबुधोगुरुवा
रस्यबृहस्पतिर्विष्णु भृगुवारस्यशुक्रारमे शनिवारस्यकुबेरसौरी इतिवारेशानष्ट
यक्रमयक्रपूजयित्वातिथीशापूजनंकुर्यात् तिथीशास्तु प्रतिपद्यग्निः द्वितीयायाम
श्विनौ तृतीयायामुमा चतुर्थ्यांविघ्नराजः पंचम्यासर्पः षष्ठ्यांषण्मुखः सप्तम्यांरविः
अष्टम्यामातरः नवम्यांदुर्गा दशम्यांदिशः एकादश्यांधनदः द्वादश्यांकेशवः
त्रयोदश्यांयमः चतुर्दश्यांहरः पंचदश्यांचंद्रः नक्षत्रदेवतास्तु अश्विन्याः अश्विनौ भर
ण्यांयमः कृत्तिकायामग्निः रोहिण्यांधाता मृगशिरसःचंद्रः आर्द्रायाः शिवः पुन
र्वस्वोरदितिः पुष्यस्यगुरुः आश्लेषायाःसर्पः मघायाःपितरः पूर्वायाअर्यमा उत्तरायाः

सौर॰ भगः हस्तस्सूर्यः चित्रायांत्वष्टा स्वात्यांमारुतः विशाखायामिंद्राग्नी अनूराधायांमित्रः ज्ये
१८ ष्ठायामिंद्रः मूलस्य निरृतिः पूर्वाषाढायामापोय उत्तराषाढायांविश्वेदेवाः श्रवणस्य हरिः
धनिष्ठायांवसवः शतभिषायांवरुणः पूर्वभद्रपदायामजैकपात् उत्तरभद्रपदायाः अ
183 हिर्बुध्नः रेवत्याः पूषा अथैतेषांपूजामंत्रः एवंत्रिनारतंदिननित्याविधानतंत्रा
मश्रीसमावरी इतिमंत्रेणप्रोक्तवारेशादिपाणादिसर्वदेवताः पूजयेत् ततस्तद्दिनतिथ्यो
तिथिनेत्योपात्तदेवतामिथुनदेवताश्चवक्ष्यमाणविधिनासंपूज्य ततः करशुद्ध्यादि
न्यासजातंप्राग्वद्विधाय ध्यानादिपीठांतेनेवतत्रापनतदेवताः संपूज्य ॐ अग्नेयन्यादिति
पुष्पेलवितानेनस्थकस्वरत्नार्घश्रीपरदेवतायाः संग्रावरणपूजामहंकरिष्ये इति।
संकल्पंविधाय नित्यपूजोक्तविधिनातत्रश्रीचक्रेदेवीमावाह्य सर्वोपचारैराराध्य
नैवेद्यक्रमार्चनंविधाय विशेषनैवेद्यसहदारात्रिकादिभिः समस्तराजोपचारैः देवी
परितोष्य जपादिपूजाशेषंप्राग्वत्समापयेत् एवंशान्तिकर्मणिदिनस्य द्वितीयखंडे।
श्रीमत्यां कर्दमरजसा शालितंडुलचूर्णैर्वा विपुलमध्ये चन्द्राकारंजलमंगलपुष्पगंधैरुपसम
लोद्विलेनकृत्वा ॐ एवं त्रिनारम्भ ॐ चन्द्रकदम्बभवसंभवमंडलायनमः इतितन्मंडले
देवतागंधादिभिः संपूज्य पुनस्तथैवोज्ज्वलायांपादुकांपूजयामीतिरक्तचंदनपु। १८

ध्यादिभिस्तन्मंडलाधिदेवतां संपूज्य तन्मध्ये प्राग्वत्कुंकुमादिभिः श्रीचक्रमङ्कयेत्तथैव सं
पूज्य ततो वारेण्यादिपूजां गुरुः स्मरे देवीमावाह्य संकल्पपूर्वकं गंधपुष्पोपचारैः सचक्र
क्रमेण संपूज्य प्राग्वत्पूजाशेषं समापयेत् ततो लाभापदिनस्सवत्सरेथैभागेषार्हनेनोक
न्तलेः कोकिलाचूर्णैर्वा एकोनत्रिंशत्तमेवनेहि विरचितविडंबद्रुमकतालकं वायुमं
डलं विरच्य प्रणवत्रितयात्मेनममाएकवटतयपथवायुमंडलाय नमः इति तन्मंडलसं
पूज्य पुनरुच्छ्रायं प्राणशक्तिं श्रीपादुकां पूजयामीति वायुमंडलाधिदेवतां संपूज्य त
न्मध्ये प्राग्वत्कुसुमद्रव्यैः श्रीचक्रमङ्कयेत् वारेण्यादिपूजां तत्प्रोक्तविधिना देवीमावा-
ह्य गंधादिभिः सर्वोपचारैः संपूज्य क्रमार्चनं विधाय प्राग्वत्पूजाशेषं समापयेत् त
तो निग्रहतिथनयो दिनस्य पंचमषष्ठभागयोर्हेमंतशिशिरवाख्ये ॐ हृत्ताकारं व्योम
मंडलं प्रोक्तकुसुमद्रव्यैर्विधाय ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ललल्लमंडं-नमणनमशाहृद्व्योममंडलाय नमः
इति व्योममंडले कुसुमपुष्पाद्यैः संपूज्य पुनरुच्छ्रायं विशक्तिं श्रीपादुकां पूजयामी-
ति व्योममंडलाधिदेवतां संपूज्य तन्मध्ये श्रीचक्रं कुसुमवर्णैर्द्रव्यैः समङ्कयेत् प्राग्वत्तस्य
मीपवारेण्यादिपूजनं विधाय संकल्पपूर्वकं तत्र देवीमावाह्य प्राग्वत्कुसुमपुष्पादिभिः
समवक्रक्रमममर्च्य प्राग्वत्पूजाशेषं समापयेत् इति एवं त्रिचपंचघटिकभिः षो-

सौर ष्टा विभज्य वर्मेत्यादिषट्सु तन्मूलेषु वेदेषु प्रोक्तविधिना प्रोक्तषट्कर्मसिद्धये प्रोक्तक्रमे देवी॰
१८४ पूजयेत् ॥ इति तन्त्रराजमतं ॥ तत्रानन्तरेषु षट्कर्माणि शान्तिवश्यस्तम्भनविद्वेषणोच्चाट-
नमारणानि । तत्र शान्तिर्नाम प्राणिनां रोगकृत्याग्रहाद्युपद्रवनिवृत्तिः । वश्यं नाम प्रा-
णामात्मवर्तिनादीनां स्वाधीनताकारणं । स्तम्भनं तु सर्वेषां प्राणिनां प्रवृत्तिनिरोधः । वि-
द्वेषणं तु स्निग्धयोरन्योन्यद्वेषजननं । उच्चाटनं तु द्विषतां देशादिभ्रंशः प्रवासनं । मार-
णं तु प्राणिनां प्राणापहरणं । एतत्कर्मणि गृहस्थलधार्मिकजनेन परमिष्टराजस्त्रीजन-
व्यतिरिक्तदुष्टम्लेच्छाद्युपयोगी विषयः । तत्रापि स्वदोषतो लोकानुग्रहायैव मारणकर्म
कुर्यात् । तद् दुष्कृतादिलोभेन यत्र शान्तिषट्कर्मारम्भकाले पूजनानन्तरं कर्माधिदे-
वताः । तत्र शान्तिकर्मणि रतिं पूजयेत् । तस्या मन्त्रध्यानादिकं नैमित्तिकपूजायां दमनारो-
पणप्रकारेण प्रागेवोक्तं । तत्र पद्मासनः पद्ममुद्रां मुद्रितनेत्रो रतिं ध्यात्वा यथावाह्यपद्मम-
ध्ये प्रदर्श्य तन्मन्त्रेण षोडशोपचारैः पञ्चोपचारैर्वा तत्रैव ध्यात्वा पूजयेत् । वश्यकर्मणि
स्वस्तिकासनः पाशाङ्कुशमुद्राङ्कितकरः वाग्ज्ञानसरस्वतीं पंचकल्पलतापूजाप्रकारे-
णोक्तरूपां ध्यात्वा तत्तन्त्रोक्तेन मन्त्रेण पूजयेत् । स्तम्भनकर्मणि विकटासनो गदामुद्रा-
ङ्कितकरो रमां प्राक्पञ्चलक्ष्मीपूजाप्रकरणोक्तैकदशाक्षरमन्त्रेण तत्रोक्तरूपां तां ध्यात्वा पूजये-

१८४

त विद्वेषणेतऊंकुटामनस्योमहलमद्भिनकरोम्येष्टादेवीधूमावतीतत्कल्लोत्करूपां।
ध्यात्वा तन्मंत्रेणाष्टजपेत धूमावतीमंत्रस्तु धूं धूं धूमावतिस्वाहा इति पिप्पलादऋषिः
नीचछंदः ज्येष्टादेवीदेवता धां धीं मित्यादिभिः करषडंगन्यासः अथध्याने विवर्णा चं
चला क्रुद्धा दीर्घा च मलिनांबरा विमुक्तकुंतला रूक्षा विधवा विरलद्विजा काकध्वज
रथारूढा विलंबितपयोधरा शूर्पहस्तातिरूक्षाक्षी धूतहस्ता वरान्विता प्रवृद्धलोमा तु
भृशं कुटिला कुटिलेक्षणा क्षुत्पिपासार्दिता नित्यं भयदा कलहास्पदा एवंविधांमहाध्यं
त्वाष्टजपेत उच्चाटने वंचामनस्योशांतिमद्धामद्भिनकरोतुग्रोशाकश्रीचक्रपूजारंभेश
लभादिपूजाप्रकरणेतत्कल्लोत्करूपां ध्यात्वा तत्रोक्तमंत्ररूपेणाष्टजपेत मारणेतुभद्राम
नस्यः(खेऊंमद्रामद्भिनकरोभद्रकालीतत्कल्लोत्करूपां ध्यात्वा तन्मंत्रेणाष्टजपेत मं
त्रस्तु ह्रौं कालि महाकालि किलि किलि फट् स्वाहा अथ ध्याने ज्वाल्मा कोटरा
क्षीमषिमलिनवस्त्रावीमत्तककेशीतदंती नाहेतमावदंतीजगद्धविल मिदग्राससमेक।
करोमि हस्ताभ्यां धारयंती ज्वलदनलशिखाखामत्रिभेपाशमग्रेदंतैर्जंबूफलाभैपरिह
रतुभयेपातुमांभद्रकाली इति ध्यात्वाष्टजपेत अथ शांतिकर्मणि साधकः श्वेतवस्त्र
नमाल्यानुलेपनईशानकोणाभिमुखः श्रीमत्स्वरूपश्रीचक्रमहान्यप्रोक्तविधिनाष्टू

मो॰र॰ १८५ 185

येत् वश्यकर्मणि तु नरोऽभिमुखो रक्तवस्त्रादिभूषितो रक्तोपचारैः प्रजपेत् स्तंभने पूर्वाभिमुखः पीत
वस्त्रादिकः पीतद्रव्यैः प्रजपेत् विद्वेषणे नैरृतिदिङ्मुखो धूम्रवस्त्रादिको धूम्रवर्णद्रव्यैः प्र
जपेत् उच्चाटने वायव्याभिमुखः कृष्णवस्त्रादिकः कृष्णद्रव्यैः प्रजपेत् मारणेऽपि कृष्णवर्णो
देवाग्नेयकोणाभिमुखः प्रजपेत् अत्र कालस्तु दशदण्डात्मिकाभिरहोरात्रे षड्वा विभ
ज्य तेषु वसन्तादिषृतुभेदेषु खण्डेषु पंचमखण्डे हेमन्ताख्ये शान्तिकं कुर्यात् वसन्ताख्ये
प्रथमखण्डे वश्यकर्म कुर्यात् ग्रीष्माख्ये द्वितीयखण्डे विद्वेषणं कुर्यात् वर्षाख्ये तृतीय
खण्डे उच्चाटनं कुर्यात् शरदाख्ये चतुर्थखण्डे मारणं कुर्यादिति षट्कर्मकालविशेषः
अत्र मण्डलानि वारिवह्निधराव्योमवायव्याख्यानि शान्तिकादिषु ज्ञेयानि शान्तिके पृथ्वी
स्तम्भनयोरप्येव अत्र मारणे वह्निमण्डलं उच्चाटने वायुमण्डलमिति पूर्वेणो विशेषः यस्मिन्
कर्मणि यन्मण्डलं तत्तत्तत्त्वोदये तत्कर्म कुर्यात् भूतोदयपरिज्ञानप्रकारस्तु शिवागमाख्ये
षष्ठखण्डे स्मरनासानासापुटेन निर्गच्छन्वायुः पदानि षट् चलति तदा वायुभूतोदयकाः यदा
षट् चलति तदाग्नेरुदयः यदा दश चलति तदा पृथ्व्युदयः यदा न पञ्च चलति तदा जलोदयः यदा
न दामध्ये गच्छति तदाकाशभूतोदयकाल इति एतत्सर्वं गुरुमुखाज्ज्ञात्वा कर्म कुर्वीत तदा वश्य
तत्फलसिद्धिः इति षट्कर्मपूजाविधिः ।। अत्र चैत्रादिमासेषु पूजाविशेषः तत्र चैत्रे मासि श्रीरामानक १८५

मृद्देशे विपुले चतुरस्रे पीठे निर्माय तस्मिन्नित्यमुद्योते शनिदिने कुङ्कुमादिना श्रीच-
क्रमुद्धृत्य तत्र देवीमावाह्य त्रिपुरानाम्नीं तत्कालसंभवैः सहस्रजपहोमादिकं वि-
धाय विद्याविदे ब्राह्मणाय यथाशक्ति व्रीहिदानं विधाय यथाशक्ति दक्षिणां दत्त्वा
प्रणम्य देवीं स्तुतिपदैर्हिरण्यनमस्कारैः परितोष्य प्रणम्य विसर्जयेत् मन्त्रमुक्तायोत्रि-
पुरारूपिणी महात्रिपुरसुन्दरीपादुकायै स्नानं कल्पयामि नमः इत्यादिप्रयोगवाक्-
कार्यं अनेन त्रिपुरे भूपादौ सम्प्रवेशयोगवाक्यमूहनीयं एवं वैशाखे मासि करजपीठे
प्रागुक्तं श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र त्रिपुरेशीनाम्नीं देवीमावाह्य तत्कालसंभवैः पुष्पैः प्रति-
दिनं सहस्रजपहोमादिकं विधाय विद्याविदे माषदानं यथाशक्ति दक्षिणां च द-
त्त्वा प्रणम्य देवीं च प्रागुक्तं विसर्जयेत् एवं ज्येष्ठे मासि विमलकपीठे श्रीचक्रमुद्धृत्य
तत्र त्रिपुरसुन्दरीनाम्नीं देवीमावाह्य तत्कालसंभवैः पुष्पैः प्रतिदिनं सहस्रजपहो-
मादिकं विधाय प्रागुक्तविधानं विधाय शेषं समापयेत् आषाढे मासि निवपीठे
श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र देवीमावाह्य त्रिपुरवासिनीनाम्नीं सर्वोपचारैः सहस्रमधुदानं
विधाय प्रागुक्तं शेषं समापयेत् श्रावणे मासि पूर्वस्थपीठे श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र देवीमा-
वाह्य त्रिपुराश्रीरितिनाम्नीं सर्वोपचारैः सहस्रं प्रागुक्तं घृतदानं विधाय शेषं समा-

सौर
१५८
186

पयेत् भाद्रपदे मासि कदंबपीठे श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र देवीमावाह्य त्रिपुरमालिनीनाम्ना
सर्वोपचारैः संपूज्य दुग्धदानं विधाय शेषं समापयेत् आश्विने मासि बिल्ववनपीठे
श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र देवीमावाह्य त्रिपुरासिद्धेति नाम्ना सर्वोपचारैः संपूज्य दधिदानं
विधाय शेषं समापयेत् कार्तिके मासि वटद्रुमपीठे श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र देवीमावाह्य त्रि
त्रिपुराम्बिकानाम्ना सर्वोपचारैः समभ्यर्च्य वस्त्रदानं विधाय शेषं समापयेत् मार्गशी
र्षे मासि सहकारपीठे चक्रमुद्धृत्य देवीमावाह्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीनाम्ना पुष्पैः सं
र्वोपचारैः संपूज्य हेमदानं विधाय शेषं समापयेत् पुष्यमासि करवीरपीठे तिष्या
य तत्र श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र देवीमावाह्य ललितेति नाम्ना सर्वोपचारैः समभ्यर्च्य रत
दानं विधाय शेषं समापयेत् माघे मासि रक्तचंदनपीठे श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र दे
वीमावाह्य कामदेति नाम्ना सर्वोपचारैः समभ्यर्च्य तिलदानं विधाय शेषं सं
मापयेत् फाल्गुने मासि चंदनपीठे श्रीचक्रमुद्धृत्य तत्र देवीमावाह्य कामेश्वरीति ना
म्ना सर्वोपचारैः समभ्यर्च्य मधुदानं कृत्वा शेषं समापयेत् एवं वत्सरमात्रमवि
च्छिन्नं पूजयेत् आयुः कीर्तिश्रियं मतिं विजयं बलारोग्यादि प्राप्य यदभीप्सितं तत्सर्वं प्राप्नुयात्
अंते सिद्धिं च लभेत् अथ चैत्रादिषु द्वादशमासेषु प्रतिमासं रविवासरेषु पूजयेत् नित्य

१५८
पत्र

रक्तोत्पलकमलैः प्रतिरविवारे सोमवारेषु कुमुदकैरवैः पूजयेत् भौमवारेषु महोत्पलैः पूजये-
त् बुधवारेषु नंद्यावर्तैः गुरुवारेषु कल्हारैः भृगुवारेषु श्वेतकमलैः शनिवारेषु नीलोत्प-
लैः पूजयेत् अत्र रविवारादिषु नैवेद्यविशेषः तत्र रविवारेषु पायसं सोमवारेषु दुग्धं भौ-
मवारेषु कदलीफलं बुधवारेषु नवनीतं गुरुवारेषु पिंडशर्करा शुक्रवारेषु सिकान्नामि-
धाशर्करा शनिवारेषु पक्वान्नमिति एवं वत्सरमात्रमविच्छिन्नं कुर्वन् ग्रहपीडादीन् दुरितानि
विनिर्जित्य नानाविधानि सुखानि प्राप्नुयात् अथ तिथिविशेषेषु काम्यपूजाविशेषः। तत्रा-
परोमेलनार्थं पूर्वभागे रात्रौ पलाशपुष्पैः सिंदूरद्रव्यैश्च श्रीचक्रे सपरिवारां देवीं पूजयेत् ए-
वं संवत्सरात्रे कृते परोमेलनं भवेत् ५ अथ महारण्ये वटमूले पर्वतकंदरे वा कदंबेन्नातिषु
ष्याम्यो सिंदूरद्रव्यैश्च श्रीचक्रे सपरिवारां देवीं मासमात्रं पूजयित्वा षट्त्रिंशत्यापि एपः अ-
सतीभर्तावाञ्छितमविलंबं प्राप्नोतीति समुद्रतीरे केतकीकुसुमैः सिंदूरद्रव्यैश्च चक्रे सपरिवा-
रां देवीं मासमात्रं रात्रौ पूजयित्वा चतुःषष्टिमिताष्टकाः ग्रन्थीभर्तामालाम्र षण्णांति
नानावस्त्राणि अभीष्टानि लोभ्यानि नानाविधानि वस्त्राणि साधकोवाञ्छितानि प्राप्य-
च्छेति पुत्रैर्वमनत्सामृतोमायाकुर्वतः शाकिन्याकदंबेचकुर्वीत एवं तत्रस्थले एपीठे कृत्वा।
तत्र श्रीचक्रमवरुद्धस्पशमशानदेशे मासमात्रं रात्रौ शाल्मलिपुष्पैः सिंदूरद्रव्यैश्च निर्भयस्सन् देवीं।

सौर ध्वजपिनः पिशाचाः प्रत्यक्षीभूत्वा तस्मात्तपापाषाणपातादिनानाविधप्रहारैस्तु शान्त
१८७ त्सिहरेति तदा तद्वृक्षवृन्दात्तकारस्करश्चामलकोदुंबरो जम्बुकः तथा खदिरः कृष्णवंशो वपि
प्पलो नागरो रोहिणी पलाशः प्लक्षकावष्टविल्वार्जुनविकंकताः वकुलः सरलः सर्जो व
ञ्जुलः पनसस्तथा अर्कः शमीकदंबश्च चूतो निंबस्तथैव च मधूकश्चेति संयोक्ता वृक्षतमा
नोक्रमादमी इति तेषु रागः निर्जने ऽपि मासमात्रं श्रीचक्रे देवी सपरिवारा मालतीजाति
पुन्नागकेतकीपुष्पैः संपूजिता सिद्धद्रव्यैश्च सेव्या वेतालसिद्धिं प्राप्स्यति नानारूपाय
घण्टोलोकत्रयपि निर्मम पश्यते न घनस्थाने वेदिकायतने निर्जने वा कृष्णवस्त्रादि भूषणैः
कज्जलादिकृष्णद्रव्यैः श्रीचक्रमन्तूज्य तत्र देवीमावाह्य कृष्णवर्णां सतिकृष्णां ध्यायन् ।
स्वयमपि तिक्तहारापायीरात्रे कृष्णपुष्पाद्यभैः सिद्धद्रव्यैश्च मासमात्रं संपूज्याति मदिरोर्ध्व
रात्रे साध्यनक्षत्रयोनिविधिना देव्यै बलिं निवेद्य तत्क्षालल्लोचनानिः सृतास्रोतिभीषणाश्रुः
कृतास्मश्च स्वयमन्त्रिवेदयेत् तोसालास्मारभ्य साधके न प्रार्थिताः पुनरन्यदेव्या ललाटेन
त्रेति रोहिता बभूवुः साध्यनक्षत्रयोनयस्तु अश्विन्याम्मश्वः भरण्यां गजः कृत्तिकायामजः
रोहिण्यां सर्पः मृगशिरसः सर्पिणी आर्द्रायाञ्च पुनर्वसौ विडालिका पुष्यस्याजः आश्लेषायां
मार्जारः मघायां मूषकः पूर्वायां मूषिका उत्तरायां वृषः हस्तस्य महिषी चित्रायां व्याघ्रः

स्वात्यां महिषः विशाखायां व्याघ्री अनूराधायां मृगी ज्येष्ठायां मृगः मूलस्य शुनी पूर्वफा-
ल्गुन्याः कपिः उत्तरफल्गुन्यां गोवृषः श्रवणस्य वानरी धनिष्ठायां नारी शतभिषा-
यां प्लवगी पूर्वभद्रपदायां नरः उत्तरभद्रपदायां गौः रेवत्याः करेणुरिति पुष्पायोनेति
जैनैरक्तवस्त्रमाल्यानुलेपनभूषणाभूषितविग्रहः श्रीचक्रे यथोक्तरूपां देवीं ध्यात्वा क-
ल्हारचंपकाशोकपाटलशतपत्रपुष्पैः सिद्धद्रव्यैश्च मासमात्रं पूजयित्वा मायासिद्धिं
प्राप्य कामरूपो भवति इंद्रजालादिदर्शनेन विश्वचारी नानाविनोदवान्भवेत् किंशुक-
पुष्पैः सिद्धद्रव्यैश्च मासमात्रं श्रीचक्रे देवीं संपूज्य नानाविधानि भूषणानि प्राप्नुयात् तथै-
व गजप्राप्त्यै पाटलिपुष्पैर्मासमात्रं पूजयेत् तथैवाश्वप्राप्त्यै रक्तोत्पलैः उष्ट्रप्राप्त्यै मासमा-
त्रं पूजयेत् गोप्राप्त्यै ·· बर्हैर्मासमात्रं पूजयेत् जंबीरैर्मासमात्रं महिषीप्राप्त्यै पूजयेत्
तथैवाजप्राप्त्यै दाडिमैर्वा मासमात्रं पूजयेत् गानसिद्ध्यै तथैव मधूकपुष्पैः मासमात्रं पूज-
येत् स्त्रीप्राप्त्यै बकुलपुष्पैर्मासमासमात्रं पूजयेत् तथैव कह्लारैः पुत्रप्राप्त्यै मासमात्रं पूज-
येत् तथैव जयावाप्त्यै शतपत्रैर्मासमात्रं पूजयेत् स्पंदनादोलिकादिवाहनप्राप्त्यै मासमा-
त्रं केतकैः पूजयेत् नानासुगंधपुष्पैः सौभाग्यसिद्ध्यै मासमात्रं श्रीचक्रे देवीं सपरिवारां पू-
जयेत् सर्वत्र मासमात्रं सिद्ध्युपलब्धये मासद्वयं मासत्रयं यावत्फलावाप्तिर्वा पूजयेदिति क्र-

सौ र मकोद्याने कुंकुमपुष्पैः सिंदूरद्रव्यैश्च दिवानिशं देवीं पूजयन् स्त्रीजनेषु सौभाग्यवान्भवेत् सि
१८८ न्दूरद्रव्याणि गुरुमुखादवगन्तव्यानि सर्वाणि कुमारिकायां देवीमावाह्य सम्यक् चेतनां तद्रेदिनाः
कृत्वा मंत्रोच्चारणकाले वपराह्नसमये संध्यि पूजकेनाधितेन श्मशाने भवति सर्वांगकुसुमैः श्रीच
188 क्रे देवीं संकल्पपूर्वकं संपूज्य माहात्म्यपानके संकेतो भवति तथा श्मशाने चैत्रे देवीं कुबेरस्थवल्यप
ल्लवैः केशपुष्पैर्वा देवीं सपरिवारां श्रीचक्रे संपूज्य सर्वजन्मार्जितैः पापैर्मुक्तो भवति पी
तवक्षस्थले पीतविताना दिव्याभिनेपास्मुखः पीतद्रव्यैश्चक्रराजमभ्यर्च्य रक्तवस्त्राद्यलं
कृतैः तस्मिन्नेकोपचारैः देवीं संपूज्य सर्वलोकवशीकरणं भवेत् पश्चिमाभिमुखः चंदनेन च
क्रराजमभ्यर्च्य तत्र विधिवद्ध्यचेतनात्मवेधाविद्धलभो भवति नानासुगन्धद्रव्यैर्बहुशोभवे
त्तिदक्षिणाभिमुखः कृष्णद्रव्यैश्चक्रराजमभ्यर्च्य तन्मध्ये समस्तमंत्रहानिकृत् वितिसा
धनाम समाप्नुयात् तत्र देवीमावाह्य कृष्णवस्त्राद्यलंकृतैः कृष्णद्रव्यैः समभ्यर्च्य द्विषतां
मंत्रहानिं कुर्यात् एवमाग्नेयाभिमुखः चक्रे संपूज्य सर्वमंत्रे भयेत् विद्वेषणाय नैरृतिको
णाभिमुखः चक्रराजे पूजयेत् शान्तिकाय व्याधिकरणाय पूर्ववद्वायव्याभिमुखः चक्रराजे पू
जयेत् शान्त्युच्चाटनाय ऐशान्याभिमुखः पूजयेत् सर्वोभद्र ॰॰ योनाचतुर्दशपर्वणि राजिसि
द्धद्रव्यैः श्मशाने देवीं सचक्रक्रमां स्थिरचित्तः समभ्यर्च्य खड्गसिद्धिं वेतालसिद्धिं गुटिकासि

१८८

४०

ह्निमेजन्तसिद्धिंनमःसिद्धिः धात्वसिद्धिंमहाविल्लसिद्धिंयद्विलोभिसिद्धिं वायथेष्टं लभेत. एकाय
मैः कर्णिकारैर्दोदसितैः मासमात्रं पीतकेसिद्धद्रव्येश्च देवीसहस्र जन्मान्तरकृतेषु सहस्रान्यादिपा
तकसमूहमुक्तो भवति महतीं सिद्धिं तथा श्रियं च प्राप्नोति जपापुष्पैर्मासमात्रेण पूजयेच्च सहस्र समा
जन्मार्जितैर्महापातकैश्च मुक्तो धनवान्भवेत. केतकीपुष्पैर्मासमात्रं प्राग्वत्सम्पूज्य पापात.
कान्मुक्तो भवति महासौभाग्यं च प्राप्नुयात. [illegible]
[illegible] कपुष्पैः सहस्र प्राप्तजन्मार्जितपापसमूहान्मुक्तो भवति. महासौभा
ग्यवांश्च भवेत. तथा [illegible] पुष्पैर्मासमात्रं देवीसहस्र त्रिप्राप्तजन्मकृतैः पापैर्विमुक्तो [illegible] भा
ग्भवेत. बंधूककुसुमैर्देवीमासमात्रेण पूजयेत्सहस्र [illegible] पापक्षयमनन्तलोकं च प्राप्नोति. न
विल्वपत्रपुष्पैः पूजयेन्मासमात्रं सहस्र सर्वपापविमुक्तः सर्वसमृद्धिमान्भवेत. मल्लिकाजाती
मालतीकुंदशतपत्रकेतकीन्यलेभिःसिततैः सिद्धद्रव्यैश्च मासमात्रेण पूज्य प्राप्तजन्मार्जितब्रह्म
हत्यादिमहापातकसमूहान्मुक्तो भवति वाचा [illegible] सौभाग्यभाग्भवेत. [illegible]
[illegible] बंधूकजपारक्तोत्पलैः पूजयेन्मासमात्रं सहस्र महापातकसमूहेनापि [illegible] कंदर्प
समभवेत. चम्पकपाटलविल्वदलनागकेसरकल्हारसिंधुवारपुष्पैः मासमात्रं प्राग्वत्संपूज्य
सहस्रजन्मार्जितानि महापातकानि नाशयित्वा महासौभाग्यं च प्राप्नुयात ॥३॥ ॥ श्रीविद्यावं
दनाथेन शिवयोः प्रियसंततेना कृते सौभाग्यरत्नाकरे त्रयोविंशः तरंगकः २३ अथ दीक्षाविधिः

सौ० १८९ नत्रादौ नरेंगमन्तमेरुपादिरचनार्थं प्राच्यादिदिक्परिज्ञानस्यावश्यकत्वात् तत्परिज्ञानप्र
कारः प्रदर्श्यते तत्र मेषायनांशजनहर्योनिर्मलनभोमेरुले दिवसे हस्तमात्रमायतनांशवेमश
देशे जलयन्त्रादिभिर्दर्पणादर्शवत्समीकृते भूतले शङ्कोश्चिह्नं कृत्वा तद्दत्तमतः प्रति दि
शं द्वादशाङ्गुलमानेन सूत्रेण निःपाद्य तत्र षडङ्गुलमानपरिणाहमङ्गुलमन्तरपरिणाहमप्य
येन सूचीमात्रीकृतानपरिणाहमग्रत्वाकृतिं शङ्कुं द्वादशाङ्गुलोच्छ्रायं मूहिनेत्तनीकांचिन्न्ये ।।
स्थिवेशेण निर्मितं वृत्तमध्यस्थविन्दुमध्येयथा शङ्कुमूलपरिणाहमध्यं भवति तथा संस्था
प्य तच्छङ्कुच्छायाग्रस्पृष्टवाह्येन वृत्तने रेखोपश्चिमभागे पश्चात् पातनस्तत्रतनोपराह्णे छाया शङ्कुछा
याग्रस्पृष्ट रेखोपूर्वभागेपश्चात्संपातनस्तत्र चविह्नं विधाय तेविह्नद्वयमापि पश्चात्सूत्रेणतनूवोप
रेखां कल्प्य तच्छिह्नद्वयावहंभेततच्छिह्नानवालमानसूत्र चेष्टाधिकेनहमानेनान्यतोस
मेन किंचिदन्यो न्यसंश्लिष्टं पूर्वापरे वृत्तद्वये विधाय महनरेखादक्षिणेन तरेस्य विह्नद्वयशापि
प्राक् पश्चिमसूत्रमध्यगन्यात्तिर्यग्भागपन्सूत्रेणतत्रदक्षिणोत्तरे परिकल्प्य दक्षिणोत्तरसूत्र
हृयमेपातात् हृदयमाणमानेन तत्सूत्रपर्यन्तं परिकल्पितनस्तत्राग्रेतत्तेषामेरुपशङ्कादी
ना प्राक् स्पन्दक्षिणोत्तरात्मके दिक्तत्रविद्धं परिकल्प्य पदिक्षिते रूप्यप्राचीसाधनं विधाय वाहुमा
त्रामदि हस्मानाम्याधिकाभवे वेदिनिता तषांमाराष्ट्रियलोपादिकेतिरेपे तत्रनवहस्तायाः
मविस्तारे मेरुपेशङ्कुपात हस्तत्रयतायामकापिलपंचराजेवातापनमध्यमाध्ययेभोतिरवि १०९
५८

रश्मयः तेषु सूक्ष्मा विसर्पन्तो रेणवस्त्रसरेणवः पूर्वमाणीरष्टगुणास्त्रसरेणुरुदाहृतः तेष्टौके
शाग्रं पार्ष्णिरौलिक्षा यूकास्तदष्टकं तदष्टकं यवस्तेष्टावंगुलिः सप्तयवाः सैव तन्मध्यमा षष्ठ
वा साधमाशेकामानांगुलमिलितिते विन्यस्तैस्तिर्यग्यवाभिर्यैव मीनांनांगुलं षालिभि
र्वोक्तस्तन्नस्तैस्तिभिर्मानांनांतरं भवेत् आचार्यदक्षिणकरे मध्यमांगुलमध्यमे पर्वेणांतरं
दीर्घमात्रांगुलमुदाहृतं विनांगुष्ठेन पाणिभिर्मुष्टिमंगुलिभिः कृते। चतुर्धा विभक्ते को
भागो मुष्ट्यांगुलः स्मृतः पंकेविन्योरुपापामे विभज्य दशधा पुनः एकं द्वादशधा भागं कृ
त्वा तेष्वेकमंगुलं देहलब्धांगुलनाम जानीयात् स्वतंत्रतः एभिश्चतुर्विंशतिभिः हस्तः स्या
दंगुलैः क्रमात् उक्तापः ⋯ मायाः स्यान्महामानांगुलाश्रयः मह्यामानांगुलिरिति मात्रां
गुलिरिहोच्यते प्रासादादीश्चतेनैव कूपोन्मानांतरेणवै वेदिकाः पीठपिविकारथ्यादीनं
विधिः पुनः मानोनांतरांगुलेनैव भवेद्ध्यात्मनकेनचित् यागोपकरणानां च कूपोन्मानां
गुलेनैव होमांगानि तदादीनि कुंडमुष्ट्यांगुलाश्रये देहलब्धांगुलेनैव प्रतिमांगानि कल्प
येदिति अत्रन्याचरते आचार्यतीन्पाचायौ यजमानः एतावदुक्ते यन्माने यजमानस्य
तद्वेदितिमात्र स्मृत्युक्तवचनात् कर्तृदक्षिणहस्तस्येति यारदातिलकवचनाच्चेति अत्र
केचित्तत्त्वे त्रानरापेक्षया विशेषकथनात् तन्निर्माणेहस्तस्तत्रैव राजन्यो गृह्यते यथा म

मा॰ र धर्माग्रत्निमध्यस्यपर्वणः परिणाहतः त्रतीयांशो भवेदत्र तत्र सर्वत्र चाङ्गुलिः नैश्चतर्भि
१० र्भवेन्मह्विर्वितस्तिर्हस्तास्त्रिभिर्मतोः अश्वहस्तस्तद्धेनस्याद्धस्तस्तद्धनः शिवे तद्धनेन भवे
द्धोमतन्मानान्यानेनोत्रतिः षड्भवन्त्यङ्गुलासाम्यानन्मानेः ऊर्ध्वकल्पनमित्येवमनुक्रम
190 कारेण योमध्ये कपिलपंचरात्रोक्तमात्रोऽङ्गुलिभिर्हस्तेः परिकल्प्योक्तप्रकारेण योग्यायेतेन स्व
येहस्तेपिलितिभिः समीकृतेनभजेन पयाद्दिष्टमानहस्तायाम विस्तारं चतुरस्रा हस्तमानप्रका
रेणसमपत्तरस्तेकोणचतुष्कं निखानवशेऊर्ध्वचतुष्टयलग्नरज्जुचतुष्टयकोणतष्टके विधाय
पूर्वापरायतंदक्षिणोत्तरायतं च मध्यसूत्रद्वयं दृढीकृत्य तन्मुनः सूत्रेनैवधाविभज्य वाह्यको
णचतुष्टये तेके केसतिदिग्गोसक्तवाग्निविक्रमादिक्रतुष्टयेष्वस्तेभाष्टकेसंभूय द्वादशसेभा
तनानिमूलक्रमयानवहहनवद्रणानेकजातीयानस्त्र सत्तानपंचरस्तसमच्छायान द्वादशाखा
नप्रविष्टस्वपंचमांशानप्रमाणवहिर्हस्तस्वस्योत्सहतीया स्थूलविनस्तुवनशिखावायुका
नमध्यविभक्तेः कोणचतुष्टयेस्तम्भचतुष्टयंपूर्ववत्सम्भसज्जातीयं इवनः किंचिन्मूलमनेतम
रेयनदधीश्रुमन्येषष्टहस्तमनुत्तने पूर्ववन्मध्येशिखापंचमांशेनप्रविष्टमेतल्लमिति षोडशाले
भात्रिवायनगुमपरिसमजातीयानिकरणन्यत्रगाणि स्थिरावायसेवष्टपयाख्येषयुक्तकाष्ठादि
रूपनिषेकाष्टानिशीलिभिः परिकाससिनानिद्वादशस्तम्भाश्रयमध्यस्तम्भचतुष्टयाश्रयुच
चतुरस्राकारेणासमारोप्य मध्यस्तम्भचतुष्टयापरिशिखाग्रप्रविष्टमूलवपक्रमेको १०

हस्त्याग्रवनष्टयं पिहितवरनिर्मितं तत्सजातीयकाष्ठकलशकमलाकृतिशोभिताग्रशिखि
द्दिगष्टद्वारशालेभ शिखाग्रप्रोतन्मत्तमध्यस्तंभचतुष्टयाग्रस्थष्टाग्रकतनमध्यनिर्यं
ह्काष्टचतुष्टयमध्यगताग्रकलशाकृति यथायोग्यदीर्घस्थौल्ययुतमसारिद्वारशाका
ष्टयुतमन्यैरयिकाष्ठैर्यथायोग्यं पदद्योतकं नारिकेलतरलैर्वंशकंटैवासमयागाकृति
तं तैरेवनिः श्रेयहितकोणचतुष्टयं चतुर्दिक्षु चोत्तममध्यमकनिष्ठमेत्रयेषु स्था
श्रीगृ लहस्तद्वयमचतुरंगुलहस्तद्वयविस्तारयुतद्वारचतुष्टयोपेतं मेत्रं यं विस्त्य
मेत्रपमध्यपूर्वद्वारा द्विहिर्हस्तमात्रपरित्याज्य अग्रश्वतस्य द्वे तोरणे उत्तममध्यमकनिष्ट
ष्ठमत्स्यपद्मपेचहस्तोच्छ्रितेऽदशांपलविस्तरेनपंचागुलस्थूलं विषमचतुरस्रम
णतिरिक्तविलस्थु त्रतोशिखंवरस्तोमयोः पार्श्वयोरुत्तममध्यमकनिष्ठमेत्र
येषु सार्धहस्तद्वयमपादहस्तद्वयहस्तद्वयोन्नता ते यथापूर्वं पंचमांशेनमवि
ष्टमूलतंपफलकद्वयं अग्निमीडेत्वरोहितेनपत्रस्थदेवमपिजे होतारं रत्नधातम
रतिमेत्रेण निखाय तत्सजातीयकाष्ठेन समानविस्तारस्थूले विषमचतुरस्रेको

श्री॰
मा॰
१६७

191

दिद्वयेषिशास्वग्नेवेशयोर्याऽग्ययेव्ययुतं तिर्यक्कल्कंसमारोपयेद्भेभसां तोंचव श्रीया
न एवं दक्षिणद्वारे स्तवनकमयं तोरणं इषे त्वोर्जे त्वा वायवः स्थोपायवः स्थ देवो वः सवि
ता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मणे इति मन्त्रेणान्यसेन ततः पश्चिमद्वारे उदुम्बरमयं तो
रणं प्राग्वत्त्रिमितं अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये नि होता सत्सि बर्हि।
षि इति मन्त्रेणान्यसेन ततः उत्तरद्वारे वटवृक्षमयं तोरणं प्राग्वत्त्रिमितं शन्नो देवीरभि
ष्टय आपो भवन्तु पीतये शंयोरभिस्रवन्तु नः इति मन्त्रेणान्यसेन ततस्तेषामुपरि तत्र
ति यवक्षुल्लहेन मध्यतः सुषिरं विधाय तेषु तोरणास्तम्भानीकाष्ठेन निर्मितं स्तम्भु म
ध्ये शृङ्गमीषच्चक्रपार्श्वशृङ्गद्वयं कनिष्ठेन वाङ्गुल्लहीं च मध्यमेन काष्ठशाखामुल्ल
हीं च मज्ज्ञमेज्ञयोल्लुषांगुल्लहीं च ततश्चक्रपर्णाप्रविस्तारयुतं शूलत शूलच्छ
रङ्गुल्तमानेन सुषिरप्रविष्टं त्रिशूलाकारं प्रतितोरणमेकमेकं कीलमारोपयेत्
ततो मेजपाद्येत्शुद्धस्तै शूविंशाहेज्ञबुलप्रचितं हस्तमात्रविस्तृतं पञ्चहस्तादेर्घ्यो
दानव्यमन्त्रैरेव नवाहनमन्त्रैकिं तथाटादिभिः षितां यस्र शेवतं अस्तसैवतनवर्णानुरूप १६८

वर्णोध्वजमारोप्य तथादिक्षु बाहुमात्रवती चोपधायेश्चमानं हंजावतेविताः तन्त्रलो
कपालवाहनमसंयतिताह्वादपंगलविस्तला लोकपालानां वेदेशाननमेन्द्रस्य पता
काश्चबधीयात तत्रेन्द्रस्य पीतवर्णो वह्नेः पिंगलवर्णो यमस्य कृष्णवर्णो निरृतेः
श्यामवर्णो वरुणस्य श्वेतवर्णो वायोर्धूम्रवर्णो सोमस्य श्यामलवर्णो ईशानस्य
सितवर्णो अनन्तस्य श्वेतवर्णो ब्रह्मणोरक्तवर्णोति लोकपालवाहनानि च गजमे
ष महिषप्रेतमकरमृगनरवृषभहंसमगरुडा यथाक्रमेणां ह्यालीवोज्ञेयानि पताको
वर्णाः हश्वेतरक्तधूम्रसश्वेतकृष्णसगौरसितश्वेतरक्ताः ज्ञेयाः इन्द्रस्य पताकाभिर्वलेह
त्पमेन्द्रपामपेतरं विनानभ्युष्मासस्ताहिभिर्वलेकृत्य आम्नायस्य वस्त्रलग्रथितस्तोर
ऽरूपचंदनमालपामेननर्वहिस्तपरिवेश्य हंभानडुकलै सेवष्का नमध्यस्य संभ
वनस्थयमध्यानेचतुरस्रं त्रपमध्यावेडे अपशके एकाभिः स्त्रिग्धमञ्जिवीचनुरस्रा
दर्पणाव्यनिभपार्श्वेचतुरस्रपमध्यमसे ग्रामसमलां हस्तमात्रोकुण्डवतीवेदीविद
ध्यादिति मंडपनिर्माणविधिः ॥ अथ नवहस्तमंडपस्यानिमेकोचमाहतिकसर

श्री
मा
१९२

सवाङ्गस्यविंशतिहस्तैरष्टाशतहस्तैरुन्नममेरुपं चतुर्दशहस्तैर्द्वीरसहस्तैर्मध्यमे दशभि
र्हस्तैः कनिष्ठवामेरुपंपर्यन्तं कृत्वा तथा प्रणिधानं कुर्यान् शम्यमेरुपं कृत्वा तन्मध्ये निरूपितको
णेषु हस्तमात्रविस्तारावामोवितत्स्निमध्ये नैव नो ऊर्ध्वं तो ऽर्धं स्वं काशांचत्वरं स्थापयित्वा कृत्वा
तत्रवास्तुपूजां कुर्यान् तत्रमाकाशमयार्तिष्णोः स्वस्थापनं संचारविन्यासमेनैकापंक्तिको
ष्ठानि समानतयातानि निःपाद्य तन्मध्ये कोष्ठतचकमेकीकृत्य तत्र नेत्ररत्नबाहुवीथ्यां प
ततः बाह्यशाकोष्ठानि तान्यंप्रतिदिशं त्रीणि त्रीणि कोष्ठान्येकीकृत्य तद्वीथ्यां प्रतिको
णमेकैकं क्रमेण कोष्ठचतुष्टयं तद्वात्वावीथ्यां तत चतुर्विंशतिकोष्ठप्रमितिकोणमे
कमेकं क्रमेण कोष्ठचतुष्टयं चैवं क्रमात्प्रतिकोणं कोष्ठद्वयं कोष्ठद्वयमेकं कोणस्
त्रैणद्विधा कृत्वा समध्य कोणचतुष्टय स्यार्धं कोणद्वयाष्टकं एकैकं क्रमात तपोत्थ
द्वैवमास्थानेषु परिकल्प्य पुनस्तद्वीतीयवीथ्यां तन्न कोणमध्ये पार्श्वयोः कोष्ठद्वयं को
ष्ठद्वयमेकीकृत्य पुनस्तद्वीथ्यां प्रतिदिशं मध्ये मध्ये कोष्ठमेकमेकं कोष्ठवत्प्रमाणं क्रमा
द्वत्वरविन्यासमार्गे परिकल्प्य पुनस्तद्वासवीथ्यां द्वात्रिंशत्कोष्ठानि द्वात्रिंशद्देवताः स्थापनानि १९२

रत्येवं संभृयात रवि न्यासस्थानकोष्ठ चक्रष्ठ यवजे त्रिपंचाशद्देवतास्थान युक्तं वा
लष्ट जा चक्रं निर्माय तस्याद्वितीयवीथीमध्यगतकोष्ठचक्रष्ठ ये मध्ये केकोणस्
त्राभ्यां चक्रधां विभज्य पूर्वकोष्ठस्यावैञ्चचक्रष्ठ ये प्रभा नाडिमाद्द्दितालिखेत ततः कालेन
पुराणोवर्णीयातन्याणीत्रयचालिखेत ततो नैर्ऋतिकोष्ठस्यातैञ्चचक्रष्ठ येन हिमा
दयवर्णाहिनानित्यार्णात्रयंवालिखेत ततः पश्चिमकोष्ठस्यावैञ्चचक्रष्ठ ये प्रभा नाडिमा
द्दितालिखेन भूमिलोयमग्निर्वायुमितिपञ्चचक्रष्ठ ये लिखेत ततउत्तरकोष्ठप्रभा
दिवैञ्चचक्रष्ठ ये प्राद्दितालिखेत एजयामीतिवर्णाचक्रष्ठ ये लिखेत ततस्तानिको
ष्ठानि वर्णालिखितकोष्ठचक्रष्ठ पविधरात्रिपंचाशद्देवतास्थानानि श्वेतर
क्तपीतकृष्णनीलाद्यैः पंचवर्णारजोभिर्मनोहरं यथा भवति तथा पूरयित्वा
रोचाः सर्वाः पेव्रत रजसापरिपूरयित्वा तन्मध्ये ॐ ब्रह्मणे नमः एवंदिक्चक्रष्ठित
ॐ प्रजायनमः ॐ विवस्वते नमः ॐ मित्राय नमः ॐ महीधराय नमः एवं तद्द
हिरर्धकोष्ठाष्टके प्रागेयादीशानांतं सावित्राय सावित्रे शक्राय इन्द्रजिते रुद्राय ।

श्री॰ मो॰ १६३ 193

न्द्रजयाय अप्सु आपवत्साय इत्यष्टौ देवताः संपूज्य नैरृतिःकोणपार्श्वयोः कोष्ठ
न्कोष्ठद्वयात्मककोष्ठेष्वेकैकं मागवच्छ्यादिनः शार्वाय नमः गुहाय अर्यम्णे जृम्भ
काय पिलिपिञ्छिकाय चरक्यै विदार्यै पूतनायै इत्यष्टौ देवताः संपूज्य नैरृतिः पू
र्ववीथ्यामीशानकोणस्य कोष्ठमारभ्याष्टसु कोष्ठेषु ईशानाय पर्जन्याय जयन्ता
य शक्राय भास्कराय सत्याय वृषाय अन्तरिक्षाय नमः इत्यष्ट देवताः संपूज्य दक्षि
णवीथ्यामाग्नेयादिअष्टसु कोष्ठेषु अग्नये नमः पूष्णे वितथाय यमाय गृहक्ष
ताकाय गन्धर्वाय भृङ्गराजाय मृगाय इत्यष्टौ देवताः संपूज्य पश्चिमवीथ्यां निरृ
तिकोणमारभ्याष्टसु कोष्ठेषु निरृतये दौवारिकाय सुग्रीवाय वरुणाय पुष्पदन्ता
य असुराय शोषाय रोगाय इत्यष्टौ देवताः संपूज्य उत्तरवीथ्यां वायुकोणकोष्ठ
मारभ्य वायवे नागाय मुख्याय सोमाय भल्लाटाय अर्गलाय दित्यै अदित्यै नमः
इत्यष्टौ देवताः संपूज्य प्राक्तु ये ब्रह्म उरस्थकुण्डे अग्न्यौ तेवावत्यमाणमग्निस्था
पने कृत्वा ॐ ब्रह्मणे स्वाहा इत्यादि पूजितदेवतानाम मन्त्रैः स्वाहान्तैः प्रत्येकं श्री १६३

३

हिमङ्गंधैर्वैः घृतमधुदुग्धपरिस्नानैः पायसैश्च मनोज्ञकमोदकैर्वा इक्षुखण्डाष्टोत्तरशतसंख्यं
वाऽजुहुयात् ततो घृतशर्कराकदलीफलनानाव्यंजनयुतैः पायसैः ॐ त्रसमेणष
बलिं नमश्शब्दादिना त्वामभिलषितं देहि स्वबलिं दद्यात् ततः श्रीपरदेवतानामन्त्रेण ना
नाविधान्नपानैर्भक्ताभोजने मुनीन्द्र लक्षतिरिणारिणिः परितोषयेत् २ वासन्त जा
पिः इत्थं वालसुखजो गृहे तिष्ठगनेभानोशुभाणिमायांप्रनिवन्तः कुर्वतीनसपी
ज्ञानबालमरणानान्योन्यकलहादिप्रशुभानि भवन्ति अत्रपोत्रधनारोग्यसुखदाम
हाभीममहिमा नीरोगी विजयी विख्यातस्तस्मिन् गृहे सुखं जीवति राजवश्यमनि
महीषीगृहे सचिवामात्यसेनानिभवनेषु मैत्रिकं कारयेत् तेषामभिलषितसि
द्धिर्भजति यदि न कुर्यात्तदा तद्वैपरीत्यं भवति इत्थं वालसुखजो विधाय तस्मिन्नेव
पुण्यकालादि तिलमेषादि द्वादशराशिस्थाने पूचन्द्रस्थादिकुंजानि यथाकामफल
प्राप्त्यै कुर्यात् ततश्चेत्तमेवं वैवाह्यमक्षरैके प्रमाणादिचन्द्रहिंगाणामसचनसपुत्र
तिषेक स्यमकस्यात् हि हि राशिक्रमेण एकोणाहिगतास्वभक्तिषेकेकर्मणं एवं सम्य

श्री·
मा·र·
१६४

१९४

प्राग्गमतिगानस्य नमारभ्य रहितापेक्षातो शालाकोणभमति वर्यैर्नैमघाटि द्वादशराशिस्थाना
नि परिकल्प्य नेऋत्यादिषु मेषगणप्रथये भो मेषवृषकर्कटे दन्तलामकरराशिषु वृश्चिकं कुंभनिचना
दि मिथुनकन्याचापमीनराशिषु यान्याकाराणि चत्वारि कुंभनिच पुनरस्मिंगलप्रथये गत
मे चालिचरराशिचलग्नस्थये धंचेद्राकारं कुंडं वक्तव्यं स्थिरराशिचलग्नस्थये त्रिकोणाका
रः कुंडं वक्तव्यं द्वाभ्यां राशिचलग्नस्थये पद्मभान पंचाश्रवत्रं समप्राप्ताश्यानि नवधि
धानि अथ वेद्यो निर्माणरचनाप्रकारः तत्र वेद्याः सर्वभागे पदमात्रं भूवं परित्यज्य प्राकृति
न दिक्कणमानं प्राक्प्रत्यगायतं सूत्रमास्फाल्य तन्मध्ये चिह्नं कृत्वा तच्चिह्नात्सर्वतः प
श्चिमतः प्रागेव कल्पितदिक्कणमानं प्राक्प्रत्यगायतं सूत्रमास्फाल्य तन्मध्ये चिह्नं कृ
त्वा तच्चिह्नात्सर्वतः पश्चिमतः अनेन राजोन्नतांगुलैः द्वादशांगुलमानेन चिह्नं कृत्वा
तत्र लघुकोणं मार्जयित्वा तच्चिह्नस्थपादवंशमेणात तन्मत्रार्थानिं चिह्नपिकमानक्रमेण
पूर्वापरतः विचिह्नमात्यमं स्थितं सूत्रं तद्धं विधाय तत्पार्श्वतिर्यक्सूत्रं हस्तपदमापि
प्राक्प्रत्यक्सूत्रं सूत्रमध्यगतं हस्तपदं समं मेलयेत् तत्तिर्यक्सूत्रं सूत्रमास्फाल्य तत्रापि १६४

४

मध्ये विदिक्षु द्वादशाङ्गुलमानेन चिह्नं कृत्वा तत्र पश्चिकोणं संमार्जयित्वा चतुष्कोणे पद्मवि
हं मध्ये पद्मं चक्रं विधाय तत्र दलाग्रात् तत्र दलमध्ये पद्माक्षिप्रमाणकस्तु द्वये द्वादि कोणेषु स
त्रम चतुष्कं चके स्म यस्य चतुरष्ट च वायुकोणस्य वर्तुलं रेखा कृत्वा पीतं तत्र सूत्रतस्य माकमस्य मध्य।
तत्र सूत्रमानमितं तत्समवर्तुलं रेखाद्वयेन कृत्वा तद्बहिरेकाङ्गुलमात्रेणान्यत् कृत्वा तदुपरि
तो बहिर्द्वादशाङ्गुलमानविस्तारो वर्तुलरेखाङ्गुलमानेनान्येन मध्यमेव वर्तुलं कृत्वा तदुपरि बाह्ये प
रितः चतुरङ्गुलमानविस्तारो वर्तुलरेखाङ्गुलमानेनात्र तेनैव वर्तुलं कृत्वा तदुपरि बाह्ये प्र
णवमुद्रां रङ्गुलेन युक्ता तदेव विस्तारोन्नतो धाम्नां चतुरङ्गुलमानमितो मार्गवर्तुलं कुर्यात् ए
वं बहिर्नेमिप्रमाणमेव वर्तुलं द्वादशाङ्गुलोन्नता चतुरङ्गुलविस्तृता तद्बहिर्द्वितीया षडङ्गुलो
न्नता चतुरङ्गुलविस्तृता च भवति तत्तत्सर्वबाह्येषु चतुरङ्गुलविस्तारो नेमिधमेव
र्तुलं मध्ये वेदेशे द्वादशाङ्गुलायाम विस्तारमेकाङ्गुलोन्नतं चतुरस्रपीठमस्या कृत्वा त
दुपरि निहितमस्तु द्वादशाङ्गुलहीनोन्नतरोन्नतहीनपरिणाहमध्यमेव वर्तुलं सत्सम
रेखानालयुक्तो मस्तकेऽङ्गुलमेकं यद् युक्तो मध्ये समातो मुपरि तन्नमेव वर्तुलोपरि गगनामध्ये ग्गुल

श्री· सो· १८५

195

मानविस्तारमध्यां तन्मध्ये शतभयपार्श्वकर्ममृतासंकुचितामेकांगुलविस्तारां ग्रीवां द्वाद-
शांगुलोत्तायामामेकां पश्चात्संमध्ये समेखलां मध्ये यवपत्राकारां मूलात्क्रमात्तिंशिविति-
स्नाग्रां योनिं कुर्यात् अत्र वृत्तकुण्डे योनि नोक्तोत्र राज टीकाकारमतयो निकुण्डे योनिं
पद्मकुण्डे नाभि स्त्रनास्तीत्याहुः तांत्रिकाः अथ नाभिः तत्र कुण्डमध्यस्य हे समपद्मावले
वनेमतिलिशां चतुरंगुलमानेन वृत्ते निःपाद्य तद्बहिः षडंगुलमानेन च वृत्ते कृत्वा
तद्वृत्ते वृत्तं कर्णिकां परिकल्प्य तद्बहिः स्य वृत्तेन रालवीप्यामष्टदलानि विधा-
य षडंगुलोच्चं नाभिपंकजं कुर्यात् ॥ इति वर्तुलकुण्डनिर्माणविधिः ॥ अथ तंत्रा-
जं कुण्डानां यत्वं ठेनोक्तलक्षणेषामेवत्पघु तानामकतनभंगाशांकयोनेबो हव्यं न
हि केठाभरणोपिपतत्ववायः प्रयत्नाहूतिचेतसं तस्मान्यतेत्रैव मकुण्डे तः पालक-
त्पनीयेशिवस्पस्वतंत्रेकृतत्वात् कुण्डे सत्यसमंत्रान्यतंत्रोपतत्या विशेषबाहुल्यप-
र्शनादिति ॥ अथ वृत्तकुण्डरचनाप्रकारः ॥ तत्र प्रागवस्थापितहिष्टराशिस्थाने समचतुर-
स्त्रेतंत्रे साधयित्वा तन्मध्यविस्तरमानमष्टादशधा विभज्य तेषु कसमानतः प्राग १८५

तस्य त्रिकोणोत्तरायतनतिर्यक्सूत्राद्बहिः प्राक्प्रत्यगायतं पद्मसूत्रं स्पृष्ट्वा प्राग्ग्रे विस्तारार्धम
ध्यात्कृतमवलंब्य विलिखितवृत्तसूत्राग्रमानेन परितो भ्रमेण वृत्तं निष्पादयेत् तद्व
त्तं बहिः कोणचतुष्टये त्र्यस्रकम्भूमिमानेन दिक्कोणचतुष्टये चतुरस्रं बहिर्वृत्ताभ्यन्तरेल
म्बेते तेन सर्वाणि कुण्डानि षट्सूत्रांगुलपरिणाहवर्तुलं स्वकुण्डं तेन समानानि
भवंति इत्थं वृत्तं निष्पाद्य बहिरेकांगुलं त्यक्त्वा पुनर्द्वादशांशमानेन वृत्तं निष्पाद्य
प्रथमकृतवृत्तमध्ये चतुरस्रसूत्रं स्पृष्ट्वा ह्रस्वसूत्रमानेन निर्माय तेन कृत्वा । बहिर्द्वादशांशकले
न तावल्ली यथामार्गवन्मेखलात्रयं कृत्वा मध्ये देवयोन्यादिकं रचयेदिति ॥ अर्धचं
द्राकारकुण्डरचनाप्रकारः ॥ तत्र मार्गवच्चतुरस्रं निर्माय तद्दिक्क्रममानेन दशधा विभज्य ते
षु केकेकांशं त्यक्त्वा पश्चिमयोः मध्यपरित्यज्य विहृतयं कृत्वा तत्पश्चिमचिह्नद्वितीयको
त्तरायतनतिर्यक्सूत्रं संधिमध्यावलंबनेन प्राक्कृत्य तद्विहृतार्धद्वादशांशमानेन भ्रमा
दर्धचन्द्राकारं कुण्डं भवतीति इत्थमर्धचन्द्राकारं कुण्डं निःपाद्य तद्बहिरङ्गुलं त्यक्त्वा
द्वादशांशाङ्गुलमानेन चार्धचन्द्रनिर्मितं कृत्वा प्रथमकृतमेखलमध्ये चतुरस्रवृ

श्री· सा·र· १९६

196

लसूत्रमानेन वर्त्तुलं कृत्वा ॥ बहिः प्रागवन्मेखलादिकं कुर्यादिति ॥ अथ त्रिकोणकुण्डरचना-
प्रकारः ॥ तत्र प्रागवच्चतुरस्रं कृत्वा तत्क्षेत्रस्य प्रागग्रं बहिर्गत्या प्रसार्य तच्चतुरस्रवि-
स्तृतं भमानं षोढा विभज्य तेष्वेकैकांशमानेन पश्चिमतिर्यक्सूत्राग्रद्वयं पार्श्वयोः ब-
हिः प्रसार्य ॥ तदग्रद्वयात्तत्सूत्रमानोपेतसूत्रद्वयस्य प्राक्प्रसारितप्रसूत्रस्य च
यत्र संपातस्तत्र लक्ष्यं बध्वा स्फालयेत् ॥ त्रिकोणकुण्डं परिकल्प्य तद्बहिः कोणवर्त्तुलं त्यक्त्वा तद्ब-
हिः षोडशांशमानेनोच्छ्रयं त्रिकोणं निष्पाद्य ॥ बहिस्तु प्रागवन्मेखलादि प्रागवत्कल्पये-
दिति ॥ अथ योनिकुण्डनिर्माणप्रकारः ॥ तत्र प्रागवच्चतुरस्रं निर्माय तत्क्षेत्रं तत्कोष्ठचतुष्कस-
मावकल्प्य गायत्रक्षेत्रस्य प्रागग्रं तन्मानपंचमांशेन तद्बहिर्विस्तार्य तत्कोणद्व-
यात्मकचतुरस्रपश्चिमभागस्थपदद्वितयोत्तरकोष्ठद्वयोर्द्वयोर्नैऋत्यापारीशानेनमाग्रया
दिवायव्यान्तेच कोणद्वयसूत्रद्वयास्फालनेन लक्षितं तत्सूत्रद्वयसंपातविदिक्तमध्यदे-
शावधिमतः तत्कोणावधिमानेनोत्तरकोष्ठमावधृत्य तत्र सूत्रं पश्चिमाग्रास्थिति
ण्युत्तरमध्यतिर्यक्सूत्राग्रावधि तद्दक्षिणकोष्ठमानसूत्रं पश्चिमाग्रादितद्दक्षिण १९६

ग्रावपिचयमार्धं चैव हृदयं निर्माय । तन्मध्यात्तिर्यक्सूत्राग्रहृदयमारभ्य प्राक्सूत्रान्त
ब्रह्मसूत्रावधि सूत्रस्य कालनेमये भ्याकारं तेन त्र्यं परिकल्प्य तद्बहिस्त्रमेखलात्रियं
योन्याक्रमानेनोक्तयुक्त्या योनिमेखलहृदये निष्पाद्य । प्राग्वन्मेखलात्रमेखलात्रिकं साधये
दिति ॥ **अथ पंचाश्रकुंडनिर्माणविधिः** ॥ तत्र प्राग्वच्चतुरश्रं कृत्वा । तन्मध्यमानं सप्तम
भागेन ब्रह्मसूत्रस्य प्रागग्रं बहिर्विकाश्य तन्मानेन तत्र चतुरश्रमध्यस्य हृदं सपदाव
लंबनेन भ्रमाद्वृत्तं विधाय । तच्चतुरश्रमध्यसूत्रे चन्द्रार्धं कृत्वा । तेष्वंशत्रयेणाग्रा
त्र्यंशेण तत्सूत्रे ब्रह्मसूत्रप्रागग्रालिपरितः पंच विन्दून् निष्पाद्य । तत्र विन्दूत्थितकुंज्या
सपार्श्विक पंचसूत्राणि प्राग्वत्कल्प्य तत्र चापकेषु लेख्यमानेनानेन पंचाश्रकुंडं भवति । इत्य
स्य पंचाश्रकुंडं तेन त्र्यं परिकल्प्य । तद्बहिरपि योन्या युक्त्या केन मेखलां पंचाश्रहृदये
परिकल्प्य योन्यादिकं प्राग्वत्कल्पयेदिति ॥ **अथ षडश्रकुंडनिर्माणप्रकारः** ॥ तत्रप्रा
ग्वच्चतुरश्रं विधाय तन्मध्यमानं षोडशधा विभज्य तेष्वेकांशेन ब्रह्मसूत्रस्य प्रागग्रं ब
हिर्विकाश्य तन्मानेन चतुरश्रमध्यस्य हृदं सपदमध्यावलंबनेन भ्रमाद्वृत्तं निष्पाद्य तन्म

श्री
मा. ए.
१९७

197

ध्यविष्कंभमानार्धेन तन्मध्यात् तिर्यक्सूत्रस्य दक्षिणाग्रादि परितो वृत्ते विहितषट्कं विधाय तत्
त्तचिह्नाच्चिह्नं ज्यासूत्रपंचषट्कमास्फाल्य तत्र चापरूपं द्वन्द्वं विमार्जनेन षट्कोणकुं
ण्डं सिद्ध्यति निष्पाद्य तद्बहिरेकांशेन द्वादशांशमानेनोत्तरवृत्तमासमन्तात् हृदयं कृत्वा वा
नाभिकैकल्पयेत् एतत्तस्मात्सर्ववायुदिग्मानेन चापराशिसूत्रान्नमोङ्कं वैरिनाशनकं कुं
ण्डं भवतीति ष षडश्रकुण्डरचनाप्रकारः ॥ तत्र मार्गवच्चतुरस्रं विधाय तन्मध्यमानेन
न विंशतिधा विभज्य तेन तत्षडेकांशमानेन तद्बहिः प्रतिदिशं प्रसारितमत्स्याग्रे एवं
वक्ष्यमाणरेखाः सोत्कक्रमेण विधाय तत्र एवं चतुरस्रस्य कोणसूत्रार्धमानेन वासवनैर
ऋकोणाच्च तत्पश्चिमवायव्यान्ताशावधिभागमुभयतः प्रतिरेखं चिह्नद्वयं वायव्यकमानतस्म्या
ष्टचिह्नानि कृत्वा तच्चिह्नाच्चिह्नं प्राग्वत्सूत्रं चक्रपद्मास्फाल्य तद्बहिर्गतकोण
मार्जनादष्टाश्रकुण्डं भवति रम्यमष्टाश्रकुण्डं तत्र कृत्वा तद्बहिः प्युतकयुतस्यैको
ण उल्लमानेन द्वादशांशमानेन चाष्टासु हृदयं कृत्वा वा नाभिं कल्पयेत् ॥ अथ नवकु
ण्डरचनाप्रकारः ॥ अत्र होतायां वृषादिस्थिरराशिसूत्रान्नचन्द्रेपवनादीच तस्य कुण्ड

१९७

मेव कुर्यात् ॥ अथ विग्रहाङ्गस्थानं ॥ मिथुनकन्यामीनधनुषाख्योभयात्मकराशिस्थाने ष्ठा
ग्रे यातिष्ठके कोणेषु योनिं कुर्यात्तानि च मारि कुर्यात् ईशानयोर्मध्ये नवममाचर्यं कुर्याच्च
रेष्ठमेव कुर्यात् ॥ अथ यानि शुभाशुभात्मककाम्यादिकर्मयोग्यपच्छायथेष्टपदेशे वि
धेयानि ॥ अत्रविहितलालिङ्गं मध्ये च नामकारेण लिखितः ग्रन्थगौरवभयाद्दीक्षायाम
योजनामात्रमस्तु ॥ ॥ श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते सौभाग्यरत्ना
कीर्चवविंशस्तरङ्गकः ॥ २४ ॥ अथ दीक्षा तत्र शिष्याय दिव्यज्ञानं ददाति सर्वपाशात
ये च करोतीति दीक्षा शाम्भवी शाक्ती मान्त्री भवति क्रियामयी वर्णमयी का
लमयी वेधमयी स्पर्शा दृग्दीक्षा वाग्दीक्षा चेति ॥ तत्रादौ क्रियादीक्षाविधिर्विविच्यते
तत्र शुभे मासि शुक्लपक्षे शुभतिथौ यथोक्तलक्षणगुरुं ॥ यथोक्तलक्षणयुक्तं
शिष्यो यथाविधि सेवाभिः प्रसाद्य यथाविधि वरणं कृत्वा तन्मुखात् शाम्भवीं गृह्णी
यात् ॥ तत्र मासास्तु भैरवतन्त्रे ॥ चैत्रे दुःखाय दीक्षा स्याद्वैशाखे सर्वसिद्धिदा ज्येष्ठे
मृत्युप्रदा दीक्षा स्यादाषाढे बन्धुनाशिनी श्रावणे हितदानन्तं भाद्रे दुःखदा मता आश्वि

श्री
१९८
198

नेसर्वसिद्धिः स्यात्कार्तिकेस्नानप्रवृत्तिस्तु शुभस्तामार्गशीर्षेचपौषेमधात्र्यविनाशिनी मा
घेसर्वपापनाशः स्यात्स्नानं तापसर्वसिद्धिदा मासमेषगतेमत्तमासेपरित्यजेत्
अष्टवामनयानि तत्रवैशंपायनसंहितायां रेवन्त्यांवारेभवेद्धिनत्रेसोमेशंतिर्भवेत्किल
गुरुवारेश्चकेदेहेतितत्रस्नातं विवर्जयेत् बुधेसौख्यं मासमाप्तिन्नानेनस्यान्नहूतस्यतो
शुक्रेसौभाग्यमाप्नोतियशोहानिःप्रानेर्स्सुरे ॥ इतिवारफलानि ॥ अथतिथिफलमुक्तंतत्रैव ॥
प्रतिपत्कुहूमासीत्याज्ञाननाशकरीमता द्वितीयायांभवेज्ज्ञानंतृतीयायांभवेत्कुति
वक्त्र्यांधननाशः स्यात्पंचम्यांबुद्धिवर्धने षष्ठ्यांज्ञानंतयः सौख्यंलभतेसप्तम्यांदि
नेअष्टम्यांज्ञाननाशः स्यान्नवम्यांवपुषःक्षयः दशम्यांराजसौभाग्यमेकादश्यांधु
विर्भवेत् द्वादश्यांसर्वसिद्धिः स्यात्त्रयोदश्यांमहारिद्धता तिथयेप्यनिस्थात्वर्हश्यांमतिर्भ
मावास्यानवकेपत्सांसर्वसिद्धिः स्यादस्वाध्यायेविवर्जयेत् मासमावस्यानममावा
स्यापर्सातः पौर्णमास्यां संध्यागर्जितनिर्घोषभूकंपोल्कानिपातने एतानन्यांश्चादि
वसानस्त्रान्तुन्कान्परित्यजेत् अथनक्षत्राणितत्रैव ॥ अश्विन्यांसुखमाप्नोतिभरण्यां

मरणंध्रुवं कृत्तिकायांभवेद्दुःखं रोहिण्यांवाकलिर्भवेत् मृगशीर्षेतुदुःखंस्वामिराद्रीयांवं
धुनाशनं पुनर्वसौधनारोग्यंपुष्येशत्रुविनाशनं अश्लेषायांभवेत्स्वल्पंमघायांतुदुः
खशोकनं सौदर्यं पूर्वफल्गुन्यांसमाप्नोतिनसंशयः स्नानेचोत्तरफल्गुन्यांहस्तायां
वंवंतिर्भवेत् चित्रायांस्नानसिद्धिःस्यात्स्वात्यांशत्रुविनाशनं विशाखायांचदुःखाय
न्नराधावृद्धिवर्धनी ज्येष्ठायामश्रुमावाप्निर्मूलेस्सर्वसमृद्धिदं पूर्वाषाढोत्तराषाढेभ
वेत्कीर्तिर्षयके श्रवणायांभवेद्दुःखंधनिष्ठायांदरिद्रता बुद्धिःशतभिषायांस्यात्पू
र्वभद्रेस्वाभवेत् सौख्येचोत्तरभद्रायांरेवत्यांकीर्तिवर्धनं ॥इतिनक्षत्रफलानि योगश्च
नवैव॥ येषाश्च प्रीतिरायुष्मान्सौभाग्यःशोभनः शुभः स्वकर्माचधृतिर्वृद्धिःध्रुवःसिद्धिश्च
हर्षणः वरीयांश्चशिवः सिद्धोब्रह्माऐन्द्रश्चयोज्ञाहति ॥करणानिवानवैव॥ शुभानिक
रणान्याहुर्हीतायांचविशेषतः शकुनादीनिविष्टिंचविशेषेणविवर्जयेत् अत्रापिप
वेनकिंस्तुघ्नचनम्ब्रह्मनागिनांगहेणं ॥राशयस्तुनवैव॥ मेषाद्यारंभणांमेषधनधान्यमदं
भवेत् वृषेभरणमाप्नोतिमिथुनेपत्यनाशनं कर्कटेसर्वसिद्धिःस्यात्सिंहेमेध्यविनाश

श्री
मा० र०
१९९

१९९

षः कन्या लक्ष्मीप्रदा नित्यं तुलायां सर्वसिद्धयः वृश्चिके स्वर्णलाभः स्याद्धनुः शत्रुविनाश
के मकरः शुद्धदः प्रोक्तः कुंभो धनसमृद्धिदः मीने दुःखप्रदो नित्यमेवं राशिफलं भवेत् निष
द्धदिनानि मासाः विशेषतो ज्ञेयानि नान्यत्र नलिनीविन्नानि ग्रहणे गौरवं भवेत् अ
थात्र मासर्क्षादिशोधनमन्तरेणापि सर्वेषां दीक्षायाः शुभकालविशेषाः २ विषुवेऽय
ने द्वे संक्रान्त्यादिमनोन्मवे दीक्षा कार्या न कालेपि पवित्रे गुरुपर्वणि षष्ठी भाद्रपदे
मासि शुक्लपक्षे त्रयोदशी कार्तिके नवमी शुक्ला श्रावणी कृष्णपंचमी एतानि देवप
र्वाणि तीर्थकोटिफलानि वै निर्दिनेष्वपि मासेषु दीक्षा ग्रहणे शुभा सूर्यग्रहण
काले न समानो नास्ति भूतले अत्र यद्यत्कृतं कर्म तत्तदनन्तफलदं भवेत् रविसंक्रमणे
चैव नान्यस्यान्वेषणं भवेत् न मासतिथिवारादिशोधनं सूर्यपर्वणि लब्ध्वा चन्द्रग्रहं
यातस्मिन्काले गुरोर्नरः सिद्धिर्भवति मंत्रस्य विद्यायाश्च न वै गणः रविसंक्रमणे चैव
सूर्यस्य ग्रहणे तथा जलयात्रादिकं चैव विचार्यं कुरुते तदा सर्वतीर्थेषु विद्युत्स्याः स पुण्य
दीक्षावाणिषु च मंत्रदीक्षास्ववर्गेणा मासर्क्षादीन्न शोधयेत् अथवान्यप्रकारेण दीक्षा

१९९

ग्रहाणामुत्तमं सवक्ष्यामि समासेन सर्वतंत्रेषु गोपितं सर्वेषामग्रहाः सर्वेन तत्त्राणि चरा
श्रायः यस्मित्र दृष्टे निसेन ज्येष्ठो गुरुः सर्वेषु शुभावहः केन्द्रे च गुरौ तस्य सेन ज्येष्ठः सर्वदेवताः
गुरुं सेवेतो ययेद्ब्रह्मा द्वयमेव तत्थाभवेत् हृदयं भुक्तिमुक्तीः ममनुद्दत्णां मया कालः स्त्री।
णां कालस्तु सर्वदा शुक्लपते शुभा सीता कृतेस्थानेच मीद्दिनात् भूतिकामैः सिते
पते मुक्तिकामैः सितेतरे दीक्षाग्राह्येति निश्चयः तथा त्रिषष्ठ गुणताः पापाः शुभाः केन्द्र
त्रिकोणगाः दीक्षायां तु शुभाः सर्वे ध्रुवस्थः सर्वनाशकः आयुष्यकादशस्थाने पापाः रा
हुकेतुवत्तीणातु येशानरा गोधरणिजविजाः पापयुक्तः सौम्यस्तु सप्तमे च तनुर्थे स शुभमष्ट
शमस्थाना नाकेन्द्रसंज्ञा त्रिकोणं नवमस्थाने पंचमस्थाने शुभाः ग्रतौणस्त्रग्रहः।
पापरहितः सौम्यग्रहर्भगस्य ध्वंजन्म अष्टमस्थाने एवं विचार्य निर्दोष शुभ लग्ने दीक्षां
कुर्यात् इतिदीक्षाकाल प्रथगृहलत लक्षणनिर्वाणतंत्र काले मन्ते संहरः स रव्वः स्वच्छः
सत्वभावज्ञानं तुवितम् अशेषशयः सशवत्क्षिविरयेतो गुरुमेन्तः सौन्दर्यमनवद्यत्व तु पेशा
मात्वेनः पुनः स्मरे एवं विभाषितं स्वच्छतो जितेन्द्रिय तन्त्रिणा सौलभ्य मध्यगविंतं सतो

श्री बोधयज्ञांतरात्मा असंशयफलत्ववाधेतुच्छिन्नप्रतिपादनात् नैर्मल्यममवित्वैष्ण्याद्गुरुरह्नवहि
सौ०र० तविरिता एवंविधो गुरुर्ज्ञेयस्त्विति नः शिष्यबद्धः स्वेद्धः तथा कुलार्णवे श्रीगुरुः परमेशा
२०१ नि शुद्धवेशो मनोहरः सर्वलक्षणसंयुक्तः सर्वावयवभूषितः सर्वागमार्थतत्त्व
ज्ञः सर्वमन्त्रविधानवित् लोकसंमोहनाकारो देववत्प्रियदर्शनः सुमुखः सुलभः
200 स्वच्छः सुहृन्नः छिन्नसंशयः इंगिताकारचेष्टावित् ऊहनतः कृतज्ञैनः अन्तर्लक्ष्यो
बहिर्दृष्टिः सर्वज्ञो देशकालवित् आज्ञासिद्धिस्त्रिकालज्ञो निग्रहानुग्रहक्षमः ।
वेधवेधनविक्रांतः सर्वजीवदयापरः स्वाधीनेन्द्रियसंचारः षड्वर्गविजयक्षमः
अग्रगण्योतिगंभीरः पात्रापात्रविशेषवित् निर्ममो निरहंकारो निर्द्वन्द्वोनंतशक्ति
मान् सप्तकवत्सलो धीरः कृपालुः स्मितपूर्वभाक् भक्तप्रियः सर्वकर्मोदयालुः शि
ष्यशासितः श्रेष्ठनिष्ठो गुरुः प्राज्ञो वनिताइजितात्मकः नित्यनैमित्तिककाम्यरतः
कर्मण्यनिंदितः अलोलुपोहिंसकश्च पक्षपातविचक्षणः विज्ञविद्यादिभिः ह्रीणि
मेषयेन्ज्ञाद्विपारगः तत्त्वनिश्चायतिनिर्मानो निरपेक्षो निरामयः इत्यादिलक्षणोपेतः

श्रीगुरुः कथितः प्रिये ॥ इति श्रीगुरुलक्षणानि ॥ सच्छिष्योप्येवंविधो गुरुः दृष्टः सेव्यश्च ॥ अ
थ शिष्यलक्षणानि ॥ चतुर्भिः साधनैः संयुक्तः शुद्धावान्तःस्थिराशयः अलुब्धः स्थिरगात्र
श्च प्रेक्षकारी जितेन्द्रियः आस्तिको दृढभक्तिश्च गुरुमन्त्रेषु दैवते एवंविधो भवेच्छि
ष्य इतरो दुःखकृद्गुरोः ॥ नवपावकुलार्णवे ॥ सच्छिष्यं तं कुलेशानि सर्वलक्षणसंयु
तं शमादिसाधनोपेतं गुणशीलसमन्वितं सुहृद्देहानुबन्धं च धार्मिकं शुद्धमानस
म् दृढव्रतं सदाचारं श्रद्धाभक्तिसमन्वितं कृतज्ञं पापभीतं च साधुसज्जनसम्मतं ।
आस्तिकं दानशीलं च सर्वभूतहिते रतं विश्वासविनयोपेतं वित्तशाठ्यविवर्जितं
क्षमाढ्यं साधकं शूरं बलकान्तिसमन्वितं प्रत्यक्षक्रियया शुद्धमसमस्तं विचक्षणं ।
हितं सत्यमितं सत्यभाषितं मत्कृपेक्षणं स्वहस्तेन गृहीतार्थं चवपर्यन्तं दिविस्तरे
महत्त्वात्मनोऽसंगं निर्विकारमसमेवकं विमर्षप्रकारिणं वीरमानोहारिज्ञव
र्जितं सर्वकार्यातिकुशलं धीरं सर्वोपकारकं स्वस्वार्थे परनिन्दायां विमुखं हम

श्री
ता॰र॰
२१५
201

त्वं प्रिये जितेन्द्रियेसत्यं धीमंतं ब्रह्मचारिणं त्यक्ताधिव्याधिचापल्यं त्रुःशंकोनव
वर्जितं गुरुध्यानस्तुतिकथासेवनाभजनोत्सुकं गुरुदेवनभक्तंच कामिनीश्वजितो
त्मकं सर्वभूतापालनं ऐवोगुरुकीर्तिप्रकाशकं गुरुवाक्यप्रमाणज्ञं गुरुशुश्रूषणे
रतं विज्ञानुवर्त्तिनं पेताकारिणं कुलं नायिके लज्जाभिमानगर्वादिवर्जितंगुरुसन्नि
धौ नियमे स्थितं गुरुद्रव्यनतस्वासभिकांक्षिणं कुलधर्मकथायोगिनीकौलिकप्रिये
कुलार्चनरतिनिरतं मोक्षमार्गानुगामिनं इत्यादिलक्षणोपेतं गुरुः शिष्यं परि
गृहेत ॥ इति सच्छिष्यलक्षणानि ॥ अथासच्छिष्यलक्षणानि कुलार्णवे ॥ दुष्टान्ववाघजंतु
ष्टंगुणहीनेविज्ञापिणं परिशिचचपाभंडेध्यं जंश्रितमानिनं हीनाधिकाविकृत्प
गं विकलावयवान्वितं कुंठमंधं च बधिरं मलिनं व्याधिपीडितं उच्छिष्टं दुर्मुखं
चापि स्वेच्छावेषधरं विटं दुर्विदग्धं पंडुचेष्टं च कुटिलं भीरुवीक्षणं निद्रालसमसु
तंतं नासद्भूतास्त्यमननान्वितं कपटकुत्सितं भासैतिरोहितननंसत्ता सत्यायुक्ति

२१५

कोरस्तुतं श्रद्धाभक्तिविवर्जितं विस्मेककारिनं लब्धप्रेषकं चपलं मूर्खं धनस्त्रीपुत्रहित
रहितं निषेधविधिवर्जितं रहस्यभेदकं चापि देविकार्यार्थघातकं विपक्षसंघातनकं
देवद्रोहिणां पापकारिणां अविश्वासमवद्यागमनर्थसिद्धिकांक्षिणं अततायिन
मानिनं कुत्सितं क्रूरमातिकं सर्वत्रयावकं देवी सर्वान्कृष्णाभिगामिनं असत्यवि
दंवाशासंयामशालिबहुभाषिणां दुर्विकारकजनकंदिवकारकं कलहप्रियं वृथा
विपक्षं भ्रांतं भ्रामकं वाणिज्यकं परोक्षे हर्षणकं मत्स्ये प्रियवादिनं वावदूक
वादिनं विद्याचोरमात्मप्रशंसकं गुणासहिष्णुं मज्जीनं आर्तिक्रोधसमन्वितं वा
वीकं दुर्जनप्रायं सर्वलोकविगर्हितं पिशुनं परसंतापं सर्वप्राणिभयंकरं स्त्रे
शवादिनं मित्रद्रोहिणं मानवं च वकं जिह्मोपस्थपरं देवी न स्कंदपश्चेष्टितं अकारण
वैरहासं स्त्रेशक्रोधादिकारिणं अतिहाससकर्माणं मर्मान्तःपरिहासकं कामुकं

श्री·
तार·
२·२४

वाचि निर्लज्जं मिथ्याडम्बरवंचकं असत्यामहमात्सर्ययुतं माहंकारसंयुतं ईर्ष्यापैशुन्य
पारुष्यकार्पण्यक्रोधमानिनं अधीरं कुत्सितं द्वेष्यमप्राज्ञं तत्त्ववर्जितं अप्रमत्तम
तिमूढं विनाकुलितमानसं नरसालोभयुक्तेलानसेनष्टं सर्वयाचकं बह्वाशिनेक
202 टिनं ग्रामकंटकं कुटिलं प्रिये भक्तिश्रद्धादयाशांतिधर्माचारविवर्जितं मातृपितृगुरु
प्राज्ञमहतां हास्यकारकं कुलद्रव्यादिबीभत्सं गुरुसेवाभिमानिनं स्त्रीदुष्टं स
मयभ्रष्टं दुष्टशास्त्रं कुलेश्वरि इत्यादिविगुणोपेतं गुरुः शिष्यं परित्यजेत
स्वहस्तलोभतो वापि यदि संगृह्णाति लापयेत तस्मिन्नरो स शिष्येन देवि।
वतापापते यथा तथा शिष्येन गृह्णीपात्रगृह्णीयात्कुशाचने पतिग
ह्णाति मोहेन तत्पापं शिष्यं गुरुः सेवित्रिपापं चरा जानं पतिजायाकृतं
यथा तथा शिष्यकृतं पापं प्राप्नोति गुरुमपि स्पृशेत इतिनिंदितशिष्यपरि
२·२४

गुरुदोषश्रवणाद्दस्तिष्ठेन परिगृह्णीयात् इति गुरुशिष्यलक्षणानि ॥
अथ दीक्षा ॥ तत्र यथोक्तलक्षणः शिष्यो यथोक्तलक्षणं गुरुं पूर्वं चिरकाल
सेवितं शुश्रूषावित्तप्रदानविनयप्रणामाद्यैर्बहुशः परितोषितं स्नात्वा
नैत्यकृतपूर्वाह्निकक्रियं स्वयं च स्नातः कृतपूर्वाह्निककृत्यः समलंकृतः ।
पञ्चवाद्यघोषपुरःसरं ब्राह्मणैः स्वस्तिवाचयित्वा ॐ अद्यामुके मासि अमु
कराशिगते सवितरि अमुकपक्षे अमुकतिथौ भारतवर्षे अमुकप्रदेशे वि
ष्णुपदेक्षेत्रे अमुकगोत्रोऽमुकगोत्रान्तर्गतामुकप्रवरः शाखाध्यायी अमुकशर्मा
श्रीविद्याग्रहणं करिष्ये इति कुशाक्षतजलैः संकल्पं कृत्वा जितेन्द्रियः कृतप्र
तिवचनः शिष्यो गुरुचरणसामग्रीमादाय गुरोरभिमुखं स्थित्वा अद्ये ।

श्री॰ मो॰ २०
203

त्यादिश्रुत्वकर्णो ग्रहममनुकंकोत्विग्णा अमुकवेहांतर्गमात्मुक पाप्वाध्यायिन
मल्लकशर्माणं त्वा श्रीविद्याग्रहणार्थं गरु त्वे नवृणोरत्तिकुंजलस्वर्णाय
ज्ञोपवीतहारके मरवलपं गदमद्विकावासनाहिगुरुपादयोर्निक्षिप्य म
णाम्यहृणयात् ततोहृतोस्मीतिगुरुणाप्रतिवचनेरत्ते शिष्यः कुर्यांज
लिः यत्पोचितंगुरु कर्मकुरुष्वेतिब्रूयात् ततो गुरुः करुणोतिप्रतिश्रुत्य
पंचवाद्यघोषपुरः सरमौनीसमत्तंहूतः ब्राह्मणान्वीभिर्यभिर्नेदिनः सपि
ष्यः सामयिकैः सार्धं दीक्षामंडपस्य पश्चिमद्वारं गत्वा पादौ प्रक्षाल्याचम्य
प्राङ्मुखः स्वासने समुपविश्य प्राग्वत्सामान्यार्घं विधाय द्वारपूजां प्राग्व
त्कृत्वा भूतोत्सारणं विधाय प्राग्वदेव मंडपांतः प्रविश्य वास्तोराशीपनाष्यादि

२०

पुष्पमरीचिनिम्बामूनेसंप्रज्य पंचगव्यार्घतोयाभ्यांमेअपमभ्यंतनंप्रोक्ष्य मेरुपेवी
तृणादिचन्दनैर्भिः संस्कारैः संस्कृत्य दर्भाग्रागुरुधूपैर्धूपयित्वा लाजचंदनादि
द्वार्घ्यभस्मदूर्वांकुराणां तत्तान्मकान स्त्रमंत्रेणसमभिमंत्रितान्विकिरान्मंडपा
भ्यंतरेविकीर्य अस्त्रमंत्राभिमंत्रितेन कुशाग्रहस्तेन तान्विकिरान्संमार्ज्य की
णान्यैशानकोणेन्यस्य स्थाप्य ब्राह्मणाः पुण्याहंवाचयित्वा ब्राह्मणान्दक्षिणा
भिःपरितोष्य वेद्यांश्रीचक्राग्रतोहेरन तत्रवेदिकायां गोमयोपलिप्तायांपश्चि
मतःस्वासनस्थानेपरित्यज्य एवंभागेस्वस्थमेभ्यन्तरेहेमपद्मं विधाय त
त्रैवहृदिपात्रस्थापनमवष्टभ्यः प्रतिपात्रंदिव्यंद्वित्रिपात्रेसंगतमानंसमेयंहूंनि
धाय तत्रपात्रस्थाप्यगायत्र्याब्रह्मसूत्रंमास्थाल्य तत्रदृष्ट्वा चत्वारिपात्रेशानस्त्विभ
ज्य तत्रकुब्जासनंपात्राणिविप्रदृष्ट्वा पंचपात्राणिनैऋत्येकलशयुग्मंकृत्वा पुनरपि
पश्चिमाभिमुखंदृष्ट्वापात्राणिनैऋत्येकलशयंविधाय प्रागादिक्रमेण पञ्चगव्यस्यपंचगव्य

श्री॰ त्यमाणामध्यानुगुणगतितिर्यक्सूत्रं च पश्यानंकर्त्तव्यं च यामनसापरिक्रम्य ततः सहनव
सौ॰र॰ स्तितिर्यक्सूत्रे मर्म्मं च पश्चिमस्यामत्रं मध्यमस्त्वं परिक्रम्य ततः स्मात्रं पुनर्नीयुस्ममम
२०८ हृदयं च त्रस्य च हृत्वा ततः सौम्यमस्तु च अग्रहृदयातिव्र स्म स्त्रं प्रागग्रहृत्रं संपातान्तं सूत्रं च
ये ततस्मनमस्त्वाग्रहृदयातिव्र सूत्रं च पश्चिमाग्रहृत्रं संपातान्तं सूत्रं च हृदये संमर्मं पश्चिम
204 चन्द्रयमास्फोत्य घटकोणाद्धृत्वा पुनस्तन्मध्ये मेरोर्वा मध्यात् किंचिदग्ने विदिङ्निर्मित
घटकोणप्राचीनमर्मानुगुणगतिवशेन यावद्दक्षमेरोर्वाग्रहृदयांतं सूत्रं च हृदयं पुनर्
वमेरोर्वामध्याद्विघटकोणस्य पश्चिममर्मानुगुणगतिवशेन यावत् द्वितीयेरेखा।
ग्राभयपार्श्वान्तं सूत्रं च हृदये संस्थः सत्रयचतुष्टये ममर्म च चतुष्टयं पावगगणमास्फाल्य पुन
र्नेवमतिर्यक्सूत्रेभयपार्श्वान्तं आरभ्य समर्माग्रमस्त्रं च घोरुम च पार्श्वसंपातस्थान
चन्द्रयच्चयमर्म च चतुष्टयानुगुणं च दृढसूत्रं ससूत्राग्रकं सूत्रं च हृदयमास्फाल्य तेन ततः
च हृदयस्थत्वसूत्रे च सूत्रसंपातस्तत्पश्चिमाद्रिचतुर्थं तिर्यक्सूत्रं च मर्मस्थाने भवति।
२०८ १८

पुनः स्वस्वमध्यसूत्रमध्यादिपश्चिमतः उभयपार्श्वद्वयमर्मद्वयानुगुण्येन यावत्प्रथमति
र्यक्सूत्रे उभयपार्श्वे दिङ्मर्यादा चतुर्मर्मानुगुण्येन सूत्रद्वयमास्फाल्य पुनरष्टमति
र्यक्सूत्रमध्यमारभ्य मध्यमसूत्रमध्यात्प्रसारित सूत्रद्वयावधिप्रसृतं चतुर्थति
र्यग्रेखाग्रद्वयान्तं सूत्रद्वयं विन्यसेत् पुनरष्टमरेखामध्यादिपश्चिमतः प्रसृतसू
त्रद्वयं स्पृष्ट्वा संपातद्वयानुगुण्येन नवमरेखामध्यात्पश्चिमतः प्रसृतोभयरेखावधि
तिर्यग्रेखां कृत्वा तद्रेखाग्रद्वयमारभ्य द्वितीयरेखामध्यावधि सूत्रद्वयमास्फाल्य पुनः स
प्तमरेखामध्यादिपश्चिमतः प्रसृतरेखाद्वयस्पृष्टाग्रद्वयां तिर्यग्रेखां कृत्वा तद्रेखाग्रद्व
मारभ्य तृतीयतिर्यक्सूत्रमध्यावधि सूत्रद्वयमास्फाल्य ब्रह्मसूत्रे मार्जयित्वा वृ
त्तस्य पूर्वजसूत्रेण तत्स्पृष्टाष्टाष्टाष्टमाष्टाष्टशमंभोपनं चतुर्विंशतिसंधिवृत्तेषु चतुर्
विंशत्यां चतुर्विंशतेनिःपाद्य तद्बहिः अंगुलमानेन वृत्तं कृत्वा तद्बहिरपि षडं
गुलमानेन वृत्तान्तरं विरच्य तत्र षडंगुलवीथ्यां केसराणि षोडशरेखाभिः समान्त
रालाभिः परिकल्प्य तद्बहिः षडंगुलवीथ्यां प्रथमं दिक्षु अष्टदलानि परिकल्प्य

सौ॰ नड्ढद्रिंमुणु लमानेन नदृन्नेमवं न ह्रुह्रिः घडेयु लमानेन चदृन्नेमवमिति हृन्नडघेमिध्यायः
सौ॰ त्रैयु लांतरालवीथ्यांमसमांतरालाभिर्द्वैविंशाड्रलाभिः केसराणि परिकल्प्य नड्ढह्रिः
१२५ घडेयु लवीथ्यामष्टसिदलं तरालेषु तवीथ्या हल्ला निनिधाय घड्ढह्रि रेकेकांगु
लांतराले वृत्तेमुमयित्वा नड्ढह्रिः होयु लमानेन पद्मे कांगु लमानेन वनस्थत्वंघ
२०५ मागादिचतुर्ष्टिरुमतिसिर दशांगु लविस्तारांतरालद्धारपुंजेयुक्तेइति चक्रराजंम
ष्टहूनपतत्र मीघे स्नामनस्याने मागवत्ते शेघयं नत्रस्नामनमास्तीर्घ मागवन्ते ष्टज्य
तत्र मात्सुवेः पमाचाम्नेनोपविश्य मौनी विजितेंद्रियः मागवत्स जाड्या एयष्टा
घ तानितं पंचवसंस्कृत्य ततो पर्वारिदवं स्वतो तस्मभव स्म मलमकरे त्यादिसमष्टिघा
गिनिष्कृत्त विघयाचक्रराजे त्रिः पुष्पांजलिं निक्षिप्य करस्थुद्यादिमानसष्टजां
कृत्वा ते मागवहिधाय मूलं विद्यामष्टोत्तरशतं जपित्वा जपं देव्यै समर्प्य मागवत्त्व
स्थापनाद्यामष्टजां तं विधाय पुनर्मूलं विद्यां याय पाशांकिजपित्वा जपं समर्प्य पु
नः पूर्ववत् श्रीचक्रे पुष्पांजलिं दत्त्वा मध्यत्रिकोणमध्ये शांतिमिरापूर्ये नड़

परितेजुत्तानिनितिप्य तत्र दर्भानालीयं साग्रानदीर्घान्समविंशतिदर्भान्निकीकृत्वा
ग्रंथिशाखसंग्रंथिं विधाय कूर्चं कृत्वा गंधाक्षतन स्वी पुजेतनकूर्चं शान्तिपुजेत्यभिति
धायः तत्र प्रागग्रं विधिना पीठपूजां विधाय सवर्णे हिरिरेचितकुंभमध्रणमति
श्रीमन्नाकृतिमस्व मंत्रेणात्तालिंने चंदनागुरुकर्पूरधूपितांभ्यं तस्य त्रिगुणीकृतेन
तन्नावेष्टितेनाक्षिहेंगंधपुष्पादिभिः पूजितं कुंभं कुशातनससमन्विते पुष्पनीलत
वैदूर्यविद्रुममौक्तिकमरकतवज्रगोमेदपद्मरागाख्यनवरत्नान्तरं शान्तिपुंजेत्य०
परिप्रणावमस्त्रेण मृष्याप्य प्रागावीन्येयागपीठस्यकुंभस्य चैकं परिकल्प्य कंपंचा
प्राह्लोत्यर्थिकाव्य नैवेद्यगंधपुष्पकर्पूरवासितैनक्ली धूयज लैर्वा स्वात्मा मेहेनमस्त
त्वं समविंदुकोमानंकोविलोमेनपठमालविद्यामधितप्याजपन् हेवताधिपातेकुंभ
माहत्यं पूरनः प्राणत्वसामाभ्या विधिनाशेवं संस्थाप्य तेशेवं कुंभं तोयस्तानाली
यजलेनापूर्य तत्र चंदनागुरुकर्पूरगोरोचनाकाश्मीरमदीजटामांसीशिलारूकाख्या
पुगंधपंकेनिलिप्य तस्मिन्शाखजलेमाग्रत्सवहर्हे शाकलाः मूर्यसहहास्शाक।

पौ·
होम·
२०
206

लाः सोमस्य षोडश कलाः सप्तापि पंचाशत्कलाश्चावाह्य प्राग्वदस्य हृज्ज्नानासो प्राणाः
प्रतिष्ठां च विधाय मातिलोमक्रमात्तु विद्योदितः सकलीकृत्याशेषं ध्यानं जपित्वा हृदि देवीं
ध्यात्वा तत्कुंभं वस्त्रे जलेन कुंभं जले निक्षिप्य स्थापनमन्त्रपठनसामन्त्रप हृदयानिश
नवरत्नतत्पावस्रमावेश्य बल्यन्तु मधि धाकुंभवक्त्रे निधाय तदुपरि कुंभमस्य जातीयेन
तुल्लपूर्णो नारिकेलफलानि तं च चषकं संस्थाप्य तत्फलेषु कल्पवृक्षफलेध्याय त्वारक्त
वस्त्रयुगलेन तं कुंभं संवेष्टयेदिति प्रधानकुंभं संस्थाप्य पूर्वादितोरणसमीपेष्वनव
योनिचक्रेषु शालिपुंजोपरि मातृकाकुंभान्संस्थाप्य पूर्वकुंभे ध्रुवं दक्षिणे धरं पश्चि
मवायाकोति उत्तरे विघ्नेशं च पूज्य तन्मेज पश्चात्कोणे च चरूपयेत् कुंभान्संस्थाप्य अग्रा
ग्रपकुंभे मन्त्रेणैनं तेजुर्जयं वायव्यां सिद्धाद्यसि ईशाने मंगलं च संपूज्य पुनः पूर्वादि
कुंभे विद्याहीनवेदिकेः मंत्रैः संपूज्य पूर्वाद्यष्टसिद्धेषु ऐरावतं पुण्डरीकं वामनं कुमु
दाञ्जनौ पुष्पदंतं सार्वभौमं सुप्रतीकं च वजेयेदिति दिग्गजान्संपूज्य प्रधानकुंभे पा
र्वन्मूर्तिं विद्याश्रीपरदेवतामूर्तिं परिकल्प्य तस्यां श्रीपरदेवतामावाह्य सावी २०

पचारैराराध्य प्रागवन्निरूपितनित्यादि श्रीचक्रगतं समस्तदेवतावृंदं संपूज्य प्रागवत् धूपदी

पनैवेद्यं च परिकल्प्य प्रागवत् मंत्रजापं देवीं ध्यात्वा स्वदक्षिणभागे गोमयोपलिप्तेन

ते हस्तमात्रविस्तारायाममेखलात्रयपर्वमात्रोच्चमेखलमात्रोच्चवाचालकाभिः समचतु

रस्रं स्थंडिलं कृत्वा तत्र नित्यहोमोक्तविधिना वह्निं संस्थाप्य तत्र देवीमावाह्य गंधादिभिः

संपूज्य प्रागवन्महाव्याहृतिभिराज्याहुतीर्हुत्वा स्त्रुवेन पायसेन मूलविद्यया पंचविं

शत्याहुतीः षडंगेन षडाहुतीश्च हुत्वा पुनर्महाव्याहृतिहोमांते देवीं संपूज्य तां कुंभे

विसृज्य वह्निं च प्रागवद्धासस्य प्रागवद्बलिविधानं विधायान्नराशौ शान्तादिराजोपचारांते

कृत्वा प्रागवत्तांबूलं निवेद्यारात्रिकं कुर्यात् पूजनं च प्रागवद्विधाय प्रागवन्मूलविद्यया

पुष्पान्नसमहस्रे जपित्वा देव्यै समर्प्य स्तुत्वा प्रणम्य मंजूषायां ईशानकोणे पूर्ववद्देवीं तत्र वि

किरणपुंजोपरि सोहकं हिरण्यगर्भं च स्थापयित्वा दिसं पुष्करकं निधाय तस्मिन् सिंहासनं वि

न्यस्य हेरंबकाधारिणीं चोपरि नृपां पश्चिमाभिमुखीं समस्तदेवतां ध्यात्वा तिष्ठन्तां गंधादिभिः संपू

ज्य तेन करकमालया श्रीपरदेवताजयमालावत्सरदेवि लोकपालान्नानादेव्यास्तांश्च वध

श्री·
मा·र·
२०९

न्मंडपांतर्नीलसूत्रेणाहकधारयापरिवेष्टितम् प्रदक्षिणं परिक्रम्याग्रमसूत्रम् पश्चाद्यागे
नैकरेखानिवेशेनोपविश्य पुनः पूर्ववदस्त्रेदेवतामभ्यर्च्य ईशानयामध्ये चतुरस्रकुंडे
आचार्योग्निस्थापनं कुर्यात् ॥ श्रीविद्यानेनाद्येन शिवयोः प्रियसूनुना कृते सौभा
ग्यरत्नाकरे तरंगः पंचविंशकः २५ अथाग्निस्थापने तत्राहो गुरुः स्वकुंडसमीपस्था
सने प्राङ्मुखः संप्रज्य तत्रमाङ्मुख उपविश्य कुंडं मयेनोपलिप्य अष्टाभिः सं
स्कारैः संस्कुर्यात् तत्र मूलमंत्रं स्मरेत् दिव्यदृष्ट्या कुंडं निरीक्ष्यास्त्रमंत्रेणाकु
शामितैः उत्तानहस्ताग्रेणाभ्युक्ष्यास्त्रमंत्रेणैव कुशैः संताड्य कवचमंत्रेणावि
किरन्मुष्टिनाजलेनाभ्युक्ष्यास्त्रमंत्रेणाखनित्रेण खनित्वास्त्रमंत्रेणैवमुद्धृत्य
बहिः परित्यज्य हृन्मंत्रेणाभ्यर्च्य त्रिकोणतेरेणा उत्तानजमाभ्यर्च्यास्त्रमंत्रेणात्तसमीकृत्य
कवचमंत्रेणाजलेनासिच्यास्त्रमंत्रेणापलकाठिन्याद्रढीकृत्य कवचमंत्रेणाकुशैः
संमार्ज्य कवचेनैव गोमयाद्भिर्विलिप्य कवचेनैव सोमसूर्याग्निकलात्रयपरिक
ल्प्य कवचेन सूत्रत्रयेणामेखलात्रयं विधिवत् संवेष्ट्य मूलविद्ययाभ्युक्ष्य कुंडमयन

२०९

१२

मरतिकुंभं संसृज्य पुनः प्रणवमुच्चार्य नामधेयेन मरतिनाभिसंसृज्य हृन्मंत्रेणाभे

खलाभ्यां नमरतिमेव खलाभ्यां संसृज्यास्त्रमंत्रेण कुंभं वज्रवत्तं हेतुनंरं संविन्यस्य हृ

न्मंत्रेण कुंभस्य चतुर्दिक्षु बहून्यौ त्वा विलाम्ह्यायमार्गा चतुष्टये कुशैः परिकल्प्य

शत्किंत्राग्रैः कुशैरस्त्रयंत्राभिमंत्रितैः कवचेन तं कुंभमभित्रिगुणं सर्वमाच्छादये

दिति ॥ अस्त्रपाटने कुर्यात ॥ अथ वामप्रमोनो पंचभिरवर्णैस्तणाहिभिः संस्कृत्य ॥

ग्निस्थापने कुर्यात ॥ संघि लेमश्चतुः संस्काराः एवकार्याः अस्त्रहृन्मंत्रकवचमंत्रास्त्र

न्यासेनास्तूपाशेयाः नत्वनमः पत्रं कुंभं पदमाचाः नतः कुंभं मध्यमेमोकुशास्त्रतेन ह

तिणमध्यात्तरेणुपश्चिमात्प्रागग्रास्त्रिसौरेखा दक्षिणमंत्रेण विलिख्य पुनःप

श्चिममध्यएवंभुदक्षिणाउत्तराग्रास्त्रिसौरेखा एवं विलिख्य बालायावाग्भव

बीजकुशमूलितेः प्रोक्ष्य प्रागग्रेरेखासु दक्षिणरेखायां ॐ विश्वसेनमः मध्यरेखा

यां ईश्वरायनमः उत्तररेखायां रुद्रायनमः तदग्ररेखासु पश्चिमरेखायां ब्रह्मणे न

नमः मध्यमरेखायां विश्वसेनमः पूर्वरेखायां सोमायनमः इतिरेखादिदेवताः

श्री सा० २०९

२०९

संहस्य ततः त्रिकोणगर्भं च वसुद्वारयुतचतुरस्रं हृदये विचिन्त्याष्टदलकमलं कामेश्वर्यु
पेतं विरच्य विभाव्य तत्र ॐ मंडूकाय नमः कालाग्निरुद्राय नमः मूलप्रकृत्यै नमः आ
धारशक्त्यै नमः कूर्माय नमः अनन्ताय नमः वराहाय नमः भूम्यै नमः सुधार्णवाय नमः
रत्नद्वीपाय नमः महाकल्पकोद्यानाय नमः स्वर्णप्राकाराय नमः कदम्बवनाय नमः
मणिमंडपाय नमः कल्पवृक्षाय नमः स्वर्णवेदिकायै नमः रत्नसिंहासनाय नमः
इति संहस्य चतुरस्रसिंहासनत्वेन परिकल्प्य तस्याग्नेयादिकोणचतुष्टये धर्माय न
मः ज्ञानाय वैराग्याय ऐश्वर्याय नमः पूर्वाद्यादिचतुर्दिक्षु अधर्माय नमः अज्ञानाय
अवैराग्याय अनैश्वर्याय मध्ये मायायै नमः विद्यायै अनन्ताय पद्माय आनन्दकंदा
य संविन्नालाय प्रकृतिमयपत्रेभ्यो नमः विकृतिमयकेसरेभ्यः पंचाशद्वर्णबीजा
ढ्यसर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै नमः अं अर्कमंडलाय नमः सं सत्त्वाय नमः रं रजसे
नमः तं तमसे नमः आं आत्मने नमः अं अन्तरात्मने नमः पं परमात्मने नमः ह्रीं ज्ञा
नात्मने नमः इति संहस्याष्टदलकेसरेषु प्राग्रमारभ्य ॐ मोहिन्यै नमः क्षोभिण्यै

२०८

२०९

१८....

नमः वशिन्यै नमः ह्लांमिन्यै नमः आकर्षिण्यै नमः द्राविण्यै नमः आह्लादिन्यै नमः क्लि
न्नायै नमः मध्ये क्लेदिन्यै नमः इति पीठशक्तीः संपूज्य ह्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय न
मः इति समस्तं पीठं संपूज्य पुनः कामबीजमुच्चार्य कामेश्वरकामेश्वरीमूर्तिभ्यां
नमः इति संपूज्य कामबीजेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि संमोहनऋषये नमः मुखे
गायत्रीछंदसे नमः हृदये श्रीकामेश्वरीदेवतायै नमः गुह्ये क्लीं बीजाय नमः पादयोः
ईं शक्तये नमः नाभौ लं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः
इति कृतांजलिर्वदेत् नमः क्लां हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वाहा क्लूं शिखायै वषट् क्लैं
कवचाय हुं क्लौं नेत्रत्रयाय वौषट् क्लः अस्त्राय फट् इति षडंगमंत्रानंगुष्ठादितलो
तेकरयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेष्वपि न्यसेत् जपाकुसुमसंकाशां धनुर्बाणधरां सुं
रेज नानालंकारसुभगां संमोहयंतीं जगत्त्रयमिति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य पुनः करांभ्यां
पुष्पांजलिमादाय हृदयकमलात्तेजोरूपां भगवतीं करस्थपुष्पांजलौ संप्राण
वर्त्मना वहन्नासापुटरंध्रेणानीय सार्धं कुंडमध्यस्थयंत्रमध्ये कल्पितमूर्तौ प्राणवल्लभावाह

श्री
भार
भै

210

आवाहनादिपरमीकरणांतंमानसंकृत्याविधाय प्राणाप्रतिष्ठांतेयन्त्रबीणंयोनिमुद्रां ।
प्रदर्श्य प्राग्वत्कल्पोक्तस्नानवर्णाद्युपमंगलादिपूजनकामेश्वरपुजनामन्त्रमंत्रेर्मिस ।
कामांगाद्यधर्मयुक्तोधाना प्रभवतामनादिपुष्यांतैरुपचारैर्देवदेवीपृथक्पृथ
क्संपूज्य अग्रस्थलकेसरेषु अग्नीशासुरवायव्ये देव्यग्रस्थाग्रादिचतुर्दिक्षु च क्लां
हृदयायनमः क्लींशिरसेनमः क्लूंशिखायैनमः क्लैंकवचायनमः क्लौंनेत्रायनमः
क्लः अस्त्रायनमः इतिसंपूज्य कर्णिकायांत्रिकोणांतः स्वाग्रादिचतुर्दिक्षुमारति
णेपनहेव्यग्रेच ह्रांद्राविण्यैनमः ह्रींतापिन्यैनमः क्लींवशीकरिण्यैनमः व्लूं ।
आकर्षिण्यैनमः ॐसः संमोहिन्यैनमः इतिसंपूज्याष्टदलेषुदेव्यग्रादि अनं
गरूपिण्यैनमः अनंगमदनायैनमः अनंगमथनायैनमः अनंगकुसुमायैन
मः अनंगमदनातुरायैनमः अनंगशिशिरायैनमः अनंगमेखलायैनमः अनं
गदीपिकायैनमः इतिमातृतिण्यैनसंपूज्य चतुरस्रेप्रभवहोलोकपालास्तदस्त्राणि
चसंपूज्य धूपादितोवृतांतानुपचारान्परिकल्प्य स्वर्णाम्बुजंतेनतामन्त्रेणनमस्यामया ।

२५

वातमेपात्रे अरणिमथं सूर्यकांतादिमणुद्भवं लोहपात्रेण यदाहृतं श्रोत्रियद्विजगृ
हाद्वाहृतं वा वह्निमाहृत्य कवचमंत्रेणास्त्रजातीयपात्रेणान्तरेणापिधायाग्निमानी
यास्त्रमंत्रेणान्तन्मध्याहेकमंगारं नैर्ऋतिकोणे क्रव्यादांशं परित्यज्य देवांशं स्वपु
रतः सपात्रं मूलत्रयस्योपरि संस्थाप्य मूलमंत्रेण वीक्ष्यास्त्रमंत्रेण प्रोक्ष्य अस्त्रमंत्रेणैव
कुशैः त्रिः संताड्य कवचेनाभ्युक्ष्य मत्स्येनाभिमंत्र्य धेनुमुद्रयामृतीकृत्य वह्निंगो
संरक्ष्य कवचेनावगुंठ्य जानुभ्यामवनीं गत्वा तत्पात्रं कराभ्यामादाय कुंडस्योपरिप्र
दक्षिणे त्रिः परिभ्राम्य प्रणवमुच्चरन् कामेश्वर्या योनौ कामेश्वरस्य बीजमिति ध्या
यन् स्वाभिमुखं कुंडमध्ये अग्निं निक्षिप्य कामेश्वरीकामेश्वरयोरावमनेनस्त्रा स्वना
भिमूलतेजसाग्निं संचिंत्य सुषुम्णावर्त्मनाब्रह्मरंध्रस्था पीलोमामात्मकमस्तादिं दु
मध्यगतं केवलवाग्नौ तेजसाग्निं योजय्य तौ पुनः वहन्त्वा साधना निःसार्य कुंडमध्य
स्थपार्थिवाग्नौ संयोज्य कामेश्वरीगर्भे वस्त्रमाणध्यानोक्तरूपं वह्निमूर्तिं संचिंत्य
मूलविद्यान्ते अग्नौ मां सं वह्निचैतन्याय नमः इति तत्स्थाम्तौ वह्निचैतन्यं संयोज्य ह्रीं

श्री
मा० २
२११

211

वह्निमूर्तये नमः इति वह्निमूर्तिं संपूज्य तदुपरि कुशान् शुष्ककाष्ठशकलानि च निक्षि
प्य विलिगाल स्फन वद वद हन हन पच पच सर्वज्ञाज्ञापय स्वाहा इति मंत्रेण सवफालं ज्वालयन म
ग्निमज्वालयाभ्यायमूलमोजलिः ॐ अग्निं प्रज्वलितं वंदे जातवेदं हुताशनं सुवर्ण
वर्णममलं समिद्धं सर्वतोमुखम् इति ज्वलंतमग्निमुपतिष्ठेत् ततो वक्ष्यमाणावह्नि
मंत्रेणाममाणायामत्रयं कृत्वा शिरसि भृगुऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः (
हृदये अग्नये देवतायै नमः इति विन्यस्य होमार्थे विनियोगः इति कृतांजलिर्वदेत
ततः सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा उत्तिष्ठपुरुषाय शि
खायै वषट् धूमव्यापिने कवचाय हुं सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय वौषट् धनुर्धराय अस्त्रा
य फट् इति षडंगमंत्रानेवमुक्त्वा हिमत्ततो नेरक रयोर्विन्यस्य हृदयादिषडंगेषु वि
न्यसेत् ततो लिंगमारभ्य हिरण्यायै नमः पायोः सुरक्तकनकायै नमः शिरसि शर
हूरक्तायै नमः मुखे कृष्णायै नमः नासिकायां सुप्रभायै नमः नेत्रयोर
रतिरक्तायै नमः सर्वांगे परस्य बहुरूपायै नमः इति सप्तजिह्वाविन्यस्य माग्निं

२११
२

अग्नये जातवेदसेनमः वामांसेनोऽग्नये सप्तजिह्वायनमः वामपार्श्वेऽग्नये हव्यवाहनाय
नमः वामकट्यां ॐ अग्नये अश्वोदरायनमः लिंगेऽग्नये वैश्वानरायनमः दक्षिणकु
ट्यां ॐ अग्नये कौमारतेजसेनमः दक्षिणपार्श्वे ॐ अग्नये विश्वमुखायनमः दक्षिण
अंसे ॐ अग्नये देवमुखायनमः इतिवह्नेरष्टमूर्तीर्विन्यस्य सप्तजिह्वामन्त्रेणावधावह्नि
माणवह्निरूपं स्वात्मानं ध्यात्वा वह्निमन्त्रेण प्राग्वत्सामान्यार्घविधिनार्घपात्रं सं
स्थाप्य प्रागुक्तविधिनैव पाद्याचमनीयमधुपर्कप्रोक्षणीयपात्राणि च संस्थाप्य
स्रुक्स्रुवावाज्यस्थालीं चरुस्थालीं प्रणीताप्रोक्षणीपात्रे बर्हिर्मात्रं दीर्घमल्लिकाकृत्वच
मक्षणमाहमंगुष्ठमात्रस्थूलं परिधित्रयं पालाशवैकङ्कतशेशास्तं बिल्वादिन्य
तमं परिधिसजातीयं प्रादेशमात्रेध्मकनिष्ठांगुलमानस्थौल्यमाहुः समित्पंच
वकं कुशान्निविन्नचयं घृतंश्रजाहव्यानि द्रव्यतनादिबलिद्रव्याणि च यागोपकर
णानि समुपाद्य कुण्डस्योत्तरभागे कुशासनेस्रगादिषट्पात्राणि धौमस्वामिनि संस्थाप्य
अन्यानि द्रव्याणि च यथास्थानं विधाय प्रोक्षणीपात्रजलेन पात्रादीनि प्रोक्ष्य स्रुकस्रु

श्री· सौर· २१२ वह्नीनि पात्राणि ऽस्मान्निकृत्य प्रणीतापात्रं प्रसार्य स्रुवपुरतः कुशास्तरे निधाय स्रुग्दोह
केनार्घ्यं गंधाक्षतान्निक्षिप्य तत्र पवित्रस्य त्रिरग्रं निधायोत्तानहस्तद्वयांगुष्ठाना
मिकाभ्यां पवित्राग्रमूले विधृत्याधोमुखोत्सेकं कृत्वा स्रुवमेवं तेन तज्जलबिंदुं पवित्र
212 मध्ये नमस्मै त्रिर्निक्षिप्य तत्र हस्तविंदुं दत्त्वा कुशमोत्तरे कुशास्तरे तत्पात्रं संस्थाप्या
तत्परिकुशान्निक्षिपेदिति प्रणीताप्रणयनं विधाय प्रोक्षणीपात्रं प्रसार्य स्रुवपुरतः कु
शास्तरे निधाय तत्कुशे दोहकेनार्घ्यं तत्र प्रणीताजलं किंचिन्निक्षिप्य तेनैव केन
होमोपकरणानि प्रोक्ष्य तत्पात्रं त्रिभागजलार्द्रं कुशस्योत्तरे प्रणीतापात्रस्य वे
भागे कुशास्तरे संस्थाप्याज्यधारणाय स्थापयेत् ततः प्राक् स्थापित प्रोक्षणीजलेन
नवह्निमावलोपरि परिषिच्य मध्यस्थमावलोपरि गर्भे प्राच्ये नैर्ऋतेभ्ये ऐशाना
न्तेष्वालितेषु नाग्नेये दक्षिणपरिस्तरणाग्रेण पूर्वपरिस्तरणस्य मूलमाच्छादयन् नै
र्ऋत्ये दक्षिणपरिस्तरणस्य मूलमाच्छादयन् पश्चिमपरिस्तरणस्य मूलेनाच्छादयन्नु
त्तरपरिस्तरणस्य मूलेन वायव्ये पश्चिमपरिस्तरणाग्रमाच्छादयन्नैशाने उत्तरपरि

२॥

स्तरणाग्रेण पूर्वं परिस्तरणाग्रमाच्छादयन् परिस्तीर्य पश्चिमदक्षिणोत्तरपरिधीन् ज्येष्ठमध्यम
ध्यकनिष्ठक्रमेण पूर्वाग्रमुत्तराग्रं परिधीन् निदध्यात् तत्र पश्चिमपरिधौ ब्रह्मणे नमः दक्षि
णे विष्णवे नमः उत्तरे रुद्राय नमः इति संपूज्य अग्रपरिस्तरणापरिधिमध्ये पश्चिम
मेखलायां योनिनालोर्ध्वमेखलायां मध्यपरिधिस्थापनस्य चरेऽर्धं कुर्यात् तथा त्रिशास्त्र
ध्यमामेखलापरीति ॥ सारसंग्रहवचनात् ॥ ततो ब्रह्मस्थापितमन्नवान् ततः शिष्यो ब्र
ह्मविद्यायालीलितं ब्राह्मणमाहूय कुंभसहिताभागेकुशासने समुपवेश्य अमुकः
गोत्रोऽमुकशर्माहं अमुकगोत्रिणं अमुकगोत्रिणं अमुकवेदशाखागं नामकशाखाध्यायिनं
अमुकशर्माणं मम श्रीमहाविद्याप्रीतोपमन्तहोमकर्मणि कृताकृतावेक्षणाय ब्रह्म
त्वेन त्वां वृणे इति वस्त्रालंकारादिभिर्वृणीत ततस्तं गंधादिभिः संपूज्य ब्राह्मणं ता
मेकुशावटुकेवामे पूज्य कुंडमध्ये कामेश्वरीगर्भस्थं वह्निं ध्यायेत् तद्यथा ततो वैश्वान
रं गर्भे त्रिनेत्रमरुणं प्रसन्नं सुत्तोबरं रक्तरूपं पद्मासनस्थितं वरं शक्तिं स्वस्तिकं वाभी
तिं हस्तैर्बिभ्रतं अग्नेकहेममालाभिं रक्तिनं संस्मरेत्प्रिये इति त्रिकोणाग्निं अष्टको

श्री णकर्णिकवज्रं ह्रीं खं स्वरस्वरग्रहयवेष्टितमष्टदलं कमलात्मकं वह्निपीठमध्यसंस्थानं
सोम आधारशक्त्यादिज्ञानात्मान्तं प्राग्वद्योगपीठं संपूज्याष्टदलकेसरेषु मध्ये च स्वाग्रादि
२१३ प्रादक्षिण्येन ॐ पीतायै नमः श्वेतायै नमः अरुणायै नमः कृष्णायै नमः धूम्रायै नमः
213 तीव्रायै नमः स्फुलिङ्गिन्यै नमः रुचिरायै नमः ज्वालिन्यै नमः इति नव शक्तीः संपूज्य
रं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः इति समस्तपीठं संपूज्य तन्मध्यस्थं यथोक्तरूपं व
ह्निं ध्यायन् स्थापनादिपरमीकरणान्तेन तन्मुद्रया विधाय सप्तजिह्वामन्त्रेण प्रदर्शये वै
श्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इति मन्त्रेण सन्नादि
पुष्पान्तैरुपचारैर्वह्निं पूजयेत् अत्र वह्निपूजायां लौकिकवह्नेः सन्तर्पय बुद्ध्याकुम
हुतिः पात्रान्तरे स्थाप्य चरु नाडीनिवह्नौ वैवस्यात् ततो वह्नेर्मध्ये षट्कोणं विभाव्य
बहिः स्वषट्कोणे ईशानकोणपार्श्वे हिरण्याय नमः पूर्वपार्श्वे कनकाय नमः आ
ग्नेयपार्श्वे रक्ताय नमः नैरृत्यपार्श्वे कृष्णाय नमः पश्चिमपार्श्वे सुप्रभाय नमः वाय
व्यपार्श्वे अतिरक्ताय नमः मध्यपार्श्वे बहुरूपाय नमः इति जिह्वाः संपूज्य अष्टदले

मध्ये पूर्वाग्रे सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः ईशाने स्वस्तिपूर्णाय शिरसे नमः नैरृत्ये उ
त्तिष्ठ पुरुषाय शिखायै नमः वायव्ये धूमव्यापिने कवचाय नमः आग्नेये सप्तजिह्वा
य नेत्रत्रयाय नमः स्वाग्राग्निचतुर्लिंगे धनुर्धराय अस्त्राय नमः इति षडंगानि पूज्य ।
अग्रेष्वेतेषु स्वाग्राग्निमाहतिषु पन ॐ अग्नये जातवेदसे नमः ॐ अग्नये सप्तजिह्वाय
य नमः ॐ अग्नये हव्यवाहनाय नमः ॐ अग्नये अश्वोदरजाय नमः ॐ अग्नये वैश्वान
राय नमः ॐ अग्नये कौमारतेजसे नमः ॐ अग्नये विश्वमुखाय नमः ॐ अग्नये देव
मुखाय नमः इति मूर्तीः संपूज्य अग्रेषु स्वाग्रे [illegible] ब्राह्म्यै नमः ईं माहेश्वर्यै नमः ॐ
कौमार्यै नमः ऋं वैष्णव्यै नमः लृं वाराह्यै नमः ऐं इंद्राण्यै नमः औं चामुंडायै नमः अं म
हालक्ष्म्यै नमः इत्यग्राग्निमाहतिषु संपूज्य वज्रादीन् लोकपालान् स्वाग्राग्निक्रमा
त् संपूज्य पुनरुक्तवह्निमंत्रेण वह्निं संपूज्य धूपादिकं पचारं स्नानं लांतान् परिकल्प्य
वह्निप्रमाणमनसं स्रुवादि संस्कारान् कुर्यात् अग्नये [illegible] सप्तजि
ह्वाः संपूज्याः वर्णास्तु जटा [illegible] वर्णान्यानलो [illegible] हिरण्या

श्री
सौ॰र॰
२१५
214

हितांनेनतरं शेवना धूम्मिनीचकतालिका रजस्येर्थुनाथहूर्विहितोः काम्यकर्मस्मर
ति मारणादि क्रूरं कर्म सन्तु विश्वमूर्तिं स्फुलिंगान्यो धूम्रवर्णो मनोजवा लो।
हितान्या करालो च्याकाल्तानामस्य ईरितारति एताश्च नैनत कर्मणि प्रागुक्त बीजा
यान्या मस्र जाम्र यो ज्याः केचित्तु प्रागुक्तमात्विकसमस्जिह्वा मुकर्मविशेषभेन
न्यमेगुणं जिह्वा मध्ये भाव्येनस्याहोमः कार्य इत्याहुः उक्तं च कुंडस्य मध्ये त्वथवा म
प्रशस्ता जिह्वा हि पूर्णा भुविकामनासे स्तंभनादिषु मनावत्वेन रक्तमारणे निगदि
तामुविद्विष्टा सप्तभाष्व वैरिहशेत्यामाभिचारिकविधिष्वेतिरक्ता अत्र या जिह्वा
मध्ये मिह्तिलिते पूर्वं मामारभ्य शेषाः सप्तम्य पुनरादिजिह्वामारभ्य मध्यस्यजिह्वापर्य
न्तमीशान्यादिमध्यान्तं प्रादक्षिण्येन पूजयेदिति ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रि
यतन्तुना कृते सोमागपरत्वा हेषट्त्रिंशो गाङ्गकः २६ अथ प्राकृतेन तद्वह्नि
मंत्रेण वह्निं संपूज्य आज्यस्थालीमस्त्र मंत्रेण प्रक्षाल्य स्वपुरतः कृशानौ निधाय
तस्यामस्त्राग्रे पवित्रे निधाय वीतस्याभिचक्षुर्भिः मे स्वाहोः मे स्वाज्य स्योधिस्पोषय

२१५
२१

गव्येघृतमाघृर्थं मत्नविधायाग्निरमिमंत्र्य नत्रसोष्ठदेवतां संचिंत्य धेनुमुद्रांप्रदर्श्य
कुर्त्वाहस्तगोराचं हूम्न कुंभस्य वायव्यकोणेक्कुविन्यात्रमसौ वानितिप्य नतुपरि ह
स्मेत्रणाज्यस्थाली निधाय दर्भं पुगलमग्नौ संहीप्य दर्भाग्रंप्रमाज्य हस्तानिति
प्यावशिष्टमग्नौ प्रमतिप्य अनुदर्भं पुगलं संलीप्य कवचेनाज्यापरि त्रिभ्रामयित्वा
ग्नौ दग्ध्वा शेषं विसृज्य पुनर्दर्भान्प्रज्वाल्य हस्तेनत्रणाज्यं प्रदर्श्य दर्भशेषानग्नौ प्र
तिप्याज्यस्थाली मेगारेभ्य उत्तरस्यां मुद्रां योगासनं ग्नौ निति प्यापउपस्पृश्य पुर
तो हर्भेष्वाज्यस्थालीं निधाय प्रागग्रं हस्तमेकेणपावित्रमध्येन दूर्गेन त्रिहस्तयवने वि
धाय हृदयमंत्रेणा स्वामि मत्नवेप वित्रमध्येन त्रिः सप्लवनं कुर्यादिति वापनपवि
त्रीकरणाभिधानं नोत्पवनं प्लावनाभिषेकसंस्कारान् कृत्वा करांभ्यां
स्नुकस्नुवौऊर्ध्वं मुखौ गृहीत्वा नावधोमुखौ प्रतापनाप्य कुशमूलैः स्नुयोर्मध्ये कुश
मध्यैः स्नुयोर्मध्ये कुशाग्रैः स्नुयोरग्रं त्रिः त्रिः परिमृज्य वामहस्ते निधाय दक्षिणा
हस्तेन तौ प्रोक्ष्य पुनः प्रताप्य दर्भान् त्रिः संस्पृश्याग्नौ प्रमतिप्य तयोरधो वामकरेण

श्री· त्वोर्ध्वमवलौतेम्नत्ताय ग्रीतेवालाविषयामिमेच्य नयोर्मध्ये ऐं आत्मतत्त्वायन
सो· र· मः नयोर्मध्ये क्लीं विद्यातत्त्वायनमः नयोरग्रे सौः शिवतत्त्वायनमः इति पृथक्
२१५ पृथग्विन्यस्य पुनस्तयोर्मूले हां इच्छाशक्त्यै नमः नयोर्मध्ये ह्रीं ज्ञानशक्त्यैन
215 मः नयोरग्रे हूं क्रियाशक्त्यै नमः इति शक्तित्रयं विन्यस्य स्रुचि ह्रीं नमः स्रुवे
ह्रौं नमः इति विन्यस्य हृन्मंत्रेणानयोः कंठदेशे त्रिः नवरूपेण सूत्रेण पृथक्
पृथक् त्रिः मस्तितांसे वेष्टयेत् धारिभिः संपूज्य स्रवहति ग्राभागोकुणान्तरे तोस्या
पवित्राज्यमग्र्यास्तीर्य पवित्रं पात्रं गृहीत्वा द्वौ भागौ कल्पयित्वा इति ग्राभागे स्रुवं
मे पद्वेवाममभोक्ष्य स्पर्शं चक्रे संचित्य वाममंजसेतु दक्षिणो पिंगला मध्ये सुषु
म्णां च विभाव्य हृन्मंत्रेण दक्षिणाभागात् स्रुवेणाज्यमादाय अग्नये स्वाहा इत्य
ग्नेर्दक्षिणनेत्रे हुत्वा अग्नये इदं न मम इत्युक्त्वा पुनर्वामभागात् पूर्ववदाज्यमादा
य सोमाय स्वाहा इति वह्नेर्वामलोचने हुत्वा सोमाय इदं न मम इत्युक्त्वा हेशा
विधाय पुनर्मध्या ‥ द्राज्यमादाय अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा इति वह्नेर्मध्ये जुहुयात्
२१५

अग्रतः षट्चरुस्रुवलग्नं हुत्वा शेषमाज्यसंपातं धारयेत् तमाकस्थापितपात्रेनिति
पन सर्वप्रायश्चित्तं जुहुयात् तन्त्रो मन्त्रोरेश्वत्थाग्नेर्वक्ष्यमाण इति वह्नेर्नैर्ऋत्यवक्रोऽन्हाटने
विधाय ॐ भूः स्वाहा अग्नये इदं न मम ॐ भुवः स्वाहा वायवे इदं न मम ॐ स्वः स्वा
हा सूर्याय इदं न मम ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा प्रजापतये इदं न मम इत्याहुतिचतुष्ट
यं हुत्वा वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा इ
त्यग्निमेवेणाहुतीश्च यं हुत्वा ॐ अग्नेः गर्भाधानं संपारयामि स्वाहा ॐ अग्नेः पुंसवनं
संपारयामि स्वाहा ॐ अग्नेः सीमन्तोन्नयनं संपारयामि स्वाहा इति मन्त्रकमोज्याहुत्यष्टकं
हुत्वा कामस्याग्निर्गर्भे जातेऽमाश्वल इत्यवह्निं ध्यायेत ॐ अग्नेर्जातकर्म संपारयामि स्वाहा इत्य
ष्टावाज्याहुतीर्हुत्वा वह्नेर्नीलकेदं हुत्वा मनकं संपेष्य ध्या ॐ वह्नेर्नामकरणं संपारया
मि स्वाहा इत्यष्टावाज्याहुतीर्हुत्वा कामाग्निरिति नामधेयं परिकल्प्य कामेश्वरीकामेश्व
रौ संपूज्य विसृज्य ॐ वह्नेः परिनिःक्रमणं संपारयामि स्वाहा ॐ अग्नेरन्नप्राशनं संपा
रयामि स्वाहा ॐ अग्नेश्चौलं संपारयामि स्वाहा ॐ अग्नेरुपनयनं संपारयामि स्वाहा

सो॰ २॰ ऐं अग्ने महानाम्नं संपादयामि स्वाहा ऐं अग्ने महाव्रतं संपादयामि स्वाहा ऐं अग्ने रूपनिषदं
२२६ संपादयामि स्वाहा ऐं अग्ने गोदानं संपादयामि स्वाहा ऐं अग्ने समावर्तनं संपादया
मि स्वाहा ऐं अग्ने विवाहं संपादयामि स्वाहा इति प्रतिकर्माष्टावष्टावाज्याहुतीर्हुत्वा
916 गर्भाधानादि विवाहान्तानां चतुर्दश संस्कारान् —— कर्म कुर्यात् अशुभ कर्मह
तु अग्ने हतिं संपादयामि स्वाहा इति मरणान्त्येष्टिसंस्कारान्कुर्यादिति नवा
मूलमध्ये तन्मूलं समित्पंचकं तु सीवह्नौ निक्षिप्य मन्त्रैः हिरण्यायै स्वाहा परं कन
कायै स्वाहा शरं रक्तायै स्वाहा वरं रक्तायै स्वाहा लरं सुप्रभायै स्वाहा ररं अ
तिरक्तायै स्वाहा यरं बहुरूपायै स्वाहा ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय स्वाहा ॐ स्व
स्तिपूर्णाय शिरसे स्वाहा ॐ उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै स्वाहा धूमव्यापिने कवचा
य स्वाहा सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय स्वाहा धनुर्धराय अस्त्राय स्वाहा ॐ अग्नये जा
तवेदसे स्वाहा ॐ अग्नये हव्यवाहनाय स्वाहा ॐ अग्नये अश्वोदरजाय स्वाहा ॐ अग्न
ये वैश्वानराय स्वाहा ॐ अग्नये कौमारतेजसे स्वाहा ॐ अग्नये विश्वमुखाय स्वाहा

ॐ अग्नग्नये देवमसेनाय स्वाहा ॐ ब्रां ब्राह्म्यै स्वाहा ईं माहेश्वर्यै ॐ कौमार्यै ऋं वैष्णव्यै ऌं वारा
ह्यै ऐं इन्द्राण्यै ॐ चामुण्डायै अः महालक्ष्म्यै स्वाहा रं अग्नये स्वाहा टं यमाय क्षं निरृतये वं
वरुणाय यं वायवे सं सोमाय हं ईशानाय ब्रं ब्रह्मणे ह्रीं अनन्ताय स्वाहा ॐ वज्राय
स्वाहा ॐ शक्त्यै स्वाहा ॐ दण्डाय स्वाहा ॐ खड्गाय स्वाहा ॐ पाशाय स्वाहा ॐ अङ्कुशाय
स्वाहा ॐ गदायै स्वाहा ॐ त्रिशूलाय स्वाहा ॐ पद्माय स्वाहा ॐ चक्राय स्वाहा इति वह्नौ
ज्ञिं ह्रौ गाहुतिदेवतानामेकैकस्याहुती हुत्वा स्रुवेणाचलवीरस्रुचि चन्दनमाज्यं श्र
धामहस्रुवं स्रुचि निधायोत्थाय प्राप्य पूर्णाहुतिमंत्रेणोत्ते वौषडिति वह्नौ हुत्वोपविश्य पुनः
स्रुवेण ॐ स्वाहा ॐ श्रीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं स्वा
हा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं
ग्लौं गं गणपतये वरद वरद स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे
स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा इति षडधा
विभक्तेन महागणपतिमंत्रेणाष्टशाज्याहुतीर्हुत्वा समस्तेन महागणपतिमंत्रेणाहुति

श्री· सार· २२८ २१७

वषट्पं जुहुयात् समस्तमहागणपतिमंत्रस्तद्दशमाहुतिहोममात्रकः अग्णावादित्स्वाहांतो
तेज्ञेयः न तत्स्वात्मादिनिर्मितो चरुस्थालीमस्त्रमंत्रेणैमस्वात्य तत्र शुद्धान् शालितंडु
लान्मूलविद्ययाष्टधाभिमंत्रितानन्यचरुस्थमस्तिमितानस्त्रमंत्रेण पवित्रिताप्य तत्र य
थामानेगोक्षीरं निक्षिप्य कवचमंत्रेणापात्रेणतेरणेनान्यपात्रमस्त्रवेविधाय गुरुः प्राङ्मुखो
मूलविद्यांजपन्त्रिधा समानीयेनेधार्थमानेनावदानयोग्यस्य लाग्रेणाङ्गुष्ठाकारचरि
तेनमेतणैनप्रादक्षिणेनोद्धृमवचहृय तत्स्रुचि स्रुवमस्थं तापतिकठिनेनातिशि
थिलं चरुं श्रपयन्वा स्रुवमाज्येनाभिघार्य मूलविद्ययाभिमंत्र्य मिनवरोत्तमाभिधानं
स्रुवस्य माज्यं निक्षिप्य तयाद्वं कवचेनोत्तार्य कुंडस्योत्तरभागे कुशोपरि निधाय
प्राग्वत्स्वासनेसंहृत्य तत्र प्राग्वत् उपविश्य मूलविद्यया प्राणायामत्रयं मूलविद्यया
ऋष्यादिकरषडंगन्यासांश्च विधाय करशुद्धिपवजामनषडंगयुवतीविण्यासपष्टक
चतुष्पीठचक्रस्तन्यासांश्च न्यासषट्कं विधाय ध्यानमानसपूजांते प्राग्वत् हस्तादिपात्र
स्थापनं कृत्वा मानसपूजां विधाय वह्निमध्ये श्रीचक्रं ध्यात्वा प्राग्वद्योगपीठं संपूज्य मू

विकल्पविधिना तत्राम्बां देवीमावाह्य सर्वोपचारैः संपूज्य प्रागवत्त्रिषष्टिनित्यादि समस्तदेवता
वृन्दं संपूज्य संतर्प्य वह्निरूपां भगवतीं ध्यायन् मूलविद्यया घृतेन पंचविंशत्याहुतीर्हुत्वा
वह्न्येकीकरणं विधाय । पुनर्वह्निदेवतयोः स्वात्मना सह ऐक्यं विभावयन् आज्ञीसंधानार्घ्य
कामेश्वराज्य --- सां मूलविद्यया हुत्वा गणादि समस्तचक्रदेवतानां नाम्ना तत्तन्मंत्रे श्रीपादुका
ये स्वाहेत्यादि तत्तन्नाममंत्रैः प्रत्येकमेकैकामाहुतिं हुत्वा गणादिषु कुंडेषु भुक्तिविभिः
प्रागुक्तविधिना संतर्प्य तेनैवाचार्यः स्वकुंडगतं वह्निमुद्धृत्य विहरेत् । ततः ऋत्विजः स्व
स्वकुंडेष्वग्निं प्रज्वाल्य स्वस्वकुंडगतं स्वस्वासनानि प्रागुक्तविधिना संपूज्य उपविश्य गुर्वा
दिवंदनपूर्वकं भूतशुद्ध्यादिप्राणायामान्यासजातं विधाय प्रागुक्तविधिना बाह्यस्थापनपूर्व
कं वह्निमुखे श्रीचक्रं ध्यात्वा पीठपूजापूर्वकं देवीमावाह्य सांगावरणां सर्वोपचारैः
संपूज्य संतर्प्य घृतेन पंचविंशत्याहुतीर्मूलविद्यया स्वस्वकुंडेषु जुहुयुः । ततोऽग्निहवे यामं
गते श्रीस्वामिनं चित्ते कृत्वा चरुं त्रिधा विभज्यैकं भागं देव्यै निवेद्य । द्वितीयं भागं विभ
ज्य ऋत्विग्भिः सह सात्म्येन तेन प्रतिकुंडं पंचविंशत्याहुतीर्हुत्वा तृतीयं भागं शिष्येभ्यः

श्री
गौर॰
२२८

सद्गुरुः स्वयंभुक्त्वाऽवशेषमस्य यान्ते शिष्यम्भस्त्वविद्यायाः पञ्जगत्या सेन सकलीकृत्य हस्ते
त्राभिमन्त्रितं तीर्थं हृत्वा दिग्मं भवेदं तं काष्ठं शिष्याय दद्यात् ततः शिष्यः समाहितः तेनदं
तान्विशोध्य दन्तकाष्ठं प्रक्षाल्य विसर्जयेत् ततः समाचान्तं शिष्यं मूलविद्यया वज्रशिव
मस्त्रमन्त्राभिरक्षितं वेदीं नीत्वा गुरुः स्वेन सार्धं तत्र स्थाने कुशास्तरे तां रात्रिं शाययेत् इति से
ता दिनाद्ये दिने यिवासं कुर्यात् ततोन्यस्मिन्दिने गुरुः सशिष्यो रात्रिशेषे समुत्थाय
स्नानादिनित्यकृत्यं कृत्वा तेनैव पूर्ववत् यागमण्डपं गत्वा द्वारपूजादिनित्यक्रमोक्तविधिना कुं
भ्यां परदेवतां सांगां सावरणां संपूज्य जपान्तं समाप्य कुण्डस्य समीपे गत्वा स्वस्वासने तत्
पविश्य अग्निं जनित्वा गुरुः स्वस्वे परदेवतां यथाविधि संपूज्य मूलविद्यया षोडशा
हुतीर्हुत्वा अग्नावष्टोत्तरशतवाराम एकैकामाज्याहुतिं हुत्वा हुत्वा हुतशेषं तैलं तत्वत्यो
त्पुरश्चरणाङ्गहोमे विहितद्रव्यैर्वा प्रत्येकं क्रमेणोत्तरसहस्रं वा जुहुयुः अत्र पुरश्च
रणाङ्गहोमद्रव्याणि पलाशपुष्पाणि कुसुमकुसुमानि वा त्रिमधुरं वा हुतचतीरसमध
नि हुत्वा पार्वणं सम्भूतं वा ततः स्नानेहजनित्यकृत्यं शिष्यं पञ्चगव्यं पाययित्वा कुण्डस

मीपं नीत्वा गुरुः कंठे दिव्यहस्तं विधाय योगमार्गेण तस्मै यद्वद्वं योनिपुष्पं नस्त्रमि
न्त्रमाहृत्य स्वात्मनि निवेश्य शिष्यदेहे निःक्षिप्य षडध्वरूपं श्रीचक्रं विभाव्य तस्य षडध्वशो
धनं कुर्यात् तत्र शिष्यस्य पादयोः प्रागुक्त निवृत्त्यादि पंचकलात्मकं कलाध्वानं संवि
न्त्य पुनस्तस्य लिंगदेशे व्याप्त्यात्मतत्त्वविद्यातत्त्वशिवतत्त्वसर्वतत्त्वमयं तत्त्वाध्वानं विभाव्य
पुनस्तस्य नाभिदेशे प्रागुक्तचतुर्दशभुवनात्मकं भुवनाध्वानं परिकल्प्य पुनस्तस्य
हृदये अकारादिहकारान्तमातृकावर्णमयं वर्णाध्वानं संविंत्य पुनस्तस्य ललाटे
वर्णमूर्त्तिमयं पदाध्वानं विभाव्य पुनस्तस्य शिखायां सितसमस्तमंत्रराशिमयं मंत्राध्वा
नं विभावयेदित्यध्वषट्कं शिष्यदेहे समस्यान्न गुरुः एवं शिष्यस्य शोधनं ॐ अमुक
स्य कलाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टावाहुतीः साज्यैस्तिलैर्हुत्वा कलाध्वानं तत्त्वा
ध्वनि विलीनं विभाव्य एवं पुनः ॐ तत्त्वाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टावाहुती हुत्वा
तत्त्वं भुवनाध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः ॐ भुवनाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधाहु
त्वा तं वर्णाध्वनि विलीनं विभाव्य पुनः ॐ वर्णाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधाहुत्वा

श्री॰ हुत्वा तेन पक्षाध्वनि लयं वीत्वा पुनः ॐ पक्षाध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टधा हुत्वा तेन मं
सौ॰ २॰ मंत्राध्वनी लीनं विभाव्य ॐ मंत्राध्वानं शोधयामि स्वाहा इत्यष्टावाहुतीर्हुत्वा तेन पर
२२६ मात्मनि विलीनं विभाव्य इत्थं षडध्वशोधनं विधाय पुनः सृष्टिक्रमेण परमात्मनि
219 लीनं मंत्राध्वानं ततः तस्मात्पदाध्वानं ततो वर्णाध्वानं ततो भुवनाध्वानं ततः तत्त्वाध्वा
नं कलाध्वानं च ततः तत्स्थाने संयोज्य स्वात्मस्थितं शिष्यचैतन्यं तत्तु हृम्नं अग्रेण प्रवेश्य
सुषुम्णावर्त्मना शिष्यस्य हृदये तं दिव्यदृष्ट्यावलोकयन् स्थापयेत् अत्र सद्यः।
सकरजातीनां षडध्वशोधनं न कुर्यात् तेषां स्वपादोदकप्रदानेनैव पाशविमोचनं
कार्यमिति ततो गुरुः स्वकुंडे नवाहुतः ॐ भूः अग्नये च पृथिव्यै च महते च स्वाहा अग्न
ग्नये इदं न मम ॐ भुवः वायवे चान्तरिक्षाय च महते च स्वाहा वायवे इदं न मम।
ॐ स्वः आदित्याय च दिवे च महते च स्वाहा सूर्याय इदं न मम ॐ भूर्भुवः स्वः प्रजापत
ये महते च स्वाहा प्रजापतये इदं न मम इत्याहुतिचतुष्टयं पुनातिरिक्तप्रायश्चित्तार्थ
माहुतिचतुष्टयं हुत्वा इतः एवं प्राणाद्वि देहधर्माधिकार जाग्रन्मम सुषुप्त्यवस्था

ह मनसावाचाकर्मणाहस्ताभ्यांपद्भ्यामुदरेणशिश्ना यत्स्मृतंयदुक्तंयत्कृतंतत्सर्वंब्रह्मा
र्पणंभवतुस्वाहा इतिब्रह्मार्पणमंत्रेणकर्मबंधविच्छेदाय घृतमाज्येनाष्टावाहुतीर्जुहुयात्ततोऽग्निंवा व
ह्निमंत्रेणपुनःप्राग्वद्वह्निंसंपूज्य ॐ सहस्रार्चिर्महातेजानमस्तेवज्ररूपधृक् सर्वाशि
वेसर्वगतपावकायनमोऽस्तुते त्वंसेद्रचोरकमायचोमहात्वंनमामिते विसृजत्वंलोकपा
लोऽसि शांतिमंत्रमयकुरुसे हस्तपृष्ठेप्राप्ते स्रुवानिरिक्तस्स हस्तपृष्ठेशगांधे दहलाम्य स्मृतेति
लं ॐ हूं सांगंकुरुकुरुस्वाहा इतितितलैनेकामाहुतींहुत्वा स्रुवेणास्त्र विहृतमाज्यं न
दर्भेग्रभ्यस्य गफलादिकंचनिद्वीप्य नरस्थेधाम्स्र खेस्रुवंनिधाय शांवे वत्कराभ्यांस्रुवा
भ्यांस्रुक्स्रुवौगृहीत्वा उत्थायजनुकायस्थयोगेल स्वनाभौनिधाय वामपादमग्रेकृ
त्वामृत्तविद्यामस्त्राद्यं वौषडिति देवायस्रुवकमलेपरमामस्तवद्धाञ्जुहुयात् एवंपूर्णा
हुतित्रयंहुत्वानपविष्ट देवीमसंपूज्य देवीमचक्रांसांगांसावरणांकुंभेविसर्जयेत् एव
मतिजोपिस्वस्वकुंडे महाव्याहृत्यादिहोमएवंकेषणोक्तिहुत्वा देवीमसंपूज्य विसर्ज
यत्पुं ततोगुरुः प्रागुक्तविधिनासांगंसावरणांवह्निंसंपूज्य प्राग्वन्महाव्याहृतिभिर्नीहा

श्री॰ दीनां मंत्रैः स्रुचैते स्रुवहुत्वा वह्निं परिषिच्य ॐ भो भो वह्ने महाशक्ते सर्वकर्मप्रसाधक कर्मान्तेऽपि
मा॰र॰ समागमे सन्निधिं कुरु सादरं इति वह्निं संप्रार्थ्य प्रणम्य तं स्वात्मनि संयोज्य परिस्तरणादि
२२० धानाग्नौ प्रतिष्ठ्य विसृष्टिवेचनं कृत्वा नेत्रमंत्रेणाशिष्य मंत्रेण नववस्त्रेणाववद्धा नेत्रं केशग्र
२२० हीत्वा कुंभस्थकाषायाम्भोजलेनाभिषिच्यानतस्याञ्जलिं दत्त्वा पुष्पं स्वयं समुत्थाय वामस्थारत्न कुंभ
स्थदेवतायै पुष्पाञ्जलिं दापयित्वा नेत्रबंधं विसृज्य दर्शनं तेजः समुपवेश्य ॐ अज्ञानति
मिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः इति मंत्रेण प्र
णमयित्वा कुंभदेवतां संग्रामावरणे सर्वोपचारैः संपूज्य प्राग्वत्कृतमनसुद्धि विधिना शिष्य
देहे संहृत्यात्मानं नदेहे हृत्पद्मगत्वा षोढान्यासं विन्यस्य सजातिविन्यस्य पंचोपचारैः संपूज्य
देवतां संपूज्य षडंगन्यासयोगेन प्राग्वद्देवीं सकलीकृत्य विकुंभस्थानेव तत्पमाणं स
र्वतोभद्रमंडले स्वस्तिकं निशिष्य प्राङ्मुखं समुपवेश्य पंचवाद्यघोषपुरःसरं ब्रह्मणा
शीभिः सहगुरुः कुंभमुद्धृत्य तच्छाखस्थानसंरक्षमाना शिष्यमूर्ध्नि निधाय विलोममा
तृकेण सकलविद्यां जपन् गुरुः शिष्यमभिषिच्य एवं स्थापितनवधनीनायैरत्नांपशिष्य

मणिभिश्च उद्दीप्तज्वलितनाचेतनेन षडंगन्यासं येनो नवखंडगामैः सकलीकुर्यात ततः शि
ष्य उत्थाय स्वधौतेन ब्रह्मरंध्रे हस्ते वाससी परिधायाचम्य मौनी कृताञ्जलिर्गुरुसन्निधौ ति
ष्ठेत् ततो गुरुर्लक्ष्मीचक्रे मागस्तृनेस पवर्ग प ततश्छिन्नं संभ्रान्तो नाम्ब्रं दृष्टदेवतां तां धारिणीं
पंचोपचारैः संपूज्य शिष्यदेहं तत्पौरेकं संचिंतयन् श्रीपादत्रयमेतेन प्रागुक्तविधिना गु
रुः शिष्यस्य तत्त्वशोधनं कारयित्वा तस्य पापशंकुं दहेदिति ध्यात्वा ततश्च मणिपिष्टदेहेहृन्मला
धारस्वाधिष्ठानमणिपूरकमनाहतविशुद्धाज्ञाबिंदुर्धेउरोधिनी -- लोहितबोजश
क्त्यानेबोजश शान्तादनादेन शक्तिव्यापकामनोन्मनी ध्रुवमंडलात्मिष्ठ तो पदेशे वनस्याः
घोडश बीजानि संचिंत्य पंचदशात पुपदेशेन स्याः पंचदशात तानिमण्डलाधारादिषु
चतुर्दश स्थानेषु संचिंत्य नवदेवसमस्तविद्यामयीमादिं तद्वचनस्थे स्वरान्तिकामहाकामक
लां संचिंत्य विद्यात्तरबोजण कसंलिनाः सत्त्वादिगुणत्रयगुणातीत स्वरूप जागृत्स्व
प्नसुषुप्तितुर्यावस्थाचतुष्टयजनित बोजशकला उत्पत्तिजागरबोधमनोव्या
वृत्ति रमितलाघमप्रचिताक्षरतिर्मरणविलीनमेकं निद्रावैराग्यमकं सामभावि

श्री॰ वेकाख्याः संचिंत्य तंदिव्यदृष्ट्यावलोकयन् धनपुत्रादिमूलेनानापानकमयपत्रयुतेनाभिलाषम
सौ॰ र॰ मूलनभूरिते पुण्यपापफलान्वितेन संसारवृक्षे स्वजनहृष्यपक्षस्थूलशाखाढ्येनिषसं मो
२२१ हमत्सरकामक्रोधाहंकारमदमयपिंछबकुलाभ्यां संकल्पविकल्पकल्पपत्राभ्यां स्ना
221 तिचंचलेन स्वाचं पुरुटं कृत्वा सपदं स्वपापिष्ठस्यमनः पक्षिणं ज्ञानोपदेशलालनया
पानेनैव बद्धा श्रीगुरुः कटाक्षपाशावच्छिन्नपदत्वयतयानिश्चलीभूतमनःपक्षिणः आमो
क्तनीभावस्य निःशेषचतुरिंनमयपाशस्य पापिष्ठस्य ब्रह्मरंध्रे गुरुः स्वपुष्पफलेन स्वदृष्टि
पाकरेण स्पृष्टान्नवान्यरूपं पदस्तनं छित्वा पंसं योज्य ब्रह्मैवायमितिभावयन् तत्रस्थमह
स्वदलसहस्रकमलस्थं गमनं गुरुं तं मां कृत्वा स्वरूपं बोधयित्वा तत्रैवात्मपा
संकल्पमकारोक्षमकोरणाघटचक्रस्वरूपादिकं चापलिप्य मायुक्तविधिनाश्रीपात्रामृते
न तत्त्वशोधनं कारयित्वा नूतनवस्त्रेणाशिष्यस्य मस्तकमाछाद्य तस्यदक्षिणकर्णे प्रथम 219
तो गुरुपादुकाविद्यां स्वपादुकां तानामपादिश्य तदनु पंचपंचिकाविद्यास्तेनाम् तत्त्वविद्या तदनु
चक्रेश्वरीविद्याषोडशनामापदेशपदे तदंगानां पंचदशाक्षरी तदनु पंचदशाक्षरी तद

नुपंचदशानित्यविद्याः ततश्चतुराम्नायविद्याः ततश्चतुराम्नायूर्ध्वाम्नायविद्याश्चान्याश्च श्रीच
क्रपूजोपयोगिन्योपायाविद्यास्ताः सर्वाः यथाक्रमेयथासंप्रदायंयथाधिकारीमस्यउपदि
श्य तस्यनामाद्यक्षरादिवर्णमानेदनाद्यंशाद्यांतंसंदर्शशिष्यस्यनामकुर्यात् अथवास्वशरी
रेमातृकान्यासस्थानेषुक्रमेणशिष्याणांस्पर्शयित्वा तत्रस्थमातृकाक्षरमाद्यन्तरेकैकनाम्नेद
नाद्यंशाद्यंतंनामविदध्यात् इतियथासंप्रदायंनामकृत्वा तदनुगतकलियुगादिनानिशी
दिनावसानानिगणयित्वा नवभिर्हृतेयावंतिदिनान्यवशिष्टानिभवंति तानिपरिज्ञायमाक
मात्तः सेध्याप्रकारेणतन्नवनाथेषु दीक्षादिनस्ययः पर्यायनाथोभवति तस्यतामेवस्वशि
ष्यस्यापिनामकुर्यात् ततः शिष्यमाज्ञाय्यामम्रध्यादिकरषडंगन्यासपूर्वकंगुरुरुपदिष्टामं
त्रविद्यामष्टोत्तरशतमष्टधावाजपित्वा जयेसमर्प्य गुरुमंत्रदेवतानामैक्यंविभावयन्दे
वतात्मकंश्रीगुरुंध्यायन् दंडवत्प्रणम्य तस्यपादद्वयंहृत्वापयोर्मौलीतिवदन् शिष्यमनुन्या
प्यपरिभ्यमर्धत्याचाप कालनित्याविधौहयात्तरादिपारंपर्यक्रमसमुपदिश्य समयाचा
राधिकंयथाधिकारंबोधयेत् ततः शिष्यः प्रहृष्टमनाः स्वात्मनिवेदनंकृत्वा गुरवेसर्वस्व

श्री· सौर· तदर्धं वा स्ववित्तहस्तं शेषं वा वित्तशाठ्यरहितो गोभूहिरण्यवस्त्राभरणगजाश्वदासदासीगृह
ग्रामादिषु मात्रदक्षिणां दत्त्वा ब्राह्मणस्य परितोषयन् कुमारिकाः सुवासिनीः सामयिकांश्च भक्त्या भोज्य
२२२ वस्त्रालंकारभूरिदक्षिणाभिस्तोषयेदिति ॥ क्रियासमयदीक्षा ॥ ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन
222 शिवयोः प्रियसूनुना कृतेऽस्मिन्भावभूषणरत्नाब्धौ तरंगः सप्तविंशकः २७ अथैतत्पूर्वोक्तमष्टाज्ञा
तामाचार्यः प्राग्वत्तेन वहस्तमेकं येमेकपक्षराणां शङ्कामरालेकविट्हेहस्तमेकमन्तलेमेकप
वेद्याः पश्चिमतो गुरुः स्वासनस्यांसपरित्यज्य पूर्वतो हस्तद्वयमात्रमाकमन्यमायतं वस्त्र
त्रमास्फाल्य तेमध्ये चिह्नं विधाय तच्चिह्नावलंबनेन हस्तमात्रपरिभ्रान्त्या वृत्तं निष्पाद्य त
न्मध्यबहस्तत्वेके उपरिधाविभज्य मध्यादिचपूर्वदशाविष्ठानिकृत्वा समंततो लेखने पूर्वं
दिचतुर्पुसमसहार्हशेषु तिर्यक्सूत्रत्रयं पातयेत् ततो नरवृत्तरेखावधिकृत्वा तेषु मध्यस्त्र
स्यपातितोत्तरवृत्तेऽवधिद्वयमारभ्य प्रस्थसूत्रस्य पश्चिमवृत्तसंधावधिसूत्रद्वयमास्फाल्य
ततः प्राक्सूत्रस्य पातितोत्तरवृत्तेऽवधिद्वयमारभ्य पश्चिमसूत्रमध्यास्यवृत्तसूत्रस्य पूर्व
वृत्तसंध्यवधिसूत्रद्वयमास्फाल्य प्रस्थसूत्रमाजैयिनासमंततः पयोनिचक्रेतिःपाद्य त 220

त्पाग्नेर्भस्थापनादिकं विधाय वैश्वदेवान्तं गृहसिंद्धेशानयोर्मध्ये तन्त्रसमाचार्य्यं तं च यथा
विधि सेकुन्ताग्नि स्थापनादिकं कृत्वा । भिक्षिच्च प्रागुक्तविधिना होमं समापयेत् मेषपाभा
वे गृहस्य व कुंभकारणो शक्तो प्राग्गता स्थंडिले वाग्निस्थापनादि दीक्षाहोमान्तं सकलं तं कर्म ।
यात् अग्निस्थापनेविधिविनाताशक्तो प्राग्गते नित्य होमविधिना वाग्निस्थापनं कुर्यात् सर्वं
दिनार्धे धिवासनाशक्तो तस्मिन्नेव दिने सद्योधिवासनं कृत्वा दिन ह्यपक्षतया मेकस्मिन्नेव
दिने समापयेदिति सद्योधिवासनपक्षे गृहशिष्ययोर्हन्तशोधं च हताशनेन स्यात् किंत
प्राशनं स्यात् एवं कृत्वा चतुर्गेहा द्रव्याणां कार्यमिति शिष्टाचारमिति शिष्टाचारः ॥ अवश्यं प्रयमेव ।
तन्मेवप्राशितं नैवाप्राशितमिति श्रुते ॥ इति संक्षेपतः क्रियादीक्षा ॥ अथात्र होमकाले
वह्नेर्जिह्वाशिरःकर्णादिकं ज्ञात्वा जुहुयात् तत्र जिह्वायामेव होमः श्रेयः अन्येष्वंगेषु हो ।
मावहः तथा चोक्तं गृह्यकल्पे सर्वकार्यप्रसिद्ध्यर्थं जिह्वायां जुहुयात् सदा चक्षुःकर्णादिके ।
ज्ञात्वा होमयेद्धि शिकोत्तमः अग्निकोणे जपत्वकुर्यात् साधिनो भवेत् नासिकायाम हृदुः
दं च हृषितो नाशं भवेत् केशेषु रिजं दर्पान्तं तस्माज्जिह्वायां होमयेत् तत्र काष्ठेन त्वकर्णी

श्री
सौर

२२३
223

यत्रधूमस्तु नासिके यथान्यत्र तनैन नेत्रं पत्रमभून्नतन्तद्धिः पत्रेव समालिनी वह्निस्तत्र जिह्वाप्र
कीर्तितेति ॥ तथा वशारहानितके ॥ आस्यं तजुहुयाद्देहे विपश्चित्सर्वकर्मसु कर्णे होमभवे
व्याधिर्नेत्रे तु धनं धन्व मीरितं नासिकायां मनः प्रीतिमस्तके धनसंत्वयः सधूमो निःशिरः प्रा
क्तो निर्धूमस्त्व इरेवच ॥ ज्वलनः शोभवेत्काणः काष्ठलग्नश्च नासिका अग्निर्निर्जायते य
त्र सुह्रस्फटिकसन्निभः तन्मुखे तत्र विज्ञेय यवनरश्च उत्तमानन इति ॥ अथाग्नेर्वर्णा यान
ररथं च राये ॥ अग्नेर्भास्वरगो धमश्च शहा आकृतन यत्तथा विकारस्त्वाशिखाश्च वसे वयाः
कर्मे शिद्ध्ये पद्मरागद्युतिः श्रेष्ठो लाक्षारससमप्रभः बालार्कवर्णे ह्रुतभुग्जयायाधृश
सति बुधैः इन्द्रगोपकसंकाशः प्रोग्नितो मतो पावकः शक्रचापनिभः श्रेष्ठः कुंकुमा
भस्तथैव च रक्तानां तु अवन्नानीनां वर्णानाग्निरिहोच्यते ॥ अथ गंधः ॥ हग्गंधद्रव्याणां
धाग्निहितः गंधः सुशोभनः आज्यर्दः पद्मगंधः स्यात्हि लिंग पश्च सत्वत ॥ तथा शारदाति
लके ॥ नागचंपकपुन्नागपाटलायूथिकाभिभः पद्मेंदीवरकह्लारसर्पिर्गुग्गुलसन्नि
भः पावकस्य शुभो गंध इति ॥ अथ शब्दः ॥ जीमूतवल्लकीशंखमृदंगध्वनिसन्निभः

221

शाहोगे सिद्धपेहेन रवोन्यः स्यात्सिद्धिदुः ॥ तथा आगमसारे तिलके ॥ मरीवासि द ह लो इधु
निवेद्रः शुभावहः ॥ अथाहूति॥ नारदपांचरात्रे॥ छत्राकारो हि जश्रेष्ठ ध्वजवामर सन्निभः
विमानो नाहया नोच प्रासाद नानावृषस्य च आकोरणास्थहं मा नाम पूर्णा गोच सिद्धिदः न
ताकृति मत्स्य वह्निः मयः सिद्धिकरा स्मृताः शेषा नानादेहि हुलो तपनसहे होम कर्माणि
यद्रूपांक थितं नैव च पदिन स्य पतितानां अन्यो न्य तु प्रयोषेन तेन दाभिसिद्धिको ननलः ॥ अथ
शिखानैवः ॥ विषमा शिखावदह स्यानदय शुभावहाः कृष्णा कृष्णावत्र नाशे चो ग्र ज्वा
लाः सिद्धिहा स्मृताः ॥ तथा आगमसारे तिलके॥ प्रहतिशा मह न्के पाक्ष आ मा शिखिनः शिखाः
शुभदा यजमानस्य राज्यस्यापि विशेषतः ॥ तथा नारदपांचरात्रे॥ प्रदीप्त लिहानेग्रानि
धूमस्यगुणेनथा हुयेन ह्रिप्रदेचे च वहानको प्रसिद्धिमिक्रमा ॥ अथ निषिद्धः नारदपांचरात्रे॥
अत्यनेजाश्च दतश्च वि स्पुलिंगसमन्वितः धूम्रावलिह्व ज्वाला ज्वालाश्च कृशानु नैव सिद्धिदः दु
र्गंधश्चावलोढश्च स्तिन स्वस्य अपेक्षमवेन भूमिं च विलिखेद्यस्तु सोऽपि दधान्य सम्भवं ॥ त
था आगमसारे तिलके॥ कृशं तु कृशगतेर्वर्णोयं जमानं विनाशयेत् रतिगंधो कृशानुजो होत्रुः

श्री:
सौर:

२२८

२२७

खेमध्येभवेन् स्थिते नोहन्नोशिखो कुम्भ तुंधनपरिस्त्रये। भूकपदनिमाधूमकेपारावतस

मप्रभः हानिं सुराजानीनां गवां च करोत्येव विराट् ॥ नष्टांशाच्चराशे ॥ खेरोष्टमहीषारीनो

हनमत्रानसिद्धये रतस्सूदचयशाहत्वपमव्याधिः मस्ता उहिविरव्वैववस्तुधांपक्षा

धः शिखिएवच नेष्टानेमोमुनिभिस्तु शास्त्रेस्मिन्यायेमप्रवे इत्यत्रैवविधपुरोषपुमा

यश्चिह्नमुक्ते ॥ शारदातिलके ॥ एवंविधं पुरोषपुमा यश्चित्वा यदेशिकः मूलमन्त्रेण

जुहुयान्ते चविंशतिसाहस्रीरिति पंचविंशतिरेकैकस्मिन्दोषेऽलिंते ये भूयस्तु क

सुवैनत्र: श्वीषत्रीषिशिपावं दरञ्जवै रनविल्वाम्वपच एयकपत्रागास्वेदिरवैकैक

तपस्वाशावटपिप्पलमध्ये जुबारितृलाणामन्यतमस्य भूपक्कमलक्षणमपीतीलेषुणा

हिमिरउष्टमहीहिष्टमानामधिकसीवेस्मृतयुनेममचतुरस्रंकाष्टेग होमा नत्र श्वेतकु

ष्ठागुलेन चतुर्विंशत्यंगुलिमानेषट्त्रिंशदंशेन विभज्य नेषुविंशत्यंशंदंजार्थं विभ

ज्य मूलविशिष्टभाष्यशमभागेषु ग्रदेशेमागाष्टकं कोणावर्ष्यं परिकल्प्य वशिष्टभागाष्टकेन

ममचतुरस्रं वेदिं कृत्वा तन्मध्ये विहुकृत्वा तद्विहूमवतं व्याधीशमाने नाभिवोह

३३

त्रैं निष्पाद्य वृत्तद्वयोरन्तराले भागाच्चयनिमं मध्ये वृत्ताकारां कर्णिकां स्थापयन् गर्तं कृत्वा
तद्बहिर्द्धांशमानेन बहिः त्रैं निष्पाद्य तद्बहिः षष्ठांशमानेन वृत्तान्तराले कृत्वा ।
वृत्तद्वयोरन्तराले षट्स्वानि परिकल्प्य तद्बहिरर्द्धांशमानेन वृत्तं समाकारां विचित्रां वा ।
शोभां विदध्यात् तन्मार्गे वशिष्टांशेषु कोशेन वेद्या सत्रीयांशान् त्रीयांशेन पार्श्वे
द्वयं खण्डेन मध्ये किंचित् विन्यस्य कं ठं विधाय अवशिष्टैः समभिरंशैः ग्रे कंठसमानविस्ता
रं समन्तं मध्ये लानदैर्घ्येर्धहीयमानविस्तारं कृत्वा मुखं विविधं दिव्यं भावलोपरि कं
ल्प्य कंठाल्पधौत्य वेश्मभाव लाभं भिं दत्याका लोकाकारमेकांशमाननिम्नं कनिष्ठपर्वे
णां मार्गे विलोचनं कृत्वा कर्णिकामध्ये स्थाप्य वालमध्यान्मुखं मध्ये स्थाप्य नालौ काकारवाल
मध्ये पद्म वृत्तं किंचिन्मरति न पत्रेषु लोहम्या लोक पावकं वेलो परिधिभेदिने वृत्तेनि
गमनाय कुनिष्पन्नवेशयेभपरेर्धं कुर्यात् तत्तोवेद्याः षट्भागं कुम्भाकारं मध्ये विविधि
मन्तं लंभूमाय पात्रनिष्क्रलंतिष्ठति तन्पात्रं कृत्वा मावसाश षट् पद्मो मध्ये किंचित्त्रिमन्त्रं
वामखं वाधलातु च भागं हेमभावाकारं गजमभावाकारं वाराहमभावाकारं वासरभका

श्री°
सौर°
२२५
225

रयित्वा स्रुचं यंत्रमारोप्य तदंगुष्ठमात्रं नालिं विहाय वं स्थलं स्रुवदंडे लं शिलिख्यरेणा
कृष्यपित्वा दंडमध्यम्लेपकोणे न काथयित्वा केकणाकारत्रयं चलपृष्ठे वा कृत्वा तद
धोभागे चतुष्टयेन सुवृत्ते केव मध्यमूलाग्रेषु शोभितमूर्ध्वमधोवृत्तं कुंभं निर्माय तदधः पु
नरेकांशेन केकणानि कृत्वा तदधो नवांशमाने दंडे स्रुचस्त्रवेष्टनयोग्यस्थलं तद्दंडमध्ये
कृत्वा तदधः पुनरेकांशेन केकणानि तदधोभागत्रयेण प्रागवदूर्ध्वमधोवृत्तं कुंभं तदधः पुन
रेकांशेन केकणानि चतुर्थांतेति स्रुचं निर्माय स्रुवं च स्रुक्तुल्यविंशतिभागैर्दंडमग्रेले
शद्वयमानेन वर्तुलाकारस्थलं निर्गमांगुष्ठं नवकेन स्रुवं निर्माय तस्य मूलविस्तरे शांशे
कमध्यगान्मार्गेपानयद्वकाकारं कर्षमात्रघृतप्रमाणं कृत्वा तदधो दंडमूलेपकोणे
मानेन प्राग्वत्केकणानि तदधो भागचतुष्टयेन कुंभं तत एकांशेन पुनः केकणानि त
तएकांशेन पामात्रे चतुरंशमाने दंडे स्रुवस्त्रवेष्टनयोग्यस्थलं दंडमध्ये न्यस्य पुनरेकांशे
न केकणानि ततो भागत्रयेण कुंभं पुनरेकांशेन केकणानि ततो भागत्रयेण कुंभं पुनरे
कांशेन केकणानि चतुर्थांतेति ॥ स्रुक्स्रुवनिर्माणप्रकारः ॥ एवं स्वशाखोक्तपात्राणामभावे

वा स्रुक्स्रुवौ कार्यौ स्रुवस्रुवाभावे पत्रेण पाणिना वा अथवा पञ्चदशपिप्पलदलं हव्यं वा होमे ग्राह्यं सेस्का
रोपि स्रुक्स्रुवयोरश्वत्थपर्णयोर्वापि कार्य इति ॥ अथ प्रसङ्गेन क्रियादीनां तत्त्वानां वर्णानां लयवि
धिर्लिख्यते ॥ तत्र पृथ्व्यात्मकान्नकारादिलकारान्तान्पञ्चाशद्वर्णान्मातृकान्यासक्रमेण प्रकृत्यात्मके शि
षात्मके शिरसि हस्तपादादिषु विधिना विन्यस्य पुनः संहारक्रमेणैव संहरेत् तद्यथा हृदयादिस्थं
लकारं हृदयादिनाभिपर्यन्तस्थं लकारं संहरामि हृदयादिनाभिपर्यन्तस्थं लकारं हृदयादि
वामपादाग्रपर्यन्तस्थं हकारं संहरामि हृदयादिवामपादाग्रपर्यन्तस्थं हकारं हृदयादिद
क्षिणपादाग्रपर्यन्तस्थं सकारं संहरामि हृदयादिदक्षिणपाण्यग्रावधिस्थं सकारं हृदया
दिवामपाण्यग्रावधिस्थं षकारं संहरामि हृदयादिवामपाण्यग्रावधिस्थं षकारं हृदयादिदक्षिणपा
ण्यग्रावधिस्थं शकारं संहरामि इत्येवं तत्त्वाशकारं वकारं संहरामि इत्यादि मूलविद्यान्यस्य
मातृकां शिरसि ग्रकारं संहरामि पुनः क्रमेण तत्त्ववर्णान् संहृत्य पुनः समस्तं सकल
तत्त्वग्रामं समस्तं परमात्मनि संयोज्य विलीनं सकललोकं तत्त्वसमूहं विगलितं निखिल
कलुषं दिव्यतनुं शिवं स्वं चिन्त्य पुनः परमात्मनः सकाशाद्धकारादिलकारान्तान्वर्णान्

श्री·
सौ·
२२६
226

यमास्य कृत्स्नसृष्टिन्यासक्रमेण शिष्यदेहे मातृकावर्णान् विन्यस्य पुनस्तस्मिन्नेव तन्त्रग्राममसेमेतं
तस्मिन्संयोज्योक्तविधिना उपदेशं कुर्यादिति वर्णदीक्षा अथ कलादीक्षा तत्र पादादिजानु
पर्यन्ते निवृत्तिकला जानुतो नाभिपर्यन्तं प्रतिष्ठाकला नाभितः कण्ठपर्यन्ते विद्याकला कं
ठाल्ललाटपर्यन्ते शान्तिकला ललाटान्तब्रह्मरन्ध्रान्ते शान्त्यतीतकला च शिष्यदेहे संविन्यस्य नि
वृत्तिकलां प्रतिष्ठाकलायां संहरामि प्रतिष्ठाकलां [illegible] विद्याकलायां संहरामि विद्या
कलां शान्तिकलायां संहरामि विद्याकलां शान्तिकलायां संहरामि शान्तिकलां शान्त्यतीत
कलायां संहरामि शान्त्यतीतकलां परमात्मनि संहरामीति क्रमात्संहृत्य वेधयित्वा पुनः
परमात्मनः सकाशात् शान्त्यतीतकला ततः शान्तिकला ततो विद्या ततः प्रतिष्ठा त
तो निवृत्तिं च सृष्टिक्रमेण शिष्यदेहे तत्तन्मध्यात्तेन संयोज्योपदेशादिकं कुर्यादिति एवमष्ट
त्रिंशत्कलाभिर्वा एकपञ्चाशत् कलाभिर्वा प्रागुक्ताभिः कलारूपत्वात् संहारसृष्टिन्यासक्रमेण
शिष्यं संस्कृत्य दीक्षां दद्यात् इति कलादीक्षा तत्र गुरुः स्वहस्ततले शिवरूपं स्वगुरुं ध्याय
न्मूलविद्यां वज्रं गां मन्त्रान्मातृकां च जपन् शिष्यस्य शिरसि स्वहस्ततलं करं निधायोपदि

शोत् इति स्पर्शदीक्षा ततो गुरुः पश्चिमे शिवं चित्तं निधाय तत्तु ज्ञात्वा समस्तमेव तान् ध्यायन्
तन्मयः स्वयं शिष्यांगं परिशोधयेत् इति वाग्दीक्षा ततो गुरुः स्वनेत्रे निमील्य परमात्म स्वरूपेणो
मंत्रदेवतां ध्यात्वा प्रसन्नचित्तो हि सम्यक् चक्षुषा शिष्यं निरीक्ष्य मंत्रोपदेशं कुर्यादिति इति दृग्दीक्षा
पश्चादुक्तक्रमेण तत् दीक्षात्रयं विरक्तानां महात्मनां शिष्याणां तत्त्ववित् गुरुणा कार्यमिति स्त्री
णां तु वाग्दीक्षा दृग्दीक्षा वा विहिता नान्या अथ वेधदीक्षा ततो गुरुः शिष्यस्य मूलाधारे च वह्नि
तपंकजमध्यगतत्रिकोणमध्ये प्रसुप्तकुंडलिनीं ध्यात्वा तया तत्र चतुर्दलमध्य
स्थवादिवर्णान् तान् चतुष्टये तन्मध्यस्थिते कलासमेते संयोज्य मंत्रं तत् हृद्गतं स्वाधि
ष्ठानाख्य षट्दलकमलमध्यस्थिते विलोमं संयोज्य वेधयित्वा ततस्तत्र षट्कमध्यस्थ वादि
लांतवर्णषट्कं च विलोमं संयोज्य तदूर्ध्वं नाभिमंडले दशदलकमलात्मके मणिपू
रकचक्रे विलोमं संयोज्य ततस्तत्र दशकमलस्य डादिफांतवर्णान् दशकमपि हि तं विलोम तत्पं
कजमध्यस्थे हृत्कं संयोज्य वेधयित्वा ऊर्ध्वमनाहतनाम्नि हृत्पद्मे कादिठांतद्वादशवर्णान् द्वा
दशदलपद्मे विलोमं संयोज्य ततः षोडशस्वरान् कंठे तन्मध्यस्थिते षोडशे संयोज्य वेधयित्वा कंठदे

श्री
सौ०२
226
227

शिवोजपाख्यताख्योऽगाद्दलकमलविमुद्रचक्रस्थमीश्वरं संयोज्य तेर द्वौ रः सार्धमीश्वरेन
मध्यस्थसदाशिवे संयोज्य वेधयित्वा सुमसदाशिवे भ्रूमध्यस्थहि द्दलकमलमातात्र्चक्रं
नीत्वा तत्पत्रद्वयस्थहतवर्णद्वयसहितं तत्सदाशिवे तन्मध्यवर्तिनि बिंदौ संयोज्य वेधयि
यित्वा तं बिंदुं तदूर्ध्वस्थितनादान्तकलायां संयोज्य तां पुनर्निरोधिकानादे नादान्ते नादं तत्पुनः शक्त्यां तं
विसल्वं कुलिलं वक्रेग्रहवक्रं चेतत्त्तरोत्तरं संयोज्य वेधयित्वा जीवयन्नासहतां कुर्वन्ति
नीपरशिवे संयोज्य वेधयेत् एवं शुचेतेशिष्योग्र्वोस्तयोश्चिन्नसंसारपाशो भवति ततोय
रुः सहृद्विपरीतक्रमेण परशिवात् कुर्वन्ति नीमन्याद्या तया संहृतमखिलं सृष्टिक्र
मेण शिष्यदेहे न तत्तच्चक्रेमंतो देवतां संयोज्य हृदये जीवं मूलाधारे कुंडलिनीं च संयो
ज्यापवेशादिकं कुर्यात् ततः संजातदिव्यवेधो भूतमभिप्रयाहंते मानतः सदाशिवो भव
ति इति वेधदीक्षा पायः कलावेधदीक्षाकरो गुरुः स्वधा गा शिष्यस्य गुरुर्भरस्पाङ्कराचार्याः
प्रसंगादत्रापि लिख्वेतायमितिशिवे अथ वेदीतितानो सह क्रियकनाशिष्याणो गुरुः प्र
णोऽभिषेकाख्यं द्वितीयमभिषेकं कुर्यात् तत्र माण्डके मेज पेवेदिकायहितेमाग्ग्रमातलताणां

नवयमाणषट्त्रिंशदधिकसार्धसहस्रकलशस्थापनयोग्यं विपुलतरं श्रीचक्रं विरचित
त्वचनं । श्रीशिवायमध्यगतबीजाद्वयेमिद्विदशकस्थानेषु ब्राह्म्याद्यष्टकस्थानेषु षोड
शदलेषु षट्दलेषु पृथगष्टकपञ्जास्थानेषु च त्रिकोणानि कृत्वा मध्यस्थकोणत्रयस्य को
णत्रयमति कोणमेकैकमिति येग्रखा कृत्वा त्रिकोणत्रयं निष्पाद्य तेषु चतुर्दशाराद्यष्टा
रान्तचक्रचतुष्टयगतद्विचत्वारिंशत्त्रिकोणेषु च समभूय पञ्चनवतिसंख्येषु श्रीचक्रगता
ष्टवर्गदेवतापञ्जास्थानत्रिकोणेषु मति त्रिकोणरेखात्रयेपि मातिरेखसमानतरालानि
त्रीणि त्रीणि निकृत्वा तेषु त्रिपञ्चाचिट्टमिति क्रमेण गुरुतत्पुरुतान वति येग्रखाभिः षोडशत्रि
कोणानि कृत्वा तेषु सर्वमध्यगतत्रिकोणत्रयस्यान्तरालेषु त्रीणि कृत्वा तन्मध्ये स्वाभिमतरेखाग्र
त्रिकोणं कृत्वा तत्रापि मागुरुतत्पुरुषाघोरषट्त्रिकोणानि कृत्वा तेषु सर्वमध्यत्रिकोणमध्ये
दीप्तामकरणेनरुविधिनावत्यमाणरेखामयमाणजलशीर्षकुम्भं संस्थाप्य अन्येषु च एव
वति त्रिकोणगर्भगतेषु पञ्चत्रिंशदधिकसार्धसहस्रसंख्याकेषु त्रिकोणेषु तावत्संख्या
कान्कलशान्जलपूर्णान्वस्त्रपरिवेष्टितान् रत्नादिपूतान्स्थापयित्वा सर्वमध्यस्थकुम्भे

श्री
सौर

२२८

देवीमावाह्य प्राग्वत्सर्वोपचारैः सांगां सावरणां प्रोक्तक्रमेण संपूज्य मध्यस्थकुंभे स्पृशन्
षट्त्रिंशदुत्तरसहस्रशताधिकविंशतिसहस्रसंख्याकां कालनित्याविद्यां प्रजपेत् ना
सिकाग्रेण वा पारायणात्मकयोगेन स्थितः एवं शिष्यस्य जन्मनक्षत्रदिनात्पूर्वदिने जन्म
नक्षत्रदिने वा एवमधिवासं कृत्वा पूर्वदिनाधिवासनपक्षे पूर्वोक्तविधिनाधिवा
सनं विधाय शिष्यस्य जन्मनक्षत्रे गुरुः प्रातः स्नात्वा नित्यक्रियां निर्वर्त्य मध्यस्थकुंभे दे
वीं सांगां सावरणां संपूज्य मूलविद्यामष्टोत्तरसहस्रं जपित्वा नित्यहोमोक्तविधिना स्थंडि
ले हव्यवाहं संस्थाप्य नित्यहोमोक्तसंख्यया पायसेन हुत्वा पूजाशेषं समाप्य संख्याकाहुला
हितान्वाहितत्रयोपचारैः सर्वाह्णाशीर्भिः सह गुरुः प्राङ्मुखे त्रितये वनान्तर्भिः प्र
क्षिप्तामपिके साधं स्वयं प्रधानकुंभं संस्थाप्य प्रागुक्तविधिनाभिषिंचेत् ततः शान्तयः
स्नामपिकांश्च कलशान्स्थाप्योपस्थाप्यामिषेकं कुर्युः ततः शिष्याय दिननित्यापर्या
यनित्याः स्यात् तादिके स्वक्रमं सर्वं कथयेत् शिष्योपि तदारभ्यावच्छिन्नपर्यायेण प्रा
सष्टोत्तरसहस्रं जपेत् मासपर्यन्तं तिथिनित्याविच्छिन्नदिनात्मनस्तत्सहस्रं सध्यात्रयपर्यंतं जपं

वरिकाजपं शतान्याहुतिजपंच प्रायश्चित्तं कृत्वा तदहि नादिकामभजने कुर्यादिति अथपूर्णा
भिषेके मातृकच्छन्दजश्च त्रिकोणाकारणादि विलिख्य शङ्खं विधृत्य श्रीचक्रं सम्पूज्य तन्मध्या
न्निषेचनं वा तित्रिकोणेतु मध्ये त्रिकोणे हस्तकुंभमन्यत्र कलशो सम्पाद्य संस्थाप्य
सं एज्याभिषिंचेत अथ पश्चात् मध्य त्रिकोणस्य बिन्दुस्थाने वारितोय हरितकुंभं संस्थाप्य
सं एज्याभिषिंचेत अथ घटान्वतिक कलशस्थापन पदे न्यावरणशक्तीनां प्रतिकलशं
केवलैव नाप्युजनेन मध्यकुंभे मन्त्रलहेव्याः स्तनमिति अथैतत्तरोत्तरः पदं कलशाङ्कविषयः
इति पूर्णाभिषेकविधिः ॥ गौरीलतायां तन्त्रे विष्णुपुराणे ॥ पल्लवं पञ्चमन्त्रं तेह्विगुणं कुम्भं सम
ते चतुर्भिः कुम्भैः मध्यं मध्या स्वतम अष्टकः अष्टकेस्ते स्वनभि स्वद्रोणा स्वकषि
तो बुधैः कुंभो द्रोणाहय स्वर्पः खारीद्रोणा स्वघोजश्चेति ॥ श्रीविद्यानन्दनाथेन शिवयोः
प्रियसत्त्वना कृते सोभाग्यमन्त्रान्वोत्प्रह्वाविशत्तरङ्गकः २८ अथवेद्मामहाविधाभिषे
कावास्य स्वकानां माथकानां श्रीगुरुकृपाद्यकामभजिलतल्ताणं तस्याद्यकामाद्वात्म्य नरजने नाम
थ्यफलं ततभजनानां मत्यवायं तद्ध्यनेक — — च्यावारास्किं चतिख्याते ॥ तत्रश्रीकुलार्णवे

श्री
मार:
२२८
229

वाग्गुरामन्त्रवत्तथैस्त्रमालामन्त्रवदीकृताः एवं कुलागमज्ञाने पादुकायां प्रतिष्ठितं कोटि
कोटि महादानात्कोटिकोटिमहाव्रतात् कोटिकोटिमहायज्ञात्परा श्रीपादुकास्मृतिः को
टिमन्त्रजपात्कोटितीर्थावगाहनात् कोटिदेवार्चनाद्देवि परा श्रीपादुकास्मृतिः
महारोगे महोत्पाते महादुःखे महाभये महापदि महापापे स्मर्तव्या पादुका प्र
धीः नवभूर्जदलोत्तरे मिष्टं च रजनो जिह्वाग्रे वर्तते यस्य मम श्रीपादुका प्रिये सहस्रको
पादुकां देवी यो वा जपति भक्तितः सर्वपापविनिर्मुक्तः प्राप्नोति परमां गतिं शुचिर्वाप्यशु
चिर्वापि भक्त्या स्मरति पादुका अनायासेन धर्मार्थकाममोक्षान्लभेत नरः श्रीनाथचर
णाम्भोजं यस्यां दिशि विराजते तस्यै दिशे नमः कुर्यान्नित्यमिति प्रिये न पादुकापरो
मन्त्रो न देवः श्रीगुरोः परः न हि शाक्तात्परो मार्गो न पुण्यं कुलपूजनात् ध्यानमूलं गु
रोर्मूर्तिः पूजामूलं गुरोः पदं शास्त्रमूलं गुरोर्वाक्यं मोक्षमूलं गुरोः कृपा गुरुमूलाः क्रि
याः सर्वा लोकेऽस्मिन्कुलनायिके तस्मात्सेव्यो गुरुर्नित्यं सिद्ध्यर्थं भक्तिसंयुतैः तावद्भ्रान्ति
र्भवेद्दुःखं विमोहः शोक एव माद यः यावत्त्रायातिशरणं श्रीगुरोर्भक्तवत्सले तावद्भ्रमन्ति

मारेसर्वेउः त्वमस्तीमसः यावन्नभजते[illegible]गुरुं शिवरूपिणं सर्वसिद्धिफलोपेतोमेव
स्के धातिशोभनः गुरुप्रसादमूलोयंपर[illegible]महात्तुमः यथालस्तानिसेनुष्टः प्रसन्नोकरो
मन्तुः नथाभक्त्याधंके प्राणैः गुरुं यत्नेनतोषयेत् यदादद्याच्छिवायत्स्वमात्मानं देशिकोत्तमः तदा
मुक्तोभवेच्छिष्योनतलेपिपुनर्भवः तावत्सञ्चोधयेच्छिष्यः सम्यग्सद्वायथाभवेत् गुरोःप्रसन्नोशि
ष्यस्यसद्यः पाशात्प्रयोभवेत् मनसाप्यनकोतेनभक्तोमानानुजीविका सेपादयेतिनतसर्वेखा
मिनोभक्तवत्सलाः ब्रह्मविष्णुमहेशानदेवतामुनियोगिनः कुर्वन्त्यनुग्रहं तुष्टागुरो तुष्टे
नसंशयः भक्त्याकृत्वा गुरुणायोपदिष्टः हृपायेना कर्मसक्तोभवेच्छिष्यो भुक्तिमुक्तोसभा
जेन शिष्येणापि नदा ग्राह्य यत्नसंतोषितो गुरुः नतस्मात्गुरोः प्रियं कुर्यादात्मनोवाक्कायकर्म
भिः यदि वा परितुष्टेन गुरुणा यत्र कुत्रचित् सक्तोसीति समादिष्टः सोपिमुक्तो भवेत्प्रिये
ग्रामवाक्तिः मयंचेनधाम्नाकेन चिदीश्वरि कृतोसि गुरुरूपेण पशुपाशविमोचने नमेप्रियः
चक्रवर्तीमहस्तः श्वपचः प्रियः न मेदेवेन तो प्रायः मन्त्रज्ञो वामहृदयोपि वा विप्रोपि मूर्णापृक्तो
वाप्यभक्तो नमस्यते म्लेच्छोपि गुरुणाहितो न वा भक्तिमान्सविप्रोप्यते गुरुभक्तिविहीनस्य

श्री
गीर
२३०
230

तपोविद्याव्रतेकुले निःफलं हि भवेत्तेशान्तिके धने लोकरंजने गुरुभक्त्याव्यहस्य यज्ञजीतिक
त्सवः स्वयं पवोपिनैः प्राणेन विहीनं पिनास्तिकः धर्मार्थकामैः किं तस्य मोक्षस्तस्य करस्थि
नः सर्वार्थैः श्रीगुरोर्देवीयस्य भक्तिः स्थिरा सदा महिषो वा गुरुरूपेण भक्तिमुक्तिप्रदासम १
तिभक्त्या स्मरेद्यस्तु तस्य सिद्धिर्न संशयः यस्यैदेवपराभक्तिर्यथा देवे तथा गुरौ तस्यैते कथि
ताह्यर्थाः प्रकाशन्ते कुलेश्वरी नारायणो महादेवो मातापितादयो राजनि यथा भक्तिर्विहवि
तथाकार्या निजे गुरौ लक्ष्मीनारायणौ वाणीधातारौ गिरिजाशिवौ श्रीगुरुं गुरुपत्नीं चापि
तराविति चिन्तयेत गुरोर्भक्त्या यस्या देवि प्राप्यते सर्वसिद्धयः यज्ञदानतपस्तीर्थव्रतैर्ने
तत्प्राप्यते श्रीगुरुनिष्ठबाभक्तिर्वर्धते हि यथा तथा तथा तथास्य विज्ञानं वर्धते कुल
नायिके किं तीर्थैर्धर्ममहायासैः किं व्रतैः कायशोषणैः नियोजमेवाहं वेणि भक्तिर्यदि हि
सद्गुरौ कायक्लेशान् महत्तान् तपःसाधनायत्नतः तन्न्यानते तभजेदेवि सुखेन गुरुसेवया भोग
मोक्षार्थिनाविस्त्रीशापदकोटिशांभुक्तिर्मेव गुरौ हि देवि नान्यः पन्था इति श्रुतिः अगम्यगमविचम
वीगणिम महापातककोटिं च भक्तिः वर्णेन तत्तापि सिवानत्त विप्रवासायनमसत्संपत्सर्वीत

३९

द्विमप्राप्यिने येन मरूहफचपदः फलत्यविकलेफलं नयेयोगोभन्नतपोनार्चा क्रमः कोपि निगद्यु
ते ग्रमायकल्लमार्गेस्मिन्नतिरेव विपिछानि सादाङ्गुरुमयेदेवे सर्वस्मिन्भुवनांतेर कि
नाम न्विमतोतेत्तुं मंत्रः केषांनासिद्ध्यति गुरोरेफत्य बुद्धिंच सत्रे वाता बुद्धिकं मतिमाह ८
शिलाबुद्धिं कुर्वीतोनरकं व्रजेन गुरुं मर्त्यं बुद्धोनयदि बुद्धोनत्रस्यक्त कत्पापिन भवि।
सिद्धि मैत्रे वाहेवलाचैतेः श्रीगुरु प्रान्हृतेः साधयेस्मारे तिवदंतिवा तेषांच सदृतेषां
पातकं भवतिप्रिये जन्महीन हिपिनतेर्षपूजनीयोप्रयत्नतः गुरु विशेषतः पूज्यधर्मा
धर्मप्रदर्शकः गुरुः पिता गुरु माता गुरुर्देवो गुरुर्गतिः शिवेरुष्टे गुरुस्त्राता गुरोरुष्टे न
कश्चन गुरोर्हितं हितं कर्तव्यं वाङ्मनः कायकर्मभिः अहिताचरणाद्देवि विष्टायां जाय
ते क्रिमिः शरीरं वित्तं प्राणांश्च श्रीगुरुं वंचयंति ये कृमिकीटपतंगत्वं प्राप्नुवंति नरा
धमाः गुरुत्यागाद्भवेन्मृत्युर्मंत्रत्यागाद्दरिद्रता गुरुमंत्रपरित्यागाद्रौरवे नरके व्रजेत् गु
रुवेष्टं धारयेद्देहं तत्पृष्ठं च धनं जयेत् निजप्राणान्परित्यज्य गुरुकार्यं समाचरेत् गुरुर्वते
परुषं वाक्यमाशिषं विचिंतयेत्प्रिये तेन मंत्राज्जितो वापि प्रसादमिति संस्मरेत्त मोगाये।

श्री
सार:
२३२
231

ण्यानि वस्त्राणि सर्वदेवसर्वं समर्पयेत् नत्छेदमिति निषिद्धं चान्नमुपानत् कुलेश्वरि गुर्वग्रे गमनं कु
र्यान्नोपवासादिकं व्रतं तीर्थयात्रां च नो कुर्यान्न स्नायादात्मशुद्धये ननियेभ्यो गुरोरग्रे द्विगुणं तु वे
चोनैव भाषयेत् कृपाणं नैव धारयेत् वस्त्रं नोच्छ्रयं विक्रयं न कुर्याद्गृहमिः सार्धं शिष्याभ्
त्या कलहं वाचन न कुर्याद्दासिकेवादिसंभाषणं परिवर्जयेत् कुलेश्वरि विलोकयेद्गुरोरग्रे छायामासीनमहेनः
क्वचित् गुरोः सन्निहिते यस्तु पूजयेदन्यदेवताः सयाति नरकं घोरं स पूजा निःफला भ
वेत् शिरसा नवदेहं गुरुपादरजोधारिणा तस्य जया तत्र नश्यन्ति सर्वपातकैः स्मृतं म
त्रागमाद्यमृतत्रयं गुरोरासनं निवेदयेत् गुर्वाज्ञया तदुच्छिष्टं दीयात्तदशनं विवर्जयेत् सशास्त्र
केरहस्यानि नवदेवसारकथा वित्त यत्किंचिद्यान्मम वाक्यं जपपवनमपापः अहंतेनभाव
येन्नित्यं नाहं तेन गुरुणा सह आत्मवत् सर्वभूतेषु हितं कुर्यात् कुलेश्वरि आत्मध्यानेना
मन्त्रावेः शुश्रूषणा मन्त्रविधिना शुश्रूषयात्तया हे विशिष्यः सन्तोषयेद्गुरुं पदे पदेश्वमेध
धमफलं प्राप्नोत्यसंशयः शुश्रूषणपेयणं यस्तु गुरुदेवं महात्मना केवलं गुरुशुश्रूषा तन्म
पाकपालिनि प्रिये मन्त्रसिद्धिमहिता सा च सर्वकामफलप्रदा दीयन्ते सर्वपापानि वर्धन्ते च ॥

राधायः सिद्ध्यन्ति सर्वकार्याणि गुरुशुश्रूषया प्रिये यद्यस्यान्महितं वस्तु तन्नहितं नन्न वंचयेत् गु
रुदेवार्चकोयस्तुतस्य पुण्यं न गण्यते मन्त्राविनाशमोरण्यगुरुमन्त्रहिश्पयन्त ते स्वल्पं वा बहु वा
पुण्यं तस्य माधमं तरिद्र योः सर्वस्वमपि यो दद्याद् गुरावेभक्तिवर्जितः तिष्ठान फलमाप्नोति भ
क्तिरेव हि कारणं यस्मिन्द्रव्ये गुरोरस्ति स्पृहा नानुभवेच्च तेन न अवपूर्णं यदि वा कामयान् तु
भूपान्नस्यानया यस्ति लाभं तदर्थं वापि गुरुमप्युपजीवति लोभान्मोहान्नप पूर्णेन नरके चात्र
समस्के अल्पमर्थं गुरुद्रव्यं अहरन्न्त्रं स्त्रीक रोति यः तिरश्चां योनिमापन्नः क्रव्यादैर्भक्ष्यते प्रिये
गुरुद्रव्याभिलाषी च गुरुस्त्रीगमनेन तु कः पतितस्य च तत्रक स्ममा यस्मिन्नेन विद्यते आत्माभ
गोर्थं गृहणं गुरोरप्रियवर्तनं गुरुद्रोहमिदं माहुर्यं करोति स पातकी स्वद्रव्यविनियोगं च
नानि वयसुरोश्वरेण अनेनविघ्न यः कुर्यात्सम भवेद्ब्रह्मघातकः गुरुस्थानं सम्प्राप्य तद्धर्मया
विनापायेन गुरुभिः स बहिः कार्यो हिंसो वधास्त्र ब्राह्मणकी गुरुस्थापात्रनाशेनान्या गुरुद्रोहा
त्त्वपातते नस्यतिर्गुरुनिंसया यागुर्वनिष्टान्न चापदः जीवेत् ग्रेम विष्ठावान नरः पीतविषोपिवा
मृत्युहन्ता गतोवापि नापराधकरो गुरोः यत्र श्रीगुरुनिन्दा स्यात्तापि धायश्रवणे स्ववे. सयस्तु

श्री
मार:

२३२

232

स्मात्पक्षमेहरं न शृणुयाद्यथा गुरोर्नाम जपेन्नित्यं आकुर्वाणो सामतिक्रिया गुरु मित्रस
हृद्हामीलमायाक्लायमानं येत नर्मिरे हस्यसमयाल्वेदशास्त्रागमादिकान् श्रीगुरोः
पादुकां मूर्ध्ना गुरोर्नाम संस्मृते जपः गुर्वाज्ञाकरणं कृत्वं स्वस्वधामजनं गुरोः विविदुर्वे
शिक्षावमेशांन विज्ञातिभक्तिमान् वाहनं पादुकां यत्र चामरं व्यजनादिकं नोवृतम्बल्वा
णावेषमनुस्त्यजमविशेत्छत्रैः आसनं पादुकां छत्रं वाहनं वसनादिकं दृष्ट्वा गुरोर्नमस्कु
र्यात्रात्मभोगाय कारयेत् पादस्पर्शं तनं स्नानमभ्यंगोद्वर्तनं धावनम् मूत्रोत्सर्गे ष्ठीवनं तां
रेणाय नेस्त्री निषिद्धं वीरासनं च उर्वीक्य मासनं हास्यरोदने केशमोचनं लसीशोकंड
कं न गवतो मध्यापास महाराणां वास्क लहंहष्यणो प्रिये अंगभंगो गावाद्यादिकरास्फालं
न चूर्णनं धूत कुंकुमसृष्टादि पुड्डमित्यादि चांबिके गृहयोगिमहासिद्धपीठे तत्राश्रमे
भूच नाचेरेत्साचरे न्मोहाद्देवतां शापमाप्नुयात् उपचारं विना तिष्ठेत् दुर्वग्रे नेक्षपादविशेत्
मुखावलोकीसेवेन न उक्तांश्च समाचरेत् गुरु ज्ञा तत्कार्यं बुनोपेत्ताकारे येत्प्रिये मत
सयक्रुतं हृया त्नत्कार्यमविशंकया नियहान्तृग्रहे वापि गुरुः सर्वस्य कारणं निर्गमंयक्तु

रोर्वं क्रान्तं वेश्मासु तत्र तु च्यते गुरुकार्ये स्वयं शक्तो नान्यं प्रेषयेत् प्रिये बहुत्वेन तत्परैः भक्तैः स
हितो ग्यतिभक्तिमान् गच्छेत् लिङ्गं न स्वप त्राय ग्रज्ञाप ज्ञवकृ स्वप्नेऽपि न गुर्वाज्ञामेव वदतीनन्तजे
ते नो नरोत्तमना अभिमानो न कर्तव्यो जातिविद्याधनादिभिः सर्वदा स्वस्थचित्तेन शिष्यः श्री
गुरुसन्निधौ छायाभूमि परित्यागी विनीतः स्वातिभक्तिमान् हे विन गुर्वग्रतः स्थितिष्टेत् लका
ये समस्तकः स्वकार्यं मत्वा कार्यं वा शिष्यः श्रीगुरुचित्तवित् गुरुपार्श्वगतो विमन्यः प्र
क्तिरात्म स्थामिते वसेत् सामान्य वस्त्रवेषेण स्वगुरोः पर्यङ्के सन्निधौ आचरेच्च ददिमृदात्मा
लोकं कोटिगुणं भवेत् अनादृत्य गुरोर्वाक्यं मृणुयात्यः पराङ्मुखः अहितं वा हितं वा
पि रौरवं नरकं व्रजेत् गोब्राह्मणवधं कृत्वा यत्पापं समवाप्नुयात् तत्पापं समवा
प्नोति गुर्वग्रेऽनृतभाषणात् स्थानान्तरगतेनापि व्यसने विषमे स्थिते श्रीगुरुं नत्य
जेद्वा पितरौ दृष्टौ व्रजेत् प्रिये अधः स्थितः गुरावूर्ध्वं न तिष्ठेत् न कदाचन न गच्छेदग्रतः
स्तस्य न विशत् स्थिते गुरौ पादुकापाङ्गरुच्छायां देवच्छायां न लङ्घयेत् स्वच्छाया
तेषु नो कुर्यान्न स्वपेद् गुरुसन्निधौ भाषणं पठनं गानं भोजनं शयनादिकं अनादिष्टो

श्री॰ म॰ न कुर्यान्नवकावेदन पूर्वकं बलात् समयाशानं कुर्यान्मूर्खो ज्ञो परिपालयेन् विनागुर्वाज्ञ
यां शिष्यो विश्वमेत्राति शासनात् सर्वमर्थकं जयाकुर्यो व्रजति गोन स्त्रियं प्रियं भक्ताय
णमद्यवो न्निशेन्नु तो जातिपृष्ठः प्रिये य स्थान्यात्सेनानिगंहे त्रम सन्नूनय गुरोर्गृहान् एका
२३३ सने नो पविशेन् मूलत्मणानमैः सह न विशेत्सेनेदेवतागृह संनिधौ गुरोः सिंहास
233 ने देवे ज्येष्ठानामग्र मासने देशपास त्रेकुनिष्ठानामितरेषां समासने जातिविद्याध
नाढ्यो वा वृद्धो वृद्धा गुरुसमस्तु दंड प्रणाममेकुर्वीत स्त्रीः सह तिणमाचरेत् न नाभिः पद्धा
रोप्यां ज्येष्ठादि पुत्रकमेव च गुरुजनस्य देहयोगां वेदेन परमेष्ठ्यं रुततो न मेकुं हृदयोपि गुर्व
पत्नन्नकारयेत् प्रगुरोः सन्निधो शिष्यः स्वगृहमननमानमेत् गुरुवृद्धानमस्य वैदेवतन
णमेव च न न मेदेवज्ञानप्रतिमो लोहमरणमयी गुरोः प्रणाममचिन्तयेज्येष्ठानामेव
मेव च पूज्यानामजति लिहन्येषां वा कवर्तने देवानगुहानकुलानापीनज्ञानवृ
द्धो मल्पो धनान् विद्याधिकान्स्वकर्मस्थान् प्रणमेन्न कुलनायिके स्त्रीः हि हे गुरुभिः सम
पांशे पतिते शठे विकर्मिणोहतन्न्ने च नास्तिके चनोनमेत् अनिवेद्य गुरोर्भैक्षय

त्वेवगृहेस्थितः तेन मुञ्चामि मेधं स्यान्नकरो जायते भ्रमतः एकग्रामस्थितः शिष्यः
त्रिसंध्यं प्रणमेद्गुरुं क्रोशमात्रस्थितो भक्त्या गुरुं प्रति दिने नमेत् अर्धयोजनगः शिष्यः
प्रणमेत्पंचपर्वसु एकयोजनमारभ्य योजनद्वादशावधि तत्तद्योजनसंख्याते
मासे गत्वा नमेद्गुरुं दूरदेशस्थितः शिष्यो भक्त्या तत्र त्रिधा गतः अतिदूरस्थितः शि
ष्यो यदीच्छा स्यात्तदा व्रजेत् रिक्तहस्तस्तु नोपेयाद्राजानं देवतं गुरुं फलपुष्पाव
रादीनि यथाशक्त्या समर्पयेत् एवं यो नार्चयेद्देवि विघ्नस्यातनतां व्रजेत् गुरुपंक्तिः
स्वानन्तु ज्ञाज्येष्ठो भ्राता गुरोः समः आत्मवत्सकनीयंसः पुत्रवत्सुतपात्रकः तेषार्थं
स्वदेवशिगुरुज्येष्ठकनिष्ठयोः गुरुकल्पस्य कुर्वीत प्रणामं स्वगुरोर्यथा स्वज्येष्ठश्च
क्रमज्येष्ठः तृतीयकः गुरोर्ज्येष्ठस्य देवेशि रतिज्येष्ठवनष्टपे यावज्ज्येष्ठाभिवाभिवा
देनक्रमकोटंगयोगवः गुरोरस्तु तल्पद्रव्यवेदनादि विधानतः पितृमातादिसंबं
धुपूज्यकोटिषु वेधुषु अभ्युत्थानप्रणामाद्यैर्यत्नेनाराधयेत्तावकः यलनावाधिचुवे
णाः स्वामानसंप्रकाशयेत् अभ्युत्थानप्रणामाद्यैर्देवि स्वाज्ञया यदि चे पतिर्भवापश्च

श्री·
सौ॰ २
२३४
234

भक्त प्रणामं यः करिष्यति स महापातकैर्युक्तो देवताशापमाप्नुयात् यो गुरुस्थानकं प्राप्य
पादुकोपरि संस्थिता गुरुवस्त्रं न मन्येत आज्ञेयं एवं घोरनरकं प्रिये ॥ इति पादुकाचारविधिः ॥ श्र
ष्ठमम याचारतन्त्र श्रीकुलार्णवे ॥ श्रीपरहे कुलशास्त्राणि सज्जस्थानानि यानि तु · भक्ता ।
श्रीहर्षवं केदेवि मयाख्यापरिकीर्तितेयेन ब्रह्मादिलिं भयर्यन्तं यस्मामे गुरुर्मन्ततिः नस्यामस
वे शिष्यस्यकोन हृज्योमहीतले गुरुं नामन्त्रान्नमाषेत जपकालादृते प्रिये श्रीनाथदे
वस्वामीति विवादे वादने वरे श्रीगुरोः पादुकामुद्रां मूलमंत्रं स्वपादुकां शिष्यास्य
त्रैदेवोष्टिनवेदयस्यकस्यचित् पारंपर्यागमाम्नायमंत्राचारादिकं प्रिये सर्वं गुरुमु ।
खाल्लब्धं सफलं स्यान्न चान्यथा श्रीपात्रादाश्यप्रजं च पुस्तकं देवि वरप्रिये नित्यमम
वेयेत्तुत्पापस्पृह हस्तेन नीत्वापन् स्वहारं वर्त्रिवेवन कुलशास्त्राणि पार्वति पशुशास्त्रा
णामवाणि वर्जयेत्परस्त्रावक्त एवं चर्मस्थ यथ्यासीरमेयेयस्मात्द्विजोत्तमेः तथापशु
मुखोच्चमोनस्थोतस्य सुवोकितैः यः शृणोति कुलाचारं वा पाशहृवयेवावदेत तातुर्मी
गच्छन्तः सातायोमिनीविरमेत्तनं ग्रहच्छधानायेवाद्कुलधर्मकुतेश्वरी नरकान्न

निवर्त्तते यावदात्मा तावत्सेव्यं ऊर्ध्वाधःस्थानलक्ष्या मीनामत्स्येन च समाहृता मद्यमांसान्मानानावापि ये
च धाम्नु रूपयोषितः हृत्स्थोऽथ कौलिकः स्ववर्णां कुमारीचक्रेश्वरीं मनोहरीं यावनस्थाग्रावये
देवतापि या स्थाने मांसे सत्राकुंभं मद्ये मे स्निग्धलिंगिने सहकारमशोकं च बकुलं तालमाङ्कु
मारिकां एवाहतं श्मशाने च समद्धे योषितामपि नारीचरणं च समंनोचहस्तावेदेन भक्तिमः
गुरुशक्तिसुतज्येष्ठकनिष्ठकुलदेशिकान् कुलदर्शनशास्त्राणि कुलद्रव्याणि कौलि
कान् प्रेरकान् सूचकांश्च पिवाचकान्दर्शकांस्तथा शिक्षकान्बोधकान्योगिनो योगिनीसि
द्धपुत्रकान् कन्याः कुमारिकाश्च ग्राममुन्मत्तामपि योषितः न निंदेच्च जुगुप्सेत न हसे
च्चावमानयेत् नाप्रियं नानृतं ब्रूयात्कदापि कुलयोगिनः कुरूपेत्यतिवृद्धेति नव
देत्कुलयोषितं परिहरेच्च भक्तानां वीराणां च कुलाहृतं न पश्येद्वनितां नग्नामुन्मत्तां
प्रकटस्तनौ न हिंसां सेवयेत्स्त्रीणां न योनिं न निरीक्षयेत् या काचिदंगना लोके सा मात्
कुलसंभवा कुप्यंति कुलयोगिन्यो वनितानामतिक्रमात् शतापराधां वनितां पुष्पे
णापि न ताडयेत् दोषान्न गणयेत्स्त्रीणां गुणानेव प्रकाशयेत् तिष्ठेत्कुलयोगिनः

श्री
मेरु:
२३५
235

कुलवृत्तेषु सर्वेषां नान्येषु नमोकव्यसर्वेकपदे विशेषतः । न खेपन्तु लवृत्तादेन वोपर
वमाचेरन वृद्धिभक्त्यान मस्कुर्यात्के रयेच्चकराचन । मूर्खातकर्कं जोहृ निंबो खवन्य
कटंबकः । विलोवरोत्तुबरस्थवकुलवृत्तानवस्मृताः । देवतागुरुशास्त्राहिसिद्धावा
गविद्गंबकः । विद्याचोरो गुरुद्रोही ब्रह्मयरात्त सतोब्रसेन । गुरुमोहावना हत्या निर्भर्त्स
वीरदूषणात् । विकल्पकुलशास्त्राणि भवंति ब्रह्मराक्षसाः । एकान्तरमदातारं योगुरुं
नैवमन्यते । श्वानयोनिशतं गत्वा चांडालत्वमवाप्नुयात् । गुरुं प्रकाशयेद्धीमान्मंत्रं नै
व प्रकाशयेत् । अप्रकाशप्रकाशाभ्यां हीयते संपदायुषी । कुलधर्मं समाश्रित्य स्वाचा
रं योन पालयेत् । पश्येत्स्वचारिणं त्वस्य महापापान्वितः प्रिये । अपदेशभक्तिर्भगादौ श्रीचक 233
तत्त्वे भये योगिनीनां प्रकोपश्च चलितनावपरेण पहे भक्ष्यमाणा प्रमादश्च तेजोहीनो तिदुः
खितः । निर्दितः सर्वविद्विष्टो विकुलसंगवर्जितः । हे शो हे शांतरं याति कार्यहानिश्च ज
वेता न चापि कुलमार्गस्थः शाकिन्यः कुलपालिकाः । भक्षयंति पुरातां सोवरोहन्तामये
वत्तमस्मात्तत्वाचारे वियोगिनीनां प्रियो भवेत् । सदाचारेण देवत्वं योगिनी वीरमेलने स

मामुद्वेतितिर्यक्त्वं कौलिकास्तद्विपर्ययात् संस्कारेण विहीनस्तु गुरुवाक्यस्य तच्चनात् आ
चारलेच नोहे विकौलिकः पतितो भवेत् नित्ये नैमित्तिके काम्यं मंत्रं तंत्रादि लोपजे अन
हं पश्यतु संसारे मंत्रसौकटसंभवं गुरुमपकरसंभ्रमं ज्ञात्वाज्ञात्वा न कृतं प्रिये एवमादिषु दे
षेषु पापस्य गुरुहत्याश्च वै देशकालवयोवित्तं सम्यग्ज्ञात्वा यथाविधि प्रायश्चित्तं गुरुर्दद्या
त्सर्वपापविशुद्धये शिष्योपि च तथा मोक्षं प्रायश्चित्तं समाचरेत् अघवा सर्वपापानां गुह्या
नामजपः स्मृतिः जां लक्ष्वं नदस्तका लक्ष्य परिशुद्धयथा अग्निना अनाचारस्य मालिन्यं प्राय
श्चित्ताग्निना दहेत् बहुनात्र किमुक्तेन रहस्यं शृणु पार्वति वर्णाश्रमानां सर्वेषां आचारः
सज्जतिमः गुह्यस्तिवारमाचारे कथये लुलनापिके तत्र गृह्णाति शिष्यस्त्रं त्वं सापायस्तु
रोनेहि॥ मं विद्रोषष्मरा जाने जायादेषः पतिर्यथा तथा मामात्य सदेहः शिष्यपापं गुरुं
प्रिये॥ अथाप्रयोगमारे॥ देवस्थाने गुरुस्थाने श्मशाने वा चतुष्पथे पादुकासनविण्मूत्र
मैथुनानि विवर्जयेत् देवं गुरुं गुरुस्थाने देवं तत्राधिदेवताः सिद्धं सिद्धा वा साध्या
पूर्वसमदीरयेत् ममन्नामंत्यजाकन्यां उच्छिष्टां पतितस्त्वलेनां विमुक्तः केशी च कामा

श्री: मार

२३६

236

तैश्च न निरीक्षयेत् कन्यायोनिं पशुक्रीडां दिग्वस्त्रां प्रकटस्तनीं । नालोकयेन्नरश्चैव परस्त्रींश्चास्त्र
वर्जयेत् धान्यगोगुरुदेवाग्निविद्याकोशानराज्यति नैव समाहारयेत्पादैर्नैतानपि च लंघयेत् ।
आलस्यमत्सरमोहशाठ्यपैशुन्यविग्रहान् असत्यमात्मसंमानं परनिंदां च वर्जयेत् लिं
गिनं व्रतिनं विप्रं वेदं वेदांगसंहिताः पुराणागमशास्त्राणि कल्पांश्चापि न दूषयेत् पुं
श्चलमप्रमानक्षमतुलामुल्लावर्त्तं शूर्पसंमार्जनादंडं ध्वजं चैवैन्द्रमायुधं कलशं चा
मरेश्च्रेदर्पणान्भूषणानि तथा भोगयोग्यानि चान्यानि यानि द्रव्याणि यानि च महाभ्याने वैभव
स्तूनि यानि वा देवतालये दिव्याङ्गानि पदार्थानि भूतानि विष्टानि यानि च तं घर्षयेज्जान्ने
तानि नैतानि च पदा स्पृशेत् घोरां छीं लोकविद्विष्टां च स्वैरविसर्पिणीं परहिंसामि
कां याचनं नाम वन्तोरन्धकं चित्त मतिं गर्हं न गर्हां पापात्मभोगविधिं त्यजेत् देवतागुरुप ।
जार्थं यत्नेन परिवर्जयेद् नैव धारयेदार्जवं सत्यं शौचं शान्तिं समतां धृतिं तोषं नित्यं यामनास्त्यैव च
दिवापांसि च सर्वदा विभीतककारंज स्नुही छायां न संश्रयेत् स्नानं भट्टीपमनुष्याणां
मन्यपांसि प्राणिनो तथा नखाग्रकेशनिर्धूतस्नानवस्त्रघटोदकं एतन्न स्पृशेत्त्यजेद्दूरतः ।

2331

एवाजस्रं जलं तथा ॥ **तथा स्तोमशेन्तु ॥** न निन्देत्कारणं देवेन शास्त्रं येन न निर्मितं न गुरुं साध
कं चैव लिंगकं कापि यानं लंघयेत् नाद्याह्नं चैत्रनिर्माल्यं तथा किं वदेति ते ॥ **न च्छिवनि
र्माल्यं ॥ तथा छत्रं त्वयमहारत्नं ॥** न लंघयेद्गुरोराज्ञां मन्त्रं न वदेत् तथा रात्रौ दिवा च तत्स्था
नोत्सवं वत्परिपालयेत् असत्यमशुभं तद्वद्दुर्वाक्यं परित्यजेत् अप्रियं च तथा तत्संसका
मक्रोधो विशेषतः अप्रकृत्रम्लो ब्रूयाद्गुरोरग्रे कदाचन अभिमानं न कुर्वीत धनजात्या
श्रमादिभिः गुरुस्वं न भोक्तव्यं नाहं नैक एव न स्वत्वं मत्सादवग्राह्य लोभमोहं न कदा
चन अहंनत्स्वस्वजीव गुरोरग्रे परित्यजेत् पादुकापायोगयहादि गुरोश्चिह्नानि माहरं नलं
घयेत्स्पृशेन्नेव पादाभ्यां प्रमादेन समरा प्लहरं प्रणामेहि त्यजेत्व्ययः पर्यंकशयनं तद्वत्तथा
पादप्रसारणं अंगभंगं च तोलं च न कुर्याद्गुरुसन्निधौ गमनागमनं कुर्यात्प्रणम्य गु
रुपादुकां कापि यानं लंघयेत्तद्वत्त्वगाच्छन्नु येनागुरोः प्रस्थानात्पाहेन्नि र्गच्छेत्प्रणम्य गु
रोरेहानं गुरोरग्रे न कुर्वीत महाभावे शिष्यसंग्रहं अहंकारं न कुर्वीत नोल्लंघयेद्वह
पुः प्रगुरोः सन्निधानेव स्वगुरुं प्रणमेद्बुधः नमस्कारायचोदकेऽगुरुः ईर्ष्यां निवारयेत्

श्री· सार·

२३६

237

ननियोगं गुरुर्दद्यात् पूर्वं यो नैव भाषयेत् उपयुक्तं परेणैव यदि वादीति तेन नन्त कर्त्रा।
पानहव स्वार्थं नोपयुंजीत कर्हिचित् अमेपत्राव ध्यापत्तन नोषः तालितेस ति स्व
कुलेतीति तानो बस्त्रा चार्याणां तथैवच उपयुक्तान्नदोषः स्यात् हत्वा नाहं तावपि मे
त्रापयुक्तमन्त्राघेन थापन्नेत्र मे लुक्ते माममायतनाहे व्याः शिस्यामणं नो वहेत।
नितिषे रेभस्मितते न पतेद्वनौ यथा नाता यामप्यादिष्टे शेशापश्यं गुरु मेस्वके नकु
र्यो हगवधेन न्मे त्तं ममाहेन क्रियेनचेत् नदपथ्यं निर्वेद्यन्नादे तदएजाजयाइनीं
अनिर्वाहेन कार्यस्य यदथ्यं शापथ्यं कृतेः मायश्चित्तं जपेदेविसहस्रं स्वमनो हलनं
लोभो हे गकरीया च यया च मनुमतिहं तनो ष्ट्यिनुहे गकरीया च तानि नैव भाषयेत्
रम्यम पथ्यं च तमपि मनमेपिम मीहिते लोक विद्वेषणं वेषनगर्हायां कथ्य चन
अत्रोक्तान्याः मसाध्यतानेहि कामप्रिके चितान् आवसानो हताः शांति दीति तः सो
धिगच्छति स्त्रीणां विशेषतोऽ ध्याप्तमयाष्टमलोशयः पालनामममयानानुसिद्धि
त्वयने विराजन् मंत्रः सां सुखमायाति समयस्यमसर्वदा सिद्धयः समयस्यमसर्वाः

७९

स्युर्मीति पश्चिमान् अयने विषुवे चैव ग्रहणे चेन्दुसूर्ययोः अष्टम्यां शर्वरीमायां चतु
र्दैने मित्रिकोजपः नित्यात्रिगुणितः सोपि प्रशस्तो चैव समाचरेत् न्यायार्जितैः साधनै
स्स्वदानहोमार्चनादिकं ॥ कुर्यात्र चेद धाम्यानि मन्त्राकुर्वन्न पीश्वरी ॥ श्रीविद्यानेन
नाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते मैथाभाषार्ता साब्दान त्रिंशत्तरंगकः ॥२९ अथ पुर
श्चरणविधिः ॥ तत्र पुरश्चरणस्य पञ्चांगत्वेन होमस्य फलदायकः किं होमैः किं जपैश्चैव किं
मन्त्रन्यासविस्तरैः रहस्यानां हि मन्त्राणां यदि न स्यात्पुरस्क्रिया पुरस्क्रिया हि मन्त्रा
णां प्रधानं बीजमुच्यते वीर्यहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः पुरश्चरणहीनोपि
तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः इति विशेषायनेन पुरश्चरणस्यावश्यकत्वाभिधानात्स्वतन्त्र
त्वं तिद्विधिहीनानां फले हेति कर्मणामिति विधिहीनानुष्ठाने निरुद्धत्वाण्णात् नुष्ठा
नविधिर्विविच्य लिख्यते तत्र पुरश्चरणशब्देन तस्क्रि वीर्यबीजमेहिनार्था । साधने मूल
मन्त्रस्य पुरश्चरणमुच्यते पुरतश्चरणीयत्वाद्धि नित्याख्यकर्मणां पुरतो विनियोग
स्याचरणाद्वा नपोहितमिति ॥ विनियोगलक्षणानुसर्गत्तंत्रप्रकाश ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां

श्री·
भैर·
२३८
23८

शास्त्रमार्गेण योजने सिद्धमंत्रस्य संभाव्यो विनियोगो विचत्तोः पुरश्चरणं हर्वोसौ वि
नियोगो विनिश्चितः फलाय मंत्रसेवा यथा राजसेवा यथा तथा पुरश्चरणं पूर्वमेवासौ पुर
श्चरणमुच्यत इति एतेन काम्यकर्मफलसिद्धिजनकांक्षया ऐहिकामुष्मिकमंत्रात्म
वृद्धिहेतुक्रिया वा पुरश्चरणमित्युक्तं ॥ तत्र श्रीविद्यायाः पुरश्चरणं सकेलानार्णवे ॥ यत्र
वाऽक्षविद्भागे लिंगं स्यात्स्थिमामुखे स्वयंभूबाणलिंगं वा वृषभमूर्त्येन तस्मिंस्ते प
श्रुमायतने वापि रतरे वापि सद्धवेते एकान्ते तैथ पुण्यगागायानद्याः पर्वते मस्तके पवित्रे स
स्थले रविये हि चौमसत्रधीः नद्यस्थितानपैहृतेमादा हवीसन्दपवान् ततो भवति
विघ्ने - त्रैलोक्यवशकारिणी एवं जपेप्यक्षपातिकृत्वा रोसाधको नमः किंशुकैः हव
नं कुर्याद् दशांशेन वरानने कुसुमैः कुसुमैर्वापि मधुरत्रयमिश्रितैः विधिनानेन मा
कारणाविघ्नांश्च नाशयेत्क्षणात् सर्वकामप्रदाराज्यभुक्तिमुक्तिफलप्रदेति एवं त
त्तजपएव श्रीविद्यायाः पुरश्चरणं दशांशहोमस्तत्दुर्मस्य सर्वकामप्रदत्वादिति।
फलस्य वापि स्वमभिधानादेतत्स्वधर्मोपदेशात् इति न्याय इति त्रैनिर्णयात्प्रयोगोऽत्र वि

धानात्सुक्तानां मयेभानां कथं सिद्धिरित्याकांक्षायां ॥ एवं सप्तशत्याएव वैशिष्ठा विनियोगाविनिर्मि

तइति वचनात्तत्तदभिधानस्यैव योऽपगानात् तथा श्रीचक्रसंहितायामपि त्रैपुरस्याविद्या

मुद्दृश्यात्कं तत्तमेवंविधं यस्यामर्चपापहारो भवेदिति तत्तजपमात्रमेवोक्तं ॥ **वामकेश्व**

रतंत्रेप्येवमेवोक्तमिति निवर्तते ॥ ततश्च विचार्यमाणेषु सहितालामत्तिसहितैकवाक्यतया ।

ज्ञानार्णवे स्मरणं सर्वांगसुभगायाः श्रीचक्रविधिमुत्तमं यस्य विज्ञानमात्रेण कर्ता हर्ता भवेत्सदा

शिवः अनेन विधिनाय त्र श्रीचक्रेक्रमसंयुते पूज्यते तत्र सकलं त्रैलोक्यं वशीकुर्यात्रसंशयः नारी

रेव शमायाति देवेशि मंत्रतत्त्वविदे योषितः सकलाव यस्या वश्या तत्का मागी पोजिताः विद्या

विमूढहृदयाः साधकेन्द्रस्य मानवाः तद्दर्शनेन देवेशि जायते सर्वयोषितः अतमालो

समानिन्त्रमातृका वर्णरूपिणी अपपंचतापकलमयीवामातृफलदायिनी सर्वसि

द्धिमत्ते नित्यं सर्वराजवशंकरी यस्यामत्रत्तफलमयीनस्या स्फोटिकानि मिना रुद्राक्षमा

ति कामिदे भवेत्सर्वसमृद्धिसम्बा तमाता वश्येषु सर्वकार्येषु साधका मणिमाकमा

लाफलदा मा प्वाजपफलदायिनी एवं जीवकमालेन वश्यफलं भूवाल भवेत् अतमा ।

श्री
सौर
२३६
२३९

ताफलदा साम्राज्यफलदायिनी पुत्रजीवकमालानुवश्यदा भोगदा भवेत् अन्तमालो
मय्नजाप्यं चैतेन न प्रपूजितो समाश्रित्य जपे हि यो तत्तन्मात्रो यदाश्रुचि योषितो भ्राम
यैत्येनेमनस्तस्य स्तु निश्चलं तदा द्वितीयलतं तु प्रजपेत् साधको नमः पातालतल
नागेन्द्रकन्यकाः देवभयंनितं तासां कदा तज्जा लेस्तु न मोहयानि साधकः नलाल
तत्त्वयेकुर्यात्साधकाः स्थिरमानसः नतीयलते सैमासे द्रावयंति स्तु रागनोः स्मर
मानेन सौंदर्यसौभाग्यमहत्कारिणी साधकं द्रावयेत्यैव नतत्स्त्रीसो मनः स्थिरः तद्
ललत्त्वयेत्साधुः सर्वपापनिर्हृतनं एवे लतत्रयं जप्त्वा व्रतस्थः स्वस्थमानसः सतो
भयेतिमं लोकस्व लोकतत्त्ववासिनः पुरुषो योषितो वश्यास्त्राचरमपि प्रियेर
ति त्रितलत जपमन्त्रका श्रीचक्रसाधनस्यात्क्रमान् श्रीचक्रसाधनस्य कामप्रयोगान्वा
कामप्रयोगस्य विद्यासिद्धेरपेतितन्यात् विद्यासिद्धेः पुरस्सरणमूलकमान्तरस्य
रणमन्तरा कामप्रयोगकल्पना नो चित्याददतमातामेदनिरूपणा हेतमालाथः
पुरश्चरणमकरणप्रवचनव्यन्ता द्विरुवाऊ स्वकल्पना देवं विधाना विज्ञा नो सिद्धि

प्रतिबंधकत्वयापुरश्चरणकात्तएव निषिद्धत्वात्काम्यजपपक्षेतत्कविघ्नानामेव
फलत्वेनाभिधानात् कृतस्य: स्थिरमानस इति नियममननस्यैर्ययोः पुरश्चरणका
लएवात्यंतमावश्यकत्वेनतत्कथनमौचित्यावह इति णमूर्तिमहिताय्यामपि पु
णेविमवत्यामि श्रीविद्यामंत्रसाधनं शमीदूर्वाकुसुमस्मपल्लवैरकंसंभवैः ।
श्रीचक्रेस्त्रजपैर्होमैर्मासमात्रसमाहितः महासिद्धजन्मजपासंहृतिमामेनदेशिकाः इत्या
दयमापस्थितपूर्वकेज्ञानानांवोक्तप्रकारेणोवक्ष्यानातमालापश्वात्सिजपलतणमाप
लप्रकारेण विघ्नत्रयकथनपूर्वकेतत्त्रयजपमुक्त्वातद्दशांशेनहोमः स्यात्तत्कृमेव
स्यहृतज्जेः तुंसंभयुष्वेज्जुहुयात्मकत्रयमेवुतेरिति मत्स्यशोशहोमकथनादेतत्त्त्र
यजपएवपुरश्चर्यामिति तन्त्रे यत्नज्ञानानांवा प्रत्रवाकुत्रावि ह्रांगेतिंगसदित्या
रभ्यजपस्थानकथनपूर्वके तत्रविद्याजपे तत्तमात्ताहवोसखूपवानिमुक्तेसत्व
लतशाहः पूर्वोक्तलत्तत्रयपस्मारकः इतिणमूर्तिसंहितेकवाक्यान ध्यानपवश्री
चक्रसाधनप्रकारणानत्रात्तनस्याने होमाभावावात्रौक्तो ग्रन्थघातमातादीनामप्य
दैववक्तुमौचित्यान्नवलत्तजपस्यापिपुरश्चरणाकेविहितमिति नरपत्तेरिति

णामूर्तिसंहितायां अघवानवलत्तं त्वजपेद्विद्यां समाहितः तद्दशांशेन होमं तत्पूर्वो क्रवि
धिनाचरेत् साधयेत्सर्वं भूर्लोकपाताललत्तत्वामिन इति ज्ञानार्णवे तु ॥ नवलत्तज
पेनाकेः किंबकलत्तमारभ्य कलत्तस्यैकफलेद्विलत्तमस्यैकस्मिन्नेकलत्तस्यादिन
वलत्तपर्यन्तस्पष्टपक्षपक्षतस्मात् नवद्वितीयलत्तस्पन्तनीयलत्तस्येति तस्मान्नवसे
भूयपंचचत्वारिंशल्लत्तजपोजायते तेनतत्त्वपुरश्चरणेष्व शेकापिनाकिसत्तकाम्यज
पएवेतिनिष्कृते एषदूतजपुगाजपः कलावेनचतुर्गुणोजपादिकंकार्यमिति तंत्रा
जेष्वतान्नीयकूटस्य स्वरूपबहूर्घ्पयत्कृते समाहाराणि भवंति तेषां समानो वर्णाना
मतिवोलत्तमिति संभूयैकविंशतिलत्तजपः पुरश्चरणे कृतयुगे कलावेनचतुर्गु
णजपइति पुरश्चरणमुक्तं पुरश्चरणे तु जपहोमतर्पणाभिषेकब्राह्मणभो
जनात्मकपंचांगरूपं भवति अत्रैवतंत्रेगपंचकेप्रत्येकं दशांशतः कार्यमिति
तंत्रराजेतु होमसंख्यासमसंख्यं तर्पणमिति विशेषः केचित्तु जपहोमतर्पणा
भिषेकोत्तमर्षणं सूर्यार्घ्यं जलपानं चमणमंत्रेपूजनं ब्राह्मणानां भोजनं
चद्वादशपूर्वं दशांशतः दशांगोपासनं भवति पुरश्चरणं स्यादिति वचनात् हर्षापो

वदेति अत्र संसारदुःखेभ्यःपिष्टयदीक्षितस्सिद्धिमात्मनः पंचांगोपासनेनैव मंत्रजापी
स्तु सिद्धिं व्रजेदिति कुलप्रकाशतंत्रवचनाद्गुरुसंमतत्वाच्च पंचांगमेव गुरुस्मरणं प्रसि
द्धमिति केचित्तु शारदातिलकप्रपंचसारादिषु जपहोमावभिधाय प्रयोगाभि
धानाज्जपहोमयोरेव पुरश्चरणं वदंति तन्न रहस्य बहुतंत्रविरोधात् वर्णात्मा
त्वात् ब्रह्मनाडिगतानामादिक्षान्तवर्णानां विभाव्य च भ्रामीं विद्युन्नते ह्रुत्वा स्वष्टमंत्रंज
पेत्सुधीः अकारादिषु संयोज्य अनन्याकारादिषु चक्रमात् तार्णमेहमप्योकुत्वाकल्पये
द्वगादीपवर्ग् नहालिपिमधिद तमात्रार्धशतसंख्या अनया सर्वमंत्राणां जपः सर्वा
र्थसाधकः तकारमेरुसंस्थनेन नकारादिविलोमतः एकैकेन तरितं मंत्रं जपेदेवं फ
लप्रदमिति कुलमूलावतारोक्त अत्राष्टोत्तरसहस्रमष्टोत्तरशतं वा यस्य जपः कार्य
स्तथा वर्णैकैकविभेदेन भवेदष्टोत्तरं शतमिति अत्र वर्णैकजपस्तु द्विष्टशतादि
संख्यावधानमेवं कर्तव्यः अत्रदेशः तत्त्वसम स्फुरतीरपर्वतसंगमसमुद्रगामिनीनदीति ॥

पुरी·
सार·
२४१

२ विप्रगृहे विविक्ते निजगृहे गोष्ठे पुण्यबिल्ववृक्षमूले तडागे जलाशये पश्चिमाभिमुखे वृष
भशून्यशिवालये गुरुसन्निधौ तुलसीवने क्षेत्रे देवतासन्निधौ वा एतेषु तीर्थवनोद्या
नेवननदीकूले स्वाभिमतस्थले म्लेच्छ दुष्टमृगव्यालशंकावर्जिते कं नि राहिते धा
र्मिकसेवितदेवतायतनजनाश्रयभूमिस्तानि रूपद्रव राजनगर विवादिगमनागमनरहि
तस्थानानि एषामन्यतमस्थाने ग्रामे क्रोशमात्रे नगरे क्रोशद्वये नदीपर्वता
दीर्घोत्सेधपरिमाणरहिते अमुकमंत्रस्य पुरश्चरणसिद्ध्यर्थमयं गृह्यते भूमि
मंत्रो मे सिद्धो नास्मि इति मंत्रेण भूमिपरिग्रहं विधाय तीरवृत्तमवान्वित किलमि
तान् सर्पाकीलान् कृत्वा हुं मंत्रेणाकृत्वा हुं मंत्रेण पृष्ठगष्ट धाभिमंत्र्य पू
र्वाद्यष्टदिक्षु रुद्रेण तानयो मेध्ये निखातिवरुणेभ्यो मंध्ये बलिं विनेन तेक्षेत्रं च
मे पूज्य तेषु स्थानेषु इंद्रादिदशलोकपालेभ्यो माषभक्तबलिं दद्यात् ततः क्षेत्रपा
लं गणेशं वास्तुपुरुषं च संपूज्य प्राकारमण्डपयागादति तोरणारोपणादि सम्पन्नं सं ॥

रेखा विलिख्य नवकोष्ठानि कृत्वा तेषु पूर्वादिक्रमेण अकचटतपयशाख्यान् समवर्गान् समको
ष्ठेषु विलिख्य ईशानकोणे लतौ विलिख्य मध्यकोष्ठे तथैव तथा विभज्य पूर्वादिक्रमेण
दिशः षोडश स्वरान् एकोष्ठेषु लिखित्वा इति कूर्मचक्रं निर्माय तत्र मध्ये नवके मध्ये पूर्वादि
क्रमेणाष्टसु दिक्षु अमनवृषभमेलनराजवात्सकस्य पंक्तिपञ्चयोनिमहाशांवछाया
छत्रगामान्नवदेवपालान् मणिवासिचन्द्रीनमोतनमालामाल्यामेष्ठज्य ग्राम नामाद्यवर
युक्तकोष्ठदिशि कूर्मस्य मुखेन तस्य नाभे मध्यकूर्मस्य पृष्ठेवान्तस्थः कोष्ठद्वयान्यत्र मिकूर्मस्य हस्ते
वाग्रहस्तपञ्च पार्श्वशीतवातातप निवारणतामकुर्यात् अथ वर्ज्य स्थानानि अवर्णस्याग
कोणेन अवर्णस्य ठकोणेन लवर्णस्य पकोणेन ॐकारस्य षकोणेन जकारस्य टकोणेन
ककारस्य खकोणेन ञकारस्य नकोणेन फकारस्य धकोणेन भकारस्य रेफेण यकारस्य
सकोणेन रितं यत्र स्थानसाधकयोरघ तरेणारित्वं तन्स्थानं त्याज्यमिति अथ जप
माला रुद्राक्षजीवशंखमवालस्फटिकमणिकोपकलपद्मबीजरजतसुवर्णकुशग्रंथिह
स्तान्यतमस्य निर्मिताष्टोत्तरशतचतुःपंचाशत् सप्तविंशतिसंख्याके वा देवं कामस

श्री·
सो·२·
२४२
२४२

मेरुकाकार्या ॥ अथ मालासंस्कारकालः ॥ विष्णोर्द्वादशी पूर्वाह्णे ॥ शाक्तेरष्टमीनवमीचतु
र्दशीरात्रिः शिवस्य त्रयोदशी दिवा ॥ अन्येषां तिथिनियमो नास्तीति ॥ अथ मालायाः सूत्राणि
विष्णोः पद्मसूत्रं कार्पाससूत्रं वा देव्याः पट्टसूत्रं शिवस्योर्णाभवं वाल्कं वा कर्पाससूत्रं च
तु ब्राह्मण्यादिकृतं स्वसमानवर्णायोषित्कृतं वा त्रिगुणं त्रिगुणीकृतं कुर्यात् ॥ अन्येषु सूत्रेषु
यथेष्टमेव स्यात्स्वमाने ॥ अथ संस्कारः ॥ तत्र गोमूत्रगोमयदुग्धदधिघृतकुशजलात्मकं पं
चगव्यं तिलान् घृतं च होमार्थं च संपाद्य शान्तिव्यतिरिक्तेषु पूर्वं यथैकभक्तं विधायान्येद्युः
प्रातः कृतनित्यकृत्यः शान्तिमालासंस्कारे कृतभोजनो रात्रौ साधकः सूत्रं मणींश्च पृथक्
पृथक् पंचगव्येन जलेन च प्रक्षाल्य नवसु पिप्पलदलेषु पद्माकाररचितेषु सूत्रं मणींश्च सं
स्थाप्य तेषु प्रणवभुवनेश्वरीबीजमातृकां च विन्यस्य मणीन्सूत्रं वा गंधादिभिः संपूज्य
स्थंडिले वह्निं संस्थाप्य यथाशक्ति समंत्रेण तिलैः सद्यादिपंचगव्येर्हुत्वा होमाशक्तौ
जपं वा विधाय सूत्रे ब्रह्मविष्णुरुद्रान् संयोज्य जपमणीनारोप्यैकैकमणीमध्ये ब्रह्मग्रंथिं वि
धाय गोपुच्छाकारेण सर्पाकारेण वा ग्रथयित्वा सर्वतः स्थूलमूलमेकं मणिं वा स्तवक
गी

यमेकीकृत्य मे हं ग्रथयित्वा ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभवे
भजस्व मां भवोद्भवाय नमः इति मंत्रेण पंचगव्येन पीतलजलेन च प्रक्षाल्य ॐ वामदेवा
य नमो ज्येष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमः बलप्रमथनाय
नमः सर्वभूतदमनाय नमः मनोन्मनाय नमः इति मंत्रेण चंदनागुरुकर्पूरकुंकुमैर्विघृष्य ॐ
ॐ अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वतः शर्व सर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः इत्य
गरुघृतशर्करागुग्गुलमधुचंदनघृतैर्धूपयित्वा ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि
तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति मंत्रेण चंदनकस्तूरीकुंकुमकर्पूरैः धूपयेत् तत ईशानः सर्वविद्या
नामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिः ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोमिति
मंत्रेण प्रतिबीजं शतं शतमभिमंत्रयेत् सहवानेनाघोरभ्यदन्यभिमंत्रयेत् तथा चावा
हनास्थापनसन्निधापनसन्निरोधनसंमुखीकरणावगुंठनामृतीकरणपरमीकरणानि
तत्तन्मुद्रया सागरैः पंचभिर्मंत्रैः प्रतिबीजं पंचोपचारैः स्वेष्टदेवताः ए जपित्वा तत्संख्यात
मालया जपं कुर्यादिति अथ वैदिकमंत्रकरोरुद्राक्षाणामेव नान्येषां ग्रथितानां कुत्रचित्या

श्री॰ सौर॰ २४३

243

त्रे संस्थाप्य तस्यां गणेशसूर्यविष्णुशिवदुर्गाश्च यथावास पंचोपचारैः संपूज्य हामितिमंत्रेण
पंचगव्यं निक्षिप्य पुनस्तां पंचगव्याज्येन हुत्वा सर्वपात्रेषु पिण्डं तल्लेखा पयो दधि घृतं दोइश
केशरात्मकं पंचामृतं यथा पवामिति संस्थाप्य तत्र मालां निक्षिप्य पुनस्तस्माज्येन हुत्वा शीतलजले
निक्षिप्य प्रक्षाल्य चंदनकस्तूरीकुंकुमाकर्पूरागरुभिरनुलिप्य तस्यां हों मिति मंत्रमष्टो
त्तरशतं जपित्वा सूर्यादिनवग्रहान् इन्द्रादिदिक्पालांश्च संपूज्य सघृतैस्तिलैर्यथाशक्ति म
लमंत्रेण हुत्वा यथाशक्ति गुरवे कांचनदक्षिणां दत्वा ब्राह्मणान् तर्हि भिक्षां पाययेत् इति द्विती
यप्रकारः प्रकारांतरं स्वसूत्रे मणीन् संपंचगव्यैः आहृत्य चतुर्थ्यादिनैतस्माज्येन हुत्वा अष्ट
मंत्रेणाप्रतास्य हस्मंत्रेणाग्रथयित्वा कवचमंत्रेण प्रतिबीजं ब्रह्मग्रंथिं च नागपाशं वा वि
धाय मेरुं प्रणवेन बध्नीयात् तत्र स्थिते श्रीचक्रे कृत्वा तत्र स्वेष्टदेवतां संपूज्य मूलवि
द्यामष्टोत्तरशतं जपित्वा पुरश्चरणोक्तिकाद्देवलावत्संस्कृत्वा श्रीचक्रमध्ये मालां संस्थाप्य
तस्यां सर्वमूलांगमंत्रैस्त्विन्यस्य स्वेष्टदेवतां चैतांतं मूलविद्यया संपूज्य प्राग्वत् ब
लिदानं विधाय पुनस्तस्यां स्वेष्टदेवतां संपूज्य गुरवे दक्षिणां दत्वा ब्राह्मणभोजनादिभि

लोपयोरिति ॥ तृतीयः प्रकारः ॥ अथ पुरश्चरणकाले विहितानि ॥ मनःसंहरणं शौचं मौन
न्त्रार्थचिन्तनाव्यग्रतानिर्वेदप्रसन्नमनोल्लासह क्रोधत्यागस्वधर्माचरणनपरित्वष्टनैदि
पनिग्रह ब्रह्मचर्यभूतनतिसाधुसंसर्गस्वगंधामलकस्नानमेक्षाभिमंत्रितजले
नाभिषेकत्रिषवणं क्षिप्रवणामशनको महेशाराधनं पिद्यास्तिपिण्ं स्वेष्टदेवतानैवे
द्यं मध्यपत्ररहितपलाशापत्रैर्थचिन्तपत्रावल्यां रात्रौ मितभोजनं गोविप्रबालादि
शुश्रूषणं भूलभवर्णं सगोधूमयवमसूरमुखवकेपाधापर्णं च ॥ अथ निषिद्धानि ॥ अति
याल्पभाषणं करंजबिभीतकस्नुहीकाष्ठमणमतिग्रहादीन्दि स्त्रीशूद्रपतितक्लिष्ट
नास्तिकसंभाषणं स्नानतर्पणानुष्ठानबहुवस्त्रैकवस्त्रमलिनवस्त्रधारणं काम्यकर्मसे
वात्यक्तकर्मस्वाश्रमाद्यविहितकर्माचरणं कांस्यभाजनदिवाभोजनसंभाषणाभ्य
सृजनकौटिल्यस्तेयराक्षाधुममांसभागमाभ्यञ्जनस्नानोन्मर्दनगीतवाद्यहीश्रवणं नित्यदर्श
नाष्टविधमैथुननर्तनकथ्यालापास्नानमर्शास्पर्शहिंसावेदुकोस्मायधारणमलापं
करप्रावरणं केशमोत्तर्णशिरःप्रावरणं चिन्ताक्रोधसघर्षणायनगामनोद्यानोधकारा

श्री: मौ-र: २४४

मंगलस्नानपाउकाधारणा यानप्रयाणाधिरोहणपादप्रसारणोत्कटासनजृंभाहिक्का
विकलमनस्नानशयनमैथुनपादन्यस्तनप्रान्तकुशरहितकृत्यानि च ॥ अथजपः ॥
सतोच्चोपांशुजिह्वामानसभेदाच्चतुर्विधः स्पष्टपदाक्षरपूर्वकोच्चारणो वाचिकः ईषत्
दोष्ठचालनपूर्वकः किंचिच्छ्रवणयोग्य उपांशुः जिह्वामात्रस्पन्देन जपो जिह्वा
जपः मनसा पदाक्षराणां मननं वाचिकादीनामुत्तरोत्तरफलं पूर्वपूर्वस्माद्दशशत
सहस्रगुणितं भवति ॥ अथासनानि ॥ व्याघ्रचर्मपरिधानमृगाजिनवेत्रजकंबल
कुशाकरदन्तकवस्त्रात्मकानि ॥ अथ निषिद्धासनानि ॥ वंशदारुजभूमिपाषाण
तृणपल्लवरचितानि निर्मितानि ॥ अथ जपपूर्वं दिनकृत्यं ॥ तत्र प्रातः स्नात्वा नित्यक्रि
यां विधाय भोजनादिभिर्ब्राह्मणांस्तोषयित्वा गुरुमपि वित्तभूषावस्त्रादिभिः
परितोष्य तं देवत्रपालायनमः इतिमंत्रेणात्तत्रपालं संपूज्य मासुककविधिनाव
लिदानमस्य देत्रपाल एहि विदुषिपुरुकजेभयजेमयनते पवन्ते यविघ्नविघ्न
महाभैरवक्षेत्रपालबलिं गृह्ण स्वाहा इतिमंत्रेण बलिं दत्त्वाप विशेत् शाकंभरे

१२

वेदितव्यं बलिस्तु पोषणो चकुर्यात ॥ अथ तद्दिनकृत्यं ॥ तत्र शीतोष्ण मासे तादि शुद्ध स्वि
से प्रातः स्नात्वा गुरुविप्राज्ञामादाय कुशहस्तः स्वस्तिवाचनं कारयित्वा ॐ सूर्यः सो
मो यमः कालः संध्ये भूतान्यहः क्षपा पवनो दिक्पतिर्भूमिराकाशः पंचधामरः
ब्रह्मचाशासनमास्थाय कल्पध्वमिह संनिधिं इति पठित्वा ताम्रपात्रे कुशतिलाक्षतजं
लान्यादायोदङ्मुखः ॐ मद्य मासेके मासि अमुक राशिगते सवितरि अमुकपक्षे अमु
कतिथौ मासवर्षाद्यमुकप्रदेशे विशेषदेवे वेदमुक तैत्रे अमुकगोत्रो मुकशर्मा श्री
अमुक श्रीविद्यासिद्धिकामः स्वयत्नोद्भवजपात्मकं पुरश्चरणमहं करिष्ये इति संकल्प्य
गुरुगणेशदुर्गाः प्रणम्य एतां मालमादाय जपमारभेत तत्र सत्तविद्यायामगुरुकरष्या
ष्टिकरव्यंगन्यासान्विधाय देवीं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य जपमालां वामह
स्ते कृत्वा विद्यात्रैसंख्याप्य एलालवंगकर्पूरजातीफलजातिपत्रात्मकं पचलितं दे
व्यै समर्पितं नैवेद्यं त्वाद्योदकेन सत्तविद्ययाभ्युक्ष्य ॐ माले महामाये सर्वश
क्तिस्वरूपिणी चतुर्वर्गस्त्वयिन्यस्तस्मान्मे सिद्धिदा भव ह्रीं सिद्ध्यै नमः इति ॥ ९

श्री:
मा:
२८५
285

ध्यात्वैतां मालां हृज्जप गं अविघ्नं कुरु माले त्वमिति मंत्रेणाहृदि न्यस्य हृल्लेन मालामादाय
स्वशिरसि गुरुं कंठे पीनत्वगांगीं मूलविद्यां हृदये स्वेष्टदेवतामात्मानं गुरुपादयोः श्रद्धा
वा गुरुं मंत्रदेवतात्मनामेकां भूमध्ये ध्यात्वा चैकां विभाव्य कंठस्थविशुद्धचक्रेण तन्नाद
रूपमेकीभूतमानीय तत्रत्तेण श्रीपरदेवतां ध्यात्वा मूलविद्यया हृदयस्थानाहत
चक्रमानीय तत्रापि भगवतीं ध्यायेत् मंत्रार्थं ज्ञानविज्ञानो हृदयसमीपे मालामानीय
दक्षिणहस्तमध्यमांगुलिपर्वणि संस्थाप्य कनिष्ठः सुग्रीवः सकलगात्रः कंठनील
नखहीनः खेटखेटादि दृष्टमकं कुर्वन्मालया प्रतिबीजं मंत्रमुच्चरन्पूर्वबीजं जपन्मेय
परि बीजमहस्रा न्यासवेवोच्चारणपूर्वकमारभ्य प्रातःकालान्मध्यंदिनावधि देवाधि
पदं वहंभावनायां प्रहरत्रयावधि वा जपित्वा गुणान्प्रतनसच्चार्य गुं त्वं माले सर्वदेवा
नां प्रीतिदा शुभदा मम शिवं कुरु ग्रहाणे भद्रे यशः श्रायं च सर्वदा ह्रीं सिद्ध्यै नमः इति मंत्रे
ण मालां शिरसि संस्थाप्य पुनः प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरषडंगन्यासादि विधा
य चैतां हृदके नमागच्छ मंत्रेण मालां सम्पर हस्ति संस्थापयेत् ततो मध्याह्नस्नानादिकं।

विधाय पुनः प्रजां विसृजेत् । कृत्वा प्रतिदिनं होमं पक्षे जपदशांशं कल्पोक्तद्रव्यैर्होमं कुर्या
दिति प्रतिलक्षहोमपक्षे लक्षसंख्येन पक्षमाप्य ॥ सहस्रांशहोमादिकं समाप्याग्निमत्
त्जपारंभं कुर्यादिति कल्पोक्तसंख्यां समाप्य ॥ अग्नेन न होमपक्षे कल्पोक्तसंख्याजप
समाप्य पश्चाद्दशांशहोमादिकं कार्यमिति पक्षत्रयेप्येकः पक्षो नीकार्यः होमप
क्षीयस्तु प्रायोगे वर्णीतामकरणेऽभिहितः होमाशक्तौ ॥ तावद्बाहु गौतमः ॥ होमकर्मण्य
शक्तानां त्रिवर्णानां द्विगुणो जपः । इतरेषां तु वर्णानां त्रिगुणादिर्विधीयते इति द्विगु
णजपपरस्तु पुरश्चरणजपस्येतरेषां तु त्रियवैश्या द्विजभक्ताव्यतिरिक्तशूद्राणां द्विज
भक्तानां त्वशक्तानां तु द्विजपत्नीनां तु जपाभिधानात्तथा कुंभसंभवोपि होमेप्यश
क्तिः स्यात्प्रजायां तर्पणेपि वा तावत्संख्याजपेन वा ब्राह्मणाराधनेन च भवेदेतद्ध
येनैव पुरश्चरणमार्येव यदा संगाविहीयेतन तत्संख्याद्विगुणो जपः कर्तव्यः सांगसि
द्ध्यर्थं न तु सांगेनेति भक्तितः तावत्संख्याजपेन यात्ता पुरश्चरणेनैव नन्दिस्त्रयेन प्रकृत ८
जपाद्विगुणजपलाभः प्रजापां संख्याभावेन न तु द्वैगुण्याभावात् उत्तरग्रंथविरोधाच्च

श्री॰ नदशाक्तो न द्विगुणो जपा मर्त्ये नवखसंगे तेपयेन नाकमेसुख्याद्विगुणो जपः कर्तव्य
क्रो॰ इति ॥ तथा कुलार्णवेपि ॥ यथासंगं विहीयते नन्नेसाख्याद्विगुणं जपं कुर्वीत त्रिः चक्रंपंचसंख्य
२४६ या साधकः प्रिये कुर्वीत संगासिद्धार्थं नदशान्तेन भक्तिजः तेनाशक्तानां द्विजातीनां द्विगु
णा हि जपः अशक्तानां होमसंख्या द्विगुणा विजपो द्विजभक्तव्यतिरिक्त शूद्रादीनां पंचगु
णो जपः द्विजभक्तानां द्विजस्त्रीणां च द्विगुणो द्विजपे नैव पुरश्चरणं दक्षिणा च प्रदातव्या
गुरवे विप्रा द्विजन्मना भक्तिपूर्वक सम्यक् दस्याद्दक्षिणा द्विगुणा भवेत् स्त्रीणामपि तथा प्रोक्त
या भक्तस्यैव फलं भवेदिति गौतमेन विप्रभक्तस्य शूद्रस्य तन्यस्त्रीनां च तते द्विगुणाद
तिणा विधानादेकत्रानिर्णीतिनरति न्यायेन जपं पिन प्राकल्पनादिति अपरेन्तु होमाशक्ता
नाम द्विजातीनां क्रमेणैव दशसंख्यां गगुणं जप ब्रह्मक्षत्रियाणां शूद्राणां द्विजस्त्रीणां चायमे
व प्रकृत जपद्रव्यगाहुः यथासंप्रदायं विधेयमिति इत्थं होमं विधाय चंदनकर्पूरादिवासितैः
शुद्धसलिलैर्होमसंख्यादशांशतः प्राग्उक्तविधिना देवीं संतर्प्य स्वात्मानमिष्टदेवतारूप
ध्यायन् कुंभमुद्रया मस्तके विद्यांते आत्मानमभिषिंचामि नम इति तर्पणादशांशाभिषेकसंख्या स

५५

मूर्धानमभिषिच्याभिषेकं संख्याय पंचशतं संख्याकान्ब्रह्मविद्यादीति तान्सदा वासन्मात्तर्तिमे
त्रिनानानाहूय भंगादिनामन्नपयित्वा वस्त्रगंधादिभिरलंकृत्य वस्त्रैर्नानाविधैर्भक्ष्यभो
ज्यैः स्वेष्टदेवताबुद्ध्या भोजयित्वा ताम्बूलदक्षिणादिभिः परितोष्य कुमारिकाः सुवासि
नीश्च यथाशक्त्या तथैव परितोष्य प्रदक्षिणीकृत्य प्रणम्य विसर्जयेदिति प्रत्यहं वा तत्तो
तेवा समस्तसंख्यासमाप्तौ वा भक्ति एवं कुर्यादिति ततो वैश्वदेवादिकमाह्निकं विधाय ।
स्वेष्टदेवतामभ्यर्च्य ध्यानकीर्तनश्रवणादिना दिनशेषं नीत्वा प्रदोषे सायंतनं स्नानं विधाय
पूजां समाप्य भुंजीत तत्र भोज्यानि स्मृत्युक्तविधिना हविष्यं हैमंतिकं नीवारकं कुषष्टिकायवाः
श्च ज्ञानवहन्ताः पादाभ्यामनन्तात्यावहन्तामुक्तवर्जितमेतत्तदव… कलापकेमन्ने
रकुहविषेषानालिके स्वहस्ती लवली पनसामलकाम्र लकाद्यकदलीनकी वास्तुककालशा
कतिक्तमोविक सैंधवसामुद्रलवणं … मारा … पिप्पलीजीरकनागरंगा ।
तिंतिडी … मधुमांसत्रयं … ॥ … कगोधूमदेवधान्यादी
निप्रतिभोजने हविष्यभोजने च ॥ अथ भोजनपर्यायः ॥ स्वेष्टदेवताप्रसादमन्नमध्यपक्वरहितप

श्री: शौर: त्राणाय चक्षुर्वचस्त्वा मे स्याप्या ॥ मूलविद्यया प्रोक्ष्य ॥ प्रतिष्ठ्यं मूलविद्यया समधाभिमंत्र्य मौनी पवि
त्रे हि त्रिमिंतह्रलंमे त्रेणाब धीयात ॥ मूलविद्यया द्वात्रिंशद्वारमभिमंत्र्य वितेजत्तं वा प्राशयेदिति ॥
२४७ 247 अथ प्राशयने ॥ कुशात्रिमिनायां शाख्यायां यत्त्वा तितापानां तादृशं वस्तु मा स्त्रीये ग्नो मूलविद्यया
समस्वारमभिमंत्र्य ॐ यज्जाग्रतो दूरमुदैति दैवं तदुसुप्तस्य तथैवैति दूरंगमं ज्योतिषां ज्योति
रेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु येन कर्माण्यपसो मनीषिणो यज्ञे कृण्वन्ति विदथेषु धीराः
यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिश्च यज्ज्यो
तिरन्तरमृतं प्रजासु यस्मान्न ऋते किंचन कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु येनेदं भू
तं भुवनं भविष्यत्परिगृहीतममृतेन सर्वं येन यज्ञस्तायते सप्तहोता तन्मे मनः शिवसं
कल्पमस्तु यस्मिन्नृचः साम यजूंषि यस्मिन्प्रतिष्ठिता रथनाभाविवाराः यस्मिंश्चित्तं सर्व
मोतं प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु इति मंत्रोक्तिः पठित्वा ॐ भगवन्देवदेवेश
शूलभृद्वृषवाहन इष्टानिष्टं समाचक्ष्व मम सुप्तस्य शाश्वत ॐ हिलि हिलि शूलपा
णये स्वाहा नमो जाग्रत्त्रिनेत्राय पिंगलाय महात्मने वामाय विश्वरूपाय स्वप्नाधिपतये नमः
॥ ५९
५

स्वमकाध्ययमेनत्भयं सर्वकालेषु शोभनः क्रियासिद्धिं विधास्यामि त्वत्प्रसादान्महेश्वरः ॐ म
नः सकललोकाय विलेवप्रभविस्नवे विश्वाय विश्वरूपाय भव मायाधिपतये नमः इति
मंत्रो स्वप्न सकृत् पठित्वा प्राक्शिरा दक्षपार्श्वशायी स्वप्नं परितेन तत्र स्वप्नमानामथ स्वप्न
रेहष्ट स्वप्न स्वप्नवर्षे पाकं तं द्वितीयषड्भिर्मासैः ततो येमासत्रये एकचत्वार्येमासेन नि
शान्ते सद्यः फलं ज्ञेयमिति ॥ अथ सिद्धिस्वप्नक्रमाः ॥ तत्र प्रभातस्वप्ने देवताग्र
हनि मंत्र चंद्र सूर्य मंडलं गंगा गोदावरी सरस्वती सत्प्राप्ति शिवलिंगानां दर्शने भूमिलाभ रत्नस
मुद्र तरणम् युद्ध जय तोमवह्निः ब्रजनहे सचक्रवाकमयूर सारस हस्त्यारोहणं कन्या रथ छत्र
दीपप्रासाद पद्म गजेन्द्र षमात्य सुहृद सर्प फलवृक्षप विप्राम मांस सुरा सबस्त्रीदर्शन नदी
तरणाकाश गमनग्रहनक्षत्रदर्शन हर्म्यप्रासाद शिखर राजा पद्मवृषभ मेरु पर्वत शिखरारोह
णवि स्मनगमन लाभ देवी दर्शनानि मदिरा पान मांस भक्षण कृमि विष्ठा रुधिरानुलेपन रक्ताभि
षेक दधि भक्त भाजन सेवन घृतानुलेपन सिंहासन रथयान ध्वज राज्याभिषेक रत्नाभर
णादि दर्शनानि ॥ अथ शुभ स्वप्नकाः ॥ वंजनकपभकाक स्वन्यगर्भा मंगलद्व्यनेलाभत्त

श्री
नार·
२४८
248

नग्नस्तुष्यावृत्तकेशवान्नन्तताहितमासाद्य दर्शनेरोगार्ते नचमायस्त्रियं तेन्नृसिंहमंत्रं पठित्वा
कुः स्वमसम्हचिलात्दोषान्नवतिजहि पुनः नृसिंहमंत्रं पठित्वा स्वाहेत्युक्त्वा शतं वृन्तेगे
जुहुयात् अथ एवमेवात्र मंत्रेणाहोमः कार्यो नृसिंहमंत्रस्य वर्णान्यवहिं मेरुस्थमग्र स्वाध्वि
भूषिते विद्वन्नादष्टुतमाहे वीजेन रक्षेः स्कन्ते तस्य क्रमतः न्यूनमंत्रस्य न्यल विद्यायाः अथ स्व
मनिवेदने गुरुचरणायाविद्युगलेभ्यणाय उत्थानलः स्वमन्त्रमेतन्निवेदयेत गुरोरन्यत्र न
कारयेत स्वप्नेवाति समतेवा ग्रामेयमतिर्हर्षं च अस्माकं तिजायते न ख्यातन्यग्रुर्विन
तिवचनात् अथ सिद्धिविज्ञानि चित्तप्रसादो मनलक्ष्मि स्वप्नाश्चनिशाज्जपज्योतिर्दर्शनाक
स्मात्तिर्हर्षः सातविंतस्य तेजोभिशाधुमधुरखाधना नायीत श्रवणकर्ष गारिसं धमपि
वेद्या केकिरणा कीलाकाश लोक नासीति ॥ ॥ श्रीविद्यानन्दनाथेन निबद्धः प्रिय
स्तन्वा कृतेसौभाग्यरत्नाकराख्यात्रिंशत्तरंगकः ॥ ३ ॥ अथ मंत्रसिद्धेरुपायः न
त्रशाखामूर्योपरागेषि यत्रमेकुरावेषाएवमनुपोष्य एकभक्तं वा विधाय गृहं संस्कृत्य स्ना
नमात्रं विधाय समुद्रगानदीनां पानादिमात्रे जले स्थितः नदल्लाभेष्वावितुले भूमौ वा समु

४२

पविष्टः ॐ अद्यामुके मासि अमुकराशिगते सवितरि अमुकपक्षे तिथौ भारतवर्षे जंबूद्वीपदेशे अमु
कतीर्थे सोमग्रहणे सूर्यग्रहणे वा तन्मध्यमारभ्य विमुक्तिपर्यंतमममुकविद्याजपमहं
करिष्य इति जपे संकल्प्य जपेत् ततो ग्रहणकालीनजपदशांशहोममहं करिष्ये इत्यहोमसं
कल्पं विधाय होमं कुर्यात् होमाशक्तौ ग्रहणकालीनजपसमसंख्याजपमहं करिष्ये तद
शक्तौ ग्रहणकालीनजपदशांशहोमसंख्याद्विगुणजपमहं करिष्ये इति त्रिगुणदानं वा वक्ष्यमेवमे
वं संकल्पः सर्वाणि दिक्कर्माण्येवमेव संकल्प्य कार्यमिति ॥ अथ ग्रहणे मंत्रसिद्धिप्रयोगः ॥ तत्र य
थाविधि श्रीविद्यासिद्धिकामः स्पर्शान्मोक्षमारभ्य तच्छुद्धिपर्यंतमममुकश्रीविद्यायाः पुन
श्चरणरूपजपं तद्दशांशहोमं तद्दशांशतर्पणं तद्दशांशमार्जनं ब्राह्मणभोजनं करिष्ये इति संकल्प्य वि
धाय जपादिकं कुर्यात् अत्रापि समर्थस्य होमासमर्थस्य जपं तेन वा होमादिकं कार्यमिति होमाशक्तौ
स्पर्शान्मोक्षमारभ्य शुद्धिपर्यंतं पुनश्चरणरूपजपसमसंख्याजपमहं करिष्ये
तद्दशांशहोमसंख्याद्विगुणजपमिति वा संकल्प्य स्पर्शान्मोक्षमारभ्य शुद्धिपर्यंतम
पुनश्चरणरूपजपसमसंख्याधाविभज्य मन्त्रं शुद्धिपर्यंतं सहस्रमनाधिकं सहस्रपंचकेनापि वा

श्री
घोर॰
२४६
249

तिमति नेत्राङ्गशोत्तरसमशताधिकसहस्रपंचकं जपेदिति एवमघोरमन्त्रस्य पंचजपप्रकारा दशो॰
शाहेभ्यासिके कुर्यादिति अत्र सर्वेषु पुरश्चरणजपेषु नित्यानंतरमारभ्याह्निने यावसंख्या
जपः कृता नाष्टै वा निमह्नि न पर्यंतमनुष्यानाधिकं कार्यमिति न्यूनाधिकेन सिद्धिहानिः स्यात्
अन्यच्च क्रमोत्क्रममातृकापुटितेन मंत्रेण मासमात्रे प्रतिदिनेशतनेशतेन जपेन नेत्र ॐ अघोरास्त्र
सकविद्यासिद्धिकाम क्रमोत्क्रममातृकापुटिता घोरास्त्रकविद्याया अघोरस्य मासमात्रे
प्रतिदिने शतशो च्चैः अष्टजपेत् करिष्यति जपसंकल्पः से पुटप्रकारस्तु अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं
लृं ॡं एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं
षं सं हं ळं क्षं लं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं
कं अः अं औं ओं ऐं एं ॡं लृं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इति शतशतवारं जपेत् मन्त्रविद्या पुटप्रमाणसि॰
तिन्यूनमुख्यावच्छेदकमष्टोत्तरशतं जपेदिति अपरस्तु तत्र क्रमोत्क्रमं भूतलिपिपुटि
ताया मूलविद्याया अष्टोत्तरसहस्रं मासमात्रे प्रतिदिनं जपेत् संकल्पस्तु पूर्ववदेव भूत
लिपयस्तु अं इं उं ऋं लृं एं ऐं ओं औं हं यं वं रं लं टं कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं स्थ

नधकखगमङणषसरामसशषसवभबफपमदधयत्तनजहद फणज्ञ फक्षचटग ञकाव
जलवरयस्ट ॐ औ ऐ ए ऋ ऌ उ इ इति मूलविद्यामष्टोत्तरसहस्रमष्टोत्तरशतं वा प्रतिदिनं
मासमेकं जपेत् अष्टोत्तरशतं व गुरुजनममंत्रपरमिति ज्ञेयं प्रकारांतरस्तु अथोत्पादि अ
मक विद्यासिद्धिकामो रात्रौ त्रिकालं पूजनं कारयेत् इति संकल्प्य वत्सरमात्रं प्रतिदिनं
रात्रौ त्रिकालं सर्वोपचारैः श्रीचक्रे देवीं मातृगावर्णां पूजयेत् एवं वर्णामंत्रिमासं वा मा
समात्रं वा पूजनं यत्नः पुरश्चरणमंत्रेणापि विद्यासिद्धिर्भवतीति अथान्यमंत्रवर्णावधि
विनिर्मितमंत्रवर्णैः सम्मेलनगुलिकामथवारणं विलेपनेनाभिः पूजानन्तरं प्यजनं ते स्ना
नं तन्मध्ये धारणं चकुर्यात् तेन विद्यासिद्धिर्भवतीति वर्णौषधयस्तु वेत्तनरात्र चंदनागुरुकक
र्पूरौ शीरकृष्णं वा लकुंकुमकस्तूरी लजाती फलजरा मांसी मुरचोर गुग्गुलगोरोचनापद्मज
पिप्पलबिल्वप्रसिवपर्णी चित्रकलवंगकर्णाकटफलवेदिमुंडभरपाषाणभेदपद्म
शावपुष्पीमस्तरशिवा स्तताग्रमंपसिंही कुशाहस्तशंखपुष्पी राहिएपाशीरस्वहती
पाटलिमूषिककर्णी नलस्यापामार्गवल्ली भृंगराजापराजितानातालम्रलीकुतोजलिह

श्री
सौर
२५०
250

वीं श्रीदेवीकुमारीभार्गीभर्गप्रलापस्त्येकपंचाक्षरेणाक्षधयः क्रमात्स्काशक्तिकारींतेकपंचा
शत्वर्णानामिति अपरप्रकारस्तु भूर्जपत्रे गोरोचनागंधादिभिः षट्दलपद्मं विरच्य त
त्कर्णिकायां साधकनामवर्णान्विरचितेति साध्यते तक तेन मम एवं च विलिख्य पत्रेषु देहे
षुः क्रमेण स्वरान्विलिख्य गुलिकीकृत्य पवित्रमस्तां तं वेष्टनं रथं सिक्तं केन तं वेष्ट्य
मधुत्रयपूरिते शम्पुटपात्रे निक्षिप्य तीरे ष्टणिकृत्य तं कुंभे मधुत्रयगुलिकां तत्पात्रे निक्षि
प्य साध्यस्य विधिना गृहं तु जातो त्तकृत्य तन्मध्ये पकुंभे मंस्थाप्य गोत्रायेत्यादि ग्रन्थक
विद्यासिद्धिकामो विद्यासाधकयोरेकत्वमित्यर्थमष्टोत्तरशतं हवनमष्टोत्तरशतं मधुत्रय
होमं च ग्रहेकरिष्ये इति मक त्वया प्रविद्यापामक त्वमेवास्मत्पात्रे तामूलमंत्रमपाते
सु वल्लग्न जलशेषं स्वाते निक्षिप्य वस्त्रेण कुंभं जलाशये निक्षिप्य गुरुं ब्राह्मणान्दीना
धाही पूजितो वयेहिति एवं कृते पि न सिद्ध्यति चेत् विद्यायास्तावरणादिकं कुर्यात्तत्रावर
णं वरुणबीजग्रथितेन मंत्रेण कर्तुं ममनः शिलागोरोचनाशीर षट्दलपद्मं होरयत्र
मध्ये विलिख्य उत्तयमधुज स्वहृतमेकीकृत्य कर्णिकां क्षिप्य पात्रे निधाय तन्मध्ये तत्पत्रे नि

त्रिपथा एजाजपहोमान्कुर्यादिति ॥ अथ बोधने ॥ तत्र वाग्भवपुटितमंत्रजपस्त्वे ॥ अथ
वशीकरणे ॥ तत्र भूर्जपत्रे रक्तचंदनेन लाक्षाहरिद्राकस्तूरीनमः शिलाभिः विद्यामालि
ख्य कंठे धारयेदिति ॥ अथापीडने ॥ अथ धरोत्तरभावेन मंत्रपल्लानि प्रजप्य देवानामधरोत्त
रभावेन ध्यात्वार्के दुग्धे यकै पत्रे मंत्रमालिख्य तत्पादेवनाक्रम्य अधरोत्तरक्रमपठित
मंत्रेण होमं च कुर्यादिति ॥ अथ शोषणे ॥ तत्र धान्यानलीयवीज पुटितमंत्रं गोदुग्धमधु
भ्यां भूर्जे होमे विलिख्य हृत्ले धारयेदिति ॥ अथ पोषणे ॥ पत्र भस्मानावायुबीज विदर्भि
तं मंत्रं विलिख्य कंठे धारयेदिति ॥ अथ दहने ॥ पलाशबीजतैलेन वह्निबीजसंपुटि
तं मंत्रं स्पेके क्रमतरं विलिख्य प्रतिवर्णमथ श्रोर्ध्वं च वह्निबीजे चालिख्य कंठे धारयेदिति
विदर्भलक्षणं शारदातिलके ॥ मंत्राणां हृतमध्यस्थं साध्यनामान्तरे विदर्भ एष विज्ञेय
इति एकांतरं च ग्रथनमिति तत्राक्षरद्वयं पुरस्ताद्रणाक्षरं नस्याप्येवा चालिसमभवेदिति जपवाधः
पुटके विलिखना यत्रजपनतविधा हेच श्राद्धहोमार्चनेन जपे मास्त्रे स्तनकेन स्पादनाखेत
स्तनके मासेभोवरणं यत्रे स्पेक त्येवनजापयोः नोसीमत्रवविवाहादो श्राद्धपाकपरि

श्री॰
गौरि॰
२५१
251

क्रियेति वस्तुतस्तु तांत्रिकदीक्षाग्रहणाशौचादिकं भवति नित्यार्चनादिबाधो नास्ति जपोर्चा
र्चनविधिः कार्यो दीक्षावितैरिः नास्ति पापं यतस्तेषां सूतके वाघनाशनमिति देवी
यामलवचनात् सूतके मृतके चैव धूमाङ्गारादिके तथा अर्घ्यं जाप्यं तथा कुर्यान्मंत्र
न्यासपुरःसरं सर्वं जानीतेति वचनात् सूतके मृतके चैव नित्यविस्मयस्य च सानुष्ठान
स्यापि मेऽस्मयः शुद्धिः प्रजायते नारदपंचरात्रवचनाच्च अशुचिर्नमहायामां पूजयेत्तु
कदाचनेत्यादीनि कालिकापुराणस्थवचनानि नात्र लिखितानि गौरवभयात्
नैमित्तिककाम्यपूजास्तु निषिद्ध एव सूतके मृतके चैव वर्तमानेऽपि नारदकामतः सू॰
जितमंत्रः शान्तिकारी चतुर्विना जपेत्संचरणान्तमेवी सिद्धमंत्रस्य भक्तिनः प्रायत्वयमकामा
त्प्रायश्चित्तविधौ जपेदिति नारदपंचरात्रे नैमित्तिकार्चने प्रायश्चित्तविधानादिति।
अकामान्नैमित्तिके एतत्सर्वं निष्कामनायामुपासनायामिति केचिदाहुः अथ सूत
के तु पूजां वक्ष्याम्यागमबोधितां ध्यानेन नित्यं च निर्वर्त्यमानस्याक्रियया न वे बाह्यपूजा
वमानसं वक्ष्यान योगेन पूजयेत् यदीकामिनं चेत्कामी नित्यं पूर्ववदाचरेदिति तत्र सा।

रसंहितावचनात् सूतकाद्यशौचेमानसएजैवकार्यो अत्रयच्चागुरूपदेशंकार्यमिति अथकर्म
होमविधिः तत्रादौ तेनोक्तपरिपाट्याग्निचक्रं विचार्य सौम्यक्रूरग्रहमुखेष्वाहुतीप्रवेशं विज्ञा
य शुभग्रहमुखप्रवेशदिने शुभहोमं अशुभग्रहमुखप्रवेशदिने च अशुभहोमारंभं कुर्यात्
तत्परिज्ञानप्रकारस्तु सूर्यस्थितनक्षत्रमारभ्य चंद्रस्थितनक्षत्रपर्यंतं गणयित्वा प्रतिग्रहं
त्रीणित्रीणिनक्षत्राणि सूर्यादिनवग्रहेभ्यो विभजेत् यथा तत्रादौ सूर्यः ततो बुधः ततः शुक्रः
ततः शनैश्चरः ततश्चंद्रः ततो भौमः ततो गुरुः ततो राहुः ततः केतुरिति ग्रहाणां क्रमो
ज्ञेयः अत्रयस्य त्रिकादौ होमारंभ लग्नमुखे तत्राहुतीप्रवेशः इत्यग्निवक्त्रपरिज्ञानप्रकारः अत्र
सौम्यहोमे सूर्ये शोकः बुधे धनागमः शुक्रे भीष्टफललाभः शनौ पीडा चंद्रे सौख्यं भौमे
वधने गुरौ धनप्राप्तिः राहौ रोगः केतौ मृत्युरिति ग्रहाणां फलानि अथ लग्नमध्ये बालाले
शुस्थिति विवक्षु विज्ञाय तस्य फलानि च ज्ञात्वा काम्यहोमारंभं कुर्यात् तत्परिज्ञानप्रकारस्तु प्रति
पदादिहोमतिथिपर्यंतं गणयित्वा तथा सूर्यवारादिहोमारंभवारपर्यंतं च गणयित्वा उ
भयत्रलब्धसंख्याकानेकानेकानत्रिंशंणाके भजयित्वा जातांकसमसंख्ये त्रिभिर्हृत्वावशि

श्री· मोर २५२ 252

ष्टांकस्थितः स्वर्गे वसति स्वयं चेत्पाताले [illegible] लोके रतिपावकास्थितिं विनायत
फलानि निहितो न तत्र सुरैः स्थितो नैव हुत्वा तु पाताले धनतया मर्त्यलोकस्थितो न सकलं
फलमाप्नोति स्वयं वह्निचक्रं विज्ञाय प्राग्गते मंत्रे प्राग्गते हृदये [illegible] ध्याने गते पुनः स्वर्ग
कुंडे पुष्पाग्रतो मंत्रं तं मंगलं तरुपद्म प्राग्गते विधिना गृहस्थापं च हुत्वा प्राग्गते जिह्वाभेद
विज्ञाय यथा प्राग्गते देवेभ्यः यथाविधि जुहुयात् तत्र होमेषु होमद्रव्याणि जातानि वै मालती
मल्लिका मल्लिकुसुमैर्मधुमिश्रितैः हुतं [illegible] देवि वशी [illegible] प्रजापते मकस्यापि हि
मूढस्यापि शिलारूपस्यापि पावकं वति जपापुष्पं [illegible] करवीररक्तपाविधेः हवनान्मोहयेन्म
त्री लोकत्रयनिवासिनः कर्पूरं कुंकुमं देवि [illegible] हवनान्मदनो देवि भवति
तांविजितो भवेत् सौभाग्येन वित्तेन [illegible] चंपकैः पाटलैः हुत्वा स्त्रि
यो मोहयति परा प्राप्नोति मंत्री महतीं लभये [illegible] श्रीवि [illegible] चंद्र [illegible]
होमयेन्नरः राजानोऽपि देवास्तां पुरश्रीः वशमानयेत् सर्वे लोका वशास्तस्य भवंत्येव न संश
यः लवणहोमात् [illegible] अपमृत्यु [illegible] शामनं [illegible] मधुहोमतः [illegible]

॥

नानेंद्रेवशिशुरुणामाक्रमार्गाण्नं होमकार्येविशेषकामेन्यथासिफलंतभवेत् रुधिरात्रे
नकागस्यमांसेननिशिहोमतः मधुराज्ययहोमेनगरुडत्वेनविधावतः परसाष्टु महाउग्रे
समलत्वेवशंनयेत् महापतेनंद्रेवशिरिये: सैन्यविनाशयेत् विचरेजायतेराज्ञोहवा
होमेचवश्यंचहीरंदाधिमधुत्वान्यत्पृच्छयमधुत्वावरानेन ग्राथधनमपारंसंप्रमन्दिजीय
नेत्राणो क्रमेणशत्रुजेदधिमधुभ्यांमत्स्यनाशनं रुधिमातिकहोमेननमोभागधनेमामुपा
नमित्रनयाकेवलंहोमेवैरिलंभककारकः करवीरकुसुमैर्होमः सन्यवशंपतोलायकः २
क्रोधमलैर्जगद्वशपुराजानोवशगाजायते नीलोत्पलैमेहाविष्णुवशमायातिनान्यथाशव
नोत्पलैः स्त्रियेवाचतभमेहवनाग्निये शवेतह्लहोमान्नमतैलंस्नीहोभागपमामृयात्
कलहारहवनात्मंत्री होभाम्यचधनंलभेत् दूर्वांधरहोमेनवशीकुर्याज्ञहासुरान् ८
मालतीगफलेशहोमेनातृपावशाः नागफलहोमेनवरुणावेशयाभवतिहि कु
ष्मांडफलहोमेनभूतावरुणास्यतापः द्राक्षफलैः सिद्धयोहोतलहोमान्नुमसाफः क
दलीफलहोमेननतमात्रगणभूधरः वशपाविशतिमात्माकारन्याज्ञापामेश्वरीना

श्री
सार २५२
253

रिवेल्वपत्रैर्होमान्मासार्द्धाज्जायते प्रिये लवङ्गमात्रवणामेव क्षोभो राजापरस्य च प्रिये पद्मासवफल
होमेन लक्षमात्रेण मेहेहरि वल्लुः तत्सद्व पर्यंतो मेहिनीवशमानयेत् पवमत्स्यफलैर्हो
मान्लक्षेणाशनम्भुजः वश्यो भवति देवेशि नात्र कार्या विचारणा तिलाज्यहोमाद्देवे
शि कामसिद्धिर्भवति प्रिये राजिकाल्लवणाभ्यां तु ध्रुवं लोकान्वशं नयेत् कुंकुमेन तु द्रुते
देवि त्रैलोक्यं वशमानयेत् गुग्गुलस्य च होमेन सर्वेषु व्याधिनाशयेत् वैरिणो वश्या
गाः श्रीखंडं चंदनस्यापि होमतः रक्तचंदनहोमेन वश्या हि पुरुषाः स्त्रियः कर्पूरस्य च होमे
न वाग्वश्यो जायते नृणां कस्तूरीहोमतो देवी राजानो राजमंत्रिणः वश्या भवंति सक
लाः परिवाराः प्रिये तिलतंदुलहोमेन शांतिर्भवति मंदिरे शर्करागुडहोमेन स
र्वकार्यार्थसाधकः घृतपायसहोमेन सितान्वितेन मंत्रिणः त्रैलोक्यं वशमायाति धा
न्यसिद्धिमवाप्नुयात् नानाविधान्नहोमेन धान्यसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं सोपस्कैस्सर्ववस्तुभिः
रुपसर्गान्विनाशयेत् बंधूककुसुमैर्होमात्सर्ववश्यान्वशं नयेत् जपापुष्पैर्जगद्वश्यं
बाणपुष्पैः सम्मोहने बकुलस्य फलैः पुष्पैः सौभाग्यं जायते महत् रक्तांभोजकपद्महोमे ६२

नेसौभाग्यमतुलंभवेत ज्येष्ठेफल्गुनेः स्त्रियोवप्रपाः कृष्णेजैर्दैन्यकन्यकाः श्रीपतेरसुलोल
त्मीपत्रैर्वारवंविते रक्तदंजैः सुखोवाभिनंद्यमाद्याजन्यकाः वश्याभवंतिदेवशिनारि
वेतजलेनवा केवलंवृन्तहोमेनधनंलः सर्वेशक्तयाः नधाचतेत्रराजे अथहोमेप्रव
त्याभितलतिलविधयाशिवे यनेमर्त्योपिभुवनेजायतेदेवनासमः नद्विधानेसुरूपाजे।
द्रव्यकालादिभेदतः प्रोक्तंपुनर्वकुंजे पुनन्नलक्ष्मंसुवोदितैः जुहुयादुत्तमांगोणानन्नलकमी
नसहवैवं सुतंप्रतिपदांमात्स्याणांनेकमलेहुते मधुरत्रयसंसिक्तैः पुष्पैरप्यहतोःशुभैः
त्र्यवेदिनैरहमाचात्रेरोन्नपतिसन्निभः नथैवहिमेचैवसिलैः स्याज्ञनवानहुनैः कलहरेहि
वनोनेसुदिनेषुधनधान्यवान् नथैवोत्पलहोमेननश्रियंप्राप्नोतिपुष्कलां अरुणोत्पले
र्हेमान्वत्यकांसमवाप्नुयात् सौभाग्यंकीर्तिमारोग्यमवाप्नोत्यचनात्यपि नेःपद्मैःकुंकु
मतोदपुजेतहिनहोमतः अचलांचश्रियमाप्यसोविजीवतिभूतले नेपद्मदनानोर्हि
वनान्नहिनेषयथाविधि पुत्रपौत्रसमायुक्तश्चिरंजीवतिमानवः नैरेवतुहुत्वाकेतलहो
मान्तेहर्यसन्निभः वनिताजनैःसहनीरोगीवापुर्वहुजीवति हस्तप्रतिपदारेभाद्रशो

होर॰ नेऽङ्गयाम्भिते: घृताक्तोरद्भ्माच्चेणानि: सपत्नांस्तमेक्षियं नेथ्व द्विवसेषु योगमन्त्रैः तोद्राक्षु
२५४ नैर्दुगैः कांतिर्लक्ष्मी स्तप्यारोग्यपुतोजीवतिभूतले द्राक्षाभिर्दुग्धसिक्ताभिर्लहिने
254 हवनाद्बरः तीराहारीचिरंभूमौजीवत्पकूलघाशयः खर्जूरीफलहोमेनत्रिमधा
क्तेननहिने: आयुरारोग्यविजयप्रपत्रोप्रयमाप्नुते कदलीफलहोमेननतथा
नहिवसेषुच उएपकीर्तिन्नेपमोयाजीवे हर्षशतेस्त्ववी नारीकेलफलातोदसि
तातोद्रमसम्बितेः हवनाद्बहिनेरिष्टमभिलसमवाप्नुयात्‌ नैः सवल्लसितमाय
पयोनैर्हवनादपि महिषीक्षीरसंसिक्तैर्होमाल्लिष्टमवाप्नुयात्‌ अजाक्षीर स्तुतैस्त
घृतपाविक्षीरेसस्नुतैः नारकेलफलतोदतीयक्तैःपमनेहुतैः तथाहारशामिइय्वे
रेकैकैः सहतैस्तप्या नित्यशोहवनाद्युग्यतो द्रमयिसमन्वितैः सपत्रमसमाएष्यि
वीसमवाप्नोतिसद्मनिष्ठ्रिम गोभूहिरण्यवासोभिः समर्द्धजीवतितिनौ रविवारसितात्रे
स्तुतीराक्तैर्हवनाद्बपा आहोत्बनुसमृद्धिः स्यात्‌ घृतातैर्वामधुस्तुतैः सोमवारसितो
पेतैर्नारिकेलफलैर्हुतैः सपत्नमसमाएष्यिवीसमवाप्नोतिनिश्चितं अंगारवारसोराक्तैर ६२

ग्रो होमात्क्षिप्रं लभेत नैरोग्यम्भृग्वन्निमिलितैः हवनान्नो महीं लभेत बुधे वा सूत्राक्तैः स्त्रहो
मनतिलतैर्लैः स्थियंसकलक स्याणीं न लयोत् लभते ध्रुवं गुरुवारे उग्र्यसिद्धैः प
नमास्थिपराग्रकैः जुहुयात् हमात्रेण लभते गेहमन्नमे सितवारे वा रिकेतलोद्भैः सि
तमममन्वितैः गुग्गुल्वितैर्वा जुहुयात् क्षिप्रं यावि विमेधते शनिवारे नतलमिश्रैः सिलैः मु
द्रेसहपोत्तरैः हवनात् लभते लक्ष्मीं महा संतमनोहरैः नैःसमलैः समसलामे जुहुयात्स
मसकृमात् तदिनेरिद्विजाभिः स्राहित्याहवनेनैव भवात् तत्राहिनेषुनसक ‒ ‒ ‒ हु
त्रो ‒ सुभोजयेत घृतदीपमिसतेहगुजाद्भूपसमन्वितैः अग्निस्न्यातिपुत्रशेषु
नवस्वपिहुते क्रमात् एतानिभिलैर्लगुलैर्भृहमीप्यामैस्यार्णैरसिलैः तथाविधैः स
हंपैःसूकेस्त्वैरिद्विजामधे दोहसर्पिर्हलैस्तुग्धतीरेरलरमाद्युतेः महिष्मजाविकाद्दीर
स्नुते स्नेनवसकुमात् मधाविघुनघोमैनवभिः स्यात्रवस्वपि गाणकेस्त्रणकात्रेस्त्रम
ग्रोत्रैः कुमेरलप्पा माषान्नै स्त्रहीराचैः पञ्चतत्रैः पायसेरपि सुहात्रैस्त्रत्रमधुलैः कौर्ति
लदीजयामध नचामृतालिनवैत्तवभिर्जुहुयात्तथा एभिःसतुभिर्लंजरवादे

श्री
सार:
२५५
255

ॐ॥ पयः स्रुतेः शालीचणकमसूरान्ये माषविष्टति स्रुवेः अश्वपे मधुराम्पकेविनयंको
तिमिंटिरा अरोगयमा मृयाह्राजमान्यनो चलभेत्रुवे सिद्दयोगभुचरूलेजेत्रूयात्सम
मर्थेद्दिमात्र नयाम रताख्येयोगभुजत्रूयात्रागेशानये गङ्गीतित्लहवीभिस्त्रिमधा॥
क्ताभिराहरान मद्ययोगभुजत्रूयात्सेनराशांएहरणाहत्यलैरपि उच्चैर्भवति सर्वेषो
ख्यकुलानां मुनिश्चितं पर्वताख्येहनेपागेयघोगनदिपर्वत भवदस्यावरिणावका
लेनपरमेश्वरः आयान्यदृत्नुतहाममाफणीयवदामिति स्वदेव्रुगसाम्यगवाजेत्र
याजूहतनमये पायमेः चूतमिकेर्वीमितनिश्च त्वविघया सर्वलायोज्ञनविधिमेत
कुर्यायथाविधिं ततत्रैकेभुकालेषुग्रहार्तिः स्यात्तत्रलृते मोमभुजतमायितपेह
मकुर्याद्यथाविधि हर्वाम्प्रजतिलैर्नित्ययावज्जीवमहाविभवेन नहिनेभुजपेद्दिया
महहवत्रिननित्ययाननस्यकुचचित्रुकलाविकेशसम्भवः नपूर्णाकारयेच्चेखामि
नेमेधुरजैलैः मारभाद्धेः प्रमुखे घृपजयेदाधनाद्दिने अवधजनाँचितयस्यात्वरात्विव
मोत्रकः यदिस्यातस्यरोगार्तिर्पीडभवतिनिश्चितं रुद्रस्यवास्वराशौवास्थिते चेद्दु॥
६८
१८

दिवाकरे विद्यां जपेन्मासमेकं वा शनैर्वा एवं जपेच्छिवां पलस्य रोगतो बाधः कदाचिन्न भवेद्ध्रुवं
तस्मात्तु ह्येषु कालेषु तथा कुर्वन्सुखी भवेत् ग्रहरोगादिदारिद्र्यं ह्येशमं त्तस्य मंत्रिणः मो
त्रिकालं भवेल्लोके शोकहं तासुखं भवेत् पालाशपुष्पैः सुफलैः पत्रैः कांचनमूलकैः हव
नाद्बहुमात्राणां वारमीपस्यान्तु रवागपि बिल्वमहूनैः सुफलैः पत्रैः कांचनैः सप्ताहुतैः मूले
स्थलक्ष्मीसंसिद्धो लक्ष्मीस्तस्यनुगा भवेत् पद्मानि मधुराभ्यक्तैर्होमितावह्निनेः नरः ईहि
तलभतेर मन्त्रासर्वं लोकं च मनकृता चम्पकैर्मधुसंमिश्रैर्जुहुयात्तद्दिनावधि अब्दस्या
हमजः पुत्रानवाप्नोति गुणान्वितान् नेत्रवाज्यस्मृतान्होमान्मंगलेन उच्चसंस्थिते ।
तमनमसर्वं मरुत्स्यो मृत्युंभोक्ता च जायते तैः लोराक्तैः हुतेश्रेष्ठः — — तद्दिने भवेत् ।
शीतगः साधकः नद्यां त्रिमधाक्तैर्भक्षितस्य पाटलैः लाहसंमिश्रैर्होमात्कन्यामवाप्नुयात्
— — रक्षैः रणितथा लाजैः स्वकुरैरेलया तैः तीरमिश्रैर्हवनाद्बन्धुमित्रैर्भवेद्धनं अंबरा
णि विचित्राणि महाहाराणि च तद्दिने शतत्रैह्रिमधाक्तैर्होमात् लक्ष्मीमवाप्नुयात् केश
रैः स्वकहेवस्वकंदैर्विचिकित्सैरपि मल्लिकामालतीजातिपुन्नागैः स्वनमहिमिः जुहुया

श्री·
सौ·र·
२५६
256

त्र्यक्षमारंभं पंचमं तेन मधुप्लुतैः एकैकशः समस्तैर्वा महालक्ष्मीमवाप्नुयात् तैरेवतीरमिति
तैर्होमात्स्वर्णमवाप्नुयात् तथाज्याक्तैश्च हवनाल्लभते भूपालोः श्रियं मधूत्थैः कर्णिकारैश्च
होमात्तैः हवनाद्दिने उदिते रविवत्लात्लक्ष्मीमवाप्नोति तस्मिन्नि मित्रैः कल्हारैरुत्पलकुसुमैर्ह
तैः कमलद्वयैः प्रागवत्तद्दिशि एणांतमेकैकेवापि पंचभिः हवनाल्लभते लक्ष्मीम
भूषणैः सवाहनो त्रिमधाक्तैः लप्त्यैकैकं सर्वैर्वा साधकोत्तमः केतकीकुसुमैः लोह
प्लुतैर्होमात्तत्तद्दिनैः वासांसि लभते विचित्राण्यनर्घाणि बहूनि च सितैः मधूनैस्तीर
कैर्होमात्पामातितद्दिनैः सितानि वासांसि तथा मल्लिकाद्यामसितं तथा क्रुतैः मरुवकैः द्रो
णपुष्पैर्वा क्रितसिद्ध्ये तथाहमनकैः पत्रैः हवनात् क्रियमप्लुते यद्वर्णानि प्रसूना
नि तद्रूपाह्विययाप्रिये तद्वर्णान्येव वासांसि लभते साधको ध्रुवं मरिचैः सर्षपैर्लता
प्लुतैर्होमात्त्रिशास्त्रैव तज्जामानकुलत्याग लोलासि ष्टांसमानयेत् पाटलीकुर
मंदार शेफालिकसमुद्भवैः च एप्रकाशोना ७ त्रागतेमरुकुसुमैः शुभे हवनाद्दमितां
सर्वावशाये त्लोइमसप्लुतैः तैरेवान्यप्लुतैर्होमाद्दशायेन्मुरुषान्नृपे ते राज्यलक्ष्मीलभते

६५

10

घृताक्तैर्देवानाह्विवे समलाजीवनवनैर्नाशयेत्तैः सितासितैः अप्रैः घृताक्तैर्बिल्वैः
हवनाद्दन्नवान्भवेत् तथैव जुहुयान्नित्यमाज्यषेतिलतंडुलैः मधुरात्रयमुक्तैर्वा
तथाज्ञ्यपरिचूर्णितैः त्रिमध्वाक्तैर्हुतैः सर्ववशयेदेगनाजनं तथा तत्स्विन्नैस्तिलैः
र्होमाद्वेश्यावशं नयेत् तथाण्डुत्थैस्तैलाक्तैः हुतैः सर्ववशगान्नृपाः आज्यैस्तु
केवलाद्धोमाद्धिनकृतैर्धनी भवेत् नित्यशो हुतहोमेन श्रीमान्नीरोगी च जायते
स्नातोऽनुलिप्तः स्रग्वी च मिलनारोधनगवेश्वरः सहस्रं जपेद्वीनष्टात्मा तस्करानेहव्यवा
हते सर्वस्मायाः सितायां गोः पयसि द्विगुणं पचेत् गृहीत्वा पाणिना विद्यां जपि
त्वा प्राशनवारके प्रियमेदे विदेहीति मां काकाश्योज्ज्वलनं ते हुमासमाप्यएज्जोत्त
धाम्नस्तान्त्राहिते मोतीत्तुगमयेद्दर्षान्क्रियेमामोतिष्ठफले निरन्तरं नित्यशो जु
हुयाच्चेत्तद्दर्चनात् नकलापिरमामं चन्द्रमहुतामेत्रशान्तये पापैर्जुहुयात्तूर्णी
स्वर्कवारेषु साधकः निवेदयेच्च सरनायां महाशास्त्रे भवेत् सर्वस्माकृष्णवर्णी
यागोदीरात्रवनीतकैः तद्दिनान्नमकलहोमस्यनेर्नितिपयेत्ततः तदुक्तस्यजहेद

श्री
सा॰ र॰
२५७
257

ग्रीष्मे भौमवारेण तस्मिन्नेव कालेन तावद्दिनैर्लक्ष्मीभूमाद्यं लभते ध्रुवं तथा धवलतरूपाया।
यानवनीतेन सितांबुजे निधाय पाशीयमानेन तु नेर ग्रीष्मे शोपदिने समवासंश्रयोगेन समह
तीमाश्रुपाक्षिये न्यूपमाज्यं सर्वह ह्यानानाभोगान्वितां शुभं तथा हरणमसमन्तु तनव
नीता द्यू हिने निधाय विकचे पद्मे कर्णिकायां तनलक्षेन तत्र जुहुयात् ष्टमि वोरसज्ञः
स्यात्साधकः शिवे कर्णिकास्वतु ध्यानेन पाचपकजान्यपि जुहुयात्र नीता
तान्पुच्छेन तत्स्थगतेन गुरौ निरांतकाम महार्थं चराजचौरापहारकैः प्राप्नोति महती ल
क्ष्मीयातत्त्वयणामिनो केवलं नवनीतेन सितापतेन होमतः कांति लक्ष्मी धना
रोग्यविजयेश पुत्रानुयात ब्ध्वकैः किंशुकैः श्वेतैः त्रिमधाक्तैर्जुहुतक्रिया सौभा
ग्य लक्ष्मी विजय कांतिमज्ञाव हाभवेत तथा त्र होमात ज्ञानं साधकः स्यात्रिमास
तः स्वात्रेष्वतातलपत्र स्यांघे ते पुतिज धाक्तिजे वितिाग्नवनीतेन समेतं जुहुयात्रि
शि मजलान्त्मासेनो वशा स्यामे नातिव सर्वाक्षिते तथा पलाशपोलिश वितिाग्नितरसे
हुतेन कुंकुमैः चूतपत्रैश्च तिविताबाहुनानिशि चैतैः पानसेपत्रै विताग्नज ६६

14

कुर्यात्तथा पत्रलोहे विलिख्येष्टनागवल्लीस्थले घृतैः दुग्धैः स्वाप्नोति निजं वांछितं योगा
कान्तिनः कस्तूरीलिखितं निष्टंपत्रे च एकमन्त्रहृत् ॥ नेत्रे ह्रुते स्नात्वाप्नोति तन्नहिनेल हि
धानतः एलालवंगकर्पूरैः तज्जातीफलसमन्वितैः ॥ सितेनालिख्य च स्वेष्टपत्रे प्रयत्नम
न्त्रं वै जुहुयात्तस्य संसिद्धो बहुभिः कर्मभिर्वा दिनैः । नाशाख्यमन्त्रिभुवने वियाहेभिह
हीरितैः ॥ अथ क्रूरहोमः ॥ मत्स्यं परे च होमेन कांचितं परमेश्वरि इहानीष्टं तद्धोमेनक
ध्यायाम्यरिमर्दने तन्त्रं त्वमोहितैः कुर्याद्धोममुदीरितैः विधानेनैव निधने रोग
निग्रहवाटने ग्रामपुरे यो वैरियोजितो वालग्रोत्कर्षोपम्युत्पतः सम्यक्कग्रहाणां च स्थिति
मध्यकवर्गाणां त्रयाणामात्र कुलेन कुर्यात्तदभिचारकं यत्नपश्चात्कुर्यात्कर्माणि कुर्वाण
नाशयन्ति हि तान्स्वकर्माणि तनं तत्र यः प्रतिकूलतः कुर्यात्तद्देवतां भक्तिमान्त्रिकः
वर्तनेनग्रहं तन्त्याश्च वर्तिमेत्रस्तानाले ख्यरिपुनिग्रहं विदध्यात्तत्प्रयाशक्तिने षट्कल्पवा
मनाशनं सर्पशीर्षं स्रुवाहोमं कुर्यात्स्तुभकर्म हि वैरियोन्यस्त्र जाहुत्वा च र्हंवाच्चकु
यात्तथा त्रिकोणकुण्डे यमदिग्स्थे त्वाम्भूत्वाधरात्रके श्मशाने निर्जने देशे विदध्यात

श्री॰ भैर॰

२५८

258

धेनाज्यं पञ्चाग्नि वा स्होमं तु करोति ध्रुवं विसाधकः नेत्राग्निनोन्यो हां कारये तान्मशिद्धये
मवेदराति न्नपुत्रि भ्रातरो बान्धवानि हन्यमहः स्वराष्ट्रमं चान्वकुर्वीत नकुर्वीत मंत्रतेहानिः
कर्पान्मात्रमात्रेन मात्रिकोज्ञा नमोहितः नदराष्ट्रीज्येयत्रिपशनके वैरि भ भवं स्वेनतुम
माग्नि चुग्रोतनस्य तेजस्कर कोङ्गे हेमोदल रमात्तेलं होमात्कात्नृन्विनाशयेत नतमाल
मप्तिहेग्रोतनस्य तेवातप्या फुनेनत रिपुक ग्रोपिरोगार्त मवातिपमशाम्बने उन्मत्तकोंष्ठे
मम्बात्यवह्रितहीजकेहं नेनत नसपत्रांग्र तुनेमांसार रातिसंरति मामुयात ग्रारभ्वधम
मिश्रेग्रोतनस्तमिल्लिश्रूलत न्यकेलं विनलिमात्रे लतानेहे वनाद्वैरि गोमति ग्राह्
कार ममिश्रे ग्रोतहीजेलत चूत सुतैः हेमात राते स्त्रीश्रेणाज्वैरोणासान्यतिध्रुवं सौ
वीरान्क्रे स्वर्णमबीजेहेमान्तुनतेलान ग्रारातिनाम पान्योन्यकल हाविधनंभवेत
मर्षपान्यानुतेः कुण्ठोमागधीमरिचैर्हुते विरिजमर्देहुताग्रोमंत्रलोनमेनिन्या
न्मागतेः तुतेलोहत्वाहव्यन्तोविधानतः मर्षपैः हुनं मसिके - - - नेहुयात्रिशि
मामनुतानदोलकुद्दविन्नारगाम्बरः रानसगामधत्याके होमात्कुत्रून्विनाशयेत श्री

६०

गुप्तकारस्तुनाभ्यन्ते स्तत्वजिः सर्पशीर्षकैः स्तवना ‥‥ नाशमेति स निश्चितं कुमकुज
निपातेन तिर्यौ नेनारिखिष्मनः सलिलेपावकसर्पैरे प्राप्नमन्ने द्विपाजुहात पतनात समं
धर्वपिशाचर्वै स्तरात सैः अन्यैर्वाकारणैः तिमे नाशमेति रिपुर्भुवं निवपत्रे सुरकर्पा
सर्वीजे लग्नकाष्टकाउ नैः स्तवनाम्ल षंपसे हृ सिंके विद्विष लाभवेन नीचयोगे द्वूनेव
द्वारिपुरिधम सम्पिधिने नद्वृतलवं रे लेला ने निशामध्यरिपु दिनैः उच्चागतैः प्रया
त्यैकमेव शत्रुताविनाजिनः सत्रुपत्रे सुतन्काष्टे ल द जे स कुचोद्वूनेन अरातिं
तिनोवातरोगेन षंपति निश्चितं गरिकीपन्नेलोक त्वारिपाष्टमराशिके पाप्ग लकुरका
द्येलग्र पटंगोधपेक्षनैः विषनाशोविषस्यानेन पेवयमकोष्टके ग्रधमहरके शीर्षम
द्वारेवाष्टनैः पानैः अरातेलग्नेहंगेगषु निधनेमहरा तिना गुप्ति मिवांटकवकालितानव
‥ विनारतो नन्नकासोध्यहृतोमपप्न तोस्या पितरको गर्से मीमहन सितेलसे छ्या
प्यकाप्यपेक्षनैः रिपुर्ज्वरग्रहहग्रलः शनैर्यातिपमालयं मधुकि छनमोत्कनातोप
येत्रिशिवाणनैः तेनोन्माहज्वरग्रस्तः प्रयातितिनि धनेशनैः नामकं करक विद्धांगीत

श्री
सौर०
२५९
259

नैर्ऋत्यां गृहे निशि तालत्रिशाखाविहस्तरिपुर्यातियमालयं प्राग्जैरेव तद्वैरशोषैः पु
त्तलीं तथा निर्माय कुंडमध्ये तां न कुसुमैर्महीरुहैः समिद्भिर्गन्धात्तस्मिन्ज्विलितैः
गुञ्ज्यान्निशि सन्निपातज्वरस्तस्य वज्रजिह्वा निमग्नयीः प्रलयाशनकैर्दहं त्यजत्याति
यमालयं तथा विधां तां प्रतिमां मानि खने तस्य पट्टके नवम्यां मातृदिवसे मातृगेहे य
पाटके सप्ताहान्निधनं वैरी प्रयाति निशि ताडितः भूताद्यैः शिरसि स्वीये निधीयते तद्
लक्षितं सर्षपान्माषमरणीचतिलशालितण्डुलं पिष्ट्वा साध्यदेहं देवस्य शलाकया
संयुतैः अरण्डबीजैर्मिलितं तं कृत्वा पुत्तलिकां ततः तद्धृतां निधायाहिनामस्ताल्
पापप्लुतां सर्जुषतां स्पृश निधातानीं प्रतिलोमतः सहस्रशाधिस्य वध ---
तेषु मरा शिषु निबद्धां तां पादयोस्तभानुहृदो स्पृशतुना गृहीत्वा जीवहस्ते
न ------ तां जपन् कृत्वा मन्त्रैः महस्रवाताष्टवींश्मधोमुखी तद्दिने ता
पतन्मात्रिविहुलेन ज्वरेण सः मस्तदहालेऽ न्भूमाविसृजः प्रलेन्मूत्रैः प्रयाति नि
धनं शीघ्रं प्रयोगबलतः शिवेमाध्यदेहदसंभूतांपुत्तलीमधुङ्गधनः वशीकारेण

प

चालिप्यबह्मप्राप्नवदधोमसंवी साध्यानामादिसंयुक्तां कुंडाहर्धसलं चयेत. जड्ड याम्मवि
क्लिस्तुनत्तीराकैर्निशंगयुरो ज्वराभि: स्यात राने त्रित्रि भिरेवहिनैरलतः पद्यस्त्रिमस्य
रतेज्ञो ` ` गोलरे जंवालमध्येन स्यातोलितमस पाने: पाने: नध्याये हिंतेषु
वीतविरोगान्मको भवेत् तध्यामामभोक्षेव निवेष्णमारवामरे वंसिकायतनेत्वा
त्वातयोनि: पुत्रतोबलिं निहृत्य हत्वा गिंठनिहृत्याउद्य गोकें स्वगा हेतु त्वथ:
त्वात्वानतउपर्यंग्निवर्धनात् श्रवक्ति त्रमराने: स्यातुवर्तातिमहसंभव: तोलयोत
स्वरूपान्नभुजजेचास्थिमेधुतो निबुद्धा सूर्वेम त्रमाद्दिषमैहे ले नेत्रिमि तपेतातः
हृष्टमासातापात्तु व्याटितोन्यतः तथाविधं तत्र तिकापुंगाहतोपे सापीतः विगल
मृत्तिकाचमेबहृंमाध्याल्पयापुतं निवेनि त्रीरयोनवस्था: पित्तगोहृपे वाघृतः माल
गेहे नदीघ्राणिहि हेघ: स्यातु यो: मटो तानव प्राकाउस्या ट्र्ट्र साधया लोटिस ममवि
त्रा निवद्धविधाजमाला: विनेहरिसहेवन: मध्ये श्रिलवतपांजलके तोलपार

श्री· भो·

२६·

260

नेभवेत्त एवंनिकरवतीनामभिवारउलिरिन: हरष्यिनार्वोहिधानोवकर्यानभिवा
रकें वटेभिते यूएप्राह्नेहररयसवेवेरिए: विनाशलेमयोगेनोतिउमाध्यिवार
कें यनारेनिकरम्युलुभागेवनिधलेप्रजेलनेलाधर्तै: पनलिकाविरपाशेशाने
क्रमान नामागवतीरिनतोरहयसिता: समेतके: नभेहएनवेरार्यवाना '' मुख
गत्रान: एकामेकांहनेहेरिटिह्युवस्यानपोघत: ननेहराय्योकालेवासुहस्या
पितत्कमान कप्वामांत्रिवावलीनिहंने एवनतोत्रजेनत प्राज्ञत्वेवाकितेसाविप
कारनस्यनिथहेनेमोंत्रिवेलसपएवैविदेवकायेनन: नैहिंहेमिथनेतमि
न्मुशमकेस्पारनाथ्यपाज भागयाविकेमहारतावकरमाश्रिकमेगने राजानेराजपुत्र
वाकप्येहन्यात्वयेभान: नमेकपायेहेवरपयकपायवनुविवने विहामिनयूए
प्राज्ञेत्वमेचेंचोरविग्रहे ऋभिचारमरातीनामाप्तुनापेवकरपं हिनयसेवा
ननिहिगयाबोउपा '' चयानतैर्यविकिनवपेरहेमयेराभत: कमानतेनत

त्रिधनं भस्याद्गतितिलस्याष्टुयत्नतः स्मरातिनिधनंकुर्याद्धिवमुक्तविधानतः श्रीवि
द्यानेदनाप्येनशिवयोः प्रियपन्नुत्वा क्रतैःसौभाग्यरत्नाब्धाविकत्रिशालतेनकं श्र
ग्रप्यकाम्यहोमंकुर्यात्सोमानेनतत्र ताना णेवे स्मृणुदेवीपवत्यामिमानहवनसि
द्धिदे पुष्पंममग्रंज्जुहुयान्नकणमंलवा प्यपुष्पकल कुसुंभबाणमुख्यानियथेष्ट
निहुनेस्रिये शतसंख्यालितलाहेविग्रा त्रिकाःशतसं ख्यया ला जान्दुष्टिप्रमाणाः
स्युः घृतेनगज्ञानमात्रंवं चलकार्धं हधितीरमत्र ग्रासमितंभवेत स्थूलफल
महे शान्तिकुप्रंज्यमाज लेगकुमनः प्रियेस्वावेजे स्य फलभवतिनिश्चयात् रंभा
फलेचल्लः स्वजेत्तुचवेतंवर्जितनहि नारिकेलस्याखजे च स्थूलंकुर्यात्मनः प्रिये
पर्वस्थानेचदलं जे मनः प्रीतोपकारिवा द्राक्षाफलसमं ग्रस्याद्वारोगावाजेरेत
प्या गुग्गुलं स्कमुका धं लकुकुमवात्प्या भवेत गुंजासमंकस्तूरीकल्पं रोच
रणं तथा चदनं चागुरुं विश्वस्मकेनसमंभवेत मनः प्रियाहुतीः कृत्वाहोमंकु
र्यान्मलोचने एतदाहुतिमानेनेकथितं सर्वसिद्धिदे पथ्येकयावरारोहे श्रीवि।

श्री·
मो·र·

२६२

261

ग्रां परितो व्येयत् तथा ग्रासा ग्रहायुति लवे कर्षमात्रं भृतं हेमे मधुक्त्रिमात्रं पयः स्यात्तं दधिप्र
सृतिमात्रं वा तावाः सूर्यं हि संमिताः इक्षुकाष्ठलन्त्रमाणाः मधुः सक्तवो पितथ्यो स्थिताः
गुडः पलार्धमपि स्याकर्कराणि तथा मता ग्रासाः पंच हमाने स्यादि इहः पर्वमितः स्मृतः ए
केकं पञ्चफलानि तथा स्यूपानि कल्पयेत् कदलीनारंगानां फलान्येकैकशो विदुः मा
तुलुंगांच वचःखंडं फनसं द्रोणधान्यके गाढधान्यादिके तानि विजानानि चतुर्विधाः त्रिधाह
ते बिल्वहस्तेकपित्थ्यावेजिनो द्विधा उर्वारुकफलं हे मे कथितं वेडिते त्रिधाः फलान्य
न्यानि वेजानि समिधाः स्युर्दशांगुलाः दूर्वाश्चयं समा दिष्टं पूनर्वाचनरमूला ब्रीहयोऽप्य
ष्टिमात्राः स्युर्मेरूमाषा यवा अपि तं ज ला स्तद्वदर्धांशाः कोद्रवा मुष्टिसंमिताः गोधूमा
रक्तकमला विहिताष्टिमानतः तिलाः चुलकमात्राः स्युः सर्षपा लक्षमाणकाः मधुक्त्रिम
मात्रो लवणं मरिचान्यपि विंशति पूरंबदरमानं स्याद् द्राक्षा मेठतममेमस्मृत चैव नागरुकर्पूर
रककस्तूरिकुंकुमानि च तिन्तिडीबीजमानानि समुद्दिष्टानि वैदिकेरिति कर्षं तु त्वक्ष्ण
तं सारसंग्रहे माषोत्तरशतगुंजाः स्यात्तु बीजशमापातितावधा तेनोक्तं इति ते नत्सापाप्य तेदेवपरि

रिमाणमितिस्मृतिः कर्षद्वयं पलद्वयमात्रं मुष्टिः पलं पलार्धं कर्षद्वयं मार्धं अपीतिरतिको
शिनं नतुकं पिंगलामतौ गुंजाभिर्माषः पञ्चभिर्माषचतुष्टयं ह्रौ शाणो टंकः कोलं बद
रेरूपाणस्युशः नोष्टौपाणिनित्तकर्ष स्कंवर्णिकेवलग्रहः विंत्त्ववं जलपलं कंविंशत्कोत
शानद्वयं स्मृतिः शूक्तिकांते द्विपलं बिल्वं चतुर्थिका मष्टिः मानं प्रकुंजो षट्द्विपलं पलमष्टि
लषोति मानलं गुंबीजपूरं उर्वारुकं कर्कटीतन्तधीशाः स्मृतिमिताः चुलकमात्राः पा
णितल्ममाणकर्षमात्रास्त्यष्टौ पुनः गुग्गुलः बदमाने अशितिं जामितेरामठे हि
गुः तथानारत्नं चरात्रेत्रतीयंत्वे मूलानां द्रव्याणिबपमाणेनः शिवागमेपि द्रव्ये
येतु मूलानां मूत्लानि वहिर्होमयेत्र केहनाम ष्टमेभागे ततानामंगुलद्वयमितिअ
परमिषः समित्याहे शमात्रेण समकेलास्विताषरा तथाविशीर्णां द्वि दलावक्राम्य
त्वाह्रस्ता द्विधा क्रिमिदं धूम्राग्रादीर्घा अनिम्नत्वचः परिवर्जिताः विशीर्णाष्टुः तयं कुर्याद्विदला
व्याधिसंभवं ह्रस्वयामनुमाप्नोति वक्राविघ्नकरिमता स्थूला अभिहर्रतेतत्मोक्षशाया
जायते तयः द्विधायानेत्रसोषाग्मृः कीटदष्टार्थनाशिनी हेषंप्रकुरुते सीर्वाप्राण ह्रोपानि

श्री:
सौर:
२६२
262

स्ववलक्षा सर्वी रात्राधिकन्मानाः समिधः सर्वकामदाः आज्यं त्वचं समके सर्जने गुग्गलुकं तां
रहस्ये होमयेच्चाज्यं प्राप्नोति विपुलां श्रियं ओजःश्चार्जे च नेत्रोक्तेम समिधः परिकीर्तिताः ॥ न
ष्टायविधयः संहितायां ॥ नाः पलाशपाः पराश्चापि यास्त्तीयाद्वादशांगुलाः अध्वकाश्चैव दीर्घाः
सत्वचो निर्व्रणाः पराः दशांगुला वाविहिताः कनिष्ठाग्रलिंगसमनाः प्रादेशमात्रा स्मा
र्ते भेहोतव्याः सकलाः प्रिये ॥ अथ काम्यजपविधिः नेत्रज्ञानार्णवे ॥ चक्रे समर्चयेद्देवि
सकलं निष्कलं वपि ब्रह्मसध्यगतं वापि मध्ये वा चक्रमर्चयेत् उपचारैः समभ्यर्च्य सहस्रे
मजपेच्छुचिः नतल्लं सस्थितो मंत्रीन तेनैव तपः तं लमेत ध्यात्वाय वाचक्रगतं मनः पूजा
समर्चयेत् जपारंभे सुधीः कुर्यान्महापातकहा भवेत् निगदेनोपांशुना वा मानसे
नाप्यवाजपेत् निगदः परमेशानि स्पष्टवाचाभिनिगद्यते अव्यक्तस्तु स्फुरद्वक्त्र उपांशुः प
रिकीर्तितः मानसस्तु वरारोहे चिंतनान्तरवान् निगदेन तु यजनं लक्षमात्रं वरा
नने उपांशुस्मरणेनैव तु स्यं भवति शेतजे उपांशुस्तत्तमात्रेन यजुर्मेकमलेन तत्ता
मानसोच्चारणात्तु सम्यकेन परमेश्वरी मद्रास त्र हयोगः समूर्वा तु ध्यानयोगतः त

त्समात्रं जपेद्यस्तु सर्वपापैः प्रमुच्यते लक्षत्रयेण पापानि मम जन्मभवान्यपि महापातक

मुख्यानि नाशयेन्नात्र संशयः ततो लक्षत्रयं जप्य मायेत मात्रकलेवरः महापातककोटीस्तु

नाशयेन्नात्र संशयः चतुर्लक्षं जपेद्देवि महावाग्मीश्वरो भवेत् पंचलक्षं जपान्नेत्री खेच

रीमेलको भवेत् षट्लक्षं जपान्नेत्री देवपूज्यो भवेन्नरः अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको भ

वति प्रिये वशगास्सप्तलक्षेण राजानो योषितस्तु विशेषतः नवलक्षप्रमाणं हि जपेत्त्रिपुरभैर

वी रुद्रमूर्तिः स्वयं वक्त्येहं तन्मात्रा नात्र संशयः सर्ववेत्ता सदा स्वस्थः सर्वदो भाग्यवान्भ

वेत् ॥ अथ कूटत्रयस्य पृथक्साधनविधिः तत्र ज्ञानार्णवे ॥ एषा तिथ्या वरारोहे पारंपर्यक्रा

मागता भवबंधनाशाय तीर्थं स्मृता पापनाशिनी जपान्मृत्युंजयेशानि ध्यानात्सर्वा

र्थसाधनी पृथग्बीजत्रयस्याहं साधनं कथयामि ते शुक्लांबरधरो धीरः कालशीर्षधरो जि

तः मुक्ताफलस्फुरद्भूषाभूषणः शुभ्रमाल्यधृक् शुभ्रमंदिरसंविष्टो ब्रह्मचर्यसमन्वितः

प्रजपेच्छुभ्रकुसुमैर्नैवेद्यमपि चोज्ज्वलं पायसं अंसं प्राणानयामजनमलताहने कृतगोस्तु

श्री· मार·
२६३
263

कसंपयत्नेनानाम्बुभ्राजहरिसे नैवेद्यंस्पृशीयेहि वेवागीश्वर्यैस्तु शेषवरी मनः संकल्पमुद्दोवामा
धयेन्मोतवाक्तये वाग्भवाख्यांजपेद्विघावासीशीसं स्मेरवुधः करपरधवलोमुभ्रपुष्पा
भरणभूषिता अत्यंतमुभुवसनोवज्जमौक्तिकभूषणा मुक्ताफलामलमणिजपमाला
लसत्करा पुस्तकं वरदानेवरदधती ममयमद्रा एवं ध्यायेन्महेशानि सर्वविद्याधिपोभ
वेत् मूलादि ब्रह्मरंध्रांतो स्ववन्तीसुधवर्षिणी तस्माज्योतिर्मयी ध्यायेज्जिह्वाग्रेमतत्र
पिणी पाषाणोनरमोवापि मूर्खोजीवसमोभवेत अथकामकलासुन्दर्याः साधकः प
रमेश्वरि २ त्रिकोणरक्तभोगारक्तगंधानुलेपनः रक्तवस्त्रावृतः सम्यक् सर्वकामक
लात्मना २ रक्तपुष्पैश्च विविधैः कुंकुमादिभिरर्चयेत् मूलादि ब्रह्मरंध्रांतो स्फुरद्दी
पशिखारूपिणी बंधूककुसुमारक्तकांतिभूषणभूषिता इक्षुकोदंडपुष्पेषु वरदाभ
यसत्करा उद्दीपकांतिसिंदूरभरिते भुवनत्रये चिंतयेत्परमेशानि त्रैलोक्यमोहयेत्
त्स्वाणान् राजानो वश्यमायांति यत्र गात्रात्तसाः सुराः कंदर्पसदृशो वेशि योषितामा

नह्यास्यकः मनस्त्रिंशतितयोषितो दासीवद्वशगा भवेत् ॥ उद्यल्लेंडुसंकाशांन्नरः ।
णाहणाविग्रहां चिंतयेद्यः स्त्रियो नैनां लोभयेन्नरः सेहरी विंपुनर्मानुषो देवि त्रै
लोक्यमपि मोहयेत् एवं वह्नि निनादे विसिंहरागा हरिद्रागात् आकर्षयेन्नरो
शीघ्रं रंभां वा पितिलोत्तमां रक्तवर्णां स्त्रियं ध्यात्वा नहीयमहस्मान नः नमस्यान्मूर्धि
स्मरेद्वीजं स्ववत्नीयुग्मवर्णिता ध्यायेन्मोहयेद्देवि मदनोत्तरमानसे ॥ दाणामा
त्रैलोरेदेवि पितैलोक्यवशमानयेत् एतत्कामकलाध्यानं पंच कामावरानने मोह
येति जगत्सर्वं प्रयोगेस्मरणा पार्वती पूर्वोक्तकामादेवैशिज्ञातव्याः पंचमेद्व्यकाः ।
विरंभाद्यानकामेन मन्मथाजगजेकुरु कंदर्पसंपुटं ह्या कोणाम भगजंततः म
करध्वजसंज्ञं तु सर्वमेतद्वरानने मीनकेतुर्गजेकुर्यात् मोहयेज्जगतीमिमां त्रैलोक्य
मोहनो नाममयोगो यं प्रकीर्तितः ॥ अत्र विरंभेत्याहि कुर्यादित्यंतस्य श्लोकद्वयस्याय
मर्थः प्रथमे मन्मथकूटे क्लींकारमालिख्य तत्पकककारोदरेकामाज कूटं ह्रींकारमा

श्रीः
मार
२५८
264

त्रिकोणस्य हकारो वारे मम रेफोपरि अनुस्वारेण योमं ध्येव शयमानयेति साध्यनामङ्गी
कारं विदर्भितं विलिख्य बीजद्वयाद्बहिः लतीयकेन पंकदलं पेण पंकारद्वयेनाष्ट
कोणाकारेण पुटितं षट्कोणेनावेष्ट्य तस्य षट्सु कोणेषु रेफपुटितं मकारेण तं
कूटाक्षरं वलं कारमालिख्य षट्कोणाद्बहिर्भीमकेन नकूटाक्षरेण स्त्रीकारे
णावेष्टितार्णेषु विनियुंज्यादिति अत्र पंचमकूटाक्षरं लावनेनाक्षरं बहिः स्थान
गं यथास्थानं कलं यंत्रं भवति तस्यागुरुचन्दनकुंकुमैः समालेख्य मितिरहस्यार्थः पूर्वोदे
वि मयवस्थामि शक्तिबीजस्य साधनं प्रसिद्धं हारपर्यंतं गौरीं चिंतयेत्परां स्वर्णाभी
भूषधाराभिर्विवेष्टितां विहारिणीं हेमप्रभाभासमभ्यंगां विद्युत्कीर्करसमप्रभां स्फुर
च्चन्द्रकलां पूर्णां कलशं वरदाभये ज्ञानमुद्रां च दधतीं साक्षादमृतरूपिणीं ध्याय
न्विषं हरेत्सम्यग्योगी नानाकारव्यवस्थितं एतस्य स्मरणादेव विनीलकंठत्वमागतः अहं
महस्तेजयोमभूज्जाविचरामि स्वतेजसा देवेन तेयममोमेत्रो विषमारमहस्वमुक मू ७२

तमेतत्पिशाचोऽस्त्रनाशायेद्वेगासंचयं चातुर्थिकज्वरान्सर्वान यस्मात्संस्त्रनाशायेतेन भ्र
यत्रिकूटसंहर्तारमहं त्रिपुरसुंदरी चिंतितासाधकस्याशु त्रैलोक्यवशकारिणी क्र
मेणनाभिहृत्कुंडमेखलस्थाहलामभां यश्मशानमधिष्ठाय कां चिंतयेत्स्मरवेदिने तथा
प्रगुणोमेरुखर्वे सौभाग्यं वश्यमजायते तत्रासमं स्मरकमेत्रीयोगिनीनां भवेत्प्रियः साध
चक्रेतस्यकायेतेन साधं स्तावीभवेत् पुत्रवान्देवेशि मंत्रीध्यानात्तात्र संशयः यत्नाच
क्राख्यितां स्पर्शां खेचरीसिद्धिदायिनी चतुर्थाक्षिः तेकोध्यायोगिनीनां महोजसा
तक्रमेणन्समाख्रिस्यसंस्थितानां रवेदिने ध्यातिसंबंधिनिपदेमध्ये बीजाष्टकेब
हिः कृत्वा ध्यात्वांगनासंगो कामराजस्वापरः पाशांकुशधनुर्बाणमदनेमोहये
त्प्रिये त्रैलोक्यसंहरी देवीविपुनमैत्ययोषितः तथैववशालिकेवथ ख्यशासैवलस्व
यविग्रहः सिद्धगंधर्वदेवाश्चवशीकृयोत्रसंशयः एतामाराध्यदेवेशि कामसेनामा
ग्यसंहरः हरिब्रह्मत्रिपुरेशानि त्रिपुराराधनात्प्रिये त्रैलोक्यमोहनोभूत्वा स्थितिका

श्री
सौर·

२६५

265

तोभवेत्तस्यदापनंतस्मात्साधकात्तुत्रसानाद्यास्तष्ठिकरोभवेत् चंद्रसूर्याग्निवरारोहेहस्पिष्टसेहा
रकारकौ ॥ अथश्रीचक्रसाधनविधिः ॥ तत्रज्ञानार्णवे ॥ शृणुदेविमहाभागेश्रीचक्रवि
धिमुत्तमं यस्यविज्ञानमात्रेणकर्त्ताहर्त्तास्वयंशिवः अनेनविधिनायंत्रंश्रीचक्रमुम
त्तमं यस्य तेनत्रसमकलंवशीकुर्यात्संशयः नाराश्वशमायातिदेवोमेरुतलमहीजे॰
योषितः सकलावश्यमावलत्कामाग्निपीडिताः विद्याविमूढहृदयाः साधकस्य॰
मानसाः तद्दर्शनेनदेवेशिजायन्तेसर्वयोषितः गोरोचनादिभिर्देवियश्चक्रराजे
समालिखेत् आनीयतस्यदासत्वंतन्मध्येप्रतिमांवरां ज्वलंतींनामसहितांमहा॰
बीजविदर्भितां महाबीजेनतुतद्विद्याद्वितीयकूटंविलिखेत् तदग्रमग्रेगोत्रे चित
येत्तुततोदेवियोजनेनेनांसहस्रशः अक्षरश्रवदिवेशिचत्तमहात्रापितुलेभानाः॰
गकन्याश्चवाचान्यालज्जाभयविवर्जिता आयातिसाधकंसम्यक्चैत्रमदासतीप्रिये
चक्रमध्यगतोमन्त्रासाधकःचिंतयेद्यदायंयत्रंमुपैतिमहसासाममासानसहगणानया॰

७४
१९

साध्यमध्यहृत्पद्मगंचिंतयेत्परमेश्वरि अनेनक्रमयोगेनसाधकेदर्परूपवान्।
सर्वसौंदर्यसभयः सर्वलोकवशंकरः सर्वरत्नोपचारैस्तुसंपूज्यासहितंनविग्रहः।
चक्रेप्रपूजयेत्पश्चात्तस्यनामविदर्भितं ममवेह्यामस्वविहिविधनाद्योवापिमध्यतिं
चक्रमध्यगतंकुर्यान्नामयस्यास्तुयोषितः अष्टछायामहेशानियेयास्तद्व्यथेरव
धः ह्रद्वासानयतेशीघ्रंयतिर्गौरीराजकन्यकां नागकन्यामप्सरसंखेचरींचाप्स
रोगना विद्याधरींस्त्रियंनूपामृषिकन्यामपिस्त्रियं मदनोद्भवसंतापस्फुरज्ज
घनमंजलो कामबाणप्रभिन्नांतःकरणालोलचक्षुषं मत्ताकामकलाध्यान
योगान्नूसुरवंदिते वामयेन्स्वगौभूर्लोकपातालतलयोषितः ॥ अथतिलकादि
वश्यप्रयोगः ॥ रोचनाभागमेकंतुभागमेकंतुकुंकुमे अभागाद्वयंदेविचंदनेम
हेयेत्रमे एकत्रतिलकंकुर्यात्त्रैलोक्यवशकारिणं अष्टोत्तरशतंजाप्यान्नाममंत्र
यित्वावशंनयेत राजानंनगरंग्रामंयेनयत्स्मरक्षपते मेविदितापरमेशानिनास्

श्री
मार

वंनस्यवशंगं नोन्नं तेथ पञ्चदकं पत्रं पुष्पं फलं दधि अयं हृतं चूर्णं पत्रं वस्त्रं कर्पूरमेव
च कस्तूरी कुसुमाञ्चैव तान् तान् वै गंजामिय पत्रकं फलं वा वल्लयस्य च सकं तं परमेश्वरे श
२६६ नमष्टो त्रैरजमाय स्मयं यस्मा प्रयच्छति सर्वस्य जायते देवि नात्र कार्या विचारणा स्त्रि
266 यस्तु सकलावश्या तामीभृत्या भवेति हि हराकर्षणमेतत्तु कथितं न्यान्यथा भवे
त् ॥अथाकर्षणप्रयोगः॥ रहस्यस्थानके मंत्री लिखेद्रोचनया भुवि चारुशृंगारवे
षाढ्यां सर्वाभरणभूषितां प्रतिमां सुन्दरीं मनोविलिख्य मनोहरां तत्र
तकहृत्त्वामिन्नं मंत्रलयोजितं जप्त्वा नाम महाविद्यामंकुशांतविदर्भितं म
र्वशं धिपृष्ठे तस्य मन्नातरमातिविन् तीं नेदृशिमपुष्पाभं चिंतयेद्देहमेधिषु न
लक्ष्यां भिन्नयोनाभृत्या स्वयं देवी स्वनूकः मदोन्मत्ताभिणीं बद्धा मंत्रमष्टपुष्पाञ्ज
पेत् नियोज्य दहनागारे चंडस्पं एकलात्मके मनोक्तिकलसर्वांगीकम्पमाणाः
मर्पीडिता अनन्यमानसं प्रेम मग्नमनामहात्मां एवमाकर्षयेन्नारीमोज

७४
१०

नानोपचारैरपि मान्त्रिकां विलिखेल्लिखित्वा चक्रमात्मनः एककालेऽपि ये भूर्जपत्रे स्वर्णेऽपि
त्रैरोप्यपत्रे यन्नामसृजे सोऽवश्यः सर्वजेन नोत्याद्वारीनोविशेषतः तथैव मान्त्रिकायुक्ते
स्वमात्राचक्रमंत्रितं कर्पूरकुंकुमायैस्तु अजमा ` ` ` गोरोचन अनेनैव विधानेन रो
चनाकुरुकुंकुमैः लिखिते चक्रयोगेन साध्यनामवरानने विदर्भितं स्वनाम्ना
यस्मिन्कस्मिंश्च दिवसे स्थावरं जंगमं वापि सकलं जनमेव तं वशीकुर्यान्महेशा
याताक्रोनेनमहेशायः महाविदुरहेर्याः कामकूटेन माखना एकमेकमेकमवरूपम्य
साध्यनामाक्षरेणाहि बहिरप्यालिखेद्वर्णैः मान्त्रिकायाः प्रवेष्टयेत् हेममध्यगतं कु
र्यात्क्षिरावायोवामके भुजे धारयेच्चक्रं वापि त्रैलोक्यवशकारिणी राजेन्द्रमपि दे
वेशि हासमभ्यंजकरोति हि राजानोवाजिनः सर्वे महादुष्टा महोत्कटाः व्याघ्राश्चैव
मरिणोमत्तावश्यास्तस्य भवन्ति हि एवं लिखित्वा मेणानगरं नाम महेश्वरि शैलजे मध्य
चक्रष्षष्ठेवा लिखेन्नरे तानि धापयेत् महातोभो यो षितां जनानां महतामपि त
स्यैव सर्वदुष्टानां परस्थानो च जायते एतन्मध्यगतो हृष्यीमपैलवनकान्ता

श्री·
मार·
२५८
267

ज्वलन्तीं सर्वराजेन्द्रमेदिनीं सागराम्बरां मासषट्कं चिन्तयेद्यः सततं सोमकरो भवे
त् क्षणात्तद्वेपमात्रेण नार्यस्तस्य वशाः प्रिये राजानो ब्राह्मणा वैश्याः शूद्राश्च ।
पशवो जगत् दृष्ट्वा कर्षते देशान् दृष्ट्वा त्रासयति तत्क्षणात् एतत्सिद्धस्तु भग
रात्रौ समं पूजितो पि ये योजनानां शतानां हे विस्मयं नाकर्षयेत् स्त्रियं यत्नादिदं तु विदि
त्वैवं समस्तं पृथ्वीं प्रपद्यते तत्त्वं दिव्यस्थितो लोकान्वितिकस्यानापि संदेहः वर्ण
मानयते शीघ्रं सह पुत्रपशुबान्धवान् भूर्जपत्रे समालिख्य रोचनागुरुकुंकुमैः त
न्मध्ये नगरं तेषां मण्डले वज्रमेव वा नाम्ना विदर्भितं तस्य प्रजपित्वा भूमिमध्य
गतं कृत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत् पृथ्वीं धारयेत्कण्ठे शिखायां वज्रमण्डले य
न्त्रं कुत्र स्थितं समन्ततो भयं नगरे महत् अर्कक्षीरेण संयुक्तं धत्तूरकरसेन च । रो
चनां कुंकुमं चैव लाक्षालक्तकसंयुतं कस्तूरीद्रवसंयुक्तं एकीकृत्य ततः परं चक्र
मेतत्समालिख्य यस्य नाम्नाम हे श्वरी तस्य व्याधिग्रहभयं व्याधिरिपुसर्पगजादिके ।
चौराग्निजलारिष्टं डाकिनीशाकिनीभयं भयं न विद्यते देवि परमेन्द्राभिचारके ।

नित्यं समर्चयेद्देवि कालमृत्युविनाशयेत् । अथ वाम ध्यागोदेवी त्रिकोणाभयम ।
ध्यागो अथ लोनाम संयुक्तो रोचनाकुंकुमान्वितो । निधापयेत्तु समाहाहा हासबल्लि ।
करामवेन पीतद्रव्यैः समालिख्य पीतपुष्पैः समर्चयेत् । एवं शाभिमुखो वा मन्त्रा
लभयेत्सर्वं वादिनः सह सबलेनार्दे विमृकोभवति निन्त ताला त नाम्नाथस्याम
वामीहिषा घाणास्य निष्क्रले जयते रेवदेवेशि महानीतिरसेनेत । नाम संयोज्य
विधिवद्धतिलाशा मल्लो बुधः । वहोत्तमध्या महेशानि मारयेद्धरिपुं प्रियमहिष्या
स्य पुरीषाभ्यां मारमाहूय पश्चात् तज्ज गोमूत्रेण च संलिख्य नाम संवेष्य पूर्ववत् विधा
रनालमध्यस्थं विन्हे धाणेकारं परं कृत्वा रोचनया नाम काकपत्रस्य मध्यगं लेख माने
नलाकाशेशूनं दृग्वा हनकारकं महाभ्यो लोरोचनाभ्यामुड्डगथलाल्हाहारमाहिमि: विलिख्य
धारयेन्मंत्री सर्व वाणोन्व पाणयेत् । अनेनैव विधानेन स्थापयेत्तीरमध्यगो तेनोक्तेन महा
नः पीतेलसर्वं वशपहाने सौभाग्य पत्राधनेने नपानीयनमसशायः । एतन्मध्यगातोरश्वी
नगरे खाम लोचने समाहान्तो भयेत्रिलोच्य तमाने विचिंतयन् । अथ वदेय महेशानि मदा

श्री
भैर·

२६८
268

पातकनाशनं शिवोक्तं पूजयेद्देवि सद्गंधैः कुसुमैः प्रिये महापातकयुक्तो न्मातनन्दत्तणा।
न्मापद्महाभवेत शमी स्वर्णकुराश्चम्य पल्लवैरथवार्कजैः मासेन हन्तिकलुषमम जन्म
कृतंनरः दूर्वाणाभिमुखोभ्मन्वापीनद्रुवैः समर्च यत पीनस्याने समामालिक्येलभय
स्वर्णवासिनैः उत्तराभिमुखोभस्त्वीमसिद्धरजमालिखिन मे एभ्यावि पिवहिद्धात्सर्व
योषिन्मनोहरत्व बलभोजाययेनामोलामीभिवनवषानयत यमाशाभिमुखोभूत्वा।
चक्रेकृलसंयहस्वेयेन पस्यनामोवितेनस्पमेव ह्यानिः सजायते अग्निसमवायव्य
शम्भुकोणेषु पूजिता लेभविहृपणवाधिशानश्च रकारपरं रोचनालिखितेव
बातीरमध्यलिपेदुधः सर्ववर्णकरं मंहेभवत्येवनसंशयः प्रामस्त्वमा
ध्यगंममध्यके शान्ह्वाटकरपरे मेलसंचक्रराजेन्द्र विहेणकारं परे
त्रलज्जलनमध्यस्यशात्रुनाशकमभवेत यदेकांतेयदुमांसेसिद्धारज
मालिखेन सर्वबाद्यन आरभ्य यावन्मध्यं महेश्वरि अकारादिलकारांतांमातृ
काजेत्रविन्यसेत पूजयेद्गाविधिमयेकुत्वाचाव्रमाणत्तु साधकः खिनरो हे विजायतेना

उमंशाय: गिरावेकनरस्तद्वदर्चयेन्नुलमागतः अजरामरत्वं लज्जामहाविभवतिमांत्रिकः षण्मा
नेषु जपेद्वर्कंमहाभूतदिनेत्रयः पूर्वक्रमेणविधिवत्साधकः स्थिरमानसः त्वरितंस्वसिद्धिंवेत्ता॰
लसिद्धिंचतुष्टिकालभेन पादुकांजनसिद्धिंचधातुवादी समहाबिलसिद्धिंचयक्षिणीचोत्क
टोद्भवां सर्वतोलभतेमंत्री नात्रकार्याविचारणा ॥ श्रीविद्यानंदनाथेनशिवयोःप्रिय॰
सूनुना कृतेसौभाग्यरत्नाकरेद्वात्रिंशोगतरंगकः ३२ ॥ अथश्रीमूलविद्याभेदानिरूप्यंतेतत्
त्रश्रीज्ञानार्णवे ॥ सकलाभुवनेशानीकामेशीबीजमंतमे अनेनसकलाविद्याः कथयामिव
रानने शक्तांतमक्षयवर्णीयंकलमध्येमहलोचनेवाग्भवंपंचवर्णांतुकामराजमथोच्यते साद
नेशिवचंद्राग्यशिवांतमेणलोचने कामराजमिदंभद्रेतद्वर्णांसर्वमोहनं शक्तिबीजंवरारो
हेचंद्राग्यंसर्वसिद्धिदं शक्तिरकाद्दशाक्षराः तस्माग्रंतेत्रयमध्येयवर्णास्त्रिमन्त्रीशाः सकला
भुवनेशानीत्यस्यकलाभ्यांसहवर्तमानाभुवनेशीत्यर्थस्तत्वात् कलयोर्मध्येशेषाक्षवर्णाद्वया
तेकामराजविद्यापावाग्भवाख्यंप्रथमंकूटंभवति सादनेसकलेत्यनेनमेवपाशिवचंद्रेण॰
क्लीपाग्रहव्यंभाशवाद्योपसक्तं शिवोनकुलीपाग्रंतेपसक्तं चंद्रमाभृगुबीशाख्योय॰
सनत् ॥ वामकेश्वरतंत्रे ॥ साधनंनदथः शक्तिलदंतविंदुमालिनी ऐंद्रमाकाशबीजस्यमध
स्ताज्ज्वलनावरं मायाविंदीश्वरयुतंसबैवापरितिप्रयोजयेत् अथेनवाग्भवोदेविवागीतश

सौ०र० वर्तकः शिवबीजेन तथा कृत्वा सृष्टिस्थितिलयक्रमात् द्वयमाद्येन रहितं मायया मदनाद्वरं
२५६ पुनः स्थितिः शिवाद्यन्तादिद्वबीजे नियोजयेत् तथा लुप्तिः शिवाद्योपि ज्वलनात्तैर्महेश्वरी
चतुर्थस्वरसंयुक्तं बिंदुरवेंद्रलेखान्ते एवमेतन्महाबीजं कामराजं महोदयं मायाबीजं
269 महेशानि मादनं शाक्तसंयुते संहारक्रमयोगेन शक्तिकूटं समुद्धरेदिति कामराजप
दोत्तस्फुरेत्यर्थः लोपामुद्राप्रदोत्तसारसंग्रहे सा शक्तिरुक्तसमाख्याता ॥ नसीकारकः
शिवः एवं मादनमित्युक्तो सकारः शिवसंज्ञकः तत्र शक्तिर्यथार्थत्वे सकारस्य विधीय
ते शिवोहकारस्संयुक्तः सकारः शक्तिरुच्यते बिंदुमालिनीका तस्य पर्यायः यथास्थि
तापे च वर्णागमभवस्मनिराविला द्वावेतौ कामशालाख्यौ वर्णौ निष्कीलकात्मकौ।
मादनशाणद्वयस्तु विकासः शिवरूपोनिसकारे [illegible] न्यरोत्यपः संकोचः शक्तिरूपवा।
न संकोचः परमाशक्तिर्विकासः परमः शिवः संकोचस्य विकासस्य हसरूपत्वादद्वय
तयोरुपोपोरूपेणकवर्णौ बिंदुमालिनी अथोपरेद्ध्याकाशाज्वलनस्तु तयोरथः मायया।
विंदुथं ॥ चैव वाग्भवोसाव कीलक ॥ इति त्रिताराणि वै । कामराजाख्यविद्यायाः शक्तिमका
रेत्वरीयमीकारकलयोमध्यस्थमेतद्द्वारद्वयमप्यस्य कलयोरादौक्रमेणाहकारसका
रौ देयौ एवं कृते लोपामुद्राराधितविद्या भवति तेनान्यत्कूटद्वयं स्वबीजमेव कामराजा

त्र्यक्षविद्यायाः वाग्भवे नवरात्ने विद्योद्धारे एवं द्यामिश्रशक्तिमादनमध्यगे शिवेन्दुयो
द्वाग्भवे तु शिवाद्यं कामराजके चेंद्राद्यं तत्तृतीये सादि द्वितीये मनुः परिजिता शक्तिमादन
योरेकारः कारयोर्मध्ये शिवः हकारे रूपेण तदा वाग्भवे कूटं भवति कामराजविद्यायां
या वाग्भवे हकारादौ एव कामराजकूटे स्याच्चेंद्राद्ये सकारादौ तद्वाग्भवे वाग्भवेनेति प्रति
ज्ञानात् ऊर्ध्वे विद्यावपि रम्यमपि कारः तृतीयस्यात् शक्तिकूटे स्यात् विद्याद्य वाग्भ
वे हि विचेंद्राशिवमध्यगे मादने कामराजेति शक्तिबीजे हस्यात्तत् चेंद्रादौ यदि तद्विद्येयं भो
गमोद्वृत्तफलप्रदा शिवो हकारस्त्वाद्यो यस्य सतत् चेंद्रस्यार्थं मादनं शिवस्य मध्यगं स्मृतः
ऊर्ध्वादि स्यर्थः तेन हकसलह्रीमित्यादि हसौ स्वतेन स्वादौ यस्य सतत् हसाद्य वाग्भवे विद्धि शि।
वाद्ये हसमध्यगे मादने कामराजे त्वतानीये पश्चुएपावेति शिवाद्य शक्तिबीजं स्याद्द्विया
ऊर्ध्वे रेफजिता हसयोर्मध्यगे तेन हसकहलह्रीमित्यादि कामराजाख्यविद्यायास्तृतीये
स्वरवेदितेन हसाद्यं शक्तिबीजं त्वं विद्यागलस्यप्र जिता तृतीये शक्तिकूटे हसौ स्वाद्यो
यस्य सतत तेनाद्य कूटद्वयं कामराजविद्यायाः एवं कामराजाख्यविद्याया वाग्भवे मदन
स्येन तु चेंद्र तथैव मध्ये यस्य कामराजे यथा तथा शक्तौ चेंद्रमवेरूपो द्वितीये तदि ए जिता ।
शक्तौ तत्कूटे वेदं सकारं स्त्रविस्वादौ तेन ससमक हलह्रीमित्यादि कामराजाद्यविद्याया हित्वाभ

सौभ मितृतीयेशे शक्तिबीजस्थितां देवि विद्धि वाप: कहलनतः ईङ्कारा याविनविधेयमुक्तिमुक्ति
२६० प्रदायिनी सा भ मितृतीयकूटस्थं लकारं तद्वीयसकरस्याप: ऊर्ध्वेन नेत्र लकार
स्यादि श्राद्यकूटद्वयेन कामराजाख्यस्यैव लोपामुद्राया विद्याया द्वितीयाया मा
२७० हेश्वरी कामराजे भृगुहिता तार्तीयसकरा: शिवः एषा विद्या वरारोहे त्रिपुरायाः
जिता भृगुसकारं तदा हकहह्स्यादि तार्तीयशक्तिकूटे सकारः सकारयोरपि हः
कारं ऊर्ध्वादि त्यर्थ: लोपामुद्राद्वितीयार्ता विलिख्य सर्वं वदिते पुनर्विलिख्य तामेव च
तुर्थपंचमे स्थितां हित्वा तं वर्णाशानी मे कोच्चारे एवोच्चरेत चतुः कूटा महावि
द्याभ्यां करे एव पूजिता पूर्वोक्त कामराजाख्य विद्या विलिख्य पुनस्तामेव विलिख्य चतु
र्थपंचमयोर्द्वितीयवारविलिखितयो: आद्यद्वितीयकूटयो रन्ते स्थितं मायाबीजद्व
यं विहाय कूटत्रये पञ्चके कूटे ऊर्ध्वादि त्यर्थ: लोपामुद्रां पुनर्देवि विलिख्य तदन्त
रं नंदिकेश्वराविधेये षट्कूटा वैसवी भवेत् लोपामुद्रा मनुरस्या विद्या यत्तस्यानेदवि
द्याया षट्कूटा वैसवप्रिया इति संहिताके: कामराजाख्य विद्यायाः शक्तिकूटेषु वर्णान
ने याः स्थिता भवेत शानी तां हकुरु सह पवर्गं विंदुहीनां नादहीनां डर्वीसा पूजिता
भवेत् तेन ह्रीं इति त्रिपुरकूटेषु बीजोच्चारणादिता मन्त्रं सा हिताया माया स्थाने ह्रीं

वर्णयुगलेचक्रमालिखेत् द्वौसमसाधुजितेयंपुरुषार्थप्रदायिनीत्युक्तं तेनहरीरम्यादि ।
द्वयगच्छारः प्रतीयते वर्णयुगलमित्युक्तेः अत्रयथायोगरूपदेशोजपः कार्यः ॥ ज्ञानार्णवे ॥
त्रिकूटाः कथितास्सर्वाश्रुतः कूटाचयांकरी षट्कूटावैसवीचैवेति चंद्रानंतवाहणान्ते
चषाकादिसहितेन्द्रपथकं वामाक्षिविंदुनादाढ्यविपुवमायकलात्मकं विद्यादौयोजयेत्
द्वैविसादान्त्यामन्त्ररूपिणी त्रिकूटाः सकलाभेदाः पंचकूटाभवंतिहि वैसवीवसुकू
टास्यात्षट्कूटाशांकरीस्मृता द्वितीयापंप्रकारः स्यात्तद्वलेभोभवनत्रये चंद्रानंतहका
ः वाहणान्तेषाकारः षाकादिः रेफोवामाक्षिईकारः विंदुश्चंद्रस्वारः एतेमायावीजं ... श्री
वीजंचाद्रतेनणा वेदादिमेहिनादैविशिवशक्तिमयीसदा तदावेदादिसकलाषट्कूटा
परमेश्वरी वैसवीजवसुकूटास्यात्सप्तकूटातयांकरी वेदादिःप्रणवः तथा श्राद्वेवी
नद्रुपंमद्वैविपरीतक्रमेणतु विलिख्यपरमेशानितत्तोन्यानिसमुद्धरेत् विपरीतक्रमः
लाश्रीमायाक्रमेण अंतमेवाबरारोहेकुमारीत्रिपुरेश्वरी अंतमध्येमुख्यमायवाग्भव
वीजंपश्चात्साकाममवाग्भवशक्तिवीजक्रमेणान्यार्थः एभिस्तुपंचसंख्याकैः वीजैः संपुटिता
भवेत् षट्कूटापरमेशानिविधेयंषोडशाक्षरी त्रिकूटाः सकलाभेदषोडशार्णाभवंति
हि वैसैव्यैकोनविंशाख्याशिवानसप्तदशाक्षरा वक्रकोटिसहस्रैस्तुजिह्वाकोटिशतैरपि ।

सौ०र वर्णितत्वैनैव शाक्तेय श्रीविद्याषोडशाक्षरी प्रदिता क्रमोत्क्रमेणाद्यंतयोः पंचबीजयुक्ता मंत्रमा
२७१ दौ भवेत्सर्वसाध्यासु तदनन्तरं विपरीतं पुनश्चांते मंत्रोऽयं त्वत्संपुटस्तत्र मितिसिद्धं एवमेतत्र्योक्तं सं
पुटलक्षणं षोडशाक्षरीमयाभदे श्रीविद्याकथितातथ्यतानिधानमिव चौरेभ्यो रक्षणीयमदाक्षि
271 ये तदेयाय स्य कस्यापिदेया चात्मप्रदायिने निर्मलाय प्रसन्नाय प्राणेभ्योपि प्रियकाय च॥
वामकेश्वरतंत्रे षट्शास्त्र्यां॥ कामो विसर्गयुतः शक्तिः सर्वाद्यारूढश्च पार्वति पश्चाद्दे विमहामा
याबीजस्थाने नियोजयेत् कूटं च वाग्भवे बीजे किं न सिद्धन्ति भूतले कामः कः विसर्गस्तु
अकारेण युक्तः एतेन सर्वत्र श्रीविद्याकूटेषु सस्वरा एव वर्णाः पठनीयाः शक्तिः एमायाई
शाक्रः लकारः महामाया भुवनेश्वरी अयमाद्यो वाग्भवकूटः तथा शिवबीजसमं कू
टं शक्तिबीजमनंतरं तदधः कामबीजं तत्र व्योमानलसंयुतं चतुर्थस्वरसंयुक्तमधश्चवि
न्दुसंयुतं प्रथमं कामबीजस्य कूटं त्रैलोक्यपूजितं शिवबीजं हकारः शक्तिबीजं सकारः
भूलव्योम महाम्बनलेनरेफेण युक्तं चतुर्थस्वरः ई एतेन मायाबीजं व्योमानलेरित्यादिनोक्तं
विपद्दिस्वपदं तेमादनं तदनेनतरं तदधो हंसबीजं तत्र ईडबीजं च पार्वति बिन्दुः पदं वह्नियुते
मायाबीजविभूषिते अर्धेन्दुमस्तकाक्रान्तं कूटं त्रैलोक्यदुर्लभं मध्यकूटमिदं प्रोक्तं सर्वसौभा
ग्यदायकं हंसबीजं हहा ईडबीजं लं बिन्दुः पद्मिन्यादिना भुवनेश्वरीना कामबीजमहे

प्रान्ति शिवबीजेन ततः परं वियद्वह्निसमायुक्तं चतुर्थस्वरसंयुतं अर्धेन्दुबिन्दुसंयुक्तं तृतीयं बीजमु
द्धरेत् वायुबीजं विषदित्यादिना मयोक्तं प्राणबीजं समुद्धृत्य कामबीजं समुद्धरेत् इंद्रबी
जेन तदा देवि क्रमेण विनियोजयेत् सांतं वह्निसमायुक्तं चतुर्थस्वरसंयुतं नादबिंदुसमायुक्तं श
क्तिकूटं समुद्धरेत् प्राणबीजं हकारो देवि शक्तिः तेन सकारो गृह्यते सांतमित्यादिना मायो
द्धृत्य एतेन क्रमेण योजयेदित्यर्थः ॥ श्रीरुद्रयामले ॥ ब्रह्माद्याधारशक्तिश्च कलास्मरपुरंदरौ एं
तान्संयोज्य परतः ईश्वरी योजयेच्छिवे चंद्रबीजं तदादिस्थं शिवबीजं नियोजयेत् मादनं शा
क्रबीजस्थं योजयेद्भुवनेश्वरी शिवबीजं मादनस्थं शाक्रं षष्ठं नियोजितं रक्तसप्तमशाक्रस्थमा
याबीजं समुद्धरेत् तत्परं शिवादिस्थं मतं विंदुसमन्वितं धारापरस्तत्ताबीजमेकत्रापि नियो
जयेत् वक्रतरीयबीजाधः क्रोधीशं च नियोजयेत् पिनाकेशं चंद्रमस्यमाकाशं रक्तसंयु
तं चतुर्थस्वरसंयुक्तं नादबिंदुविभूषितं सर्वमेकत्र संयोज्य पंचपंचाक्षरी भवेत् पंचकूटा
त्मिका विद्या सर्वतंत्रेषु गोपिता ब्रह्मा कः आधारशक्तिः एकला स्मरः ईः पुरंदरः लं ईश्वरी मा
याबीजं चंद्रबीजं सः तदादिस्थं शिवबीजं सकारादौ हकारमित्यर्थः मादनं कं शाक्रं षष्ठं हरक्त
सप्तमेत्युक्तार्थवादेन शाक्रस्थं लस्थं तत्परं क शिवादिस्थं हा ह दिस्थं मतं यकारः यद्वा
शिवा शक्तिस्तत्रैव तत्परं इंद्र लपरामृताभुवनेश्वरी यकतरीयबीजं हक्रोधेशः कपिना

स

मेरु· केशः लवेंद्रः समप्राकाशोत्यादिना मायोद्धृता शिवादिस्थं सकारस्थं वा ॥ श्रीचक्रसंहितायां ॥ कामे
262 शक्तिं च मायया चेंदुबीजं ततः पठेत् वियदग्निसमायुक्तं नादबिंदुसमान्वितं वाग्भवं कथितं हृ
272 द्रं च षष्ठस्वरभूषितं शक्तिर्मायाई वियदित्यादिना भुवनेश्वरी बीजं वियत्क्ष्मकिलं ततः पश्चा
त्कालौ नकुलवह्निमत् मायां वरेण संयुक्तं नादबिंदुकलान्वितं वियद्देविसमद्वन्द्व काम
ओ समम हेश्वरि शाक्तबीजं परं भद्रे तत्परं शृणु वल्लभे महामायां ततः पश्चात्सप्तावतादिक
ष्यते मादनं शक्तिबीजं तवालितं ततः पठेत् इंदुबीजं ततः पश्चाच्छिवबीजं सवह्निकं च
तुर्थस्वरसंयुक्तं बिंदुनादविभूषितं शक्तिबीजं स पद्धा शक्तिबीजे हकारः तस्यापि शक्ति
वाचकत्वात् अकारः सर्ववर्णाग्र्यः प्रकाशः परमः शिवः हकारोंत्यः कलारूपो विमर्शा
ख्यः प्रकीर्तितः इति सेकतपद्धतिवचनात् वामकेश्वर रुद्रयामल यो रेकवाक्यात्त्वं म
त्रसंप्रदायानुसारेण जयाची लोपकारः कामराजमिदं देवि शक्तिबीजं शृणु प्रिये शिवबी
जं महादेवि काममिदं महेश्वरी मायामायां पठेत्पश्चात्सर्वकामफलप्रदां महेश्वरी शा
क्तिः सकार इति डामरे पंचमी षोडशी चैव बलाया सर्वोमसुंदरी चंडालभ्यो यदि रहस्यो यायदि
भाग्येन लभ्यते सर्व एव शुभः कालः सुज्ञानेग्रहणेपि च न च दोषो दिवा रात्रौ संध्यायां च महा
निशि न शुद्धिं चिंतयेदत्र भावशुद्धे हि शुद्धता नात्र शुद्ध्याद्यपेक्षास्ति न चामित्रादिदूषणं म

मित्रादिदूषणमितिपदच्छेदः तेनारिदोषेणात्मनो नित्यमवियोगहेतुदात्रीं विद्यामाह ॥ **श्रीमच्छंकरा**
चार्यचरणाः ॥ गिरामाहुर्देवीं द्रुहिणगृहिणीमागमविदो हरेः पत्नीं पद्मां हरसहचरीमद्रि
तनयां तुरीयाकापि त्वं दुरधिगमनिःसीममहिमा महामाया विश्वं भ्रमयसि परब्रह्मम
हिषि ॥ हरसहचरीपार्वत्या हकारसकारौ पद्मा श्रद्धा हि बिन्दुः लोपामुद्राकामराजविद्यायां
सकृदन्तेनैव वर्णेहृद्येदन्तेन तुरीयानामसिद्धयाद्रूपस्यादिति एवमवियोगहेतुदात्रीविद्योत्पन्नानेदशि
शिवः श्रीचरणैः व्याख्यातमात्रपमापाहुस्वलक्ष्मीवाचकत्वेन कामकलान्तरप्रतिपादक
त्वात्तस्य बिन्दुत्रयात्मकत्वाद्धकारः पंचकोबिन्दुः सकारः पार्श्वे बिन्दुहृत्पूर्त्तेनेहेमः पदं सिद्ध
मित्यस्य मदाराध्यचरणैः कृतः एवं श्रमल विद्यायाः एकपंचाशद्भेदाः श्रीमदाराध्यचरण
प्रभाः पदर्शिताः अथ पुनरपि साविद्यानां नचामित्रादिदूषणमित्यस्मैः सिद्धसाध्यादि
विचारो न कर्तव्यः तथापि नित्यानां चैतन्यरूपेणनावेद्यावक्तव्यप्रकारादपलब्ध्याप्यत्रोच्यते
किंतु दभिचारादिसिद्धये इति तेन राजवचनेनाभिचारकर्मसमस्यविरुद्धमंत्रेणाभिचारे क्रि
यमाणे तस्यैव नाशकरं भवति शात्रोरस्मिन् मंत्रेभ्यस्तेन क्रियमाणेनैः फलं भवति तन्मात्रादिदोष
परिहाराय स्वस्मिन् मंत्रेभ्यस्तेनानुक्रमेण कर्तव्यं हानमित्याशानामपि मंत्रमेलनचक्रादीनि लि
ख्यन्ते **॥ तत्रादौ नक्षत्रचक्ररचनाप्रकारः ॥** तत्र दिशानक्षत्राणांनामस्तनेन्मीरेखाः प्राक्पश्चिमगाय

सौर तादृशरेखाश्चतुरङ्कनामसप्तविंशतिकोष्ठानि विलिख्य दक्षिणोत्तरायतनपंक्तित्रयेषु सर्वोर्ध्वपं-
क्तेः प्रथमकोष्ठे अआ द्वितीये इई तृतीये उऊ चतुर्थे ऋॠ ऌॡ पंचमे ए षष्ठे ऐ सप्तमे ओ
२७३ औ अष्टमे अं नवमे अः इति विलिख्य तदधःस्थद्वितीयपंक्तेः प्रथमकोष्ठे खङः द्वितीये चतृ-
तीये छझ चतुर्थे ञज पंचमे टठ षष्ठे डढ सप्तमे ण अष्टमे तथद नवमे ध इति विलिख्य ति
273 तदधःस्थतृतीयपंक्तेः प्रथमकोष्ठे नप द्वितीये फ तृतीये ब चतुर्थे भ पंचमे यर षष्ठे ल
सप्तमे व अष्टमे शषसह नवमे लक्षः अंअः इति सर्वामादिदक्षिणेन मातृकावर्णान्वि-
लिख्य सर्वोर्ध्वपंक्तेः प्रथमकोष्ठमारभ्य सर्वाधःस्थ तृतीयपंक्तेः नवमकोष्ठपर्यन्तेषु
सप्तविंशतिकोष्ठेषु एकादिसप्तविंशत्यंकानालिख्य तानंकानश्विन्यादिनक्षत्राणि प्र-
विकल्प्य विचारयेत् तत्र यस्मिन्कोष्ठे साधकस्य नामाद्यक्षरं तिष्ठति तन्नामांकवर्णांश्च वि-
हाय यन्नक्षत्रं समायाति तत्साधकस्य जन्मनक्षत्रं तत्कोष्ठमारभ्य मन्त्रस्याद्यक्षरं य-
ति स्मिन्कोष्ठे इति तत्पर्यन्तं गणयित्वा तत्रस्थमेकमक्षराणि च विज्ञाय तत्रस्थनक्षत्रं स्प-
ते तदेवमेतस्य नक्षत्रं परिकल्प्य साधकनक्षत्रमारभ्य मंत्रनक्षत्रपर्यन्तं जन्मसंपत्क्षे-
मप्रत्यक्‌ हरसाधकनिधनमैत्रपरममैत्रं च जन्मादि पुनः पुनरिति कुलार्णवोक्तप्रकारेण
जन्मादिनवोक्तप्रकारेण जन्मादिनवकं पर्यायत्रयेण विज्ञाय फलानि च निर्दिशेत् त

फलानि चक्रलाभिवएव ॥ जन्मतारायाम् मृत्युतारा पुनः सम्पत्तारा यथा मृत्युः पंचमतारायां स
मभोयान केमतः द्विवत्सः षष्ठनवककगताल्लाराः शुभामताः इति तारा फलं तारा ताम
वेदयाद्विगुणारधीः ॥ अथ देवमानवराक्षसगणानां भेदः तत्र कुलमलावतारे ॥ अश्विनीमृगशी
र्षं च तथा पुष्य पुनर्वसू हस्तस्वातीश्च अनुराधा रेवती विस्तु देवते भरणी रोहिणी चैव पू
र्वत्रयं तथा उत्तरात्रयमार्द्रा तथा पूर्वाषाढोत्तराषाढा पूर्वभद्रोत्तरा मनुष्या कृत्तिका हि मघा चित्रा वि
शाखाज्येष्ठका तथा मूलं धनिष्ठा शतभिषा च राक्षसगणाः स्मृताः प्रिये अथ मध्यः विलः
शुवणानक्षत्रे देवते देवगणा इति अत्र विसर्गलोपश्छान्दसः अहिः अग्नेषामानवग
णाः ॥ अथ वैतेषां गणानां प्रीतिविरोधौ हृद्यामले ॥ स्वगणे परमा प्रीतिः मध्यमा देवमान
वे अधमा राक्षसे मेरे विमृत्युर्मानवराक्षसे ॥ इति नक्षत्रशोधनं ॥ अथ वर्णचक्रं ॥ तत्र प्रा
क्पश्चिमायते रेखाद्वयं पंचदशोत्तरायते रेखाद्वयं च मध्ये चतुरस्रं यथा भवति तथा वि
लिख्य मध्यस्थचतुरस्रस्य चतुष्कोणेषु बहिरेकैकां रेखां कृत्वा द्वादश खण्डानि विधा
य तेषु खण्डेषु प्रागादिप्रादक्षिण्येन प्रथमखण्डे अआइई द्वितीयखण्डे उऊऋ तृतीयखण्डे
ॠलृलॄ चतुर्थे एऐ पंचमे ओऔ षष्ठे अंअः सप्तमे कखगघङ अष्टमे चछजझञ न
वमे टठडढण दशमे तथदधन एकादशे पफबभम द्वादशे यरलवशषसहेति मातृकाव

सौर· कोष्ठानि विलिख्य तेषु स्थानानि द्विषु द्वादशांशेषु एकादिद्वादशपर्यन्तानेकैकशः समालिख्य य
स्मिन् राशौ साधकनामाक्षरं तिष्ठति तदारभ्य यस्मिन् राशौ मंत्राद्यक्षरं तिष्ठति तत्पर्यन्तं गणयेत्
तत्र स्थले ये द्विद्वादशसंख्याना नानानामानि कुलार्णवे लग्नधनभ्रातृबन्धुपुत्रकलत्रका:
मरणधर्मकर्मायव्ययाद्वादशानां राशीनां पदमिति ॥ अथैषां फलानि रत्नसागरे ॥ एको वाक्यप्रद
मोक्षदं तत्र मोराशेः सद्भावपदो राशिः स्याद्दशमो हितीयस्तु हितः षष्ठो भवेत्सेवकः हृद्राशि
स्वरसंख्यया यदि मन्त्रो मंत्रो भवेत्पोषकः सप्ताद्वादशकोष्ठकश्च तिमितो मंत्रः स्वतोच्चा
तक इति हृदयेकादशा साग्निः तृतीयः स्वरसंख्ये: सप्तमः शानिमितः चतुर्थः ॥ अथ भौति
कचक्रं ॥ तत्र दक्षिणोत्तरायताः षड्रेखाः प्राक्पश्चिमायताः एकादश रेखाश्च विलिख्य
पंचाशत्कोष्ठानि कृत्वा द्वादशाद्यकोष्ठेष्वेकैकपंक्तिरिति पंक्तिपंचकं परिकल्प्य तासु
पंक्तिषु मध्ये ऊर्ध्वगततः प्रथमपंक्तौ वामादिदक्षिणान्ते दशसु कोष्ठेषु अ आ ए क च ट त प तथा
द्वितीयपंक्तौ इ ई ऐ ख छ ठ थ फ र त्न तृतीयपंक्तौ उ ऊ ग ज ड द भ व ल व तुर्यपंक्तौ ऋ ॠ ऋ
फ ठ ध ब व स पंचमपंक्तौ ल ॡ अं अः ङ ञ ण न म ष ह क्ष त्रिभूतलात् काशात्मकानि
च वर्णानि विसर्गरहितं पंचाशद्वर्णविभागजनितानि नालिख्य स्वस्तामायतनत्वे पत्र पंक्तौ ति
ष्ठति तदेव तन्मंत्राद्यक्षरं सप्ततिष्ठति तदा तन्मंत्रमकं भूतदेवत्य स्वरूपं तेष अन्यत्र च

268

274

न्मंत्राद्यतत्वं निष्टतत्तदा तत्किंभूतदैवत्यमिति विचार्य तद्गुणदोषान् जानीयात्। आत्मनो
नामाद्यवर्णाधिदैवतभूतस्य विरुद्धभूतदैवत्यं चेन्मंत्राद्यवर्णं स्यात्तदा तन्मंत्रं गृह्णीयात्।
अत्र भूतानां वैरमैत्री तट्ट्यात्तास्वरूपसक्तं। श्रीकुलार्णवे॥ महीसलिलयोर्मैत्री तथा तेजोनि
लयोरपि। सामान्यमग्निभूम्योस्तु सलिलानिलयोस्तथा। व्योम्नस्तु वैपरीत्येन मित्रं सर्वत्र
चापरं। परस्परं विरुद्धानां वर्णानां यत्र संगतिः। वर्जयेत्तादृशं मंत्रं नाशकृत्तत्फले एवं रि
अथ मंत्राणां सिद्धसाध्यादिशोधनप्रकारः॥ तत्रादौ द्वादशारचक्रं तत्र पूर्वकोणादीशावद्ध
कं विधाय तस्य द्वादशारेषु प्रागादिप्रादक्षिण्यक्रमेण अ आ इ ई उ ऊ ए ऐ ओ औ अं अः इति
द्वादशस्वरान्प्रत्यरमेकैकशः संलिख्य पुनस्तथैव ककारादिठकारान्तान्वर्णान्विलि
ख्य पुनस्तथैव डकारादिमकारांतान्वर्णान्विलिख्य तथैव यकारादिहकारांतान्वर्
णान्त्र्यरेषु क्रमेण विलिख्य यस्मिन्नरे शिष्यनामाद्यवर्णस्तिष्ठति तदारभ्य मंत्रा
द्यवर्णपर्यंतं सिद्धसाध्यसुसिद्धारिक्रमेण गणयेत्॥ तत्र कुलमूलावतारे॥ नवैकपंचमः
सिद्धः साध्यः षड्दशयुग्मकः। सुसिद्धो मुनिरुद्राग्निस्त्वरयोऽष्टद्वादशो वेदयुः॥ इति ज्ञात्वा वरा
रोहे मंत्रं दद्याद्विचारधीः॥ अथ षोडशारचक्रे सिद्धसाध्यादिशोधनप्रकारः॥ तत्र प्राक्प्रत्य
गायतना दक्षिणोत्तरायतनाश्च पंच पंच रेखा विलिख्य षोडशकोष्ठकानि कृत्वा चतुष्वर

मौर

२८४

275

कोष्ठात्मकं द्वितीयान्नराणां चतुष्टयमथो प्रथमपंक्तेः प्रथमकोष्ठे ३ तृतीयस्या तदधस्तृतीय
पंक्तेस्तृतीयकोष्ठे २ तत्प्रथमकोष्ठे ६ पुनः प्रथमपंक्तेः द्वितीयकोष्ठे चतुष्टे तृतीयपंक्तेः
चतुर्थकोष्ठे तद्द्वितीयकोष्ठे ततो द्वितीयपंक्तेः द्वितीयकोष्ठे तच्चतुर्थे तत्तश्चतुर्थपंक्तेः
चतुर्थकोष्ठे ए तद्द्वितीये ए पुनर्द्वितीयपंक्तेः प्रथमकोष्ठे ओ तृतीयकोष्ठे औ चतुर्थ
पंक्तेः तृतीयकोष्ठे अं तत्प्रथमे अः इति षोडश स्वरान्विलिख्य सरलेखनक्रमेणैव
कादिषोडशाक्षं थादिषोडशाक्षं हादित्रयं च पुनः पुनर्लिखेत् इति मातृकावर्णान्वि
लिख्य तच्चक्रमीशानादि चतुः चतुः कोष्ठेस्तच्चतुष्टयेन विभज्य तच्चतुष्कं साध
कनामाद्यक्षरं तिष्ठति तदारभ्य यस्मिन्मन्त्राद्यक्षरं तिष्ठति तदवधि गणितं तानि सिद्धसाध्य
सुसिद्धारीन्विचारयेत् तत्र साधकमन्त्राद्यक्षरयोरेककोष्ठ एव स्थितिश्चेत्समन्त्रः सिद्ध
मन्त्रः तच्चतुष्क एव प्रादक्षिण्येनाग्रिमद्वितीयकोष्ठे चेन्मन्त्राद्यक्षरं स्यात्तदा स मन्त्रः सिद्ध।
साध्यः तृतीये चेत्सिद्धसुसिद्धः चतुर्थे चेत्सिद्धारिः एवं तस्मात्प्रादक्षिण्येनाग्रिमद्वितीयचतु
ष्के चेत्तन्मुख्यानकोष्ठे मन्त्राद्यक्षरं तिष्ठति तदा स मन्त्रः साध्यसिद्धः तद्द्वितीये चेत्साध्यसु
सिद्धः चतुर्थे साध्यारिः एवं तृतीयचतुष्के चेत्सुसिद्धसिद्धः द्वितीये सुसिद्धसाध्यः तृती
ये सुसिद्धसुसिद्धः चतुर्थे सुसिद्धारिः एवं चतुर्थचतुष्केऽपि प्रथमेऽरिसिद्धः द्वितीयेऽरि

साध्यः तृतीयस्य रिपुः सिद्धः चतुर्थस्य अरिः इति सम्यग्गुरुमुखाद्विज्ञाय मंत्रमीलनं कार्यं ।
अथैतेषां फलानि तत्र कुलमूलावतारे ॥ सिद्धः सिद्ध्यति कालेन साध्यः सिद्ध्यति वा न वा ॥
सिद्धः सिद्ध्यति तावदरिर्मूलं निकृन्तति ॥ तंत्रराजे ॥ सिद्धः सिद्धोऽर्धजपात्सिद्धेर्द्विगुणात्सि
द्धसाध्यकः सिद्धसुसिद्धस्तु ग्रामेः सिद्धारिर्हन्ति गोत्रजान् साध्यसिद्धोऽप्यतिक्लेशात्साध्य
साध्यो निरर्थकः साध्यसुसिद्धो भजनात्साध्यारिः स्वस्त्रियं हरेत् सुसिद्धः सिद्धो
ऽर्धजपात्फलदः यायथोक्तिसमे सुसिद्धसाध्यो जपाद्दो सिद्धये स्यात्तदन्यथा सुसिद्धेः तत्र
सिद्धो वा पूर्वजन्मकृतश्रमः तस्मान्न सर्वसिद्धीनां साधने योजयेन्मनुं सुसिद्धारिर्वशी
कृतः स्वकुलं नाशयेद्ध्रुवं अरिः सिद्धः स्वजनं हन्यादरिसाध्यस्तु कन्यकां तन्नहा सिद्धस्तु पत्नीं
त्रुः अर्यरिः साधकापहः ॥ सारसंग्रहे ॥ दुष्टनक्षत्रराश्यादि वर्णप्रचुरमंत्रकं सम्यक्परी
क्षितं पत्त्वा ह्रस्वैर्दीर्घमानवः अत्र मंत्रमेलने प्रसिद्धमेव नामग्राह्यं सिद्धसाध्यादि
योगेषु मंत्रदाने विशेषतः प्रसिद्धं नाम गृह्णीयात्पात्रस्य स्वप्नेन ज्ञातस्य वा ॥ इति तानोत्रप
नवना ॥ अथ ऋणधनशोधनप्रकारः ॥ तत्र मातृकायां साधकनामाद्यक्षरमारभ्य मं
त्राद्यक्षरपर्यन्तं गणयित्वा ज्ञातसंख्यां सप्तभिर्गुणिते ज्ञातसंख्यां त्रिभिराहत्य अवशिष्टम
ङ्के त्रिभिः संस्थाप्यावशिष्टकं ज्ञेयं यत्र संख्याधिकं स ऋणी ज्ञेयः यो मंत्रः स्वस्वऋ

सौर २७५ 276

णीभवति सर्वत्रग्रहणोत्तानस्य: दोषाद्यहीनमंत्रस्य पश्चात्तापमस्तीति तन्नातः चेन्नदामंत्रो
कश्चोषा यत्नपापांशेषांके किंयत्नेसव्यो किमपि कमिति विचार्य तंत्रेसव्य लतं तेसह विद्या
जपेन्नावन्नान्नग्गागुद्धिर्भवतीति सौरप्रदीपिका: ॥ श्रीविद्यानंदनाथेनशिवयोः
प्रियमस्तुना कृते सौभाग्यरत्नाकरे व्याख्यानतरंगकः २२ इदानीं दिन नित्या नित्यानि
नित्यानां धातृदेवतानां पंचपूजान्मिथुनदेवतानां आवरणविधिर्लिख्यते ॥ तत्रादौ
दिननित्यापूजाविधिः ॥ तत्र श्रीतंत्रराजे ॥ आमावास्यादि नित्याविधानं त्रिभङ्गानि शृणु सुंदरि हि
त्वात्मानं षडंगानि कृत्वा दीप्तैः करांगयोः विन्यस्य मातृकां मंत्री ज्ञानपद्वितयोत्तथैकशः
एकां वन्दाराक्तभूषणास्त्रगविलेपनां पाशांकुशधराद्वकोदंडभूसिन्न विशिखाः स्मरेत्
वामामाद्यापरातद्यपनदायपः स्थापारम्भेत्स्यात् पुष्पाने नवाद्वत्रीनां पंचानां पुष्कोष्ठ
त्मरद्धौः स्मरेत् चतरस्रद्धयम्लनावद्धयविभूषिते अष्टपत्रो वृत्तमध्येन वयानां ... ना
पत्रे च अंगचतुर्णिमध्यानां रत्नरत्नारत्नाधारत्ति: षट्कोणगर्भपत्निं च कोणषट्कं च चक्रमा
त्र बहिर्दले च पिनद्ध्याय यजेद्वर्णैर्विलोमतः तंत्रपितो शक्तिसहितैर्नमो पासमा वरीपुजनेः
वाश्यायाया कीलन्द्वाय चतुरभ्र नध्याय यजेत् आमावास्याप्रदानेचकरोराजाकरुकारुत्स
या समाप्तये केवलपायसान्नकरपः स्मरान्तिके ॥ अथ प्रयोगः ॥ तत्र साधक कृत स्नानादि

कृत्रिमः पूजागृहेकविंशत्यासनमास्तीर्य प्रागवत्संपूज्य तत्रप्राङ्मुखउपविश्य प्राणउकवि
घ्नान्सर्वभूतबलिंदत्वा गुर्वादिवंदनपूर्वकंसंकल्पंकृत्वा भूतशुद्धिं प्राणप्रतिष्ठां मातृ
कान्यासंचकृत्वा योगपीठन्यासंचविधाय तद्दिननित्याविद्याध्यायामाल्यामंत्रपूर्वंकृत्वा
शिरसि ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हद्विद्याकामार्णीर्षिकऋषयेनमः ५ मुखेपंक्तिश्छंदसेनमः ५ हृदयेका।
लनित्यायैदेवतायैनमः इतिविन्यस्य मयाकामध्यकर्मांगसंतत्काल नित्यापूजने
विनियोगः कृतांजलिःकृत्वा तद्दिननित्याविद्यायाः प्रथमाक्षरंसबिंदुंहृदयायनमः
द्वितीयंशिरसेस्वाहा तृतीयंशिखायैवषट् पुनःप्रथमंकवचायहुं द्वितीयंनेत्रत्र
यायवौषट् तृतीयंमस्त्रायफट् इतिषडंगमंत्रानंगुष्ठादितलांतंकरयोर्विन्यस्य हृद
यादिषडंगेष्वपिविन्यस्य ऐंक्लींऐंक्लींवरां मित्यादिध्यात्वा मानसपूजादिकंविधाय
स्वपुरतः स्वर्णादिपट्टेकुंकुमादिनासकेसरमष्टदलकमलंविलिख्य तन्मध्येप्राग्दीर्घे
प्रकारेणात्मप्रकारेणनवयोनिचक्रंविधायाष्टदलाद्बहिश्चतुरश्रमुपमंतंवहिर्विभा
गेन प्राकारत्रिमार्गाद्वारयुतंकृत्वा तन्मध्ययोन्यांतद्दिननित्याविद्यायाःमंत्रवर्णपंक्ति
खित्वा श्रीपर्णादिपीठेस्वपुरतःसंस्थाप्य तत्रतद्दिननित्याविद्ययापुष्पांजलिंदत्वा
पूर्वोक्तसामान्यार्घ्यपात्राणिसंस्थाप्यात्मपूजां विधाय श्रीचक्रस्यपीठपूजांपूर्व

गौर. पीठपूजां विधाय तत्र तां मातृकाया वा हृल्लादिपुष्पांजलैः उपचारैरुपविलयं गतत्तत्तनं कृत्वा योनिमु
266 द्रां पाशादि चतुर्मुद्राः प्रदर्श्य मध्ययोनि मध्ये श्री पादुका पंचकं आग्नेयादिकोणेषु देव्याश्च तदादि चतु
277 दिक्षु प्रागादि क्रमेण गणेशादीन् संपूज्य मध्ययोनेः वह्निरष्टकोणाभ्यंतराले पूर्वादि प्रागादि चतुरस्रयसे
पूज्य देव्याः पृष्ठभागे सर्वयोनि मध्ययोनेरंतराले गुरुरूपं त्रिकोणं स्थाने प्रागादि रेखात्रयं विभा
व्य तासु प्रथमरेखायां घोषासनः मध्यान्त मकारान्तं दादिगुरुत्रयं मध्यरेखायाः श्री ज्ञानानंदा
दिगुरुत्रयं पेपेतिगुरुपंक्तित्रयं पूजयेत् मत्र्यस्वमंडले पुनाध्यानाः देविमंडले॥ इतित्रैलोक्यच
नात्॥ मकारमात्रानंद पालित पादुकां पूजयामीति समानादरी विद्येव पूजा प्रमुक्ता तथापिव
हुषुतंत्रेषु श्री पादुकां पूजयामीति श्री पादादर्शनात् सर्वत्र श्री शब्दे पात्रपाद पूजाकार्येति
तोष्टयोनिषु देव्यग्रमारभ्य वामावर्तेन तद्दिनविधयामध्यमादत्तं रेखोऽश्रास्त्रपुलं कृत्वा।
मायाबीजस्य बेकं ते प्रायामादत्तं मनत्राये श्रेपिणी पालित श्री पादुकां पूजयामीति द्वितीयं च
पितणी पालित श्री पादुकां पूजयामीति इत्यादि पूजयाक्रीः संपूज्याष्टदले पूर्ववामावर्तेनाव
शिष्टानन्दपालकीः संपूज्य वहिस्तत्र गुरुवी ध्यानावामावर्तेन ब्रह्माद्यष्ट पालिकी मायावी
जाद्दिकाः संपूज्य लोकपालांश्च तत्तादिनैव यदानाते निग्रहो संप्रागुरुक्त विधिनाऽरुऽ
लाविद्याया समानादयाबलिदानेन च विधाय सर्वं समापयेदिति तनित्यापानित्य पूजावि

धिः॥ अथ कामेश्वर्यादिपंचदशानित्यानां पूजाविधिर्लिख्यते॥ तत्र कामेश्वरीनित्यापूज
नविधिः तंत्रराजे॥ अथ षोडशानित्यासहितां या या समीरिता कामेश्वरीनित्यां पूर्वका
मदां शृणु तत्त्वतः तत्र नरस्थानभेदाल्लक्षकोलक्षपूजनमिति अत्र पंचदशानित्या
विद्यानां नित्यपूजाप्रकारेण लिखितत्वान्नात्रोद्धारः क्रियते॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां॥
ऋषिः संमोहनो नामानुष्टुप्छंद उदाहृतः कामेश्वरी देवतास्यात् कंदर्पं बीजशक्ति
के कंदर्पैककार ईकारः पृथिवीकीलकमिति पृथिवीलकारः॥ तंत्रराजे॥ मूलवि
द्यान्तरैर्वक्त्रपादेशान्निषड्क्रमात् एकेन हृदयं शीर्षं तावता नेत्रयं पदयात् चत
भिर्नयनं तद्वद्समेकेन चोदितं करशोऽत्र नासासहितोपि जिह्वाहस्ताभिमद्रव्यके व्यापि
कत्वेन सर्वांगन्यासादिपूर्वदावधिः न्यासषद्विद्वा दत्ता एप षु स्यात्तेष्वनंतरं समस्ते
न व्यापकत्वेन ऊर्ध्वादिक्रमेण तु अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि नित्यपूजासचोदितं येन
देवी प्रसन्ना स्यात् [illegible] तः ॐ बालार्ककोटिसंकाशां माणिक्यमुकुटोज्ज्वला
नाराग्रैवेयकांचीमिंदूर्मिकादिभूषणादिभिः मंडितां रक्तवसनां रत्नाभरणशोभि
तां षड्भुजां त्रीक्षणामिंदुकलाकलितमौलिकां पंचाष्टषोडशाद्द्वष्टकोणां
चतुरश्रेण मंदस्मितलसद्वक्त्रां दयामेयार्थवीक्षणां पाशांकुशौ च पुंड्रेक्षुचापपु॥

सौर· कपालिनीमत्रं रक्तपात्रे श्रीपुष्पौर्लवरदं बिभ्रती करैः कामाख्यपीठे योगपीठेन दायथः स्थपोरे

२८८ परे एवं ध्यात्वार्चयेद्देवीं नित्यपूजासु मन्त्रवित्‌ प्रयोगादिषु सर्वत्र बहुध्यानादिनत्र वैमद

278 नोन्मादनौ पश्चान्नथादीपनमोहनौ शोषणं श्रुतिकथितः वाणाः पंचपरोदिताः

क्रमशा मेखलाः पश्चान्मदनातुरा अनंगपादपूर्वोक्ताः पंचमी मदवेगिनी ततो भुव·

नपालाख्या छुशिरेखा ततनतरा रेखागमन पूर्वोक्ताः पञ्चाः पत्रेषु चाष्टसु श्रद्धा प्री·

तीरतीश्च धृतिः कांतिर्मनोरमा मनोहराष्टमी प्रोक्ता देवी चात्र मनोरथा मदनोन्

मादिनी पश्चान्मोहिनी दीपिनी तथा शोषिणी शंकरी चैव वशिंजिनी ‥‥ वशिनी

त्तभगा ततः सस्वराः षोडशाद्यन्ताः षट्पदकिंजल्ककान्तिकाः पूज्यास्ताः प्रतिपत्रं तत्र मध्ये

के षोडशाच्छदे पूजायपासु मनसारतिः प्रीतिर्धृतिर्लक्ष्मी ऋद्धिः सौम्या मरीचिविशुध्य

रत्नशुमालिनी शशिनी चांगिरा छाया ततः संपूर्णमण्डला तुष्टिरमृताख्याः कथि

ताः कलाः स्युः सुरतादिके षोडशाख्यपत्रेषु पूजयेन्नायथाक्रमं बहिः षट्कोणेषु अ

किन्नाधाम्नपार्थयेन नद्वहिस्थाष्टुनरप्रस्थालोके शास्ताममापूजयेत वज्रकेगण

पे दर्गमी देवेंद्रप्रोचाभिजापूजेत यम्मायश्चिषु विद्यादिसमाहृत्य नरास्थिते तत्रासभिर्बलि

तेभ्यो दद्यात् रूं धात्रिदैवाधिपैः ततस्ताम्भंगविद्याभ्यां तक्रमाच्चैः पूजयेच्छिवा याद्यैरुपचा

राध्येहोमं कर्पोयद्यथाविधि हुत्वान्ते मेघपुराकैर्वीप्रसन्नैव कुलेशः पूर्णैः अव्यान्मामां वे नि ॥
अथ प्रयोगः ॥ तत्र प्रागेव दासनप्रजा हृियाम्पीठस्यासानेकामेश्वरीविद्यया प्राणाया
मत्रयं कृत्वा शिरसि शिवो ऋषये हन्ताय ऋषये नमः मुखे वनुष्टुप् छन्दसे नमः हृदये श्रीका
मेश्वरीदेवतायै नमः गुह्ये कं बीजाय नमः पादयोः ईं शक्तये नमः नाभौ लं कील
काय नमः इति विन्यस्य मम कर्त्तव्य प्रयोग फलसिद्धये विनियोगः इति कृत्वांजलि
कृत्वा ऐं हृदयाय नमः सकल ह्रीं शिरसे स्वाहा नित्य शिखायै वषट् क्लिन्ने कव
चाय हुं मदद्रवे नेत्रत्रयाय वौषट् सौः अस्त्राय फट् इति षडंगन्यासं विधाय दक्ष
नेत्रे ऐं नमः वामे सकल ह्रीं नमः दक्षनेत्रे नित्य नमः वामे क्लिन्ने नमः दक्षनासि क्लिं
नमः वामे ने नमः जिह्वायां सें नमः हृदये घां नमः नाभौ इं नमः गुह्ये वें नमः सर्वा
ंगे सौः नमः इति वर्णान्विन्यस्य मूलविद्याया व्यापकं विन्यस्य ध्यानमानसपूजां
ते स्वाग्रे दिपट्टे ऊं कुमादिना पंचदलकमलं मले कृत्वा तद्बहिः अष्टदले तद्बहिः षो
डशादले पुनस्तद्बहिः षोडशादले तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिश्चतुर्द्वारयुक्तं चतुर
स्त्रयमिति पूजाचक्रं निर्माय स्वपुरतश्चंदनादिपीठे संस्थाप्य तत्र कामेश्वरी वि
द्यया पाद्यार्घ्याजलिं निक्षिप्य आत्मानं स्नानं पूजां ते प्राग्वत् दक्षिणे स्थापनप्रकारेण

सौर २८ 279

ह्रें कामेश्वरीपीठं संपूज्य तत्र कामेश्वरीं तद्द्वितीययास्यावाहनादिषु ध्यानैरुपचारैः।
संपूज्य मार्गवल्लयाग संपूज्य पंचदलकमलकेसरेषु अग्नीशासुरवायव्यदेवग्र-
नदादिवत्तद्दिक्त्वच षडंगानि संपूज्य देव्याः पृष्ठभागे पंचदलाष्टदलयोरंतराले मं-
त्रिदलनित्याः हृदयोक्तगुरुपंक्तित्रयं संपूज्य पंचदलेषु देव्यादिप्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं
ह्रीं मदनबाणाय नमः ऐं उन्मादबाणाय नमः क्लीं दीपनबाणाय नमः ब्लें मोहनबा-
णाय नमः ५ सः शोषणबाणाय नमः इति संपूज्य तद्बहिरष्टदलेषु देव्यग्रादिप्रा-
दक्षिण्येन ५ अनंगकुसुमाश्रीपादुकां पूजयामि ५ अनंगमेखलाश्री ५ अनं-
गमदनाश्री ५ अनंगमदनातुराश्री ५ अनंगमदवेगिनीश्री ५ अनंगभुवनपाल-
श्री ५ अनंगशशिरेखाश्री ५ अनंगगगनरेखाश्री ततः षोडशदलेषु ह्रीं श्रीं श्रद्-
धाश्रीपादुकां पूजयामि आं प्रीतिश्री इं रतिश्री ईं धृतिश्री उं कान्तिश्री ऊं मनोर-
माश्री ऋं मनोहराश्री ॠं मनोरथाश्री लृं मदनाश्री ॡं उन्मादिनीश्री एं मोहि-
नीश्री ऐं शोषणीश्री ओं वशंकरीश्री ५ औं श्रद्धाश्री ५ इं सुमनस्याश्री ५ ईं रति-
श्री ५ उं प्रीतिश्री ५ ऊं धृतिश्री ५ ऋं बुद्धिश्री ५ ॠं सौम्याश्री ५ लृं मरीचिश्री ५
ॡं अंशुमालिनीश्री ५ एं शशिनीश्री ५ ऐं अंगिराश्री ५ ओं छायाश्री ५ औं संप-

॥

लेमेडुलाश्री मध्येतु हिंश्री मध्यः मनुना श्रीइनि संप्रपूज्य तद्बहिः षट्कोणेषु सद।
क्षिणाग्रकोणे ऐं डाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि वामांशे ऐं राकिनीश्री एवं देव्याः द
क्षकोणे लाकिनीश्री देव्याः पृष्ठभागे काकिनीश्री पूर्वदक्षिणे शाकिनीश्री देव्या
ग्रे हाकिनीश्री एवं देव्याः पृष्ठकोणे लाकिनीश्री एवं वटुकश्रीपादुकां पूजयामि
नैरृत्ये गणपतिश्रीपादुकां पूजयामि वायव्ये ऐं डुं डुर्गाश्री ईशाने ऐं क्षेत्रपालश्री
इति संपूज्य तद्बहिः चतुरस्रे देव्या अग्रमारभ्य दशदिक्षु ऐं लं इंद्रशक्तिश्री ऐं रं अग्निश।
क्तिश्री इत्यादि लोकेशास्त्रदायुधानि च चक्रान्ते तत्तन्नामभिः संपूज्य धूपादि
नित्यहोमान्ते भागवत्कुरुकुल्लावलिं वटुकगणेशावलिं वटुकगणेशावलिं च दत्वा।
जपादिकं शेषं भागवत्समापयेदिति श्रीचण्डुर्गावलिस्तु ॐ ह्रीं श्रीं डुर्गायै नमः इत्यष्टा
क्षरमेव मंत्रणेयः अत्रैव चंडशानित्यास्वपि पूर्वादौ एवं भूतवलिं पूज्यते समाप्तयो
८. ऊरुकुल्लावलिं दद्यादिति कामेश्वरीनित्यापूजनविधिः॥ अथ भगमालिनीनित्यापूजा
विधिर्लिख्यते॥ तत्र श्रीनेत्रतन्त्रे॥ अथ षोडशनित्यासु तन्त्रेषु भगमालिनी शृणु देवि
प्रवक्ष्यामि सिंहासनगता वरा लोकमातः तदंगान्यथ तत्र ध्यानं तदावरणदेवताः तत्पू
जाक्रममिति॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां॥ ऋषिरस्यास्तु सुभगा गायत्री छंद उच्यते दे

मौर॰ वर्तेयं सर्वबीजेहरखं स्यात्मकौ प्रिये शक्तिः श्रीस्त्रीबीजमस्य स्यात्कीलकं परमेश्वरि ॥ इति भगमा
लिनीनित्या ॥ तंत्रराजे ॥ अंगानि मंत्रवर्णैः स्याद्वाभ्यां नरहृदि रिजे ततश्चतुर्भिः शीर्षं स्याच्छि
२८० खा त्रिभिहृदीरिता चतुष्पत्रयैः श्रीषा एवं गानि षड्विंशतिक्रमात् अरुणामरुणाकल्पां
280 सुंदरीसुस्मिताननां त्रिनेत्रां बाहुभिः षड्भिः उपेतां कमलासनां कल्हारपाशपुंड्रेक्षु
कोदंडान्वामबाहुभिः दधानां दक्षिणैः पद्मरूपांकुशपुष्पसायकं अथ पंचाध्यादिक्रमेण
पूर्वध्यानं तथाविधाभिः परितो वृत्ताशक्तिभिरात्मभिः मद्द्रवोन्मादिभिर्न्यासाभिः सम
दोन्मादमदाभिः पंचत्रिंशद्भिस्ताभिः स्तत्रपृथिवीशक्तिपंचकं समाहृतैरीचसंयोज्य
शक्तीस्तन्मात्रकायजेन मदनामोहिनीलोलाभंजनीमदयमानागुभा ह्लादिनीद्रा
विणीप्रीतिरतिरक्ताममनोरमासर्वोन्मादासर्वसुखावहाभगामर्मितायमा अनल्पाअ
कविभवाविविधरूप्तमविग्रहेः एताः स्युः शक्तयः पंचपंचाशद्भिः शोभितविधिना भिहे
तोदेवीमर्जयेद्वांछितामये अथ यज्ञांकमं देवि यस्योर्वाधादौपकं येन विस्वं वशी
भयादपि स्याव्रजेनुगमे चतुरश्रं हृद्यं कृत्वा कुर्याद्द्वारं तपश्चिमे तन्मध्ये वृत्तपत्रदलं कृ
त्वा तत्कर्णिकागतं योनिद्वयं तयोर्मध्ये लिंगं प्रेत्रोविधानतः योनीः जपांच्चनसंस्था
योनयः परितः स्थिताः अग्नाद्विलोमगास्ताः शक्तीः संस्थाप्य यजेत् मध्ये हृतहृ

यंकृत्वातत्रविंशतिरेखाया निःपाद्यतावतीर्पीठनीमदनाद्याः समर्चयेत् हृन्नांतरालेत्वं
विन्नायजेदंगानिषट्क्रमात् तन्मध्येभगमालिनीनामावाह्योक्तसङ्केतिनी संस्थापना
दिमिर्युक्तमर्चयेदुपचारकैः मन्त्रोमेणोग्रमन्त्रलेनसमाप्याभ्युद्धमन्त्रलतः द्वारस्यपार्श्व
योरागद्वेषशक्तिकीलपाचयेत् तदंतभगमालायामदनाद्यालयोचयेत् मध्येपदे
वीमभितोयजेत्तान्यायुधान्यपि ततोदेवीषोडशाभिरुपचारैरुदीरितैः पूजयेदाय
वर्णितविदध्यात्तद्दलिंस्तुयं जपेद्दशोत्तरशतंमनसैव्याप्ततन्नित्यशः भागवदश्विमल
हुत्वाहोमंजपोहृदयान्तः सयोज्यविद्योतोमागवन्मूलेनाभ्यर्च्यतोत्तया स्नात्मस्तु
ह्वानयेदुक्तप्रकारेणमहे पुषतिः देव्यानमावपायेद्धिएवंतवनादीनदापिय ॥ अथप्रयो
गः॥ तत्रभगवदासनपूजादिपागपीठन्यासान्कृत्वा मूलविद्ययाप्राणायामत्रयं
कृत्वा शिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदयेश्रीभगमालि
नीनित्यायैदेवतायैनमः गुह्येहंवलीबीजायनमः पादयोःस्त्रीशक्तयेनमः नाभौह्रीं
कीलकायनमः इतिविन्यस्य ममाभीष्टसिद्धयेजपेविनियोगः इतिकृतांजलिहृत्कायं
ऐंहृदयायनमः हंभगवतेगोशिरसेस्वाहा ऊँभगेशिखायैवषट् ऊँभगोदरिकवचा
यहुं ऊँभगमालेनेत्रत्रयायवौषट् ऊँभगावहेअस्त्रायफट् इतिमंत्रैःकरषडंगन्यासं

सौ०र·

२८१

२८४

विधाय प्राग्वन्मूलविद्याव्यापकं विन्यस्याङ्गाणि इत्यादिक्रमेणोक्तरूपं ध्यात्वा मानस
पूजां विधाय सुवर्णादिपट्टे कुंकुमादिभिः रेखावेष्टितभागेन चतुरश्रद्वयेन चतुरंगुलां
समचतुरश्रां वीथीं कृत्वा तस्याः पश्चिमदिग्भागमध्ये द्वारं विधाय तस्य चतुरश्रस्य मध्ये
पंचदलपद्मं विरच्य तत्पद्मपुटान्तः कोणिकापीसमरेखा कोणिकाहतस्य त्र्यस्रं च
यो यथामानयोनिं कृत्वा तस्या एकां रेखां चतुर्विंशतिधा विभज्य तैरंशैः त्र्यस्रं विधा
ति चिह्नानि कृत्वा तस्यास्तिसृषु रेखास्वपि तथा कृत्वा तेषु कोष्ठमानसमभितत्स्पर्श
तत्केन्द्रः प्राग्वत्समत्रिरेखायोनिं विधाय तस्या योन्या एकां रेखामेकविंशतिधा विभ
ज्य तेषु विंशतिषु तानि चिह्नानि अन्तिरेखामिति रेखात्रये पि प्रत्येकं कृत्वा तेषु वास्यो
न्तर्विरूढेषु चिह्नाचिह्नमितिक्रमेण पंच चत्वारिंशद्रेखाः त्रिधारूपाः प्रतिष्ठितास्तुवि
लिखेद् ... वेष्टनेवाह्यरेखाग्राणि आभ्यन्तररेखाग्राणि च त्रिकोणानि पंचत्रिंशदधिक
शतसंख्यानि संभवन्ति तदन्तस्तिस्रो रेखाः क्रमेण निष्पाद्य तद्बहिः पिनद्धपंचमात्र
मानभ्रमेण वृत्तं विधाय तद्बहिः एककोष्ठमानेन वृत्तान्तरं कृत्वा पूर्ववृत्तया विष्कंभे षो
डशांशसहितेन विष्कंभमानेन त्रिगुणीकृतस्य ततस्तन्मध्यदायमानं दशधा विभज्य तेष्वेकं
शेन चिह्नानि पंच दिनलग्नतद्वयप्रतिष्ठितेन दशांशं विधाय तेषु क्रमेण बाह्यान्तरमाभ्यन्त

गन्धाद्यमितिनिगोमन्त्रिकाक्रमेणातिर्यग्रूपा विष्णातिरेकोविलिखेत् एवंक्रमेण वाय्वग्न
स्स्त्राणां च त्रिकोणान्यभितो विंशतिसंख्याकानि संभवंति इत्यं पूजाचक्रं निर्मा
य श्रीभगवत्सुरतः संस्थाप्य भगमालिनी विद्यया भ्यर्च्य ह्स्रौं हृदिस्थापनेनोद्यान्मपूजां नेत्रा
गत्य भुवनेश्वरीपीठं संपूज्य तत्र भगमालिनी विद्ययामूर्तिसंकल्प्यावाह्य वाहना
दिपुष्पांतैरुपचारैः संपूज्य देव्याः पृष्ठभागे कला घटतत्त्व एव श्रीभगवत्याः कोणान्ते दादि गुरु
पंक्तित्रयं पूजयित्वा पंचदशकमलकर्णिकामध्यगतं हृत्तद्वयोन्तराले श्रीपादशीर्षा
तं त्रं वायव्यदेव्यग्रे तदादिचतुर्दिक्षु षडंगानि संपूज्य द्वारस्य वामदक्षिणपार्श्वयोः
ॐ ऐं भगशक्ति श्रीपादुकां पूजयामि ॐ ऐं द्वेषशक्ति श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति संपूज्य
पंचदलकमलकर्णिकामध्यगतयोनित्रयान्तराले पंचत्रिंशादधिकशततत्संख्यात्रिको
णेषु देव्यग्रत्रिकोणमारभ्य वामावर्तेन ॐ ऐं एं रूपिणी शक्ति श्री एवं तत्त्वरूपिणी शक्ति
श्री एवं तत्त्वरूपिणी गन्धरूपिणी भरूपिणी गिरूपिणी नित्यरूपिणी मभरूपिणी गोरूपि
णी दरूपिणी विरूपिणी भरूपिणी गारूपिणी वरूपिणी हेरूपिणी सरूपिणी ग
रूपिणी गरूपिणी भरूपिणी घोरूपिणी विरूपिणी सरूपिणी गरूपिणी निरूपिणी

सौर· पाञ्चूपिल्ली निञ्चूपिल्ली नञ्चूपिल्ली मञ्चूपिल्ली वीञ्चूपिल्ली पेञ्चूपिल्ली गञ्चूपिल्ली वञ्चूपिल्ली।
२८२ पाञ्चूपिल्ली कञ्चूपिल्ली त्रिञ्चूपिल्ली भञ्चूपिल्ली उञ्चूपिल्ली छिञ्चूपिल्ली त्याञ्चूपिल्ली क्लिञ्चूपि·
282 ल्ली वलेञ्चूपिल्ली भञ्चूपिल्ली गञ्चूपिल्ली निञ्चूपिल्ली मेञ्चूपिल्ली याञ्चूपिल्ली नञ्चूपिल्ली य·
ञ्चूपिल्ली वञ्चूपिल्ली ग्रञ्चूपिल्ली वेञ्चूपिल्ली रेञ्चूपिल्ली नेञ्चूपिल्ली सुञ्चूपिल्ली देञ्चूपिल्ली नेञ्चू
पिल्ली भञ्चूपिल्ली गञ्चूपिल्ली क्लिञ्चूपिल्ली नेञ्चूपिल्ली क्लिञ्चूपिल्ली त्रञ्चूपिल्ली द्रञ्चूपिल्ली
वेञ्चूपिल्ली क्लेञ्चूपिल्ली दञ्चूपिल्ली यञ्चूपिल्ली द्रञ्चूपिल्ली वञ्चूपिल्ली पञ्चूपिल्ली म्रञ्चूपिल्ली ना
ञ्चूपिल्ली यीञ्चूपिल्ली भञ्चूपिल्ली गञ्चूपिल्ली विञ्चूपिल्ली ज्रेञ्चूपिल्ली दञ्चूपिल्ली भञ्चूपिल्ली
गञ्चूपिल्ली यञ्चूपिल्ली सञ्चूपिल्ली वाञ्चूपिल्ली मञ्चूपिल्ली ये केभ्यो नमः इति देव्याः वामाधः
करादि दक्षिणाधः करान्तस्थान्यायुधानि संपूज्य बहिश्चतुरस्रे इंद्रादि लोकपालांस्तदायु·
धानि च संपूज्य पुनस्तद्विधया भगमालिनी नित्यां संपूज्य पूर्वादि सर्वं प्राग्वत्समाप्य देवि निभ
गमालि नीनित्यार्चनविधिः॥ अथ नित्याक्लिन्नानित्यपूजाविधिर्लिख्यते॥ तत्रैव राजे॥ अथ षोडशं
नित्यामुच्चाये चतुर्थी पूर्णरूपा बेत्ति नित्याक्लिन्नाभिधानां तोनन्मंत्रं शृणु कीर्तितं नित्या
क्लिन्नादेवनोन्काव निन्नाद्राविणी पदा वीजमायवह्निजायाया शक्तिनेकीलकं मनमितितं

१४

त्वराजे॥ आद्येन मंत्रवर्णेन हृदयं समुदीरितं ततो द्वाभ्यां पुनर्द्वाभ्यां द्वाभ्यां द्वाभ्यां हृदयेन च ॥८
ऊर्ध्वीच्छेषाणि चांगानि करयोश्च न्यसेत्क्रमात् नेत्रषडंगमंत्रोक्तं तत्र तन्त्रकरद्वये न्यसे
देहे द्वमलादिकनिष्ठाग्रांतमङ्गुष्ठं प्रोक्तं तलद्वयेन न्यसेद्धृत्कण्ठान्तं नमोर्द्धयोः तत्त्विकाये
चपायोचया देपायलोकान्सपेत् अरुणामरुणाकल्पा अरुणांशुकधारिणी अरुणा
क्षीविलोलांगी चारुस्मेरमुखाम्बुजा नेत्रत्रयोल्लसद्वक्त्रा भालेन्दुमौलिकैः विशाल
मालामुकुटलसद्वैडूर्योवरा चतुर्भिर्बाहुभिः पाशमंकुशं पानपात्रकं अभयां च
बिभ्रती पद्ममध्यगा नाम्ना मदालसा वामार्द्धयोरधिष्ठानदायपः स्वयोरेते स्वायुध ध्यानं ध्या
त्वेवं पूजयेन्नित्यक्लिन्नां नित्यां स्वशक्तिभिः क्षोभिणी मोहिनी लीलालात्रिकोणादिषु ध्या
नयः नित्या निरंजना क्लिन्ना क्लेदिनी मदनातुरा मदद्रवा द्राविणी च द्राविणी चा
ष्टपत्रगाः मदाविलामंगलाच मन्मथार्ता मनस्विनी मोहामोदामानमयीमायामंदा
मितावती चतुरस्रगताः स्वामदारुणचलेत्ताः मध्ये नित्यासमाकारवर्णावाहृत्
धात्विना चतुरस्रहृत्पंकतां प्राकृतान्प्रकृतारंसयुतं तन्मध्ये ष्टदलेपद्मं तन्मध्ये पुंच
केनयथा अर्च्यीषडंगमालायां कृत्वा तां मात्रा बोधयेत् चतुरस्रपश्चिमादि निन्नरूपांनय
जेच्चनाः द्वारपार्श्वेषु कोणेषु दिक्षु नादशाहृजयेत् तदंतरष्टपत्रेषु पश्चिमादिप्रदक्षि

शौर णं अर्चयेद्दक्षिणाकालीमासादेनचैतिकोणगाः अथान्यद्दक्षिणेति न्वः शाक्तीश्रोक्तवि
२८३ धानतः कर्णिकायां निमध्यस्य देवेशावापी शावस्थितु नैनन्यां पुरतो दिक्षुयजेद्देवा
283 नि षट्क्रमात् ततो देवीं तु तां नित्यां नित्यक्लिन्नामुदीरितैः उपचारैर्यजेद्धव लिंद
शाखैः पूर्ववत् ततस्तु वर्जयेद्दिक्षु ज्ञामहहपददिवाशने ततोभ्यर्च्य शिवां होमं कुर्या
दुक्तक्रमेण तु आरस्य सिक्कोधनं घेनुष्यांवीसौरभान्वितैः जडरूपा न्याय वडुदिनसं
ख्यं प्राग्वत्समाप्यततः अभ्यर्च्य देवीमथतां स्वात्मन्युद्वास्य पूर्ववत् न्यासं कृत्वा
ल्लोत्रयुगं जपित्वा तन्मयपश्चरेत्तथा अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वत्स्नानसंध्यादियागपीठन्या
सं कृत्वा नित्यक्लिन्नाविद्याप्राणायामत्रयं कृत्वा शिवम्रिषये ऋषये नमः
मुखे विराट्छंदसे नमः हृदये श्रीनित्यक्लिन्नानित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजा
य नमः पादयोः स्वाहा शक्तये नमः नाभौ नेकीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वा
भीष्टसिद्ध्यर्थे विनियोगः इति प्राग्वदुक्त्वा ऽ स्वाहापर्यन्तिकरषडंगन्यासं च कृत्वा हृ
दये ह्रीं नमः दक्षनेत्रे तिं नमः वामे त्यं नमः दक्षिणनासापुटे सं नमः वामे दं नमः
सर्वांगे ह्रीं श्रीं नमः लिंगे वे नमः गुदे स्वा नमः पादयोः हों नमः इति विन्यस्य प्रा
ग्वत्सकलविद्याव्यापकं कृत्वा ध्यानादि मानसपूजांतं स्वाणि दिन्यासपूर्वं ऊं ऊं मादि

28

नापूर्वपश्चिमयोः द्वारयुतं चतुरश्रद्वयं कृत्वा तन्मध्ये अष्टदले पद्मे निर्मीय तत्कर्णि
कायां स्वाभिमुखाग्रं त्रिकोणं कृत्वा प्राग्वत्तत्पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य द्वाःस्थादिस्थो
पूजायात्मपूजांते प्राग्वद्भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तत्र नित्यक्लिन्नां विधाय तन्मू ला
र्तिं परिकल्प्यावाह्य वाहनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणान्तः प्राग्वद्देवीं परितः षड
गानि संपूज्य तद्बहिर्देव्याः दक्षभागे प्राग्वत्सकामानंदादि गुरुपंक्तित्रयमभ्य
र्च्य चतुरश्रे देव्यग्रगतद्वारस्य दक्षिणे ह्रें ह्रीं श्रीं मदाविलाश्रीपादुकां पूजयामि
उत्तरे ह्रें ह्रीं श्रीं मंगलाश्रीपादुकां पूजयामि एवं मन्मथाना मदविह्वलिनी मोहा मा
मोदा मामयी माया मदा मित्रवती इति प्रादक्षिण्येन दिग्विदिक्षु द्वारपार्श्वे
षु संपूज्य अष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य ह्रें ह्रीं श्रीं नित्याश्रीपादुकां पूजयामि
एवं निरंजना क्लिन्ना क्लेदिनी मदना मदनातुरा मदद्रवा द्राविणी ह्रें ह्रीं श्रीं द्र
विणीश्रीपादुकां पूजयामि प्रादक्षिण्येन संपूज्य अन्तस्त्रिकोणेषु देव्यग्रकोणमा
रभ्य ऊं ह्रीं श्रीं क्षोभिणीश्रीपादुकां पूजयामि मोहिनी लोला इति संपूज्य पुनर्मध्ये
नित्यक्लिन्नां तद्विधयोपसंपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं कृत्वा प्राग्वत्समापयेदिति नि
त्यक्लिन्नापूजाविधिः अथ भेरुंडानित्यापूजाविधिः तत्र श्रीतंत्रराजे अथ षोडशो

नित्यास्वेभैरव्यां पंचमी तथा तद्द्वितीयं स्मृतं अंगन्यासैकपञ्चाशिवद्यापि विधि मंत्रोद्धारं तृतीये तु तद्दे
वताहतिदेवता पूजाक्रममेवति ॥दक्षिणामूर्तिसंहितायां॥ ऋषिरस्या महाविद्या गायत्री छंदः
उच्यते देवतेयं वरारोहे तत्तीयं बीजमुच्यते वह्निजायान्तशक्तिः स्यात्कीलकं सर्वसिद्धये वेव
ति ॥नेत्रराजे॥ श्रीं बीजं तद्द्वपमध्यस्थबिन्दुः ऊर्ध्वस्वरंगकं [illegible] आज्ञामव केठ ष्हहन्ना श्याधार
पार्श्वयोः न्यसेन्मंत्रार्णान् वकेमातृकान्यासपूर्वकं ततः शक्तिराहतिस्तत्थ्यानं च स्मृतं
पार्वति वायुहतो चब्रास्त्या याशु गथा कौसुम पूजयेत् तदंतरष्टपत्रेषु विजया विमला शु
भा विश्वा विभूतिर्विनता विमलोत्क्रमात् तदंतरष्टपत्रेषु कमला कामिनी तथा कि
रातो कीर्तिसहितां ऊर्ध्वनी ऊलसुंदरी कमलाकाली लोलाच पूजयेदुक्तयोगतः डाकि
नी तद्वलाकिनी काकिनी तथा शाकिनी हाकिनी षट्सु कोणेषु क्रमतो यजेत् रत्नौ
तक्रियाशक्ति त्रिकोणेषु प्रपूजयेत चतुरश्रं द्वयं कर्मा चतुर्द्वार समन्विते तदंतरं
ष्टपत्रेषु वृत्तयुग्मसमन्वितं अष्टाशं भूपुरं द्वारचतुष्टयसमन्विते तदंतराले हृदयोः ऊर्ध्वपी
ठं षट्कोणं वा रुविग्रहे तदंतराले हृदयोः ऊर्ध्वपीठं निरन्तरं ध्यातो पूजेत् भैरवं पंचमे नित्यं
उक्तपाक्तिर्भिराहृतो सर्वाङ्गं षडंगमूर्त्तीन्यासशोभ्यपाद्याद्युपचारैर्यजेत् बलिं च षोडशार्णं
तदद्याद्यायतयोः क्रमात् अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि देव्याः सर्वार्थसाधकं तदाहतिस्थ

शक्तिर्लोकमेलम्पूरणपार्वति नदाकांचनसंकाशदेहांनेत्रत्रयान्वितां चारुस्मितांचितमुखीं
दिव्यालंकारभूषितां ताडंकहारकेयूररत्नस्तवकमंडितां रशनानूपुरोन्मादिभूषणैरु
तिसुंदरीं पाशांकुशौ टंकखड्गौ गदावहिः पत्रःशरं करैर्दधानामासीनां पूजायामन्यदा
स्थितां पाशंकौ श्वनमस्मांकारंतेजोह्वेतिमिरत्विनां पूजयेत्तद्दृशमितः स्मितसौम्यमुखीं
सदा एवं देवीमाहनिभिःश्याह्नानमवेयत्तथा बलिमाह्ननयोदेयान्तदौक्तविधिनापु
नः॥ अथ प्रयोगः॥ तत्रप्रागुक्तमनं पूजादियोगपीठन्यासांतेभेरुंडाविद्याप्राणायामंत्रयं
कृत्वा शिरसिमहाविल्वकऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदिश्रीभेरुंडानित्यायै
देवतायैनमः गुह्येऐंबीजायनमः पादयोःस्वाहाशक्तयेनमः नाभौक्लींकीलकायनमः
इतिविन्यस्यममसर्वाभीष्टसिद्धयेजपेविनियोगः इतिकृतांजलिर्हृत्वा हेंकांहृदयायन
मः ऐंशिरसेस्वाहा क्लौंशिखायैवषट् कवचक्लींनेत्रत्रयायवौषट् ऊंअस्त्रायफडिति
करषडंगन्यासंकृत्वा ब्रह्मरंध्रेहंनमः आज्ञायांक्रौंनमः मुखेभैंनमः कंठेक्रौंनमः हृ
दिस्रांनमः नाभौक्लींनमः मूलाधारेज्रांनमः दक्षपादेसांनमः वामेहांनमः इतिवि
न्यस्य प्राग्वद्व्यापकंकृत्वा तप्तकांचनसंकाशामित्यादिध्यात्वा मानसपूजांतेप्राग्वद्व
र्णादिपट्टेकेकुमादिनाचतुर्द्वारयुक्तंचतुरस्रवृत्तंकृत्वा तदंतरष्टदलपद्मं तदंतर्हेतेत

सौर॰ दंतरष्टाष्टपुनस्तदंतः षट्कोणं तदंतर्हितं तन्मध्ये स्वाभिमुखकोणे त्रिकोणद्वयं योनिं कृत्वा सा
ग्वतस्याष्टाष्टाभ्यर्च्य यत्नेन पूजयेत् भैरवभुवने पुवरीं विदंशभ्यर्च्य वाहनादिप्राणप्रति
२८५ ष्ठां तेनैव योनिमुद्रां प्रदर्श्य स्नानादिपुष्पोपचारान्तेयोन्यंतः देव्यभितः भैरवस्य उग्रालिंस ह
ज्य पानिहुतयोरेतानालेदेव्याः पृष्ठभागे भैरव तत्गुरुपंक्तित्रयं संपूज्य चतुरश्रस्य पश्चिम
द्वारपार्श्वयोः ह्रीं श्रीं ब्राह्मी श्रीपादुकां पूजयामि माहेश्वरी श्री उत्तरद्वारस्य पश्चिमपूर्व
पार्श्वयोः ह्रीं श्रीं कौमारी श्रीपा वैष्णवी श्रीपा एवं द्वारस्यानंतरं दक्षिणपार्श्वयोः ॥ वारा
ही श्री इंद्राणी श्री दक्षिणद्वारस्य पूर्वपश्चिमपार्श्वयोः चामुंडा श्री महालक्ष्मी श्रीपा
इति संपूज्य चतुरश्रस्य वायुकोणे कुलिशुग शक्ति श्रीपादुकां पूजयामीति संपूज्य तदंत
रष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं विजया एवं विमला शुभा शिवा वि
नता विभूति विविधा विमला इति संपूज्य तदंतः षट्कोणेषु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्ये
न कमला कामिनी किराता कीर्ति कुट्टिनी कुलसुंदरी कल्याणी कालकोला इ
ति संपूज्य तदंतः षट्कोणेषु देव्यग्रमारभ्य कोणे डाकिनी एवं दक्षिणाग्रकोणे राकिनी
पृष्ठकोणे लाकिनी पृष्ठवामकोणे काकिनी दक्षिणपृष्ठकोणे शाकिनीकोणे देव्यग्र
कोणे हाकिनी इति संपूज्य तत्त्रिकोणे देव्यग्रकोणमारभ्य प्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं इच्छा

शक्ति ज्ञानशक्ति क्रियाशक्तियाः इति संपूज्य अग्निकोणवह्निकोणयोरंतराले देव्या दक्षिणाग्रा-
दिष्टेषु च दक्षिणोत्तरस्थानचतुष्टये परिकल्प्य पाशेभ्यो नमः वज्राय नमः खड्गाय नमः अंकुशा-
य नमः इति देव्या दक्षिणकरादितदूर्ध्वकरांतस्थान्यायुधानि संपूज्य देव्याः पृष्ठवामभागमा-
रभ्य वामाग्रावधि स्थानचतुष्टये परिकल्प्य नेषुपाशाय नमः चर्मणे नमः गदायै नमः पद्मा-
य नमः इति देव्या वामोर्ध्वकरादितदधः करांतस्थानिच्चायुधानि संपूज्य प्राग्वल्लोकपालो-
क्तदायुधानि च संपूज्य पुनर्मध्यस्थानि न्यांतद्वितीया संपूज्य दीपादि सर्वं प्राग्वत्समाप्य येदि
ति भेदं ज्ञानिन्या पूजनविधिः ॥ अथ वह्निवासिनी ॥ तत्र श्रीतंत्रराजे ॥ अथ षष्ठ्या नित्यायाः षष्ठी
तमंदीरिता सा विद्या वह्निवासिन्याः कथिता भुवनवासिता तदंगानि लिपिन्यासे ध्यानशक्ति
भिरर्चने ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ॥ ऋषिर्वसिष्ठः छंदो गायत्री देवता तस्या आद्यं तद्वीजं
शक्तिरस्याः कीलकं मध्यमेव च ॥ तंत्रराजे ॥ विद्या ह्रींनी य बीजन स्वराणं दीर्घा त्रिसो जपेत् मा
याताषड्वैकांगान्याचरेन्न्यस्य करांगयोः नवादशावि विन्यस्य नवरंध्रेषु विन्यसेत् व्यापकं
कृत्वा समस्तेन कुर्याद्देव्यात्मसिद्धये सर्वास्वपि च विद्यासु व्यापकन्यासमाचरेत् तेन तत्त-
न्मयो भूयात् साधकः तेन सिद्धयः तस्याचिरेण देवीनां प्रसादः संभवतिष्यति मातृकायाः
षडंगं च मातृकान्यासमेव च सर्वासां प्रथमं कृत्वा पश्चात्तत्तदिति न्यसेत् ललिताया सर्व-
गौरितः प्रोक्तमष्टभिरेव च तेन तस्याः तु लिपि ध्यानं मेनैव समीरितः तप्तकांचनसंकाशां

सौर· नवयौवनसुंदरी चारुस्मेरमुखांभोजा विलसन्नयनत्रयी अष्टभिर्वीरुद्भिर्युक्ता मालिकयाभ
रणोज्ज्वला पद्मरागकिरीटांशुसंभेदारुणिमावरा पीनकौशेयवसना रत्नमंजीरमेखला
२८६ रत्नमौक्तिकसंभिन्नस्तवकाभरणोज्ज्वला रत्नांगुलीयकेयूरचापपाशांकुशमंडले दधाना
286 बाहुभिर्वामैः कल्हारहेमशृंगकं पुष्पेषुमातुलुंगं च दधाना दक्षिणैः करैः स्वसमाना भि
ः शक्तिभिः परिवारिता वामोर्ध्वादितदधः पर्यंतं दक्षिणोर्ध्वादितदधः पर्यंतमित्यायुध
ध्याने एवं ध्यात्वार्चयेद्वह्निवासिनीं विघ्नविग्रहां ज्वालिनीं विस्फुलिंगिन्यां मंगला स
मनोहरा कनकाकिनवार्विघ्नवा विविधाचेति शक्तयः अष्टकोणेषु संपूज्यास्तद्ग्राह्यम
दक्षिणदलेषु ब्राह्म्यादष्टौ सेवन्तां वाणीशालोः समर्चयेत् मेषाद्या राशयः पाशांकिमिथुनाक
र्कटामपि सिंहांकन्यांतुलां कीटं चापीचमकरामपि ॐ भामीनांयजेन्नाग्वदग्यादार
भ्यद्यांकृति चतुरस्रद्वारपुरगापद्ववयोः कोणादिरवव अन्यत्र पाशुद्दिशोशक्तिः पात्कादि
पाशमर्चयेत् मायासप्तात्वरीमप्परातेनंम भिरीति ते जस्मरामन्वेभद्राचविघ्नवाचविवि
धोद्भवा चित्ररूपा तिः सपत्ना निरातंकाच पावनी अचिन्त्यवैभवावन्का दशामीपरिकी
र्तिनावलदेवी तस्मैषाका ऊरुऊल्याहि विधया पद्मनोनाकादेवतानवलिकमेणितत्र
तो समाह्वयामेभापेताविदधाहालिदेवतां हतयोनेवयानितकृतातत्तद्धिरेवुजेह्वादः
पान्तुदसेयुक्तविदयाद्रुतयुग्मकं नहद्दिस्थतरग्रेहद्वारहूपममन्विते स्ववपाशिमपा।

१८

ल्लसितं मुकुन्ददेवीं तथा चिंतयेत् ॥ अथ प्रयोगः ॥ तत्र प्राग्वदासनपूजादियोगपीठन्यासांते कृत्वा
वह्निवासिनीविद्यायाः प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि वसिष्ठऋषये नमः मुखे गायत्रीछंद
से नमः हृदि वह्निवासिनीविद्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोर्नमः शा
क्तये नमः नाभौ वह्निवासिन्यै कीलकाय नमः इति विन्यस्य सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः
इति प्राग्वदुक्त्वा ॐ ह्रीं हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट् ह्रैं कवचाय हुं
ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रः अस्त्राय फट् ततो दक्षनेत्रे ॐ नमः वामे ह्रीं नमः दक्षनसि ॐ
नमः वामे ह्रीं सि नमः मुखे वन्ह्यै नमः लिंगे लें नमः गुह्ये मः नमः इति विन्यस्य वह्निवा
सिनीविद्यया व्यापकं विधाय ततः कांचनसंकाशामित्यादि ध्यात्वा मानसपूजांते पट्ट
के कुंकुमादिना द्वादशदलकमलं विलिख्य तत्कर्णिकायां षट्कोणं विधाय तन्मध्ये
प्राग्वत् नवयोनिचक्रं कृत्वा पद्माद्बहिः वृत्तद्वयं विधाय तद्बहिः पूर्वपश्चिमयोः द्वारयु
तं चतुरस्रद्वयं कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत् संस्थाप्याभ्यर्च्य स्थापनाद्यात्मपू
जांते प्राग्वत्सर्वनेत्रवरीपीठमभ्यर्च्य तत्र वह्निवासिनीविद्यया मूर्तिं परिकल्प्यावाह
नादिपुष्पोपचारांते वायुस्थाप्यंतरवृत्तयोरंतराले प्राग्वत् षडंगानि संपूज्य देव्याः पृष्ठ
भागे पूर्वयोनिमध्ययोन्योरंतराले गुरुपंक्तित्रयं संपूज्य अष्टयोनिषु देवीं समारभ्य प्रा।

सौर॰ दक्षिणेपत्र ह्रौं श्रीं ज्वालिनीपादुकां पूजयामि एवं विस्फुलिंगिनी मंगला मनोहरा ।

२८७

287

कनका कितवा विश्वा विविधा इति संपूज्य द्वादशदलेषु देव्या आदिशा दक्षिणे
न मेषा वृषा मिथुना कर्कटा सिंहा कन्या तुला वृश्चिका चापा मकरा कुंभा ।
मीना इति संपूज्य चतुरश्रदेव्या गद्वारस्य दक्षिणभागमारभ्य आदक्षिणेपत्र ॐ ह्रस
रा सर्वभद्रा विश्वा विविधोद्भवा चित्ररूपा इति पश्चिमद्वारद्वयवायव्यान्तरेशा
नेषु संपूज्य एवं द्वारयोरुत्तरदक्षिणपार्श्वयोर्न्ययदक्षिणनैऋतकोणेषु निस्पंदा निरा
तंका पावनी सर्विन्य विभवा रक्ता श्रीपादुकां पूजयामीति संपूज्य तद्बहिः श्मवरो
कपालाश्मनदायुधानि च संपूज्य धूपदीपादि समर्प्य गन्धमाल्यप्रदद्यादिति वह्निवासिनी
पूजाविधिः अथ षोडशनित्यासु नवमी यामसमीरिता तस्या विधानं वक्ष्यामि शृणुष्व
वीरसाधक यां कृत्वा विविधान् भोगान् वह्नीदृशान् पार्वति प्रभो तदंगानि लिपिन्यासं ध्याने
शक्तिभिर्वचनं ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ॥ ऋषिर्ब्रह्मा च गायत्रं गायत्री छंद उच्यते दे
वता परमेश्वरी वह्नेश्वरी शक्तिः अग्न्येतत्वबीज शक्तिस्तु वाग्भवं कीलकं भवेदिति ॥
तंत्रराजे ॥ हृदयमेकैकमथ वा हृदयं हृदयमथ हृदयं मापयापुद्दितं हृत्वा ऊर्ध्वं दंगानि षट्क्र
मान्न ह्रक्रोत्रमाभावा कुवह्नेनीभिर्गरैषु च क्रमान्न रक्तोऽवरां रक्तगंधमाला विभ

रक्तो

षण्णां चतुर्भुजां त्रिनयनां मालामाकामकूटोज्ज्वलां पाशांकुशाविद्धचापं दधतीं मीसाय
केनसा दधानां वाहुभिर्नेत्रैर्देयामवलह्यीनलैः पञ्चंगतोसायकान् शाध्वजन्त्रह्मकोणे
ब्रमहीपुरे चक्रमध्ये सर्वाभीनांसेरवक्रसर्वाहन्तां शक्तिभिः स्वसदृशाभिरावृतां पा
नमध्यगां सिंहासनेमितः सुवेत्यात्तस्याभिषु शक्तिभिः हृतांसुविनोदाचयातानापाता
दिभिस्सदा ऊर्ध्वाण्णमहणांभोजे विंतयेत्नां ज्ञानादिकां रक्षां ज्ञानानन्दिप्रानत्र त्रिकोणस्या
श्रुशान्तयः शक्तिस्वाग्याः षडश्रस्याः पराह्लादपन्नगाः हेहेलावोल्ले दिनी क्लिन्नाद्रा
भिनीमदनातुरा निरंजनाराणवनीतनिष्ठेवमदनावती मेखलाद्राविणीवेगवतीहा
दशपाशत्रयः ततः षोडशपत्रस्याः शक्तीराकर्णयाविके कमलामिनी कल्पाकालीकलि
नकोलवका किणनांकालचनी कौशिकीकंबुवादिनी कालरात्रिकपालीकीर्तिकुमारी कुं
कुमामपि चतुरश्रस्थिताशापि शक्तीराकर्णयक्रमात् भेजिनीवेगिनीनागाचपलाये
पालामरो रतिः श्रद्धाभोगलोलामदोन्मनामनस्विनी दिग्वहारेष्वपाश्वेष्ठुकोणदिग्व
सेस्थिताः द्वादशेत्तामहादेव्यश्चतुरश्रमितापज्जेत कृतान्ध्येमरामलाभ्यां प्रान्कल्पान
नोवेयेत् योगाणीश्चहोमपानवसिंहासनमनेकं नवचकेनतो देवी शावदायावशक्ति
भिः मायासमाहृतीमंत्रगतेस्तेस्ताभिरर्चयेत् वलिं दद्यात् [illegible] तमात्तपुराणकपाद्या
त्तकुरुकुल्लायाहोमंकुर्याद्यथाविधि शुक्लाकैरणौः पुष्पैः शुतैर्याहोममर्चयेत् प्राग्वत्समापयेद्वि

सौरः २८६ 289

स्यमर्चनं तेन समीरितं अथ प्रयोगः तत्र प्राग्वदासनस्थो योगपीठन्यासान्ते वज्रेश्वरी विद्यायाः प्राणायाम
त्रयं कृत्वा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि वज्रेश्वरी नित्यायै देवतायै नमः गु
ह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः ह्रीं शक्तये नमः नाभौ ऐं कीलकाय नम इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसि
द्धये विनियोगः कृताञ्जलिरित्येवमुक्त्वा ह्रीं क्लिन्ने ह्रीं हृदयाय नमः ह्रीं ऐं ह्रीं शिरसे स्वाहा एवं क्लौं
शिखायै वषट् नित्यकवचाय हुं मदद्रवे त्राय वौषट् ह्रैं अस्त्राय फट् इति करषडङ्गन्यासं विधाय
दक्षनेत्रे ह्रीं क्लीं ह्रीं नमः वामे ह्रीं त्रिं ह्रीं नमः एवं दक्षकर्णे ऐं नमः वामे क्लौं नमः दक्षनसि नि नमः
वामे त्यं नमः सं नमः वक्त्रे मिं दें नमः नाभौ द्रं नमः लिङ्गे वें नमः चेति विन्यस्य मूलविद्यया व्यापकं
विधाय रक्ताम्बरामित्यादि ध्यात्वा मानसपूजां विधाय प्राग्वत्स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना स्वाभिमुखं
त्रिकोणरूपाणि विधाय तद्बहिः षट्कोणं तद्बहिर्द्वादशदलपद्मं तद्बहिः षोडशदलपद्मं त
द्बहिश्चतुरस्रं रचयेत् चतुरस्रद्वयं कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्तत्पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य च्यो
शङ्खस्थापनादि आत्मपूजान्ते प्राग्वत्सर्वेश्वरीपीठार्चनेमं डूकादिदिक्पर्यन्तमभ्यर्च्य तदनु शौ
ण समुद्राय नमः कनककपोलाय रक्तसिंहासनाय नमः इति संपूज्य तदनु पुष्पाञ्जलिरूपचारैः सं
पूज्य त्रिकोणमध्ये प्राग्वत्सशक्तिं संपूज्य त्रिकोणषट्कोणयोरन्तराले देव्याः पृष्ठे प्राग्वत्तु
रीयं क्लिं त्वयमभ्यर्च्यात्र त्रिकोणे देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन ह्रीं ईं क्लां शक्तिं पादुकां पूजयामि एवं
ज्ञानशक्तिं क्रियाशक्तिं इति संपूज्य षट्कोणेषु प्राग्वत् डाकिन्यादिषट्कं संपूज्य द्वादशदले
षु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन ह्रीं हल्लेखा एवं क्लेदिनी क्लिन्ना क्षोभिणी मदना मदनातुरा रतिः
मुद्रा निरञ्जना भगवती मदनावती मेखला द्राविणी वेगवती इति संपूज्य तद्बहिः षोडशदले
षु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन कमला कामिनी कल्या कला कलिन्नकोटिका किरणा कालक

ग्नादिद्वारचतुष्टयपार्श्वेषु पश्चिमद्वारमारभ्य दक्षिणभागादिप्रादक्षिण्येन मोहिनी वेगिनी
नागा चपला पेशला सती रतिः श्रद्धा इति संपूज्य वायव्यादिकोणचतुष्टये प्राग्ग्रादक्षि-
णेन रतिर्भोगा लोला मदा तून्मत्ता मनस्विनी इति नैर्ऋत्यंतं संपूज्य प्राग्लोकपा-
लार्चा इति शेषं समापयेदिति वज्रेश्वरीपूजाविधिः अथ शिवदूतीनित्याविधिर्लिख्यते।
तत्रैव तंत्रराजे ॥ अथ षोडशनित्यासु याः प्रोक्ता नवमी तदा तद्विधानं शृणु प्रोक्तमभी-
प्सितफलप्रदं वियोज्ज्वारः स्मृतः एवमथ त्वामुक्तक्रमतनैः तदावेशाच्छक्तीश्च तद्ध्या-
नेतस्य पूजने ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिरुद्रोऽस्या गायत्रीछंदोऽस्या देवता शिवा शि-
वाहनी अस्ते तेन बीजशक्ती भ्रमधे कीलकं तु च्यते इति तंत्रराजे पश्चादंगेषु मुद्दिष्ट-
तत्केती: शृणु पार्वति विद्युल्लाकर्षिणी लोला नित्या मदनमालिनी विनादा कौतुका
पुण्या पुराणा चतुरश्रगा वागीश्वरी वरदा विश्वा विनोदा विघ्नकारिणी वीरा विघ्नहरा
विद्येत्युक्ताः पत्राश्रशक्तयः सुमुखी सुंदरी सारा सुमना च सरस्वती समया सर्वगामि-
न्युक्ता स्वकोणाश्रशक्तयः डाकिन्याद्याः षडंगेषु सर्वाश्चायुधदक्षिणा मूलदेवीभ्र-
माकारवर्णायुधसमन्विताः शिवो वा लोहयशिरा विग्रहवनी मत्ता नादा मनोन्मनी
षट्सु पत्रेषु परितोऽर्चयेत् स्थानान् क्रियाशक्तीरिन्दुकोणेषु पूजयेत् मध्ये देवीं

मोर
२६०
२९०

त्रिहस्तां पूजयेद्देवीं शिवां न साधकानेनमुखाग्नेयत्नमयं विश्वमीरिते तथापि विश्वसेत्राणा
हेतुक्लेशापतनं नु निदाघकालमध्याह्नदिवाकरसमप्रभा नवरत्नकिरीटचन्द्रोद्भासमस्तका
बरा नानाभरणसम्भिन्नादेहकान्तिविराजिता शुचिस्मितामुखाम्भोजा स्तूयमाना महर्षिभिः
पाशं विरङ्गहारत्नचषकं वामबाहुभिः दक्षिणैरङ्कुशं खड्गं कुठारं कमलं तथा दधाना सा
धकाभीष्टदानोद्यमसमन्विता ध्यात्वैवं पूजयेद्देवीं दूतीं दुरितनाशिनीं हन्तव्यबीजैः श्व
श्वेतश्रृङ्गिः पुटं कृत्वाम्बुजं नप्याश्वस्थमध्यान्तेन च दद्दलाम्बुजं भूपुरे वह्निवासिन्या
हृत्वा तन्मध्ये गोप्त्रीं शिवां आवाह्य सम्पूज्य नानाः फलैः मातृकाविधानात् स्थिता जपं कृत्वा नम
स्कृत्य स्वात्मनि उद्वासयेद्भवतीति **अथ प्रयोगः** तत्र प्रातरासनं पूजादियोगपीठन्यासान् कृत्वा
शिवदूती विद्यायाः प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि रुद्राय ऋषये नमः मुखे गायत्री छन्दसे न
मः हृदि श्रीशिवदूतीनित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः नमः शक्तये नमः
नाभौ शिवदूतीकीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये कृताञ्जलिः कृत्वा ह्रीं ह्रीं
इत्यादि षड्दीर्घस्वरयुक्तमायाबीजेन करषडङ्गन्यासं विधाय श्रोत्रयोः ह्रीं श्रीं सिद्ध्यै नमः
एवं सर्वाङ्गेषु नमः चक्षुषोः नमः जिह्वायां नमः घ्राणयोर्नमः सर्वाङ्गेषु नमः इति विन्य
स्य मम तत्त्वं व्यापकं कृत्वा निदाघकालेत्यादि ध्यात्वा मानसपूजां कृत्वा सामग्र्याः पी
ठे पट्टे कुङ्कुमादिना अष्टदलपद्मं निर्माय तन्मध्ये हृन्नडय नमः ध्येत्स्वात्त्रिकोणं तदन्तर्हेतुरूप

वप्राद्बहिः षट्कोणं तद्बहिरष्टकोणं तद्बहिरष्टदलपद्मं तद्बहिः पूर्वपश्चिमयोः द्वारयुतं
चतुरस्रमिति स्वरयन्त्रं कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय प्राग्वत्पुरतः समस्थाप्य अर्घ्यपात्रस्थापना
यान्तं पूजान्तं शिवदूतीयमूर्त्तिविधियोपरिकल्प्यावाह्य वाहनादि षोडशोपचारान्ते त्रिकोण
नः प्राग्रत्य ऊर्ध्वगामि संपूज्य त्रिकोणाद्बहिरतत्पुले प्राग्रन्द्रुहपंक्तित्रयं संपूज्य चतुरस्रे देव्यग्र
द्वारस्य दक्षिणभागमारभ्य प्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं विघ्नलोपाडकाः पूजयामि एवमाकर्षि
णी लोला नित्या मदना मालिनी विनोदा कौतुका पुण्या पुराणा इति संपूज्य अष्टदलेषु
प्राग्वत् वागीशी वरदा विश्वा विशाने विघ्नकारिणी वारा विघ्नहरा विद्या इति संपूज्याष्ट
कोणेषु सुमुखी सुन्दरी सारा सुमना सरस्वती समया सर्वगा सिद्धा इति संपूज्य ष
ट्कोणेषु देव्यग्रकोणमारभ्य हाकिनीपा एवं राकिनी शाकिनी लाकिनी काकिनी इ
ति संपूज्य षट्पत्रेषु शिवा वाणी [illegible] विघ्नहर्त्री नादा मनोन्मनी इति संपूज्य अन्त
त्रिकोणे देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन इच्छाशक्ति क्रियाशक्ति ज्ञानशक्ति इति संपूज्य त्रिको
णमध्ये तत्तद्योनिदले देव्याः दक्षिणाधःकरादि वामाधःकरान्तं स्थानि आयुधध्यानानि
परिकल्प्य कमलाय नमः स्थावाराय नमः कुठाराय खड्गाय अङ्कुशाय पाशाय खे
टाय गदायै स्वचषकायै इति संपूज्य पुनर्मध्ये देवीं संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं समापयेदिति
शिवदूतीनित्यार्चनविधिः अथ त्वरितानित्याविधिर्लिख्यते तत्र श्रीतन्त्रराजे अथ षोडशा
नित्याष्टके नवमी या समीरिता प्रोक्ता त्वरितानित्याविधियागवह्नादशोदरा तत्तद्विधानसंपूर्णं प्राह

सौर २८१
291

विराट्छंदः समीरितं रविर्वा देवता प्रोक्ता पुरुषार्थफलप्रदा नेत्रराजे विद्यावर्णैर्वर्णादिषट्
भिरङ्गैरेस्तु या कुर्यादंगानि मन्त्रवर्णाः षट्कक्रमेणाक्षरागया । शिरो ललाटकंठेषु नेत्राभ्यां धास्कंधे
षु च ऊरुयुग्मे जानुनोस्तत्र पादयोर्हृदये नाभौ तु पादयुग्मे तथा वर्णान्मन्त्रजान्दश विन्यसेत्
स्थिती यो पातमध्यस्य मन्त्रवर्णानि तेरपि नारायणः शृणु तु ध्यानं तच्छ्री लीलावपुजेन प्रणवतोऽग्नि
भाकारेण नवयौवनशोभिनी त्रिविक्रमाद्दभागेकल्पिता भरणोज्ज्वला बहिर्वहे हृतापी
न्तनच्छत्त्रानन्यतांकिनी गुंजागुणालमहद्दः कुचक्रकुमममज्जला त्रिनेत्रा चारुवदना मंदस्मित
मुखाम्बुजा पाशांकुशवराभीतिलसद्भुजचतुष्टया ध्यानेवं तो न तुला देवी पूजयेच्छक्तिभि
र्हिता नव ग्रस्था नु पटकारीशास्वाप्फकारीज्वला प्रमादेष्व लदाने च साधकानां वराविता
यन्तः सवनिनेत्रकामा मायाशक्तिर्नवम्यसौ कामवर्णा गदापाणिर्वह्निबह्रिशिरोरुहः किंच
रष्ट्राग्रनलस्याः पूज्याः सर्वार्थसिद्धये तद्वारपार्श्वयोः पूज्या जया विजयमस्तके शक्तीनतस
हरी स्वर्णविद्युद्वेलन्त्काराम्बुजे हूंकारी खेचरी चेजकेक्षणी तापनी नततः स्त्रीङ्कारीदेम
काली लोकपालसमा इमाः पूज्याः पद्माष्टपत्रपुस्थिता मन्त्राणि शक्तयः यामिनित्याचिता
भिः स्यान्नवेनारी प्रसन्नमथः स्मृण्यपूजाविधिस्तस्याः पूजिता यामहे ष्वत्र सायदर्श्य विधाय
श्रीमदष्टसिंहाद्विकर्मशुभे आसने हेमरचिते विदध्यान्मूर्त्तिपाद्यय पश्चिमस्यास्य युक्तनवत्तहृत्तयु
ग्मके नदेतनष्टपत्राब्जे विधाय त्राशिवापरा सायंदीवान्यप्रतिः शक्तिभिर्वेष्टिता मथ मुद्रा
दर्शनपूर्वं मन्त्र पूजयेन्नीय यथा विधिना अग्रपत्रा प्रके हृन्नमथ्यवर्णाः पुरोदितेः किंकरस्य बलिं दद्या

गदीरितैः स्वस्वमानगणाकोणैर्मेऽललक्ष्यं भक्तितः एवं कृते विधायाग्रे जपे द्विद्वोमसहस्रकं।
ध्याने वा कृत होमं स्यात् एतां प्रागवत्स्मरेत् पयेत इति ॥ अथ प्रयोगः ॥ ऋषिः पौरुः विराट्छन्दो देव
तेयं च पार्वती कवचं ह्रीं शक्तिः बीजं ऐं कीलकमिति नीरीते तत्र प्रागवत्स्नानपूजादि योगपी।
ठन्यासांते तत्र ऋषि विधायामालायामंत्रपक्षं कृत्वा शिरसि ऋषये नमः मुखे विराट्छ
न्दसे नमः हृदि त्रिरितानित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रीं बीजाय नमः पादयोः ह्रें शक्तये न।
मः नाभौ ऐं कीलकाय नमः इति विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृत्वांजलिं ह्रां
हृत्वे हृदयाय नमः ब्रह्मे शिरसे स्वाहा क्लें शिखायै वषट् ह्रीं कवचाय हुं ह्रैं नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रः अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा शिरसि ह्रूं नमः ललाटे ह्रूं
नमः कंठे ह्रीं नमः हृदि नमः नाभौ ह्रूं नमः मूलाधारे नमः ऊरुद्वये ह्रीं नमः जानुद्वये
ह्रें नमः जंघाद्वये ह्रीं नमः पादयोः फट् नमः इति मायापुटितान्वर्णान् विन्यस्य ममम
विधाय प्रागवद्व्यापकं कृत्वा ध्यानादि मानसपूजां ते प्रागवत्स्वर्णादि पट्टे कुंकुमादिना प
श्चिमाद्वारं तु चतुरस्रं वृत्तत्रयं विधाय तदंतर्वृत्तद्वये तदंतरष्टदलपद्मं इति पूजां वक्रू विधा
प्रागवत्सुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य कर्णादि स्थापना दि आत्मपूजांते भुवनेश्वरी पीठमभ्यर्च्य तत्र त्रिवि
ना विधायामिति परिकल्प्यावाह्यावाहनादि पुष्पांजल्यंते नेकालीं कांते प्रागवत् षडंगा

सौर: निगपंक्तित्रयं संपूज्य तद्बहिर्हितत्रये तत्पश्चादीशादिपदेव्यग्रदलाग्रवायव्ये ह्रीं श्रीं फट्कारीपादुकां
पूजयामि वायव्यां देव्यग्र एवं किंकरपादुकां पूजयामीति संपूज्य चतुरश्रद्वारस्य दक्षिणे
२९२ रपार्श्वयोः जया विजया ततोष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्रागवत्स्यादक्षिणेपन ह्रीं श्रीं हें का
292 रीपादुकां खेचरीया चेडा व्यापिनी ह्रीं डंकारीया हेमंकरीया इति संपूज्य लोकपाला
दिसर्वं समापयेदिति अत्र केचित्कुलावलिदानानंतरं किंकरस्यापि देव्यग्राद्विभिर्बलिं द
द्यादिति त्वरितानित्यापूजाविधिः ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृतेसौ 290
भाग्यरत्नाकरेऽचलत्रिस्थानेरंगकः २४ ॥ अथ श्रीकुलसुंदरी ॥ तंत्रराजे ॥ अथ षोडशनित्यासु द
शमीयाससमीरिता विद्योक्ता कुलसुंदर्याः तस्याः पूजाविधिस्तु एव तद्ध्याने अथ तन्न्यासे तत्छं
दोपि त्वमवंतमिति ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ॥ ऋषिस्तु दक्षिणामूर्तिर्बृहतीर्हरशिरसि वि
न्यसेत्तु छंदः पंक्ति स्तवि से यो मुखे विविन्यस्य देवतां हृदये परमेशानिविन्यसेत्तु कुलसुंदरी
वाग्भवं बीजमित्युक्तं पाशित्वारक्तीयमीरितं कामबीजं कीलकं स्यात्पुरुषार्थे विनियुज्यते ॥
तंत्रराजे ॥ त्रिभिस्त्रिरावृत्तैर्मूलवर्णैः कृत्या तु षडंगकं व्याप्तिमध्यावसानेषु ध्यानान्न पंचविधोकृ
मात प्रत्येकं त्रिभिर्बीजैर्दीर्घस्वरसमन्वितैः कृत्वा तु रागवर्गाणां न्यासं षोडशकं यथा वि
धि ऊर्ध्वं प्राक् दक्षिणोदीच्यापश्चिमापरनामभिः शुचिनस्यतिस्तदा समस्तवपयाकृ

क्रमे च्यापारवं प्रदक्षिणकं द्वितीये लोचनत्रये तृतीये श्रोत्रे चिबुके चतुर्थे घ्राणान्ताल्पष
ष्ठे चमे वा लनाभौ ३तनः पातियदष्टये लललमृध्याग्रलोत्पमे त्रवधासलवर्णकैः ला
हितो लोहिताकारशक्तिहृदन्तिषविनो लोहितागुकमन्त्रषह्नप्रफताषणमवोयुक्ता
प्रतिवक्त्रे त्रिनयनो तथा चाह सितत्ताननो मनेचैरत्नघृटितमालिकामकुटो ललला
नांकहारके यूरवधानान्तपुरो ललला रत्नतल्पबुकमभिनेलसहदेनःस्थलाशुभोका
हृएणानेदयरमामकं एणा मनेक्षोदशाभिर्युक्तासवेषामर्वे वाग्रपी घवाला तलवतपम
ऊर्तिकोरत्न निर्मितो रत्नहुणौ वृचषाकेल्पगवत्यात्मानपुत्रिका दथानादति णः
वामेः पुस्तकं वामितोन्पला हेमीचलेपकमीरक्तमाल्या वे पूर्ववैरीसैः परितास्तावप
मानाचहवगपवेविनरः पत्नेशन्नमदेवेषिसिद्धविद्यापशटिमिः ध्याला क्रमचे पत्निषा
वा ललाशौकीर्तिसिद्धप सितांकेवलबाकसिद्धालक्ष्मेरेमपभानपि धूमाभा चाति
विद्धेश्रामनपनिग्रहापव नीलांचमृकोकरणोत्सरेतलदपदया भाषासरस्वतीवा
णीसलकनाग्रा कृतानयवा वहत्रपावित्र रातिरम्पाध्यानेदकोत्हुके एवमेकादशघ्राणकं
नवधा निषयाजपेन वहिरष्टच्छदाभोजेवाह्या याम्ताः समर्चयेत् चतरश्रलोकप
लाशानि च पात्रामचेयेत् इन्द्राग्निपुमरवरुणोनिवरुणानलसोमसकान् ईशानान्तविधा
न्यागायशष्टदिक्षुधरोतर शान्तानेनाम मिः प्राग्वत्सूजपत्नवेसिद्धप वतरश्रदृपके

२६३

293

[illegible]

मोर प्राकां शस्य कुद्दारसंयुते तेन्मध्ये हन्तत्पुगमस्य ऊर्ध्वादृष्टदलाम्बुजे चतुरस्रं च चत्वारि भोगानि नव
योनिकं कृत्वा त्रं नाममावाह्य प्राग्वत्सम्यगभ्यर्चयेत् एकादशान्तताः शाक्तीः मध्ययोन्यस्तु पा
र्श्वयोः तथैव लोकपालांश्च शाक्तीर्द्वारद्वये चयेत् विशेष एव सामान्यमस्यादर्चनमेविकस
स्मात्तर्पयी बलिं दद्यान्मन्त्रज्ञो न तेऊहऊहलया एवं नित्यार्चनं ऊर्ध्वान्नित्यं होमं न चात्र तेन वै ॥ अथ प्रयोगः
तत्र प्राग्वदासनं मन्त्रज्ञो द्वियोगपीठन्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि दक्षिणा
मूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छन्दसे नमः हृदये श्रीउल्लासदेवी नित्यायै देवतायै नमः गु
ह्ये ऐं बीजाय नमः पादयोः सौः शक्तये नमः नाभौ क्लीं कीलकाय नमः इति विन्यस्य सर्वा
भीष्टसिद्धये विनियोगः कृताञ्जलिः कृत्वा ऐं हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वाहा सौः शिखायै
वषट् ऐं कवचाय हुं क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट् सौः अस्त्राय फट् इति करषडङ्गन्यासं कृत्वा मन्त्रा
रम्भे जपारम्भे आं हृदयाय नमः ईं शिरसे स्वाहा ऊं शिखायै वषट् ऐं कवचाय हुं औं अस्त्राय फ
ट् इति कराङ्गयोः विन्यस्य शिरसि ऐं ऊर्ध्ववक्त्राय नमः मुखे ऐं पूर्ववक्त्राय नमः दक्षकर्णे ऐं
ॐ दक्षिणवक्त्राय नमः वामकर्णे ऐं उत्तरवक्त्राय नमः ऐं ॐ पश्चिमवक्त्राय नमः ब्रह्मरन्ध्रे ऐं अप
रवक्त्राय नमः इति न्यसेत् मन्त्रमध्ये त्वावरणस्य मन्त्रारम्भे विद्यायां मध्यमबीजे षट्दीर्घस्वरैः
भिन्नं कृत्वा कः क्रीं मित्यादिना न्यसेत् मन्त्रान्तेपि विद्यायां अन्तिमबीजे हृस्वस्वरैर्भिन्नं कृत्वा सौसी
मित्यादिना न्यसेत् एवं जपादौ जपमध्ये जपान्ते वाङ्गपञ्चकमपूर्तं उद्दिष्टं समुच्चय जपान्ते र
मिति अथ प्रकृतं मध्यमहृदस्य वक्त्रन्यासानन्तरं मूलाधारे ऐं नमः ब्रह्मरन्ध्रे क्लीं नमः हृदये सौः
नमः दक्षनेत्रे ऐं नमः वामे क्लीं नमः ललाटनेत्रे सौः नमः दक्षश्रोत्रे ऐं नमः वामे क्लीं नमः विल

पादाग्रे सौः नमः एवं वामोरुमूले जानुनि पादाग्रेऽन्त एवं न्यसेत् । ततो मूलविद्यया व्यापकं कुर्यान्मू-
नाय मध्यान्तयोः आदिमध्यवीजेन सवीजयोरपि व्यक्तन्यासानंतरं मूलवीजेन ववविधन्यासं व्यापक-
न्यासं च कुर्यादिति संप्रदायः ततो ध्यानमानसपूजान्ते भगवतस्स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिनाष्टदल
कमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां भगवत्त्रययोनिचक्रं विधाय मध्ये ह्स्ख्फ्रें तद्व यं । तद्बहिः एवं य
श्रीमयोर्हीं रथुतं चतुरस्रहृदयं कुर्यादिति एवं चक्रं निर्माय भगवत्स्वरूपतः संस्थाप्य आवा-
ह्य मानसपूजान्ते मेरुकादिना तन्त्रान्ते भगवतीं पूजां कृत्वा अष्टदलकेसरेषु वामायै नमः ज्येष्ठायै नमः
रौद्र्यै नमः अम्बिकायै नमः इच्छायै नमः क्रियायै नमः कुब्जिकायै नमः विश्वै नमः सर्व्वै नमः
विषघ्न्यै नमः इति दशशक्तीः संपूज्य ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति समस्त
पीठं संपूज्य तत्र कुलसुंदरीविद्यया मूर्तिं परिकल्प्यावाह्यावाहनादिषु प्राणप्रतिष्ठान्ते प्रागुक्तष-
ड्चक्रन्यासमन्त्रैः देव्या अङ्गषट्कं संपूज्य आसनादिपुष्पोपचारान्तं त्रिकोणमध्ये भगवत्पद-
मानि मे संपूज्य भगवतो नित्यमध्योर्ध्वमध्ये परमानन्दपङ्क्तित्रयं संपूज्य अन्तस्त्रिकोणाग्रकोणे ह्रीं
श्रीभाषापादुकां पूजयामि इति संपूज्य अष्टमयोनिषु देव्यास्त्रयोनिमारभ्य आदक्षिणेन ह्रीं श्री
सरस्वतीपादुकां पूजयामि एवं वाणी संस्कृता प्राकृता परा बहुरूपा चित्ररूपा रम्या इ-
त्यष्टशक्तीः संपूज्य अन्तर्योन्यां देव्याः दक्षिणकोणे आनंदा वामकोणे का इति संपूज्य

सौर.
२८४
294

अष्टदलेषु भागवतत्रासाया: संसूज्य पत्रश्रेष्ठमाग्वलोकपालान् लं इंद्रायत्रिपा ध्यादि शक्ति
रूपान्संपूज्य तदायुधान्यपि तथैव शक्तिरूपाणि संपूज्य धूपादिकं सर्वं कृत्वा मामवत्समापये
दिति कुलसुंदरीनित्यापूजाविधि: अथ नित्यानित्या तत्र श्रीतंत्रराजे अथ षोडशानित्यास्वया
मेकैकादशीन्तं नित्यानित्यां संपूज्य पाते यदायत्तमिदं जगत् विद्योह्यावयुतेष्वेतद्ध्यानमि
होच्यते यासौ समस्तजीवानां देहस्थितिविधायिनी मासेध्यानेनतः शक्तीस्ताभि: पूजां च समाप
नमिति इति श्रीमूर्तिसंहितायां त्रिपुरे श्रीवतंत्रेनिति त्रिपुरेश्रीवालेति बालैव कुलसुं
दरीति ज्ञानार्णवोक्ता बाला कुलसुंदर्योरभेदात् बालापाडरूप्यादिकमेव कुलसुंदर्योक्त
एव नित्यानित्यायायाः पीति यन्मा कुलसुंदरीविधानोक्ता पक्वरूप्यादयोत्रापि ज्ञेयाः तेषु प्रयोगे
लिखनीयाः तंत्रराजे दीर्घस्वरसमेतान्यां हंसहृल्लेखांडगकं भ्रूमध्ये कंठहृन्नाभितत्त्वाधारेषु च
क्रमात् विद्यावर्णानि क्रमशोन्यसेद्बिंदुयुतानि च व्यापकं तन्मस्तेन विद्यया विधिनायुते
ध्यायेत्सर्वसंपत्तिहेतो: सर्वात्मिकां शिवो नयुक्तास्करविंबाभां माणिक्यमुकुटोज्ज्वलां प
द्मरागकृताकल्पामरुणांशुकधारिणीं चारुस्मितलसद्वक्त्रषट्सरोजविराजितां प्रतिव
क्त्रं त्रिनयनां भजे हीरदमाभि: युतां पाशांकुशगणेक्षुचापं वेटत्रिशूलकान् वरं वामैर्दया
नां चाप्यंकुशं पुस्तकं तथा पुष्पेक्षुमेडलाग्रं च कपालमभयं तथा दधानां दक्षिणैर्हस्तैर्ध्या

यद्देवीमनन्मथी यवंतत्पात्मयोर्द्वयस्ताकर्णीयवदामिते लताशक्तिहृंदानवीजद्वयमथोक्रमा
न्मूर्णामंडलवर्णास्तु रते शाक्तीतिमेथुनं समानत्वयाश्रुतः सैषा विद्यास्मादुद्वादशाद्दरा षट्समम
स्यापंचशतेयजेन्माभिष्टांतोद्धियवा षट्कोणाकर्णिकासीनाडाकिन्याद्यास्तथार्चयेत् ददानि
लेऽवह्नीशवरुणाञ्जुक्रमाञ्चताः डाकिनी राकिनी पश्चाल्लाकिनी काकिनी तथा शाकिनी
हाकिनी मूलदेवी सद्भावविग्रहाः हेतीस्ता अभितः शक्तिरूपास्तन्मावजानताः कृतन्यासा
र्थी संकल्पंसृजयेदीरितक्रमात् सवलिव्रयहोमंतज्जपेद्दियोपयोरितो षट्कोणाद्वहिरव्जे
तथातार्थेकदलान्विते कृत्वा तेष्वर्पिताभिस्तु तारर्णोनमस्यमा ह्विचनः षड्दशादलेहो
दृष्टाष्टयच्छदेः पद्मेराहृषट्कोणेर्यजेल्लक्ष्मीरितावना चतरश्रद्वयंवाह्ये चतुर्द्वारसमन्वि
ते विधायतेषुशाखाश्च शाक्तीनां विधातियजेत ब्रह्माद्यालोकपालाख्याः षोडशाद्वारमेस्थिताः
अनंतब्रह्मनियतिकालरूपाहिरिमाता ॥ **अथ प्रयोगः** तत्रयागवदासनादियोगपीठन्यासो
ते नित्यानित्याविद्याप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिदक्षिणामूर्तयेऋषयेनमः मुखेपंक्ति
छंदसेनमः हृदिनित्यानित्यायैदेवतायैनमः गुह्येपंवीजायनमः पादयोः ओंशक्तयेनमः
नाभौईंकीलकायनमः इतिविन्यस्यसर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः कृतांजलिरुक्त्वा ऊंमो
हृदयायनमः ह्रींमींशिरसेस्वाहा हूंमूंशिखायैवषट् हैंमैंकवचायहुं हौंमौंनेत्रत्रयाय

मोर. वौषट् हूं: मः अस्त्राय फट् इतिकरषडंगन्यासंविधाय मूर्ध्नि ऐं हूं नमः कंठे मं नमः हृदि कें नमः
२६५ नाभौ लें नमः उरुद्वये वं नमः मूलाधारे क्लूं नमः समस्तविद्याव्यापकं विधाय तत्र यज्ञास्करविंबा
295 भमिमादि ध्यात्वा मानसपूजांते स्वर्णादिपट्टे कुंकुमादिना षट्कोणं विधाय तन्मध्ये हूं त्रं वि
धाय षट्कोणाद्बहिः षोडशदलपद्मानि षट्त्रिंशत्समंतानि विधाय द्वात्रिंशद्दलपद्मानि अ
ष्टादशपद्मानि चांतर्बहिर्भागेन कृत्वा तद्बहिश्चतुरस्रद्वयं चतुर्द्वारोपेतं कुर्यादिति एवं चक्रे
निर्माय भार्गवस्तु ततः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजांते कुलसुंदरीपीठमभ्यर्च्य प्र
णो विधायावाहनादिषुब्धोपचारांतमंतर्हेत्त्मध्ये देवीपरितः भार्गवः षडंगानि संपूज्य देव्याः
पृष्ठभागे षट्कोणकृत्तयोरंतराले भार्गवङ्कूरूपं शक्तित्रयमभ्यर्च्य षट्कोणेषु निर्ऋतिकोणे ह्रीं
श्रीं डाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि वायव्ये राकिनीश्री एवं कोणे लाकिनीश्री आग्नेये काकि
नीश्री ईशाने शाकिनी पश्चिमे हाकिनीश्रीपादुकां पूजयामि इति संपूज्य बहिः षोडशदले दे
वाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं अशक्तिश्री ४ आशक्तिश्री एवं इशक्तिश्री ईशक्तिश्री उ
शक्तिश्री इत्यादि अः शक्तिश्री इत्यंतं षोडशशक्तीः पूजयेत् एवंत्सप्वपि पंचत्रिंशत्संतेषु क
कारादि क्षकारांतं पंचत्रिंशद्वर्णशक्तीः प्रतिपद्मं षोडश षोडश शक्तीरिति मातृकावर्णामंडलव
र्णाः शक्तीः पूजयेत् अष्टादशपद्मपत्रेषु प्रतिपद्मं द्वात्रिंशत्संख्याकाः भोक्तृशक्तयः प्र

न्याः अथवा षट्कोणाद्बहिरेकपंचाशद्दलमंडितं पद्ममेकपद्मे विरच्य तद्दलेषु देव्यग्रादिप्राद
क्षिण्येन ह्रीं श्रीं अशक्तिपादुकां सृजयामि ह्रीं श्रीं आशक्तिपादुकां सृजयामि इत्यादि लकारांतैकपं
चाशद्वर्णशक्तीः सृजयेत् यद्वा षट्कोणाद्बहिः षोडशदलपद्मं तद्बहिः द्वादशदलं तद्बहिः
दशदलं तद्बहिः षट्दलं तद्बहिः षट्दलं तद्बहिश्चतुर्दलं तद्बहिश्चतुर्दलमिति पद्मषट्
कं विधाय षोडशदलेषु कादिठांतवर्णशक्तीर्दशदलेषु डादिफांतवर्णशक्तीः षड्दलेषु बादि
लांतशक्तीः चतुर्दलेषु वादिसांतवर्णशक्तीः द्विदले हक्षशक्तीरिति पंचाशच्छक्तीः सृजयेत् प
वमन्तममस्य मकनिष्ठपत्रेषु एकपत्रान्तरेण वर्णशक्तीः संसृज्य बहिश्चतुरश्रस्य चतुर्द्वार
पार्श्वेषु देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणपार्श्वतः प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेण संसृज्य पश्चिमद्वारमारभ्य ब्रा
ह्म्याद्यष्टशक्तीः प्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं ब्राह्मीश्रीपादुकां सृजयामि नमः इत्यादिक्रमेण संसृज्य पश्चि
मद्वारमारभ्य प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेण इंद्रादीनां शक्तिरेकैकमागत्य संसृज्य वायव्यादिनैरृत्यंतं को
णचतुष्टये ह्रीं श्रीं अनंतशक्तिपादुकां सृजयामि एवं ब्रह्मशक्ति नियतशक्ति कालशक्तिरिति
संसृज्य षट्कोणान्तर्हृदन्तर्यांतराले द्वादशस्थानानि परिकल्प्य देव्या दक्षिणाधः करादि वामा
धः करांतस्थान्यायुधानि ह्रीं श्रीं अभयशक्ति पद्मकपालशक्ति खड्गशक्ति इषुशक्ति पुस्त
कशक्ति अंकुशशक्ति पाशशक्ति अक्षगुणशक्ति इक्षुचापशक्ति खेटशक्ति वरशक्ति।

सौर-
२९६
206

इति संसज्य पुनर्मध्ये देवीं तद्विधि यथा संसज्य भूपादिकं सर्वं केनाप्यमापयेदिति निशाहृज्जाविधिः श्री
चक्रनीलपताका तंत्रराजे अथ षोडशविद्यास्तद्वाद्वशीया समीरिता तस्यां नीलपताकायां विधा-
नं सर्वं मिहहिरं न्यासक्रमं विधिं चैव ध्यानं पश्चकोशःप्रज्जनमिति दक्षिणामूर्तिसंहितायां ऋषिः
संमोहनकं छन्दः पायत्रैदेवता मन्त्रो निशानीलपताकाख्या ह्रूं बीजं ह्रीं च शक्तिकं कामबीजं कीलकं
स्यादिति तंत्रराजे मूलविद्यान्तरैरंगान्याचरेत्स्वड्विक्रमात् हृचतुष्पयष्टस्थानीक्रमेणषडिती
रितैः श्रोत्रादिनासापुगलेवाचिकंठे हृदिक्रमात् नाभावाधारके पादसंधिषु त्रिषु चक्रमात् मेत्रा
न्तराणिक्रमशोन्यसेत्सप्तदशापि च व्यापकं च समस्तेन विदध्याच्च यथाविधि इंद्रनीलनिभो
भास्वन्मणिमौलिविराजितां पंचवक्त्रां त्रिनयनामकृणांशुकधारिणीं दशहस्तां लसन्मुक्ता
माल्याभरणमंडितां रत्नस्तवकसंभिन्नदेहोचारुस्मितानना पाशोपताकाचर्मास्यशार्ङ्गचापं
वरं करैः दधानां वामपार्श्वस्थैः सर्वाभरणभूषितैः अंकुशं चनतः शक्तिखड्गं बाणान्यथा
भयं दधानां दक्षिणैर्हस्तैरासीनां पद्मविष्टरे श्यामाकारवर्णाविरूपस्पपाणपाशुपविभूषणैः श्य
क्तिर्दृष्टैर्हतां ध्यायेद्देवीं निशार्चनक्रमे उभयपार्श्वयोऽर्धादिक्रमेणायुधध्यानमिति त्रिषट्
कोणाष्टदलं पद्ममष्टपत्रं ततो बहिः अष्टारं भूपुरं हंद्वाहूतेत्सरयुग्मके चतुर्द्वारयुतं दिक्षु
शाखाभिश्च समन्वितं कृत्वा नामाहृतीशक्तिगणैस्तत्रार्चयेत्क्रिवां स्कन्दान क्रियाज्ञानध्या

कोष्विकोणेषुमस्जयेत् उर्विन्यायायजेत्षट्सुकोणेषुपश्चिमः क्रमात् ब्राह्म्यादीरष्टपत्रेषुतत्को
णेषुवह्निलया मातृकास्तायजेत्कर्णिकानिमादिमादिषुस्थिताः बलिहृदयंचकुर्वीतस्वांगमावस्व
मापयेत् सर्वत्रनित्यहोमंतुकुर्यादन्नाज्यसंयुतं तिलतंडुलकैर्वापिप्रोक्तद्रव्यैरुदीरितैरिति **अ**
थप्रयोगः तत्रभार्गवयोगपीठन्यासांतेनीलपताकाविद्यायाश्शिरोन्यासमत्रयंकृत्वा शिरसि
सेमोहनायऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदिनीलपताकाविद्यायैदेवतायैनमः
गुह्येह्रींबीजायनमः पादयोः ह्रूंशक्तयेनमः नाभौक्लींकीलकायनमः इतिविन्यस्य मम
सर्वाभीष्टसिद्धयेविनियोगः इतिकृतांजलिर्वदेत् ततोह्रींअंहृदयायनमः स्त्रूंक्रोंआंक्लींशि
रसेस्वाहा पैंवंलंऊंनित्यमदाशिखायैवषट् ह्रांकवचायहुं वैंनेत्रत्रयायवौषट् ह्रूंअस्त्राय
फट् इतिकरषडंगन्यासंविधाय दक्षकर्णेह्रींनमः वामकर्णेक्रूंनमः दक्षनेत्रेस्त्रूंनमः वामक्रों(
नमः दक्षनासिकायांश्रींनमः वामक्लींनमः मुखेऐंनमः कंठेवलऊंनमः हृदिनिंनमः ना
भौस्वेंनमः मूलाधारेसेंनमः दक्षोरुमूलेदंनमः जानुनिद्रंनमः गुल्फसंधौवैंनमः वामो
रुमूलेह्रूंनमः जानुनिफ्रेंनमः गुल्फसंधौह्रींनमः इतिविन्यस्यनीलपताकाविद्याभार्गव
व्यापकंविधाय ध्यानादिमानसपूजांतेभार्गवस्वर्णादिपट्टेकुंकुमादिनाचतुर्द्वारोपेतंचतुरस्र
हयंकृत्वा तदंतर्वृत्तद्वयं तदंतरष्टकोणं तदंतरष्टदलकमलं तदंतःषट्कोणं तदंतस्त्रि

सौर० कोणेऽलिखेत्तच्चक्रं निर्माय पुरतः संस्थाप्यार्घ्यादिस्थापनं कृत्वा तेन भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तत्र नीलपता-
काविद्यया मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि दिग्बन्धान्तं कृत्वा त्रिकोणमध्ये देवीमावाह्य षडङ्गानि संपूज्य त्रिकोण-
२९७ षट्कोणयोरन्तराले आग्नेयादिकोणेषु पूर्ववत् त्रिकोणषट्कोणयोरन्तराले देव्या दक्षिणकरादि
वामाधःकरान्तमस्त्राण्यायुधानि ऐं ह्रीं श्रीं अभयाय नमः एवं बाणाय नमः खड्गाय नमः शक्तये नमः
अंकुशाय नमः पाशाय नमः पताकायै नमः चर्मणे नमः शार्ङ्गाय नमः चापाय नमः वराय नमः इति
संपूज्य त्रिकोणस्याग्रकोणादिप्रादक्षिण्येन ऐं ह्रीं श्रीं इच्छाशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि एवं ज्ञानशक्ति क्रि-
याशक्ति इति संपूज्य षट्कोणेषु देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन ऐं ह्रीं श्रीं डाकिनीश्रीपा० एवं राकिणी हाकिनी
लाकिनी काकिनी शाकिनी इति संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन ऐं ह्रीं श्रीं ब्राह्मीश्रीपादु-
कां पूजयामि इति ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीः संपूज्य अष्टकोणेषु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन ऐं ह्रीं श्रीं समुल्लासीश्री-
पादुकां पूजयामि एवं सुन्दरी सारा सुमना सरस्वती समया सर्वाङ्गमिहा इति संपूज्य तद्बहिः चतुरस्रे देव्यग्र-
द्वारस्य दक्षिणभागमारभ्य ऐं ह्रीं श्रीं विकलाश्रीपा० एवं आकर्षिणी लोला निमा मदना मालिनी विनोदा को-
तुका पुण्या पुराणा इति संपूज्य बहिः सन्तम्भुस्थ तद्द्वारपालान् देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य तद्वाम-
रभ्य तद्वाममध्यपार्श्वान्ते प्रतिद्वारे द्वि द्वि क्रमेण प्रादक्षिण्येन पुनः ... शक्तीः संपूज्य पुनर्देव्याः पुरोभागस्थ-
द्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य प्रतिद्वारे द्वि द्वि क्रमेण ... नीलाकपालप्रमुखान् संपूज्य वायव्यादिको-
णचतुष्टये ... कालभैरवाख्यौ संपूज्य वज्रादीन्यायुधानि ... संपूज्य पुनर्मध्ये
नीलपताकां ... सर्वं ... कल्पयेदिति नीलपताकार्चनविधिः अथ यन्त्रजपा तत्र श्रीतन्त्रराजे
अथ घोराणि नित्यासु ... योगिन्यो ... तद्विधा ... विधा ... नरेणान्तरन्यास ... ५
शक्तिभिरिति दक्षिणामूर्तिसंहितायां ... एवं विजया तन्त्रराजे विद्यायां ... गुरु-
स्वरूपं ... ध्यानं ... अङ्गानि ... ज्ञानेन ... चविभ्यसेत अथ ... क्रमाद्धि
... त्रिलोचना भावयेत् ... विराजिता स ॥

वीभरणांस्तुद्धां पीतांबरसमुज्ज्वलां उद्यन्मार्तंडदेहकांतिज्वालां सुविस्मितां शंखचापां
शांकुशं चैव कल्हारं वामबाहुभिः चक्रं तथांकुशं चैव सायकं मातुलुंगकं दधानां दक्षि
णैर्हस्तैः प्रयोगे भीमदर्शनां ब्राह्म्याद्यष्टादिभिः शक्तिभिः परिवारितां स्मरेदुज्ज्वले
न्मेषु प्रयोगेषु सुस्वरूपिणीं शान्तस्वरूपापि पूजायां सुस्वरूपेण समन्विताः सर्वदेवात्मिका
रा मत्स्वरूपा एषा यथा अपि वामोर्ध्वादिदक्षिणोर्ध्वादायुधध्याने चतुरस्रं दृढं कृत्वा चतुः
द्वारोपशोभितं धात्र्याद्यष्टकसमोपेतं तत्र प्राग्वत् समर्चयेत् तदंतर्हेत पुष्पांतरष्टकोणं
विधायवत् तदन्तश्च तथा पद्मं षोडशाष्टदलसंयुतं तथैवाष्टदलं पद्मं विधायावायुतंत्रनाः
नवशक्तीः समभ्यर्च्य उपचारैस्तथार्चयेत् मन्त्रराजेनाभ्यां नित्यं होमं कुर्यात् तिलतंडुलैः व
लिङ्गं पञ्चवीतह ज्ञां प्राग्वत् समापयेदिति ललितारहिताः पंचदश नित्यास्तिथीश्वराः
चंद्रकेवलसमस्तौ लिप्तुतासाऽतन्मयीनथा सर्वकामेश्वर्यादिपंचदशनित्यानां हृद्दिन
येन चंद्रकलापञ्चदशात्मकत्वं पञ्चदशतिथिमयत्वात् तासां चंद्रकलाधारणात्वं ललि
तायास्तु तासां कलानां कारणभूतत्वादिकलारूपत्वात्तासां तत्कारणत्वाद्धि माया
समाहृतं स मध्यगतेनाम भिर्चयेत् तदावरणशक्तीः समानाकारे तिकाः अथात्मद
क्षिणेन वृताः सर्वाः स्तवजनयेत् तासां क्रमेणनामानि शृणु वक्ष्ये यथाविधि नित्यानित्ये

सौर॰ वज्रदिनमर्चनेचतरस्रके ब्राह्म्यादिलोकपालकोः षोडशस्वरसंस्थिताः अनेनब्रह्म॰
नियतिशक्तिकालविधिमाताः अतःस्थितेषुकोणेषुस्थ्रजेयदृकविन्नह्राः जयाचविज
याजुंगोभद्राभद्रकरीमपि देमादेमकरीनित्या अष्टकोणेषुभक्तितः ततःतःषोडश
दलेषुर्वैपश्चात्षोडशाभितः शान्तीस्त्रागायपुष्पादियोनोभक्तिसमन्विताः विदारिका
विषमस्यीविषवाविभंजनी वीरोविद्रोभिनीविष्ठोविनोदोविन्तविग्रहो वीतशोका
विषश्रीकांविपुलांविजयपश्दा विभवाविविधाविद्याशोकाकरसमन्विताः ततःतर
मपत्रेषुशक्तीरष्टाभिर्तोयजेमा प्रोक्तक्रमेणगंधाद्यैर्भक्तिनिष्ठाशायोवशी भजने॰
नित्यशोदेवीयोलोकान्तवेतःसदा ॥अथप्रयोगः॥ तत्रप्राग्वद्योगपीठन्यासांतेविज
याप्राणायामत्रयंकृत्वा शिरसिश्रीहरिऋषयेनमः मोहृदयायनमः मोशिरसेस्वा
हा हंशिखायैवषट् येकवचायहुं ॐनेत्रत्रयायवौषट् ॐनमस्त्रायफट् इति
करषडंन्यासंविधाय श्रोत्रयोःमंनमः सर्वांगेमेनमः नेत्रयोर्मेनमः जिह्वायां॰
नमः नासायोर्डोनमः लिंगेऊंनमः इतिविन्यस्य शार्ङ्गवदृङ्जपाविद्यायामापकंविधा
य ध्यानादिमानसपूजांतेस्वर्णादिपट्टे ऊंक्रमादिनाचतुर्द्वारपुरकं चतुरस्रद्वयंविधा
य ततःतेतत्पुग्मे ततःतरष्टकोणंततःतःषोडशदलपद्मं ततःतरष्टदलपद्मं इतिहृ॰

२९८
298

२९
१

ज्ञाचक्रे विधाय पूर्वस्मेद्याप्राणायामं कृत्वार्घ्योयान्तमपूज्यांते श्रीगन्धपुष्पैर्नेवेद्यैरेवयोगपीठं सम्पूज्य
तत्र विज्ञया विद्यया मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारैस्ते श्रीगन्धपुष्पैरंगा निरुह्य पंक्तित्र
यं संपूज्य चतुरस्रमस्य द्वारं पश्चिमं देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणद्वारमारभ्य तद्द्वारमपार्श्वयोस्ते
प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेण ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीः प्रादक्षिण्येन ह्रीं ब्रां ब्राह्मी श्री पादुकां पूजयामी
त्यादिक्रमेण संपूज्य पश्चिमद्वारमारभ्य द्विद्विक्रमेणेन्द्राद्येशानान्तान् लोकपालेशानसहके
श्रीगन्धसंपूज्य वायव्यादि निर्ऋत्यन्ते कोणचतुष्टये ह्रीं श्रीं अनन्तशक्तिपादुकां पूजयामि
एवं सूक्ष्मशक्तिं नियतिशक्तिं कालशक्तिं इति संपूज्य अष्टकोणे पूर्वे देव्यग्रमारभ्य प्रा
दक्षिण्येन ह्रीं जया श्रीपादुकां पूजयामि विजया दुर्गा भद्रा भद्रकरी क्षेमा क्षेमकरी
नित्या इति संपूज्य षोडशदलेषु विदारिका विश्वमयी विश्वा विश्वविभंजिके
वीरा विद्या मिश्रा विद्याविद्याविशल्या विशोका विषघ्नी विपुला विजया विश्वदा वि
भवा विविधा विश्वा इति संपूज्य अष्टदलेषु मनोहरा मंगला मदोन्मत्ता मनस्वि
नी मानिनी मधुरा माया मोहिनी इति संपूज्य अष्टदलकर्णिकायां देव्या दक्षि
णाघः करादिवामाघः करान्तानि दशायुधानि परिकल्प्य ह्रीं श्रीं मातुलुंगा
यनमः एवं सायकं ... नमः वज्र अंकुश चक्र खड्ग पाश खेट चाप कल्हार इति सं ग.

सौर॰ जप पूजनमाद्ये विजयानित्यानन्दिग्रया संपूज्य धूपादि सर्वं शास्त्रमार्गयेदिति विजयावि

२६६
299

त्याविधिः ॥ अथ सर्वमङ्गला ॥ श्रीतन्त्रराजे ॥ अथ षोडशी नित्या सर्वषोडशाक्षा तच्च तद्देशी ए
कादशाक्षया षोडशाक्षा सा विद्या सर्वमङ्गला ॥ न्यासक्रमं ध्यानविधिं शाक्ती आवरणस्थिताः
पूजाक्रमं साधनं च विनियोगादिकान्क्रमात् ॥ इति णाम्बतिसंहितायां ॥ ऋषिश्छन्दो महे
शानिमायत्रं छन्दश्च ध्याने देवी पुंसर्वमङ्गलेति ॥ तन्त्रराजे ॥ मूलविद्याक्षरैर्दीर्घस्वरभिन्नैः ष
डङ्गकं न्यासं नित्यास्वरभिन्नानि त्वसेन्मुद्रम् मनोवपि सर्वाणि वर्णेष्वपि विद्यामन्त्राक्षराणि का
म्बूवर्णां मातृकामजां कटाने न्यस्य पार्श्वे च हृद्याम्पत्तां द्विभुजां सासनां पद्मस्थं षोडशानन्दुः
यैः पत्रैः रूपैः सचतुर्द्वारभूपुरमङ्गमके मानलेखाफलदन्तदधानां करपङ्कजे वामेनतु
नमस्कारं त्रिकोणादिके समस्तमानाभिरभितः शक्तिभिः परिवारितां षट्समाति।
भिरन्याभिरष्टारोकाभिरन्वितां मध्ये गतेश्मदानस्य मयूरपर्यायाः तु क्रियाशक्तिका ताः शक्तीः
भूतदेवोश्चियानित्यावरणस्थिताः भङ्गीभगवतीभव्या विशालाक्षी महाविलासिनी कृतजु
भाकमलाकल्पा पूज्य पेहाष्टपत्रके कलाङ्कुराणि च नित्यं समृतो जीविकां दद्या स्रुखा।
कामकलां हसी पुष्पभाग्यमध्यादिनो विवेका विभवा विश्वा विचित्रा चाष्टपुष्पमके
पूजयेदष्टसिनाः शक्तीः पादत्रिणक्रमेणवै कामिनी खेचरी चर्या पुराणा परमेश्वरी

१:
२

गौरीशिवाख्यमभेयांच विमलां विजयांपरां प्रविज्ञापयिनीं विद्यां विश्वेश्वरीं विप्रवल्लभां अथ शोषद्भुमा॰
नंदामंबुजगांद्रीमनिंदितां वरदां वाकृशदां गाणीं विविधांवेदविग्रहां वंध्यां वागीश्वरीं सत्यां हृदय॰
चमरस्वतीं निर्मलां नादरूपां वसज्जयन्तोऽस्याहृदये प्रागवमंथादिभिः सर्वाः क्रमादत्र थ्येसेत्त॰
काः ब्राह्म्याद्यालोकपालाख्योः शक्तीः द्वारेषु पूजयेत् पश्चिमादिचतुर्ष्वेतः शक्तिविग्र॰
हाः यवनेजव्वस्वानि पतिकालरूपाविदिग्गताः वलिद्वपंचहोमंचकुर्यात्प्राग्वत्समापत्त जपं॰
पंचनित्यशः जपादग्नेनस्याः सहस्रकं यथाप्रयोगः प्राग्वद्योगपीठन्यासांते सर्वमंगलावि
द्ययाशागणापामत्रयंकृत्वा शिरसिचंद्रायनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदिसर्वमंगलादे
वतायैनमः इतिविन्यस्य स्रां हृदयायनमः स्रीं शिरसेस्वाहा स्रूं शिखायैवषट् स्रैं कवचा
यहुं स्रौं नेत्रत्रयायवौषट् स्रः अस्त्रायफट् इतिकरषडंगन्यासंविधाय श्रोत्रयोः स्रां नमः
सर्वांगे स्रीं नमः नेत्रयोः स्रूं नमः जिह्वायां स्रैं नमः नासायां स्रौं नमः मनसि स्रः नमः इतिवि
न्यस्य समस्तविद्ययाव्यापकं विधाय ध्यानादिमानसपूजांते प्राग्वन्नवार्णादिपट्टे क्रमादि
ना चतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रद्वयं कृत्वा तदंतर्द्वात्रिंशद्दले तदंतः षोडशदले तदंतरष्टदल
मिति पूजाचक्रं विधाय प्राग्वत्पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थाप्य पूजांते भुवनेश्वरीपीठ
मभ्यर्च्य तत्रसर्वमंगलाविद्ययामूर्तिंपरिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारांतैः प्राग्वत्षडंगानि

सौर· मस्तपंक्तित्रयं च संपूज्य कर्णिकायां देव्या दक्षिणवामयोः बीजरूपाय नमः वराय नमः इति
संपूज्य अष्टदले ह्रीं श्रीं भद्रायै पादुकां पूजयामि एवं भवानी भव्या विशालाक्षी शुचिस्मि-
३०० ककुभा कमला कल्पा इति संपूज्याः षोडशदलेषु कमला कल्पा इति संपूज्याः षोडशा-
300 दलेषु कमला हरणी नित्या अमला मी विलासदा अशोका अमला पूर्णा पूरणा भा-
ग्या उदिता विभवा विश्वा वितता इति संपूज्य द्वात्रिंशद्दलेषु कामिनी खेचरी गं-
यी पुराणा परमेश्वरी गौरी शिवा अमेया विमला विजया परा पवित्रा पद्मिनी
विश्वेशी शिववल्लभा अशेषरूपा आनंदा अंभोजाक्षी अनिंदिता वरदा वाक्प्रदा।
वाणी विविधा वेदविग्रहा वंद्या वागीश्वरी सत्या संयता सरस्वती निर्मला नादरूपा
इति संपूज्य चतुरस्रस्य चतुर्द्वारपार्श्वेषु देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणपार्श्वमारभ्य तद्वामपार्श्वा-
न्तं प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेण ब्रह्माद्यष्टशक्तीः प्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं ब्राह्मी श्रीपादुकां पूजया-
मि एवं क्रमेण संपूज्य पश्चिमद्वारमारभ्य पूर्ववत्क्रमेण इंद्रादीशानांतान् लोकपालशक्तीर्नाम
पूर्वकं प्राग्वत्संपूज्य वायव्यादिनिरृत्यंतं कोणचतुष्टये ह्रीं श्रीं अनंतशक्ति श्रीपादुकां
पूजयामि एवं ब्रह्मशक्तिं नियतिशक्तिं कालशक्तिं इति संपूज्य पुनः सर्वमंगलाविग्र-
यामध्ये तां संपूज्य धूपादिकं सर्वं प्राग्वत्कृत्वा समापयेदिति सर्वमंगलापूजाविधिः ॥ श्री ॥

अथ ज्वालामालिनी॥ तन्त्रश्रीतन्त्रराजे॥ अथ वक्ष्ये ऽशनिज्वालामपि चण्डदष्टविदिताय तद्विधाने शृणु प्राज्ञे
ज्वालामालिन्युदाहृता न्यासं ध्यानं ततः शक्तीः पूजामपि च साधने॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां॥
षि ऋषिरत्नकच्छन्दः पङ्क्तिर्देवता गायत्री देवतास्मिन् रेफस्त्री विज्ञशक्तीलकीलकं कवलं कवचे प्रिये इयं
ज्वालामालिनी एकरूपचतुःपञ्चनतष्टप्रदशाक्षरैः ऊर्ध्वदेशान्निम्नलालोकैरादितः षट्
करांगयोः ज्वलज्ज्वललसंकाशामामणिकमनकुन्देज्वला षट्कोटिद्वादशभुजा सर्वाभरण
भूषिता पाशाङ्कुशौ खेटखड्गौ चापबाणौ गदाधरौ शूलवह्नी वराभीतिदधाना कराम्बु
जैः स्वसमानाभिनः शक्तिभिः परिवारिता चारुस्मितलसद्वक्त्रसरोजा चीह्नलोचना त्रिनेत्रा
ध्यात्वैवमुपचारैस्तैरर्चयेत्तां च नित्यशः वज्रग्रहपङ्कजतान्वा चतुर्द्वारसमन्वितं सप्तावर
णाष्टपत्राब्जमन्तरष्टाश्रकेततः षट्कोणमध्यतस्त्र्यस्रं विधायात्राशिवां यजेत् इच्छाज्ञान
क्रियाशक्तिरर्चयेद्रस्रगाः क्रमात् डाकिन्याद्याश्च षट्कोणेष्वष्टाश्रेष्वसिताङ्गादिकाः य
स्मरादिपत्रकवलालाद्वीलोलजिह्विका सर्वभक्षामहाहाद्वी निःसंग्रामहत्तप्रिया व
ह्निपुष्टिच्छेदपूतनाशजयेच्चाष्टदलेषु अविन्यामपमेयाच षोडशारूपा षोडशारसदा सर्वासिद्धि
रूपा च धाननीमकरूपिणी वह्निर्द्वारेषु कोणेषु सज्जेयत्स्वागदीरिताः प्राग्वत्संताक्षमाश्रु
त्वैतान्मुक्ताशीक्तकमशांयजेत् बलिहोमावसाने तत्कृतिसम्पत्क्रमोरितः॥ अथ प्रयोगः॥

तत्र शाम्भवयोगपीठस्थासीनं ते ज्वालामालिनीविद्यायाः शाक्तायामन्त्रयं कृत्वा शिरसि कश्यपाय
ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि ज्वालामालिनीनित्यायै देवतायै नमः गुह्ये ह्रं
बीजाय नमः पादयोः फट् शक्तये नमः नाभौ ह्रूं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम सर्वा
भीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिः कृत्वा ह्रं हृदयाय नमः नमः शिरसे स्वाहा भगवत
ति शिखायै वषट् ज्वालामालिनि कवचाय हुं देवदेवि नेत्रत्रयाय वौषट् सर्वभूतसंहा
रकारिके अस्त्राय फट् इति करषडङ्गन्यासं कृत्वा तदन्तरष्टदलपद्माद्वं तदन्तरष्टकोण
विधाय ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना चतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रद्वयं कृ
त्वा तदन्तरष्टदलाब्जं तदन्तरष्टकोणं तदन्तः षट्कोणम् इति पूजाचक्रं विभाव्य शाम्भव
पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्याञ्चयाद्यन्तपूजान्ते शाम्भवमूलवने पूर्वदीपपीठसम्पूज्य तस्मिन् ज्वाला
मालिनीविद्यां मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते शाम्भवषडङ्गानि गुरुपङ्क्तित्रयं
च त्रिकोणमध्ये संपूज्य त्रिकोणषट्कोणयोरन्तराले देव्या दक्षिणाधः करादि वामाधः
करान्तानि द्वादशायुधस्थानानि परिकल्प्य ह्रीं श्रीं अभीत्यै नमः ह्रीं श्रीं वरदायै नमः शंखा
य बाणेभ्यो खड्गाय अङ्कुशाय पाशाय खेटाय चापाय गदायै त्रिशूलाय वराय इ
ति संपूज्य त्रिकोणे ह्रीं श्रीं इच्छाशक्तये नमः ज्ञानशक्तये नमः क्रियाशक्तये नमः ततः ष

ऋकोणे देव्या वामाग्रकोणे ह्रीं श्रीं डाकिन्यै नमः एवं दक्षिणाग्रकोणे राकिनी पृष्ठकोणे
लाकिनी पृष्ठवामकोणे काकिनी पृष्ठदक्षिणे शाकिनी देव्यग्रकोणे हाकिनी इति मध्ये
त्र्यष्टकोणेष्वस्मरा विश्वकवला लोलाक्षी लोलजिह्वा सर्वभक्षा सहस्राक्षी निः
संगा संहारप्रिया इति संपूज्य अष्टदलेष्वचिन्त्या अप्रमेया पूर्णरूपा दुरासदा सर्वा
नन्दिविभूषा पावनी एकरूपा इति संपूज्य चतुरस्रस्य चतुर्द्वारपार्श्वे देव्यग्रद्वारस्य द
क्षिणपार्श्वमारभ्य तद्वामपार्श्वान्तं प्रतिद्वारे द्विद्विक्रमेण ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीः प्रादक्षि
ण्येन संपूज्य पश्चिमद्वारमारभ्य पूर्वपश्चिमक्रमेणेन्द्रादीशानान्तलोकपालाष्टकं संपू
ज्य वायव्यादिनैरृत्यान्तकोणचतुष्टये भगवद्दत्तशक्ति ब्रह्मशक्ति विष्णुशक्ति
कालशक्ति इति संपूज्य पुनर्ज्वालामालिनीविद्यया मध्ये संपूज्य धूपदीपादिकं स
र्वं भगवत्कृत्वा समापयेदिति ज्वालामालिनीपूजाविधिः ॥ अथ विद्यानित्या ॥ तत्र श्रीतंत्र
राजे । अथ षोडशनित्यासु या विद्या षोडशी शिवे सोत्कालकालमधुना शृणु सर्वार्थसि
द्धिदं विद्याशाम्भवकथितानां तत्र न्यासस्य पूजनं ध्यानं शक्तीशपूजनमिति दक्षिणामूर्तिसं
हितायां ॥ ऋषिश्चास्य मंत्रस्य गायत्रं छन्द उच्यते विद्या देवतेति ॥ तत्र तंत्रराजे ॥ विद्यादि
वाग्भवनाकूपादीशेखरयुक्ताक्रमात षडंगानि यथा पूर्वमात्रकाविद्यायामन्यसेत उद्यदा

गौर दिव्यबिंबाभां नवरत्नविभूषणां नवरत्नकिरीटां च विद्युत्पटांशुकोज्ज्वलां चतुर्भुजां त्रिन
३०२ यनां शुचिस्मितलसन्मुखीं सर्वानंदमयीं विद्यां समस्तश्रीनुदायिनीं चतुर्भुजां भुजैः
पाशामंकुशं वरदाभये दधानां मंगलप्रकाशिकां नवयोगिनीं सर्वत्र सुप्रधाने वामो
३४२ ध्वीं दिव्यामरद्विजेन्द्रमेणनच्छकिं मिश्रतत्त्वकुं तत्पूर्वाचनमीरितं नवयोनावष्टवर्गपु
नाद्यास्त्यादिकायजेत् इच्छाज्ञानक्रियाशक्तीर्वैपन्मध्यकोणतः हेलीश्च रतिदेः
व्याः पूर्वेपतनवदंतिके सर्वासामपि नित्यानां नाथदेव्यास्तु पश्चिमे पूर्वपत्नत्रनाकारे
तत्तन्मंत्रान्समुच्चार्य विधिं गुरुमंडलपूजादि साधारणमुदीरितं सर्वासामपि नित्यानां प
टालाः स्वदत्ता इमाः ॥ अथ प्रयोगः ॥ तत्र योगपीठन्यासांते चित्राविद्यया श्रीणामत्रयं कृ
त्वा शिरसि त्र्यक्षराय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि चित्रानित्यायै देवतायै नमः
इति विन्यस्य चां हृदयाय नमः चीं शिरसे स्वाहा चूं शिखायै वषट् चैं कवचाय हुं चौं ने
त्रत्रयाय वौषट् चः अस्त्राय फट् इति करषडंगन्यासं कृत्वा वं कं खं नमः इत्यादि वं कं
वं नमः इत्यंते मातृकां विन्यस्य चित्राविद्यया व्यापकं विधाय ध्यानादिमानसपूजां ने
त्वा णीं विघटे ऊं ऊं मादि चिनाच चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं च कृत्वा तदंतर्हीरिः षोडशदलपद्मं त
दंतः षोडशदलपद्मं तदंतरष्टदलं तदंतर्नवयोनिमिति पूजाचक्रं निर्माय पुरतः संस्थ

ध्यात्वार्घ्यपात्रासादनं पूजांते प्राग्वद्भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य तत्र विद्याविद्यया मूर्तिं
परिकल्प्यावाहनादि पुष्पांतोपचारांते प्राग्वत्त्रिकोणाष्टकोणयोरंतरालेषु उंगानि देव्याः
षट्समागस्युग्मांतरालेषु गुरुपंक्तित्रयं च संपूज्य त्रिकोणाष्टकोणयोरंतरालेषु दक्षिणवा
मपार्श्वयोः ह्रीं श्रीं अभयाय नमः एवमंकुशाय नमः पाशाय नमः बाणाय नमः इति
संपूज्य तत्त्रिकोणे देव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं इच्छाशक्तिः एवं ज्ञानशक्तिः क्रियाश
क्तिः इति संपूज्य अष्टयोनिदेव्यग्रादिप्रादक्षिण्येन ह्रीं श्रीं अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं एं ऐं
ओं औं अं अः ब्राह्मीश्रीपादुकां पूजयामि नमः ह्रीं श्रीं कं खं गं घं ङं माहेश्वरीश्रीपा ह्रीं श्रीं
चं ५ कौमारीश्री ह्रीं श्रीं टं ५ वैष्णवीश्रीपा ह्रीं श्रीं तं ५ वाराहीश्रीपा ह्रीं श्रीं पं ५ इंद्राणि
श्रीपा ह्रीं श्रीं यं ५ चामुंडाश्रीपा ह्रीं श्रीं शं ५ महालक्ष्मीश्रीपादुकां पूजयामि नमः इति
संपूज्य अष्टदलादिषु सर्वमंगलापूजोक्तशक्तीः संपूज्य तथैव सर्वं समापयेदिति ।
विद्याविद्यापूजाविधिः ॥ अथ षडाम्नायादिषट्पात्रदेवतापूजाविधिर्लिख्यते ॥ तत्र श्री
तंत्रराजे ॥ भूमौ विधाय षट्कोणमस्मकं प्राग्दिक्क्रमात् मध्ये च तत्र तां नित्यानित्यां
गंधादिभिर्यजेत् अभितस्तत्षडश्रभुतत्षट्कं तत्क्रमाद्यजेत् बाह्ये स्थापितवृत्ताः प्राग्व
द्योक्तवर्णाः समर्चयेत् तासां षण्णां समष्टित्वात् षट्कोणं च शक्तिरूपः षड्विधात्मा

सौर॰ माद्देव्याः सर्वोत्पादायुधादिभिः प्रागवत्सराणां पंचसु स्वरपूर्वीः कादिसांतगाः परेषु यव॰

३०२ लद्वाणां रहितैस्तैर्लक्षणाद्यैश्चैव पंत तेषामपि च चक्राणां शोभितानां च विशेषतः पूजाविग्रह

303 मेतस्यां स्नात्सांशात्रुणां विपत्तये॥ मण्डप्रयोगः॥ तत्रादौ चिन्तितसमेत समभूते गोमयोपलिप्ते

पशुरहिते रहिते गृहे प्रागवदासनपूजादि योगपीठस्यान्ते तत्तत्यानिन्यविधेयत्क विधि

नाघ्राणं पामादिमानसहजान्तं कृत्वा स्वपुरतो भूमौ विहितं कृत्वा तदवष्टभ्य ततः पुर

तः चतुर्विंशत्यंगुलमानकमाहूते निपाद्य तन्मध्ये प्राक्प्रत्यगायतं ब्रह्मसूत्रं संपूर्वाग्रा

दितः पश्चिमाग्रादिति दक्षिणभागे चिह्नद्वयमुत्तरभागे चिह्नद्वयमिति संभूय चिह्नचतु

ष्टयं कृत्वा चिह्नाच्चिह्नं दक्षिणोत्तरायतं तिर्यक्सूत्रद्वयमास्फाल्य पश्चिमतिर्यक्सू

त्राग्रद्वयमारभ्य ब्रह्मसूत्रस्य पूर्वाग्रावधि सूत्रद्वयं विन्यस्य पुनः पूर्वतिर्यक्सूत्रस्य को

टिद्वयमारभ्य ब्रह्मसूत्रपश्चिमाग्रान्तं सूत्रद्वयं विन्यस्य षट्कोणं कृत्वा तस्मिन् षट्को

णे आग्नेयादिवायुकोणान्ते ईशानादिनैर्ऋतिकोणान्तं च कर्णसूत्रद्वयं विन्यस्य पूर्वेणा॰

तद्ब्रह्मसूत्रसमेतानि त्रीणि प्रत्येकं त्रिधा विभज्य चिह्नानि कृत्वा पश्चिमवायव्येशान

पूर्वाग्रे यतिन्नति हिमान्तेषु षट्सु ब्रह्मसूत्रतत्तीयांशास्थानेषु मध्येनन्दधार्धमानसू॰

त्रक्रमेणाङ्कनसमकं कृत्वा ब्रह्मसूत्रे प्रत्येकं चतुर्विंशतिधा चतुर्विंशतिधा विभज्य सू

तन्मध्यगतविंदुमारभ्य परितः षट्सूत्रसूत्रेषु दशांशांशाद्दशांशांशस्थानेषु तत्तन्मध्यगतत्र
सूत्रस्त्रे चिह्नानिकृत्वा पुनः मध्यसूत्रेस्पवायव्यसूत्रस्पचमध्यादितः आग्नेयकोणगतसूत्रे
त्रस्पसूत्रे भागद्वयदशांशांशा चिह्नं कृत्वा तथैवाग्नेयसूत्रे तस्माद्योर्जरात्वादितो वायव्यगतम
ध्यगतत्रस्पसूत्रेदशांशांशा चिह्नं कृत्वा तथैवेशाननिरृतिकोणगतसूत्रनयोरप्युक्तयुक्त्या
प्रतिसूत्रेचिह्नद्वयंविधाय तथैवशाक्रमस्यगापतत्रस्पसूत्रस्यपश्चिमादितः पूर्वाग्रा
दितश्च भागद्वयदशांशांशाद दशांशांशयो चिह्नद्वयंविधाय तमनेसुसूत्रेष्वपिचिह्नित्प्रतिसू
त्रेकृत्वा तेषुभागदलपुत्कापट्कोणसमकं कृत्वा विःपार्श्वेतेषुप्रतिषट्कोणमध्ये
षट्सूत्रत्रिकोणेषु चतुर्थानां निकृत्वा त्रस्पसूत्राणामाजेपदिति एतावत्कमतुल्य तन्मध्ये
तिन्यानिन्या विधया पुष्पाजलिनिक्षिप्य तिन्यातिन्याविधपार्श्वस्थापना यात्मर
ज्ञांतेकृत्वा मध्यषट्कोणभागलतिन्यातिन्याप्रयोक्तविधिनापीठपूजादिपूर्वाप
चारांते। तेत्रोक्तविधिनाशक्तिन्यादिषट्कमस्पूज्य धूपदीपादत्वा वक्ष्यमाणेनैवयष
टकंनिवेद्य तांबूलादिसर्वंभागवत्कृत्वा निरृतिकोणस्थषट्कोणपूर्ववर्णमध्यशाकि
नीमावाह्य पूर्ववर्णनिन्यानिन्यासमानमनुविभज्यापूजयित्वा डंडीनिन्यादिषडंगमंत्रैर्मा
तिपूजकैः षडंगन्यासपोगेनसकलीकृत्यतस्याःप्राणप्रतिष्ठांकृत्वात एवमन्तरत्राप्यत्रा॰

सौर ३०८ किन्मादिनामात्तरैर्दीर्घजातिषुत्के ह्लांह्लां सकलीकरणं प्राणप्रतिष्ठां च कुर्यात् ततः
३०४ ह्लाभिमुखीमासनादिपुष्पांतैरुपचारैरभ्यर्च्य तदावरणशक्तीश्च निर्ऋतिकोणे ह्रीं
श्रीम्य शक्तिश्रीपादुकां पूजयामि एवं वायव्यकोणे क शक्तिश्रीपादुकां पूजयामि पू
र्वकोणे ५ ख शक्तिश्री आग्नेयकोणे ५ ग शक्तिश्री ईशानकोणे ५ ज शक्तिश्री पश्चि
मकोणे ५ ङ शक्तिश्री इति संपूज्य धूपदीपौ दत्वा पायसान्नं निवेद्य ताम्बूलादि प्रणा
मान्तैरुपचारैः परितोष्य वायव्यस्थषट्कोणे सिंदूरवर्णां राकिनीमावाह्य सिंदूरव
र्णां राकिनीमावाह्य सिंदूरवर्णां नित्यानित्यानित्यासमानमुखभुजादिषु तां ध्यात्वा
सनादिपुष्पोपचारैस्ते राकिन्या वाममग्रदक्षिणाग्रहहहह वामदक्षिणमग्रवाः स्था
पुषट्स्थकोणेषु ह्रीं श्रीं ह शक्तिश्रीपा एवं च शक्ति ख शक्ति ज शक्ति क शक्ति म
शक्तिश्रीपादुकां पूजयामीति संपूज्य धूपदीपौ दत्वा गडौदनं निवेद्य ताम्बूलादि प्रा
यवत्कल्पयेत् ततः पूर्वदिग्गतः षट्कोणे नीलवर्णां लाकिनीमावाह्य नीलवर्णां शा व
यवत्मुखभुजादिषु तां ध्यात्वा सनादिपुष्पोपचारैस्तै प्रोक्तरीत्या षट्स्थकोणेषु ५ ह
शक्तिपा ५ ह शक्तिपा ५ ह शक्तिपादुकां ५ ह शक्ति ५ ण शक्ति इति संपूज्य धूपदी
पौ दत्वा मुद्गौदनं निवेद्य शेषं प्राग्वत्कुर्यात् अथ आग्नेयस्थषट्कोणे नदादिसंव।

र्णां ताहं श्रीकाकिनीमावाह्य पूर्ववद्ध्यात्वा मानसादिपुष्पोपचारैः तेन पूर्ववन्नवदलकोणेषु
ह्रीं श्रीं ऐं शक्तिपा ५ न शक्तिपा ५ य शक्तिपादु ५ द शक्तिपा ५ प शक्तिपादुकां ५ न
शक्ति श्रीपादुकां पूजयामीति संपूज्य धूपदीपौ दत्वा ह्रीं द्विगुणमन्त्रेण निवेद्य ताम्बूलादि
पूर्ववत्कल्पयेत् ततः ईशानादिग्गतषट्कोणे हेमवर्णां शाकिनीमावाह्य पूर्ववद्व
र्णां ध्यात्वा ऽऽमनादिपुष्पोपचारैस्तेन ५ मः शक्तिपा प शक्ति फ शक्ति ब शक्ति भ श
क्ति म शक्तिपादुकां पूजयामीति संपूज्य तिलमिश्रमन्त्रेण निवेद्य शेषं पूर्ववत्कल्पयेत्
नैरृत्यपश्चिमषट्कोणे शुभ्रवर्णां हाकिनीमावाह्य पूर्ववत्सर्वेभ्यादिपुरतः शुभ्रव
र्णां ध्यात्वा मनसादिपुष्पोपचारैस्तेन र शक्ति या शक्ति ष शक्ति स शक्ति ह शक्ति इति सं
पूज्य धूपदीपौ दत्वा मुद्गान्नं निवेद्य ताम्बूलादि पूर्ववत्कल्पयेत् ततो नित्या नित्या पू
र्ववत्तद्विधया संपूज्य स्तोत्रपठनमालादिभिः परितोष्य हाकिन्याद्याः सावरणा ह्लस्मा
संयोज्य तां स्वहृदि .... तन्मयः सन्विहरेदिति इयमनुग्रहाय पूजा वश्यादि शुभक
र्मकर्मसु ज्ञेया निग्रहादिक्रूरकर्मसु तु प्रोक्त षट्कोणस्थके हाकिन्यादि नित्या लि
ङ्गानां विलोमेन तत्तदावरणशक्तीश्च विलोमेन संपूज्य क्रूरवृत्त्या ध्यायेत्सर्वैरिन्द्रै
यो निरन्तरं मेषादितच्छरणानैवेद्यपरिकल्पयित्वा सर्वैरेणं मारीतालिवनास्येव निवेद्य

सौर· कुद्राभिस्ताभिस्तद्भूरीराणि छित्वा छित्वा पिशाचेभ्यो विभज्य दत्तानि तैश्च भक्षमाणा
३०५ नि ध्यायेदिति ध्यातृदेवता पूजाविधिः ॥ अथ पंचाशन्मिथुनपूजा ॥ तत्र श्रीतंत्रराजे ॥ आदि
क्षांतान्वरैः शिवरूपिणीभिः शक्तिसंयुतैः बीजाद्युपाधैः समासार्णपीतैः पंचदशाक्षरैः पंचा
305 शद्धुक्ता यः सुख्याः पंचाशन्मिथुनपालकैः तेषां वीणादिपंचवर्णं देवैश्च संयुताः समा
न्त्येवं संयुक्तमंत्राः पंचदशाक्षराः चतुःषष्टिपदे मध्यचतुष्के दिनविद्यया मन्त्री चिन्ते
समालिख्येन मुन मिथुनानि वै घटिकाक्रमयोगेन हन्मायाम ध्यगे चेयतू दिने
शुद्धघटिकायोगात्पंचाशन्मिथुनान्यपि एवं तु मासायोग्या मन्त्रे वाभिवांछिते
नित्यशालाः समावासलिखक्रे समर्चनात समस्तं वांछितं प्राप्तमस्तदा भवति ॥
वेत्तउन्मयपूजाकषट्कस्यायमर्थः तत्र मासपूज्ययस्थाने समान्तरालानि नवसूत्राणि
णि पातयेत् एकाशीतिपदविन्यस्य चतुःषष्टिपदोपेते चक्रे कृत्वा तस्मिन् मु
के मध्यकोष्ठचतुष्कमेकीकृत्य तत्र तद्दिननित्याविद्यादेवताम्यानि मततपार्श्वे नाम
धामालिख्य तद्दिनेतरं वा याम्यापःपंक्तिस्थकोष्ठद्वयदक्षिणकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्य
क्रमेणागमक्रमतिर्गमगन्यान्यवर्ज्यवाममपेक्ष्य कोष्ठादिषष्टिकोष्ठेषु तद्दिनोदयादारा
दी निमातृकायाः पंचाशदक्षराणि समालिख्य लिखितक्रमेणोदयादारादिषु षष्टि

च्चटिकामुत्तनन्तुट्टिकां मिथुनं षोडशाभिरुपचारैरभ्यर्च्य तत्फलमवाप्नुयात् अथ बहू
जाभेशानं ह्रीं श्रीं अमुकपिण्डिशाक्तिपादुकां पूजयामि इत्यादि शाक्तिमात्राः ह्रीं श्रीं अमुप
रदेवेशपादुकां पूजयामीत्यादयः देवेशमन्त्राः पंचाशादिसंख्यचदशान्तरकाभिः
विद्याभिः पंचदशान्तरैर्मन्त्रैश्चतानि शाक्तक्रमेण पूजयेत् काम्यकर्मणि गले तत्पूजायां
तच्चटिकापाशपाणि बहुद्यान्तराणि आदौ निषिद्धि पुनानि पद्योक्तक्रमेणैकैकं
विल्वेन पूजयेत्तन्निजचटिकाश्च तन्नस्येन तद्देवकाम्यकर्मविपत्त्वान् **॥ इति पंचाशान्
मिथुनपूजा ॥ अथ मुद्राप्रस्तारः ॥** ओंकारादिं भाति शाकारं अस्त्रध्यादिकर्षणं गंभीर भार्ग
वि द्रंश्रुनीवित्रुत्रिहारग्रहमालिनीयन्त्रवेधा निमन्त्र्यावाहनादि नवमैलोभिण्णा
दि पद्मगंधादि पंचचक्र ग्रासमुद्राः एणादिपंचकमन्त्रिहावलिपंचक नाराच नमस्का
रमहाशगदा मुसलाशानि वज्रखड्गत्रिशूलनिचतुष्पष्टिमुद्राः **॥ अथ पूजनासांलक्षणानि ॥
तथ्या नारदपंचरात्रे ॥** दक्षांगुष्ठप्रदेशांगुष्ठेन तिन्नाल सद्व्ययेन तत **॥ प्रयोगसारे ॥** त्रिशूला
ग्रीकरौ कक्रनो व्यनम्रास्तावमितो तं नयेत् अथ मुद्वेपं सन्धाव्योनावह्निपाकावलक्षणा **॥ सा
रसंग्रहे ॥** अपि च ॥ छेदादेवला नात्स्यमेतं वगलयः स्मृताः चत्वारो मुद्रिविहिता इति **॥ ना
रदपंचरात्रे ॥** मन्त्राभिमृष्टयोः पाण्योः पञ्चवा गानि विन्यसेत् तत अथ हृदेनाचरेत्स्यामम १

सौर· न्यांगुलीसमायुक्तं अंगुष्ठं विनियस्य स्वांसे तर्जनीशिरसि वहाति ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायां ॥
३०६ कनिष्ठांगुष्ठरहितैस्त्रिभिस्तु हृदि विन्यसेत् । मध्यमानामिकाभ्यां तु स्यसेच्छिरसि मंत्र-
३०६ वित् । शिखांगुष्ठरहितैस्त्रिभिस्तु हृदि विन्यसेत् । मध्यमानामिकाभ्यां नवि न्यसेद्दृशा-
भिः कवचं न्यसेत् । दृष्टौ नेत्रविन्यासे विन्यसेत्स्वरमेव हि । तर्जनीमध्यमाभ्यां च तलेना-
स्त्रं विन्यसेत्प्रिये । मत्स्ये हस्ते चलोन्नयौ तर्जनी देववन्दा सौभाग्यदंडिनी नाम्य रिपून्
उपेते लक्षणान्ते अंगुष्ठं मध्यछिन्नं कुर्यादिपुजिह्वा यदा भवेत् ॥ मंत्रतंत्रप्रकाशे ॥ कनिष्ठा-
गुष्ठयोः सक्तौ करयोरितरेतरं मुद्रैषा मालिनी सोन्नका ध्रुवा विस्वापरिचालिता ॥ ल-
क्षणसंग्रहे ॥ वामांगुष्ठं तु संगृह्य दक्षिणेन तु मुष्टिना कृत्वा तानं नयेद्वामं मुष्टिमंगुष्ठं तु
प्रसारयेत् । वामांगुल्यस्तथा श्लिष्टाः संयुक्ताः संप्रसारिताः । दक्षिणांगुष्ठसंस्पृष्टा
मुद्रैषा शोभिता विना । अथो मत्स्यविवामहस्तेनाद्यं शादत्तहस्तके विन्यस्यांगुष्ठयुग्मे
नयाश्वयोः संप्रसार्य च दशायदर्चेपात्रे मुत्तनस्य मुद्रेयं मीलिता पत्रस्य वाहिन्या अंगु-
ल्य नामतर्जनी विन्यासविनिक्षिप्य योगतः मुद्रेयं त्रिशिखा वा प्राकारा इति ॥ लक्षणसंग्रहे ॥
हस्ताभ्यामंजलिं बद्ध्वानामिकामूलपर्वतः अंगुष्ठौ निक्षिपेत्सेयं मुद्रा तु आवाहनी स्मृ-
ता अधो मत्स्यविनिवेशनं ताभ्यां स्थापनी मानिगापने उच्छितांगुष्ठमुष्टिसंयोगात्सन्नि-

५

मौर ३०८ नीमद्यसर्वोन्मादनकारिणी अस्यास्त्वनामिके भग्नेन तर्जन्यावेष्टयाहतौ एषामद्रांकु
शाख्यमुद्रासंभनाकर्षकारिणी मध्यदेहेनकनीयसंमध्यमवद्धस्तंसंलग्नपदेशेतव: मणिवंधौ
चबध्नीयादेतज्ञानलिमध्यदृढयोः विधायभ्रष्टेनतर्जन्यावेष्टयष्टाकारयेदृढे कनिष्ठा:
307 नामिकेऊर्ध्वेश्लिष्टन्यस्येत्सकृदृढेवैरी इयंसा खेचरीमुद्रा ललिताशीघ्रकारिणी अस्या
विवचनेनैवसर्वाः सिद्ध्यन्तिदेवताः अस्यामुद्रापापा एवएकोनाभेदइति वामकेश्वर
तंत्रे ॥ सव्यदक्षिणदेशाव द्वितीयेसव्यदेशान: वाहूकृत्वामहादेवि हंसासंपुरिवर्षे
च कनिष्ठानामिके देवि युक्तेतेनतत्क्रमेण तु तर्जनीभ्यां समाक्रांतेर्ध्वेमध्यम
ध्यमे अंगुष्ठौ तु महेशानि सर्वेत्रजापहारिणी वज्रदेवनपादेवीदृढपतेसाधकोत्त
मः योगिनीमवेशेदे ज्वलन्त्यावकसन्निभ: डाकिनी राकिनी हूंदेलाकिनीगणे:
शाकिनीहाकिनीहेदे दृढपतेपरमेश्वरी एतयाकृतयादेवयोगिनीनांभवेत्प्रि न
य: अत: समदृढे इयंसवामापरिकीर्तिता मपतेवापिबचोदेशाथवाप्यचौ इत्थिते
श्रीपविहिशोवाचक्रमविश्रुलोपिवा उच्छिष्टोवा शुचिर्भूत्वा भक्तानोमेधुनेरत: मुद्राया
मध्यमांगत्वापश्चिमेनक्रमेण तु पार्थिवस्यानेकयुक्तासम: खेचरतोलमेदिति तंत्ररा
जे ॥ मध्यमामध्यमापापश्चात्कनिष्ठाग्रविपर्ययात् अनामिकाधोव्यत्यस्तौ तर्जन्यावेष्टया

कृति रत्नरेतेन त्वेयाग्रे वीजमुद्रेयमीरिता कनिष्ठांगुष्ठसंश्लेषात्मध्यायोनिस्थिताङ्का क
निष्ठानामिकामध्यास्वस्थाः प्रसृताः क्रमात् । वलितानामध्येयोगेन तर्जनीतर्जनीनिको
करौ पाशमुद्रा स्यात् दृढांगुष्ठेन मस्थिना पाशमुद्रा तनेनैव तर्जन्यंगुष्ठयोगतः कनिष्ठ
नामयोः प्रसृतस्यादंगुष्ठस्तर्जनी क्रूटिलाकरजमध्यास्यान्मुद्रा सा वज्रसाभिधा॥लक्ष
णाख्ये ग्रहे॥ हस्तौ तर्जनीमध्ये कृत्वा सहनावुत्तानौ गुली तथानामिकालिनांगुष्ठौ मुद्रैषा पद्मसं
ज्ञिका आसनेपद्ममुद्रा स्यादृढस्तद्वयमधोमुखे मुद्रैषा कपालसंज्ञेन देवार्घमुखेन
नः मुद्रास्यात्वागतेपाद्यमुद्राचाजलिरुच्यते अनामिकांगुष्ठयोगात्मा प्रोक्ता त्वाचमनम
द्रिका उत्तानेदक्षिणे हस्ते कृत्वा निम्नतलं सुधीः कनिष्ठहीनाः संयुक्ताः प्रसृतास्त्वगुल्यस्त
थाः मुद्रैषाचमने प्रोक्ता अधोमुखौ तानतनामया मुद्रांगुष्ठाभवेन्मुद्रा मधुपर्कं वरानने
अधोमुखौ दक्षहस्ते कृत्वा मुष्टिं कनिष्ठया वियुक्ता स्नानमुद्रैषा गदिता परमेश्वरि उत्ता
ने दक्षिणे हस्ते कृत्वा तन्मध्यमां पुनः अंगुष्ठेन स्पृशेदेषा मुद्रा वस्त्रसंकीर्तिता एवं वाना
मिकासीर्यान्मुद्रा भूषणासंज्ञिका कनिष्ठास्पर्शितो रोषाद्योगपवित्रसमुद्रिका इमष्टाग्रे
णकनिष्ठाग्रस्पर्शात्मुद्राधूपाभिमद्रिका अधोमुखेकरे कृत्वा तर्जन्यग्रेतु योजयेत् अंगुष्ठाग्र
तमुद्रैषा पुष्पाख्या परमेश्वरि अंगुष्ठाग्रेणतर्जन्याः स्पृशेदग्रे महेश्वरि धूपमुद्रेयमा

सौर ख्याता सर्वदेववशंकरी ज्येष्ठाग्रेण स्पृशेद्वक्त्रं मध्यमायाः पुरा चैव दीपमुद्रेयमुद्दिष्टा सर्वदे
३०८ 308 वशिपाशिके अनामाग्रे स्पृशेद्विज्ञ ष्ठाग्रेण तु देशिकाः नैवेद्यमुद्रा कथिता देवानां तृप्तिदा
यिनी ॥ नारदपंचरात्रे ॥ विपर्यस्तेन तले कृत्वा वामदक्षिणहस्तयोः अंगुष्ठाग्रद्वयं चैव कनिष्ठा
नामिकान्तरे चक्रमुद्रेयमुद्दिष्टा सर्वदुष्टनिकृन्तनी प्राणमुद्रा सव्यहस्ते शुक्लकमला
कृतिं दर्शयेत्तं च वा स्तनामस्य हस्तेन तु नारद कनिष्ठानामिके सम्यगंगुष्ठाग्रेण योजयेत् ।
प्राणमुद्रा समाख्याता प्रथमाग्र्यं तु सन्तम योजयेत्तर्जनीमध्याद्घ्राणस्याय मुद्रिका म
ध्यमानामिकेन तु ध्यानमुद्रा प्रकीर्तिता तर्जनीमध्यमानामा तु मुद्रा तु दीपका सर्वाभि न
रंगुलीभिश्च पंचमी मुद्रिका मता स्वकीयमेव नमः ... पंचमुद्राः प्रकीर्तिता प्राणमपा
नं पाने व्यानोदानो दानमनन्तुनः समानो ३ पुनाः सर्वेश्रेण वा ग्याद्विद्वातिकाः पंचमुद्रा
नवेनोह क्रमेण मुद्रा विसर्जनम् ॥ ज्ञानार्णवे ॥ अंगुष्ठानामिकाभ्यां तु वटुकस्य बलिः स्मृतः
तर्जनीमध्यमानामिकाङ्गुष्ठैर्योगिनीबलिः अंगुलीभिश्च सर्वाभिर्हस्तेनोभ्रतावलिः क्षे
य अंगुष्ठतर्जनीभ्यां तु क्षेत्रपालबलिर्भवेत् अंगुष्ठमध्यमाभ्यां तु राजराजेश्वरस्य तु
ईयमेव गणेशस्य बलिमुद्रा प्रकीर्तिता अंगुष्ठमध्यमाभ्यां च गणपस्य बलिर्भवेदिति
ज्ञानार्णवात ॥ तत्त्ववारिधौ ॥ [illegible]भ्यामंगुलीवर्द्धानतर्जन्यादारभ्य जेत् अग्रे वामेन ततः

ष्टं हृदन्तमाकर्षयेच्छनैः नाराचमुद्रा संप्रोक्ता योन्यावलिविसर्जने ॥ लक्षणसंग्रहे ॥
अधोमुखं वामहस्तमूर्ध्वास्यं दक्षहस्तकं कृत्वाङ्गुलीभिः संयोज्य परिवर्तयेत् एषा
संहारमुद्रा स्याद्विसर्जने विधीयते वाममुष्टिस्तर्जन्या दक्षमुष्टिस्तर्जनी संयो
ज्याङ्गुष्ठकाग्रास्तर्जन्यादीन्सकृत्स्पर्शयेत् एषा पाशाख्यमुद्रा कथिता परमेश्व
री हस्तौ तु संमुखौ कृत्वा संलग्नौ सुप्रसारितौ अङ्गुल्यौ मध्यमे भूयः संलग्ने सुप्रसारिते
गदामुद्रेयमाख्याता सर्वपापनिबर्हणी कृत्वा मुष्टिं तु हस्ताभ्यां वामस्योपरि दक्षि
ण ऊर्ध्वाङ्गुष्ठलमुद्रैषा कथिता परमेश्वरी ऊर्ध्वास्यं वामजंघायामधोवक्त्रा पुरो
स्य हस्तं त्रिपत्रं प्रथमं भवेद्दक्षा वज्रमुद्रा महेश्वरी कनिष्ठानामिके वक्रे चाङ्गुष्ठेन व
दन्ततः श्लिष्टाङ्गुलीप्रसारेन च संयुक्ते खड्गमुद्रिका ॥ इति मुद्राविचारः ॥ अथ जपका
लविहितान्यासनानि ॥ तत्र गोरक्षसंहितायां ॥ ऊर्वोरुपरि विन्यस्य सम्यक्कृत्वा पादतले उभे ।
ऋजुकायः समासीनः स्वस्तिकं तदुदीरितं गुल्फौ च वृषणस्याधः सीवन्याः पार्श्व ।
योः क्षिपेत् पार्श्वपादौ च पाणिभ्यां दृढं बद्ध्वा तु निश्चलः सिद्धासनो भवेद्देवि सर्व ।
व्याधिविनाशने एकपादमथैकस्मिन्विन्यसेदूरुणि संस्थितं इतरस्मिंस्तथा चोरु
वीरासनमुदीरितं वामपादं समादाय दक्षिणोरौ प्रविन्यसेत् पद्मासनं भवेदेतत्स

सौर॰ ३-६
309

वैषामपि सर्वज्ञितेन स्वस्तिकं पद्मकं वीरं सिद्धं चेति चतुष्टयं जपेच्छान्तमन्येषां प्रसंगादि
ह कीर्तितं ॥ इत्यासनविधिः ॥ ॥ श्रीविद्यानंदनाथेन शिवयोः प्रियसूनुना कृते ।
सौभाग्यरत्नाकरेऽयं पंचत्रिंशत्तरंगकः ॥ २५ ॥ अतः परं मंत्रपारायणक्रमो लिख्यते ॥ स्वत
यमीयैः स्वकीयैर्लभ्युल्लवे ॥ मायाकुंडलिनीत्यादिश्लोकेन सूचितः यथा मायाकुंड
लिनी क्रिया मधुमती काली कला मालिनी मातंगी विजया जया भगवती देवी शि
वा शांभवी शक्तिः शंकरवल्लभा त्रिनयना वाग्वादिनी भैरवी ह्रींकारी त्रिपुरा
परापरमयी माता कुमारीत्यसि माया ह्रीं कुंडलिनी ऐं क्रिया श्रीं मधुमती स्फुटा
बिंदुयुता विसर्गयुता बिंदुविसर्गयुता चेति चतुर्विधा मातृका कालादीनि दश
नामानि शक्त्याद्याद्दशविद्या एभिः श्रीमूलविद्यायाः श्रीमदाचार्यचरणैः स्वपाद
मूलमंत्रपारायणक्रमः प्रदर्शितः तत्र कृतप्रातराह्निकक्रियो विविक्ते स्वासने मातृकाये
ह्रीं मायापरशक्तिकमलासनाय नमः इति तत्रोपविश्य तत्र प्राग्वद्वा उपविश्य गुरुगण
पतिपरदेवताः प्रणम्य मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा संक्षेपतो भूतशुद्धिं प्रा
णप्रतिष्ठां मातृकान्यासं मूलविद्ययाऽर्घ्यादिकरषडंगन्यासं चतुरासनवाग्देव
ताष्टकन्यासं विधाय देवीं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य श्रीपरदेवतात्मकः पा

तपणजपमारभेत् तत्रॐमूलविद्याह्रींअकालीसौः मू ह्रींआकालीसौः मूलंह्रीं
इकालीसौः मूलंह्रींईकालीसौः मूलंह्रींउकालीसौः मूलंह्रींऊकालीसौः मूलंह्रीं
ऋकालीसौः मूलंह्रींॠकालीसौः मूलंह्रींऌकालीसौः मूलंह्रींॡकालीसौः मू
लंह्रींएकालीसौः मूलंह्रींऐकालीसौः मूलंह्रींओकालीसौः मूलंह्रींऔकालीसौः
मूलंह्रींअंकालीसौः मूलंह्रींअःकालीसौः मूलंह्रींककालीसौः मूलंह्रींखकाली
सौः मूलंह्रींगकालीसौः मूलंह्रींघकालीसौः मूलंह्रींङकालीसौः मूलंह्रींचका
लीसौः मूलंह्रींछकालीसौः मूलंह्रींजकालीसौः मूलंह्रींझकालीसौः मूलंह्रीं
ञकालीसौः मूलंह्रींटकालीसौः मूलंह्रींठकालीसौः मूलंह्रींडकालीसौः मूलं
ह्रींढकालीसौः मूलंह्रींणकालीसौः मूलंह्रींतकालीसौः मूलंह्रींथकालीसौः मू
लंह्रींदकालीसौः मूलंह्रींधकालीसौः मूलंह्रींनकालीसौः मूलंह्रींपकालीसौः
मूलंह्रींफकालीसौः मूलंह्रींबकालीसौः मूलंह्रींभकालीसौः मूलंह्रींमकाली
सौः मूलंह्रींयकालीसौः मूलंह्रींरकालीसौः मूलंह्रींलकालीसौः मूलंह्रींव
कालीसौः मूलंह्रींशकालीसौः मूलंह्रींषकालीसौः मूलंह्रींसकालीसौः मूलं
ह्रींहकालीसौः मूलंह्रींळकालीसौः मूलंह्रींक्षकालीसौः एकपंचपाशद्वारंज

सौ०र० पित्वा पुनर्मूलं ह्रीं अं कालीसौः मूलं ह्रीं आं कालीसौः इत्यादि पुनर्मूलं ह्रीं लं काली
सौः इत्यंते बिंदुमस्तहितमातृकावर्णैरेकपंचाशद्वारं जपित्वा पुनर्मूलं ह्रीं अः का
३२० लीसौः मूलं ह्रीं आः कालीसौः इत्यादि मूलं ह्रीं क्षः कालीसौः इत्यंते विसर्गसहित
310 मातृकाक्षरैरेकपंचाशद्वारं जपेदिति पुनर्मूलं ह्रीं अः कालीसौः इत्यादि द्वितीयो बिं
दुविसर्गयुक्तो मूलं वियोज्य जपेदिति मायाबीजेन सहचत्वारि मातृकावर्णैः श्रुतरपि
कद्विपानवारं मूलं वियोज्य पित्वा पुनर्मूलं ह्रीं ऐं अं कालीसौः मूलं ह्रीं ऐं आं काली
सौः इत्यादि पुनर्मूलं ह्रीं ऐं लं कालीसौः इत्यंते ५१ पुनर्मूलं ऐं अं कालीसौः मूलं ऐं
आं कालीसौः इत्यादि मूलं ऐं लं कालीसौः इत्यंते ५१ पुनर्मूलं ऐं अः कालीसौः मू
लं ऐं आः कालीसौ इत्यादि मूलं ऐं क्षः कालीसौः इत्यंते ५१ पुनः श्रुतवद्विपानवा
रं मूलं वियोज्य पित्वा पुनर्मूलं क्लीं अं कालीसौः मूलं क्लीं आं कालीसौः इत्यादि मूलं
क्लीं लं कालीसौः इत्यंते ५१ पुनर्मूलं क्लीं अं कालीसौः मूलं क्लीं आं कालीसौः इ
त्यादि मूलं क्लीं लं कालीसौः इत्यंते ५१ पुनर्मूलं क्लीं अः कालीसौः मूलं क्लीं आः का
लीसौः इत्यादि मूलं क्लीं क्षः कालीसौः ५१ इत्यं चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह मूलं वि
यो ५१५ वारं जपेत् पुनर्मूलं ह्रीं अं कालासौः मूलं ह्रीं आं कलासौः इत्यादि मूलं ह्रीं

त्वकलासौः इत्यंते ५१ पुनर्मूले ह्रीं ग्रंकलासौः मूले ह्रीं ग्र्यांकलासौः इत्यादि मूले ह्रीं त्वं
कलासौः इत्यंते ५१ पुनर्मूले ह्रीं ग्रः कलासौः मूले ह्रीं ग्र्याः कालासौः इत्यादि मूले ह्रीं
त्वः कलासौः इत्यंते ५१ एवं संभूय चतुःषष्ठ्युत्तर द्विशतानि वारं मूलविद्यां जपित्वा पुनर्मूले ऐं
ग्रं कालासौः मूले ऐं ग्र्यां कलासौः इत्यादि मूले ऐं त्वं कलासौः इत्यंते ५१ पुनर्मूले ऐं ग्रंक
लासौः मूले ऐं ग्र्याः कलासौः इत्यादि मूले ऐं त्वं कलासौः इत्यंते ५१ मूले ऐं ग्रः कलासौः
मूले ऐं ग्र्याः कालासौः इत्यादि मूले ऐं त्वः कलासौः इत्यंते ५१ पुनर्मूले क्लीं ग्रं कलासौः
मूले क्लीं ग्र्यां कलासौः इत्यादि मूले क्लीं त्वं कलासौः इत्यंते ५१ मूले क्लीं ग्रं कलासौः
मूले क्लीं ग्र्यां कलासौः इत्यादि मूले क्लीं त्वं कलासौः इत्यंते ५१ पुनर्मूले क्लीं ग्रः कला
सौः इत्यादि मूले क्लीं त्वः कलासौः इत्यंते ५१ चतुर्विधमातृकान्तरैः प्रत्येकं मायावाग्भ
वकामराजबीजैः सहषट्चत्वारिंशदधिक षट्शतानि वारं मूलविद्यां जपेत् ततो मूले ह्रीं ग्रंमा
लिनीसौः मूले ह्रीं ग्र्यांमालिनीसौः इत्यादि मूले ह्रीं त्वंमालिनीसौः इत्यंते ५१ पुनर्मूले
ह्रीं ग्रंमालिनीसौः मूले ह्रीं ग्र्यांमालिनीसौः इत्यादि मूले ह्रीं त्वंमालिनीसौः इत्यंते ५१ पु
नर्मूले ह्रीं ग्रः मालिनीसौः मूले ह्रीं ग्र्याः मालिनीसौः इत्यादि मूले ह्रीं त्वः मालिनीसौः

सोर इत्यंते ५१ पुनः मूलं ऐं अ मालिनी सौः मूलं ऐं आ मालिनी सौः इत्यादि मूलं ऐं क्ष मालिनी सौः इत्यं
३११ ते ५१ पुनर्मूलं अं मालिनी सौः मूलं ऐं आं मालिनी सौः इत्यादि मूलं ऐं क्षं मालिनी सौः इत्यं
311 ते ५१ पुनर्मूलं ऐं अः मालिनी सौः मूलं ऐं आः मालिनी सौः इत्यादि मूलं ऐं क्षः मालिनी सौः
इत्यंते ५१ पुनर्मूलं क्लीं अ मालिनी सौः मूलं क्लीं आ मालिनी सौ इत्यादि मूलं क्लीं क्ष मालि
नी सौः इत्यंते ५१ पुनर्मूलं क्लीं अं मालिनी सौः मूलं क्लीं आं मालिनी सौः इत्यादि मूलं क्लीं
मालिनी सौः इत्यंते ५१ पुनर्मूलं क्लीं अं मालिनी सौः मूलं क्लीं आं मालिनी सौः इत्यादि
मूलं क्लीं मालिनी सौः इत्यंते ५१ मूलं क्लीं अः मालिनी सौः मूलं क्लीं आः मालिनी सौः इ
त्यादि मूलं क्लीं क्षः मालिनी सौः इत्यंते ५१ पुनर्मूलं ह्रीं अ मातंगी सौः मूलं ह्रीं आ मातं
गी सौः इत्यादि मूलं ह्रीं क्ष मातंगी सौः इत्यादि मूलं ह्रीं क्षं मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं ह्रीं
अं मातंगी सौः मूलं ह्रीं आं मातंगी सौः इत्यादि लं ह्रीं क्षं मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं ह्रीं अः
मातंगी सौः मूलं ह्रीं आः मातंगी सौः इत्यादि मूलं क्षः मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं ऐं अ मातंगी
सौः मूलं ऐं आ मातंगी सौ इत्यादि मूलं ऐं क्ष मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं ऐं अं मातंगी सौः
इत्यादि मूलं ऐं क्षं मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं ऐं अः मातंगी सौः मूलं ऐं आः मातंगी सौः इत्यं

दि मूलं ऐं ह्नः मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं क्लीं अ मातंगी सौः मूलं क्लीं अ मातंगी सौः इत्यादि
मूलं क्लीं ह्न मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं क्लीं अ मातंगी सौः मूलं क्लीं अं मातंगी सौः इत्या
दि मूलं क्लीं ह्न मातंगी सौः इत्यंते ५१ मूलं क्लीं अं मातंगी सौः इत्यादी मूलं क्लीं ह्नः मातं
गी सौः इत्यंते ५१ ६ ४ वारं जपेत् ततो मूलं ह्रीं अ विजया सौः मूलं ह्रीं अं विजया सौः
मूलं ह्रीं ह्न विजया सौः इत्यंते ५१ मूलं ह्रीं अ विजया सौः इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः विज॰
या सौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अ विजया सौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अ विजया सौः इत्यादि ५१ मू
लं ऐं अः विजया सौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अ विजया सौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं विजया सौः
इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः विजया सौः इत्यादि ५१ इत्थं वारं जपेत् ततो मूलं ह्रीं अ जया॰
सौः इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अं जया सौः इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः जया सौः इत्यादि ५१ मू॰
लं ऐं अ जया सौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं जया सौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अः जया सौः ५१ मूलं॰
क्लीं अ जया सौः इत्यादि मूलं क्लीं अं जया सौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः जया सौः इत्यादि
५१ इत्थं वारं जपेत् ततो मूलं ह्रीं अ भगवती सौः इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अं भगवती सौः इ
त्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः भगवती सौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अ भगवती सौः इत्यादि ५१ मू॰
लं ऐं अं भगवती सौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अः भगवती सौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अ भगव

सौरः तीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः भगवतीसौः इत्यादि ५१ इत्येवं वारं जपेत् ततो मूलं ह्रीं अं देवी
३२२ सौः इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अं देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं
३१ देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अः देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं
अं देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अः देवीसौः इत्यादि ५१ मू-
लं क्लीं अं देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं देवीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः देवीसौः इत्या-
दि ५१ इत्येवं त्रिवारं जपेत् ततो मूलं ह्रीं अं शिवासौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं शिवासौः इत्या-
दि ५१ मूलं ह्रीं अः शिवासौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं शिवासौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं शिवासौः
इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं शिवासौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अः शिवासौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं
शिवासौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं शिवासौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः शिवासौः इत्यादि ५१
इत्येतेवारं जपेत् ततो मूलं ह्रीं अं शांभवीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं शांभवीसौः इत्या-
दि ५१ मूलं ह्रीं अः शांभवीसौः इत्यादि मूलं ऐं अं शांभवीसौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं शां-
भवीसौः इत्यादि ५१ मूलं ऐं अः शांभवीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं शांभवीसौः इत्यादि ५१
मूलं क्लीं अं शांभवीसौः इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः शांभवीसौः इत्यादि ५१ इत्येतेवारं जपे-
त् एवमेव प्रत्येकस्मिन्दिने विधानं तत्र षण्णवाधिकषट्शताधिकषट्सहस्रावृत्तिको जपः

भवति मूलविद्यायास्ततो द्वितीयदिने पाणवहासनादिमानससृजांने ॐ मूले ह्रीं अ का।
लीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ह्रीं आ कालीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ह्रीं अः का
लीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं अ कालीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं आ काली
ह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं अ कालीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं अः का
लीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ ६१२ इत्येवं वारं जपेत् मूले ह्रीं अ कलाह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१
मूले ह्रीं अं कलाह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ह्रीं अः कलाह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मू
ले ऐं अ कालाह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं अं कलाह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं
अः कलाह स्रौ हसफ्रीमित्यादि ५१ मूले क्लीं अ कलाह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं
अ कालाह स्रौ हसफ्रीमित्यादि ५१ मूले क्लीं अः कलाह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ इत्येवं
भूय ६१२ ततो मूले ह्रीं अ मालिनीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ह्रीं आ मालिनीह स्रौ
हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ह्रीं अः मालिनीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं अ मालिनीह
सफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं आ मालिनीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं अः मालिनीह स्रौ
हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं मालिनीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं आ मालिनीह।
सफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं अः मालिनीह स्रौ हसफ्रीं इत्यादि ५१ इत्येवं भूय ६१२ ततो

सार लं ह्रीं अं माते गीह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अं माते गीह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मू
लं ऐं अं माते गीह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं माते गीह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मू
३१३ लं ऐं अः माते गीह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं माते गीह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१
313 मूलं क्लीं अं माते गीह स्त्रौं ह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः माते गीह स्त्रौं हस फ्रौं
इत्यादि ५१ इत्थं सं भव ८१२ ततो मूलं ह्रीं अं विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं
अं विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं
ऐं अं विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं
ऐं अः विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१
मूलं क्लीं अं विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः विजयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि
५१ इत्थं सं भव ८१२ ततो मूलं ह्रीं अं जयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अं जयाह
स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः जयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं जयाह स्त्रौं
हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ऐं अं जयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं ऐं अः जयाह स्त्रौं हस
फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं जयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अं जयाह स्त्रौं हस फ्रौं
इत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः जयाह स्त्रौं हस फ्रौं इत्यादि ५१ इत्थं सं भव ८१२ ततो मूलं ह्रीं

अभगवतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि मूलं ह्रीं अभगवतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः भ
गवतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ऐं अभगवतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ऐं अभग
वतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ऐं अः भगवतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं क्लीं अभग
वतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं क्लीं अभगवतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः
भगवतीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ इत्यंसेभूय द१२ नतो मूलं ह्रीं अदेवीहस्नौंहसफ्रोंइत्या
दि ५१ मूलं ह्रीं अदेवीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अः देवीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि
५१ मूलं ऐं अदेवीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ऐं अदेवीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मू
लं ऐं अः देवीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं क्लीं अदेवीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं
क्लीं अदेवीहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं क्लीं अः देवीहसफ्रोंइत्यादि ५१ इत्यंसेभूय
द१२ नतो मूलं ह्रीं अशिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ह्रीं अशिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्या
दि ५१ मूलं ह्रीं अः शिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ऐं अशिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि
५१ मूलं ऐं अशिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं ऐं अः शिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मू
लं क्लीं अशिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मूलं क्लीं अशिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ मू
लं क्लीं अः शिवाहस्नौंहसफ्रोंइत्यादि ५१ इत्यंसेभूय द१२ नतो मूलं ह्रीं अशोभवीह

सौर स्त्रीं हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ह्रीं अं शांभवी हस्त्रीं हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ह्रीं अः शांभवी हस्त्रीं
३२८ हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं अं शांभवी हस्त्रीं हसफ्रीं इत्यादी ५१ मूले ऐं अं शांभवी हस्त्रीं हस-
फ्रीं इत्यादि ५१ मूले ऐं अः शांभवी हस्त्रीं हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं अं शांभवी हस्त्रीं ह
314 सफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं अं शांभवी हस्त्रीं हसफ्रीं इत्यादि ५१ मूले क्लीं अः शांभवी हस्त्रीं
हसफ्रीं इत्यादि ५१ इत्यर्घ्यं दत्वा ८१२ इति द्वितीयदिने ततस्तृतीयदिने प्राग्वदासनादि
मानसपूजांते ॐ मूले ह्रीं अं कालीवौषट् एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ ततो
मूले ऐं अं कालीवौषट् एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ मूले क्लीं अं कालीवौ
षट् एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ इत्यर्घ्यं दत्वा ८१२ ततो मूले ह्रीं अं कलावौष
ट् एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ मूले ऐं अं कलावौषट् एवं चतुर्विंशमातृका
द्यैः सह २-५ मूले क्लीं अं कलावौषट् एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ इत्यर्घ्यं
दत्वा ८१२ ततो मूले ह्रीं अं मालिनीवौषट् एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ मू
ले ऐं अं मालिनीवौषट् एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ मूले क्लीं अं मालिनीवौषट्
एवं चतुर्विंशमातृकाद्यैः सह २-५ इत्यर्घ्यं दत्वा ८१२ ततो मूले ह्रीं अं मातंगीवौषट् ए
वं चतुर्विंशमातृकाद्यह काद्यैः सह २-५ मूले ऐं अं मातंगीवौषट् एवं चतुर्विंशमातृका

द्वैः सह २-५ मूलं क्लीं अमातंगी वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ इत्यं सेभ्य
य ८।१२ ततो मूलं ह्रीं अविजया वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मूलं ऐं अवि-
जया वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मूलं क्लीं अविजया वौषट् एवं चतुर्वि-
धमातृकाद्वैः सह २-५ इत्यं सेभ्य ८।१२ ततो मूलं ह्रीं अजया वौषट् एवं चतुर्विध
मातृकाद्वैः सह २-५ मूलं ऐं अजया वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मू-
लं क्लीं अजया वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ इत्यं सेभ्य ८।१२ ततो मूलं
ह्रीं अभगवती वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मूलं ऐं अभगवती वौषट् ए-
वं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मूलं क्लीं अभगवती वौषट् एवं चतुर्विधमातृका-
द्वैः सह २-५ इत्यं सेभ्य ८।१२ ततो मूलं ह्रीं अदेवी वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः
सह।२-५ मूलं ऐं अदेवी वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मूलं क्लीं अदे-
वी वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २।५ इत्यं सेभ्य ८।१२ ततो मूलं ह्रीं अशिवा
वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मूलं ऐं अशिवा वौषट् एवं चतुर्विधमातृ-
काद्वैः सह २-५ मूलं क्लीं अशिवा वौषट् एवं चतुर्विधमातृकाद्वैः सह २-५ मू

सौ र.
३१५
315

मूलं ह्रीं अघोरा भवी वीघट् एवं चतुर्विधमातृकाद्यैः शुद्धाविद्धविसर्गाविद्धविसर्गपुटैः सह २
०४ इत्येतेभ्यः ५१२ अथ चतुर्थदिने आगवदासनादिमानसपूजांते मूलं ह्रीं अका॰
काली आह स्त्रीं सप्रीं इत्यादि मूलं ह्रीं अकाली आह स्त्रीं सप्रीं इत्यादि मायावाग्भवकामबी॰
जैः अनिर्बीजेकावलविद्धविसर्गासविद्धविसर्गपुटैः मातृकाद्यैः सह ५२२ वारं जपेत्॰
ततो मूलं ह्रीं अकाला आह स्त्रीं सप्रीं इत्यादि प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकैश्चतुर्विधमातृकाद्यैः॰
सह ५१२ ततो मूलं ह्रीं अमालिनी आह स्त्रीं सप्रीं इत्याद्यादि प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकैश्च॰
तुर्विधमातृकाद्यैः सह ५१२ ततो मूलं ह्रीं अमातंगी आह स्त्रीं स प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकैश्च
तुर्विधमातृकाद्यैः सह ५१२ ततो मूलं ह्रीं विजया आह स्त्रीं सप्रीं इत्यादि प्राग्वद्बी॰
जत्रयपूर्वकैश्चतुर्विधमातृकाद्यैः सह ५१२ मूलं ह्रीं अजया आह स्त्रीं सप्रीं इत्यादि
प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकैश्चतुर्विधमातृकाद्यैः सह ५१२ ततो मूलं ह्रीं अभगवती आह
स्त्रीं सप्रीं इत्यादि प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकैश्चतुर्विधमातृकाद्यैः सह ५१२ ततो मूलं ह्रीं॰
दवी आह स्त्रीं सप्रीं इत्यादि प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकैश्चतुर्विधमातृकाद्यैः सह ५१२ ततो
मूलं ह्रीं प्रिया आह स्त्रीं सप्रीं इत्यादि प्राग्वद्बीजत्रयपूर्वकैश्चतुर्विधमातृकाद्यैः सह ५१२

ततो मूलं ह्रीं एणामवी आवाहनी सर्पी इत्यादि प्रागवद्बीजत्रयपूर्वकं चतुर्विधमानकाद्यैः सह
द१२॥ततः पंचमदिने॥ प्रागवदासनादिमानसपूजां तेष्वेव देवं मूलं ह्रीं श्रीकालीं ह्रूं देवं सम।
ह्रीं ह्रूं ह्रां इत्यादि प्रागवद्बीजत्रयपूर्वकं चतुर्विधमानकाद्यैः सह द१२ इत्यं दशाविधाह
सम्पूज्य द१२॥ततः षष्ठदिने॥ प्रागवदासनादिमानसपूजां मूलं ह्रीं श्रीकाली बीजत्रय।
इत्यादि प्रागवन्मायावाग्भवकामबीजपूर्वकं केवलबिंदुविसर्गाविसर्गाबिंदुयुक्तैर्मानका
द्यैः सह द१२॥ततः सप्तमदिने॥ मूलं ह्रीं श्रीकाली ह्रूं इत्यादि प्रागवद्बीजत्रयपूर्वकं चतु।
र्विधमानकाद्यैः सह द१२॥ततोऽष्टमदिने॥ मूलं ह्रीं श्रीकाली ह्रूं प्रागवद्बीजत्रयपूर्वकं चतु।
र्विधमानकाद्यैः सह द१२॥ततो नवमदिने॥ मूलं ह्रीं श्रीकाली ह्रूं सकल ह्रैं ह्रूं सकलह्रीं ह
सकलह्रीं इत्यादि प्रागवद्बीजत्रयपूर्वकं चतुर्विधमानकाद्यैः सह द१२॥ततो दशमदि
ने॥ प्रागवदासनामानसपूजां ते प्रागवद्बीजत्रयपूर्वकं चतुर्विधमानकाद्यैः सह द१२॥इ
ति मंत्रपारायणजपक्रमः॥ अस्मिन्पारायणे जपे प्रोक्तक्रमेण दशभिर्दिनैः यथा याभव
ति एवं दशभिर्दिनैः कतिमष्टानेनेकादिवसजपं पंचधानिमज्ज नामदेयान्यवतार्विंशति
तुनरहिंप्राणाधिकसहस्रसंख्याप्रत्यहं जपः कार्यः यथा पंचधापूर्वाद्भिर्दिनैः यथा याभव

१०८=३२८
३२४ दो पत्र नहीं है

सौ. र.
३२६

ति नत्वापश्यान्नाणवैकनाम्नाणप्रतिबीजे चक्रविंधमात्रकाहदैसहू द्वादशमासिकं षट्प्रात
सं लोजेयावाघ्रमहृकार्यः नदाहानमेवैः दिवसैः यथायाभवतीति एवमन्त्रकं यथायत्रय
थिपकपर्यायानुसारेणसाधकैः मंत्रपारायणजपः कार्यइति अत्रपारायणक्रमश्रागु
क्तनामयापारायणावदहूगीणादि विचारामावायदागुरूपदेशः स्यात्तदावारभप्रांक्तवि
धिनासाधकैः पारायणजपः कार्यइति एवंयःकुरुते नित्यं मेत्रपारायणंबुधः सं
वत्सरभागानविलाननदवीयदेवगेन एतावदेवश्रीदेवतापीत्यर्थं मयाभक्तिवशा १
लिखितेषट्त्रिंशन्नरंगाणपत्रचतुष्टयमेतेनैविद्यानालिखितमस्तुतामितिशुभं । १
श्रीविद्यानंदनाथनाथविरचिताः त्रिपुरसुन्दरीनाः दानेसौभाग्यरत्नाकरे षट्त्रिंशत्तमस्तरंगः
कः ३६ इतिश्रीमच्चिदानंदनाथचरणारविंदद्वंद्वांतेवासिनाश्री श्रीविद्यानंदनाथेन
विरचिते सौभाग्यरत्नाकरे षट्त्रिंशत्तरंगः ॥३६॥ समाप्तः शुभमस्यापठितनामधेयनारायणेन
सौभाग्यरत्नाकरग्रंथः सं १७५१ ॥ ॥ हरबोलेलिखितं ॥